



รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัด
ของประเทศไทย

Development of 15 Thailand Main-Provinces Database
for Smart Buddhist Tourism

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลักของ
ประเทศไทยในระดับนานาชาติ

Innovation of Central Information for Enhancing
Smart Buddhist Tourism on Thailand Principle Towns
at International Level

โดย

พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง), ผศ. ดร.

ดร.วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน

ดร.คชาภรณ์ วรวงศ์พิสิฐกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765008



รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัด
ของประเทศไทย

Development of 15 Thailand Main-Provinces Database
for Smart Buddhist Tourism

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลักของ
ประเทศไทยในระดับนานาชาติ

Innovation of Central Information for Enhancing
Smart Buddhist Tourism on Thailand Principle Towns
at International Level

โดย

พระมหาทวี มหาปณฺญ (ละลง), ผศ. ดร.

ดร.วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน

ดร.คชาภรณ์ วรวงศ์พิสิฐกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765008

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



Research Report

Sub – Research Report 1

Development of 15 Thailand Main-Provinces Database
for Smart Buddhist Tourism

Under Research plan

Innovation of Central Information for Enhancing
Smart Buddhist Tourism on Thailand Principle Towns
at International Level

BY

Phramaha Tawee Mahāpañño (Lalong), Asst.Prof. Dr.

Dr.Wilaiphon Aunchaoban

Dr.Kachaporn Worawongpisitkul

Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E.2565

Research Project Funded

by Science Research and innovation Promotion Fund

MCU RS 800765008

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

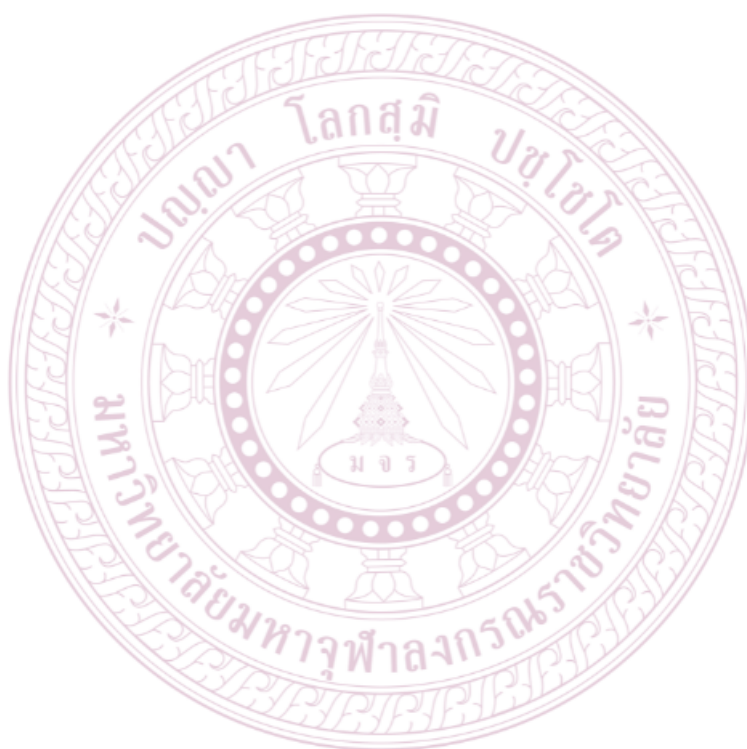
ชื่อรายงานการวิจัย	พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดของประเทศไทย
ผู้วิจัย	พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง), ผศ.ดร., ดร.วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน, ดร.คชาภรณ์ วรวงศ์พิสิฐกุล
ส่วนงาน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ	2565
ทุนอุดหนุนการวิจัย	กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อสำรวจ รวบรวมข้อมูลวัด และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด 2. เพื่อออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด 3. เพื่อสร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยคณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยภาคสนาม (Field Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ 30 รูป/คน นักท่องเที่ยว/ ผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน 45 คน และการสนทนากลุ่มจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) 2. ชุดปฏิบัติการ/ชุดกิจกรรม 3. แบบสังเกต (observation form) ข้อมูลจากเอกสารนำมาวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และการสังเกต นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา สรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. วัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัดมีข้อมูลสารสนเทศคือ 1) มีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม อยู่ใจกลางเมือง 2) ที่ตั้งของวัดนักท่องเที่ยวสามารถที่จะค้นหาเส้นทางผ่านช่องทาง Google Maps 3) มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่และมีคุณค่า 4) มีสิ่งที่น่าสนใจเช่น โบสถ์ วิหารที่มีสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา 5) เป็นศูนย์กลางที่สำคัญในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ 6) นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม 7) มีสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ เป็นต้น 8) มีสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในเส้นทางเดียวกันและใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม สิ่งก่อสร้าง ถ้ำ น้ำตก ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา ความเป็นชนเผ่า และการเล่นการแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น 9) การคมนาคมสะดวก สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย 2. วัดท่องเที่ยวและวัดปฏิบัติทั้ง 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัดแบ่งออกได้เป็น 4 สาย ตามลักษณะเด่นที่คล้ายคลึงกันตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และกลุ่มอายุนักท่องเที่ยว คือ 1) สายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล 2) สายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม 3) สายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ 4) สายสถานปฏิบัติธรรม 3. ฐานข้อมูลการท่องเที่ยววิถีพุทธประกอบด้วยสิ่งที่น่าสนใจ เช่น รูปเหมือน วัตถุ

มงคล ความสวยงามของโบสถ์ วิหาร ความสวยงามของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์และโดดเด่น การมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาทำความเข้าใจหลักการดำเนินชีวิตให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ฐานข้อมูลการท่องเที่ยววิถีพุทธมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสันติภาพการควบคู่ไปกับการเรียนรู้การดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา และเพื่อเพิ่มมูลค่าทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการนำรายได้สู่ท้องถิ่น



Research Title: Development of 15 Thailand Main-Provinces Database
for Smart Buddhist Tourism

Researchers: Phramaha Tawee Mahāpañño (Lalong), Asst.Prof. Dr.
Dr.Wilaiphon Aunchaoban
Dr.Kachaporn Worawongpisitkul

Department: Graduated School

Fiscal Year: 2022

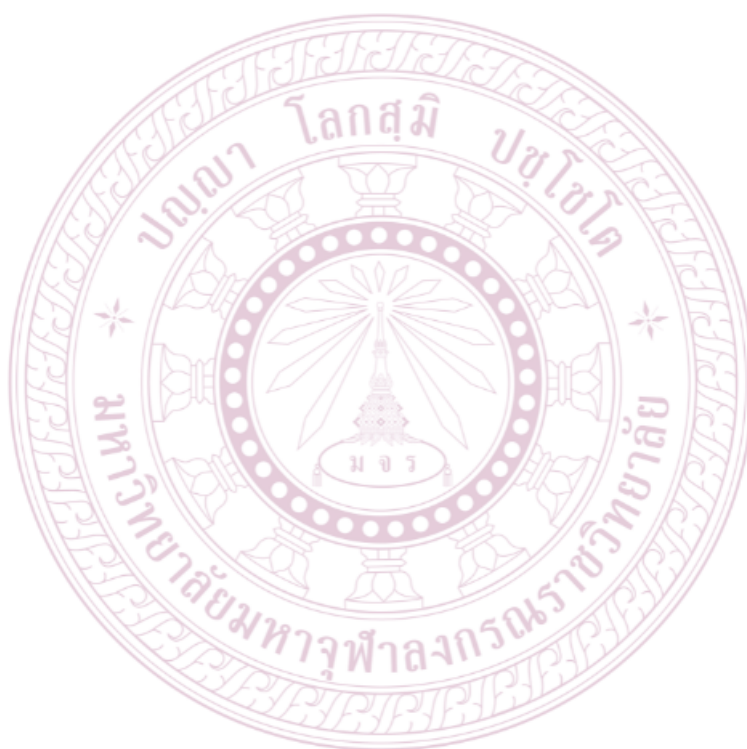
Research Funded By: Science Research and innovation Promotion Fund

ABSTRACT

The objectives of this research aimed to: 1. Survey, collect data and develop information on tourist temples and Vipassana Meditation Centers in 15 Thailand Main-Provinces; 2. Design/Indicate routes for tourist and Vipassana Meditation Centers in 15 Thailand Main-Provinces; 3. Create a database for promoting Buddhist tourism in 15 Thailand Main-Provinces. It is qualitative research done using documentary, field and action research. The Key informants were the 90 representatives from abbot/site administrator and tourists/meditators, and the 5 representatives from government and private sector. The tools used were: 1. In-depth interview form, 2. Action series form, 3. Observational form. Data from the documents were used for content analysis. Data from interviews, group discussions and observations were used for descriptive analysis. Summary of research results based on inductive principles.

The results showed that 1. The 30 tourist temples and Vipassana Meditation Centers had information on all 9 of them: 1) The temples had suitable locations; 2) It can find directions through Google Maps 3) There are an ancient and valuable history 4) There are attractions such as a Vihara and an Ubosatha with architecture or beautiful arts; 5) The temples are important center for activities; 6) Tourists are valued in Buddhism.; 7) There are basic facilities and utilities. 8) There are other attractions on the same and similar routes 9) Convenient transportation. Easy access to tourist attractions. 2. The 30 tourist temples and meditation practice temples, which can be divided into 4 routes according to their similar characteristics: 1) Senior monks Portrait and Sacred Objects and auspicious objects; 2) Architecture and painting 3) Cultural traditions and nature conservation 4) Meditation Practice site. 3. Database for promoting Buddhist tourism contains the attractions such as Portrait of an auspicious object beauty of Vihara and Ubosatha the beauty of nature Environment, Culture,

Traditions The focus /goal is on tourists to understand the principles of life/living, to know cause and effect of suffering and the end of the suffering. Database for promoting Buddhist tourism aims to promote tourism to see or experience architecture or religious arts, temples, religious sites, and important places of worship in order to create recreation along with learning to live properly according to Buddhism; and to add value in terms of economy, society, and environment and bringing income to the local area.



กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เครื่องมือวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันวิจัยที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขให้กับโครงการวิจัยและการปรับเนื้อหาอย่างละเอียด เพื่อให้เนื้อหาของงานวิจัยสมบูรณ์ชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้เป็นอย่างมาก

ขอกราบขอบพระคุณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระสุธีรัตนบัณฑิต ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พระมหาชุตี ภาค อภินนโท ผู้อำนวยการส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยทุกท่านและขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำสถาบันที่อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเจ้าอาวาสวัดและผู้ดูแลสถานที่ผู้ให้ข้อมูลภาคสนามประกอบด้วย เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ และนักท่องเที่ยวนักปฏิบัติธรรม จากเมืองหลัก 15 จังหวัด ประกอบด้วย วัดท่องเที่ยว 15 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 15 แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิสนทนากลุ่มทุกท่านที่เอื้อเฟื้อในการเก็บข้อมูลวิจัยให้คำแนะนำ และขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยนี้ที่ได้เอื้อเฟื้อทุกท่าน

พระมหาทวี มหาปัญญา(ละลง), ผศ.ดร. และคณะ

9 ตุลาคม 2565

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	ณ
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย	6
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	8
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	10
2.2 ทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A).....	23
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	27
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการท่องเที่ยว	35
2.5 แนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว	43
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย	66
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	67
3.1 รูปแบบการวิจัย	67
3.2 พื้นที่ในการวิจัย	68

3.3 ประชากร/ผู้ให้ข้อมูลหลัก	70
3.4 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือการวิจัย	76
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย	77
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	81
3.7 สรุปกระบวนการวิจัย.....	83
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย	84
4.1 ผลการสำรวจ รวบรวมข้อมูลวัด และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด	84
4.1.1 สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยว	93
วัดพระพุทธรูปมหาธรรมหลวง จังหวัดสระบุรี	94
วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม จังหวัดนครราชสีมา	104
วัดหนองแวง พระอารามหลวง จังหวัดขอนแก่น	112
วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่	118
วัดวังแก้วเวการาม (วัดไต้ผ้า) จังหวัดกาญจนบุรี	126
วัดห้วยมงคล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	137
วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี	145
วัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา	155
วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี	164
วัดละหารไร่ จังหวัดระยอง	173
วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) จังหวัดภูเก็ต	181
วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี	190
วัดถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่	200
วัดสุวรรณคูหา จังหวัดพังงา	206
วัดมณีมาวาสวรวิหาร จังหวัดสงขลา	215
4.1.2 สารสนเทศข้อมูลสถานปฏิบัติธรรม	227
วัดพระพุทธรูปแสงธรรม จังหวัดสระบุรี	228
วัดป่าสาละวัน จังหวัดนครราชสีมา	235
ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จังหวัดขอนแก่น	242

วัดอรัญญวิเวก จังหวัดเชียงใหม่.....	251
วัดผาณิตาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา	257
วัดภัททันตะอาศาราม จังหวัดชลบุรี.....	264
วัดมาบจันทร์ จังหวัดระยอง.....	270
วัดเขาพระ จังหวัดเพชรบุรี.....	278
วัดท่าเสด็จ จังหวัดกาญจนบุรี.....	284
วัดนิโรธรังสี จังหวัดพังงา.....	290
วัดป่าสุญญตา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	299
วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	308
วัดปากันตพงษ์ จังหวัดสงขลา	319
ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ ปุณนิสสัคโค จังหวัดภูเก็ต.....	325
สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ จังหวัดกระบี่	334
4.1.3 สรุปผลการสำรวจ รวบรวมและพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและวัดปฏิบัติใน เมืองหลัก 15 จังหวัด.....	342
4.2 ผลการออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด.....	346
4.2.1 เส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด.....	346
4.2.2 สรุปผลการออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด.....	380
4.3 ผลการฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด	382
4.3.1 ฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	3832
4.3.2 สรุปฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	419
4.4 องค์ความรู้จากการวิจัย.....	41723
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	426
5.1 สรุปผลการศึกษา	426
5.2 อภิปรายผล.....	432
5.3 ข้อเสนอแนะ	437
บรรณานุกรม	439
ภาคผนวก	454
ประวัติคณะผู้วิจัย	494

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 วัดท่องเที่ยวที่มีคุณสมบัติที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด.....	86
ตารางที่ 2 รายชื่อในเมืองหลัก 15 จังหวัด แยกเป็นวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม	90
ตารางที่ 3 รายชื่อวัดท่องเที่ยวในเมืองหลัก 15 จังหวัด	93
ตารางที่ 4 รายชื่อสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด	227
ตารางที่ 5 เส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด	377



สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

แผนภูมิที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย..... 423



สารบัญแผ่นภาพ

แผ่นภาพที่	หน้า
แผ่นภาพที่ 1 เส้นทางวัดทองเที้ยวสายเกจิอาจารย์ รูปเคารพ และวัตถุมงคล.....	347
แผ่นภาพที่ 2 เส้นทางวัดทองเที้ยวสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม	348
แผ่นภาพที่ 3 เส้นทางวัดทองเที้ยวสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ.....	349
แผ่นภาพที่ 4 เส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรม แนวอานาปานสติ / พุทโธ.....	350
แผ่นภาพที่ 5 เส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรม แนวสติปัฏฐาน 4 (พองยุบ).....	351
แผ่นภาพที่ 6 เส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรม แนวรูปนาม/เคลื่อนไหว	352
แผ่นภาพที่ 7 สิ่งคล้ายคลึงกันในสายเกจิอาจารย์/รูปเคารพ	356
แผ่นภาพที่ 8 สิ่งคล้ายคลึงกันในสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม	360
แผ่นภาพที่ 9 สิ่งคล้ายคลึงกันในสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ	364
แผ่นภาพที่ 10 สิ่งคล้ายคลึงกันในสายสถานปฏิบัติธรรม แนวพุทโธ/อานาปานสติ	369
แผ่นภาพที่ 11 สิ่งคล้ายคลึงกันในสายสถานปฏิบัติธรรม แนวสติปัฏฐาน 4 (พองยุบ).....	370
แผ่นภาพที่ 12 สิ่งคล้ายคลึงกันในสายสถานปฏิบัติธรรม แนวรูปนาม/เคลื่อนไหว	371
แผ่นภาพที่ 13 เส้นทางวัดทองเที้ยวในเมืองหลัก 15 จังหวัด.....	378
แผ่นภาพที่ 14 เส้นทางสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด.....	379
แผ่นภาพที่ 15 ฐานข้อมูลวัดละหารไร่ จังหวัดระยอง	384
แผ่นภาพที่ 16 ฐานข้อมูลวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) จังหวัดภูเก็ต.....	385
แผ่นภาพที่ 17 ฐานข้อมูลวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา	386
แผ่นภาพที่ 18 ฐานข้อมูลวัดห้วยมงคล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	387
แผ่นภาพที่ 19 ฐานข้อมูลวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่.....	389
แผ่นภาพที่ 20 ฐานข้อมูลวัดหนองแขง พระอารามหลวง จังหวัดขอนแก่น	390
แผ่นภาพที่ 21 ฐานข้อมูลวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี.....	391
แผ่นภาพที่ 22 ฐานข้อมูลวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี.....	392
แผ่นภาพที่ 23 ฐานข้อมูลวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	393
แผ่นภาพที่ 24 ฐานข้อมูลวัดมณีมาวาสวรวิหาร จังหวัดสงขลา.....	394
แผ่นภาพที่ 25 ฐานข้อมูลวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม จังหวัดนครราชสีมา	396
แผ่นภาพที่ 26 ฐานข้อมูลวัดสุวรรณคูหา จังหวัดพังงา.....	397

แผ่นภาพที่ 27	ฐานข้อมูลวัดถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่	398
แผ่นภาพที่ 28	ฐานข้อมูลวัดพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี	399
แผ่นภาพที่ 29	ฐานข้อมูลวัดวังแก้วเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี	400
แผ่นภาพที่ 30	ฐานข้อมูลวัดอรุณวิเวก จังหวัดเชียงใหม่	402
แผ่นภาพที่ 31	ฐานข้อมูลวัดมาบจันทร์ จังหวัดระยอง	403
แผ่นภาพที่ 32	ฐานข้อมูลวัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี	404
แผ่นภาพที่ 33	ฐานข้อมูลวัดป่าสุญญตา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	405
แผ่นภาพที่ 34	ฐานข้อมูลวัดป่าสาละวัน จังหวัดนครราชสีมา	406
แผ่นภาพที่ 35	ฐานข้อมูลวัดนิโรธรังสี จังหวัดพังงา	407
แผ่นภาพที่ 36	ฐานข้อมูลวัดปากกันตพงษ์ จังหวัดสงขลา	408
แผ่นภาพที่ 37	ฐานข้อมูลวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) จังหวัดสุราษฎร์ธานี	409
แผ่นภาพที่ 38	ฐานข้อมูลศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จังหวัดขอนแก่น	411
แผ่นภาพที่ 39	ฐานข้อมูลวัดภักทันทะอาสาฬหาราม จังหวัดชลบุรี	412
แผ่นภาพที่ 40	ฐานข้อมูลวัดผาณิตาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา	413
แผ่นภาพที่ 41	ฐานข้อมูลวัดเขาพระ จังหวัดเพชรบุรี	414
แผ่นภาพที่ 42	ฐานข้อมูลศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ ปุณนิสสัคโค จังหวัดภูเก็ต	415
แผ่นภาพที่ 43	ฐานข้อมูลวัดท่าเสด็จ จังหวัดกาญจนบุรี	417
แผ่นภาพที่ 44	ฐานข้อมูลสำนักปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ จังหวัดกระบี่	418

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
รูปภาพประกอบที่ 1 รอยพระพุทธรูป วัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร.....	96
รูปภาพประกอบที่ 2 รอยพระพุทธรูป วัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร.....	97
รูปภาพประกอบที่ 3 ประติมากรรม.....	98
รูปภาพประกอบที่ 4 ประติมากรรมดอกเข้าพรรษา	98
รูปภาพประกอบที่ 5 พระวิหารกลาง.....	99
รูปภาพประกอบที่ 6 พระบรมราชานุสรณ์พระเจ้าทรงธรรม.....	99
รูปภาพประกอบที่ 7 ตึกตารูปยักษ์สองตน	100
รูปภาพประกอบที่ 8 พระอุโบสถ.....	100
รูปภาพประกอบที่ 9 ศาลาเปลื้องเครื่อง	101
รูปภาพประกอบที่ 10 พระวิหารหลวง	101
รูปภาพประกอบที่ 12 ภาพมุมสูงบริเวณวัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร.....	102
รูปภาพประกอบที่ 11 ภาพมุมสูงบริเวณวัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร.....	102
รูปภาพประกอบที่ 13 พระพุทธรูปสี่มามงคล (หลวงพ่อบุญ).....	106
รูปภาพประกอบที่ 14 พระพุทธรูปสี่มามงคล (หลวงพ่อบุญ).....	106
รูปภาพประกอบที่ 15 บรรยายภาพด้านบนหน้าองค์หลวงพ่อบุญ.....	107
รูปภาพประกอบที่ 16 พระสุทธธรรมรังสีคัมภีร์เมธาจารย์ หรือท่านพ่อลี	108
รูปภาพประกอบที่ 17 พระญาณสิทธาจารย์ (สิงห์ สุนทโร) หลวงปู่เมตตาหลวง	108
รูปภาพประกอบที่ 18 บันไดทางขึ้นไปนมัสการหลวงพ่อบุญ.....	109
รูปภาพประกอบที่ 19 นกยูงบริเวณรอบวัด.....	110
รูปภาพประกอบที่ 20 พระมหาธาตุแก่นนคร	115
รูปภาพประกอบที่ 21 พระมหาธาตุแก่นนคร	115
รูปภาพประกอบที่ 22 พระบรมสารีริกธาตุบนชั้น 9	115
รูปภาพประกอบที่ 23 ภาพมุมสูง พระธาตุแก่นนคร.....	115
รูปภาพประกอบที่ 24 ภาพแกะสลักและของเครื่องใช้ภายในองค์พระธาตุ.....	116
รูปภาพประกอบที่ 25 ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในองค์พระธาตุ.....	116
รูปภาพประกอบที่ 26 พระพุทธรูปสี่องค์	120

รูปภาพประกอบที่ 27 พระธาตุเจดีย์ (พระธาตุหลวง).....	120
รูปภาพประกอบที่ 28 วิหารหลวง และรูปปั้นครูบาศรีวิชัย.....	120
รูปภาพประกอบที่ 29 อุโบสถสองสงฆ์	121
รูปภาพประกอบที่ 30 หอไตร.....	122
รูปภาพประกอบที่ 31 วิหารพระเจ้าทันใจ.....	123
รูปภาพประกอบที่ 32 วิหารพระนอน.....	123
รูปภาพประกอบที่ 33 จิตรกรรมฝาผนัง ในวิหารลายคำ.....	123
รูปภาพประกอบที่ 34 ศาลาประดิษฐานสังฆารหลวงพ่อดุตตะ.....	128
รูปภาพประกอบที่ 35 บรรจุสังฆารของหลวงพ่อไว้ในปราสาทมอญสวยงาม.....	128
รูปภาพประกอบที่ 36 วิหารพระพุทธรูปหินอ่อน.....	129
รูปภาพประกอบที่ 37 เจดีย์พุทธคยา	129
รูปภาพประกอบที่ 38 บริเวณทางเข้าพระอุโบสถ และคูน้ำรอบอาคารพระอุโบสถ.....	130
รูปภาพประกอบที่ 39 ขวามอญและนักท่องเที่ยวใส่บาตรพระในตอนเช้า.....	130
รูปภาพประกอบที่ 40 สะพานไม้ดัดมานุสรณ์ หรือ สะพานมอญ	131
รูปภาพประกอบที่ 41 หอระฆัง วัดไถ่น้ำ(วัดวังกวีเวการาม เก่า).....	131
รูปภาพประกอบที่ 42 โบสถ์ วัดไถ่น้ำ.....	132
รูปภาพประกอบที่ 43 โบสถ์ วัดไถ่น้ำ (วัดวังกวีเวการาม เก่า).....	132
รูปภาพประกอบที่ 44 โบสถ์ไถ่น้ำช่วงน้ำลด เดือนพฤษภาคม 2565	133
รูปภาพประกอบที่ 45 โบสถ์ไถ่น้ำช่วงน้ำลด เดือนพฤษภาคม 2565	133
รูปภาพประกอบที่ 46 ภายในโบสถ์ วัดสมเด็จ (เก่า) อยู่บนเนินสูง	134
รูปภาพประกอบที่ 47 โบสถ์ วัดสมเด็จ (เก่า) อยู่บนเนินสูง.....	134
รูปภาพประกอบที่ 48 ทางขึ้นโบสถ์ วัดสมเด็จ (เก่า)	134
รูปภาพประกอบที่ 49 บริเวณประตูเมืองเก่าสังขละบุรี จมอยู่ไถ่น้ำ เหลือส่วนที่เป็นเนิน.....	135
รูปภาพประกอบที่ 50 หลวงปู่ทวด	139
รูปภาพประกอบที่ 51 พระมณฑป	140
รูปภาพประกอบที่ 52 พระบรมสารีริกธาตุ.....	140
รูปภาพประกอบที่ 53 หลวงพ่พุทธรุโสธร.....	140
รูปภาพประกอบที่ 54 หลวงปู่ทวด	140

รูปภาพประกอบที่ 55 หลวงปู่ทวด	141
รูปภาพประกอบที่ 56 หลวงพ่อโสธร	141
รูปภาพประกอบที่ 57 รูปปั้น สมเด็จพระเจ้าตากสิน	142
รูปภาพประกอบที่ 58 รูปแกะสลักช้างเอราวัณสามเศียร	142
รูปภาพประกอบที่ 59 พระอุโบสถ.....	147
รูปภาพประกอบที่ 60 พระอุโบสถ.....	147
รูปภาพประกอบที่ 61 พระระเปียงคต.....	148
รูปภาพประกอบที่ 62 พระประธานในพระอุโบสถ พระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยอยุธยา	148
รูปภาพประกอบที่ 63 รูปหล่อสมเด็จพระสังฆราช (แดงโม).....	149
รูปภาพประกอบที่ 64 หลวงพ่อหกนิ้ว" หรือ “พระหกนิ้ว”.....	149
รูปภาพประกอบที่ 65 ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ.....	150
รูปภาพประกอบที่ 66 ศาลาการเปรียญ	151
รูปภาพประกอบที่ 67 เสาทั้งหมด 8 คู่ แต่ละคู่มีลวดลายที่แตกต่างกัน	151
รูปภาพประกอบที่ 69 ภายในศาลาการเปรียญ.....	152
รูปภาพประกอบที่ 68 ประตูม่านฟ้า	152
รูปภาพประกอบที่ 70 ธรรมมาสน์ บุษบกแว่นฟ้า.....	152
รูปภาพประกอบที่ 71 หอเก็บพระไตรปิฎก	153
รูปภาพประกอบที่ 72 พระพุทธรูปหลวงพ่อโสธร ในพระอุโบสถหลังใหม่.....	157
รูปภาพประกอบที่ 73 พระอุโบสถหลังใหม่	158
รูปภาพประกอบที่ 74 มุมสูงพระอุโบสถหลังใหม่	158
รูปภาพประกอบที่ 75 พระอุโบสถหลังใหม่	159
รูปภาพประกอบที่ 76 วิหารหลวงพ่อโสธร	160
รูปภาพประกอบที่ 77 ภายในวิหารหลวงพ่อโสธร.....	161
รูปภาพประกอบที่ 78 การถวายละครรำ หรือไข่ต้ม	161
รูปภาพประกอบที่ 79 โรงเจ วัดโสธร	161
รูปภาพประกอบที่ 80 พระพุทธรูปในวิหาร	161
รูปภาพประกอบที่ 81 พระอุโบสถ.....	165
รูปภาพประกอบที่ 82 สมเด็จพระพุทธิญาณนเรศวร พระประธานในพระอุโบสถ	166

รูปภาพประกอบที่ 83 หอพระไตรปิฎก	166
รูปภาพประกอบที่ 84 พระบรมธาตุเจดีย์มหาจักรีพิพัฒน์.....	167
รูปภาพประกอบที่ 85 มหามณฑปพระพุทธรูป ป.ร. สก.....	168
รูปภาพประกอบที่ 86 พระเจดีย์พุทธคยาจำลอง	169
รูปภาพประกอบที่ 87 พระวิหาร พระพุทธศรีอริยเมตไตรย สัมมาสัมพุทธเจ้า.....	170
รูปภาพประกอบที่ 88 อริยาการ พิพิธภัณฑ์อริยสงฆ์	170
รูปภาพประกอบที่ 89 พระปกเกล้าอริยเขต	171
รูปภาพประกอบที่ 90 หลวงปู่ทิม องค์ใหญ่.....	175
รูปภาพประกอบที่ 91 อัฐิธาตุ หลวงปู่ทิม อิสริโก	175
รูปภาพประกอบที่ 92 หุ่นขี้ผึ้ง หลวงปู่ทิม อิสริโก และหลวงพ่อไชย.....	176
รูปภาพประกอบที่ 93 พระอุโบสถหลังเก่า	177
รูปภาพประกอบที่ 94 พระประธานในพระอุโบสถ.....	177
รูปภาพประกอบที่ 95 ฤๅษีอิสระโกมุณี.....	178
รูปภาพประกอบที่ 96 พระขุนแผน.....	178
รูปภาพประกอบที่ 97 วังสามพญา บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์	178
รูปภาพประกอบที่ 98 ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน.....	179
รูปภาพประกอบที่ 99 พ่อท่านเจ้าวัด	183
รูปภาพประกอบที่ 100 วิหารพ่อท่านเจ้าวัด.....	183
รูปภาพประกอบที่ 101 วิหารหรือมณฑปทรงจตุรมุข (มณฑปพ่อท่านสมเด็จเจ้า)	183
รูปภาพประกอบที่ 102 หลวงพ่อแช่ม	184
รูปภาพประกอบที่ 103 กุฏิจำลองหลวงพ่อแช่ม	185
รูปภาพประกอบที่ 104 ภายในกุฏิจำลองหลวงพ่อแช่ม	185
รูปภาพประกอบที่ 105 พระอุโบสถ	186
รูปภาพประกอบที่ 106 พระอุโบสถ	186
รูปภาพประกอบที่ 107 พระมหาธาตุเจดีย์พระจอมไทยบารมีประกาศ.....	187
รูปภาพประกอบที่ 108 พระพุทธรูปปางต่างๆ และภาพจิตรกรรมพุทธประวัติในมหาธาตุเจดีย์	188
รูปภาพประกอบที่ 109 ภาพมุมสูงวัดคลอง	188
รูปภาพประกอบที่ 110 เจดีย์พระบรมธาตุไชยา.....	192

รูปภาพประกอบที่ 111 เจดีย์พระบรมธาตุไชยา.....	193
รูปภาพประกอบที่ 112 พระวิหารหลวง.....	193
รูปภาพประกอบที่ 113 พระพุทธรูปปางต่าง ๆ รอบวิหารคด.....	193
รูปภาพประกอบที่ 114 พระวิหารหลวง และลานทางเข้าพระบรมธาตุไชยา	194
รูปภาพประกอบที่ 115 พระอุโบสถ	194
รูปภาพประกอบที่ 116 พระพุทธรูปรอบวิหารคด	194
รูปภาพประกอบที่ 117 พระพุทธรูปสามพี่น้อง	195
รูปภาพประกอบที่ 118 ภาพมุมสูงเขตพุทธาวาส ภายในกำแพงแก้ว.....	195
รูปภาพประกอบที่ 119 โบราณวัตถุภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา	196
รูปภาพประกอบที่ 120 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา.....	197
รูปภาพประกอบที่ 121 ภาพมุมสูงบริเวณวัด.....	198
รูปภาพประกอบที่ 122 พระธาตุเจดีย์ยอดเขาแก้ว.....	201
รูปภาพประกอบที่ 123 พระพุทธรูปองค์ใหญ่.....	202
รูปภาพประกอบที่ 124 พระธาตุเจดีย์ยอดเขาแก้ว และพระพุทธรูปองค์ใหญ่	202
รูปภาพประกอบที่ 125 พระพุทธรูปองค์ใหญ่.....	203
รูปภาพประกอบที่ 126 พระธาตุเจดีย์ระฆังใหญ่	203
รูปภาพประกอบที่ 127 มหาโพธิ์ศัตว์กวนอิม.....	203
รูปภาพประกอบที่ 128 พระพุทธรูปภายในถ้ำเสือ.....	204
รูปภาพประกอบที่ 129 พระพุทธรูปไสยาสน์ภายในถ้ำ	208
รูปภาพประกอบที่ 130 พระพุทธรูปโบราณปางต่างๆ ภายในถ้ำใหญ่ หรือ ถ้ำพระ	208
รูปภาพประกอบที่ 131 พ่อท่านเจ้าถ้ำและพ่อท่านเจ้าเณร.....	209
รูปภาพประกอบที่ 132 บริเวณห้องโถงชั้นล่าง ถ้ำใหญ่ หรือ ถ้ำพระ.....	209
รูปภาพประกอบที่ 133 ศิลาคาริกบนแผ่นหินรูปใบเสมา	209
รูปภาพประกอบที่ 134 บริเวณประตูทางเข้าถ้ำ	209
รูปภาพประกอบที่ 135 พระปรางค์ไธยพระเจ้าแผ่นดินและพระราชวงศ์.....	210
รูปภาพประกอบที่ 136 ทางขึ้นถ้ำแจ้ง.....	210
รูปภาพประกอบที่ 137 ถ้ำมิดีมีความสวยงามของหินงอกหินย้อย	211
รูปภาพประกอบที่ 138 ซากเปลือกหอยทับถมกันเป็นชั้นบริเวณปากถ้ำด้านใน.....	211

รูปภาพประกอบที่ 139 บริเวณหน้าถ้ำมีสิ่งจำนวนมาก	212
รูปภาพประกอบที่ 140 ภาพมุมสูงบริเวณวัดสุวรรณคูหา หรือ วัดถ้ำ	212
รูปภาพประกอบที่ 141 พระอุโบสถ	216
รูปภาพประกอบที่ 142 ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถทั้ง 4 ด้าน	217
รูปภาพประกอบที่ 143 ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ	218
รูปภาพประกอบที่ 144 ภาพจิตรกรรมฝาผนัง แอบรัก	218
รูปภาพประกอบที่ 145 พระประธานทำด้วยหินอ่อน	218
รูปภาพประกอบที่ 146 เสาประตูกำแพงแก้วจารึกอักษรภาษาจีน	219
รูปภาพประกอบที่ 147 ภาพสลักปูนต่ำลายจีนบนระเบียงพระอุโบสถ	219
รูปภาพประกอบที่ 148 ซุ้มประตูและหน้าต่างประดับกระจก และตุ๊กตาจีน	220
รูปภาพประกอบที่ 149 หอพระไตรปิฎก หรือหอพระจอมไตร	220
รูปภาพประกอบที่ 150 พระวิหาร	221
รูปภาพประกอบที่ 151 พระเจดีย์แบบจีน	221
รูปภาพประกอบที่ 152 ศาลาการเปรียญ	222
รูปภาพประกอบที่ 153 ศาลาฤๅษีหรือศาลาฤๅษีตัดตน	222
รูปภาพประกอบที่ 154 ศาลาฤๅษีหรือศาลาฤๅษีตัดตน	223
รูปภาพประกอบที่ 155 ภาพฤๅษีตัดตนรวม 40 ท่า	224
รูปภาพประกอบที่ 156 ซุ้มประตูวัดเป็นศิลปะจีนผสมกับยุโรป	224
รูปภาพประกอบที่ 157 มหาวีหารทรงบาตรคว่ำ	231
รูปภาพประกอบที่ 158 พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา	231
รูปภาพประกอบที่ 159 อุโบสถไม้แดง	232
รูปภาพประกอบที่ 160 ศาลารับบาตร-ฟังธรรม	232
รูปภาพประกอบที่ 161 ศาลาปฏิบัติธรรม	233
รูปภาพประกอบที่ 162 บรรยายกาศภายในวัด	237
รูปภาพประกอบที่ 163 บุชบก	237
รูปภาพประกอบที่ 164 ป่าสาละ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของวัด	238
รูปภาพประกอบที่ 165 พระอุโบสถ	238
รูปภาพประกอบที่ 166 บุรพาจารย์เจดีย์	239

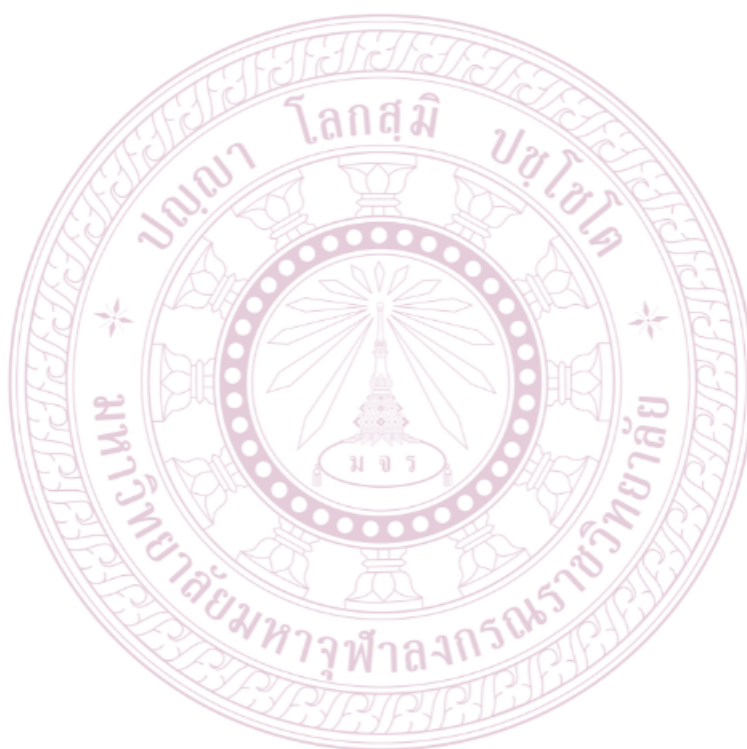
รูปภาพประกอบที่ 167 วิหารฐานิโย	239
รูปภาพประกอบที่ 168 พระอาจารย์ยุทธนา อริโย	244
รูปภาพประกอบที่ 169 บรรยากาศการปฏิบัติธรรม	245
รูปภาพประกอบที่ 170 พระพุทธรูปภายในวิหารพุทธโคทมอุดมโชค	246
รูปภาพประกอบที่ 171 วิหารพระพุทธรูปโคทมอุดมโชค	246
รูปภาพประกอบที่ 172 พระอุโบสถ	247
รูปภาพประกอบที่ 173 ศาลา 72 ปี	247
รูปภาพประกอบที่ 174 อาคารที่พักผู้ปฏิบัติธรรม	248
รูปภาพประกอบที่ 175 ภาพมุมสูง ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน	248
รูปภาพประกอบที่ 176 พระครูธรรมวิวัฒน์คุณ	252
รูปภาพประกอบที่ 177 พระสงฆ์ให้พรหลังฉันภัตตาหาร	253
รูปภาพประกอบที่ 178 พระอุโบสถ	254
รูปภาพประกอบที่ 179 เจดีย์อนุสรณ์หลวงปู่่มั่น /แผ่นศิลาจารึก	254
รูปภาพประกอบที่ 180 หลวงปู่เปลี่ยน ปัญญาปทีโป	255
รูปภาพประกอบที่ 181 พิพิธภัณฑ์ หลวงปู่เปลี่ยน ปัญญาปทีโป	255
รูปภาพประกอบที่ 182 พระอุโบสถ	259
รูปภาพประกอบที่ 183 ศาลาเรือนไทย	259
รูปภาพประกอบที่ 184 ศาลาเอนกประสงค์ สีขาว ริมแม่น้ำบางปะกง	259
รูปภาพประกอบที่ 185 ศาลาเอนกประสงค์ สีขาว ริมแม่น้ำบางปะกง	260
รูปภาพประกอบที่ 186 หอธรรมพระบารมี	260
รูปภาพประกอบที่ 187 หอธรรมพระบารมีชั้นล่าง	261
รูปภาพประกอบที่ 188 พระบรมสารีริกธาตุ	262
รูปภาพประกอบที่ 189 หอธรรมบารมี ชั้นที่ 2	262
รูปภาพประกอบที่ 190 พระครูภาวนาวราลังการ วิ. (สมศักดิ์ โสรโท)	265
รูปภาพประกอบที่ 191 การปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และอุบาสก อุบาสิกา	266
รูปภาพประกอบที่ 192 ศาลาปฏิบัติธรรม	267
รูปภาพประกอบที่ 193 พระอุโบสถ (กำลังก่อสร้าง) และภาพมุมสูงบริเวณวัด	267
รูปภาพประกอบที่ 194 โรงน้ำปานะ	268

รูปภาพประกอบที่ 195 ที่พักผู้ปฏิบัติธรรม.....	268
รูปภาพประกอบที่ 196 พระสงฆ์ชาวต่างประเทศที่อยู่จำพรรษาวันมาฆจันทร์	273
รูปภาพประกอบที่ 197 พระอุโบสถ	275
รูปภาพประกอบที่ 198 พระประธานในโบสถ์ และที่นั่งแสดงธรรม	275
รูปภาพประกอบที่ 199 กุฏิกรรมฐาน	275
รูปภาพประกอบที่ 200 พระครูสมุห์สมบัติ ปภสฺสโร.....	279
รูปภาพประกอบที่ 201 พระสงฆ์ และอุบาสก อุบาสิกา ทำวัตร สวดมนต์	279
รูปภาพประกอบที่ 202 พระอุโบสถ	280
รูปภาพประกอบที่ 203 พระประธานในพระอุโบสถ	280
รูปภาพประกอบที่ 204 ธรรมรัตนเจดีย์.....	281
รูปภาพประกอบที่ 205 เจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ.....	281
รูปภาพประกอบที่ 206 ศาลาเอนกประสงค์.....	281
รูปภาพประกอบที่ 207 บริเวณกุฏิ ที่พักสงฆ์ ผู้ปฏิบัติธรรม	281
รูปภาพประกอบที่ 208 บริเวณกุฏิ ที่พักสงฆ์ ผู้ปฏิบัติธรรม	282
รูปภาพประกอบที่ 209 ภาพมุมสูง บริเวณเนินวัดเขาพระ.....	282
รูปภาพประกอบที่ 210 พระครูเกษมกัญจนสิริ.....	285
รูปภาพประกอบที่ 211 อบรมเยาชน.....	286
รูปภาพประกอบที่ 212 พลัปลารูปปั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	287
รูปภาพประกอบที่ 213 ศาลาปฏิบัติธรรม ทำกิจกรรมต่างๆ.....	287
รูปภาพประกอบที่ 214 ห้องปฏิบัติธรรมพระสังฆาธิการ	287
รูปภาพประกอบที่ 215 เรือนรับรองผู้ปฏิบัติธรรม.....	288
รูปภาพประกอบที่ 216 เรือนพักผู้ปฏิบัติธรรม	288
รูปภาพประกอบที่ 217 ท่าเสด็จ.....	288
รูปภาพประกอบที่ 218 พระครูพิศาลสมาจาร.....	291
รูปภาพประกอบที่ 219 การฝึกปฏิบัติของผู้ปฏิบัติธรรม	293
รูปภาพประกอบที่ 220 โบสถ์ และศาลาปฏิบัติธรรม	294
รูปภาพประกอบที่ 221 รูปปั้น หลวงปู่วิชาญ ชันติญาโณ	294
รูปภาพประกอบที่ 222 พระประธานศาลาปฏิบัติธรรม	294

รูปภาพประกอบที่ 223 กุฏิพระสงฆ์.....	294
รูปภาพประกอบที่ 224 กุฏิพระสงฆ์.....	295
รูปภาพประกอบที่ 225 ต้นเทพทวาร พันธ์ไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัดพังงา	295
รูปภาพประกอบที่ 226 บริเวณพื้นที่ป่า ภายในวัด	295
รูปภาพประกอบที่ 227 บริเวณพื้นที่ป่า ภายในวัด	296
รูปภาพประกอบที่ 228 ภาพมุมสูง	296
รูปภาพประกอบที่ 229 ภาพมุมสูง	296
รูปภาพประกอบที่ 230 พระอธิการคัมภีร์ญาณ อภิปุญญ.....	300
รูปภาพประกอบที่ 231 การอบรมเยาวชน	303
รูปภาพประกอบที่ 232 การอบรมเยาวชน	303
รูปภาพประกอบที่ 233 ป้ายชื่อวัด	303
รูปภาพประกอบที่ 234 ศาลาเรือ	304
รูปภาพประกอบที่ 235 พระพุทธรูปเมตตา.....	304
รูปภาพประกอบที่ 236 ลานหินโค้ง เป็นลานธรรมศึกษา	305
รูปภาพประกอบที่ 237 ศาลาประดิษฐานพระพุทธรูป.....	305
รูปภาพประกอบที่ 238 ภาพปริศนาธรรม	305
รูปภาพประกอบที่ 239 เสือโคร่ง	306
รูปภาพประกอบที่ 240 กุฏิ เรือนพัก.....	306
รูปภาพประกอบที่ 241 พระภิกษุโพธิคุณ วิ.....	309
รูปภาพประกอบที่ 242 บริเวณลานหินโค้ง.....	311
รูปภาพประกอบที่ 243 ศาลาทรง.....	311
รูปภาพประกอบที่ 244 ศาลาฝึกหัดการนอนด้วยหมอนไม้.....	311
รูปภาพประกอบที่ 245 พระอุโบสถกลางแจ้ง.....	312
รูปภาพประกอบที่ 246 พระอุโบสถกลางแจ้ง.....	312
รูปภาพประกอบที่ 247 ทางขึ้นไปพระอุโบสถกลางแจ้ง.....	313
รูปภาพประกอบที่ 248 รูปปั้นพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์	313
รูปภาพประกอบที่ 249 เสือ 5 เสือ	314
รูปภาพประกอบที่ 250 โรงมหรสพทางวิญญาน.....	315

รูปภาพประกอบที่ 251 ภายในโรงมหรสพทางวิญญาน	315
รูปภาพประกอบที่ 252 ม้าหิน ที่นั่งประจำท่านพุทธทาส	316
รูปภาพประกอบที่ 253 กุฏิพระสงฆ์	316
รูปภาพประกอบที่ 254 หอพักผู้ปฏิบัติธรรม	316
รูปภาพประกอบที่ 255 สะพานอานาปานสติ	317
รูปภาพประกอบที่ 256 พระครูภาวนากันตธรรม	320
รูปภาพประกอบที่ 257 การฝึกปฏิบัติของผู้ปฏิบัติธรรม	320
รูปภาพประกอบที่ 258 ผู้สนใจปฏิบัติธรรม	321
รูปภาพประกอบที่ 259 พระอุโบสถ	321
รูปภาพประกอบที่ 260 ศาลาปฏิบัติธรรม	322
รูปภาพประกอบที่ 261 กุฏิพระ	322
รูปภาพประกอบที่ 262 การปฏิบัติกิจของสงฆ์ และแม่ชี	322
รูปภาพประกอบที่ 263 บริเวณภายในวัด	322
รูปภาพประกอบที่ 264 ศาลาไหว้พระสำหรับนักท่องเที่ยว	323
รูปภาพประกอบที่ 265 พระครูภาวนาสมณวัตร วิ.	326
รูปภาพประกอบที่ 266 การฝึกปฏิบัติของผู้ปฏิบัติธรรม	328
รูปภาพประกอบที่ 267 การฝึกอบรมเยาวชน	328
รูปภาพประกอบที่ 268 การฝึกปฏิบัติของผู้ปฏิบัติธรรม	329
รูปภาพประกอบที่ 269 ศาลาปฏิบัติธรรมปฏิบัติสัจโค	330
รูปภาพประกอบที่ 270 พระปางเปิดโลก	330
รูปภาพประกอบที่ 271 ทางขึ้นเดินจงกรม ไปกราบพระปางเปิดโลก	330
รูปภาพประกอบที่ 272 บริเวณห้องอาหาร	331
รูปภาพประกอบที่ 273 พระศรีพงศ์ สิริวิโส	336
รูปภาพประกอบที่ 274 ปรีศนาธรรม	337
รูปภาพประกอบที่ 275 ลานธรรมหน้าถ้ำ	337
รูปภาพประกอบที่ 276 ลานธรรมหน้าถ้ำ	338
รูปภาพประกอบที่ 277 ศาลาปฏิบัติธรรม	338
รูปภาพประกอบที่ 278 ลานบริเวณวัด	338

รูปภาพประกอบที่ 279 บริเวณสถานที่พักปฏิบัติธรรม.....	339
รูปภาพประกอบที่ 280 ลานบริเวณวัด.....	339
รูปภาพประกอบที่ 281 ภายในถ้ำเขาพระ.....	340



บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Industry) ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง และธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม หรือธุรกิจสนับสนุนต่างๆ จะช่วยให้เกิดงานอาชีพอีกหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินได้เป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้ลำดับที่ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่น ๆ รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปของเงินตราต่างประเทศนี้มีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพ ให้กับดุลยภาพชำระเงิน เช่น ในปี พ.ศ. 2527 การท่องเที่ยวทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ 27,317 ล้านบาท¹ ที่ผ่านมาประเทศไทยสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้อย่างมหาศาล โดยในปี 2562 ประเทศไทยมีรายได้จากภาคการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้นอยู่ที่ 3.06 ล้านล้านบาท โดยในส่วนนี้เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าไทยกว่า 1.96 ล้านล้านบาท จากนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งสิ้น 39.77 ล้านคน เติบโต 4% ขณะที่การท่องเที่ยวในประเทศ นักท่องเที่ยวไทยเดินทางทั้งหมด 167 ล้านคน เติบโต 1% สร้างรายได้กว่า 1.1 ล้านล้านบาท เติบโต 3%² รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรอย่างกว้างขวาง สร้างงานสร้างอาชีพมากมายและเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการผลิตอาหารป้อนตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ก็จะเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สังคมไทยเป็นสังคมของชาติเก่าแก่สืบเนื่องมาเป็นพันปี จึงมีวัฒนธรรมระเบียบประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่น ฯลฯ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นมรดกตกทอดที่ควรค่าแก่การนำออกเผยแพร่ฟื้นฟู และอนุรักษ์ไว้ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยว จากภูมิภาคหนึ่งไปยังอีกภูมิภาคหนึ่ง

การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้รัฐบาลในหลายประเทศทั่วโลกออกมาตรการปิดเมือง (Lockdown) เพื่อควบคุมการเดินทางระหว่างประเทศ ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกหด

¹ Praveet Elearning, “ท่องเที่ยวไทย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

http://praveetelearning.com/elearning_content.php?subject_id=2&chapter_id=3 [12 ตุลาคม 2564].

² ไทยโพสต์ออนไลน์, “พินิจแพลน” ฟันท่องเที่ยวไทย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<https://www.thaipost.net/main/detail/86128> [12 ตุลาคม 2564].

ตัวเป็นประวัติการณ์ โดยในช่วง 10 เดือนแรกของปี 2563 จำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกลดลง 72% YoY โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (-82% YoY) ปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดทั่วโลกยังอยู่ในภาวะคับขัน หลายประเทศรวมทั้งไทยเผชิญกับการระบาดระลอกใหม่ ส่งผลให้จำนวนผู้ป่วยใหม่ยังคงเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง³ ภาคท่องเที่ยวของไทยทรุดหนัก การประกาศใช้ พ.ร.ก. สถานการณ์ฉุกเฉิน (25 มีนาคม 2563) และมาตรการห้ามอากาศยานทำการบินเข้าสู่ประเทศไทยเป็นการชั่วคราว (3 เมษายน 2563 - 30 กันยายน 2563) ทำให้ในช่วงเมษายน-กันยายน 2563 ไม่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาไทย อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ตุลาคม 2563 นักท่องเที่ยวต่างชาติเริ่มกลับมาได้จำนวนจำกัด ตามมาตรการ Special Tourist Visa (STV) ภายใต้ข้อจำกัดที่เข้มงวด อาทิ การกักตัว 14 วัน การตรวจสุขภาพก่อน/หลังเดินทาง การทำประกันชีวิต ส่งผลให้ในช่วง 11 เดือนแรกของปี 2563 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติหดตัว 81.4% YoY นำโดยชาวจีน (-87.7% YoY) และอินเดีย (-85.5% YoY) วิจัยกรุงศรีประเมินว่าไทยจะสูญเสียรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติราว 1.5 ล้านล้านบาท ในปี 2563 จากที่เคยได้รับจำนวน 1.9 ล้านล้านบาทในปี 2562⁴ ธนาคารแห่งประเทศไทยวิเคราะห์ว่าภาคการท่องเที่ยวไทยได้รับผลกระทบรุนแรงยิ่งยวดจากโควิด-19 โดยนักวิเคราะห์มองว่า ในปีนี้ 2564 ไทยอาจมีนักท่องเที่ยวต่างชาติไม่ถึง 5 แสนคน (จากเกือบ 40 ล้านคนในปี 62 ที่สร้างรายได้ประมาณ 2 ล้านล้านบาท หรือ 11% ของ GDP)⁵ ซึ่งหากย้อนดูสถิติของนักท่องเที่ยวและรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ พบว่า ปี พ.ศ. 2558 จำนวนนักท่องเที่ยว 29,923,185 คน รายได้ จำนวน 1,457,150.28 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2559 จำนวนนักท่องเที่ยว 32,529,588 คน รายได้ จำนวน 1,633,497.55 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2560 จำนวนนักท่องเที่ยว 35,591,978 คน รายได้ จำนวน 1,831,105.00 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2561 จำนวนนักท่องเที่ยว 38,178,194 คน รายได้ 1,876,136.90 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2562 จำนวนนักท่องเที่ยว 39,916,251 คน รายได้ 1,911,807.95 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2563 จำนวนนักท่องเที่ยว 6,702,396 คน รายได้ 332,013.03 บาท⁶ กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา ได้จัดทำสรุปภาพรวมการท่องเที่ยวของไทยทั้งการเปิดรายได้ท่องเที่ยวเมืองหลัก-เมืองรอง โดยเฉพาะ 10 อันดับแรกที่สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศไทย รวมถึงภาพรวมท่องเที่ยวปี 2563 ทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนถึงผลกระทบจาก COVID-19 สำหรับรายได้จากไทยเที่ยวไทย 10 อันดับแรก ปี 2563 มีรายได้รวม 482,468 ล้านบาท ลดลงถึง 55.4% เมื่อเทียบกับปี 2562 ที่ยังไม่เกิดวิกฤติโควิด ขณะที่ภาพรวม

³ ธนาคารกรุงศรีออนไลน์, “ท่องเที่ยวไทย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: ธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรมหลัง COVID-19 (<https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/ri-future-of-tourism-21>). [12 ตุลาคม 2564].

⁴ ธนาคารกรุงศรีออนไลน์, “ท่องเที่ยวไทย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: ธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรมหลัง COVID-19 (<https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/ri-future-of-tourism-21>). [12 ตุลาคม 2564].

⁵ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “Tourism at a crossroad: อนาคตภาคการท่องเที่ยวไทย เดินต่ออย่างไรในท่ามกลาง”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_18Aug2021.aspx [12 ตุลาคม 2564].

⁶ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, จำนวนและรายได้นักท่องเที่ยวต่างชาติ รายเดือน ปี 2558-2563P, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://mots.go.th/more_news_new.php?cid=625. (14 ตุลาคม 2564).

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยในปี 2563 มีรายได้รวม 0.81 ล้านล้านบาท ลดลง 2.18 ล้านล้านบาท หรือหดตัว 72.79% เมื่อเทียบกับปี 2562⁷

ประเทศไทยได้เปรียบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Resources) ซึ่งมีมากเป็นอันดับ 3 ของภูมิภาคเอเชีย มีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทรงคุณค่า เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา ซึ่งนักท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจเข้าวัดทำบุญให้ทาน ศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา รวมถึงความสนใจในปรัชญา วิถีชีวิตของชาวตะวันออก มีความโดดเด่นเฉพาะตัวของศิลปวัฒนธรรมไทย ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมเป็นพิเศษจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าตลาดค่อนข้างสูง โดยขนาดตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีขนาดใหญ่ที่สุดเมื่อเทียบกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ โดยตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของทั้งโลกมีมูลค่ารวมราว 9 แสนล้านเหรียญสหรัฐ และมีอัตราการเติบโตค่อนข้างสูง ทั้งนี้คาดการณ์ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะมีอัตราการเติบโตถึง 15 % ต่อปีในระยะ 10 ปีข้างหน้า⁸ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อรายได้ของประเทศเป็นอย่างมากในอนาคต เป็นการสร้างรายได้ให้กับหน่วยงานและชุมชนที่อยู่ในห่วงโซ่คุณค่าของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนิยมใช้ช่องทางออนไลน์หลายช่องทางการค้นหาข้อมูลติดต่อสื่อสารเพื่อตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว⁹ ดังนั้น เทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตที่มีความสามารถในการให้ข้อมูล และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Tourism: E-Tourism) จึงมีความจำเป็นสำหรับเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวฟื้นกลับมาเป็นอุตสาหกรรมหลักในการสร้างรายได้ให้กับประเทศหลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 ผ่านพ้นไป

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันได้ส่งผลให้เกิดโลกไร้พรมแดน ก่อให้เกิดการขยายตัวของระบบเครือข่ายการสื่อสาร ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านการคมนาคม และการแข่งขันของประเทศต่างๆ ส่งเสริมให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทั่วโลก¹⁰ และก่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองผ่านการเผยแพร่รูปแบบต่างๆ ผู้คนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลจากสารสนเทศต่างๆ ได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว นักท่องเที่ยวสามารถค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวหรือข้อมูลอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นหาข้อมูลผ่านเครือข่าย

⁷ WANPEN PUTTANONT, เป็ตรายได้นักท่องเที่ยว “เมืองหลัก-เมืองรอง ปี 63 ลดวูบถ้วนหน้า ชมพิษโควิด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: THE BANGKOK INSIGHT, <https://www.thebangkokinsight.com/news/business/569972/>. (14 ตุลาคม 2564).

⁸ บริษัท เอฟพีเน็ต จำกัด, “โครงการทิศทางการพัฒนาท่องเที่ยวของประเทศไทยในระยะ 10 ปี”, รายงานฉบับสมบูรณ์, สำนักเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559, หน้า 153.

⁹ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม: ภายใต้ภารกิจของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2561 – 2565, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561), หน้า 5.

¹⁰ นุชนารถ รัตนวงศ์ชัย, กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, วารสารมนุษยศาสตร์, ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (สิงหาคม 2554), หน้า 32.

อินเทอร์เน็ตที่ทำให้นักท่องเที่ยวค้นข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ผู้บริโภคมีแนวโน้มความต้องการตอบสนองที่มีลักษณะเฉพาะตัว การตอบสนองทางด้านจิตใจ การค้นหาความหมายของสิ่งต่างๆ รอบตัว รวมถึงความคาดหวังที่จะได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่จากมุมมองหรือวิธีคิดใหม่ๆ มากยิ่งขึ้นจากการศึกษาข้อมูลออนไลน์ก่อนการเดินทางท่องเที่ยว กระแสดิจิทัลและการเติบโตของเทคโนโลยี ที่ทำให้สามารถทำได้ง่ายขึ้นเนื่องจากความสะดวกและความง่ายในการเข้าถึงผู้บริโภคดังกล่าว มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อความต้องการท่องเที่ยวมากขึ้นในอนาคต ดังนั้น จึงมีความจำเป็นสำหรับการรวบรวมฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธในรูปแบบดิจิทัล ที่สามารถให้เยาวชน นักศึกษาในพื้นที่และผู้สนใจ ศึกษาหาความรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับนำเสนอต่อกับนักท่องเที่ยวที่จะมาท่องเที่ยว และเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 ได้เน้นการเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน¹¹ ทำให้ประเทศต้องหันมาให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวคุณภาพ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเมืองหลัก ที่จำเป็นต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐานการให้บริการที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ได้เปรียบทางการแข่งขันในรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายกับเมืองท่องเที่ยวหลักที่อยู่โดยรอบ ดังนั้นหลังการระบาดของ COVID-19 ซึ่งถือว่าเป็นการ Set zero ภาคการท่องเที่ยวไทย การฟื้นตัวในระยะถัดไปจะยั่งยืนและสามารถรองรับความผันผวนได้มากขึ้นอยู่กับการเลือกทางเดินที่จะออกจากวิกฤตครั้งนี้ อนาคตภาคการท่องเที่ยวควรเน้นขยายกลุ่ม/ความถี่ของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติในภูมิภาคให้หลากหลายขึ้น เพื่อสร้างรายได้ที่มีเสถียรภาพและกระจายตัวสมดุลขึ้น¹² โดยกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเสริมสร้างและยกระดับท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งจากการกระจายรายได้สู่เมืองหลัก 15 จังหวัด ของประเทศไทย¹³ สำหรับเป้าหมายของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองหลักคือ เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่เมืองหลักและท้องถิ่น กระจายโอกาสในเชิงรายได้จากการท่องเที่ยวให้กลุ่มเศรษฐกิจฐานรากให้ใกล้เคียงหรือสูงกว่าเป้าหมายเดิมของการท่องเที่ยวก่อนการระบาดของโรค COVID -19 ทั้งกระตุ้นให้เกิดการเตรียมความพร้อมและพัฒนาพื้นที่สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความ

¹¹ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2559), หน้า 4.

¹² ธนาคารแห่งประเทศไทย, “Tourism at a crossroad: อนาคตภาคการท่องเที่ยวไทย เดินต่ออย่างไรในท่ามกลาง”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_18Aug2021.aspx [12 ตุลาคม 2564].

¹³ มติชนออนไลน์, “ททท. จัด 7 คัมภีร์ Go Local บุกร้างหลังปี 61 ต่อยอด 4 เดือนแรก 55 เมืองรอง โยก 8 หมื่นล้าน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.matichon.co.th/publicize/news_1018615. [7 มีนาคม 2564].

สมดุลในทุกมิติ¹⁴ ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานในเมืองหลัก 15 จังหวัดนับว่ามีคุณค่าและมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะวัดเป็นแหล่งที่เชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและเป็นสถานที่รวบรวมมรดก ศิลปวัฒนธรรม และศิลปกรรมอันวิจิตรงดงาม เพียบพร้อมด้วยคุณค่าทางศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความเป็นอัจฉริยะของคนไทย อีกทั้งวัดสามารถตอบสนองประโยชน์ของประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านการนำรายได้เข้ามาทำนุบำรุงวัดท้องถิ่น จังหวัด และประเทศโดยรวม

ดังนั้น การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อรวบรวมแหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด โดยเฉพาะพื้นที่ของวัดและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด ประกอบด้วย ภาคเหนือ 1 จังหวัด ภาคกลาง 1 จังหวัด ภาคใต้ 5 จังหวัด ภาคตะวันออก 3 จังหวัด ภาคตะวันตก 3 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 จังหวัด จำนวน 30 สถานที่ จึงจำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีในการค้นหาข้อมูลเพื่อตัดสินใจเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นเครื่องมือให้บริการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับเมืองหลัก ให้สามารถแข่งขันด้านการท่องเที่ยวกับพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดท่องเที่ยวหลักและจังหวัดท่องเที่ยวรองอื่นๆ ในตลาดการท่องเที่ยวของประเทศได้ อีกทั้งผลจากการวิจัยนี้จะก่อประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมสำหรับการพัฒนาและการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมด้วย

1.2 คำถามวิจัย

1. สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด ควรมีลักษณะอย่างไร
2. เส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด ควรเป็นอย่างไร
3. ฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด ควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจ รวบรวมข้อมูลวัด และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด
2. เพื่อออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด
3. เพื่อสร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

¹⁴ มติชนออนไลน์, “ททท. จัด 7 คัมภีร์ Go Local บุกร้างหลังปี 61 ต่อยอด 4 เดือนแรก 55 เมืองรอง ไทย 8 หมื่นล้าน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.matichon.co.th/publicize/news_1018615. [7 มีนาคม 2564].

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขต ดังนี้

1.4.1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1) สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ 3 ส่วน 9 สารสนเทศ ได้แก่

1.1) สารสนเทศข้อมูลวัด ตอนที่ 1 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ ทำเลที่ตั้ง การติดต่อ ประวัติความเป็นมา

1.2) สารสนเทศข้อมูลวัด ตอนที่ 2 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ สถานที่ท่องเที่ยว ภายในวัด กิจกรรม และคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

1.3) สารสนเทศข้อมูลวัด ตอนที่ 3 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่น่าสนใจอื่น ๆ และการเดินทาง

2). เส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ประกอบด้วย 4 เส้นทาง ได้แก่

2.1) สายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล

2.2) สายสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม

2.3) สายประเพณีวัฒนธรรมและอนุรักษ์ธรรมชาติ

2.4) สายสถานปฏิบัติธรรม

3) ฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ ประกอบด้วยแหล่งที่ใช้เก็บข้อมูล สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด (สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด) คือ พระพุทธรูป รูปเหมือน วัตถุมงคล โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม/จิตรกรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมการปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์

1.4.2.ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย ประกอบด้วยบุคคล 5 กลุ่ม จำนวน 95 คน ประกอบด้วย

1. เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ ทั้ง 30 แห่ง ใน 15 จังหวัดเมืองหลัก จำนวน 30 คน
2. นักท่องเที่ยว / ผู้ปฏิบัติธรรม ทั้ง 30 แห่ง ใน 15 จังหวัดเมืองหลัก จำนวน 60 คน
3. ตัวแทนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 1 คน
4. ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จำนวน 3 คน
5. ตัวแทนจากสมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการในพื้นที่ของวัด 15 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 15 แห่ง ในเมืองหลัก 15 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 30 สถานที่ ประกอบด้วย

1. วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. วัดอรุณญวิเวก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
3. วัดพระพุทธรูปมหาวิหาร อำเภอพระพุทธรูป จังหวัดสระบุรี
4. วัดพระพุทธรูปแสงธรรม อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
5. วัดถ้ำเสือ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่
6. สถานปฏิบัติธรรมสำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
7. วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
8. ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสสัคโค (หลวงพ่อบุญรอด) อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
9. วัดสุวรรณาภา อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา
10. วัดนิโรธธรรม อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา
11. วัดมณีมาวาสวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
12. วัดป่ากัณตพงษ์ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
13. วัดพระบรมธาตุไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
14. วัดธารน้ำไหล อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
15. วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
16. วัดผาณิตาราม อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
17. วัดละหารไร่ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
18. วัดมัจฉาธาร อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
19. วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
20. วัดภักทันทะอาสาaram อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี
21. วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
22. ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
23. วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
24. วัดป่าสาลวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
25. วัดวังแก้ววราราม (วัดไถ่น้ำ) อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

26. วัดท่าเสด็จ อำเภอมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
27. วัดห้วยมงคล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
28. วัดป่าสุฤณฤตา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
29. วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
30. วัดเขาพระ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

เมืองหลัก หมายถึง เมืองท่องเที่ยวหลัก หรือเมืองที่สถิตินักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมักจะกระจุกอยู่บริเวณหัวเมืองใหญ่ โดยถ้านับนักท่องเที่ยวชาวไทยเข้าไปด้วยจำนวนจะยิ่งทวีคูณมากขึ้นไปอีก โดย ‘เมืองหลัก’ ทางด้านการท่องเที่ยว 15 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่, สระบุรี, ภูเก็ต, กระบี่, พังงา, สงขลา, สุราษฎร์ธานี, กาญจนบุรี, ประจวบคีรีขันธ์, เพชรบุรี, ฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, ระยอง, ขอนแก่น และนครราชสีมา จากเมืองหลักจำนวน 22 จังหวัดของประเทศไทย

การท่องเที่ยววิถีพุทธ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อสันถนาการควบคู่ไปกับการแสวงหาความรู้ การศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย 2 มิติ คือ 1. มิติเชิงสันถนาการ หรือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และ 2. มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม

ฐานข้อมูล หมายถึง แหล่งที่ใช้เก็บข้อมูลในพื้นที่ของวัดท่องเที่ยว 15 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 15 แห่ง รวมทั้งสิ้น 30 สถานที่ ในเมืองหลัก 15 จังหวัด ซึ่งเนื้อหาของแต่ละสถานที่ประกอบด้วยสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด สำหรับเป็นแหล่งข้อมูลทางการท่องเที่ยวที่ตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการผู้ใช้บริการด้านการท่องเที่ยววิถีพุทธ และเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว คือวัด และสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ

เส้นทางท่องเที่ยว หมายถึง แนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับการเดินทางหรือการตัดสินใจเลือกเดินทางของนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่กำหนดขึ้นสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว ในงานวิจัยนี้มี 4 เส้นทาง คือ 1. (1) สายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัดถ้ำมงคล (2) สายสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม (3) สายประเพณีวัฒนธรรมและอนุรักษ์ธรรมชาติ (4) สายสถานที่ปฏิบัติธรรม

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

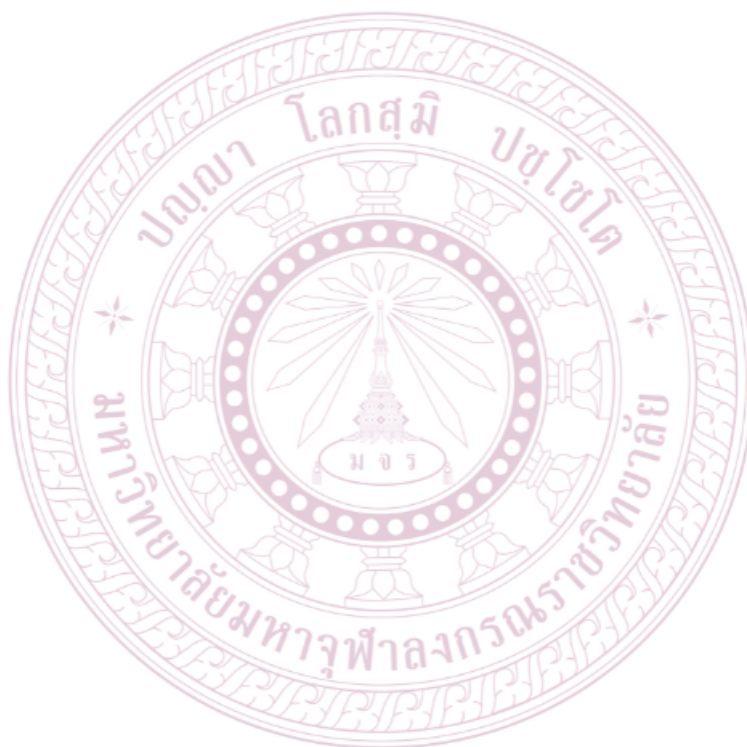
1. **ด้านผลผลิตทางวิชาการ** ได้สารสนเทศข้อมูลวัด เส้นทางท่องเที่ยว และฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดที่ผ่านกระบวนการวิจัยโดยการสำรวจรวบรวม และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัด รวมทั้งการออกแบบเส้นทาง

2. **ด้านเศรษฐกิจ** หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงชุมชนในพื้นที่เป้าหมายสามารถเข้าถึงระบบข้อมูลกลางๆ ได้อย่างสะดวกและประหยัดต้นทุน อีกทั้งสามารถ

สืบค้นข้อมูลแบบออนไลน์ผ่าน Website ได้จากทั่วโลก ส่งผลต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยววิถีพุทธ ให้ขยายขอบเขตออกไปทั่วโลก เกิดผลดีต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและสร้างเศรษฐกิจทั้งในระดับชุมชนและในระดับประเทศได้

3. ด้านสังคม หน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และผู้สนใจทั่วไป สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลกลางๆ ได้อย่างสะดวกและประหยัดต้นทุน จึงสามารถนำข้อมูลด้านการท่องเที่ยววิถีพุทธ ไปส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา วัฒนธรรมเชิงพุทธ หรือการปฏิบัติธรรมตามวิถีพุทธได้

4. ด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลกลางแบบออนไลน์ ได้อย่างสะดวกและประหยัดต้นทุน สามารถนำข้อมูลไปเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย



บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมฐานข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อใช้ประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยตั้งประเด็นศึกษา ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.2 ทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A)
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการท่องเที่ยว
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวนับว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การท่องเที่ยวถือเป็นกิจกรรมการเดินทางที่มีวัตถุประสงค์หลายอย่าง เช่น เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือเพื่อการแสวงหาความรู้ที่ปัจจุบันได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้นและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นมากในอนาคตพร้อม ๆ กับรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น แนวโน้มดังกล่าวทำกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญคือสามารถสร้างเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวได้ ทำให้ชุมชนหรือผู้ที่อยู่อาศัยในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีรายได้และมีเงินหมุนเวียนในชุมชน ดังนั้นเพื่อให้ทราบสาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสำหรับนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยจึงทำบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ความหมายการท่องเที่ยว

คำว่า “การท่องเที่ยว” มีความหมายหลายอย่างขึ้นอยู่กับบริบทการนำไปใช้ เช่น คำว่า “การท่องเที่ยว” อาจหมายถึงการเที่ยวไปซึ่งในภาษาไทยนั้น ใช้คำว่า “ไปเที่ยว” มีความหมายว่า

การเดินทางไปยังสถานที่ใดที่หนึ่งทั้งใกล้และไกล เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน¹ การท่องเที่ยวคือการเดินทางเพื่อความบันเทิงรื่นเริงใจ เยี่ยมญาติ หรือการไปร่วมประชุมแต่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพเป็นหลักฐานหรือไม่พำนักอยู่เป็นการถาวร² การท่องเที่ยวคือการเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เดินทางด้วยความสมัครใจเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ติดต่อธุรกิจและวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้³ การท่องเที่ยวไม่ได้หมายความว่าเพียงการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์เท่านั้น หากแต่เป็นการเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้เพื่อการกีฬา การเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง ก็นับได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น⁴ การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน และพักผ่อนหย่อนใจ และต้องมีเงื่อนไข 3 ประการคือ 1) เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว 2) เดินทางด้วยความสมัครใจ 3) เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ที่ไม่ใช่เป็นการประกอบอาชีพหรือหารายได้⁵ การท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) ผู้มาเยือน (Visitor) หมายถึง บุคคลที่เดินทางไปยังประเทศที่ตนมิได้พักอาศัยอยู่เป็นประจำ ด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตามที่มีค่าใช้จ่ายไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ ผู้มาเยือนจึงหมายรวมถึงผู้เดินทาง 2 ประเภท คือ 1.นักท่องเที่ยว (Tourist) เป็นนักท่องเที่ยวค้างคืน ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว ที่พักอยู่ในประเทศที่มาเยือนไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง และเดินทางมาเยือนเพื่อการพักผ่อน พักฟื้นทัศนศึกษา ประกอบศาสนกิจ ร่วมการแข่งขันกีฬา ติดต่อธุรกิจและร่วมการประชุมสัมมนา 2. นักทัศนาจร (Excursionist) คือ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว ที่พักอยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง⁶ การท่องเที่ยวที่ครอบคลุมที่สุดต้องพิจารณา 4 ประเด็นหลักต่อไปนี้ คือ

¹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศิริวัฒนา อินเตอร์พรีนท์ จำกัด, 2556), หน้า 551.

² เจษฎา ขวัญเมือง. ความหมายของการท่องเที่ยว, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://tourismatbuu.wordpress.com>. [27 กรกฎาคม 2565].

³ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ความหมายของการท่องเที่ยว, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://tourismatbuu.wordpress.com>. [28 มิถุนายน 2565].

⁴ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, (กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550), หน้า 1.

⁵ ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์, การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542), หน้า 5.

⁶ ทิพวรรณ พุ่มมณี, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556), หน้า 76-77.

1. นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน คือ ผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อหาประสบการณ์ ทั้งประสบการณ์ที่สามารถรับได้ด้วยกายและทางจิตใจ ซึ่งจุดประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไป

2. ธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ ธุรกิจที่ผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการหรือวัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ซึ่งได้ผลกำไรจากการขายสินค้าและบริการให้แก่นักท่องเที่ยว

3. ภาครัฐบาลที่ดูแลนักท่องเที่ยว คือ องค์กรที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นเพื่อควบคุมดูแลการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามนโยบายที่รัฐวางไว้ รัฐบาลในหลายประเทศส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเพราะการท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ อันเกิดจากรายได้ที่ธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้รับ ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

4. ชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว คือ ประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวโดยนอกจากจะมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดีเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวแล้ว ในบางโอกาสยังเป็นหน่วยงานที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง เมื่อประชาชนเข้ามาทำงานเป็นพนักงานส่วนหนึ่งของธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว⁷

ดังนั้นจากแนวคิดว่าด้วยความหมายของการท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้น คำว่า “การท่องเที่ยว” จึงเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง เพราะมิได้หมายความว่าแค่การเดินทางเพียงอย่างเดียว หรือมีมุมมองเฉพาะในส่วนของผู้เดินทางเท่านั้น หากพิจารณาจากกระบวนการของการท่องเที่ยวจะพบว่า เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้จัดบริการด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว และหากจะอธิบายความหมายของคำว่าให้การท่องเที่ยวให้ครอบคลุม อาจต้องพิจารณา 4 ประเด็น คือ 1) นักท่องเที่ยว คือผู้ที่เดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวด้วยวัตถุประสงค์ต่าง ๆ โดยที่วัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวจะเป็นปัจจัยกำหนดกิจกรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางไปเยือน 2) ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว คือผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือวัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว 3) หน่วยงานภาครัฐ คือองค์กรของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลกำกับการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามนโยบายที่รัฐได้วางไว้ 4) ประชาชนในท้องถิ่น คือประชาชนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับนักท่องเที่ยวในการต้อนรับและการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี แล้วยังได้มีโอกาสเข้ามาประกอบอาชีพเป็นบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อีกด้วย จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้จัดบริการด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว

⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. จิตวิทยาการบริการ. (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548).

จึงสรุปได้ว่า “การท่องเที่ยว” (Tourism) หมายถึง การเดินทางของมนุษย์จากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง หรือการเดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจไป และเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยวมิใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้ เช่น การเดินทางเพื่อการพักผ่อน การเดินทางเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬา (อาทิ การแข่งขันกีฬา ซีเกมส์โอลิมปิก เป็นต้น) การเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา การเดินทางเพื่อเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง หรือเพื่อน การเดินทางเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นต้น การท่องเที่ยวทั่วไปมีความหมายกว้าง แต่โดยภาพรวมของการท่องเที่ยวแล้วหมายถึงการเดินทางของคนไปยังสถานที่ใดที่หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์หลาย ๆ ประการแตกต่างกันไป แต่โดยหลักการใหญ่ ๆ แล้วเดินทางไปเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลินเพื่อการบำรุงรักษาสุขภาพ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อกีฬา ศึกษาหาความรู้ เป็นการเพิ่มประสบการณ์แก่ตนเอง และเป็นจุดรวมของธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

จากความหมายของคำว่า “การท่องเที่ยว” ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับความหมายของการท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้ที่หมายถึงความหมายของการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบอย่างน้อย 6 ประเภท คือ 1. ผู้มาเยือน (Visitor) หมายความว่ารวมถึง “นักท่องเที่ยว” (Tourist) ที่เดินทางเข้ามาพักค้างคืน และ “นักท่องเที่ยว” (Excursionist) ที่เดินทางเข้ามาแต่ไม่ได้พักค้างคืน 2. แหล่งท่องเที่ยว หรือทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติสถานที่สำคัญทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และศาสนา ลักษณะสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน ตลอดจนกิจกรรมงานประเพณีต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้น เป็นต้น ซึ่งเป็นแม่เหล็กดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว 3. โครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางและติดต่อสื่อสารระหว่างกันได้โดยสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย ประหยัดเวลา และได้รับความสะดวกในเรื่องอาหารการกิน พาหนะในการเดินทางท่องเที่ยว ภายในประเทศ การรักษาพยาบาล ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น 4. องค์การภาครัฐ ซึ่งมีนโยบาย สนับสนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ดูแลและมิควรหวังไม่ให้เกิดการท่องเที่ยว ส่งผลกระทบหรือทำความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม ประเพณี และคุณภาพชีวิตของชุมชน 5. องค์การภาคเอกชน ที่ดำเนินธุรกิจหลากหลายเพื่อให้บริการและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ประทับใจ และสนใจเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีก 6. ประชาชนในท้องถิ่น หรือ ในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือมีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และมีส่วนสร้างความประทับใจ หรือไม่ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว และความหมายของการท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้จะสอดคล้องกับความหมายของการท่องเที่ยวภายใต้กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ 1. ต้องมีการเดินทาง 2. ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยียน 3. ต้องมีจุดหมายของการเดินทาง

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนาในด้านการสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน การกระจายรายได้ และนำความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ดังที่ฉันทข วรณณอม⁸ กล่าวว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Industry) ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง และธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม หรือธุรกิจสนับสนุนต่าง ๆ การซื้อบริการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นการส่งสินค้าออกที่มองไม่เห็นด้วยสายตา (Invisible Export) เพราะเป็นการซื้อด้วยเงินตราต่างประเทศ การผลิต สินค้า คือ บริการต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวซื้อก็จะต้องมีการลงทุน ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศและจะช่วยให้เกิด งานอาชีพอีกหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ทางด้านสังคมการท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนคลาย ความตึงเครียด พร้อมกับการได้รับความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่ผิดแผกแตกต่างออกไปอีกครั้ง อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ที่ผู้อยู่ในท้องถิ่นได้เก็บมาประดิษฐ์เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านขายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนั้น ฉันทข วรณณอม⁹ ยังได้สรุปความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1.ด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม บทบาทที่เด่นชัดบทบาทหนึ่งในช่วงหลายปีที่ผ่านมาของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็คือ บทบาทด้านเศรษฐกิจซึ่งอาจกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ที่สำคัญให้ประเทศเป็นลำดับต้น โดยเฉพาะการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจของประเทศ

2.ด้านสังคมและวัฒนธรรม ปกติรูปแบบวิถีชีวิตของคนในสังคมในทุกๆ สังคม จะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว จะช้าหรือเร็วก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยจากทั้งภายนอกและภายในมาเป็นตัวกระตุ้น จะพัฒนาไปในทางที่ดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งสองนั้นตลอดจนสภาพสังคมนั้นประกอบด้วย เช่นเดียวกับการที่หากสังคมใดต้องการเปลี่ยนแปลงตัวเองจากสังคมเดิมตามปกติมาเป็นสังคมที่เปิดกว้างพร้อมรับการเข้ามาของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สังคมนั้นก็จะยังมีการพัฒนา

⁸ ฉันทข วรณณอม, ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://tourismatbuu.wordpress.com>. [21 กรกฎาคม 2565].

⁹ ฉันทข วรณณอม, ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://tourismatbuu.wordpress.com> . [21 กรกฎาคม 2565].

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นหลายเท่าตัวเนื่องจากการท่องเที่ยวต้องเกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจหลายฝ่ายต้องเกี่ยวข้องกับคนหลายคน และต้องเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความต้องการของคนที่หลากหลาย ผลของการท่องเที่ยวอาจไม่ได้ส่งผลต่อการทำให้วัฒนธรรมของท้องถิ่นต้องเปลี่ยนแปลงอย่างทันทีทันใด แต่อาจค่อยๆ ซึมซับอย่างช้าๆ ธุรกิจหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภาคต่างๆ ที่มีความล่อแหลมต่อความรับผิดชอบในวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ จึงควรตระหนัก ห่วงสังเกต ติดตาม พัฒนา นำวัฒนธรรมในสิ่งที่ดี และวัฒนธรรมภายนอกที่แตกต่างจากของตนมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแต่ต้องไม่ลืมคุณค่าวัฒนธรรมเดิมของตนด้วย

3.ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยรักษาสีงแวดล้อม กล่าวคือเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมทำให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นเหตุให้มีการมีการช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น และสามารถอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อันเป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

การท่องเที่ยวอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อธุรกิจหลายประเภททั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินของประเทศ และยังมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ดังที่วินิจ วีรยางกูร¹⁰ กล่าวว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อธุรกิจหลายประเภททั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อมหรือธุรกิจสนับสนุนต่างๆ การซื้อบริการของนักท่องเที่ยวต่างประเทศถือได้ว่าเป็นการส่งสินค้าสินค้าออกที่มองไม่เห็นด้วยสายตา เพราะเป็นการซื้อด้วยเงินตราต่างประเทศการผลิตสินค้าคือบริการต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวซื้อก็ต้องมีการลงทุน ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศและจะช่วยให้เกิดงานอาชีพอีกหลากหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ทางด้านสังคมการท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนคลายความตึงเครียดความพร้อมกับการได้รับความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่ผิดแปลกแตกต่างออกไป อีกทั้งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินของประเทศ รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญมีส่วนช่วยผ่อนคลายข้อเสียเปรียบในเรื่องดุลชำระเงินได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางมาประดิษฐ์เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านขายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว เปลี่ยนการนำเอาวัสดุที่เคยเห็นว่าปราศจากคุณค่าทำให้เกิดประโยชน์และเพิ่มรายได้ ซึ่งแม้จะเป็นรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อรวมกันเข้าก็เป็นรายได้สำคัญอย่างหนึ่งเช่นกัน

¹⁰ วินิจ วีรยางกูร, การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532).

นอกจากนั้น การท่องเที่ยวยังถือว่าเป็นกิจกรรมพื้นฐานของมนุษยชาติ เป็นกิจกรรมพื้นฐานที่มนุษยชาติต้องการ การท่องเที่ยวเป็นการเปิดโลกทัศน์ ช่วยให้นักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่กว้างไกล สามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นจริง เป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างมนุษยชาติ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งระหว่างคนในชาติและนานาชาติ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญต่อสังคมและเศรษฐกิจ ดังที่ เบอร์การ์ท (Burkart) กล่าวว่า¹¹

1.ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคม คือ 1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรม ทำให้เจ้าของจินตนาถึงคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีประจำถิ่นของตน พร้อมใจกันเชิดชูทรัพยากรท้องถิ่นให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้มาเยือน 2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกิน ขนบประเพณีประจำถิ่นศิลปะพื้นฐาน เป็นต้น 3) การท่องเที่ยวสร้างความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ทางด้านการคมนาคม การสาธารณสุข โภค และมาตรฐานการครองชีพโดยเฉพาะท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว 4) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งเจ้าของที่ดินและนักท่องเที่ยว 5) การท่องเที่ยวจะช่วยลดช่องว่างของสังคม ส่งเสริมมาตรฐานสวัสดิการสังคมโดยตรง 6) การท่องเที่ยวช่วยก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยในสังคม

2.ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ คือ 1) การท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศ ช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินของประเทศ 2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการลงทุนทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจการนำเที่ยว ธุรกิจอาหารและการพักผ่อน ธุรกิจการค้าของที่ระลึก ส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัว 3) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงาน ในธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและโดยอ้อมทำให้ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น 4) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมให้แก่ท้องถิ่น 5) การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการเก็บภาษีของรัฐบาล 6) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชนท้องถิ่นทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นเศรษฐกิจระดับรากหญ้ามีความเข้มแข็งมากขึ้น เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีข้อสรุปของนิคม จารุมณี¹² ที่นำมาสนับสนุนความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้

1. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้ลำดับ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าส่งออกอื่น ๆ

¹¹ Burkart and Medlik, *Tourism : Past, Present and Future*. (New York : Harper & Row, 1985).

¹² นิคม จารุมณี, *การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, 2544).

2. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปเงินตราต่างประเทศนี้มีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพการเงิน

3. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง สร้างงานสร้างอาชีพมากมาย และเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว

4. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงานสร้างอาชีพอย่างมากมายและกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้คนหาหน้าที่บริการโดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง

5. การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิต และนาเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นการผลิตหรือที่เรียกว่า ผลของตัวทวีคูณทางการท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ในลักษณะที่สูงมากเมื่อเทียบกับการผลิตสินค้าหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ

6. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่ายอาจเรียกได้ว่าเป็น Limitless Industry เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ

7. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต เพราะไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศเหมือนการเกษตรอื่น ๆ

8. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี

9. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ

10. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัย และความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนา

11. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพสัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดีด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมพบปะทำความรู้จักและเข้าใจกัน

จากแนวคิดดังกล่าว คณะผู้วิจัยสรุปความสำคัญของการท่องเที่ยวได้ ดังนี้

1. เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มีการเดินทางท่องเที่ยว
2. เป็นที่มาของรายได้
3. ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตและทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
4. สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่
5. สะท้อนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาบรรพชน
6. ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาประโยชน์

จึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมทำให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากร การท่องเที่ยว เป็นเหตุให้มีการมีกันช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น และสามารถอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนในการ

ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ อันเป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า การท่องเที่ยวมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ที่ผู้อยู่ในท้องถิ่นได้เก็บมาประดิษฐ์เป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน ขายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะดังกล่าวเป็นประเด็นที่คณะผู้วิจัยจะนำไปเป็นองค์ประกอบในการสร้างกรอบแนวคิดเพื่อสร้างเครื่องมือในการหาคำตอบให้กับวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เกิดการท่องเที่ยว

มูลเหตุจูงใจที่กระตุ้นให้คนเดินทางท่องเที่ยว นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นกำลังแข่งขันเพื่อใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตนอยู่ในปัจจุบัน เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ไปยังประชาชนต่างๆ เป็นจำนวนมาก เป็นปัจจัยส่งผลต่อธุรกิจการท่องเที่ยวจนกลายเป็นกิจกรรมขนาดใหญ่ระดับโลก ดังที่ แมนเซอร์ (Messerli) ลาคโควา (latkova) วีเวอร์ (weaver) และยูชิค ยูน (yooshik yoon) ได้แสดงทัศนะเอาไว้ตามลำดับ ดังนี้

1) มูลเหตุจูงใจสำคัญที่กระตุ้นให้คนเดินทางท่องเที่ยว แมนเซอร์ (Messerli)¹³ กล่าวว่า มูลเหตุจูงใจสำคัญที่กระตุ้นให้คนเดินทางท่องเที่ยวคือต้องการพักผ่อนหย่อนใจ หลีกหนีจากงานจำเจ และหาความสุขแบบแสวงหาความสุขทางเพศที่แปลกใหม่เพื่อสุขภาพ การกีฬาว่ายนํ้า สกี ตกปลา เล่นเรือใบ การศึกษาวัฒนธรรมของคนในประเทศอื่นและเชื้อชาติอื่น ค้นหาประสบการณ์ใหม่ๆ ไปท่องเที่ยวที่ครอบครัวหรือเพื่อนเคยไปมา การผจญภัยตามแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ไปร่วมกิจกรรมทางประวัติศาสตร์โบราณสถาน รวมทั้งอยากรู้จักโลกให้กว้างขึ้น

2) ปัจจัยด้านแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ลาคโควา (latkova)¹⁴ กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมสำคัญที่บุคคลเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนอกบ้านโดยมีปัจจัยด้านแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. สิ่งดึงดูดใจที่เป็นเสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความงดงาม มีบรรยากาศน่าประทับใจ หาดทรายขาวสะอาด น้ำทะเลใส เกาะแก่งงดงาม หรือสร้างความตื่นเต้นหรือมีประเพณี หรือเทศกาลที่จัดขึ้นอย่างตระการตา

¹³ Messerli, H.R., *Tourism Area Life Cycle Models and Residents' Perceptions: the Case of Santa fe, New Mexico*, Doctoral Dissertation, Ph.D. (Tourism Management). Cornell University, (New York: the United States of America, 1993).

¹⁴ Latkova Pavlina, *An Examination of Factors Predicting Residents' Support For Tourism Development*, (New York: CcGraw-Hill, 2008).

2. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ บริการที่พักแรมความบันเทิง ความเป็นมิตรไมตรีของเจ้าของบ้าน ความซื่อสัตย์ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว การสร้างความประทับใจทำให้นักท่องเที่ยวกลับไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวอื่นอีก

3. มีเส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงได้ง่ายในทุกฤดูกาลและมีระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางถึงจุดหมายปลายทางเหมาะสม มีการปรับปรุงวิธีการในการเข้าถึงด้วยเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้เช่น กระแสไฟฟ้า เป็นต้น ทำให้ข้อจำกัดในเรื่องของอายุหรือสุขภาพของนักท่องเที่ยวหมดไป ซึ่งบ่งบอกถึงความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

3) ปัจจัยที่เป็นสาเหตุในการท่องเที่ยว วีเวอร์ (weaver)¹⁵ กล่าวว่า มี 6 ประการ ได้แก่

1. ฟันฟูสุขภาพและร่างกาย
2. เพื่อไปร่วมการแข่งขันกีฬาต่างๆ
3. เพื่อไปดูสิ่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม
4. เพื่อความบันเทิงใจและพักผ่อนและความสนุกสนานไปเยี่ยมญาติ
5. เพื่อเดินทางไปศาสนสถานเช่นของพวกคาทอลิกหรือนครเมกกะของชาวอิสลาม
6. เพื่อไปศึกษาความรู้หรือเดินทางไปทำธุรกิจ

4) มุลเหตุจูงใจในการท่องเที่ยว ยูซิก ยูน (yooshik yoon)¹⁶ กล่าวว่า มี 4 ประการ ได้แก่

- 1 เพื่อพักผ่อนร่างกาย เช่น การไปตากอากาศชายทะเล หรือไปตามคำแนะนำของแพทย์
- 2 เพื่อวัฒนธรรมเช่นการไปชมนาฏศิลป์ดุริยางคศิลป์ เป็นต้น
- 3 เพื่อไปเยี่ยมครอบครัวหรือญาติ
- 4 เพื่อเป็นเกียรติภูมิและยกฐานะของตนให้สูงขึ้น

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เกิดการท่องเที่ยวเมื่อนำมารวมกับความต้องการของมนุษย์จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวไปยังส่วนต่างๆ ของโลก และเพื่อให้ผู้เดินทางได้รับความสะดวกรวดเร็วจึงได้มีการจัดระบบในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่นักท่องเที่ยวยังไม่มีการเดินทางหรือยังไม่มีความคิดที่จะเดินทาง ซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีการจัดระบบให้บริการข่าวสารเพื่อเชิญชวนให้เกิดการตัดสินใจท่องเที่ยว และลำดับต่อมาจะเป็นการจัดระบบการให้บริการอำนวยความสะดวกในการ

¹⁵ Weaver, D.B., *Tourism Management*, (Queensland: John Wiley & Sons Ltd., 2000).

¹⁶ Yooshik Yoon, "Development of a Structural model for Tourism Destination Competitiveness from Stakeholders perspectives." (Thesis (Ph.D.). Polytechnic Institute and State University, 2002).

เดินทาง การพักผ่อน การให้บริการนำเที่ยว การให้บริการด้านภัตตาคาร ร้านอาหาร บ้านพัก สินค้าที่ระลึก รวมทั้งการคุ้มครองในด้านความปลอดภัย

รูปแบบการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การเดินทางของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นตัวกำหนดการเดินทางของนักท่องเที่ยวและสามารถชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เป็นที่เปลี่ยนไปตามแต่ละยุคสมัยได้อีกด้วย ดังที่เลิศพร ภาระสกุล¹⁷ กล่าวว่ารูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบให้นักท่องเที่ยวเลือกทำตามความสนใจหรือตามแบบแผนชีวิตได้ แก่ 1) การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมญาติ เป็นการเดินทางไปเยี่ยมและพักค้างในบ้านญาติ 2) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อไปดูไปชมวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตัวเอง 3) การท่องเที่ยวแบบอิงศาสนา คือการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตวิญญาณเป็นการท่องเที่ยวเพื่อความสุขทางด้านจิตใจ 4) การท่องเที่ยวเพื่อติดต่อธุรกิจ เป็นการเดินทางไปเพื่อร่วมงานแสดงสินค้าในต่างประเทศการเดินทางเพื่อร่วมประชุมสัมมนาหรืออบรมทางด้านวิชาชีพ 5) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เป็นการเดินทางที่เกิดจากแรงจูงใจทางการเรียนรู้ 6) การท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิงเริงรมย์ เป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจด้วยความดื่มกินและการท่องเที่ยวยามราตรีสถานบันเทิงต่างๆ ที่มีการรับประทานอาหารการดื่มสุรา 7) การท่องเที่ยวเพื่อชมทิวทัศน์ เป็นการท่องเที่ยวชมความสวยงามของธรรมชาติ 8) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรักษาโรคฟื้นฟูสุขภาพหรือเสริมความงาม 9) การท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวของคนรุ่นใหม่ที่สนใจเรื่องของกีฬาและการทำกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะทางด้านร่างกายการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมจากนักท่องเที่ยวกลุ่มแรกๆ ที่สนใจจะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษ นอกจากนั้น เลิศพร ภาระสกุล¹⁸ ยังได้แบ่งการท่องเที่ยวออกเป็น 4 มิติ ซึ่งแต่ละมิตินี้มีลักษณะเฉพาะที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่

1. มิติด้านสิ่งรื้อทางการท่องเที่ยว ได้แก่ การสื่อสารการตลาด สื่อด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ การแนะนำจากผู้คนรอบข้างนักท่องเที่ยว

2. มิติด้านปัจจัยทางสังคมและปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายต่าง ๆ ในการท่องเที่ยว ความคาดหวังจากการท่องเที่ยว หรือความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

¹⁷ เลิศพร ภาระสกุล, พฤติกรรมนักท่องเที่ยว, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555).

¹⁸ เรื่องเดียวกัน.

3. มิติด้านตัวแปรภายนอก ได้แก่ ความเชื่อมั่นที่มีต่อผู้ให้บริการ ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่ผ่านมา ข้อจำกัดของนักท่องเที่ยว เช่น ค่าใช้จ่าย ครอบครัวยุ และเวลา เป็นต้น

4. มิติด้านคุณลักษณะต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ องค์ประกอบต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การบริการ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก

รูปแบบการท่องเที่ยวยังสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์การเดินทางของนักท่องเที่ยว ดังที่ศรีธัญญา วรากุลวิทย์¹⁹ กล่าวว่ารูปแบบการท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้ตามวัตถุประสงค์การเดินทางของนักท่องเที่ยว ดังนี้ การท่องเที่ยวเมื่อมีเวลาว่าง (Leisure) การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (Recreation) การท่องเที่ยวในวันหยุด (Holiday) การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา (Sport) การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Study) การท่องเที่ยวทางศาสนา (Religion) การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business) การท่องเที่ยวเพื่อเป็นเยี่ยมมิตรและญาติ (Visitng Friends and Relative) การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ขององค์กร (Mission)

นอกจากนั้น ปัจจุบันมีแบ่งการท่องเที่ยวว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและจิตใจ (Religious and Spiritual Tourism) ซึ่งเกิดจากการพาตัวเองไปในสถานที่ที่ก่อให้เกิดความสงบและระลึกถึงคุณงามความดีบุญกุศลอันดีงามและปลดปล่อยความทุกข์ต่างๆ ดังที่ปรากฏในรายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว²⁰ คือ 1) การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อความสบายใจ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่มีอยู่ในระดับที่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับการเดินทางเชิงศาสนาเพื่อยกระดับจิตใจผู้เดินทางท่องเที่ยว ฟังพอใจเพียงแค่นี้ได้ไปถึงได้สักการบูชาในสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ 2) การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อยกระดับจิตใจ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ลึกซึ้งไม่ฉาบฉวย เป็นการเดินทางที่มากกว่าการไปกราบไหว้บูชาเพื่อขอพร มีความใฝ่รู้ศึกษาแสวงหาความรู้เกิดแนวคิดเกิดข้อธรรมะเพื่อพัฒนาและยกระดับจิตใจให้ดียิ่งขึ้นไป

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าว จะพบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวสามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวตามแนวของ UNWTO คือ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวเชิงนิเวศธรณีวิทยาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรการท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ 2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมได้แก่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณีการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา การท่องเที่ยวเพื่อ

¹⁹ ศรีธัญญา วรากุลวิทย์, **ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลาด, 2551).

²⁰ รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว, **รางวัลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://tourismawardsold.tourismthailand.org/th/>. [28 กรกฎาคม 2565].

ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล การท่องเที่ยวแบบประชุม การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน ดังที่ UNWTO²¹ กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวได้ 3 รูปแบบหลัก ได้แก่

1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism)

2. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/Village Tourism)

3. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-Meditation Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และฟาร์มสเตย์ (Home Stay and Farm Stay) การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay) การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE)

นอกจากนั้น รูปแบบการท่องเที่ยวยังมีอีก 5 รูปแบบ ดังที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย²² ได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

²¹ World Tourism Organization, UNWTO Annual Report 2011, (Madrid: Spain: World Tourism Organization).

²² สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการกำหนดนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542).

2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวหลัก สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว มีการจัดระบบการให้บริการไว้รองรับนักท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งมีการวางแผนป้องกัน และแนวทางแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ

3. การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี ตลอดจนเที่ยวชมมรดกทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนสถาน สามารถแบ่งได้เป็นการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรม ประเพณี และแหล่งประวัติศาสตร์

4. การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น เป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาการสัมผัสโดยตรงกับคนที่มีเชื้อชาติและภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตัวนักท่องเที่ยว ไม่ใช้การสัมผัสผ่านสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬา เป็นการท่องเที่ยวเพื่อบำบัดโรค บำรุงสุขภาพกาย หรือสุขภาพจิต การออกกำลังกายหรือการเล่นกีฬาเพื่อรักษาสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมย่อยของการเล่นกีฬาด้วย

สรุปได้ว่า รูปแบบการท่องเที่ยว มีหลากหลายประเภทเนื่องด้วยทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยว เชิงทัศนศึกษาและศาสนา การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวแบบประชุม การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน เป็นต้น ผลการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยพบว่ารูปแบบการท่องเที่ยว 3 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ 2. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม 3. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ สามารถนำไปสร้างกรอบกรอบแนวคิดการวิจัยนี้ โดยคณะผู้วิจัยจะเน้นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี ทั้งในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สิ่งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ และความสุขในการท่องเที่ยว

2.2 ทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A)

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว พบว่าการท่องเที่ยวต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ร่วมกันหลายปัจจัย จึงจะส่งผลให้การท่องเที่ยวนั้นประสบความสำเร็จสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวและทำให้ได้ผลกำไร ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านที่ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ ดังนั้นองค์ประกอบการท่องเที่ยวนับว่าเป็นปัจจัยที่แสดงถึงความต้องการที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ ดังที่ ดิคแมน

(Dickman)²³ กล่าวว่าสิ่งที่ดึงดูดใจ จัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น ซึ่งสามารถแบ่งแยกเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา หาดทราย ชายหาด ภูเขา อุทยานแห่งชาติ เทศกาลต่างๆหรือสถานที่ที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่โด่งดัง และโดยทั่วไป สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมักจะมี สิ่งดึงดูดใจมากกว่า หนึ่งอย่าง อาทิ อุทยานประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า เช่นสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจ ความเป็นมา ประวัติศาสตร์ ฯลฯ นอกจากนั้น ดิคแมน (Dickman)²⁴ ยังได้แบ่งองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 5 องค์ประกอบ (5A) ดังนี้คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3) การบริการที่พัก (Accommodation) 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) 5) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) มิดเดิลตัน (Middleton)²⁵ กล่าวว่าองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นคือองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ และปีเก้ (Pike Steven)²⁶ กล่าวถึงคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานระหว่างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประสพการณ์ และการนำเสนอทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้อื่นๆ แก่ผู้บริโภค สิ่งสำคัญคือแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาเยี่ยมชมหรือพักอาศัย ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available package) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) กิจกรรม (Activities) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

ในขณะที่พยอม ธรรมบุตร²⁷ ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างคมนาคมที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับสนามบิน ตัวเมือง สถานีขนส่ง สถานีรถไฟ รวมถึงคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่ ได้แก่ ถนน ทางหลวง โครงข่ายคมนาคม เป็นต้น ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)

²³ Dickman, C.R., **Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna**, (Australian Nature Conservation Agency, Canberra, 1996).

²⁴ Dickman,S., **Tourism:AnIntroductory Text**, 2nded., (Australia:HodderEducation, 1996).

²⁵ Middleton ,V.T.C., **Marketingin Travel Tourism**, (Oxford: Butterworth Heineman, 1994).

²⁶ Pike, Steven, **Destination marketing: An integrated marketing communication approach**, (Oxford, U.K.: Butterworth-Heinemann, 2008).

²⁷ พยอม ธรรมบุตร, **เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549).

2) การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ที่ต้องการค้างคืน ได้แก่ ที่พักประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ที่พักแรมประเภทต่าง ๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับต่าง ๆ กัน ซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับต่าง ๆ กัน ได้แก่ ภัตตาคาร สระว่ายน้ำ ฟิตเนสเซ็นเตอร์ ขาวน่า ศูนย์กลางธุรกิจและสิ่งอำนวยความสะดวก

3) แหล่งท่องเที่ยว (Attraction) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุด ของการเดินทาง เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทพนมรุ้ง แสดงถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรขอม การท่องเที่ยวชนบทเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถานยุคเก่าแก่ก่อนประวัติศาสตร์ เช่น วัฒนธรรมบ้านเชียง เป็นต้น

4) กิจกรรมท่องเที่ยว (Activities) และกิจกรรมนันทนาการ (Tourist Activities and Recreational Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบันเพราะการท่องเที่ยวไม่ได้หมายถึง เพียงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงดงามของธรรมชาติเท่านั้น แต่เป็นการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเดินป่า การล่องแก่งในแม่น้ำ การปีนหน้าผา การดำน้ำ การตกปลาหมึกในทะเลลึก ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนเจ้าบ้าน เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว การร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ที่อยู่ในความทรงจำความประทับใจของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้

5) บริการเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว (Ancillary) มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยว อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา เป็นต้น

จากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่นักวิชาการได้ให้ความเห็นไว้นั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่ามี ความสอดคล้องกับทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A) ของ Tourism Western Australia²⁸ และ ดิคแมน (Dickman)²⁹ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เช่น

สิ่งดึงดูดใจเชิงธรรมชาติ (Natural attractions)

สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น (Built attractions) รวมถึงกิจกรรมที่มนุษย์จัดขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว เช่น สวนสนุก และกิจกรรมการประชุม (Meeting, Incentive, Exhibition, Convention (MICE))

²⁸ Tourism Western Australia, 5A's of Tourism. Retrieved May 3, 2012, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.tourism.wa.gov.au/jumpstartguide/totb_5Asoftourism.html. [7 สิงหาคม 2565].

²⁹ Dickman, S., Tourism: An Introductory Text, 2nd ed., (Australia: Hodder Education, 1996).

สิ่งดึงดูดใจเชิงศิลปวัฒนธรรม (Cultural attractions)

สิ่งดึงดูดใจเชิงชุมชนสัมพันธ์ (Social attractions)

2) กิจกรรม (Activities)

สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ (Activities) ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาดำเนินการของนักท่องเที่ยว กิจกรรมต่าง ๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วยเช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจับจ่ายใช้สอย กิจกรรมทางทะเล เช่น ดำน้ำ วายน้ำ เป็นต้น

3) การเข้าถึง (Access)

สภาพการเข้าถึง (เส้นทางคมนาคม) หมายถึง สภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ มีความสะดวกสบาย เหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ระยะทางจากตัวเมือง เป็นต้น พิจารณาจากลักษณะการเดินทางว่าเป็นอย่างไร เช่น เทียบบิน รถยนต์ รถโดยสารสาธารณะ สภาพถนนหนทาง เรือ หรือการเดินเท้า สภาพของเส้นทางเอื้ออำนวยต่อการเดินทางมากน้อยเพียงใด มีสภาพเป็นถนนคอนกรีต ลาดยาง ลูกกรัง หรือถนนดิน ถ้าเป็นแม่น้ำลำคลอง ต้องใช้เรือหรือแพ มีสิ่งกีดขวางหรือไม่ และถ้าเป็นทางเท้า สภาพทางเดินดีหรือไม่ ระยะทางเดินเหมาะกับนักท่องเที่ยวเพียงใด การจัดหาพาหนะสะดวกหรือยาก และค่าจ้างแพงหรือถูก เป็นต้น

นอกจากนี้การเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยวยังหมายถึงสิ่งที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักและทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น เช่น การลงเว็บไซต์ เป็นต้น

4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ได้อย่างสะดวกสบายมากน้อยเพียงใด เช่น ที่พักแรม ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานเริงรมย์ สถานบริการอื่น ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล สถานีตำรวจ หรือระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะพิจารณาทั้งปริมาณและคุณภาพควบคู่กันไป และถ้าหากในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน ก็จะพิจารณาถึงความสะดวกและความใกล้เคียงที่จะไปอาศัยใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกจากแหล่งชุมชนข้างเคียงได้ยากง่ายเพียงใด สิ่งอำนวยความสะดวก ณ แหล่งท่องเที่ยว (Destination amenities) เช่น ร้านอาหาร ร้านค้าต่าง ๆ เช่น ร้านขายของ บริษัทบริการการท่องเที่ยว ร้านของที่ระลึก การบริการอื่น ๆ อาทิ ร้านตัดผม การบริการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ร้านเช่ารถ ระบบสาธารณูปโภค ตู้เอทีเอ็ม สถานีตำรวจ โรงพยาบาล ฯลฯ

5) ที่พัก (Accommodation)

สถานที่ท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ พร้อมทั้งมีความหลากหลายด้านราคาและ การบริการและมีความเหมาะสมต่อสถานที่ และที่พักควรอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมากนัก ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายและมีความปลอดภัย เช่น โรงแรม รีสอร์ท บังกะโลเกสต์เฮาส์ อพาร์ทเมนต์ ฯลฯ

สรุปได้ว่าองค์ประกอบการท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบหลักที่สำคัญ คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) กิจกรรม (Activities) การเข้าถึง (Access) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่พัก (Accommodation) คณะผู้วิจัยมีความสนใจในการนำแนวความคิดมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ทุกประเทศทั่วโลกโดยเฉพาะประเทศที่พึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวได้หันมาส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเชิงศาสนามากขึ้นและมีแนวโน้มสูงมากยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวประเภทนี้มีแรงดึงดูดที่สำคัญคือศรัทธาในศาสนาและความสวยงามของศิลปวัตถุเป็นแรงผลักดันสำคัญ การท่องเที่ยวเชิงศาสนามีจุดหมายที่สำคัญ คือ เกิดรายได้แก่ชุมชนและเป็นการสืบทอดศาสนา เพิ่มพูนคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และบั่นผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งชุมชนต่าง ๆ คณะผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพบสาระสำคัญ ดังนี้

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการเดินทางเพื่อศึกษาศาสนาหรือลัทธิต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมหรือชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการฝึกจิต ปฏิบัติธรรม ดังที่ดไนยา ตั้งอุทัยสุข³⁰ กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการเดินทางเพื่อศึกษาศาสนาหรือลัทธิต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับการฝึกจิตปฏิบัติธรรม ซึ่งมีอยู่ในศาสนสถาน เช่น วัด สำนักสงฆ์ ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวเชิงศาสนาถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เก่าแก่ที่สุด เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาจิตและปัญญา ดังที่โนเวลลี (Novelli)³¹ ได้ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เก่าแก่ที่สุดนักท่องเที่ยวจะเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมเยื่อนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ไปเที่ยวชม พักผ่อน เติมพลังใจ รักษาความเจ็บป่วยหรือไปเพื่อการสวดมนต์ขอพร มูลเหตุจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาคือการไปเรียนรู้สิ่งใหม่ การไปสร้างประสบการณ์ที่ดีของการมีชีวิตอยู่ ไปเพื่อการขอพรให้สมปรารถนา การไปท่องเที่ยวเชิงศาสนา

³⁰ ดไนยา ตั้งอุทัยสุข, ศักยภาพและความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.ttresearch.org/home/images/2553_3/3.pdf. [2 สิงหาคม 2565].

³¹ Novelli, M, Niche Tourism Contemporary Issues, Trends and Cases, (Burlington: Elsevier, 2005).

สามารถกระทำในรูปแบบของการไปสังเกตสถานที่โดยไม่มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ดังที่ Yeoman³² ระบุว่า การไปท่องเที่ยวเชิงศาสนาสามารถกระทำในรูปแบบของการไปสังเกตสถานที่โดยไม่มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา หรือจะเป็นในลักษณะการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานที่นั้น ๆ ก็ได้ นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบในการท่องเที่ยวทางศาสนาจะมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่น ๆ ในลักษณะของการสื่อสารถึงความเชื่อและความศรัทธา โปรแกรมท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ จึงต้องมีการเยี่ยมชมสถานที่ทางศาสนา เช่น วัด โบสถ์ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาจึงนิยมแบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวออกเป็นแบบต่าง ๆ ดังที่กิฟฟิน (Griffin)³³ แบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็น 3 ประเภท คือ 1. การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual tourism) 2. การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious tourism) และ 3. การท่องเที่ยวแสวงบุญ (Pilgrimage tourism) ในขณะเดียวกันความหมายดังกล่าวส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมุ่งหวังไปหาประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อผลในการพัฒนาชีวิตและจิตใจ เพื่อทำให้เกิดความสงบสุขมีสันติภาพ เพื่อปลูกฝังและเพิ่มพูนค่านิยมและเชื่อ การท่องเที่ยวนั้นจะทำให้เกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ ดังที่สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา³⁴ กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมุ่งหวังไปหาประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อผลในการพัฒนาชีวิตและจิตใจ เป็นสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้เกิดความสงบสุข มีสันติภาพของมวลมนุษยชาติ มีค่านิยมและเชื่อว่าการได้ทำบุญนั้นก่อให้เกิดสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว ในการท่องเที่ยวนั้นจะทำให้เกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ต้องได้สัมผัสกับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) ความตั้งใจของนักท่องเที่ยว 2) ความศรัทธาในพุทธศาสนา 3) ความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจในการร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

นอกจากนั้น การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เป็นการสืบทอดอายุศาสนา เพื่อเพิ่มพูนคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมในชุมชน ดังที่ธนิต บุตรทิพย์สกุล³⁵ กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี

³² Yeoman, *Tomorrow's Tourist, Scenarios & Trends*, (Oxford: Elsevier Ltd., 2008).

³³ Griffin, K. A., *The Globalization of Pilgrimage Tourism? Some Thoughts from Ireland*. in R. Raj and N. Morpeth, *Religious Tourism and Pilgrimage Festivals Management: An International Perspective*, (CABI Publishing, Wallingford, UK. 2007).

³⁴ สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา, การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาบทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาวัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม, *ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550).

³⁵ ธนิต บุตรทิพย์สกุล, พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยววัดในจังหวัดน่าน, *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2558).

เป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา และเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และป็นผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งชุมชนต่าง ๆ ที่วัดตั้งอยู่ทำให้เกิดธุรกิจ ข้างเคียง เช่น ร้านค้าขายของ ขายอาหารปลา ตลอดถึงขายสินค้าผลิตภัณฑ์พื้นเมืองในท้องถิ่น เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่มุ่งหมายถึงเพียงวัตถุ เช่น ศาสนสถานต่างๆ อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือที่ประดิษฐานรูปเคารพ สถานที่สำหรับบรรดาศาสนิกชนมาประชุมกันเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่เป็นการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมขยายความรวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงจิตใจ โดยถือว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อความสบายใจ การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อยกระดับจิตใจ ดังที่ ธนภุต สังข์เฉย และสำนักปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาสำเอนแนวคิด ตามลำดับดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งหมายถึงสถานที่ท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานและสถานที่ท่องเที่ยวประเภทสถานปฏิบัติธรรม ดังที่ธนภุต สังข์เฉย³⁶ ได้แบ่งความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ 1. สถานที่ท่องเที่ยวประเภทศาสนสถาน หมายถึงอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือที่ประดิษฐานรูปเคารพ สถานที่สำหรับบรรดาศาสนิกชนมาประชุมกันเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนที่พำนักของนักบวชตามศาสนานั้นๆ ศาสนสถานของศาสนาพุทธ ได้แก่วัด เจดีย์พระธาตุ ปรางค์ 2.สถานที่ท่องเที่ยวประเภทสถานปฏิบัติธรรม หมายถึงสถานที่สำหรับบำบัดจิตใจโดยการเข้าฝึกปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้แก่ การนั่งสมาธิ และทำวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อฝึกฝนจิตใจให้สงบ ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ก็ครอบคลุมขยายความรวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงจิตใจ โดยถือว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ โดยมีเป้าหมายคือความสบายใจและเพื่อยกระดับจิตใจ ดังที่สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา³⁷ ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ครอบคลุมขยายความรวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงจิตใจ โดยถือว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) กล่าวคือเป็นการท่องเที่ยวที่ประกอบไปด้วยศรัทธา เพื่อไปนมัสการสิ่งที่เคารพในศาสนา สำหรับพระพุทธศาสนาเป็นการเดินทางไปยังสถานที่สำคัญทางศาสนาพุทธของพุทธศาสนิกชน มิใช่เป็นเพียงการไปเยือนเท่านั้น หากเป็นการปฏิบัติธรรมเพื่อปรับเปลี่ยนภายในจากสิ่งที่ได้เห็นและเป็นสิ่งบันดาลใจให้เกิดการเรียนรู้ แล้วเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการภายในที่นำไปสู่ความตื่นและตระหนักรู้ผ่านการปฏิบัติมากกว่าเพียงการได้ผ่านพบ โดยจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

³⁶ธนภุต สังข์เฉย, *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ*, พิมพ์ครั้งที่1, (เพชรบุรี : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี, 2550).

³⁷ สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, *รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ไตรมาส 2*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็กเซลเลนซ์ บิเนสสมเนจเม้นท์ จำกัด, 2559).

1) การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อความสบายใจ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับที่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับในอีกรูปแบบหนึ่ง ผู้เดินทางท่องเที่ยวพึงพอใจเพียงแค่ได้ไปถึง ได้สักการะบูชา ในสถานที่อันศรัทธา ในบางครั้งมีการเน้นจำนวนโดยไปให้ได้จำนวน สถานที่หลายๆ อาจจะใช้เวลาภายใน 1 วัน เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นถึงความสบายใจ การแก้ไขความไม่สบายใจ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความรื่นเริงบันเทิงในประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา เช่น ทัวรไหว้พระ 9 วัด ทัวร เดินทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งในและต่างประเทศ การแสวงบุญ ไหว้พระทำบุญ ในสถานที่ต่างๆ เช่น แสวงบุญเขาคิชฌกูฏ งานบุญบั้งไฟพญานาค งานแห่เทียนพรรษา งานชักพระ เป็นต้น

2) การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อยกระดับจิตใจ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ลึกซึ้ง ไม่ฉาบฉวย มากกว่าการไปกราบไหว้บูชาเพื่อพบเห็นหรือขอพร มีความใฝ่รู้ ศึกษา แสวงหาความรู้ เกิดแง่คิด เกิดข้อธรรม เพื่อพัฒนาและยกระดับจิตใจให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปหรือในระดับที่ลึกซึ้งมาก คือการเดินทางไปเพื่อเรียนรู้ ปฏิบัติ ในสถานที่ ที่ใดที่หนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง อาจเป็นระยะเวลาช่วงสั้น 3-5 วัน หรือ 7 วัน หรือยาวนานกว่านั้น เป็นการส่งสมปัญญทางศาสนา เพื่อทุกข์ที่ลดลง เช่น การเดินทางทัศนศึกษาเที่ยวไปในสถานที่ทาง ศาสนาต่างๆ การเดินทางไปปฏิบัติธรรมในสถานที่ต่างๆ

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก เป็นการเดินทางที่ก่อประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างผู้ที่เดินทางและเจ้าของท้องถิ่นผู้ให้การต้อนรับอันจะนำมาซึ่งความสงบสุขสันติภาพ เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวศาสนสถานเพื่อเยี่ยมชมหรือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นมัสการศาสนสถานและกราบไหว้พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ครอบคลุมถึงสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ดังที่ศุภลักษณ์ อัครางกูร³⁸ กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก ถือเป็นการปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่ยุคแรกๆ ซึ่งเหตุผลในการเดินทางที่แท้จริงแล้วอาจไม่มีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบันการเดินทางลักษณะนี้มักจะรวมกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมทางพุทธศาสนาเข้าอยู่ด้วย ซึ่งอาจรวมถึงการเดินทางไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือประกอบพิธีกรรม สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาได้มีเพียงผู้ที่นับถือศาสนานั้นเท่านั้นที่เข้าเยี่ยมชม หากแต่นักท่องเที่ยวอื่นๆ ยังให้ความสนใจเข้าชมความงดงามของอาคาร วัตถุต่าง ๆ หรือเข้าไปพักผ่อนสงบจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมที่วุ่นวายในปัจจุบันนี้ผู้คนโดยทั่วไปต่างให้ความนิยมสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจกันมากขึ้น

หากจะมองลึกลงไปจะพบว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาในแต่ละนิยามล้วนมีความหมายเพื่อการแสวงหาความรู้ ศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง เป็นการแสวงหาสันติภาพทั้งภายนอกและภายในคือการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เป็นการเดินทางที่ก่อประโยชน์

³⁸ศุภลักษณ์ อัครางกูร, พฤติกรรมนักท่องเที่ยว, (ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา, 2551).

เกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างผู้ที่เดินทางและเจ้าของท้องถิ่น ดังที่พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น³⁹ ที่มองว่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในแต่ละนิยามล้วนมีความหมายเพื่อการแสวงหาความรู้ ศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักการในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นซึ่งหมายถึงเป็นการเดินทางที่ก่อประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างผู้ที่เดินทางและเจ้าของท้องถิ่นผู้ให้การต้อนรับอันจะนำมาซึ่งความสงบสุขสันติภาพแก่มวลมนุษย์ทุกหมู่เหล่ามิได้เป็นการเดินทางเพื่อบังเบียดผู้อื่นหรือเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียวแต่เป็นการเดินทางที่ควบคู่กับการศึกษาการพัฒนาจิตใจของผู้เดินทางและการปฏิบัติในหนทางที่ถูกต้องเพื่อมนุษย์ หมู่วัตถุ และสิ่งแวดล้อม

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนา หมายถึงการเดินทางไปท่องเที่ยวยังศาสนสถานเพื่อเยี่ยมชมหรือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีศาสนสถานและพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบทำบุญทำทานและการสาธารณกุศลต่างๆ รวมถึงการเดินทางเพื่อการบำบัดจิตใจโดยการฝึกปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้แก่การนั่งสมาธิและการทำวิปัสสนากรรมฐานเพื่อผ่อนคลายและลดความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน รวมถึงเพื่อชมความงามศิลปวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมของศาสนสถาน กล่าวอย่างสรุป คือ 1) การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อความสบายใจ บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นมัสการศาสนสถานและพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ 2) การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อยกระดับจิตใจ การนั่งสมาธิและการทำวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวคณะผู้วิจัยจะนำไปสร้างกรอบแนวคิดทฤษฎีเพื่อพัฒนาไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในงานวิจัยนี้

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อันส่งผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญ องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาจึงเป็นเรื่องของคุณภาพชีวิตและจิตใจ ดังที่กรมการศาสนา⁴⁰ ได้จัดให้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาต้องมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วนด้วยกัน เช่น 1) ในส่วนของวัดที่ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยว วัดต้องจัดการด้านสถานที่ ด้านบุคลากรของวัด การจัดกิจกรรมภายในวัด จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวในวัด จัดการเรื่องของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานพัฒนาอื่น ๆ และจัดให้มีการประเมินผล 2) ในส่วนของวัฒนธรรมจังหวัดต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกการบริหารจัดการ และส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาภายในจังหวัด 3) ในส่วนของหน่วยงานองค์กรทุกภาคส่วนชุมชน เช่น หน่วยงานรัฐ เอกชน และ

³⁹พระมหาสุทิตย์ อาภากร และคณะ, “การพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาในประเทศไทย”, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สกว. (2555).

⁴⁰กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557).

สถาบันการศึกษา ต้องให้การสนับสนุนปัจจัยและกำลังคน 4) ในส่วนของกรมการศาสนา จัดทำกรอบแนวทางการดำเนินโครงการนำร่องต่าง ๆ จัดทำเอกสารคู่มือการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ขอความร่วมมือกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสรรงบประมาณเพื่ออุดหนุนโครงการการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นต้น

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเมืองคัมภีร์ประกอบด้านที่สำคัญ ๆ ที่เป็นที่ยอมรับเช่น ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึง ด้านกิจกรรม เป็นต้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวประเภทนี้ ดังที่อารีย์ นัยพินิจ⁴¹ ได้อธิบายถึงศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาว่ามีองค์ประกอบ 7 อย่าง คือ 1) องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ คือ มีศาสนสถาน โบราณสถาน การมีชื่อเสียงของพระเกจิอาจารย์ วัดให้ความรู้สึทางจิตใจในด้านบวกเช่น ความสงบ ความสบายใจ 2) องค์ประกอบด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกทั้งทางอากาศ ทางรถไฟ และรถยนต์ส่วนบุคคล 3) องค์ประกอบด้านที่พัก มีกระจายอยู่ทุกพื้นที่หลายระดับ หลายราคาให้เลือกใช้บริการ 4) องค์ประกอบด้านความปลอดภัยนับว่ามีความปลอดภัยค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ 5) องค์ประกอบด้านกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว การสนับสนุนของภาครัฐ เอกชน ประชาชน จะมีมากในช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา 6) องค์ประกอบด้านรายการนำเที่ยว มีบริษัททัวร์หลายแห่งบรรจุรายการไหว้พระ และจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนามากมาย เป็นแรงเสริมกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้น 7) องค์ประกอบทางด้านสังคม ชุมชนเริ่มตระหนักถึงระบบเศรษฐกิจที่ดีขึ้นที่นำรายได้มาสู่ชุมชนจากการท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวเริ่มมีการพัฒนาตนเองเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

นอกจากนั้น ปัจจัย 3 ประการคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้วัดมีความแตกต่างไปจากสถานที่อื่น ๆ ส่งผลให้วัดกลายเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนได้มาศึกษาหาความรู้จากหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังที่สุรศักดิ์ ศีลาวรรณา⁴² กล่าวว่า ปัจจัย 3 ประการคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้วัดมีความแตกต่างไปจากสถานที่อื่นๆ สิ่งต่างๆ เหล่านี้รวมขึ้นมาเป็นวัด ส่งผลให้วัดกลายเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนได้มาศึกษาหาความรู้จากหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผ่านองค์ประกอบต่างๆ ของวัด อีกบทบาทหนึ่งของวัดคือ การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับศึกษาถึงสถาปัตยกรรมและพุทธศิลป์ต่างๆ ของคนในชาติและชาวต่างชาติ ส่งผลให้วัดสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ ต่างศาสนา เดินทางมาเที่ยวชมศิลปะความงามต่างๆ ซึ่งการที่วัดจะได้รับความนิยมจนกลายเป็นสถานที่

⁴¹อารีย์ นัยพินิจ และคณะ, การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์, วารสารปัญญาวิวัฒน์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2556).

⁴²สุรศักดิ์ ศีลาวรรณา, “การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาบทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานครกรณีศึกษา วัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550).

ท่องเที่ยววนั้น ขึ้นอยู่กับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมต่างๆ และชื่อเสียงของวัดเช่น วัดเบญจมบพิตรฯ เป็นต้น และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางวัดได้จัดขึ้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถช่วยเผยแพร่พุทธศาสนาให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์มาวัดมิใช่เพียงเพื่อการทำบุญเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มาวัดเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางวัดได้จัดขึ้นเช่นการทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์ การเวียนเทียน และการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการนำพระพุทธศาสนาไปเผยแพร่ยังต่างประเทศ เป็นต้นทำให้นักท่องเที่ยวได้รับและสัมผัสสิ่งต่างๆ ในพระพุทธศาสนา แต่การที่นักท่องเที่ยวจะได้รับและสัมผัสความเป็นพระพุทธศาสนาหรือไม่หรือเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ด้วย เช่น เอกสารเชิญชวน พระสงฆ์ มัคคุเทศก์ และกิจกรรมที่วัดจัดขึ้น เป็นต้น

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ต่างๆ อันส่งผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญเป็นการสร้างความสงบสุขสันติภาพของมวลมนุษย์และสรรพสิ่งอย่างเกื้อกูลรวมถึงเป็นการจูงใจในด้านการแสวงบุญในมิติทางศาสนาซึ่งมีความเชื่อว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ได้ทำบุญบริจาคทานปฏิบัติบูชาอันนำมาซึ่งความเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาจึงมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการซึ่งนอกจากจะมีเรื่องของวัด พระสงฆ์ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้นแล้วยังมีเรื่องของการบริหาร การจัดการ และอื่น ๆ อีกหลายประการ ซึ่งในงานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยได้ประมวลรวมองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมาเหล่านั้นเข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่การสร้างกรอบทฤษฎีในการวิจัยนี้ โดยมาสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อันส่งผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญ และยังเป็นการจูงใจในการแสวงบุญในมิติทางศาสนาและความเชื่อ องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาว่า มีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ คือ มีศาสนสถาน โบราณสถาน การมีชื่อเสียงของพระเกจิอาจารย์ วัดให้ความรู้สึทางจิตใจในด้านบวก เช่น ความสงบ ความสบายใจองค์ประกอบด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกทั้งทางอากาศ ทางรถไฟ และรถยนต์ส่วนบุคคล องค์ประกอบด้านที่พัก เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะมีเรื่ององงานด้านสถาปัตยกรรม งานพุทธศิลป์ และกิจกรรมตามประเพณี ยังรวมถึงองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัยและด้านการสนับสนุน ถือเป็นการส่งเสริมให้แต่ละวัดมีศักยภาพและเพื่อเป็นการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมในพื้นที่และที่สำคัญคือเป็นแนวทางการปรับปรุง พัฒนา และประชาสัมพันธ์วัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาต่อไปในอนาคต

ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่ก่อให้เกิดสันติภาพและก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม สะท้อนให้เห็นว่าการท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นประโยชน์ต่อทั้งสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม

และเศรษฐกิจ ดังที่กรมการศาสนา⁴³ ได้กล่าวถึงประโยชน์และคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา สรุปได้ดังนี้ 1. เป็นการใช้จ่ายเงินทางสังคมที่มีอยู่ในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน ทำให้วัดและศาสนสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชีวิตและมีศักยภาพ 2. เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยให้เกิดทางเลือกตามรสนิยมใหม่ที่นักท่องเที่ยวต้องการความสุขทั้งทางกายและใจไปพร้อมกัน 3. ได้มีระบบการบริหารจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนาต้นแบบที่มีประสิทธิภาพ รองรับความต้องการของการท่องเที่ยวเชิงธรรมะของสังคม 4. เกิดการบูรณาการความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนบทบาทภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการสืบสานสร้างสรรค์ต่อยอดการพัฒนาการท่องเที่ยวในมิติทางศาสนา 5. วัดและชุมชนมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างเป็นระบบ 6. ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศและทั่วโลก 7. ทำให้วัดมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางตรงคือเพื่อบริการนักท่องเที่ยวและเกิดประโยชน์ทางอ้อมคือเพื่อบริการชุมชน 8. เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาซึ่งเป็นพื้นฐานที่ศาสนิกชนต้องการ และเป็นการสร้างความเข้าใจ อันดีและสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษยชาติ

จากแนวคิดดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาทำให้เกิดประโยชน์และคุณค่าต่อนักท่องเที่ยว คือ ได้ประกอบศาสนกิจที่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม ได้พบบุคคลต้นแบบที่ดั่งใจได้พบบัณฑิตผู้มีความรู้ทางธรรม ได้บูชาคนที่ควรบูชาได้ฝึกจิตให้มั่นคงทำให้จิตไม่เศร้าโศกไม่มัวหมอง มีจิตที่อ่อนแออบอุ่นใจ ได้พบความสุขที่แท้จริง เป็นการเปิดโลกทัศน์ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้แสวงบุญมีทัศนคติที่ดี รวมทั้งได้ผ่อนคลายความเครียดเกิดความสุขสนาน เป็นการพักผ่อนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้มีความสุขทางใจ และปัจจัยที่จะส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาแล้วแต่มีศาสนสถาน ศิลปะ วัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรมของวัดวาอาราม พระสถูปเจดีย์ รวมถึงเจดีย์อันเป็นที่ประดิษฐานของพระบรมธาตุ พระธาตุ อันควรเคารพ บูชา อีกทั้งศาสนวัตถุ ดังเช่น พระพุทธรูปที่งดงามและมีคุณค่าทางใจ ศาสนบุคคล พระสงฆ์ผู้มุ่งหน้าปฏิบัติธรรมเพื่อเดินตามรอยพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีชักพระ ประเพณีตักบาตรเทโว ห่มผ้าองค์เจดีย์ ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนา

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสดังกล่าวมา คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนาไม่ใช่เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมสถานที่เพียงเท่านั้น หากแต่เป็นการมอสรสพลึงแวดล้อมอย่างเข้าใจ และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อคน สัตว์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้นๆ การท่องเที่ยวเชิงศาสนามีคุณค่าประโยชน์มากมายการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสามารถสืบสานอนุรักษ์คุณค่าของศิลปะไทยให้คงอยู่ต่อไป โดยที่การท่องเที่ยวเชิงศาสนาสามารถจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อความสุขสบาย ผู้เดินทางท่องเที่ยวพึงพอใจเพียงแค่นี้ได้ไปถึง ได้สักการะบูชาในสถานที่อันศรัทธา เน้นถึงความ

⁴³ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557.

สบายใจ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น และรูปแบบที่ 2 เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อยกระดับจิตใจ เป็นการเดินทางแสวงหาความรู้ เกิดแง่คิด เกิดข้อธรรม เพื่อพัฒนาและยกระดับจิตใจให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปหรือในระดับที่ลึกซึ้งมาก คือการเดินทางไปเพื่อเรียนรู้ ปฏิบัติ เป็นการสั่งสมปัญญาทางศาสนา เพื่อทุกข์ที่ลดลง เช่น การเดินทางไปปฏิบัติธรรมในสถานที่ต่างๆ โดยอาศัยปัจจัยส่งเสริม ได้แก่ ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล เป็นต้น

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

นวัตกรรม คือ ความคิดสร้างสรรค์ คิดใหม่ แตกต่าง การเรียนรู้ มีคุณค่า ดังนั้น นวัตกรรมจึงเป็นได้ทั้งสินค้าและบริการที่ผ่านกระบวนการทำงานใหม่ ซึ่งสิ่งนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นมีประโยชน์ต่อหน่วยงาน องค์กร สังคมและประเทศชาติ คำว่า “นวัตกรรม” (INNOVATION) มีรากศัพท์มาจากคำว่า INNOVARE ในภาษาลาติน แปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของคำว่า นวัตกรรม ในภาษาไทย แปลว่าการกระทำที่ใหม่ของตนเอง หรือการกระทำของตนเองใหม่ การคิดค้น การปรับปรุง และพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น⁴⁴ นวัตกรรม คือ สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม และในปัจจุบันนวัตกรรมได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานในด้านต่าง ๆ มากขึ้นทุกขณะ นวัตกรรมได้ถูกตีความไว้ทั้งเชิงแคบและเชิงกว้าง กล่าวคือ 1. ความหมายเชิงแคบ “นวัตกรรม” คือ ผลผลิตของความสำเร็จทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร่วมกับพลวัตของกิจกรรมทางสังคม 2. ความหมายเชิงกว้าง “นวัตกรรม” คือ แนวความคิดการปฏิบัติ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ใหม่ต่อดัชนีชี้วัดหรือหน่วยที่รับเอาสิ่งเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้การรวมเอากิจกรรมที่นำไปสู่การแสวงหาความสำเร็จเชิงพาณิชย์ การสร้างตลาดใหม่ ผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการและบริการใหม่ การทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่น โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเราให้กลายมาเป็นโอกาสและถ่ายทอดไปสู่แนวความคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม⁴⁵ ดังนั้นนวัตกรรม จึงเป็นสิ่งที่เกิดมาจากการคิดค้นพัฒนาของมนุษย์เพื่อเปลี่ยนแปลงหรือต่อยอดสิ่งเก่าสู่สิ่งใหม่โดยความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์

⁴⁴ มนชนก ยะใส, อะไรคือนวัตกรรม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/538853>. [1 สิงหาคม 2565].

⁴⁵ พันธุ์อาจ ชัยรัตน์, การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร: งานส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2547).

นวัตกรรม เป็นการสร้างความรู้และความคิดใหม่ เพื่อให้ผลลัพธ์ใหม่ ดังที่มารีนา (Marina)⁴⁶ ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมว่า “เป็นการสร้างความรู้และความคิดใหม่ เพื่อให้ผลลัพธ์ใหม่ทางธุรกิจ ซึ่งให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการดำเนินธุรกิจภายในองค์กร (Internal Business Process) และโครงสร้างธุรกิจ เพื่อสร้างสินค้าและบริการที่สร้างขึ้นตามความต้องการของตลาด” นอกจากนี้ นวัตกรรม เป็นการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ ดังที่สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ⁴⁷ ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมว่า “เป็นสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม” นวัตกรรมจึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการนำความรู้และความคิดสร้างสรรค์มาผนวกกับความสามารถในการจัดการ เพื่อสร้างให้เกิดเป็นธุรกิจ นวัตกรรมหรือธุรกิจใหม่ อันจะนำไปสู่การลงทุนใหม่ที่จะส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศนอกจากนี้ ระบบนวัตกรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของ นวัตกรรม (Innovation) คือ การปรับใช้ผลิตภัณฑ์ ใหม่ กระบวนการผลิตใหม่ การตลาดหรือรูปแบบองค์กรใหม่ ที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงมูลค่าในแง่ของผลประโยชน์ด้านการเงิน ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และความมีประสิทธิภาพ

คำว่า นวัตกรรม ยังเป็นมากกว่าความคิดใหม่ เป็นกระบวนการในการนำเอาความคิดไปประยุกต์ใช้เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ นวัตกรรมจึงต้องอาศัยศักยภาพที่มากกว่าศักยภาพในการคิดค้นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังที่พันธุอาจ ชัยรัตน์⁴⁸ ที่ได้ให้ความเห็นไว้ว่าบ่อยครั้งที่เกิดความสับสนในการใช้ความหมายระหว่างคำสองคำคือ นวัตกรรมและประดิษฐ์กรรม ตัวอย่างเช่น หากเป็นนักวิจัยในห้องปฏิบัติการที่มีความเชี่ยวชาญ มีความสามารถในการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถหรือไม่ได้นำเอาความคิดเหล่านั้นไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในโลกแห่งความเป็นจริงได้ สิ่งนั้นก็ยังไม่ถูกเรียกว่าเป็นนวัตกรรม เนื่องจากนวัตกรรมเป็นมากกว่าความคิดใหม่ นวัตกรรมเป็นกระบวนการในการนำเอาความคิดที่ว่ามันไปประยุกต์ใช้ได้จริง เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทั้งทางสังคมและการค้า ด้วยเหตุนี้ นวัตกรรมจึงต้องอาศัยศักยภาพที่หลากหลายและมากกว่าศักยภาพในการคิดค้นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยจะต้องรวมเอาศาสตร์ด้านการบริหารโครงการการพัฒนาตลาด การบริหารการเงิน การจัดการองค์กร และการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ด้วย

⁴⁶ du Plessis, M., "The role of knowledge management in innovation", *Journal of Knowledge Management*, Vol. 11 No. 4, pp. 20-29, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://doi.org/10.1108/13673270710762684>. [7 สิงหาคม 2565].

⁴⁷ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, *พลวัตนวัตกรรม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2549).

⁴⁸ พันธุอาจ ชัยรัตน์, “บทนำเบื้องต้นของการจัดการนวัตกรรม”. *การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร*. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2547).

นอกจากนั้น ยังมีการนำคำว่า นวัตกรรมและคำว่าองค์กรเข้ามาทำให้คำว่านวัตกรรมชัดเจนมากขึ้น โดยจำแนกนวัตกรรมขององค์กรตามลักษณะของกิจกรรมที่สร้างคุณค่าขององค์กร ดังที่ Wong และ Chin (Wong, S.Y. and Chin, K.S.)⁴⁹ ได้จำแนกนวัตกรรมขององค์กรตามลักษณะของกิจกรรมที่สร้างคุณค่าขององค์กร โดยแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) นวัตกรรมประเภทที่อาศัยเทคโนโลยี และ (2) นวัตกรรมที่มีได้อาศัยเทคโนโลยี ซึ่งงานวิจัยด้านนวัตกรรมที่อาศัยเทคโนโลยีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในด้านนวัตกรรมด้านสินค้า/ผลิตภัณฑ์ (Product innovation) และนวัตกรรมด้านกระบวนการ นอกจากนี้ นักวิชาการได้แบ่งประเภทนวัตกรรมมากกว่า 2 ประเภท อาทิ Joe Tidd, John Bessant, Keith Pavitt⁵⁰ ได้เสนอว่า นวัตกรรมในองค์กรแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (1) นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) เพื่อการเปลี่ยนแปลงด้านสินค้าและบริการ (2) นวัตกรรมด้านกระบวนการ (Process Innovation) เพื่อการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการผลิต การทำงานและการส่งมอบ (3) นวัตกรรมด้านตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Position Innovation) เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบในการนำเสนอ หรือการวางตำแหน่งของสินค้าและบริการ (4) นวัตกรรมด้านกระบวนทัศน์ (Paradigm Innovation) เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับกรอบความคิด (Mental model) และกระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่องค์กรต้องการจะเป็น ในขณะที่สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ⁵¹ แบ่งนวัตกรรมออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ 2) นวัตกรรมบริการ 3) นวัตกรรมกระบวนการ 4) นวัตกรรมการตลาด และ 5) นวัตกรรมองค์กร

นวัตกรรมยังสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภทโดยให้ความสำคัญกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เป็นต้นว่า สินค้าและบริการ ดังที่ปณิตา เกตุแก้ว⁵² ได้กล่าวว่า นวัตกรรมในองค์กรสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท (4Ps of Innovation) ดังนี้

1. เพื่อการเปลี่ยนแปลงด้านสินค้าและบริการ (Product innovation)
2. เพื่อการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการการผลิต การทำงานและการส่งมอบ (Process innovation)

⁴⁹Wong, S. Y., & Chin, K. S., Organizational innovation management: An organization-wide perspective. **Industrial Management & Data Systems**, Vol. 107, No. 9, pp. 1290-1315.

⁵⁰Joe Tidd, John Bessant, Keith Pavitt, **Managing Innovation : Integrating technological, market and organization change**, (Chichester, UK: John Wiley, 2005).

⁵¹ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, การจัดการนวัตกรรมในยุคเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยความรู้, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nia.or.th/innolink>. [2 สิงหาคม 2565].

⁵² ปณิตา เกตุแก้ว, ความหมาย องค์ประกอบ ประเภท และความสำคัญของนวัตกรรม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/492092>. [28 กรกฎาคม 2565].

3. เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบในการนำเสนอ หรือการวางตำแหน่งของสินค้าและบริการ (Position innovation)

4. เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับกรอบความคิด (Mental model) และกระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่องค์กรต้องการเป็น (Paradigm innovation)

โดยนวัตกรรมทั้ง 4 ประเภทสามารถเกิดขึ้นได้ควบคู่กันไปจากนวัตกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incremental innovation) ไปสู่นวัตกรรมใหม่อย่างสิ้นเชิง (Radical Innovation) การสร้างนวัตกรรมในองค์กร จะขึ้นอยู่กับพิจารณาขององค์การว่าจะวางกลยุทธ์ด้านนวัตกรรมอย่างไรที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด และการจัดการกระบวนการนวัตกรรมก็เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งความแตกต่างหรือความยากง่ายของการจัดการนั้นๆ จะขึ้นอยู่กับว่านวัตกรรมนั้นมีความใหม่ต่อผู้คิดค้นเพียงใด

นวัตกรรมยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร ท้องถิ่น และประเทศ ดังที่ปณิตา เกตุแก้ว⁵³ ได้กล่าวถึงความสำคัญของนวัตกรรมต่อการพัฒนาองค์กร คือ การปรับเปลี่ยนคุณลักษณะขององค์กร หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยปรับเปลี่ยนมาก่อน เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าของบริบทโลกาภิวัตน์ที่มีความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการเพิ่มคุณค่า พัฒนา ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้า ความอยู่รอด และความสามารถเชิงการแข่งขันขององค์กรในตลาดการค้าโลกเสรี กล่าวคือ

ก.ความสำคัญของนวัตกรรมต่อการพัฒนาท้องถิ่น คือ ผลลัพธ์ กระบวนการการจัดการใหม่ที่คิดค้น และพัฒนาจากองค์ความรู้และประสบการณ์ของชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการประกอบอาชีพ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการเสริมสร้างสุขภาวะอย่างเป็นระบบตามภูมิสังคมของชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข.ความสำคัญของนวัตกรรมต่อการพัฒนาประเทศ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือประเทศที่พัฒนาแล้วพบว่า ขณะนี้การใช้เทคโนโลยีที่คิดค้นเองในประเทศเพิ่งเริ่มต้น จึงต้องมีการเร่งกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยี และการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านการจัดการทรัพยากรสินทางปัญญา และการบริหารจัดการภายใต้แนวคิดและรูปแบบใหม่ ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและระดับท้องถิ่น โดยสร้างให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดนวัตกรรมจำนวนมากพอที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อย่างรวดเร็ว OTOP เป็นตัวอย่างหนึ่งของการทำนวัตกรรมด้านบริหารจัดการที่สามารถผลักดันสินค้า ของไทยให้ขึ้นมาอยู่ในระดับแนวหน้าและสอดคล้องกับ

⁵³ ปณิตา เกตุแก้ว, ความหมาย องค์ประกอบ ประเภท และความสำคัญของนวัตกรรม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/492092>. [28 กรกฎาคม 2565].

ความต้องการของตลาดโลกได้ นั้น จะต้องมีการสร้างความแตกต่างให้กับสินค้า การจัดทำแผนธุรกิจ และการพัฒนาตลาดในเชิงรุก ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจต่อยอดให้ถึงระดับอุตสาหกรรมระดับสูงได้ต่อไป

และเนื่องจากนวัตกรรมคือ ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดใหม่ ความแตกต่าง นวัตกรรมเป็นต้องให้ประโยชน์ต่อสังคมโดยผ่านมิติด้านเวลา มิติด้านภูมิปัญญาของมนุษย์ และประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้นองค์ประกอบของนวัตกรรมจึงต้องออกมาเป็นรูปธรรมได้ที่อัจฉรา จันทรฉาย⁵⁴ ได้ อธิบายองค์ประกอบของนวัตกรรมมีอยู่ 3 ประการ คือ

1. ความใหม่ (Newness) สิ่งที่จะได้รับการยอมรับว่า มีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมได้นั้น จะต้องมียุคใหม่ หมายถึง เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นตัวผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้

2. การใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) หมายความว่า สิ่งที่จะถือเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบการทำซ้ำ เป็นต้น

3. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) และสังคม (Social) ก็คือ การให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้นๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง และในเชิงสังคมเป็นการสร้างคุณค่า ซึ่งไม่สามารถวัดเป็นตัวเงินได้

จึงสรุปความหมาย องค์ประกอบ ประเภท และความสำคัญของนวัตกรรมได้ว่า องค์ประกอบของ“นวัตกรรม” คือ “สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมเมื่อได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและพิจารณาเกี่ยวกับการให้ความหมายของ นวัตกรรม สามารถสรุปได้จากนิยามความหมายของนวัตกรรมข้างต้น พบว่ามี 3 ประเด็นที่เป็นมิติสำคัญของนวัตกรรม คือ 1. ความใหม่ (Newness) คือ เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่ 2. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) คือ การให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจหรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ ซึ่งประโยชน์ที่เกิดขึ้นอาจจะสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรงหรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้ 3. การใช้ความรู้และความคิดอย่างสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) นวัตกรรมได้นั้นจะต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่

⁵⁴ อัจฉรา จันทรฉาย, “นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ”, วารสารบริหารธุรกิจ, ปีที่ 33 ฉบับที่ 128 (ตุลาคม-ธันวาคม 2553).

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการท่องเที่ยว

นวัตกรรมทางการท่องเที่ยวว่าเป็นการนำแนวคิดใหม่มาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ในการคิดค้นบริการแบบใหม่หรือพัฒนาปรับปรุงบริการที่มีอยู่เดิมให้เป็นสิ่งใหม่ ดังที่ชูศักดิ์ อินทนต์⁵⁵ ได้กล่าวถึงนวัตกรรมทางการท่องเที่ยวว่าเป็นการนำแนวคิดใหม่มาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ในการคิดค้นผลิตภัณฑ์หรือบริการแบบใหม่หรือพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีอยู่เดิมใหม่ การเปิดตลาดใหม่หรือสร้างส่วนผสมทางการตลาดใหม่ การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวใหม่ การพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนองค์กรการท่องเที่ยวใหม่ เพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีความแตกต่างสร้างคุณค่าผลิตภัณฑ์หรือบริการท่องเที่ยวรวมถึงการปรับเปลี่ยนราคาค่าบริการที่เหมาะสมลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนวัตกรรมทางการท่องเที่ยวประกอบด้วย นวัตกรรมผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Product or service innovation) นวัตกรรมกระบวนการ (Process innovation) นวัตกรรมด้านการตลาด (Marketing innovation) นวัตกรรมการบริหารจัดการ (Managerial innovation) นวัตกรรมโลจิสติกส์ (Logistics innovation) นวัตกรรมองค์กร (Organizational innovations) นวัตกรรมเทคโนโลยี (Technology innovation) และนวัตกรรมแหล่งท่องเที่ยว (Source innovation)

การสร้างนวัตกรรมทางการท่องเที่ยวต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ ความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือของชุมชน ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดการความรู้ ดังนั้นนวัตกรรมทางการท่องเที่ยวจะเกิดประโยชน์ หรือได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้ต้องขึ้นอยู่กับนวัตกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างคุณค่า และสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้ ดังที่ประเมษฐ์ คำชู⁵⁶ กล่าวว่า การสร้างนวัตกรรมทางการท่องเที่ยวต้องอาศัยปัจจัยจากเทคโนโลยีสารสนเทศ ความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดการความรู้ แต่อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมทางการท่องเที่ยวจะเกิดประโยชน์ หรือได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่านวัตกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสร้างคุณค่า และสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้หรือไม่ ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวต้องเกิดขึ้นตั้งแต่การค้นหาข้อมูล การวางแผน การซื้อบริการ ผ่านออนไลน์ ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวได้ใช้บริการต่าง ๆ ของธุรกิจการท่องเที่ยว และ

⁵⁵ ชูศักดิ์ อินทนต์, รูปแบบและกระบวนการในการบริหารจัดการนวัตกรรมไฮมสแตย์เพื่อการท่องเที่ยว, *ดัชนีพิมพ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* สาขาการจัดการสาธารณะ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2562).

⁵⁶ ประเมษฐ์ คำชู, ปัจจัยที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน, *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*, ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2563).

นวัตกรรมสามารถสร้างคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว และสามารถสร้างประสบการณ์และความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลต่อการกลับมาใช้ซ้ำในอนาคต

การท่องเที่ยวจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาให้ทันกับเทคโนโลยีและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การใช้เทคโนโลยีในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว หรือการให้บริการการท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์มีความสำคัญอย่างมากในยุคปัจจุบัน ดังที่จิตตา (Jitta)⁵⁷ กล่าวว่า ปัจจุบันธุรกิจการท่องเที่ยวมีการปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเพื่อตอบรับพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยการใช้เทคโนโลยีเป็นพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวที่เรียกว่า “Travel Tech” ซึ่งย่อมาจาก Travel Technology หรือเทคโนโลยีการท่องเที่ยว จึงเป็นกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวที่ให้บริการเทคโนโลยีผ่านช่องทางออนไลน์ อาทิ บริการจองที่พัก ตัวเครื่องบิน บริการยานพาหนะ บริการเปรียบเทียบราคา และบริการข้อมูลคำปรึกษาด้านการท่องเที่ยว กล่าวได้ว่า ปัจจุบันมีแค่สมาร์ตโฟนเครื่องเดียวก็สามารถวางแผนการเดินทาง สั่งอาหาร หรือจองโรงแรมได้ทุกอย่าง

การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องอาศัยการบูรณาการของทุกภาคส่วน การพัฒนาควรมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการธุรกิจ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องปรับตัวและแสวงหาโอกาสทางธุรกิจให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปจากเดิม โดยการสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวที่จะเชื่อมคุณค่าและความเปลี่ยนแปลงไว้ด้วยกัน โดยมีเทคโนโลยีเป็นกลไกขับเคลื่อน ดังที่ภักชดา พูนสุวรรณ⁵⁸ กล่าวว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องอาศัยการบูรณาการของทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ ภาคประชาชน/ชุมชน และนักท่องเที่ยว โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ควรมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (Sustainability) ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจในภาคการท่องเที่ยว ยังมีข้อจำกัดทั้งด้านสาธารณสุขและความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องปรับตัวและแสวงหาโอกาสทางธุรกิจให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปจากเดิม โดยการสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวที่จะเชื่อมคุณค่าและความเปลี่ยนแปลงไว้ด้วยกัน โดยมีเทคโนโลยีเป็นกลไกขับเคลื่อนซึ่งจะทำให้การเดินทางท่องเที่ยวมีความสะดวกสบาย นักท่องเที่ยวสามารถจัดการวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง ทั้งยังสร้างประสบการณ์ ความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการกลับมาใช้ซ้ำอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism) การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบจึงเหมาะสมกับการพัฒนาการ

⁵⁷ Jitta Wealth, ลงทุนนำเทรนด์ ‘เทคท่องเที่ยว’ บอกลา Covid-19, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://blog.jittawealth.com/post/Thematic-Travel-Tech-Launch-Recap-Live>. [2 สิงหาคม 2565].

⁵⁸ ภักชดา พูนสุวรรณ, นวัตกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในยุค new normal, วารสารพุทธ นวัตกรรมและการจัดการ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565).

ท่องเที่ยวในยุคปกติใหม่ (New Normal) เพราะเป็นลักษณะการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบน้อยที่สุด เคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ให้ความสำคัญกับความเป็นท้องถิ่น ปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพ ควบคู่กับการสร้างประสบการณ์และความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยว และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจแก่คนในท้องถิ่น นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในจุดหมายสำคัญของการเดินทางท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ทั่วทุกมุมโลก

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับความหมาย ประเภท และความสำคัญของนวัตกรรม การท่องเที่ยว ทำให้สามารถสรุปได้ว่า การให้ความหมายของนวัตกรรมมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามพื้นฐานความรู้ของผู้ให้คำนิยาม แต่อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่เป็นแกนหลักของการให้คำนิยามของนวัตกรรม ก็จะประกอบด้วยมิติทางด้าน 1) ความใหม่ (Newness) 2) ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) และ 3) การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) ส่วนการจำแนกประเภทของนวัตกรรมอาจมีความแตกต่างกันออกไปตามบริบทและเป้าหมายประสงค์ของการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรม จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีคณะผู้วิจัยพบว่า การจำแนกนวัตกรรมมีมุมมองได้ 3 มิติ คือ 1) มิติด้านเป้าหมายของนวัตกรรม สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) และนวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) 2) มิติด้านการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรม พบว่ามีการแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามระดับหรือลักษณะของการเปลี่ยนแปลงได้ 2 ประเภท คือ นวัตกรรมที่มีลักษณะเฉียบพลัน (Radical Innovation) และนวัตกรรมที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Innovation) และ 3) มิติด้านการส่งผลกระทบต่อ ขอบเขตของการดำเนินงาน พบว่ามีการแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี (Technological Innovation) และนวัตกรรมด้านการบริหาร (Administrative Innovation) นอกจากนี้ยังพบว่านวัตกรรม ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการก็เป็นกลไกสำคัญในการสร้างนวัตกรรม

กล่าวโดยสรุปแล้ว นวัตกรรมการท่องเที่ยว เป็นสิ่งเกี่ยวข้องกับการกระบวนการคิดค้น การปรับปรุง ตลอดจนการพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ โดยเป็นทั้งในมิติของความใหม่และการใช้ความรู้และความคิดอย่างสร้างสรรค์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งว่านวัตกรรมนั้นต้องเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์และนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง นวัตกรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการสร้างศักยภาพและความได้เปรียบในเชิงประสิทธิภาพของการท่องเที่ยว นวัตกรรมมิได้มองในมุมมองของความใหม่เพียงแค่มิติเดียวเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญที่รวมไปถึงเรื่องของการต่อยอดของเดิม และการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้นด้วยการเพิ่มมูลค่าในกับสิ่งที่เราคิด หรือการสร้างสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน นวัตกรรมที่ดีควรให้ความสำคัญในเรื่องของความสามารถในการนำมาใช้ได้จริง

ในงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยให้ความสำคัญกับนวัตกรรมการท่องเที่ยวว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างขีดความสามารถทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววิถีพุทธ โดยนวัตกรรมจะเป็น

กระบวนการใหม่โดยต้องใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมเป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้เกิดความสามารถในการเพิ่มมูลค่า การสร้างความแตกต่างที่โดดเด่นด้วยการบริการที่แปลกใหม่ทันสมัย ตรงตามความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว นวัตกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างและส่งเสริมสิ่งใหม่ๆ หรือการประยุกต์นวัตกรรมเชิงกระบวนการที่ช่วยให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพที่ดีมากขึ้น ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวจะถูกนำไปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้

2.5 แนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) คือ การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสารสนเทศ ก่อให้เกิดประโยชน์ และใช้งานได้กว้างขวางมาก ระบบสารสนเทศประกอบด้วย 5 ส่วนหลักๆ ได้แก่ บุคลากร ขั้นตอนการทำงาน ซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ และข้อมูล ปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน ทั้งด้านการติดต่อสื่อสาร การเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ การดำเนินธุรกิจ และอื่นๆ อีกนับไม่ถ้วน เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมประมวล เก็บรักษา และเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศโดยรวมทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ฐานข้อมูล และการสื่อสาร โทรคมนาคม เป็นเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีทั้งระบบฐานข้อมูล ระบบการประมวลผล และระบบการสื่อสาร ดังนั้น การพัฒนาระบบสารสนเทศ จึงเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างระบบสารสนเทศเพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาขององค์กร คือ การศึกษาและสำรวจระบบ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การนำระบบไปใช้ดังที่ วาลาคิช และ สไนเดอร์ (Valacich and Schneider)⁵⁹ ได้กล่าวว่า การพัฒนาระบบสารสนเทศ สามารถนำแนวคิดวงจรการพัฒนาแบบ SDLC (System Development Life Cycle) มาใช้โดยแบ่งกระบวนการพัฒนาออกเป็นระยะ (Phases) ได้แก่ระยะการวางแผน (Systems planning phase) ระยะการวิเคราะห์ (System analysis phase) ระยะการออกแบบ (System design phase) และระยะการพัฒนาและติดตั้ง (System implementation and operation phase)

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) มาจากคำว่า “เทคโนโลยี” รวมกับคำว่า “สารสนเทศ” “เทคโนโลยี” หมายถึงสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้นเพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรวัสดุ หรือแม้กระทั่งสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น ระบบหรือกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น “สารสนเทศ” หมายถึง ข้อมูล ข้อเท็จจริง ข่าวสาร ความรู้ที่ได้มีการบันทึก ประมวลหรือดำเนินการด้วยวิธีใดๆ ไว้ และ

⁵⁹ Valacich, J. S., & Schneider, C., *Information System Today*, 7th ed., (Arizona: Pearson Education, 2016).

สามารถนำไปใช้ประโยชน์และเผยแพร่ทั้งส่วนบุคคลและสังคม⁶⁰ เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงหมายถึง การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสารสนเทศ ทำให้สารสนเทศมีประโยชน์ และใช้งานได้ กว้างขวางมากขึ้น เทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวข้องโดยตรงกับเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการ สารสนเทศ ซึ่งได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์รอบข้าง ขั้นตอน วิธีการดำเนินการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ซอฟต์แวร์ เกี่ยวข้องกับตัวข้อมูล เกี่ยวข้องกับบุคลากร เกี่ยวข้องกับกรรมวิธีการดำเนินงานเพื่อให้ ข้อมูลเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้แล้วยังรวมไปถึง โทรทัศน์ วิทยุ โทรศัพท์ โทรสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่าง

ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศคือการทำงานร่วมกันภายใต้ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่ง ประกอบด้วย ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ระบบเครือข่าย ผู้พัฒนาระบบ ผู้ใช้งานระบบเพื่อการรวบรวม การจัดเก็บ การประมวลผล และการสื่อสารหรือเผยแพร่ ข้อมูลในทุกที่ทุกเวลาด้วยความสะดวก รวดเร็วและถูกต้อง ส่งผลให้เพิ่มประสิทธิภาพและลดกระบวนการดำเนินงาน อีกทั้งยังสามารถเป็นสื่อ เพื่อการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังที่สุชาติ กิระนันท์⁶¹ กล่าวว่าระบบสารสนเทศ (Information System) เป็นระบบที่ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ระบบคอมพิวเตอร์ทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ระบบเครือข่ายฐานข้อมูล ผู้พัฒนาระบบ ผู้ใช้ระบบ พนักงานที่เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญ ในการพัฒนาทุกองค์ประกอบทำงานร่วมกันเพื่อกำหนด รวบรวม จัดเก็บ และประมวลผลข้อมูลเพื่อ สร้างสารสนเทศ จากนั้นส่งผลลัพธ์หรือสารสนเทศที่ได้ให้ผู้ใช้เพื่อช่วยสนับสนุนการทำงาน การตัดสินใจ การวางแผน การบริหาร การควบคุม การทำงานของระบบสารสนเทศประกอบไปด้วย กิจกรรมหลัก 3 อย่าง คือการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบ (Input) การประมวลผล (Processing) และการ นำเสนอผลลัพธ์ (Output) ระบบสารสนเทศอาจจะมีการสะท้อนกลับ (Feedback) เพื่อการประเมิน และปรับปรุงข้อมูลนำเข้า ระบบสารสนเทศอาจจะเป็นระบบที่ประมวลด้วยมือ (Manual) หรือระบบ ที่ใช้คอมพิวเตอร์ก็ได้ ในขณะที่กิตติ ภัคดีวัฒนกุล และพนิดา พานิชกุล⁶² ได้กล่าวว่าการพัฒนา ระบบสารสนเทศต้องดำเนินงานตามวงจรการพัฒนาแบบ (System Development Life Cycle : SDLC) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ การค้นหาและเลือกสรรโครงการ (Project Identification and Selection) การเริ่มต้นและวางแผนโครงการ (Project Initiating and Planning) การวิเคราะห์ ระบบ (System Analysis) การออกแบบเชิงตรรกะ (Logical Design) การออกแบบเชิงกายภาพ

⁶⁰ ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี, เทคโนโลยีสารสนเทศคืออะไร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://5711011802036.msci.dusit.ac.th/?page_id=283. [8 กรกฎาคม 2565].

⁶¹ สุชาติ กิระนันท์, เทคโนโลยีสารสนเทศสถิติ: ข้อมูลในระบบสารสนเทศ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541).

⁶² กิตติ ภัคดีวัฒนกุล และพนิดา พานิชกุล, คัมภีร์การพัฒนาแบบเชิงวัตถุด้วย UML และ JAVA, (กรุงเทพมหานคร : เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์, 2548).

(Physical Design) การพัฒนาและติดตั้งระบบ (System Implementation) การซ่อมบำรุง (System Maintenance)

การพัฒนากระบวนงานสารสนเทศแบบครบวงจรเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน และการสร้างแนวทางใหม่ๆ สำหรับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลมีหลายรูปแบบและหลายแนวทาง เช่น ธนภัทร เจริญขวัญ และพุฒิศร ตุกเตียน⁶³ ได้กล่าวถึงการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อช่วยบริหารจัดการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การทดลองใช้และการประเมินผลเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาได้แก่ โปรแกรมภาษา PHP และระบบจัดการฐานข้อมูล MySQL และ phpMyAdmin ในขั้นตอนการประเมินผลระบบที่พัฒนาขึ้น ใช้รูปแบบการประเมินแบบ Black-Box Testing ประเมินความพึงพอใจผู้ใช้งานจำนวน 30 ท่าน ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า ระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับที่ดีมาก การศึกษานี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบสารสนเทศแบบครบวงจรเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน เพราะงานวิจัยพัฒนานี้ใช้เครื่องมือพัฒนา เช่นเดียวกับงานวิจัยที่กำลังพัฒนา คือการพัฒนาโดยใช้ภาษา PHP และใช้ระบบการจัดการข้อมูล MySQL และโอภาส เอี่ยมสิริวงศ์⁶⁴ กล่าวว่าทฤษฎีที่นำมาใช้ในการพัฒนาระบบสารสนเทศ ได้แก่ ทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบงาน (System Development Life Cycle : SDLC) ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนา โดยเริ่มจากการสำรวจระบบ (System investigation) การวิเคราะห์ ระบบ (System analysis) การออกแบบระบบ (System design) การเขียนโปรแกรม (Programming) การทดสอบ (Testing) การนำระบบไปติดตั้ง (Implementation) และ นำไปใช้งานบำรุงรักษา (Implementation) และวิไลพร ศรีไพศาล⁶⁵ กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูลการพัฒนาระบบงานโดยทั่วไป ดังนี้

1.วางแผนงาน/โครงการเป็นขั้นตอนแรกในการพัฒนาระบบงานโดยเริ่มจากการศึกษาความเป็นไปได้ทั้งนี้การวางแผนการพัฒนาระบบฐานข้อมูลจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆขององค์กรโดยไม่ต้องประเมินระบบการปฏิบัติงานในปัจจุบันว่ามีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไรสามารถสร้างโอกาสทางการแข่งขันให้องค์กรมากขึ้นเพียงใดและสามารถลดภัยคุกคามจากภายนอกได้คือแผนงาน/โครงการที่จะพัฒนาระบบงานขึ้นใหม่จะรองรับระบบการในการปฏิบัติงานใดขององค์กร ในปัจจุบันมีบุคลากรและทรัพยากรเท่าใดที่สามารถสนับสนุนแผนงาน/โครงการให้เกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและพิจารณางบประมาณในการดำเนินการตาม

⁶³ ธนภัทร เจริญขวัญ และพุฒิศร ตุกเตียน, การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อช่วยบริหารจัดการ, การประชุมชาติใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 8, (มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, 2560).

⁶⁴ โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2554).

⁶⁵ วิไลภรณ์ ศรีไพศาล, แนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูล , [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.stabundamrong.go.th/web/book/53/b6_53.pdf. [28 กรกฎาคม 2565].

แผนงาน/ ค่าบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม และค่าใช้จ่ายในการถ่ายโอนข้อมูลจากระบบเดิมสู่ระบบใหม่

2.กำหนดขอบเขตการดำเนินการ เป็นการระบุความจำเป็นในการพัฒนาระบบใหม่อย่างคร่าวๆ โดยยังไม่กำหนดรายละเอียด เพื่อเป็นการพิจารณาในเบื้องต้นว่า การพัฒนาระบบงานใหม่มีความสำคัญแค่ไหน (เป็นภารกิจหลักของแรงงานหรือไม่)และมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างไร (พิจารณาความต้องการของผู้ใช้บริการ) โดยวิเคราะห์โครงสร้างองค์กรและกระบวนการในการปฏิบัติงาน การแยกแยะกระบวนการในการปฏิบัติงานออกเป็นส่วนย่อยเพื่อหาคุณสมบัติหน้าที่และสภาพทั่วไปในการทำงาน

2.การรวบรวมและวิเคราะห์ความต้องการโดยกำหนดปัญหาและเงื่อนไขของผู้ใช้งานเพื่อให้ทราบปัญหาของระบบงานเดิม และความต้องการของระบบงานใหม่ เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของระบบงานให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้โดยสามารถตอบโจทย์ วัตถุประสงค์ของการจัดทำระบบงาน ผู้ใช้ระบบงานต้องเชื่อมต่อกับระบบอื่น ๆ ที่มีอยู่ในองค์กรหรือไม่และระบบงานมีการใช้ข้อมูลร่วมกับระบบหรือผู้ใช้อื่นหรือไม่

จากการทบทวนแนวคิดดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์ด้วยอินเทอร์เน็ต เป็นการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างไกลโดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตนำมาใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ทางการตลาดได้ดีเนื่องจาก สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในระดับสากล โดยไม่จำกัดกลุ่มและถิ่นที่อยู่ของผู้รับสาร สามารถเผยแพร่กระจายได้ทั่วโลก สามารถสร้างกระบวนการปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเข้าถึงได้ตลอดเวลา เป็นสื่อที่สามารถเปิดรับข่าวสารได้ตลอด 24 ชั่วโมง สามารถให้ข่าวสารข้อมูลได้มากกว่าสื่อชนิดอื่นๆ ทั้งรูปข้อความ ภาพและเสียง และยังใช้งบประมาณที่น้อยกว่า จากแนวโน้มในการเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ตดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขึ้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงการแสดงผลข้อมูลบนอุปกรณ์สมาร์ตโฟนเหล่านี้ด้วย แต่เนื่องจากสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ตนั้น มีความหลากหลายในเรื่องของขนาดของจอแสดงผล ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาระบบเว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชันให้สามารถแสดงผลข้อมูลได้เหมาะสมกับขนาดของหน้าจอแสดงผล ซึ่งในปัจจุบันนักพัฒนาระบบเว็บไซต์ได้คิดค้นการออกแบบการแสดงผลที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับการแสดงผลข้อมูลได้อย่างเหมาะสมกับขนาดของหน้าจอ เรียกว่า Responsive Design เป็นเทคนิคการออกแบบและพัฒนารูปแบบการแสดงผลให้เหมาะกับอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่แต่ก็ยังสามารถแสดงผลได้บนคอมพิวเตอร์ทั่วไปได้

ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาอุทยานการท่องเที่ยว จัดทำฐานข้อมูล จัดรูปแบบและวิเคราะห์เส้นทางการท่องเที่ยวด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ที่สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ และสามารถเสนอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไปที่สนใจได้

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) งานวิจัยในประเทศ

จุฑาภรณ์ หินขุย ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด”⁶⁶ ผลการศึกษาพบว่า 1) วัดมีการปกครองภายในวัดมีองค์กรในการดูแลการปกครอง โดยเรียงจากเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เรื่อยไปตามลำดับ มีเจ้าหน้าที่ของวัดทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์และประสานงานสำหรับผู้ที่จะมาติดต่อปฏิบัติธรรม มีคณะกรรมการวัดซึ่งคัดเลือกจากคณะสงฆ์ จำนวน 20 รูป และคณะกรรมการวัดซึ่งเป็นบุคลากรภายนอกคัดเลือกจากผู้แทนหน่วยงานราชการและลูกศิษย์ ทำหน้าที่ติดต่อและประสานงานการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีการแยกเขตพื้นที่ฝ่ายคณะสงฆ์และแม่ชีอย่างชัดเจน 2) วัดขาดกิจกรรมในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ดขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน องค์กรเอกชนและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ในการวางแผนการตลาดและการดำเนินการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่องซึ่งการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก เส้นทางคมนาคมยังไม่สามารถสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธระหว่างหน่วยงานภาครัฐ บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อร่วมกันส่งเสริมกิจกรรมในทุกวันสำคัญทางพุทธศาสนา ระดมทรัพยากรทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เส้นทางคมนาคมการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกให้สามารถสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จักมากขึ้น

ภัทธมน กล้าอาษา และคณะ⁶⁷ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธด้วยออนโทโลยี” ผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้เชิงพุทธประกอบด้วย 4 ด้านได้แก่ ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านพระเกจิอาจารย์ ด้านพระเครื่องสำคัญ และด้านกิจกรรมเชิงพุทธ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธ พระเกจิและพระเครื่องที่สำคัญพบว่าลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพระเครื่องกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธเกิดขึ้นโดยตรงโดยไม่เชื่อมโยงฐานพระเกจิ แต่จะเป็นข้อมูลท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับสถานที่เชิงพุทธซึ่งข้อมูลการท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาพ

⁶⁶จุฑาภรณ์ หินขุย “ศึกษาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด” **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2557) หน้า ก.

⁶⁷ ภัทธมน กล้าอาษา และคณะ, การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธด้วยออนโทโลยี, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2560).

ที่ใหญ่ที่สุดคือข้อมูลเกี่ยวข้องกับเขตวัดและถาวรวัตถุมากกว่าจะเป็นชื่อพระเกจิหรือพระเครื่องที่สำคัญ

พระมหาวุฒิพงษ์ วุฑฒิวโร และคณะ⁶⁸ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี” ผลของการศึกษาพบว่า เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี มีผลการศึกษาพบว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ วัด โบราณสถาน และทำเลที่ตั้งที่ดี มีถนนเข้าถึงสะดวก มีเส้นทางท่องเที่ยวหลักคือ เส้นทางจากอำเภอเมืองไปถึงอำเภอดูช่อง เนื่องจากเป็นเส้นทางที่เชื่อมไปยังจังหวัดอื่นได้ มีกิจกรรมหลักคือ กิจกรรมการไหว้และการทำบุญ โดยผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า จังหวัดสุพรรณบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ตั้งกระจายอยู่ห่างออกจากกันหลายท้องที่ ซึ่งสภาพการกระจายตัวดังกล่าวส่งผลต่อปัญหาอื่น เช่น ขาดรถรับส่งสาธารณะ ขาดความปลอดภัย ขาดที่พักในท้องที่ห่างไกล นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตเรื่องการขาดการประสานงานกับจังหวัดข้างเคียงและขาดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่มีความหลากหลาย และมีมิติในเชิงลึกที่ต้องอาศัยความเข้าใจประวัติความเป็นมาและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ธกฤต ฉีกบะหลม และคณะ⁶⁹ ได้ศึกษาเรื่อง “แผนงานการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่เพื่อตอบสนองการใช้งานของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้ใช้อุปกรณ์พกพาชนิดสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต” จากการวิจัยได้พัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์รูปแบบโลกสามมิติเสมือนจริง เรื่อง “โลกสามมิติเสมือนจริงย้อนอดีตเมืองเชียงใหม่ กรณีศึกษาพื้นที่ประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่” เป็นโปรแกรมจำลองสภาพความเป็นเมืองเชียงใหม่ในอดีตในรูปแบบสามมิติย่านวัดเกต นอกจากนี้ยังพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนอุปกรณ์ชนิดพกพาสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตชื่อ “ย้อนอดีต 700 ปีเมืองเชียงใหม่ (ย่านวัดเกต)” เป็นโปรแกรมประยุกต์สำหรับให้ข้อมูลเพื่อส่งเสริมความเข้าใจมุมมองด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ของเมือง วิถีชีวิตและรูปแบบสถาปัตยกรรมย่านวัดเกตและริมแม่น้ำปิงฝั่งตะวันออก ในลักษณะของโลกเสมือนจริง (Virtual Reality) และการผสมผสานโลกเสมือนจริง (Augmented Reality) สามารถเปลี่ยนระบบการแสดงผลได้สองภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษและภาษาจีน เสมือนผู้ใช้เดินเที่ยวชมวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมย่านวัดเกตในอดีตอยู่จริง อีกทั้งได้พัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนอุปกรณ์ชนิด

⁶⁸ พระมหาวุฒิพงษ์ วุฑฒิวโร และคณะ “การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ, 2560).

⁶⁹ ธกฤต ฉีกบะหลม และคณะ, “แผนงานการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่เพื่อตอบสนองการใช้งานของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้ใช้อุปกรณ์พกพาชนิดสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต”, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 2560.

พวกพาสมาธ์โทโฟนและแท็บเล็ตชื่อ “ห้องเที่ยวส่วนบุคคลอัจฉริยะเส้นทางเมืองเชียงใหม่” เป็นการนำเสนอหมวดเส้นทางท่องเที่ยว 3 เส้นทาง ประกอบด้วย เส้นทางประวัติศาสตร์ เส้นทางวัดยอดนิยมน และเส้นทางชุมชนวัดเกต ด้วยวิธีการท่องเที่ยวแบบปั่นจักรยานและการเดินเท้า แก่นักท่องเที่ยวส่วนบุคคลที่มีพฤติกรรมท่องเที่ยวทางด้วยอุปกรณ์สมารธ์โทโฟน ทั้งนี้เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวที่สนุกสนานอีกทั้งนักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดในการท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ภายในเขตเมืองชั้นในเชียงใหม่ได้อย่างคุ้มค่า การพัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เรื่อง “การท่องเที่ยวส่วนบุคคลอัจฉริยะสำหรับเส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่” เป็นโปรแกรมประยุกต์ที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้เพื่อนำทางท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่า พร้อมข้อมูลสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจความเป็นมาและประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่

วันทนี๋ แสนภักดี⁷⁰ ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก ในมุมมองของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว” ผลการวิจัยได้นำเสนอเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลกตามมุมมองของการบริหารจัดการโดยการวางแผน คือ 1) ควรมีการบูรณาการแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนและลดงบประมาณที่สิ้นเปลืองในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการส่งเสริม และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2) ควรมีการบูรณาการนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน โดยเฉพาะนโยบายตลาดประชารัฐ ซึ่งจะส่งผลดีทั้งด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และการพัฒนาชุมชน 3) ควรมีการทบทวนและปรับแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง 4) ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาจิตใจ การปลูกจิตสำนึก ให้กับประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปราณี ตันประยูร และกิตติมา ทามาลี⁷¹ ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก” จากการศึกษาได้นำเสนอการจัดการการท่องเที่ยว 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการให้บริการและประชาสัมพันธ์ 2) ด้านการจัดการพื้นที่ในแหล่งมรดกโลก 3) ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านการมีส่วนร่วม และ 5) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

⁷⁰ วันทนี๋ แสนภักดี, แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก ในมุมมองของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว, วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2562): 36-49.

⁷¹ ปราณี ตันประยูร และกิตติมา ทามาลี, การจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก, วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2561): 171-184.

มนีรัตน์ สุขเกษม และนุชนนทร ภาพสมุทร์⁷² ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน: เมืองมรดกโลก-มรดกวัฒนธรรมมีชีวิต กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร” ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงนักท่องเที่ยว โดยการนำแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นความได้เปรียบด้วยการสร้างมูลค่า (Value Creation) และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานแห่งความเป็นไทย (Thainess) วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นต้นทุนการท่องเที่ยวของแหล่งมรดกโลกเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวารที่มีอยู่แล้วนั้น ควรนำแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาผสมผสานเข้ากับบริบทของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชนท้องถิ่นที่มีความเชื่อมโยงระหว่างสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน โบราณวัตถุของพื้นที่แหล่งมรดกโลกแห่งนี้เข้ากับมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมประเพณี หรือที่เรียกว่า "ภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape)" ผ่านมิติของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกจดจำประทับใจสถานที่ท่องเที่ยวได้ (Sense of Place) ซึ่งตัวอย่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การเรียนรู้ภูมิสถาปัตย์สุโขทัย การเรียนรู้สังคมบ้านเกาะน้อย การเรียนรู้พระเครื่องเมืองสุโขทัยบ้านพระพิมพ์ลัทธิขงจื๊อ การเรียนรู้การทำเชรามิคสุโขทัย การทำเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย การทำผ้าหมักโคลนบ้านนาต้นจั่น การเรียนรู้วิถีชีวิตโฮมสเตย์บ้านนาต้นจั่น และ การเรียนรู้การทำพระเครื่องนครชุม ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณค่าและสร้างมูลค่าแก่แหล่งท่องเที่ยวได้โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีถึงคุณค่าของหลากหลายทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งยังช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้ตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง และนักท่องเที่ยวจะสามารถนำประสบการณ์อันทรงคุณค่าไปปรับใช้ในวิถีชีวิตของตนเองได้ ซึ่งกระบวนการนี้จะนำไปสู่การพัฒนาแหล่งมรดกโลกเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวารได้อย่างยั่งยืนสืบไป และยังเป็นการเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางของมรดกโลกแห่งอาเซียนในอนาคตได้

พระสุภาพร เตชธโร⁷³ ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัด จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดรูปแบบการจัดการ

⁷² มณีรัตน์ สุขเกษม และนุชนนทร ภาพสมุทร์, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน: เมืองมรดกโลก-มรดกวัฒนธรรมมีชีวิต กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร, วารสาร มทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561) : 161-178.

⁷³ พระสุภาพร เตชธโร, กระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัด จังหวัดอุบลราชธานี, วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2562): 9-18.

ท่องเที่ยวเชิงพุทธ โครงการจัดไหว้พระ 9 วัดเป็นโครงการหนึ่งที่ถูกจัดขึ้นโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เดิมชื่อโครงการไหว้พระขอพร 9 วัดพระอารามหลวง ที่จัดขึ้นในปี 2545 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงพุทธศาสนาแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ จนประสบผลสำเร็จมีผู้ร่วมโครงการอย่างมาก ต่อมาจังหวัดอุบลราชธานีได้นำโครงการไหว้พระ 9 วัดนี้มาจัดในเขตเทศบาลจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดของตน กระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัดในจังหวัดอุบลราชธานีพบว่ามืองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และเทศบาลนครอุบลราชธานีได้ร่วมกับพระภิกษุในวัดที่เลือกเข้าร่วมโครงการจำนวน 9 วัด จัดอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวด้วยการจัดหารถทัวร์พาเที่ยว การจัดวิทยากรบรรยายให้ ออกป้ายโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ รวมทั้งร่วมเสนอในการจัดภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว โดยจัดดูแลในเรื่องความสะอาด สถานที่ที่เอื้อต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัดจังหวัดอุบลราชธานีปรากฏในแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์การตลาดท่องเที่ยวภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง พ.ศ. 2558-2563 เป็นแผนการท่องเที่ยวที่พยายามเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปสู่ในระดับต่างๆ เพิ่มศักยภาพด้วยการพัฒนาเส้นทาง เพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมีมาตรฐานภายใต้ขีดความสามารถของการรองรับด้านเศรษฐกิจ พื้นที่สิ่งแวดล้อมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญทั้งนักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศในอนาคต

พระศรีสังคม ขยานวทุโธ (ธนาวงษ์)⁷⁴ ได้ศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย” ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดในสังคมไทย แบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1.รูปแบบของวัดที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงดงามของงานพุทธศิลป์ และทำบุญ ไหว้พระขอพร ที่มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายนอกและภายในตามบริบทของวัด มีการใช้สัญลักษณ์และการสื่อสารที่ทันสมัย เข้าใจง่าย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงมากนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2. รูปแบบของวัดที่เน้นส่งเสริมให้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรม กำลังได้รับความนิยมมากจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ บทบาทของวัดที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงดงามของงานพุทธศิลป์ทำบุญ ไหว้พระ ขอพร พบว่า มีการส่งเสริมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ งานวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชุมชน โดยกิจกรรมที่ส่งเสริม เป็นการพึ่งพาเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างวัดกับชุมชน และวัดจะสอดแทรกให้มีการนั่งสมาธิ การปฏิบัติวิปัสสนาเข้าไปร่วมด้วยอยู่เสมอตามโอกาส เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่สนใจงานด้านพุทธศิลป์ซึ่งเป็นวัฒนธรรม ได้มีการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในเชิง ลึกที่เป็นนามธรรมไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างเชื่อมโยงให้เกิด

⁷⁴ พระศรีสังคม ขยานวทุโธ (ธนาวงษ์), การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย, **ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562), หน้า ก.

พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงขึ้นในจิตใจของนักท่องเที่ยวให้สนใจกับการปฏิบัติธรรม ในวัดที่ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ศรัณยา เลิศพุทธรักษ์ และสุรติ สุพิชญางกูร⁷⁵ ได้ศึกษาเรื่อง “การรวบรวมองค์ความรู้ ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพุทธธรรมในเขตอำเภอเมืองชลบุรี และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาพบว่า วัดในรัศมีไม่เกิน 20 กิโลเมตรจากหาดบางแสนมีจำนวน ๔๕ วัด มีเกณฑ์การคัดเลือกได้แก่ ความสวยงามของสถาปัตยกรรม ความสวยงามของจิตรกรรม ประวัติความเป็นมาเก่าแก่ โบราณ กิจกรรมทางประเพณีที่มีเอกลักษณ์ สิ่งดึงดูดใจ (พระพุทธรูป/ พระเกจิ) การเปิดให้สาธารณชนเข้าไปเยี่ยมชมโบสถ์ได้ ทัศนียภาพ และความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง และวัดที่ผ่านเกณฑ์ในการคัดเลือกจากผู้วิจัย โดยจำนวน 20 วัด สามารถนำมาพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธธรรม รูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวตามรอย โดยจะเป็นพุทธศาสนิกชนหรือผู้เยี่ยมชมศาสนาอื่นที่ต้องการเพียงเยี่ยมชมสถานที่ ให้ได้รับความเพลิดเพลินและความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม โดยใช้เวลาไม่เกิน 1 วัน และการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสนใจกิจกรรมไหว้พระมากที่สุด รองลงมาการเยี่ยมชมสถานที่สำคัญในวัด มีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวพุทธธรรมและแนวโน้มความต้องการในการท่องเที่ยวทางพุทธธรรมในเขตอำเภอเมืองชลบุรี และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แนวทางในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ การรักษาความปลอดภัยในวัด การปรับปรุงด้านการบริการของบุคลากรที่ การปรับปรุงด้านบรรยากาศ การเพิ่มการประชาสัมพันธ์ภายในวัดเกี่ยวกับวัดที่สามารถเป็นสถานที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และพุทธธรรม และการสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงพุทธธรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

นภาพร ทาระอาธร⁷⁶ ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ” ผลการศึกษาพบว่า 1..ผู้สูงอายุที่เดินทางเยี่ยมชมพุทธสถานของจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ ระหว่าง 60-64 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ว่างงานหรือไม่ได้ประกอบอาชีพ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,001 บาท และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอื่น เดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับสมาชิก ในครอบครัวหรือกับเครือญาติ โดยใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง ช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว คือ วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งเลือก

⁷⁵ ศรัณยา เลิศพุทธรักษ์ และสุรติ สุพิชญางกูร, การรวบรวมองค์ความรู้ ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพุทธธรรมในเขตอำเภอเมืองชลบุรี และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, รายงานวิจัย, โครงการวิจัยประเภททุนอุดหนุนการวิจัย งบประมาณเงินรายได้ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562.

⁷⁶ นภาพร ทาระอาธร, แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ, ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2563).

เดินทางท่องเที่ยวตามโอกาสที่สะดวกด้วยการเดินทางแบบไปเช้า เย็นกลับ ไม่มีการพักค้างคืน รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากบุคคลในครอบครัว ญาติหรือเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ สถานที่ท่องเที่ยวที่นิยมเดินทางไปเยี่ยมชม คือ เจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และเลือกแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงของจังหวัด 2. ปัจจัยผลัก (Push Factors) ที่ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุเดินทางเยี่ยมชมพุทธสถาน คือ ต้องการใช้เวลากับครอบครัว เพื่อน หรือคนรัก ปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) กลุ่มผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับ 1) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 2) ความสามารถในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว 3) กิจกรรมต่างๆ ณ แหล่งท่องเที่ยว 4) สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และ 5) การบริการด้านที่พักตามลำดับ 3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในหัวไร่ย้อยเอ็ดสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ควรส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้โดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมต่อการรองรับกลุ่มผู้สูงอายุ ด้านการเข้าถึง ภาครัฐและเอกชนควรให้ความร่วมมือในการพัฒนาเส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้สะดวกต่อการเดินทาง ด้านที่พัก ควรปรับปรุงและพัฒนาที่พักให้เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ และด้านกิจกรรม ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด

สุกัลยา โหระเรือง และคณะ⁷⁷ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในล้านนา” ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดทางกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวในพระพุทธศาสนามีความหมายเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนามีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เรียกว่า การจาริก การเที่ยวไป มีความสำคัญทั้งด้านจิตวิญญาณความเชื่อ ความศรัทธา คือ การเดินทางเพื่อการเผยแพร่ธรรมะ การแสวงหาธรรมะ และท่องเที่ยวชมสัญลักษณ์ทางศาสนา ส่งผลถึงด้านสังคม ศิลปวัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจ 2) รูปแบบกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงพุทธในล้านนามี 4 กิจกรรมคือ 2.1) ด้านประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในล้านนา 2.2) ด้านความเชื่อและศรัทธาเพื่อศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนา 2.3) ด้านศิลปวัฒนธรรมและพุทธศิลปกรรมท้องถิ่น 2.4) ด้านการบูรณาการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและนันทนาการ 3) กิจกรรมการท่องเที่ยวในพระพุทธศาสนามีตั้งแต่สมัยพุทธกาล เรียกว่า การจาริก จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางมิติทางสังคม การท่องเที่ยวเชิงพุทธในล้านนามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและสังคมชุมชน เป็นการศึกษาเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาในเชิงลึกทางด้านจิตวิญญาณความศรัทธาความเชื่อในหลักพุทธธรรม และเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมและพุทธศิลป์ของท้องถิ่น รวมทั้งส่งผลต่อเศรษฐกิจและการนันทนาการเป็นกิจกรรมเที่ยวชมสถาปัตยกรรม

⁷⁷ สุกัลยา โหระเรือง และคณะ, การศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในล้านนา, วารสาร สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2563: 70-85.

ประติมากรรม จิตรกรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีคุณค่าตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ณัฐปัทม์ นวลสีทอง⁷⁸ ได้ศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ” ผลการศึกษาพบว่าการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ เป็นการนำหลักธรรมคำสอนจากพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมนั้น ๆ มาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของชุมชนพื้นที่ โดยสร้างความสมดุลการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว และประชาชนเพื่อวางรากฐานการดำเนินงาน ให้เกิดการเติบโตอย่างมีคุณภาพในระยะยาวให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นโดยเกื้อหนุนกันไปทั้งด้านการส่งเสริมตลาด ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการและด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมสร้างส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ คือ 1) กิจกรรมการไหว้พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้นำพระธรรมคำสั่งสอนมาโปรดชาวพุทธทั้งหลาย 2) กิจกรรมการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม โดยการปฏิบัติธรรมเจริญภาวนาวิปัสสนากรรมฐาน เนื่องจากสภาพปัญหาสังคมปัจจุบันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากประสบกับปัญหาต่างๆ แล้วไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของปัญหาได้ ก็จะทำให้สภาพจิตใจเสื่อมถอยลงเกิดความเครียดมากขึ้นส่งผลกระทบไปถึงชีวิตการเรียน และการทำงานทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียน/ทำงานบกพร่อง และผิดพลาด ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง

โสทรินทร์ โชคดีวัฒน์⁷⁹ ได้ศึกษา “ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน” ผลการศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน มี 4 ด้าน ในการสืบค้นและวิเคราะห์ปัญหา วางแผน ดำเนินการ และติดตามประเมินผล วิธีการที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องเกิดจากหลักธรรม ศรัทธาจิตสำนึกของชาวพุทธศาสนิกชนที่จะช่วยกันส่งเสริม พัฒนาเศรษฐกิจช่วยเพิ่มรายได้เพื่อลดปัญหาความยากจนให้คนมีชีวิตจิตใจที่ดีปฏิบัติตามคำสอน และอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีไว้ให้ครบทั้ง 4 มิติ คือ ศาสนบุคคล ศาสน-ธรรม ศาสนวัตถุ และ ศาสนพิธี ได้องค์ความรู้ใหม่ 7 มิติ คือ BSHMEMS =BALANCE MODEL ซึ่งสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับหลักธรรม อริยสัจ 4 และ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

⁷⁸ ณัฐปัทม์ นวลสีทอง, การท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ, วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2565: 1001-1010.

⁷⁹ โสทรินทร์ โชคดีวัฒน์, ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2564: 85-99.

มานพ นักการเรือน⁸⁰ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธระหว่างปี พ.ศ.2557-2563” ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธประกอบด้วย องค์ประกอบ 6 ประการ คือ การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน/สิ่งอำนวยความสะดวก/สิ่งแวดล้อม/การรักษาความสะอาดและและความปลอดภัยการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น การสร้างเครือข่ายโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาสินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว การส่งเสริมให้วัดมีกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาและประเพณีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตลอดปี และการจัดหาสิ่งของของพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อจัดแสดงพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมและศาสนา ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นส่วนย่อยของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และการเผยแพร่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงพุทธมีความสัมพันธ์กับปัจจัย 7 ประการ คือ กิจกรรมการกราบสักการะพระพุทธรูป กิจกรรมการปฏิบัติธรรม กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมการบูชาวัตถุมงคล กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และประเพณี กิจกรรมการเป็นที่พึ่งทางใจและกิจกรรมการเข้าร่วมพิธีกรรม

พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง) และคณะ⁸¹ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองรอง 55 จังหวัด” ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาข้อมูลของวัดที่เลือกให้เป็นวัดกรณีศึกษา คือ วัดท่องเที่ยว 55 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 24 แห่ง รวมทั้งสิ้น 79 สถานที่ ในเมืองรอง 55 จังหวัดที่มีคุณสมบัติที่เข้ากับองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5 ประการ คือ ความสามารถในการเข้าถึง สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว และจากการแบ่งกลุ่มเส้นทางตามลักษณะเด่นที่คล้ายคลึงกันของวัดท่องเที่ยว 55 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 24 แห่ง รวมทั้งสิ้น 79 สถานที่ สามารถแบ่งได้ 5 สาย 1. สายโบราณสถาน/วัตถุ (หรือพุทธศิลป์) 2. สายศิลปกรรมร่วมสมัย 3. สายศาสนสถาน /ศาสนาธรรม 4. สาย ศาสนวัตถุ/ศาสนบุคคล 5. สายประเพณีวัฒนธรรมและอนุรักษ์ธรรมชาติ ผลการศึกษายังพบว่านักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางทั้ง 5 สายจะได้รับคุณค่าทั้งด้านรูปธรรมหรือมิติเชิงสันหนนาการและคุณค่าด้านนามธรรมหรือมิติเชิงจิตวิญญาณ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าระบบฐานข้อมูลกลางที่ได้จากการวิจัยจะเอื้อประโยชน์ให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการนำรายได้สู่ท้องถิ่น

⁸⁰ มานพ นักการเรือน และคณะ, การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธระหว่างปี พ.ศ. 2557-2563, วารสารสิรินธรปริทรรศน์, ปีที่ 23 ฉบับที่ 1 มกราคม 2565: 84-93.

⁸¹ พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง) และคณะ, การพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองรอง 55 จังหวัด, วารสารศิลปการจัดการ, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2565: 252-267.

ขวัญชนก สุวรรณพงศ์⁸² ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ตของนักท่องเที่ยวชาวไทย” ผลการศึกษาพบว่า 1) สาเหตุของการท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือรู้สึกเครียดเรื่องงานโดยมีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาคือเพื่อการทำบุญสะเดาะเคราะห์ปีขัง มีระยะเวลาสักการะและเยี่ยมชม 1 ชั่วโมงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการทำบุญเฉลี่ยที่ 51-100 บาท รู้สึกประทับใจและสบายใจเมื่อได้มาสักการะ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวพบว่าข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ดรรรัตน์ ชัมพัฒน์วงศ์ และประเวศ อินทองปาน⁸³ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววิถีพุทธตามแนววัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร” ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมาวัดป่าอุดมสมพรด้วยรถยนต์และรถทัวร์ นิยมมาวัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันละสังขารของพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร การชมเครื่องอัฐบริขารในพิพิธภัณฑ์และการสวดมนต์เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมักปฏิบัติ รูปแบบการท่องเที่ยวของวัดป่าอุดมสมพรเน้นความเรียบง่าย ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมคือ พิพิธภัณฑ์พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร แก่นแห่งพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติปฏิบัติชอบของพระสุปฏิปันโนภายในวัด จึงวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววิถีพุทธ 3 ลำดับ (Three steps of Buddhist tourism management model) ประกอบด้วย ขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้ที่สนใจเที่ยวชมวัดจัดอยู่ในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป ขั้นกลาง สำหรับผู้ที่มีจุดประสงค์ในการมาวัดเพื่อฟังและศึกษาธรรมะ และ ขั้นสูง สำหรับผู้ที่เข้าใจพระธรรมและต้องการปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ในแต่ละขั้นจะมีองค์ประกอบตามหลักสัปปายะ 7 ในระดับที่แตกต่างกันเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวัด

พระครูสังฆรักษ์มุนินทร์ มุนินทโร และคณะ⁸⁴ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยววิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ” ผลการศึกษาพบว่า 1. วัดมีศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลาย มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ดังามประชาชนเคารพสักการะบูชา มีพื้นที่ร่มรื่นเหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม มีแหล่งโบราณสถานทางพระพุทธศาสนาที่น่าศึกษาเรียนรู้ แต่พระสงฆ์

⁸² ขวัญชนก สุวรรณพงศ์, พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ตของนักท่องเที่ยวชาวไทย, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2564: 113-128.

⁸³ ดรรรัตน์ ชัมพัฒน์วงศ์ และประเวศ อินทองปาน, รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววิถีพุทธตามแนววัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร, วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2565: 287-301.

⁸⁴ พระครูสังฆรักษ์มุนินทร์ มุนินทโร และคณะ, การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยววิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2565: 334-347.

ขาดความรู้ในการบูรณะพุทธโบราณสถาน ขาดการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยววิถีพุทธ ขาดงบประมาณในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น 2. กระบวนการ ได้แก่ ประชุมร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธ กำหนดตำแหน่งงานแบ่งงานตามสายงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน มีเจ้าอาวาสเป็นผู้ตัดสินใจสูงสุด 3. การพัฒนา ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว 3) ด้านเส้นทางคมนาคมการท่องเที่ยว 4) ด้านธุรกิจที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยว 5) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยว

พระนคร ปริงฤทธิ์ และคณะ⁸⁵ ได้ศึกษาเรื่อง “นวัตกรรมการจัดการแหล่งท่องเที่ยววัดตามแบบอารยสถาปัตย์ในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า นวัตกรรมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามแบบอารยสถาปัตย์ คือ 1) คู่มือการจัดการจัดการแหล่งท่องเที่ยววัดนามมงคลตามแบบอารยสถาปัตย์ในจังหวัดเชียงใหม่ 2) ภาพสัญลักษณ์อารยสถาปัตย์ 17 รายการ ได้แก่ (1) ทางลาด (2) ราวจับขึ้น-ลง (3) ที่จอดรถ (4) ทางเดิน Braille block (แผ่นทางเท้าสำหรับผู้พิการทางสายตา) (5) ลิฟท์ (6) เครื่องกระจายเสียง (7) แสงสว่างเพียงพอ/สะอาด (8) ตัวอักษรสื่อความ/QR Code (9) รถบริการ Wheelchair (10) ไม้เท้า (11) ป้ายสัญลักษณ์ (12) ห้องน้ำ (13) ทางข้ามถนน/สัญญาณไฟจราจร (14) ไฟบอกทาง (15) จุดพักผ่อนสำหรับผู้พิการ (16) พื้นกันลื่น/กันเท้าร้อน (17) สถานที่จุดเทียนบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

พระมหาธนกร กิตติปัญญา (สร้อยศรี) และคณะ⁸⁶ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบภูมิสถาปัตยกรรมของวัดที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีพุทธในจังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบภูมิสถาปัตยกรรมของวัดในทางพระพุทธศาสนา ลักษณะวัดในสมัยพุทธกาล ลักษณะทางด้านกายภาพของวัดในสมัยพุทธกาลนั้นมีรูปแบบตรงกับหลักสัปปายะ เน้นความร่มรื่นเป็นหลัก มีเสนาสนะที่เหมาะสมและพอเพียง เน้นพื้นที่ทางธรรม หรือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อมุ่งเน้นการบรรลุธรรม ผล นิพพาน 2) ภูมิสถาปัตยกรรมของวัดที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีพุทธวัดในสังคมไทยถือได้ว่าเป็นทรัพยากรและศิลปะทางศาสนาที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เป็นจำนวนมาก ให้เข้ามาเที่ยวชมผลงานด้านภูมิสถาปัตยกรรม ปติมากรรม จิตรกรรม และงานด้านพุทธศิลป์ที่สวยงามอย่างยิ่ง ทั้งนี้รวมถึงการเข้าวัดไปทำบุญ กราบไหว้บูชาพระ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถวายทาน ถวายสังฆทาน เป็นต้น และ 3) วิเคราะห์รูปแบบภูมิสถาปัตยกรรมของวัดที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีพุทธในจังหวัดเพชรบูรณ์จากการศึกษาข้อมูลของวัดที่เลือกให้เป็นวัดกรณีศึกษาจำนวน 9 วัดมี 2 รูปแบบ 3.1) รูปแบบของการเป็นวัดที่เน้น

⁸⁵ พระนคร ปริงฤทธิ์ และคณะ, นวัตกรรมการจัดการแหล่งท่องเที่ยววัดตามแบบอารยสถาปัตย์ในจังหวัดเชียงใหม่, วารสารปณิธาน, ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2565: 74-110.

⁸⁶ พระมหาธนกร กิตติปัญญา (สร้อยศรี) และคณะ, รูปแบบภูมิสถาปัตยกรรมของวัดที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีพุทธในจังหวัดเพชรบูรณ์, วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2565: 25-33.

ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ประเภทชมงานด้านภูมิ สถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศิลปะ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช พิพิธภัณฑ์ และทำบุญถวายสังฆทาน ไหว้พระขอพร 3.2) รูปแบบของวัดที่เน้นส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และให้มีการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง

แม่ชีกฤษณา รักษาโณม และคณะ⁸⁷ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาฐานข้อมูลและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบท” พระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร และพระนครศรีอยุธยาเมืองเก่าประกอบทางพระพุทธศาสนา 5 ด้าน คือ ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล ศาสนพิธี และศาสนธรรม ซึ่งสร้างขึ้นด้วยความศรัทธาและสืบทอดพระพุทธศาสนา พร้อมพุทธศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมประเพณี คติการสร้าง เอกลักษณ์ของชาติ ส่วนฐานข้อมูลเพื่อการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา คือ เจดีย์ประธานสร้างเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าเชิงพุทธปรัชญา คือหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการและหลักโอวาทธรรม 3 ประการ ส่วนพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าเชิงพุทธปรัชญา คือหลักอริยสัจ 4 หลักโพธิปักขิยธรรม 37 ประการ และหลักมหาสติปัฏฐาน การพัฒนาระบบการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนาได้ 3 เส้นทาง คือ เส้นทางสายพระบรมสารีริกธาตุจักรวาลวิทยา เส้นทางสายมหาสติปัฏฐาน และเส้นทางสายอริยสัจ 4 ส่วนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ทำขึ้นเพื่อการเรียนรู้วัดทั้ง 27 แห่ง

2) งานวิจัยต่างประเทศ

Elton Noti⁸⁸ ได้ศึกษาเรื่อง “Web 2.0 and the its influence in the tourism sector” พบว่า การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลายในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางและการท่องเที่ยว แต่โดยเฉพาะอย่างยิ่งแอปพลิเคชันที่แตกต่างกันที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี Web 2.0 เช่น โซเชียลเน็ตเวิร์ก (facebook, twitter) podcasting, RSS เป็นต้น ทำให้คนที่เดินทางจำนวนมากเพื่อการท่องเที่ยว รับข้อมูลและโต้ตอบกับผู้ให้บริการการท่องเที่ยวได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่การเขียนในแชทไปจนถึงองค์ประกอบภาพและเสียงที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยว การใช้ Web 2.0 เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินการด้านการตลาดการท่องเที่ยวหรือไม่และเพื่อประเมินผลกระทบโดยตรงที่ Web 2.0 มีต่อการตัดสินใจของลูกค้า และมีผลกระทบที่สำคัญในภาคการท่องเที่ยวเนื่องจากผู้คนจำนวนมากขึ้นใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและบริการ/ผลิตภัณฑ์ โซเชียลมีเดียกำลัง

⁸⁷ แม่ชีกฤษณา รักษาโณม และคณะ, การพัฒนาฐานข้อมูลและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบท, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ที่ 10 ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน 2565: 523-537.

⁸⁸ Elton Noti, Web 2.0 and the its influence in the tourism sector, *European Scientific Journal*, Vol 9 No 20 (July 2013): 115-123.

กลายเป็นเครื่องมือทางการตลาดและการสื่อสารสำหรับองค์กรการท่องเที่ยวโดยเฉพาะเนื่องจากมีอิทธิพลโดยตรงต่อกระบวนการตัดสินใจของลูกค้า แพลตฟอร์ม Web 2.0 ช่วยให้สามารถเชื่อมต่อกับผู้บริโภคได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ยากที่จะควบคุมปฏิกิริยาของพวกเขาเกี่ยวกับไฟล์ข้อความ/ภาพถ่าย/เสียงหรือวิดีโอที่ได้รับ เมื่อผู้คนแบ่งปันประสบการณ์การเดินทางผ่านเว็บล็อกสิ่งนี้ยังสามารถสร้างความเป็นไปได้ในการเดินทางและเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันหรือผู้ให้บริการอื่นๆ ที่อ่านประสบการณ์เหล่านั้น เว็บล็อกในภาคการท่องเที่ยวอาจถือได้ว่าเป็นวิธีการตลาดแบบปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์ บางครั้งการใช้เครื่องมือ web 2.0 เช่น พอดแคสต์บริการการท่องเที่ยวอาจเป็นที่น่าเชื่อถือในสายตาของลูกค้าหรือจับต้องได้มากที่สุด สมาร์ทโฟนเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์และเป็นประโยชน์สำหรับนักเดินทางที่ใช้แอปพลิเคชัน Web 2.0 เป็นคู่มือท่องเที่ยว

Shobhana and Sukhpreet Kaur Gill⁸⁹ ได้ศึกษาเรื่อง “Impact of Information Technology in the Growth of Tourism Industry” พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีการเติบโตในอัตราเฉลี่ย 4% ในตลาดการท่องเที่ยวโลกตามองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญมากในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การเติบโตอย่างมากในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนำไปสู่การสร้างการจ้างงานและกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมยังช่วยให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเติบโตมากขึ้น อย่างยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจ เทคโนโลยีสารสนเทศยังช่วยในการกำหนดแพ็คเกจทัวร์จองตั๋วและประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา ความก้าวหน้าในเทคนิคสมัยใหม่ทำให้กระบวนการเดินทางง่ายขึ้นมาก เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การเดินทางปลอดภัยยิ่งขึ้นและกระจายการท่องเที่ยวไปยังทุกมุมโลก ข้อมูลเทคโนโลยีช่วยให้เข้าถึงบริการทั้งหมดได้ง่ายช่วยลดช่องว่างระหว่างลูกค้าและผู้ขาย นอกจากนี้เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้กระบวนการเดินทางง่ายขึ้นมาก เทคโนโลยีสารสนเทศเร่งการดำเนินการและยังให้การเข้าถึงลูกค้าเพื่อเปลี่ยนแปลงแพ็คเกจทัวร์และผลิตภัณฑ์การเดินทางอื่น ๆ ตามความต้องการ เทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียง แต่เป็นประโยชน์ต่อลูกค้าเท่านั้น แต่ยังช่วยให้องค์กรต่างๆ สามารถรักษาสถานที่ได้ง่ายและประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ด้วยความช่วยเหลือของเทคนิคสมัยใหม่ เช่นการเช็คอินผ่านมือถือการชำระเงินด่วนจึงไม่จำเป็นต้องรอคิวนาน ไม่เพียงแต่โรงแรมขนาดใหญ่เท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ B to B และบริษัทอื่นๆ ก็ได้รับประโยชน์เช่นกัน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวคือ การเติบโตในอัตราที่รวดเร็วมากซึ่งเป็นหนึ่งในเหตุผลหลักที่อยู่เบื้องหลังความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ลูกค้าสามารถตรวจสอบรายละเอียดเที่ยวบินห้องพักโรงแรม และจัดทำแพ็คเกจตามความต้องการได้อย่างง่ายดาย นอกจากนี้ยังช่วยในการสร้าง

⁸⁹ Shobhana and Sukhpreet Kaur Gill, Impact of Information Technology in the Growth of Tourism Industry, *International Journal of Research and Analytical Reviews*, Special issue for 2nd International Conference on Hospitality and Tourism ICOHOST -2019, pp. 330-333.

รายได้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้นจะทำให้กระบวนการเดินทางง่ายขึ้นและทำให้ลูกค้ามีอิสระมากขึ้น

V. V. Yavorska. et al⁹⁰ ได้ศึกษาเรื่อง “Features of application of information technologies in modern tourism” พบว่า โครงสร้างของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในแต่ละส่วนงานที่แยกจากกันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น โรงแรมการจองตั๋ว การสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเฉพาะทางนั้นเชื่อมโยงกับคนอื่น ๆ ทั้งหมด ลักษณะเฉพาะของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นที่ยอมรับว่าการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในสี่ขั้นตอน ตั้งแต่การสร้างข้อมูล จนถึงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศโดยตรงการพัฒนาแบบข้อมูลเชิงกลยุทธ์ และการรวมส่วนประกอบไว้ที่แต่ละส่วนเข้าด้วยกันในเครือข่าย ระดับต่างๆ จากระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับโลก มีการเปิดเผยว่าสถานประกอบการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ทั้งซอฟต์แวร์มาตรฐาน และซอฟต์แวร์พิเศษในกิจกรรมของตน สำหรับสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่สามารถดำเนินกิจกรรมทางการตลาดได้อย่างประสบความสำเร็จตลาดข้อมูลมีเทคโนโลยีที่มุ่งเป้าไปที่กระบวนการรวบรวมผลการสำรวจวางแผนและพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดโดยอัตโนมัติ องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ ระบบการจองผ่านคอมพิวเตอร์ ซึ่งในที่สุดก็รวมเข้ากับระบบการจองทั่วโลก ทำให้สามารถจองส่วนประกอบหลักทั้งหมดของทัวร์ได้ ผู้ให้บริการทัวร์ใช้แนวทางคลาสสิกหลายประการในการสร้างระบบการจอง ลักษณะเฉพาะของตลาดบริการนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะลักษณะของบริการเองและลักษณะเฉพาะของการรับรู้ของผู้บริโภคเป็นตัวกำหนดลักษณะเฉพาะของการตลาดในพื้นที่นี้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ตช่วยให้นักธุรกิจและนักการตลาดสามารถสำรวจโอกาสทางการตลาดใหม่ๆ สำหรับบริการด้านการเดินทางของตนเพื่อเน้นและสำรวจกลุ่มตลาดต่างๆ (ภูมิศาสตร์ประชากรมีอาชีพองค์กรพฤติกรรม ฯลฯ) การติดตามข้อมูลที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เพื่อทำนายการพัฒนาความต้องการของผู้บริโภคในอนาคตและระบุแนวโน้มใหม่ในพฤติกรรมของลูกค้าปัจจุบันและผู้มีโอกาสเป็นลูกค้า การใช้ระบบข้อมูลทางภูมิศาสตร์เปิดกว้างโอกาสในการสร้างเหตุผลทางวิศวกรรมและการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ๆ และพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ การตีพิมพ์แผนที่ท่องเที่ยว และการสร้างแผนที่เว็บ ดังนั้นด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีการสร้างพื้นที่ข้อมูลท่องเที่ยวแห่งเดียวที่ช่วยให้ผู้เล่นทุกคนในตลาดนักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลจริงอย่างรวดเร็ว

⁹⁰ V. V. Yavorska. et al, Features of application of information technologies in modern tourism, *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, Vol 28 No 3 (March 2019): 591–599

Chaeyoung Lim et al⁹¹ ได้ศึกษาเรื่อง “Digital Omotenashi: Toward a Smart Tourism Design Systems” พบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกำลังเผชิญกับความท้าทาย คือการขาดระบบการท่องเที่ยวที่อัจฉริยะ ที่ใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าล่าสุดในเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ยังมีการออกแบบระบบการท่องเที่ยวที่อัจฉริยะ ในขณะที่รวบรวมคุณค่าแห่งประสบการณ์ที่ยั่งยืนของนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย (คุณค่าเชิงหน้าที่คุณค่าทางสังคมคุณค่าทางอารมณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม) การออกแบบระบบที่เน้นประสบการณ์การท่องเที่ยว ซึ่งคำนึงถึงมุมมองทางสังคมและทางเทคนิค ทฤษฎีระบบเทคนิคสังคม เทคนิคถูกนำมาใช้เป็นรากฐานทางทฤษฎีและวิธีการวิจัยวิทยาศาสตร์การออกแบบถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาระบบการท่องเที่ยวที่ชาญฉลาดและสิ่งประดิษฐ์การออกแบบที่ใช้งานได้จริง กรณีศึกษาจากบริบทการท่องเที่ยวของญี่ปุ่นได้รับการศึกษาโดยการสำรวจคุณค่าที่ยั่งยืนของประสบการณ์และพฤติกรรมของพนักงานในท้องถิ่น ปัญหาหลักคือการสื่อสารที่ไม่เข้าใจระหว่างพนักงานบริการในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในระหว่างการให้บริการ หลังจากระบุปัญหาและวัตถุประสงค์แล้ว การท่องเที่ยวอัจฉริยะที่เกี่ยวข้อง ระบบถูกสังเคราะห์และทดสอบเป็นสิ่งประดิษฐ์ในการออกแบบ ผลการทดสอบบรรดประโยชน์ของสิ่งประดิษฐ์ที่นำเสนอแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกในกระบวนการให้บริการและในการสร้างคุณค่าประสบการณ์หลายมิติ

David Lempert⁹² ได้ศึกษาเรื่อง “A Sustainable (Culture Protecting) Tourism Indicator for Cultural and Environmental Heritage Tourism Initiatives” เป็นการศึกษาเพื่อจะฟื้นฟูเป้าหมายของชุมชนนานาชาติในด้านความยั่งยืนทางวัฒนธรรมและการปกป้องทางวัฒนธรรมในบริบทของการท่องเที่ยวซึ่งถูกแทนที่ด้วยแนวคิด “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ที่ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางวัฒนธรรม แต่ไม่ได้ช่วยปกป้องและส่งเสริมวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของพวกเขาเพียงเล็กน้อย บทความนี้เสนอตัวบ่งชี้เพื่อคัดกรองความคิดริเริ่มของรัฐบาลในด้านวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้มั่นใจว่าเป็นไปตามมาตรฐานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของฉันทามติระดับโลกในกฎหมายและการประกาศระหว่างประเทศ มีการทดสอบโครงการ New Zealand Aid’s Tourism ในลาวเพื่อเป็นตัวอย่างวิธีใช้ตัวบ่งชี้เพื่อแสดงความล้มเหลวในสาขานี้

⁹¹ Chaeyoung Lim et al, Digital Omotenashi: Toward a Smart Tourism Design Systems, *Sustainability*, Vol 9 (2017): 1-20.

⁹² David Lempert, A Sustainable (Culture Protecting) Tourism Indicator for Cultural and Environmental Heritage Tourism Initiatives. *Asian Journal of Tourism Research*, Vol. 1, No. 2, (December 2016): 101-144.

Laura Di Pietro. Et al.⁹³ ได้ศึกษาเรื่อง “Heritage and identity: technology, values and visitor experiences” โดยนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับตัวตนประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว คุณค่าและเทคโนโลยีในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเน้นถึงการมีส่วนร่วมของปัญหาชี้ให้เห็นถึงวิธีการที่สำคัญแนวคิดที่อยู่ในบริบทของการท่องเที่ยวตามมรดกทางอาหารและการสร้างอัตลักษณ์ในการพักผ่อน และการบริโภคอาหารแบบดั้งเดิมสำหรับครอบครัว นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นไปที่การใช้เทคโนโลยี ในการเพิ่มประสบการณ์ของผู้เยี่ยมชมและวิธีการที่ผู้เยี่ยมชมระบุสถานที่ที่เป็นมรดกตกทอดการสร้างแบรนด์พิพิธภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์และความรู้สึกเป็นเจ้าของและการใช้การระดมทุนเพื่อเป็นทางเลือกในการระดมทุนมรดก สามารถเพิ่มเอกลักษณ์ของมรดกและอำนวยความสะดวกในการจัดการทรัพยากรมรดกทางประชาธิปไตยมากขึ้นแนวคิดของมรดกวัฒนธรรมและอัตลักษณ์มีความสอดคล้องอย่างใกล้ชิดและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการท่องเที่ยวเชิงมรดก หัวข้อของบทความทั้งสี่ประเด็นสำคัญของ JHT ควรได้รับการพิจารณาแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่แตกต่างกันในการท่องเที่ยวเชิงมรดก สิ่งเหล่านี้แสดงถึงทิศทางที่สำคัญและน่าสนใจซึ่งเปิดการสนทนาในวงกว้างเกี่ยวกับอนาคตของการท่องเที่ยวตามมรดกทางวัฒนธรรม เป็นตัวอย่างของปรากฏการณ์และแนวโน้มในเวลาที่เหมาะสมซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงมรดกทำให้เกิดโอกาสใหม่ ๆ ทั้งสำหรับนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงาน การวิเคราะห์รูปแบบเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงมรดกเช่นการท่องเที่ยวเชิงอาหารการใช้แอปพลิเคชันทางเทคโนโลยีการใช้เครื่องมืออย่างเป็นระบบในการติดตามและวิเคราะห์ความคาดหวังและระดับความพึงพอใจของผู้มาเยือนและการระบุแหล่งเงินทุนที่เป็นนวัตกรรมและทางเลือกแสดงถึงลู่วางเชิงกลยุทธ์สำหรับวิเคราะห์และ ‘ให้อาหาร’ การท่องเที่ยวเชิงมรดก แม้ว่าแต่ละหัวข้อที่นำเสนอในฉบับพิเศษนี้อาจดูเหมือนไม่เชื่อมโยงกันในบางเรื่อง แต่ในความเป็นจริงแล้วมีเพียงไม่กี่พื้นที่ที่แตกต่างกันของปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนเอกพจน์ มีการเชื่อมต่อและเกี่ยวพันกันและควรศึกษาด้วยวิธีการเสริมตัวอย่างเช่นความพร้อมของเงินทุนและการลงทุนสามารถทำให้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ซึ่งอาจดึงดูดกลุ่มผู้เยี่ยมชมใหม่ ๆ และเพิ่มระดับความพึงพอใจได้ การศึกษารูปแบบเหล่านี้มีส่วนช่วยในการรักษาคุณค่าและการถ่ายทอดความหมายและอัตลักษณ์ทางมรดกเมื่อเวลาผ่านไป แน่นอนว่าเราเข้าใจว่าการมีส่วนร่วมเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างบางส่วนของสิ่งที่ต้องการการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจกลไกที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมมรดกเอกลักษณ์และการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน ด้วยเหตุผลเหล่านี้เราเชื่อว่าประเด็นพิเศษนี้และเนื้อหาในประเด็นนี้ช่วยเสริมความเข้าใจในปัจจุบันเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวและปูทางไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นและจะต้องมีการวิจัยเพิ่มเติม

⁹³ Laura Di Pietro. Et al., Heritage and identity: technology, values and visitor experiences, *Journal of Heritage Tourism*, Vol. 13 No. 2 (2018): 97-103

Pasquale Del Vecchio. et al⁹⁴ ได้ศึกษาเรื่อง “Open Innovation and Social Big Data for Sustainability: Evidence from the Tourism Industry” พบว่าการใช้ Big Data ทางสังคมทำให้เกิดโอกาสมากมายสำหรับนวัตกรรมแบบเปิดและเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว จากการยืนยันความเกี่ยวข้องของ Big Data ในฐานะแหล่งที่มาของนวัตกรรมแบบเปิดและปัจจัยที่สำคัญสำหรับ Smart Destination เอกสารดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่จะใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์ซึ่งในการเปิดใช้งานการโต้ตอบที่ใกล้ชิดและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้แหล่งข้อมูลที่มีค่าโดยอนุญาตให้สถานที่ท่องเที่ยวสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่นำเสนอประสบการณ์ในท้องถิ่นด้วยวิธีที่เปิดกว้างและร่วมมือกัน การศึกษานำเสนอผลกระทบทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติสำหรับทฤษฎีมุมมองของนวัตกรรมแบบเปิดที่นำมาใช้ในการอธิบายผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการอภิปรายล่าสุดเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ทางสังคมโดยมุ่งเน้นเฉพาะที่ Smart Tourism สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าโอกาสในการเจาะลึกลงไปด้วยการมีส่วนร่วมทางทฤษฎีและการปฏิบัติเป็นประเด็นเพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบการตีความและการวิเคราะห์ สำหรับแนวทางปฏิบัตินั้นมีความหมายหลักสองประการที่เกิดขึ้นกับผู้สร้างปลายทางและองค์กรการท่องเที่ยวทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ การศึกษาชี้ให้เห็นว่า Big Data ทางสังคมสามารถสนับสนุนกระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มและความสามารถในการแข่งขันของจุดหมายปลายทางได้อย่างไรผ่านกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมที่เปิดกว้าง สิ่งนี้เรียกร้องให้มีการปรับปรุงวัฒนธรรมและความสามารถและทักษะทั้งในระดับองค์กรและปลายทาง นัยที่สองเกิดขึ้นกับวาระทางการเมืองของจุดหมายปลายทางที่ถูกเรียกร้องให้คิดค้นโปรแกรมและเครื่องมือสำหรับการพัฒนาเพื่อแข่งขันในระดับโลกโดยใช้ Big Data ทางสังคมเพื่อรองรับความท้าทายของการเติบโตอย่างยั่งยืน

Chencai Tang. et al⁹⁵ ได้ศึกษาเรื่อง “A Study on the Coordinative Green Development of Tourist Experience and Commercialization of Tourism at Cultural Heritage Sites” พบว่าการท่องเที่ยวในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของจีนได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ไซต์เหล่านี้พบปัญหาที่ทำลายมากมายเช่นประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ไม่ดีการค้าขายมากเกินไปและการสูญเสียความถูกต้องทางวัฒนธรรม การศึกษานี้ใช้การพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ประสบการณ์และการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ (CGDTECT) ที่แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเป็นวัตถุประสงค์ในการวิจัยโดยใช้แหล่งมรดกโลกขององค์การยูเนสโกสองแห่งคือเมืองโบราณผิงเหยาและภูมิทัศน์วัฒนธรรมทะเลสาบตะวันตกของหางโจวและวัดขงจื้อในเซต

⁹⁴ Pasquale Del Vecchio. et al, Open Innovation and Social Big Data for Sustainability: Evidence from the Tourism Industry, **Sustainability Journal**, Vol 10 No. 9 (September 2018): 1-15.

⁹⁵ Chencai Tang, Qianqian Zheng and Pin Na, A Study on the Coordinative Green Development of Tourist Experience and Commercialization of Tourism at Cultural Heritage Sites, **Sustainability Journal**, Vol 11 No. 17 (August 2019): 1-19.

ประวัติศาสตร์นานถึง คณะวิจัยได้สร้างระบบตัวบ่งชี้สำหรับ CGDTECT ในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม นำวิธีการประเมินที่ครอบคลุมและวิธีการวิเคราะห์ประสิทธิภาพที่สำคัญ (IPA) มาใช้เพื่อวิเคราะห์ ความสำคัญและประสิทธิภาพของ CGDTECT จากมุมมองของนักท่องเที่ยว การค้นพบเห็นว่า นักท่องเที่ยวคิดว่าการพัฒนาสีเขียวที่ประสานกัน และประสบการณ์ที่แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมสาม แห่ง มีความสำคัญมากกว่า โดยพื้นฐานแล้วนักท่องเที่ยวพึงพอใจกับ CGDTECT การวิเคราะห์ที่ ครอบคลุมเกี่ยวกับความสำคัญและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ CGDTECT ในแหล่งมรดก ทางวัฒนธรรมสามารถมีความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ประสบการณ์การค้าและการพัฒนาสีเขียวที่ประสานกัน เพื่อนำไปสู่มาตรการการพัฒนาสีเขียวที่ตรง เป้าหมายมากขึ้น อีกทั้งสามารถให้คำแนะนำทางทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และการอ้างอิงเชิงปฏิบัติ สำหรับความพยายามในการส่งเสริมการพัฒนาสีเขียวที่ประสานกันของประสบการณ์นักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ในเชิงวัฒนธรรมแหล่งมรดก นอกจากนี้ยังสามารถแจ้งการคุ้มครองทาง วิทยาศาสตร์ของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและการพัฒนาสีเขียวของการท่องเที่ยว

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยพบองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ คำว่า “การท่องเที่ยว” ครอบคลุมองค์ประกอบอย่างน้อย 6 ประเภท คือ 1. ผู้มาเยือน (Visitor) 2. แหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว 3. โครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว 4. องค์การภาครัฐ ซึ่งมีนโยบาย สนับสนุน และส่งเสริมการ ท่องเที่ยว 5. องค์การภาคเอกชน ที่ดำเนินธุรกิจหลากหลาย เพื่อให้บริการและความสะดวกแก่ นักท่องเที่ยว 6. ประชาชนในท้องถิ่น หรือ ในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือมีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ภายใต้กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ 1. ต้องมีการเดินทาง 2. ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน 3. ต้องมีจุดหมายของ การเดินทาง **การท่องเที่ยวเชิงศาสนา** เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวยังศาสนสถาน เพื่อเยี่ยมชมหรือ บูชาสิ่งศักดิ์ นมัสการศาสนสถานและพระสงฆ์ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบทำบุญ ทำทาน และการสาธารณ กุศลต่าง ๆ รวมถึงการเดินทางเพื่อการบำบัตจิตใจโดยการฝึกปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การนั่งสมาธิ และการทำวิปัสสนากรรมฐานเพื่อผ่อนคลายและลดความตึงเครียดใน ชีวิตประจำวัน รวมถึงเพื่อชมความงาม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของศาสนสถาน ตลอดจนเพื่อ การบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ เป็นต้น กล่าวคือ 1) การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อความ สบายใจ บูชาสิ่งศักดิ์ นมัสการศาสนสถานและพระสงฆ์ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ 2) การเดินทางท่องเที่ยว เชิงศาสนาเพื่อยกระดับจิตใจ การนั่งสมาธิและการทำวิปัสสนากรรมฐาน **รูปแบบการท่องเที่ยว** มี หลากหลายประเภทเนื่องด้วยทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่ง ธรรมชาติ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยว เชิงทัศนศึกษาและศาสนา การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติ พันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย การท่องเที่ยว เชิงกีฬา การท่องเที่ยวแบบประชุม การท่องเที่ยวแบบ ผสมผสาน เป็นต้น คณะผู้วิจัยเลือกการท่องเที่ยว 3 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่ง ธรรมชาติ 2. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม 3. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ

ซึ่งตรงกับคุณลักษณะของการท่องเที่ยววิถีพุทธเพื่อนำไปสร้างกรอบรอบแนวคิดการวิจัยนี้

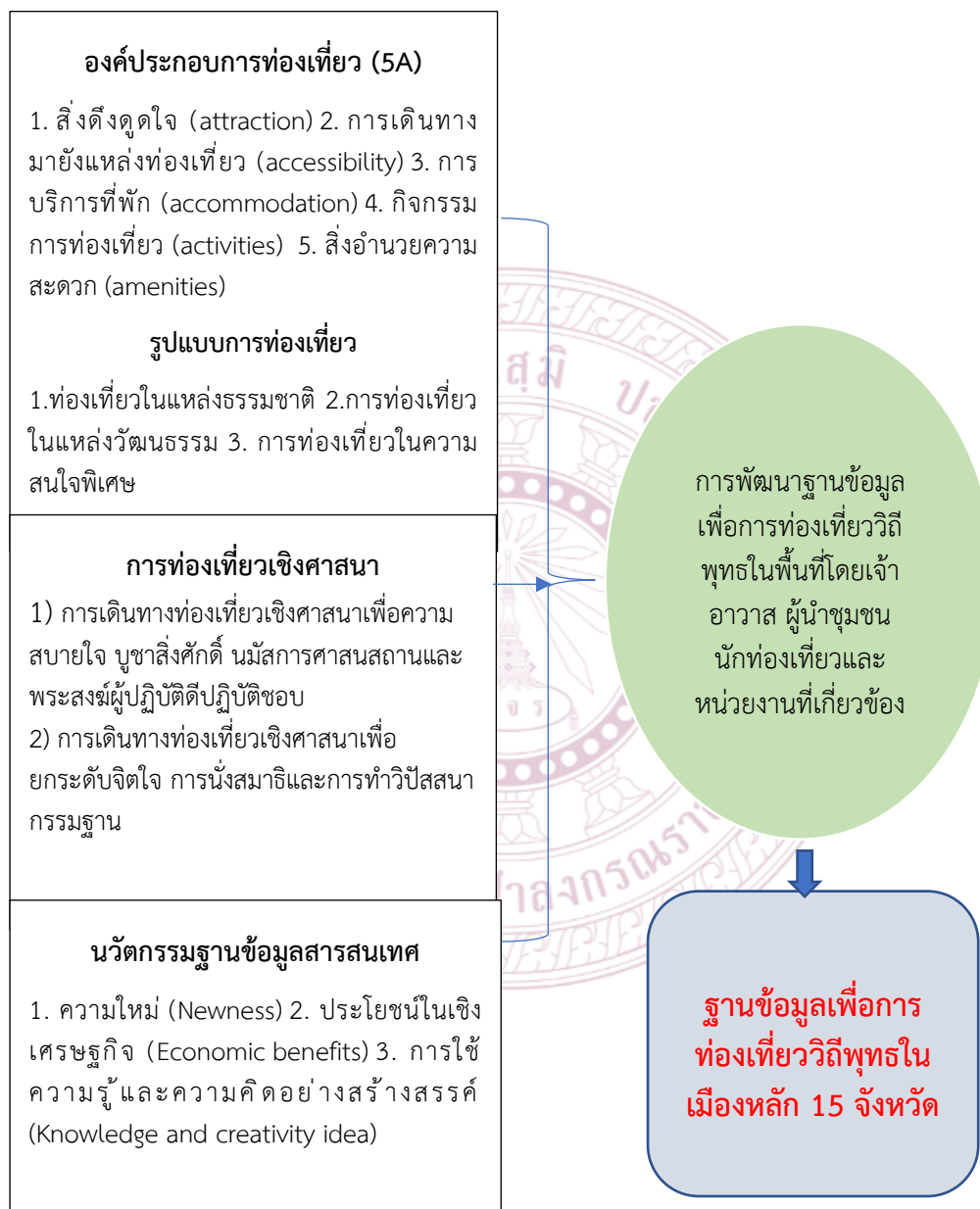
นวัตกรรมฐานข้อมูลสารสนเทศ เป็นสิ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดค้นการปรับปรุง ตลอดจนการพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่การพัฒนากระบวนการข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาอุปทานการท่องเที่ยว จัดทำฐานข้อมูลและแผนที่ และจัดรูปแบบและวิเคราะห์เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ที่สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ และสามารถเสนอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไปที่สนใจได้

นวัตกรรมว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างขีดความสามารถทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววิถีพุทธ ดังนั้นนวัตกรรมฐานข้อมูลสารสนเทศ จึงมีองค์ประกอบสำคัญคือ 1. ความใหม่ (Newness) 2. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic benefits) 3. การใช้ความรู้และความคิดอย่างสร้างสรรค์ (Knowledge and creativity idea) องค์ความรู้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคณะผู้วิจัยจะได้นำไปพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับสากล อันเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบของการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดตามวัตถุประสงค์



2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้



บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด” เป็นโครงการย่อย 1 ภายใต้ชุดโครงการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1. เพื่อสำรวจ รวบรวมข้อมูลวัด และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด 2. เพื่อออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด 3. เพื่อสร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยภาคสนาม (Field Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัย เฟสบุ๊ค เว็บไซต์ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลสารสนเทศทั้ง 9 ของวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัด ประกอบด้วย ท่าเลที่ตั้ง การติดต่อ ประวัติความเป็นมา สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด กิจกรรม และคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่น่าสนใจอื่น ๆ และการเดินทาง

2. การวิจัยภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัด เพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสารสนเทศข้อมูลวัด ซึ่งคณะผู้วิจัยตั้งประเด็นในการสัมภาษณ์ไว้ 3 ประเด็น คือ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้ง การติดต่อ ประวัติความเป็นมา 2. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่น่าสนใจภายในวัด กิจกรรม และคุณค่าทางพระพุทธศาสนา และ 3. ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก และสถานที่น่าสนใจอื่น ๆ และการเดินทาง พร้อมทั้งการถ่ายภาพนิ่ง และภาพวิดีโอ

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

สร้างความร่วมมือกับตัวแทนกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย ตัวแทนผู้ดูแลสถานที่ / เจ้าอาวาส นักท่องเที่ยว ผู้ปฏิบัติธรรม ทั้ง 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัด เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบอัตลักษณ์การท่องเที่ยวของวัดนั้น ๆ และเพื่อเชื่อมโยงชุดความรู้ และบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเข้า

ด้วยกันสำหรับการออกแบบเส้นทาง และสร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ แล้ววิเคราะห์ สังเคราะห์ฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

3.2 พื้นที่ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยในลักษณะการสร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ คณะผู้วิจัยจึงกำหนดวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในรูปแบบของพื้นที่การศึกษา โดยเน้นการกระจายในเมืองหลัก 15 จังหวัด รวม 30 วัด ซึ่งเป็นวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

(1) เป็นวัดที่เหมาะสมและมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธ มีวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม มีความสวยงามของสถาปัตยกรรม/จิตรกรรม มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่โบราณ มีกิจกรรมการปฏิบัติธรรม มีสถานที่น่าสนใจภายในวัดที่เป็นสิ่งดึงดูด มีการเปิดให้สาธารณชนเข้าเยี่ยมชม มีพระวิปัสสนาจารย์ และมีความความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง

(2) เป็นวัดที่เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่อนุญาตและให้ความร่วมมือในให้ข้อมูลวัดสำหรับการพัฒนาฐานข้อมูลการท่องเที่ยว

(3) เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวแบบอื่นในเขตพื้นที่เดียวกัน

(4) เป็นวัดที่มีกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการปฏิบัติธรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้การส่งเสริมการเรียนรู้บุคคลและสังคมโดยมีกิจกรรมทางศาสนาเป็นพื้นฐาน

สำหรับการกำหนดวัดในแต่ละจังหวัด/ภูมิภาคนั้นยึดตามเส้นทางการท่องเที่ยวหลักในแต่ละจังหวัด/ภูมิภาคโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ อัตลักษณ์ การท่องเที่ยวและการปฏิบัติธรรมของวัดนั้น ๆ โดยกำหนดเป็นเส้นทางของการท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค ดังนี้

1) ภาคกลาง 1 จังหวัด จำนวน 2 วัด ได้แก่

- 1.1) วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี
- 1.2) วัดพระพุทธแสงธรรม อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

2.) ภาคเหนือ 1 จังหวัด จำนวน 2 วัด ได้แก่

- 2.1) วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 2.2) วัดอรุณวิเวก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

3). ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 จังหวัด จำนวน 4 วัด ได้แก่

- 3.1) วัดหนองแขง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- 3.2) ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- 3.3) วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- 3.4) วัดป่าสาละวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

4) ภาคใต้ 5 จังหวัด จำนวน 10 วัด ได้แก่

- 4.1) วัดถ้ำเสือ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่
- 4.2) สถานปฏิบัติธรรมสำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
- 4.3) วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
- 4.4) ศูนย์ปฏิบัติธรรมปณิธิสัสโค อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
- 4.5) วัดสุวรรณคูหา อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา
- 4.6) วัดนิโรธรังสี อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา
- 4.7) วัดมณีมาวาสรววิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
- 4.8) วัดป่ากันตพงษ์ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
- 4.9) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 4.10) วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

5) ภาคตะวันออก 3 จังหวัด จำนวน 6 วัด ได้แก่

- 5.1) วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 5.2) วัดผาณิตาราม อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 5.3) วัดละหารไร่ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
- 5.4) วัดมาบจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
- 5.5) วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
- 5.6) วัดภักทันทะอาสาการาม อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

6) ภาคตะวันตก 3 จังหวัด จำนวน 6 วัด ได้แก่

- 6.1) วัดวังแก้วเวการาม (วัดไต้น้ำ) อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
- 6.2) วัดท่าเสด็จ อำเภอมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
- 6.3) วัดห้วยมงคล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

6.4). วัดป่าสุฤณฤตา อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

6.5) วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

6.6). วัดเขาพระ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

3.3 ประชากร/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

คณะผู้วิจัยได้กำหนดประชากร/ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาโดยเป็นการเลือกแบบเจาะจงตามความสำคัญของประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร ประชากรที่ใช้อ้างอิงผลการวิจัยครั้งนี้เป็นเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ เฟสบุ๊ค เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศข้อมูล ทั้ง 9 ของวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ทั้ง 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัด ประกอบด้วย หนังสือ =13 เล่ม, วิทยานิพนธ์ =9 เล่ม, รายงานวิจัย = 2 เล่ม, วารสาร = 3 เล่ม, เว็บไซต์ออนไลน์ = 31 เว็บไซต์

การคัดเลือกเอกสาร คณะผู้วิจัยพิจารณาจากเกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นเอกสารที่มีขอบเขตเนื้อหา สารบัญ ปีที่พิมพ์ และความสมบูรณ์ของเนื้อหา
2. เป็นเอกสารที่มาจากแหล่งเชื่อถือได้ มีความถูกต้องสมบูรณ์
3. เป็นเอกสารที่ปราศจากข้อผิดพลาดและการบิดเบือนข้อมูล
4. เป็นเอกสารที่สามารถแสดงรายละเอียดแทนเอกสารประเภทเดียวกัน สามารถเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างได้
5. เป็นเอกสารที่สามารถเข้าใจได้ง่ายชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนัยสำคัญของการวิจัย

2. การวิจัยภาคสนาม ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ นักท่องเที่ยว/ผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน 90 รูป/ คน จาก 30 วัดในเมืองหลัก 15 จังหวัด ประกอบด้วย วัดท่องเที่ยว 15 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 15 แห่ง

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก คณะผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

- (1) เป็นเจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ นักท่องเที่ยว/ผู้ปฏิบัติธรรมของวัดที่เหมาะสมและมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธ
- (2) ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาฐานข้อมูลการท่องเที่ยว
- (3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และแรงจูงใจในกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการปฏิบัติธรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้การส่งเสริมการเรียนรู้บุคคลและสังคมโดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางศาสนาเป็นพื้นฐาน

สำหรับการกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักนั้นยึดตามเส้นทางการท่องเที่ยวหลักในแต่ละจังหวัด/
ภูมิภาคโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้

เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ 30 รูป/คน

พระเทพสิงหราชจารย์ เจ้าอาวาสวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พระครูธรรมวิวัฒน์คุณ (หลวงพ่อเจริญ) เจ้าอาวาส วัดอรัญญวิเวก อำเภอแม่แตง จังหวัด
เชียงใหม่

พระครูศรีวรกิจจารักษ์ เลขานุการเจ้าอาวาส วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอ
พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

พระสุนทรธรรมภาณ เจ้าอาวาสวัดพระพุทธแสงธรรม อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

พระครูโสภณสรกิจ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัด
ฉะเชิงเทรา

พระใบฎีกาพงศ์ปณต เลขานุการเจ้าอาวาส วัดผาณิตาราม อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัด
ฉะเชิงเทรา

พระมหาสุรเดช สุรเตโช เจ้าอาวาสวัดละหารไร่ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

พระราชวชิรญาณ วิ. (พระอาจารย์อนันต์ อภิญาโณ) เจ้าอาวาสวัดมาบจันทร์ อำเภอเมือง
จังหวัดระยอง

พระโสภณคณาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัด
ชลบุรี

พระครูภาวนาวราลังการ วิ. (สมศักดิ์ ไสโรท) เจ้าอาวาสวัดภักทันตะอาศาราม อำเภอ
บ้านบึง จังหวัดชลบุรี

พระมหาอนุชิต ธีธรรม เจ้าหน้าที่พระมหาธาตุแก่นนคร วัดหนองแวง (พระอารามหลวง)
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

พระยุทธนา อริโย ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

พระครูพิทักษ์ธรรมานุยุต เจ้าอาวาสวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อำเภอปากช่อง จังหวัด
นครราชสีมา

พระมหาจรัสวัฒน์ จรัสวัฒน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดป่าศาลวัน อำเภอเมือง จังหวัด
นครราชสีมา

พระมหาสุชาติ สิริปัญญา เจ้าอาวาสวัดวังแก้วเวการาม (วัดไต้ผ้า) อำเภอสังขละบุรี จังหวัด
กาญจนบุรี

พระครูเกษมกัญจนสิทธิ (ศักดิ์ดา เขมจาโร) เจ้าอาวาสวัดท่าเสด็จ อำเภอมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

นายพัฒนฤทธิ์ ผู้ดูแลสถานที่วัดห้วยมงคล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระอธิการคัมภีรญาณ อภิบุญโญ เจ้าอาวาสวัดป่าสุญญตา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระครูวัชรสุวรรณาทธ เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

พระครูสมุห์สมบัติ ปภสโร เจ้าอาวาสวัดเขาพระ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

พระจิรฤก ญาณวุฑฒ เลขาณการเจ้าอาวาส วัดถ้ำเสือ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

พระศิริพงศ์ สิริวิโส รักษาการประธานที่พักสงฆ์ สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

นายชัยวัฒน์ ชัชเวช ไวยาวัจกร วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

นางสมพิศ แซ่ก่า ประธานศูนย์ปฏิบัติธรรมปณินิสส์โค อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

พระปลัดธนารักษ์ พุทธกริชโต เจ้าอาวาสวัดสุวรรณคูหา อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา

พระครูพิลาสสมาจาร (หลวงพ่อสั่น) เจ้าอาวาสวัดนิโรธรังสี อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

นายสืบสกุล ศรีสุข ไวยาวัจกร คณะกรรมการ วัดมณีมาวาสวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

พระอวตาร ปภาโส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดปากันตพงษ์ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

พระสมุห์ศักดิ์ชาย สิริบุญโญ เลขานุการเจ้าอาวาส วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระนัย สมปนโน เจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล (สวนโมกข์) อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นักท่องเที่ยว/ ผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน 60 คน

1. คุณเอมอร จรูญแสง จากจังหวัดชัยภูมิ นักท่องเที่ยววัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม จังหวัดสระบุรี

2. คุณจิตเมต ฤทธิเดช จากหมวกเหล็ก นักท่องเที่ยววัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม จังหวัดสระบุรี

3. แม่ชีส่องแสง นวลกลาง อายุ ผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่าสาละวัน
4. คุณสิริกูล ล้อทองพาณิชย์, ชาวจังหวัดขอนแก่น อาชีพค้าขาย
5. คุณวิชชุดา บุญประกอบ, นักท่องเที่ยวชาวระยอง
6. คุณพีรพันธ์ วิชิตญาณ นักท่องเที่ยวชาวจังหวัดขอนแก่น
7. คุณวลัยรัตน์ แสงจันทร์ ผู้ปฏิบัติธรรม ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จังหวัดขอนแก่น
8. คุณประคอง ขุบสุวรรณ ผู้ปฏิบัติธรรม ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จังหวัดขอนแก่น
9. คุณกฤษฎิกาน แก้ววัง จากจังหวัดมหาสารคาม นักท่องเที่ยววัดละหารไร่ จังหวัด

ระยอง

10. คุณธนารักษ์ รูปต่ำ จากจังหวัดขอนแก่น นักท่องเที่ยววัดละหารไร่ จังหวัดระยอง
11. คุณนุจริย ลีรัตน์ นักท่องเที่ยววัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี
12. คุณสุนันธาร เสนข้อ นักท่องเที่ยววัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี
13. คุณทราย มันทนารพันธ์ดิษ นักท่องเที่ยววัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี
14. คุณมณฑนา วรพรดิศล นักท่องเที่ยววัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี
15. คุณบุญญานุช เจริญผล นักท่องเที่ยววัดโสธรวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา
16. คุณอารยา เจริญผล นักท่องเที่ยววัดโสธรวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา
17. พระสันติกรณ์ รตินโร นักท่องเที่ยววัดโสธรวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา
18. คุณไมเคิล ยาริสเชค ชาวโปแลนด์ นักท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต
19. คุณอุษา จันติมานนท์ ผู้ปฏิบัติธรรม วัดนิโรธรังสี จังหวัดพังงา
20. พระสมปอง เขมะปัญญา, พระนักปฏิบัติธรรม วัดป่าสุญญตา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
21. คุณเด่นศักดิ์ อมศิริ, จิตอาสาช่วยงาน วัดป่าสุญญตา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
22. คุณพศิน กุลพรภาเลิศ นักท่องเที่ยว วัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี
23. Miss Daria Vedmedenkov ชาวรัสเซีย นักท่องเที่ยววัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัด

เพชรบุรี

24. Mr.Sason ชาวสหรัฐอเมริกา นักท่องเที่ยววัดไชยวราราม (วัดฉลอง) จังหวัดภูเก็ต
25. Mr.Timo และ Mrs.Lisa ชาวฟินแลนด์ นักท่องเที่ยววัดไชยวราราม (วัดฉลอง) จังหวัด

ภูเก็ต

26. Mr.Rokhmatulla Gizotulinx มุสลิมจากอัฟกานิสถาน นักท่องเที่ยววัดฉลอง จังหวัดภูเก็ต

27. Mr. Gary และ Mrs.Irene Summerton ชาวแคนาดา นักท่องเที่ยววัดถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่

28. กำนันจำปา บุปผาวงษ์ ชาวจังหวัดอุบลราชธานี นักท่องเที่ยววัดถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่

29. Mr.Jonas Milz ชาวเยอรมัน นักท่องเที่ยว วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

30. แม่ชีเสาวภา คำทะลาด ปฏิบัติธรรมวัดปากันตะพงษ์

31. คุณภาวนา เจริญ ชาวท้ายเหมือง ผู้ปฏิบัติธรรมวัดนิโรธรังสี จังหวัดพังงา

32. คุณบันลือ เตชะเพชรไพบูลย์ นักท่องเที่ยววัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

33. คุณอภิชาติ แสนวรรณ ชาวเพชรบุรี, จิตอาสาช่วยเหลือวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร

34. พระตรีเนตร กิตติโร (เขียวอ่อน) นักท่องเที่ยว วัดวังแก้วเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี

35.คุณสรส มณีกิตติรัตน์ พนักงานแม่บ้านวัดวังแก้วเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี

36. คุณนุสรา ธงชัย ชาวมอญ ในชุมชนหมู่บ้านวังกะ วัดวังแก้วเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี

37. คุณสายขวัญ หงสา ชาวมอญ แม่ค้าในตลาด วัดวังแก้วเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี

38. คุณจอนห์ ชาวอเมริกัน นักท่องเที่ยววัดวังแก้วเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี

39. คุณพุทธรักษา แก้วบัวตุ่ม ชาวชัยภูมิ นักท่องเที่ยว วัดห้วยมงคล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

40. คุณกรกมล เกิดผล พนักงานประจำวัดสุวรรณคูหา จังหวัดพังงา

41. คุณดมิทรี ซาโปรติน ชาวรัสเซีย นักท่องเที่ยววัดสุวรรณคูหา จังหวัดพังงา

42. คุณเอแคตเทอร์รินา ชาวรัสเซีย นักท่องเที่ยววัดสุวรรณคูหา จังหวัดพังงา

43. คุณคลินต้า และคุณเอ็ดการส์ ชาวลัตเวีย นักท่องเที่ยววัดถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่

44. คุณเอื้อนจิตร สัมมา เลขาณุการฝ่ายฆราวาสวัดมณีมาวาสวรวิหาร จังหวัดสงขลา

45. คุณชาญชัย ควรพิณจ ชาวปทุมธานี นักท่องเที่ยววัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่

46. พระภุชงค์ ยิ่งยวด พระนักปฏิบัติวัดธารน้ำไหล (สวนโมกข์)จังหวัดสุราษฎร์ธานี

47. แม่ชี ดร.เบญจวรรณ วงศ์ชูแก้ว ครูฝึกสมาธิให้กับชาวต่างชาติ วัดธารน้ำไหล

จ.สุราษฎร์ธานี

48. คุณธิปไตย สีลา, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา

49. คุณเพชรพร ตั้งโชควิพุทธ, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา

50. คุณสุพัทธา หนูเทศ, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา

51. คุณกัญญา ดำรงค์ศักดิ์, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา

52. คุณกรรณิการ์ ชัดคำ, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา

53. คุณธิดาพร นาสมา, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
54. คุณธนวัตร ประสงค์, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
55. คุณศิวาพร บุญตา, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
56. คุณวันทนา ปัญญาวรพงศ์, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
57. คุณอาทิตย์ภัทร วรรณวัฒน์, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
58. คุณวรารณ ทองกลาง, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
59. คุณจุฑามาศ เดชผิว, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
60. แม่ชีอัสรา พิจารณ์, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย

1) ตัวแทนกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย 1) เจ้าอาวาส/ตัวแทนผู้ดูแลสถานที่ นักท่องเที่ยว ผู้ปฏิบัติธรรม ทั้ง 30 แห่ง ในเมืองหลัก 15 จังหวัด

2) กลุ่มตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และภาคเอกชน บริษัททัวร์ เช่น ผู้ตรวจราชการและโฆษกสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคใต้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายกสมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย จำนวน 5 คน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1.	คุณสมชาย ชมภูน้อย	ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
2.	คุณสรวิศดี อาสาสรรพกิจ	ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
3.	คุณภัทรอนงค์ ณ เชียงใหม่	ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคใต้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
4.	คุณสิทธา มุลหงส์	ผู้ตรวจราชการและโฆษกสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ
5.	คุณวิโรจน์ สิตประเสริฐนันท์	นายกสมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย

3.4 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3.4.1 เครื่องมือการวิจัย

1. การวิจัยเชิงเอกสาร

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศทั้ง 9 ของวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัด คือ ทำเลที่ตั้ง การติดต่อ ประวัติความเป็นมา สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด กิจกรรม และคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่น่าสนใจใกล้เคียงอื่นๆ และการเดินทาง โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการและใช้เครื่องมือที่เป็นการอ่านและการสังเกต ดังนั้นจึงมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบบันทึกสาระสำคัญของสารสนเทศทั้ง 9 ของวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสำรวจโดยการจดบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต่อการสังเคราะห์

2.การวิจัยภาคสนาม

(1) **แบบสัมภาษณ์เชิงลึก** มุ่งเน้นการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส ผู้ดูแลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม นักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติธรรม โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมีเนื้อหาสำคัญใน 3 ประเด็น 9 สารสนเทศ คือ

1) สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 1 ประกอบด้วย 3) สารสนเทศ คือ (1) ทำเลที่ตั้ง (2) การติดต่อ (3) ประวัติความเป็นมา

2) สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 2 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ (1) สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด (2) กิจกรรม และ (3) คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

3) สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 3 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ (1) สิ่งอำนวยความสะดวก (2) สถานที่น่าสนใจใกล้เคียงอื่น ๆ และ (3) การเดินทาง

(2). **แบบสังเกต** คณะผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา โดยการใช้เครื่องมือคือแบบสังเกตที่ไม่มีโครงสร้าง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสังเกตเป็นชุดของพฤติกรรมที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อประกอบการสังเกตแหล่งท่องเที่ยวและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ นักท่องเที่ยว และผู้ปฏิบัติธรรม

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ชุดปฏิบัติการ/ชุดกิจกรรม เป็นชุดที่มุ่งเน้นการออกแบบเส้นทางและการสร้างฐานข้อมูลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ประกอบด้วย 9 สารสนเทศ คือ

1) สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 1 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ ทำเลที่ตั้ง การติดต่อ ประวัติความเป็นมา

2) สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 2 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด กิจกรรม และคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

3) สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 3 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่น่าสนใจใกล้เคียงอื่น ๆ และการเดินทาง

3.4.2 การสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่เกี่ยวข้องทั้งแบบ ชุดปฏิบัติการ/ชุดกิจกรรม และการสนทนากลุ่ม

2. ร่างเครื่องมือทุกระดับได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ชุดปฏิบัติการ/ชุดกิจกรรม เพื่อให้เป็นต้นแบบการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่

3. นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

4. นำผลการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์ ชุดปฏิบัติการวิจัย/ชุดกิจกรรมฉบับสมบูรณ์

5. จัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการวิจัย

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย

1. การวิจัยเชิงเอกสาร

ทำการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ เฟสบุ๊ค เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศทั้ง 9 ของวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัด ประกอบด้วย ท่าเลที่ตั้ง การติดต่อ ประวัติความเป็นมา สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด กิจกรรม และคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา คือ สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่น่าสนใจใกล้เคียงอื่น ๆ และการเดินทาง โดยคณะผู้วิจัยทำการค้นคว้าจากแหล่งผู้ให้บริการฐานข้อมูลการท่องเที่ยวภายในประเทศทั้งหน่วยงานรัฐ เช่น ห้องสมุด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ททท. กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดต่าง ๆ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ภาควิชาเอกชน บริษัททัวร์ต่าง ๆ เฟสบุ๊ค และเว็บไซต์

2. การวิจัยภาคสนาม

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่วิจัยเพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมรวม 30 วัด ในเมืองหลัก 15 จังหวัด ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม พร้อมทั้งการถ่ายภาพนิ่ง และภาพวิดีโอ

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คณะผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ออกเป็น 8 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจและจัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม แบบสังเกต และชุดปฏิบัติการ/ชุดกิจกรรม การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง

ระยะที่ 2 การลงพื้นที่ คณะผู้วิจัยทำการสำรวจคัดเลือกวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของพื้นที่ และการปฏิบัติการวิจัย โดยคณะผู้วิจัยจัดทำจดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตวิจัยกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย แล้วลงพื้นที่โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม แบบสังเกต และชุดปฏิบัติการ/ชุดกิจกรรม ร่วมกับการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารข้อมูลสารสนเทศทั้ง 9 ของวัดและบริบทพื้นที่ชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของพื้นที่วัดท่องเที่ยว 15 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 15 แห่ง และเพื่อเชื่อมโยงชุดความรู้ และบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเข้าด้วยกันสำหรับการออกแบบเส้นทาง และสร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ

ระยะที่ 3 การสรุปองค์ความรู้ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติการออกแบบและพัฒนาสารสนเทศเพื่อสร้างฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยว 15 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 15 แห่ง รวมเป็น 30 แห่งที่กำหนดไว้ในพื้นที่การศึกษาวิจัย

ระยะที่ 4 การจัดกิจกรรมการสนทนากลุ่ม/การปฏิบัติการกับกลุ่มตัวแทนบุคคลประกอบด้วย เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ นักท่องเที่ยว ผู้ปฏิบัติธรรม ทั้ง 30 แห่ง ในเมืองหลัก 15 จังหวัด และตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ททท. และภาคเอกชน บริษัททัวร์ คือ ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคใต้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้ตรวจการและโฆษกสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นายกสมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย เพื่อออกแบบเส้นทางและสร้างฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยว 15 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 15 แห่ง สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ระยะที่ 5 สร้างฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ระยะที่ 6 การสรุปองค์ความรู้และลงพื้นที่วิจัยเพื่อเผยแพร่ผลผลิตสู่ชุมชนและสังคม

ระยะที่ 7 การสรุปองค์ความรู้ และจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัยเพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุนสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัยและนำเครื่องมือการวิจัยไปพัฒนาในการจัดทำฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ 8 ทำสื่อสิ่งพิมพ์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมฐานข้อมูลเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว
วิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ระยะที่ 9 การจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และพิมพ์เผยแพร่บทความ

โดยมีตารางการเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการ ดังนี้



ตารางที่ 3.3 ตารางการเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการ

ที่	กิจกรรมการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล	ระยะเวลา 7 เดือน						
		1	2	3	4	5	6	7
1	การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจและจัดสร้างเครื่องมือประกอบ การวิจัย	—						
2	การลงสำรวจและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการสำรวจคัดเลือกวัดท้องเทียมและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	—						
3	การสรุปองค์ความรู้ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติการ ออกแบบและพัฒนาสารสนเทศเพื่อสร้างฐานข้อมูลวัดท้องเทียม 15 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 15 แห่ง รวมเป็น 30 แห่ง			—				
4	การจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม/การปฏิบัติการ				—			
5	สร้างฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการท้องเทียมวิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด					—		
6	การสรุปองค์ความรู้และเผยแพร่ผลผลิตสู่ชุมชนและสังคม						—	
7	ทำสื่อสิ่งพิมพ์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมฐานข้อมูลเพื่อการส่งเสริมการท้องเทียมวิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด						—	
8	การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์						—	
9	การจัดทำบทความเผยแพร่						—	

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ทั้งในเชิงเอกสาร และข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย การตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดูความสมบูรณ์ของข้อมูลนั้นว่าสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยาย ดังนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร

ข้อมูลที่ได้จากเอกสารนำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสาร จัดแยกประเด็นและจัดหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

- (1) การแยกแยะและจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากเอกสารที่ได้มาทั้งหมด
 - (2) การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับสารสนเทศทั้ง 9 ของวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่งจากแหล่งข้อมูล 3 แหล่ง คือ
 1. เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ นักท่องเที่ยว และผู้ปฏิบัติธรรม
 2. ตัวแทนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ/ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 3. เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- เห็นว่ามีข้อมูลที่ตรงและสอดคล้องกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญ
- (3) วิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ
 - (4) เปรียบเทียบข้อมูลลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน
 - (5) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี

สรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัยวิธี โดยหาความสอดคล้องกับข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ นักท่องเที่ยว ผู้ปฏิบัติธรรม ทั้ง 30 แห่ง ในเมืองหลัก 15 จังหวัด แล้วนำเสนอผลสรุปการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สันทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สันทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยการนำข้อมูลเบื้องต้นมาวิเคราะห์แยกประเภทหาข้อสรุป แล้วเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย สำหรับการสร้างข้อสรุป แล้วสรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัยวิธี

ใช้แนวคิดทฤษฎีและกรอบวิจัยที่เสนอไว้ข้างต้น มาวิเคราะห์ตามหลักการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยมีหลักการดังนี้

(1) การใช้แนวคิดทฤษฎีและสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ โดยมี 3 ขั้นตอน คือ ก่อนการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้มีกรอบกว้างๆ และมีระบบในการศึกษาปรากฏการณ์ ระหว่างการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้สามารถสร้างสมมติฐานชั่วคราวหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีทิศทาง และขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างบทสรุป เพื่อตรวจสอบว่าสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับทฤษฎีหรือไม่

(2) การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้มั่นใจในความเชื่อถือได้และความครบถ้วนของข้อมูลและเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยได้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกตหรือสัมภาษณ์และ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม

(3) การจัดบันทึกและทำดัชนีข้อมูล หลังจากการจัดบันทึกข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำดัชนีข้อมูลเพื่อจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้มา เป็นการสะสางข้อมูลพร้อมกับปูพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์โดยทำดัชนีข้อมูล 3 ชนิด คือ ดัชนีเชิงบรรยาย ดัชนีเชิงตีความ และดัชนีเชิงอธิบาย

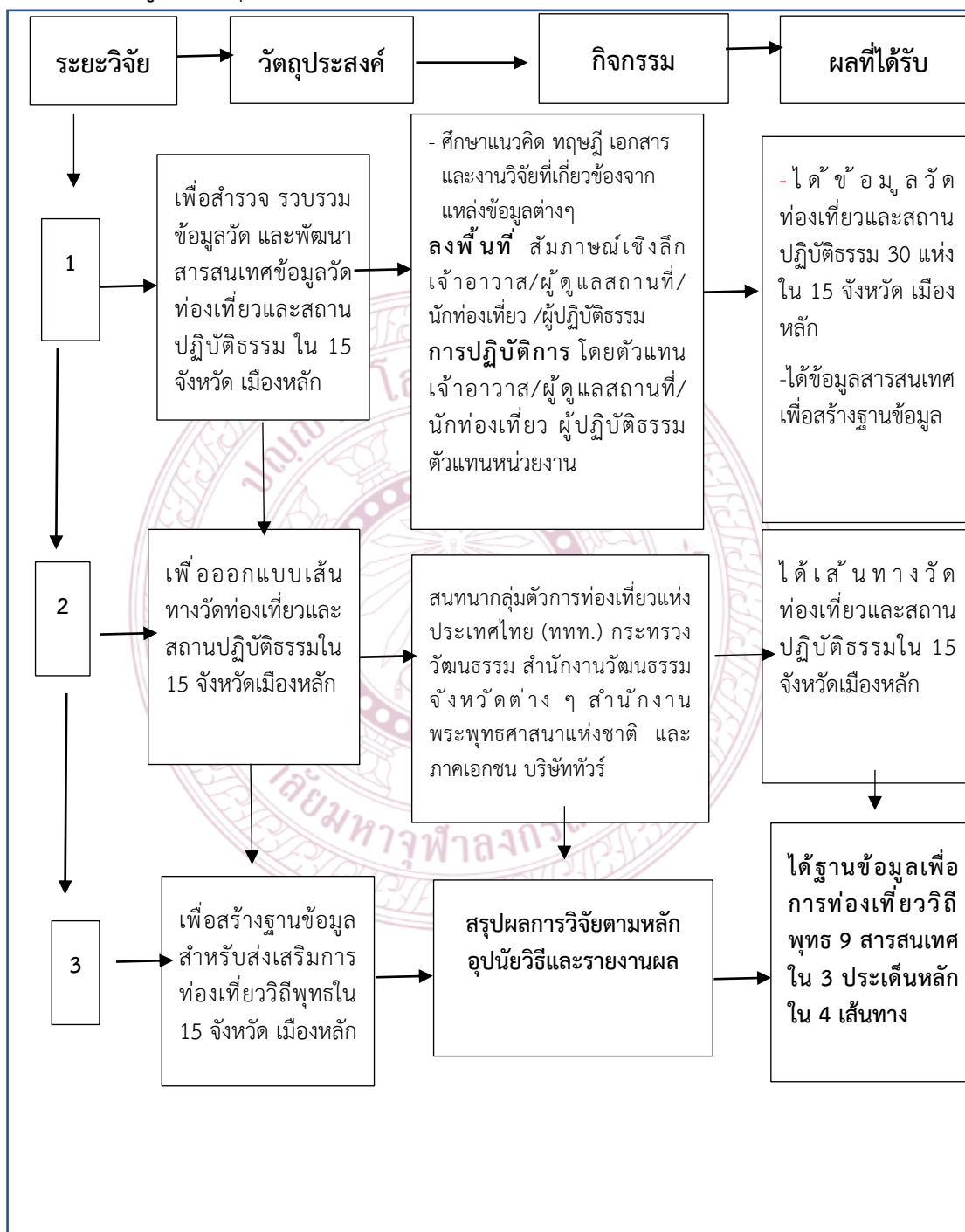
(4) การทำข้อสรุปชั่วคราว เป็นการนำความคิดที่ได้จากการทำดัชนีข้อมูลและเชื่อมโยงดัชนีนั้นเข้าด้วยกัน โดยการเขียนประโยค หรือข้อความเชิงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะของดัชนีหรือข้อมูลที่ศึกษาเชื่อมโยงกับดัชนีเหล่านี้ หรือบางครั้งอาจสร้างข้อสรุปชั่วคราวเป็นย่อหน้าหรือข้อความยาว ส่วนข้อมูลใดไม่ต้องการหลังจากทำข้อสรุปชั่วคราวแล้วก็กำจัดออกไป

(5) การสร้างข้อสรุปและพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำข้อสรุปย่อย ๆ เหล่านั้นเชื่อมโยงเป็นบทสรุป โดยทำเป็นระบบและค่อยๆ ทำอย่างประณีต

จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงบูรณาการเพื่อนำเสนอในเชิงการนำไปใช้ประโยชน์และการสร้างสรรค์สืบต่อไป

3.7 สรุปกระบวนการวิจัย

แผนภูมิที่ 2 สรุปกระบวนการวิจัย



บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด” เป็นโครงการย่อย 1 ภายใต้ชุดโครงการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลักของประเทศไทยในระดับนานาชาติ” โครงการย่อย 1 นี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อสำรวจ รวบรวมข้อมูลวัด และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด 2. เพื่อออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด 3. เพื่อสร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงเอกสาร ภาคสนาม และการปฏิบัติการ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีการศึกษาวิจัย ต่อไปนี้

4.1 สำรวจ รวบรวมข้อมูลวัด และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด

4.2 ออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด

4.3 สร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

4.1 ผลการสำรวจ รวบรวมข้อมูลวัด และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด

การสำรวจ และรวบรวมข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด เบื้องต้นคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว นวัตกรรมการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A) คู่มือการท่องเที่ยว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งผู้ให้บริการฐานข้อมูลการท่องเที่ยว ภายในประเทศทั้งหน่วยงานของรัฐ เช่น ห้องสมุด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดต่าง ๆ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และหน่วยงานภาคเอกชน บริษัททัวร์ต่าง ๆ รวมทั้งทัศนะจากนักวิชาการ นำองค์ความรู้เหล่านั้นมาสร้างเป็นเกณฑ์การคัดเลือกวัดและสร้างกรอบแนวคิดและตั้งประเด็นคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาออกแบบ และพัฒนาสารสนเทศสำหรับสร้างฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม

ต่อจากนั้นคณะผู้วิจัยทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด ร่วมกับการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของวัดเหล่านั้น และบริบทพื้นที่ของวัด คณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของพื้นที่ โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

(1) สถานที่ในการลงพื้นที่สำรวจต้องเป็นสถานที่เหมาะสมและมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธ มีแหล่งท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมที่สำคัญ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ มีกิจกรรมการปฏิบัติธรรม มีพระวิปัสสนาจารย์ มีเส้นทาง เดินทางเข้าถึงง่าย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว

(2) สถานที่ในการลงพื้นที่สำรวจต้องมีองค์กรชุมชน ผู้นำ และประชาชน เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่อนุญาตและให้ความร่วมมือในการพัฒนาฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ จัดทำจดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ลงพื้นที่คือวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ผลการสำรวจวัดในเมืองหลัก 15 จังหวัดแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่คณะผู้วิจัยได้ตั้งคุณสมบัติเอาไว้พบ 30 วัดในเมืองหลัก 15 จังหวัดที่เข้าเกณฑ์ สรุปเป็นตารางได้ ดังนี้



ตารางที่ 1 วัดท่องเที่ยวที่มีคุณสมบัติที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ภาค	วัด/จังหวัด	ความสวยงาม ของ สถาปัตยกรรม/ จิตรกรรม	มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ	ประวัติความ เป็นมาเก่าแก่ โบราณ	กิจกรรม การปฏิบัติ ธรรม	สิ่งดึงดูดใจ (พระพุทธรูป /พระเกจิ)	การเปิดให้ สาธารณชน เข้าเยี่ยมชม	พระ วิปัสสนา จารย์	ความสะดวกใน การเดินทาง เข้าถึง
ภาค กลาง	วัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร สระบุรี	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	วัดพระพุทธแสง ธรรม สระบุรี	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ	วัดเทพพิทักษ์ ปุณณาราม นครราชสีมา	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
	วัดป่าศาลวัน นครราชสีมา	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
	วัดหนองแวง ขอนแก่น	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	ศูนย์ปฏิบัติธรรม สวนเวฬุวัน ขอนแก่น	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓

ภาค	วัด/จังหวัด	ความสวยงาม ของ สถาปัตยกรรม/ จิตรกรรม	มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ	ประวัติความ เป็นมาเก่าแก่ โบราณ	กิจกรรม การปฏิบัติ ธรรม	สิ่งดึงดูดใจ (พระพุทธรูป /พระเกจิ)	การเปิดให้ สาธารณชน เข้าเยี่ยมชม	พระ วิปัสสนา จารย์	ความสะดวกใน การเดินทาง เข้าถึง
ภาคเหนือ	วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร เชียงใหม่	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	วัดอรุณวิเวก เชียงใหม่	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
ภาค ตะวันออก	วัดโสธรวราราม วรวิหาร ฉะเชิงเทรา	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	วัด ฝานิ ตาราม ฉะเชิงเทรา	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
	วัดละหารไร่ ระยอง	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	วัด มาบ จัน ทร ระยอง	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
	วัดญาณสังวราราม วรมหาวิหาร ชลบุรี	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	วัดภักทันตะอาสภ าราม ชลบุรี			✓	✓	✓	✓	✓	✓
ภาค ตะวันตก	วัดวังแก้วการาม กาญจนบุรี	✓	✓	✓		✓	✓		✓

ภาค	วัด/จังหวัด	ความสวยงาม ของ สถาปัตยกรรม/ จิตรกรรม	มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ	ประวัติความ เป็นมาเก่าแก่ โบราณ	กิจกรรม การปฏิบัติ ธรรม	สิ่งดึงดูดใจ (พระพุทธรูป /พระเกจิ)	การเปิดให้ สาธารณชน เข้าเยี่ยมชม	พระ วิปัสสนา จารย์	ความสะดวกใน การเดินทาง เข้าถึง
	วัดท่าเสด็จ กาญจนบุรี			✓	✓	✓	✓	✓	✓
	วัดห้วยมงคล ประจวบคีรีขันธ์	✓		✓		✓	✓		✓
	วัดป่าสุญญตา ประจวบคีรีขันธ์			✓	✓	✓	✓	✓	✓
	วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร เพชรบุรี	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	วัดเขาพระ เพชรบุรี			✓	✓	✓	✓	✓	✓
ภาคใต้	วัดถ้ำเสือ กระบี่	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	สถานปฏิบัติธรรม สำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ กระบี่		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	วัดไชยธาราราม ภูเก็ต	✓	✓	✓		✓	✓		✓

ภาค	วัด/จังหวัด	ความสวยงาม ของ สถาปัตยกรรม/ จิตรกรรม	มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ	ประวัติความ เป็นมาเก่าแก่ โบราณ	กิจกรรม การปฏิบัติ ธรรม	สิ่งดึงดูดใจ (พระพุทธรูป /พระเกจิ)	การเปิดให้ สาธารณชน เข้าเยี่ยมชม	พระ วิปัสสนา จารย์	ความสะดวกใน การเดินทาง เข้าถึง
	ศูนย์ปฏิบัติ ธรรมปฏิบัติ ภูเก็ต			✓	✓	✓	✓	✓	✓
	วัดสุวรรณคูหา พังงา	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	วัดนิโรธรังสี พังงา	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
	วัดมณีมาวาส สงขลา	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	วัดปากันตพงษ์ สงขลา	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
	วัดพระบรมธาตุไชยา สุราษฎร์ธานี	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	วัดธารน้ำไหล สุราษฎร์ธานี	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ผลจากการสำรวจข้อมูลดังกล่าว คณะผู้วิจัยนำข้อมูลมาจำแนกโดยแบ่งทั้ง 30 วัดในเมืองหลัก 15 จังหวัดให้เป็นวัดสายท่องเที่ยวและ สถานปฏิบัติธรรม ผลการจำแนก สรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 รายชื่อในเมืองหลัก 15 จังหวัด แยกเป็นวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม

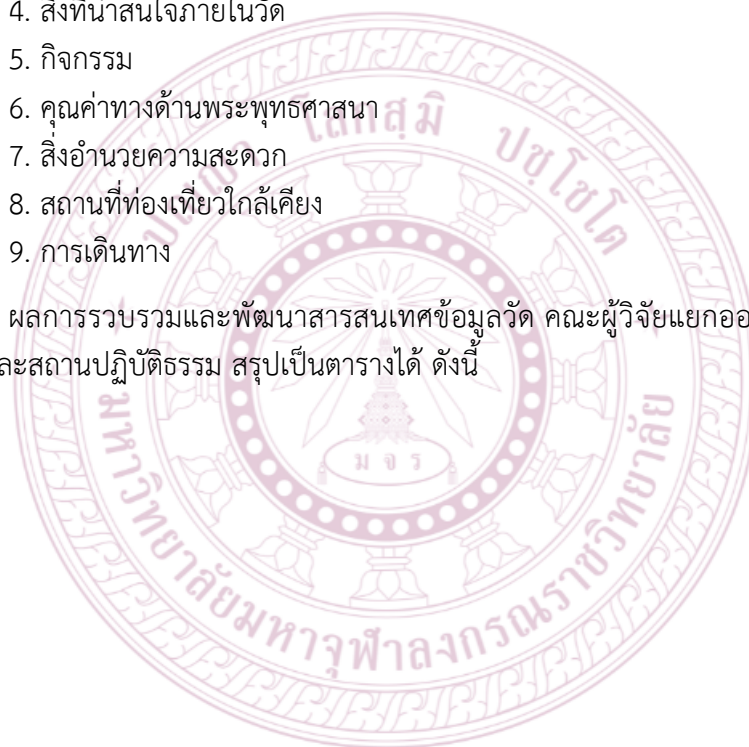
ภาค	จังหวัด	วัดท่องเที่ยว	สถานปฏิบัติธรรม
ภาคกลาง	สระบุรี	วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี	วัดพระพุทธแสงธรรม (ศูนย์ปฏิบัติธรรมแสงธรรมส่องชีวิต) อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	นครราชสีมา	วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
	ขอนแก่น	วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น	วัดป่าสาละวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
ภาคเหนือ	เชียงใหม่	วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	วัดอรัญญวิเวก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ภาคตะวันออก	ฉะเชิงเทรา	วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา	วัดผาณิตาราม อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
	ระยอง	วัดละหารไร่ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง	วัดมาบจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
	ชลบุรี	วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี	วัดภักทันทะอาสาการาม อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี
ภาคตะวันตก	กาญจนบุรี	วัดวังแก้ววราราม (วัดไผ่แก่น) อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	วัดท่าเสด็จ อำเภอมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

ภาค	จังหวัด	วัดท่องเที่ยว	สถานปฏิบัติธรรม
	ประจวบคีรีขันธ์	วัดห้วยมงคล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	วัดป่าสุฤณฤตา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
	เพชรบุรี	วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี	วัดเขาพระ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
ภาคใต้	กระบี่	วัดถ้ำเสือ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่	สถานปฏิบัติธรรมสำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
	ภูเก็ต	วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต	ศูนย์ปฏิบัติธรรมปณิธิสัคโค อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
	พังงา	วัดสุวรรณคูหา อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา	วัดนิโรธรังสี อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา
	สงขลา	วัดมณีมาวาส อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	วัดปากันตพงษ์ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
	สุราษฎร์ธานี	วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี	วัดธารน้ำไหล อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อได้รายชื่อวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่งที่ผ่านการคัดเลือกแล้ว คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อพบกลุ่มเป้าหมายคือ เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ ผู้นำชุมชน และประชาชน ตลอดจนถึงนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ โดยเบื้องต้นได้จัดทำจดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย การลงพื้นที่ที่คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และแบบสังเกต ตลอดถึงชุดปฏิบัติการแล้วลงพื้นที่วัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด โดยคณะผู้วิจัยตั้งประเด็นคำถามไว้ 3 ประเด็น 9 หัวข้อ คือ

1. ที่ตั้ง:
2. ข้อมูลการติดต่อ
3. ประวัติความเป็นมา
4. สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด
5. กิจกรรม
6. คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา
7. สิ่งอำนวยความสะดวก
8. สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง
9. การเดินทาง

ผลการรวบรวมและพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัด คณะผู้วิจัยแยกออกเป็น 2 สาย คือ วัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม สรุปเป็นตารางได้ ดังนี้



4.1.1 สารสนเทศฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยว

ผลการพัฒนาสารสนเทศฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยนำข้อมูลมาจำแนกโดยแยกเป็นรายภาคในเมืองหลัก 15 จังหวัด สรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 รายชื่อวัดท่องเที่ยวในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ภาค	จังหวัด	วัดท่องเที่ยว
ภาคกลาง	สระบุรี	วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	นครราชสีมา	วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
	ขอนแก่น	วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
ภาคเหนือ	เชียงใหม่	วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ภาคตะวันออก	ฉะเชิงเทรา	วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
	ระยอง	วัดละหารไร่ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
	ชลบุรี	วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
ภาคตะวันตก	กาญจนบุรี	วัดวังแก้ววรวิหาร (วัดไถ้หน้า) อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
	ประจวบคีรีขันธ์	วัดห้วยมงคล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
	เพชรบุรี	วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
ภาคใต้	กระบี่	วัดถ้ำเสือ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่
	ภูเก็ต	วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
	พังงา	วัดสุวรรณคูหา อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา
	สงขลา	วัดมัสยิดมิมาวาสวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
	สุราษฎร์ธานี	วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รายละเอียดของสารสนเทศฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยวแยกเป็นรายภาคในเมืองหลัก 15 จังหวัด ดังนี้

วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี

ที่ตั้ง: ตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี 18120

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 036-266 005, 061-162 6659, 081-808 2404

เฟสบุค: วัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร จ.สระบุรี

ประวัติความเป็นมา

วัดพระพุทธบาท เป็นอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2167 สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าทรงธรรม สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี¹¹⁰ ปรากฏว่ามีพระภิกษุสงฆ์ชาวไทย คณะหนึ่งเดินทางไปยังลังกาทวีปด้วยหวังจะสักการบูชาพระพุทธบาท ณ เขาสมณภูการไปคราวนั้น เป็นเวลาที่พระสงฆ์ชาวลังกาทวีปกำลังสอบประวัติและที่ตั้งแห่งรอยพระพุทธบาทตามที่ปรากฏอยู่ในตำนานว่ามีทั้งสิ้น 5 แห่ง ภายหลังสืบได้ความว่าภูเขาที่ชื่อว่าสุวรรณบรรพต มีอยู่ในสยามประเทศจึงได้นำความดังกล่าวสอบถามพระภิกษุสงฆ์ไทย เมื่อพระภิกษุสงฆ์คณะนั้นได้รับคำบอกเล่าและกลับมาสู่กรุงศรีอยุธยา จึงนำความขึ้นถวายสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกองตราสั่งบรรดาหัวเมืองทั้งปวงให้เที่ยวตรวจตราค้นภูเขาต่างๆ ว่ามีรอยพระพุทธบาทอยู่ ณ ที่แห่งใด เจ้าเมืองสระบุรีสืบได้ความจากนายพรานบุญว่าครั้งหนึ่งออกไปล่าเนื้อในป่าใกล้เชิงเขา ยิ่งถูกเนื้อตัวหนึ่งเจ็บ ลำบากหนีขึ้นไปบนไหล่เขา ชุกเข้าเชิงไม้หายไ้ไป พบบัดเดียวก็เห็นเนื้อตัวนั้นวิ่งออกจากเชิงไม้เป็นปกติอย่างเก่า นายพรานบุญนึกประหลาดใจ จึงตามขึ้นไปดูสถานที่บนไหล่เขาที่เนื้อหนีขึ้นไป ก็พบรอยปรากฏอยู่ในศิลา มีลักษณะเหมือนรูปรอยเท้าคน ขนาดยาวประมาณศอกเศษ และในรอยนั้นมีน้ำขัง นายพรานบุญเข้าใจว่าบาดแผลของเนื้อตัวที่ถูกตนยิงคงหายเพราะดื่มน้ำในรอยนั้นจึงวกน้ำลองเอามา ทาตัว บรรดาโรคผิวหนังก็อกกลากเกลื้อน ซึ่งเป็นเรื้อรังมาช้านานแล้วก็หายสิ้นไป เจ้าเมืองสระบุรีจึงสอบสวนความจริงและตรวจค้นพบรอยนั้นดังคำบอกเล่าของนายพรานบุญ จึงมีใบบอกแจ้งเรื่องเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา

ต่อมาสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมจึงเสด็จพระราชดำเนินไป ณ ที่เขานั้นเมื่อได้ทอดพระเนตรเห็นรอยจึงทรงพระราชวิจารณ์ตระหนักแน่ๆ ว่าเป็นรอยพระพุทธบาท เพราะมีลายลักษณะงจักร ประกอบด้วยอักษรรุทตรสถมหาเมฆคล้อยแปดประการ ตรงกับเรื่องที่ชาวลังกาทวีปแจ้ง เกิดพระราชศรัทธาและทรงพระราชดำริเห็นว่ารอยพระพุทธบาทย่อมจัดเป็นบริโศกเจดีย์แท้เพราะเป็นพุทธบาทวิญญูอันเนื่องมาแต่พระพุทธองค์ย่อมประเสริฐยิ่งกว่าอุเทสิกเจดีย์ เช่น พระสถูปเจดีย์สมควรยกย่องบูชาเป็นพระมหาเจดีย์สถาน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ช่างก่อเป็นคฤหาสน์หลังน้อยสวมรอยพระพุทธบาทไว้เป็นการชั่วคราวก่อน¹¹¹

110 พระมหาเสี่ยม สุวโจ (มณีนวรงค์) , รูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยสัจปาเยตามแนวพุทธจิตวิทยา, วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 (สิงหาคม 2562), หน้า 25.

111 พระมหาเสี่ยม สุวโจ (มณีนวรงค์), รูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยสัจปาเยตามแนวพุทธจิตวิทยา, ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561), หน้า 23. ; สารานุกรมเสรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร>

ภายหลังจากได้เสด็จพระราชดำเนินกลับถึงราชธานี จึงเริ่มงานสถาปนาถาวรสถานสำหรับพระพุทธรูปที่พระพุทธรูปนั้นขึ้นเป็นพระมหาเจดีย์สถานและโปรดให้สร้างพระมณฑปครอบรอบพระพุทธรูปพร้อมกับโปรดให้เจ้าพนักงานสร้างพระอาราม สำหรับพระภิกษุสามเณรอยู่อาศัยเป็นประจำ เพื่อดูแลรักษาพระมหาเจดีย์สถานพร้อมกับบำเพ็ญสมณธรรมสืบไป บริเวณพระอารามซึ่งกว้างขวางใหญ่โต ได้แบ่งออกเป็นสองเขตเพื่อความสะดวกในการดูแลรักษา คือเขตพุทธาวาสเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป พระอุโบสถและปูชนียสถานที่อยู่บนไหล่เขาตลอดลงมาถึงเชิงเขา เขตสังฆาวาสเป็นที่อยู่จำพรรษาของพระภิกษุสามเณร มีกุฏิพร้อมทั้งศาลาการเปรียญตั้งอยู่ที่บริเวณพื้นดินติดกับเขตพุทธาวาสทั้งสองเขตมีกำแพงล้อมรอบเป็นสัดส่วน มีถนนคั่นกลางระหว่างเขต เพราะเหตุว่าวัดนี้เป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูป จึงได้รับพระราชทานนามมาแต่เดิมว่า "วัดพระพุทธรูป" แต่ชาวบ้านโดยทั่วไปนิยมเรียกสั้น ๆ ว่า "วัดพระบาท"¹¹²

วัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร ปัจจุบันมีกำแพงและภูเขาเป็นเขต คือทิศเหนือจดกำแพงเก่าทิศใต้จดกำแพงและเขาโพธิ์ลังกา ทิศตะวันออกจดกำแพงและเขาโพธิ์ลังกา ทิศตะวันตกจดกำแพงพระราชนิเวศน์โบราณ เนื้อที่สวนยาวแต่ด้านเหนือถึงด้านใต้ 14 เส้น 2 วา ส่วนกว้างแต่ด้านตะวันออกถึงตะวันตก 8 เส้น¹¹³ เป็นวัดที่มีความสำคัญคือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและเป็นสำนักปฏิบัติธรรม เป็นที่แสวงบุญของพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีศาสนสถานและศาสนวัตถุเก่าแก่เกี่ยวกับพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าคือ มีรอยพระพุทธรูปที่ประดิษฐานบนยอดเขาสุวรรณบรรพต มีพระมณฑปสร้างครอบอย่างงดงาม มีพระวิหารหลวง มีพระเจดีย์ที่ตั้งอยู่โดยรอบพระมณฑปอีกมากมาย มีสวนป่าอยู่บริเวณภายในวัดที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังเป็นวัดที่มีอุทยานการศึกษาและปฏิบัติธรรมภายในวัด เพื่อเป็นสะพานเชื่อมระหว่างความเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุให้เดินควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ ในปีหนึ่ง ๆ จะมีพุทธศาสนิกชนเดินทางมานมัสการรอยพระพุทธรูปมากมายตลอดปี¹¹⁴ วัดมีปูชนียสถานที่สำคัญคือ "รอยพระพุทธรูป" ประทับบนแผ่นหินเนื้อไหล่เขาสุวรรณบรรพต หรือเขาสะจักพันธรรมาศรียะรอยพระบาทมีความกว้าง 21 นิ้ว ยาว 60 นิ้ว ลึก 11 นิ้ว ค้นพบในสมัยพระเจ้าทรงธรรม พระองค์ทรงเห็นว่าเป็นรอยพระบาทตามลักษณะ 108 ประการ จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างมณฑปชั่วคราวครอบรอบพระพุทธรูปไว้ซึ่งต่อมาได้มีการสร้างต่อเติมกันอีกหลายสมัย¹¹⁵ พระครูศรีวรกัจจารักษ์¹¹⁶ กล่าวเพิ่มเติมว่า โดยความเชื่อแล้ว รอยพระพุทธรูปวัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร เป็น 1 ใน 5 แห่งของโลกที่มีรอยพระพุทธรูป

112 เจ้าอาวาสวัดพระพุทธรูป และคณะ, หนังสือที่ระลึก งานเทศกาลนมัสการพระพุทธรูป วัดพระพุทธรูป ราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี, (สระบุรี: โรงพิมพ์พิชิตจังหวัดสระบุรี, 2563), หน้า 52.

113 บุญเลิศ เสนอนานท, วัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทศรีอนันต์การพิมพ์, 2537), หน้า 31.

114 พระมหาเสถียร สุวโจ (มณีนวรงค์), รูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยสปปายะตามแนวพุทธจิตวิทยา, วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, หน้า 2825.

115 พระมหาเสถียร สุวโจ (มณีนวรงค์), รูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยสปปายะตามแนวพุทธจิตวิทยา, ปริญาพุทธศาสตร์ฉบับจิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา, หน้า 23.

116 สัมภาษณ์ พระครูศรีวรกัจจารักษ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพระพุทธรูป ราชวรมหาวิหาร, 22 ธันวาคม 2565.

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 1 รอยพระพุทธรูป วัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร





รูปภาพประกอบที่ 2 รอยพระพุทธรูป วัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร

รอยพระพุทธรูป มีข้อมูลว่า¹¹⁷ ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. 2163 – 2171) ได้มีพระภิกษุไทยพากันไปนมัสการพระพุทธรูป ณ เขาสุมนภูในลังกาทวีปและได้ทราบจากทางลังกาว่า "ฝ่าพระบาทมีอยู่ ณ กรุงศรีอยุธยา ประดิษฐานอยู่บนไหล่เขาสุวรรณบรรพตข้างทิศอุดรสถิตเหนือกรุงศรีอยุธยา" ครั้นพวกพระภิกษุไทยกลับเข้ามาจากลังกาได้ทูลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมให้ทรงทราบพระองค์จึงได้โปรดให้มีตราสั่งหัวเมืองให้เที่ยวตรวจดูตามภูเข่า เจ้าเมืองสระบุรีได้ความจากพราหมณ์ว่า "มีศิลาเป็นแอ่ง มีน้ำขังอยู่" เจ้าเมืองสระบุรีจึงมีใบบอกเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2167 สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมทรงตีพระทัยเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตร โดยเสด็จทรงชลมารคจอดเรือพระที่นั่ง ณ สถานที่เรียกว่า ท่าเรือ (คือที่ว่าการอำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน) เมื่อเสด็จขึ้นบกแล้ว นายพราหมณ์เป็นมัคคุเทศก์ นำลัดตัดตรงไปถึงเชิงเขา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นแท่นเป็นรอยพระพุทธรูป มีลายลักษณะกัจจกร ประกอบด้วยมหายานมงคล 108 ประการสมด้วยพระบาลี แล้วตอกกับเมืองลังกาบอกเข้ามาว่า กรุงศรีอยุธยามีรอยพระพุทธรูปอยู่เหนือยอดเขาสุวรรณบรรพต

117 เจ้าอาวาสวัดพระพุทธรูป และคณะ, หนังสือที่ระลึก งานเทศกาลนมัสการพระพุทธรูป วัดพระพุทธรูป ราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี, หน้า 54.



รูปภาพประกอบที่ 3 ประตูละติจ

ประตูละติจ คือ ประตูละติจพะทพะทาวาส เป็นพูชนียสถานที่สำคัญ ที่พระมหากษัตริย์ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ครั้งสมเด็จพระ เจ้าทรงธรรม ถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ทุก พระองค์เมื่อเสด็จมานมัสการรอยพระพุท บาท จะเสด็จมาเข้าทางประตูละติจนี้ จึงเรียกว่า “ประตูละติจ” ถ้ามีการประกอบพิธีอันเป็น มงคลในเขตพุทพะทาวาส หรือ ภายในพระ มณฑป เช่นเมื่อครั้งก่อนแต่โบราณมา การ ทอดผ้าพระกฐินพระราชทาน (กฐินหลวง) มีการแห่ทางประตูละติจนี้ ประเพณีตัก บาตรดอกเข้าพรรษา การถวายเทียนจำนำ พรรษาพระราชทาน การบรรพชา อุปสมบท และประชาชนที่มาทำพิธีอันเป็น มงคลก็จะเข้าทางประตูละติจนี้ สืบต่อกัน มา

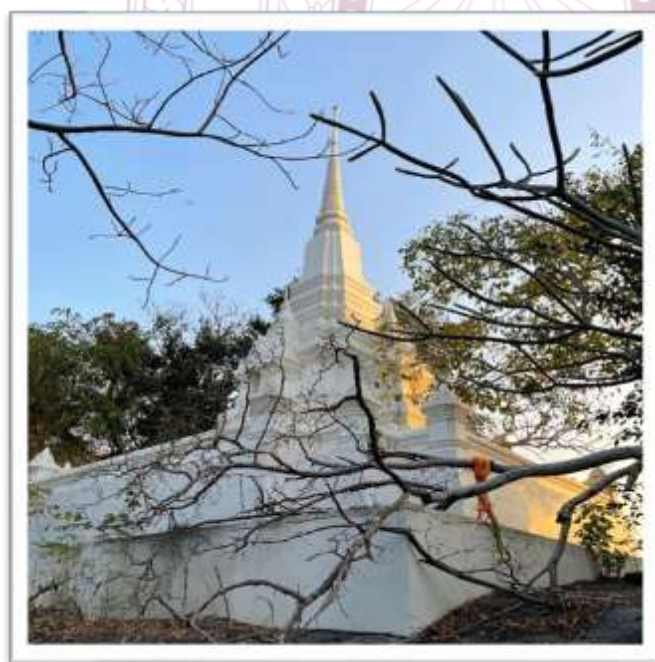


รูปภาพประกอบที่ 4 ประเพณีตักบาตรดอกเข้าพรรษา



รูปภาพประกอบที่ 5 พระวิหารคกลาง

พระวิหารคกลาง หรือ "วิหารจีน" เป็นที่ออกสู่ เตียบ, ธง ตั้งแต่ พ.ศ. 2470 วิหารหลังนี้จึงได้นามว่า วิหารจีน ตั้งแต่ครั้งนั้น



พระบรมราชานุสรณ์พระเจ้าทรงธรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช โปรดมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชพิธียกพระจุลมงกุฎยอดพระมณฑป ซึ่งได้ทรงสร้างขึ้นใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2495 พร้อมกับทรงเปิดพระบรมราชานุสรณ์พระเจ้าทรงธรรม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2503

รูปภาพประกอบที่ 6 พระบรมราชานุสรณ์พระเจ้าทรงธรรม



รูปภาพประกอบที่ 7 ตุ๊กตารูปยักษ์สองตน

ตุ๊กตารูปยักษ์สองตน ยืนถือกระบองอยู่บนแท่นทั้งสองข้างประตู เรียกประตูนี้ว่าประตูยักษ์ เป็นของสร้างมาแต่ครั้งแผ่นดินพระเจ้าบรมโกศ และได้รับบูรณะต่อกันมา ยักษ์สองตนนี้เรียกกันว่า กุมภัณฑ์เฝ้าวัดจะมองเห็นการแต่งกายของศิลปินละคร ตามยุคสมัยดั้งเดิมให้อนุชนรุ่นหลังได้

รับชม นับว่าเป็นศิลปะ ชนิดหนึ่งในอดีต



พระอุโบสถ ตั้งอยู่บริเวณ ไหล่เขาใกล้กับองค์พระ มณฑป เป็นพระอุโบสถไม้ สู้จะกว้างใหญ่โตเท่าใดนัก มี รูปทรงสวยงาม กระจัดรีด สร้างด้วยอิฐถือปูน หลังคามุงกระเบื้องเคลือบสี มีช่อฟ้าใบระกา หางหงส์ ประดับกระจกสีทอง

รูปภาพประกอบที่ 8 พระอุโบสถ

ศาลาเปลื้องเครื่อง สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ก่อนที่พระเจ้าแผ่นดินจะเสด็จขึ้นนมัสการรอยพระพุทธรบาททรงเปลื้องเครื่องและเปลี่ยนเครื่องฉลองพระองค์ใหม่ก่อนเสด็จขึ้นนมัสการรอยพระพุทธรบาทในสมัยโบราณ



รูปภาพประกอบที่ 9 ศาลาเปลื้องเครื่อง



รูปภาพประกอบที่ 10 พระวิหารหลวง

พระวิหารหลวง หรือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งพระพุทธบาท แต่เดิมเป็นที่ประทับเจ้านายฝ่ายในที่ตามเสด็จ พระวิหารหลวงบรรจุโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ มีพระภูษาของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงเจริญพระราชศรัทธา บริจาคถวายเป็นพุทธบูชา ก็ได้รวบรวมบรรจุไว้ในตู้เรียงรายเป็นหมวดหมู่



รูปภาพประกอบที่ 111 ภาพมุมสูงบริเวณวัดพระพุทธรบาทราชวรมหาวิหาร



รูปภาพประกอบที่ 122 ภาพมุมสูงบริเวณวัดพระพุทธรบาทราชวรมหาวิหาร

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: งานนมัสการรอยพระพุทธรบาท วันขึ้น 1-15 ค่ำ เดือน 3 รวม 15 วัน และ วันขึ้น 8 –15 ค่ำ เดือน 4 รวม 8 วัน ตรงกับเทศกาลวันตรุษจีน รวมทั้งทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: กราบสักการะรอยพระพุทธรบาท ไหว้พระขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ประเพณีตักบาตรดอกเข้าพรรษา วันขึ้น 14 ค่ำ-วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัดเหล่านั้นจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ **คุณค่าที่เป็นรูปธรรม** (มิติเชิงสันตนาการ) เช่น ชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ใฝ่พระ ขอพร และ**คุณค่าที่เป็นนามธรรม** (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม ความเชื่อและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับ เป็นต้นว่า วัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร มีปูชนียสถานที่สำคัญหลายแห่ง โดยเฉพาะรอยพระพุทธรูป เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ล้ำค่า จากความศรัทธาของพุทธบริษัทและพระเจ้าแผ่นดินในสมัยอยุธยา ทำให้เกิดเป็นวัดวาอาราม มีพระภิกษุสงฆ์ เสนาสนะ ศาสนสถาน เช่น พระมณฑปที่สร้างครอบองค์รอยพระพุทธรูป มีความสวยงามวิจิตรได้รับการบูรณะปรับปรุงแต่ยังทรงศิลปะเดิมไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งเจดีย์รอบพระมณฑป สร้างขึ้นตามโอกาสต่างๆ โดยพระเจ้าแผ่นดินในสมัยต่อมา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ทุก ๆ พระองค์ ได้ทรงโปรดให้มีการปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมทะนุบำรุงเป็นอย่างดีตลอดมาทุก ๆ รัชกาล นับว่าวัดพระพุทธบาทนี้เป็นปูชนียวัตถุสถานที่สำคัญแห่งหนึ่ง เป็นสมบัติของชาติและของทางศาสนา เป็นปูชนียวัตถุล้ำค่าในการประชุมฝีมือช่างทางศิลปกรรม แต่ละสมัยรวมเข้าไว้ ณ สถานที่นี้อย่างพร้อมมูลเป็นของน่าดู น่าชม ยังมีสิ่งแวดล้อมที่งดงามตามธรรมชาติ เช่นภูเขา แม่น้ำ เมื่อได้มากราบสักการะ สร้างบุญ ได้สร้างทาน บารมี มีความสุขความสบาย ยิ่งศรัทธาให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น ดังนั้นการท่องเที่ยววัดจึงเป็นไปเพื่อการรู้จักทุกซ์และวิธีการดับทุกซ์ ตลอดจนการพัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

สิ่งอำนวยความสะดวก: ห้องน้ำ ลานจอดรถ ป้ายบอกอธิบายสถานที่
สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร เช่น **วัดถ้ำกระบอก** ห่างจากวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร 6.6 กม., **วัดเขาวง (ถ้ำนารายณ์)** ห่างจากวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร 12 กม., **ตลาดหัวปลี สวนพฤกษศาสตร์ พุแค** ห่างจากวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร 14.9 กม., **วัดพระพุทธแสงธรรม** ห่างจากวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร 40 กม., **วัดพระพุทธราย** ห่างจากวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร 45.4 กม., **วัดหลวงพ่อบำเรอศักดิ์สิทธิ์** ห่างจากวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร 42 กม.

การเดินทาง

มีความสะดวกสบายทั้งทางรถยนต์ส่วนตัว และรถยนต์โดยสาร หรือโดยสารรถไฟ

วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม จังหวัดนครราชสีมา

ที่ตั้ง: ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 081-992 7673

ประวัติความเป็นมา

ประวัติความเป็นมาของวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม¹¹⁸ หรือวัดพระขาว เป็นวัดที่เกิดจากคำริของพระสุทธิธรรมรังสีคัมภีร์เมธาจารย์ หรือท่านพ่อลี แห่งวัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ ครั้งเมื่อหลวงพ่อดีเดินทางมาที่จังหวัดนครราชสีมา ท่านได้เดินธุดงค์มายังบริเวณเขตดงพญาไฟ ต่อมาท่านมีดำริที่จะสร้างวัดขึ้น ณ เชิงเขาสี่เสียด้า ไปพร้อมๆ กับการสร้างพระพุทธรูป (องค์พระขาว) ไว้บนเนินเขา ต่อมาท่านพ่อลีจึงได้แจ้งความประสงค์ให้แก่บรรดาศิษยานุศิษย์ของท่านทุกคนให้ทราบโดยเฉพาะคือ พลเอกพงษ์ปทุมกันต์ให้เป็นหัวแรงใหญ่ในการจัดการก่อสร้างวัดและพระพุทธรูปประดิษฐานจึงสำเร็จเป็นวัดขึ้นมาได้ณเชิงเขาแห่งนี้และได้ชื่อว่า “วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม” ต่อมาได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2515 พลเอกพงษ์ ปุณณกันต์ จึงได้ร่วมกันสร้างพระพุทธรูปโดยการขยายส่วนมาจากพระพุทธรูป ภปร. หล่อด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ทั้งหมดมีน้ำหนัก 3,000 ตัน หน้าตักกว้าง 27 เมตร เพื่อเป็นการน้อมเกล้าถวายโดยพระราชกุศลแด่พระสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นพระบรมราชานุสรณ์พิเศษ และได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานนามพระพุทธรูปและพระราชทานพระปรมาภิไธยย่อของทั้งสองพระองค์อัญเชิญประดิษฐานพระพุทธรูปด้วย และทรงพระราชทานนามพระพุทธรูปว่า พระพุทธสกลสิมามงคล นับเป็นพระพุทธรูปปางประทานพรที่ใหญ่ที่สุดในโลกเมื่อวัดและถาวรวัตถุที่พระสงฆ์จะใช้ประกอบศาสนกิจสร้างเสร็จสมบูรณ์แล้ว¹¹⁹ พลเอกพงษ์ ปุณณกันต์ ได้เข้าไปกราบสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (อ้วน ติสโส) กราบขอเจ้าอาวาสและนิมนต์พระญาณสิทธาจารย์หรือหลวงปู่เมตตาหลวงมาเป็นเจ้าอาวาสรูปแรกของวัดเทพพิทักษ์ปุณณารามวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม(วัดพระขาว)เป็นวัดที่ถูกล้อมรอบด้วยป่าไม้หนาแน่นร่วมกับทัศนียภาพอันสวยงามทำให้เหมาะแก่การพักผ่อนร่างกายและจิตใจ¹²⁰

พระครูพิทักษ์ธรรมานุยุต¹²¹ กล่าวว่าจุดเด่นของวัด การท่องเที่ยวเชิงพุทธ ในด้านศาสนสถานคือ หลวงพ่อขาว เพราะมองเห็นมาแต่ไกล ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นชาวพุทธหรือชาวต่างชาติเข้ามาเห็นความศรัทธาของชาวพุทธ เห็นความสวยงาม รื่นรมย์ รู้สึกว่าได้บุญ แม้ว่าจะไม่ได้มาทำบุญเพียงแค่ผ่านมามององค์หลวงพ่อขาว สวย ร่มรื่น ก็รู้สึกเป็นบุญ ก่อนที่ท่านพ่อลีดำริสร้างวัดแห่งนี้ ท่านธุดงค์มาบริเวณนี้ ได้นั่งสมาธิ เข้ากรรมฐาน ถิณนิมิตเห็นเทวดาจำนวนมากที่สถิตอยู่บริเวณเทือกเขาแห่งนี้ สมัยนั้นเรียกว่า “ดงพญาไฟ” เปลี่ยนชื่อเป็น “ดงพญาเย็น” ในสมัยรัชกาลที่ 4 โดยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า

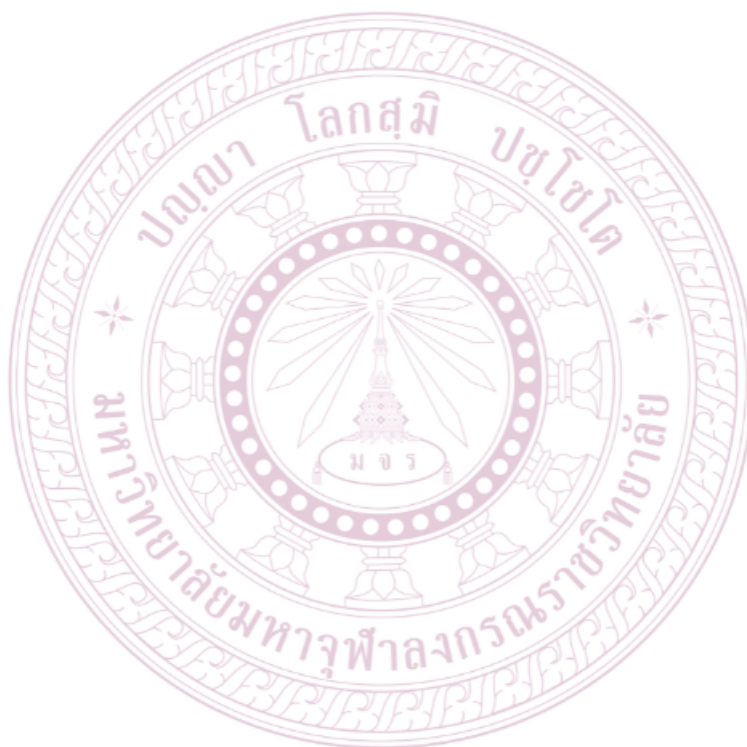
118 วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม, **มรดกทางพระพุทธศาสนา ประวัติวัดและประวัติเจ้าอาวาส**, หนังสือแจกของวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม, (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.) หน้า 1-9. ; ที่นี้ อำเภอปากช่อง, **เที่ยวปากช่อง**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.atpakchong.com [17 ธันวาคม 2565]

119 วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม, **มรดกทางพระพุทธศาสนา ประวัติวัดและประวัติเจ้าอาวาส**, หน้า 1-9.

120 ญาณเดช ชื่นจิตต์ และคณะ, **แนวทางการจัดเส้นทางโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดนครราชสีมา**, **วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ** ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2562), หน้า 20.

121 สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ธรรมานุยุต, เจ้าอาวาส วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม, 23 ธันวาคม 2564.

เจ้าอยู่หัว พระอนุชา เมื่อครั้งเสด็จไปหัวเมืองนครราชสีมา ผ่านกลางดงพญาไฟ เป็นที่น่าเกรงขาม เมื่อกลับพระนครจึงกราบทูลพระเชษฐาคือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอเปลี่ยนนามเทือกเขาแห่งนี้ เป็น “ดงพญาเย็น” ตั้งแต่นั้นมา เส้นทางถนนหลวงที่ผ่านหน้าวัด เป็นเส้นทางประตู่สู่อีสาน ซึ่งมีเส้นเดียว พระครูพิทักษ์กล่าวเพิ่มเติมว่า ทางวัดสนับสนุนให้ชาวบ้านนำสินค้ามาขายในวัด เช่น ผลไม้ ให้ขายราคาถูก ธรรมพออยู่ได้ ไม่ให้โลภ และช่วยกันดูแลความสะอาดไม่ให้ความสกปรกในบริเวณวัด



สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 13 พระพุทธสกลสีมามงคล (หลวงพ่อขาว)



รูปภาพประกอบที่ 14 พระพุทธสกลสีมามงคล (หลวงพ่อขาว)

พระพุทธรูปสลัสมามงคล

“พระพุทธรูปสลัสมามงคล” หรือ “หลวงพ่อบา” ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาสูงจากระดับพื้นดิน 112 เมตร บนโดทั้งหมดมี 1,250 ชั้นหมายถึงจำนวนพระอรหันต์ที่ไปชุมนุมกันโดยมิได้นัดหมายในวันมาฆบูชา องค์พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่เหนือพื้นดิน 112 เมตรหรือ 56 วา หมายถึงพระพุทธรูป 56 ประการ องค์พระสูง 45 เมตรหมายถึงพระพุทธรูปองค์โปรดเวไนยสัตว์อยู่ 45 พรรษาหรือเรียกว่าทรงทำพุทธรูปอยู่ 45 พรรษา หลังจากที่ตั้งเสร็จแล้ว หน้าตักกว้าง 27 เมตร (13 วา 2 ศอก 1 คืบ) หมายถึงองค์แห่งรัตนคุณ 13 ประการ พระเกตุ (โมลี) สูง 7 เมตร หมายถึงโพธิมณฑป 7 องค์ พระกรรณ (หู) ยาว 6.80 เมตร ช่องพระนาสิก (จมูก) มีขนาดกว้างพอถึงน้ำมัน 200 ลิตรลอดได้ พระเนตรดำขลิบด้วยเมฆพัด ดวงพระเนตรฝังมุก¹²²

พระพุทธรูปสลัสมามงคลซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางประทานพรที่ใหญ่ที่สุดในโลก องค์พระมีสีขาวยุติฐานคือได้อัญเชิญพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงประดิษฐานที่ฐานพระ ซึ่งการสร้างพระพุทธรูปสลัสมามงคลนี้มาจากดำริของพระสุทธธรรมรังสี คัมภีร์เมธาจารย์ (ท่านพ่อลี ธรรมธโร) และชื่อพระพุทธรูปสลัสมามงคลเป็นชื่อพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรด้วยเช่นกัน¹²³



รูปภาพประกอบที่ 15 บรรยากาศด้านบนหน้าองค์หลวงพ่อบา

¹²² วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม, **มรดกทางพระพุทธศาสนา** ประวัติวัดและประวัติเจ้าอาวาส, หน้า 5-7. ; โครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ครั้งที่ 2, สาขาวิชาเทคโนโลยีออกแบบนิเทศศิลป์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จ.นครราชสีมา 2557), หน้า 9.

¹²³ ญาณเดช ชื่นจิตต์ และคณะ, แนวทางการจัดเส้นทางโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดนครราชสีมา, **วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ**, หน้า 20.



รูปภาพประกอบที่ 16 พระสุทธธรรมรังสีคัมภีร์เมธาจารย์ หรือท่านพ่อลี



รูปภาพประกอบที่ 17 พระญาณสิทธิอาจารย์ (สิงห์ สุนทโร) หลวงปู่เมตตาหลวง



รูปภาพประกอบที่ 18 บันไดทางขึ้นไปนมัสการหลวงพ่อบุญ

บันไดทางเดินขึ้นไปนมัสการพุทธะพระพุทธรูปสลักปางมารวิชัย (หลวงพ่อบุญ) บนเขา จะมีลักษณะเป็นบันไดขึ้นสองด้านสร้างโค้งเว้าประกบกันเป็นรูปไบโพรซ์ขึ้นไปบรรจบกันที่องค์พุทธรูป บันไดมีทั้งสิ้นหนึ่ง 1,250 ขั้น (นับรวมทั้งทางด้านซ้ายและด้านขวา) ซึ่งเท่ากับจำนวนพระอรหันต์สาวกขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เข้ามาเฝ้าพระองค์ในวันเพ็ญ 15 ค่ำเดือน 3 โดยมีได้นัดหมายอันเป็นการก่อกำเนิดแห่ง “วันมาฆบูชา” ¹²⁴

124 วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม, มรดกทางพระพุทธศาสนา ประวัติวัดและประวัติเจ้าอาวาส, หน้า 7.



รูปภาพประกอบที่ 189 นกยูงบริเวณรอบวัด

บริเวณรอบวัด มีนกยูง ไก่ ที่คุ้นเคยกับนักท่องเที่ยว

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: งานตักบาตรเทโวโรหณะ ทำบุญตักบาตรและปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา, สวดมนต์ข้ามปี , รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในเทศกาลวันสงกรานต์

กิจกรรมประจำวัน: ไหว้พระขอพรพระพุทธรูป หลวงพ่อขาว หรือหลวงพ่อใหญ่

กิจกรรมการท่องเที่ยว: การเดินขึ้นบันได 1,250 ขั้น ไปบนเขาเพื่อกราบนมัสการองค์หลวง พ่อขาว และชมและถ่ายรูปสัตว์ป่าที่มาอยู่ในบริเวณวัด เช่น นกยูง ไก่

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด การท่องเที่ยวเชิงศาสนา มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดได้เรียนรู้วิถีพุทธในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม และพุทธพิธี ที่สืบเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัยในแต่ละท้องถิ่น และรวมไปถึงการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับ เป็นต้นว่า พระพุทธเจ้าอยู่กับธรรมชาติ อยู่ในป่า¹²⁵ เราเอาศาสนสถานไปอยู่ในป่า วัดและองค์หลวงพ่อขาวตั้งอยู่บนเขาสี่เสียด้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเขาใหญ่ที่เป็นมรดกโลกแล้ว อยู่ในเทือกเขาเดียวกัน หลวงพ่อขาวสร้างมานานแล้ว สร้างมาก่อนประกาศถือว่าวัดอยู่ในเขตป่า กรมป่าไม้ก่อนญาติ เนื่องจากสร้างมาก่อนมีการประกาศ ซึ่งท่านพ่อลี เป็นผู้จัดการก่อสร้าง เส้นทางถนนหลวงที่ผ่านหน้าวัดเป็นเส้นทางประตูสู่อีสาน ซึ่งมีเส้นทางเดียว เพื่อเป็นเครื่องเตือนสติเตือนใจในการเดินทางว่าอย่าประมาท

ทางวัดมีศูนย์ปฏิบัติธรรมซึ่งอยู่คนละส่วน แยกกันอย่างชัดเจนกับส่วนการท่องเที่ยว เป็นสำนักอบรมพระวิปัสสนาจารย์และพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ในบริเวณวัดยังมีสระน้ำเป็นจุดให้อาหารปลา สัตว์ป่าที่ลงมาจากป่าเอง เช่นนกยูง จะแผ่รำแพนให้ถ่ายรูปมีความคุ้นเคยกับนักท่องเที่ยว

125 สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ธรรมานุยุต, เจ้าอาวาส วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม, 23 ธันวาคม 2564.

ทำให้มีความสุข เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ชาวต่างชาติมาเที่ยวชมจำนวนมาก ทางวัดมีสัญลักษณ์ คือ สะอาด สวย สงบ นักท่องเที่ยวบางท่านมาเพื่อต้องการพินิจความสงบไปถึงองค์หลวงพ่อขาว¹²⁶ ได้กราบหลวงพ่อขาวแล้วมีความสุขสบายใจ สงบใจ¹²⁷ ดังนั้นการท่องเที่ยวภายในวัด จึงเป็นไปเพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง

สิ่งอำนวยความสะดวก :

สิ่งอำนวยความสะดวกมีครบครัน เช่น ห้องน้ำสะอาด ไฟฟ้า น้ำประปา ฯลฯ รวมถึงบันไดขึ้นสักการะพระพุทธรูปสลักรูป 1,250 ชั้น

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม เช่น วัดถ้ำไทรรัตน์ ห่างจากวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม 14.9 กม., วัดกลางดง ห่างจากวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม 6.6 กม., วัดถ้ำเขาวง ห่างจากวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม 21.5 กม., วัดป่าสาละวัน ห่างจากวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม 106 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว ตาม Google Maps หรือรถโดยสารประจำทาง

การเข้าถึง ทางเข้าวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม (วัดพระขาว) อยู่ติดถนนมิตรภาพฝั่งขาเข้ากรุงเทพฯ และจากถนนมิตรภาพเข้าถึงวัดมีระยะทาง 2.6 กิโลเมตร เป็นถนนชนบท 2 เลน

126 สัมภาษณ์ คุณจิตเมต ฤทธิเดช, นักท่องเที่ยวจากอำเภอหมวกเหล็ก, 23 ธันวาคม 2564.

127 สัมภาษณ์ คุณเอมอร จรูญแสง, นักท่องเที่ยวจากจังหวัดชัยภูมิ, 23 ธันวาคม 2564.

วัดหนองแขวง พระอารามหลวง จังหวัดขอนแก่น

ที่ตั้ง: ถนนกลางเมือง ริมบึงแก่นนคร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 043-227695, 084-393 6314

เฟสบุ๊ก : วัดหนองแขวง พระอารามหลวง-วัดเหนือ

ประวัติความเป็นมา

วัดหนองแขวงเดิมชื่อ วัดเหนือ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2332 พร้อมกับวัดกลางและวัดธาตุ โดยท้าวเพี้ยเมืองแพน เจ้าเมืองคนแรก ณ บ้านบึงบอน (บึงแก่นนคร) พ.ศ.2354 ท้าวจาม บุตรท้าวเพี้ยเมืองแพน เจ้าเมืองคนที่ 2 ได้ย้ายเมืองไปอยู่บ้านดอนพันชาติ เขตเมืองมหาสารคาม (บ้านโนนเมือง ต.แพ่ง อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม) บ้านบึงบอนจึงกลายเป็นเมืองเก่า ต่อมาขอนแก่นได้มีการย้ายเมืองหลายครั้ง เมืองขอนแก่นมีโอกาสมากลับมาตั้งที่บึงบอน (เมืองเก่า) อีกครั้งในช่วงพระยาณรงค์บุรีรักษ์ (อู๋) พ.ศ.2442 เจ้าเมืองก็ได้ทำการปฏิสังขรณ์อุโบสถวัดธาตุ วัดกลาง และวัดหนองแขวง (ปัจจุบันไม่มีแล้ว) ภายในวัดหนองแขวงเมืองเก่าซึ่งเป็นพระอารามหลวงมีพระมหาธาตุแก่นนคร หรือพระธาตุเก้าชั้นฐานสี่เหลี่ยมกว้างด้านละ 50 เมตร เรือนยอดทรงเจดีย์จำลองแบบจากพระธาตุพนม และพระธาตุขามแก่น จัดสร้างขึ้นเนื่องในวโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี และ มหามิ่งคลานุสรณ์ 200 ปี เมืองขอนแก่น ความสูงขององค์พระธาตุฯ 80 เมตร มีพระจุลธาตุ 4 องค์ ตั้งอยู่ 4 มุมและมีกำแพงแก้วพญานาค 7 เศียรล้อมรอบ เป็นศิลปะสมัยทวารวดี ผสมผสานศิลปะอินโดจีน ซึ่งเป็นลักษณะแบบขาวอีสานปากแหว¹²⁸

ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาครั้งแรก เมื่อปีพ.ศ. 2442 โดยพระยาณรงค์บุรีรักษ์ (อู๋) และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2527 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร มีเนื้อที่ดินที่ตั้งวัด 26 ไร่ 65 ตารางวา โดยมีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์เป็นโฉนด 713 เลขที่ 28 หน้าสำรวจ 794 เล่มที่ 8 หน้า 13 ในปีพ.ศ. 2544 ทางวัดซื้อที่ดินเพิ่มอีก 2 ไร่ 39 ตารางวา รวมเนื้อที่ 28 ไร่ 1 งาน 4 ตารางวา¹²⁹

พระมหานูชิต ทิธรรม¹³⁰ กล่าวเสริมว่า หลวงปู่คุณ อดีตเจ้าอาวาส เป็นผู้เริ่มสร้างพระมหาธาตุ หลวงพ่อได้ไปต่างประเทศได้เห็นพระธาตุในหลายๆที่ จึงมีเจตนาว่าจะสร้างพระธาตุเป็นอัตลักษณ์ของชาวอีสาน ในครั้งนั้นการขออนุญาตนั้นยังไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนแต่มีความตั้งใจที่จะสร้าง ได้กลับไปที่บ้านเกิดไปเห็นसानแห่ที่โยมพ่อตากไว้ จึงได้ความคิดเป็นรูปทรงของพระ

128 ประวิทย์ เฮงพระธาน, การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น, **ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561), หน้า 115: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, **องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม วัดหนองแขวง(พระมหาธาตุแก่นนคร)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.m-culture.go.th/khonkaen/ewt_news.php?id=327&filename=index [20 ธันวาคม 2564]

129 ประวิทย์ เฮงพระธาน, การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น, **ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, หน้า 115-116.

130 สัมภาษณ์ พระมหานูชิต ทิธรรม, เจ้าหน้าที่พระมหาธาตุแก่นนคร, วัดหนองแขวง, 25 ธันวาคม 2564.

ธาตุ และได้นำแบบของพระธาตุในภาคอีสานมาไว้รวมกันที่พระมหาธาตุแก่นนคร คือยอดสุดเป็นรูปทรงของพระธาตุพนม ถัดลงมาเป็นรูปทรงกลมของพระธาตุขามแก่น และถัดลงมาเป็นรูปทรงของพระธาตุวัดหนองแวงจนถึงฐาน ให้สามารถเดินขึ้นได้ 9 ชั้น หลวงปู่คุณ ต้องการอนุรักษ์ของเก่าๆของชาวอีสาน เพื่อให้มาจัดนิทรรศการแสดงที่พระมหาธาตุนี้ เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้เข้ามาศึกษา พระมหาอนุชิตยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ด้วยยุคสมัยเปลี่ยนตามกาลเวลา ของเก่าเริ่มทรุดโทรม จะมีการพัฒนาไปตามยุคสมัย วัดหนองแวงยังมีโรงเรียนการกุศล ศูนย์แพทย์วัดหนองแวงไว้บริการประชาชน

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด

พระมหาธาตุแก่นนคร¹³¹ สร้างเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2533 เป็นพระธาตุสำคัญของเมืองขอนแก่นเนื่องจากมี 9 ชั้นชาวบ้านจึงเรียกว่า "พระธาตุ 9 ชั้น" ภายในรวบรวมพระธรรมคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา แต่ละชั้นโดดเด่นด้วยลวดลายของบานประตูและหน้าต่างแกะสลักบอกเล่าเรื่องราวเป็นภาพขดก ภาพพุทธประวัติและภาพแกะสลักรูปพระ 16 ชั้น ชั้นบนสุดของพระธาตุเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุกลางบุษบก อีกทั้งยังสามารถชมทัศนียภาพของเมืองขอนแก่นได้รอบทั้ง 4 ทิศ ฐานพระธาตุกว้าง 50x50 เมตร องค์พระธาตุกว้าง 40x40 เมตร ความสูงของพระธาตุสูงสุดเนื้อปูนสูง 72 เมตร ถึงยอดฉัตรพระธาตุสูง 80 เมตร พื้นที่ทั้งหมดในองค์พระธาตุฯ 7,780 ตารางเมตร มีพระจุลธาตุ 4 องค์ตั้งอยู่ 4 มุมมีกำแพงแก้วพญานาค 7 เศียรล้อมรอบกว้าง 72x72 เมตร เป็นศิลปะสมัยทวารวดีหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผสมผสานศิลปะอินโดจีนรูปทรงแบบชาวอีสานตากแห องค์พระมหาธาตุมีลักษณะเด่นคือ สามารถเดินขึ้นได้ทั้ง 9 ชั้น เดินชมได้รอบ 360 องศา ภายในองค์พระธาตุ มีอยู่ 9 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 ภายในพระธาตุบริเวณชั้นแรก เป็นหอประชุม มีพระประธาน 3 องค์อยู่ตรงกลางพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ส่วนอุรังคธาตุ (ส่วนอก) และพระธาตุของพระสาวกประมาณ 100 องค์ บริเวณที่เรียกว่า " ตักบาตร 108 " พระประจำวันเกิด

ชั้นที่ 2 เป็นพิพิธภัณฑ์ของชาวอีสาน โดยเก็บรวบรวมข้าวของเครื่องใช้ในอดีตที่ค่อนข้างหาตัวได้ยากในปัจจุบัน พร้อมทั้งการวาดลวดลายบนผนังที่เกี่ยวกับข้อห้ามของคนอีสาน ที่เรียกว่า "คะลำ" ซึ่งเป็นแนวประพฤติตนในการอยู่ร่วมกันของชาวอีสาน โดยแต่ละภาพก็หมายถึงข้อห้ามแต่ละข้อ ซึ่งมีทั้งหมด 35 ข้อ

ชั้นที่ 3 เป็นหอปริยัติ บานประตูหน้าต่างเขียนลวดลายเบญจรงค์ และภาพแกะสลักนิทานเรื่องนางผมหมอม เป็นนิทานที่ได้เล่าสืบทอดกันมาแต่โบราณของชาวอีสาน และในชั้นที่สามนี้ได้รวบรวมตาลปัตร พัดยศ และเครื่องอัฐบริวารของพระภิกษุสงฆ์ที่มีชื่อเสียงในจังหวัดขอนแก่น

131 ประวิทย์ เฮงพระธาน, การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น, **ปริญาพุทธศาสนตรศุภกิจบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, หน้า 117-118.; นายกิตติคุณทด, มุขอีสานสนเทศ, [ออนไลน์, แหล่งที่มา: <http://boss.kku.ac.th/esandb/en/> หมวดหมู่อีสานสนเทศ/2015-09-30-04-33-58/2015-10-01-02-37-12.html [27 สิงหาคม 2565].; สัมภาษณ์ พระมหาอนุชิต ธีธรรม, เจ้าหน้าที่พระมหาธาตุแก่นนคร, วัดหนองแวง, 25 ธันวาคม 2564.

ชั้นที่ 4 เป็นหอปริยัติธรรม ภายในมีพิพิธภัณฑที่รวบรวมของเก่า บานประตูหน้าต่าง ภาพพระประจำวันเกิด เทพประจำทิศ

ชั้นที่ 5 เป็นหอพิพิธภัณฑ มีบริวารของหลวงปู่พระครูปลัดบุษบา สุมโน อดีตเจ้าอาวาสวัดบานประตูหน้าต่างแกะสลักภาพพุทธชาดก

ชั้นที่ 6 เป็นหอพระอุปัชฌายาจารย์ บานประตูหน้าต่างแกะสลักนิทานชาดกเรื่องเวสสันดร

ชั้นที่ 7 เป็นหอพระอรหันต์สาวก บานประตูหน้าต่างแกะสลักนิทานเรื่องพระเตมีย์มีใบ้

ชั้นที่ 8 เป็นหอพระธรรม เป็นที่รวบรวมพระธรรม คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา มีพระไตรปิฎก ฯลฯ บานประตูแกะสลักรูปพรหม 16 ชั้น

ชั้นที่ 9 เป็นหอพระพุทธ ตรงกลางมีบุษบก เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า บานประตูแกะสลักภาพ 3 มิติ รูปพรหม 16 ชั้น และสามารถชมทัศนียภาพของตัวเมืองขอนแก่นได้ทั้ง 4 ด้าน โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันออกสามารถมองเห็นทิวทัศน์ของบึงแก่นนครที่สวยงาม





รูปภาพประกอบที่ 19 พระมหาธาตุแก่นนคร



รูปภาพประกอบที่ 201 พระมหาธาตุแก่นนคร



รูปภาพประกอบที่ 223 ภาพมุมสูง พระธาตุแก่นนคร รูปภาพประกอบที่ 21 พระบรมสารีริกธาตุบนชั้น 9



รูปภาพประกอบที่ 23 ภาพแกะสลักและของเครื่องใช้เก่า ภายในองค์พระธาตุ



รูปภาพประกอบที่ 25 ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในองค์พระธาตุ

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ประเพณีห่มผ้าองค์พระมหาธาตุ ในเดือนพฤษภาคมของทุกปี

กิจกรรมประจำวัน: ทำบุญ ไหว้พระปิดทอง ถวายสังฆทาน ตักบาตร 108

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา, สวดมนต์ข้ามปี ร่วมกับหน่วยงานราชการ

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด การท่องเที่ยวเชิงศาสนา มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดได้เรียนรู้วิถีพุทธในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม และพุทธพิธี ที่สืบเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัยในแต่ละท้องถิ่น และรวมไปถึงการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับ เป็นต้น พระมหาธาตุแก่นนคร เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองขอนแก่น เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ สุขใจ สบายใจเมื่อได้เห็น ได้มาทำบุญขอพร ถวายสังฆทาน ถ้าเพื่อนมาหามาเยี่ยมจะพามาไหว้ที่พระธาตุ ถ้ามาขอนแก่นแล้วไม่ได้มาไหว้พระธาตุ เหมือนมาไม่ถึงขอนแก่น¹³² พระมหาธาตุแก่นนคร ตั้งเด่นเป็นสง่า มองเห็นแต่ไกล ผ่านมาจึงแวะ บริเวณชั้นล่างดีมากเป็นโล่งโล่งโปร่งสบายได้ทำบุญไหว้พระ ยิ่งขึ้นมาชั้นบน ลมพัดเย็นสบาย ทำให้จิตใจสบายขึ้น¹³³ ดังนั้นการท่องเที่ยวภายในวัด จึงเป็นไปเพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง

สิ่งอำนวยความสะดวก :

132 สัมภาษณ์ คุณสิริกุล ล้อทองพาณิชย์, ชาวขอนแก่น อาชีพค้าขาย, 25 ธันวาคม 2564.

133 สัมภาษณ์ คุณวิษชุดา บุญประกอบ, นักท่องเที่ยวชาวระยอง, 25 ธันวาคม 2564.

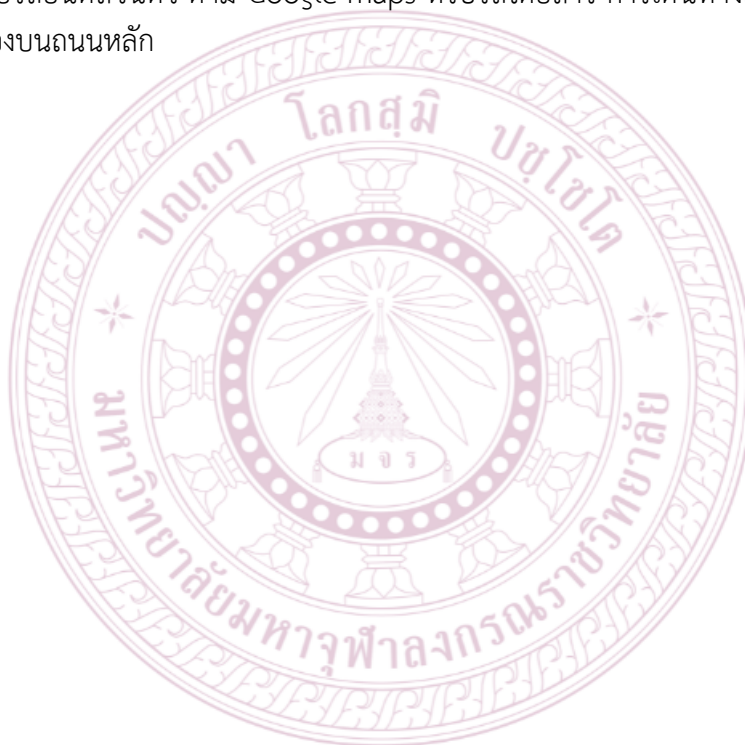
มีสแกนคิวอาร์โค้ดทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ บอกรายละเอียด เช่นประวัติวัด แต่ละชั้นมีคิวอาร์โค้ดแจ้งรายละเอียดพร้อมรูปภาพประกอบทั้ง 9 ชั้น ทางวัดมีจิตอาสาจากนักเรียน นักศึกษาที่มาฝึกประสบการณ์งานด้านการท่องเที่ยวคอยบริการนักท่องเที่ยวด้วยความควบคุมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ลานจอดรถ

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดหนองแขง เช่น พระธาตุขามแก่น ห่างจากวัดหนองแขง 29.4 กม., ถนนคนเดินขอนแก่น ห่างจากวัดหนองแขง 3.6 กม., ศาลหลักเมืองขอนแก่น ห่างจากวัดหนองแขง 3.3 กม., วัดทุ่งเศรษฐี ห่างจากวัดหนองแขง 10.7 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว ตาม Google maps หรือรถโดยสาร การเดินทางสะดวก วัดหนองแขง ตั้งอยู่ในเมืองบนถนนหลัก



วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

ที่ตั้ง: ถนนสามล้าน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 097 9299936

ประวัติความเป็นมา

วัดพระสิงห์ หรือมีชื่อเต็มว่า วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิด วรมหาวิหาร สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ เป็นวัดที่ประดิษฐาน พระสิงห์ (พระพุทธรูป) พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองเชียงใหม่และแผ่นดินล้านนาพระพุทธรูปเป็น ศิลปะเชียงแสนรู้จักกันในชื่อ “เชียงแสนสิงห์หนึ่ง”¹³⁴ พญาผายู กษัตริย์เชียงใหม่โปรดเกล้าฯ ให้สร้าง ขึ้นเพื่อบรรจุพระอัฐิของพญาคำฟู ซึ่งเป็นพระราชบิดา เดิมชื่อว่า **วัดลีเชียงพระ**¹³⁵ สมัยนั้นบริเวณ หน้าวัดแห่งนี้เป็นตลาด (ลี แปลว่า ตลาด) เชียง คือ เมือง “ลีเชียงพระ คือ ตลาดประจำเมืองอยู่ที่ หน้าวัด” ต่อมาในปี พ.ศ.1890 จึงโปรดฯ ให้มีการก่อสร้างพระอาราม ประกอบด้วยเสนาสนวิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ และนิมิตพระเถระอภัยจุฬาพร้อมภิกษุสงฆ์มาจำพรรษา สถาปนาเป็นพระ อารามหลวงภายในกำแพงเมือง ในรัชสมัยพระเจ้าแสนเมืองมา (พ.ศ.1931-1954) โปรดฯ ให้อัญเชิญ พระพุทธรูปจากเมืองเชียงรายลงมาประดิษฐาน ณ วัดลีเชียงพระ ชาวบ้านจึงเรียกว่า วัดพระสิงห์ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียน และกำหนดขอบเขตกลุ่มโบราณสถาน ภายในวัด ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 ลงวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 และเล่มที่ 96 ตอนที่ 97 ลงวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2422¹³⁶

วัดพระสิงห์ปัจจุบันมีร่องรอยว่าเคยเป็นป่าใหญ่มาก่อน เพราะไม่มีถนนตัดผ่านวัดพระสิงห์ไป ถึงประตูสวนดอก แต่มีถนนอ้อมรอบวัดพระสิงห์ทั้งด้านทิศเหนือทิศใต้ไปบรรจบกันที่หลังวัดพระสิงห์ ตัดตรงไปสู่ประตูสวนดอก ซึ่งถนนทุกสายในกำแพงเมืองเชียงใหม่จะตัดตรงไปสู่ประตูเมืองทั้ง 4 ประตูยกเว้นประตูสวนดอกประตูเดียว¹³⁷ จุดเด่นที่ตั้งของวัดพระสิงห์¹³⁸ เมื่อเทียบกับตำราผังเมือง เป็นแบบที่สร้างมาเป็นทางเสด็จของเจ้าเมือง มีถนนราชดำเนินตรงมาที่วัดพระสิงห์พอดี ตรงกับประตู วิหารหลวง และตรงกับพระพุทธรูปในวิหาร มีพระอุโบสถสองสงฆ์ขวางอยู่ ต่อด้วยพระธาตุหลวง พระ เจดีย์ลายและปิดท้ายด้วยพระพุทธรูปไสยาสน์ประทับนอนหันหลัง เป็นปริศนา กันสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่เป็น

134 วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, งานสถาปัตยกรรมล้านนาตามภาพยนตร์และละครดังในอดีต, **จุลสารคุ้ม กลางเวียง** ฉบับที่ 1 (มกราคม 2558 - มีนาคม 2558) หน้า 11.

135 สัมภาษณ์ พระเทพสิงหราชจารย์, เจ้าอาวาส วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, 5 มกราคม 2565.

136 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่, วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://cmi.onab.go.th/th/content/category/detail/id/110/iid/24391> [27 สิงหาคม 2565]; สัมภาษณ์ พระเทพสิงหราชจารย์, เจ้าอาวาส วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, 5 มกราคม 2565.

137 สาธินีย์ เหลืองพิทักษ์, การศึกษาวิเคราะห์มหาปฐกษณะที่ปรากฏในพระพุทธรูปสำคัญในล้านนา, **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย 2560), หน้า 79.

138 สัมภาษณ์ พระเทพสิงหราชจารย์, เจ้าอาวาส วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, 5 มกราคม 2565.

อวมงคล ทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง เป็นการแก้เคล็ดอย่างหนึ่ง เจ้าเมืองสมัยก่อนจะทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาที่วัดพระสิงห์แห่งนี้

พระเทพสิงหราชจารย์ ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ด้านการดูแล อนุรักษ์ รักษา เนื่องจากการใช้วัสดุต่างจากสมัยปัจจุบัน และอายุกาลเวลาทำให้เสื่อม เช่นวิหารลายคำ การบูรณปฏิสังขรณ์การสนับสนุนด้านงบประมาณให้กับหน่วยงานที่มาบูรณะอาจจะเข้าไป¹³⁹

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด

“พระสิง”หรือ“พระพุทธรูปสิงห์” ประดิษฐานที่วัดชื่อ“วัดลีเชียงพระ” บริเวณนี้ก่อนที่พญาผายูจะนำพระอัฐิพญาคำฟูมาบรรจุที่นั่นตำนานกล่าวว่าตั้งอยู่ใกล้กับตลาด (ลี) ซึ่งอาจจะเป็นตลาดที่พญาผายูทรงสร้างแต่แรกตั้งเมืองเชียงใหม่ต่อมาพญาผายูทรงสร้างกุหรือเจดีย์สำหรับบรรจุพระอัฐิพญาคำฟูและสร้างบริเวณเป็นวัดชื่อว่า“วัดลีเชียงพระ” , “วัดพระสิง” หรือ“วัดพระสิงห์”ในปัจจุบัน¹⁴⁰ พระพุทธรูปสิงห์เป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่เมือง เชียงใหม่ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นตามคติพุทธศาสนาที่ได้รับมาจากลังกาทวีป โดยมีตำนานกล่าวว่า ราว พ.ศ. 700 พระเจ้าสีหะ แห่งลังกาทวีปโปรดฯ ให้หล่อพระพุทธรูปขึ้น และถวายพระนามว่าพระพุทธรูปสิงห์ หรือสีหะปฏิมา ตามพระนามของพระองค์ พระพุทธรูปสิงห์ได้รับการอัญเชิญเข้ามายังสุวรรณภูมิ โดยเจ้านครศรีธรรมราชและประดิษฐานอยู่ ณ เมืองนครศรีธรรมราชเป็นแห่งแรก จากนั้นพระพุทธรูปสิงห์ได้ถูกอัญเชิญไปตามเมืองต่างๆ ทั้งที่สุโขทัย พิษณุโลก กรุงศรีอยุธยา กำแพงเพชร และได้เข้าสู่ล้านนาเมื่อ พ.ศ.1934 เมื่อพระเจ้าพรหม ผู้เป็นพระปิตุลาของพระเจ้าแสนเมืองมา อัญเชิญมาจากเมืองกำแพงเพชร และประดิษฐาน ณ เมืองเชียงราย จนกระทั่งพระเจ้าพรหมสิ้นพระชนม์พระเจ้าแสนเมืองมา จึงโปรดฯ ให้อัญเชิญลงมาประดิษฐาน ณ เมืองเชียงใหม่ ลักษณะพุทธศิลปะของพระพุทธรูปสิงห์องค์ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในวิหารลายคำ เป็นศิลปะล้านนา ถือเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธรูปสิงห์ตาม ความเชื่อใน “สิงห์คนิทาน” ซึ่งแพร่หลายในสังคมไทยมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19

139 สัมภาษณ์ พระเทพสิงหราชจารย์, เจ้าอาวาส วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, 5 มกราคม 2565.

140 อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และเดวิดวัยอาจ, ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่, (เชียงใหม่: ชิลด์เวอร์มบุคส์, 2547), หน้า 65.



รูปภาพประกอบที่ 26 พระพุทธสิหิงค์



รูปภาพประกอบที่ 248 วิหารหลวง และรูปปั้นครุฑาศรีวิชัย รูปภาพประกอบที่ 27 พระธาตุเจดีย์
(พระธาตุหลวง)

พระเจดีย์ (พระธาตุหลวง) อยู่ข้างพระอุโบสถ เป็นเจดีย์ทรงระฆังบนฐานสี่เหลี่ยม เดิมคงเคยมีช้างล้อมรอบ แต่ปัจจุบันเหลือเพียงเชือกเดียว ลักษณะคล้ายพระธาตุทริภุญชัย พระเจดีย์เดิมสร้างในรัชสมัยพระเจ้าผายู และมีตำนานว่าได้หักพังลงเสียเมื่อมีแผ่นดินไหว เมื่อ พ.ศ. 2088 และได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่ในสมัยรัตนโกสินทร์



รูปภาพประกอบที่ 259 อุโบสถสองสงฆ์

อุโบสถสองสงฆ์ อุโบสถโบราณทรงล้านนามีลักษณะพิเศษแตกต่างกับอุโบสถทั่วไปคือมีมุขสองด้านหันหน้าไปทางทิศเหนือและทิศใต้ ทั้งสองด้านมีซุ้มประตูตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นวิจิตรงดงาม ภายในมีมณฑปตั้งอยู่ตรงกลาง เป็นที่ประดิษฐานพระเจ้าทองทิพย์จำลอง (พระพุทธรูปเชียงแสนในสมัยต้น)



รูปภาพประกอบที่ 30 หอไตร

หอไตร เป็นอาคารสองชั้นขนาดเล็ก รูปทรงค่อนข้างสูง ชั้นล่างก่ออิฐฉาบปูน มีลายปูนปั้นประดับสวยงาม ชั้นบนเป็นอาคารไม้ทรงวิหารพื้นเมืองล้านนา หอไตรหลังนี้สร้างเมื่อราว พ.ศ. 2040 รัชสมัยพระเมืองแก้ว แต่ต่อมาชำรุดทรุดโทรมลง ตามกาลเวลา และถูกไฟไหม้เสียในบางคราว พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ (พ.ศ. 2399 - 2413) ร่วมกับครูบากัญจนะ วัดสูงเม่น เมืองแพร่ ทำการบูรณะอีกครั้งหนึ่งและเมื่อคราวที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเมืองเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2470 ก็โปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์ใหม่อีกครั้งหนึ่ง



รูปภาพประกอบที่ 32 วิหารพระนอน

รูปภาพประกอบที่ 31 วิหารพระเจ้าทันใจ



รูปภาพประกอบที่ 33 จิตรกรรมฝาผนัง ในวิหารลายคำ

จิตรกรรมฝาผนัง ในวิหารลายคำ ผนังวิหารลายคำวัดพระสิงห์มีภาพจิตรกรรมโดยรอบ โดยทิศเหนือเขียนเรื่องสังข์ทอง ทิศใต้เขียนเรื่องสุวรรณหงส์ ซึ่งภาพจิตรกรรมทั้ง 2 เรื่องนี้มีความน่าสนใจ โดยเฉพาะภาพจิตรกรรมเรื่อง สังข์ทองนั้น พบได้ที่วิหารลายคำเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ภาพจิตรกรรมเรื่องสังข์ทองและสุวรรณหงส์มีตำนานว่า จิตรกรได้กันมานานเพื่อเขียนภาพแข่งขันกัน โดยจิตรกรจากกรุงเทพฯ วาดภาพเรื่องสุวรรณหงส์ และจิตรกรเชียงใหม่วาดภาพเรื่องสังข์ทอง ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้สรุปเกี่ยวกับเรื่องลักษณะเด่นของภาพจิตรกรรมที่พบในล้านนาไว้ว่า “จิตรกรรมในภาคเหนือนิยมเขียนภาพชีวิตประจำวัน...เป็นภาพเหมือนชีวิตจริง ถ้าเรามองดูภาพที่งดงามเรื่องสังข์ทองในวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ เราจะรู้สึกคล้ายกับว่า เราเข้าไปอยู่ในสภาพการณ์ที่เป็นจริงตามความเป็นอยู่เมื่อ 700 ปีก่อน” ภาพจิตรกรรมฝาผนังในวิหารลายคำเป็น

ภาพจิตรกรรมที่มีคุณค่า แสดงให้เห็นสภาพสังคม วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ และความคิดความอ่านของผู้คนในสมัยนั้น¹⁴¹

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี:

วันที่ 29 ธันวาคม -3 มกราคม ของทุกปี มีพิธีห่มผ้าและสงฆ์น้ำพระธาตุหลวง,

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ ของทุกปี ทำบุญวันมรณภาพของครูบาศรีวิชัย,

วันที่ 5 มีนาคม วันกตัญญู ทำบุญให้อดิดเจ้าอาวาส

วันที่ 11 – 16 เมษายน มีประเพณีไหว้พระสิงห์ วันที่ 11 เป็นวันสมโภชพระสิงห์ จะอัญเชิญพระสิงห์ ขึ้นรถบุษบกแห่ แล้วมาตั้งไว้หน้าพระวิหารหลวงเพื่อให้ประชาชนได้กราบไหว้ในช่วงสงกรานต์

วันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 (ทางเหนือ) ประเพณีไหว้ถวายข้าวพระสิงห์ เป็นประเพณีดั้งเดิม

และกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการของส่วนราชการ

กิจกรรมประจำวัน: สวดมนต์ นั่งสมาธิ

กิจกรรมการท่องเที่ยว: -ไหว้พระ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เยี่ยมชมศิลปะ สถาปัตยกรรม จิตรกรรมฝาผนัง

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัด เป็นการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อสันถนาการควบคู่ไปกับการแสวงหาความรู้ การศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธจึงเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวมิใช่เข้าไปเพื่อชมสถานที่เพียงเท่านั้น แต่หากเป็นการเข้าไปเพื่อเรียนรู้ โดยการมองสรรพสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจ และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อคน สัตว์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ การท่องเที่ยววิถีพุทธ ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า พระพุทธสิหิงค์ เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ทั้งส่วนราชการเมื่อเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งจะมาไหว้พระพุทธสิหิงค์ ด้วยความศรัทธา เป็นที่เคารพนับถือ วัดพระสิงห์ยังมีศิลปะ สถาปัตยกรรม จิตรกรรมฝาผนัง เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษาจากสถาบันต่างๆ โดยทางวัดมีพระวิทยากรอธิบาย นักท่องเที่ยวที่มาเป็นกรุป ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสันถนาการควบคู่ไปกับการเรียนรู้

สิ่งอำนวยความสะดวก : มีดอกไม้ ธูปเทียน ร้านค้า ห้องน้ำ ลานจอดรถ

141 hengraksa, จิตรกรรม, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://hengraksa.blogspot.com/2007/10/blog-post_478.html [27 สิงหาคม 2565].

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร เช่น **วัดปราสาท** ห่างจากวัดพระสิงห์วรมหาวิหารไปทางทิศเหนือ 240 เมตร, **วัดศรีเกิด** ห่างจากวัดพระสิงห์วรมหาวิหารมาทางด้านหน้าวัด 160 เมตร, **วัดชัยพระเกียรติ** ห่างจากวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร 350 เมตร, **วัดเจดีย์หลวง** ห่างจากวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร 700 เมตร, **วัดพันเตา** ห่างจากวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร 650 เมตร

การเดินทาง

โดยเครื่องบิน รถไฟ หรือรถยนต์ส่วนตัว วัดพระสิงห์วรมหาวิหารอยู่บริเวณคูเมืองด้านใน บริเวณถนนสิงหราชจรดกับถนนราชดำเนิน สามารถนั่งรถสองแถวสีแดงที่ให้บริการรอบเมือง



วัดวังแก้วเวการาม (วัดไต้น้ำ) จังหวัดกาญจนบุรี

ที่ตั้ง: ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 080-904 5510

ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดวังแก้วเวการาม สร้างโดยพระราชอุตมมงคล (หลวงพ่อดุตตะ) พระเกจิอาจารย์ชื่อดังเชื้อสายมอญได้ร่วมกับชาวกะเหรี่ยง ชาวมอญ รวมทั้งคนไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรีช่วยกันสร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2511 ปัจจุบันหลวงพ่อดุตตะได้ละสังขารไปแล้ว (18 ตุลาคม 2549) แต่ศิษยานุศิษย์ยังเก็บสังขารของท่านไว้ให้คนทั่วไปเข้ามากราบสักการะบูชา คำว่า "วังกะ" เป็นภาษามอญแปลว่าวังปลาหรือแปลว่าปลา สันนิษฐานว่าเนื่องจากบริเวณนี้เป็นแหล่งแม่น้ำหลายสายมาบรรจบกันทำให้เป็นแหล่งที่มีปลาชุกชุมและเป็นที่มาของชื่อวัดวังแก้วเวการามหรือวัดพ่อดุตตะซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในปัจจุบัน¹⁴²

วัดวังแก้วเวการาม (เก่า) หรือ วัดหลวงพ่อดุตตะ เป็นวัดที่หลวงพ่อดุตตะ ร่วมกันกับชาวบ้านอพยพชาวกะเหรี่ยงและชาวมอญ และร่วมกันสร้างขึ้น ในปี พ.ศ. 2496 ที่บ้านวังกะล่าง อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีดินแดนใกล้กับชายแดนไทย-พม่า ห่างจากอำเภอเมืองกาญจนบุรี 220 กิโลเมตรโดยประมาณ เริ่มแรก วัดนี้มีแค่กุฏิ ศาลา และเป็นเพียงแค่สำนักสงฆ์เพียงเท่านั้น¹⁴³ ตั้งอยู่บนเนินสูงในบริเวณที่เรียกว่า สามประสบ ซึ่งเป็นจุดที่แม่น้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำซองกาเลีย แม่น้ำปีคลี แม่น้ำรันตี ไหลมาบรรจบกัน

ต่อมา พ.ศ. 2527 ได้มีการก่อสร้างเขื่อนเขาแหลม หรือ เขื่อนวชิราลงกรณ์ ซึ่งน้ำในเขื่อนจะเข้าท่วมตัวอำเภอสังขละบุรีเฝ้ารวมทั้งบริเวณวัดและหมู่บ้านชาวมอญด้วย จึงได้ทำการย้ายมาอยู่บนเนินเขาในปัจจุบัน หลวงพ่อดุตตะได้จัดสรรที่ดินของวัดวังแก้วเวการามให้ชาวบ้านครอบครัวละ 30 ตารางวา ส่วนวัดเดิมก็ได้จมอยู่ใต้น้ำ ปัจจุบันพระอุโบสถหลังเก่าจมอยู่ใต้น้ำ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักในชื่อว่า วัดไต้น้ำ สังขละบุรี ปัจจุบันการก่อสร้างภายในวัดวัดวังแก้วเวการาม เป็นศิลปะกึ่งมอญ-ไทย¹⁴⁴ พื้นที่วัดวังแก้วเวการามแบ่งออกเป็นสองส่วนคือส่วนบนประกอบด้วยโบสถ์ศาลาและกุฏิพระซึ่งตั้งอยู่บนเชิงเขาที่อยู่สูงขึ้นไปและส่วนด้านล่างคือเจดีย์พุทธคยาจำลองและศาลาขายสินค้าที่

142 อรรธรณ ทับสกุล, หลวงพ่อดุตตะ: ผู้นำทางวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านมอญพลัดถิ่นที่สังขละบุรี, ปรินญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546), หน้า 36.

143 ดิจิทัลวัดไทย, วัดวังแก้วเวการาม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.watportal.com/th/wat/type/detail/id/2/iid/29026>, [7 มกราคม 2565]

144 สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ สิริปัญญา, เจ้าอาวาสวัดวังแก้วเวการาม, 18 มกราคม 2565

ระลึกซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกในพื้นที่ที่ต่ำกว่าพื้นที่ของวัดทั้งสองส่วนนี้ชาวบ้านได้อาศัยประกอบกิจกรรมประเพณีต่างๆ เกือบตลอดทั้งปี¹⁴⁵

เจ้าอาวาสวัดวังแก้วเวการามกล่าวว่า¹⁴⁶ วิถีพุทธกับการท่องเที่ยว อารมณ์ของการท่องเที่ยว อารมณ์ของพุทธ ไม่เหมือนกัน ถ้าขาดการจัดการที่ดี เราต้องยืนหยัดในอัตลักษณ์ของตนเอง และต้องมีความเข้มแข็งมาก ในกลไกการตลาด แม้แต่พ่อแม่พี่น้องที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันมา พอมีการท่องเที่ยวเข้ามา ต่างก็มีการแข่งขันกัน นักท่องเที่ยวทำตามใจอยากโดยไม่สนใจวิถีชุมชนเป็นอย่างไร ถ้าชุมชนไม่แข็งแรงก็จะไปตามกระแส เช่น วัฒนธรรมของไทยเราถ้าขึ้นวัด ปัจจุบันเห็นชาวต่างชาติหญิงมากกว่าชาวต่างชาติชาย ว่าทางวัดไม่จัดผ้าไว้ให้ แต่ไม่ได้มองที่ว่ามาวัดต้องเตรียมตัวอย่างไร อ้างว่ามาเพื่อท่องเที่ยวมาช่วยจับจ่ายใช้สอย มาทำบุญ เอาเงินมาให้ต่างหากควรมีการจัดเตรียมให้เขา นี่คือผลกระทบจากการท่องเที่ยว บางวัดไม่เข้มแข็งพอ ส่วนใหญ่จะคล้อยตาม เว้นแต่วัดที่เป็นสายปฏิบัติ คนขับรถเข้ามาวัดตั้งวงเล่นไพ่ ดื่มสุรา ชาวต่างชาติส่วนใหญ่ปฏิบัติถูกต้องเพราะเขาศึกษาและโกด์ได้บอกมาแล้ว วิถีพุทธต้องการความสงบ ความเรียบง่าย แต่เพราะความสงบความเรียบง่ายนี้เองกลับเป็นตัวดึงดูด เมื่อเยอะขึ้นก็ทำให้เกิดความวุ่นวาย



145 อรวรรณ ทับสกุล, หลวงพ่ออุตตมะ: ผู้นำทางวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านมอญพลัดถิ่นที่สังขละบุรี, *ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา*, หน้า 59.

146 สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ สิริปัญญา, เจ้าอาวาสวัดวังแก้วเวการาม, 18 มกราคม 2565

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 34 ศาลาประดิษฐานสังฆารหลวงพ่อดุดมะ



รูปภาพประกอบที่ 26 บรรจุสังฆารของหลวงพ่อไว้ในปราสาทมอญสวยงาม



รูปภาพประกอบที่ 36 วิหารพระพุทธรูปหินอ่อน

วิหารพระพุทธรูปหินอ่อน ประดิษฐานพระพุทธรูปหินอ่อน ปางมารวิชัย หน้า 9 ต้นหรือที่คนทั่วไปเรียกว่า “หลวงพ่อบัว” หรือ “หลวงพ่อบุญขาว”



รูปภาพประกอบที่ 37 เจดีย์พุทธคยา

เจดีย์พุทธคยา หลวงพ่อบุญขาวเป็นผู้คิดริเริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ.2521 โดยจำลองมาจาก เจดีย์พุทธคยาประเทศอินเดีย เป็นเจดีย์คอนกรีตเสริมเหล็กฐานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้าง ยาว 42 เมตร สูง 49 เมตร เสาหลัก 4 ทิศ จำนวน 16 ต้น ในปี พ.ศ.2532 รัชกาลที่ 10 ในครั้งดำรงพระยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุส่วนที่เป็นกระดูกนิ้วหัวแม่มือขวา 2 องค์ ขนาดเท่าเมล็ดข้าวสาร มีสีขาวใสอมเหลืองเป็น

เงาบรรจุในผอบ 3 ชั้น ซึ่งหลวงพ่อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกาและฉัตรทองคำหนัก 400 บาท ขึ้นไปประดิษฐานบนยอดเจดีย์



รูปภาพประกอบที่ 278 บริเวณทางเข้าพระอุโบสถ และคูน้ำรอบอาคารพระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 28 ชาวมอญและนักท่องเที่ยวใส่บาตรพระในตอนเช้าบริเวณตลาดหน้าสะพาน
ไม้อุตตมานุสรณ์



รูปภาพประกอบที่ 40 สะพานไม้อุตตมานุสรณ์ หรือ สะพานมอญ

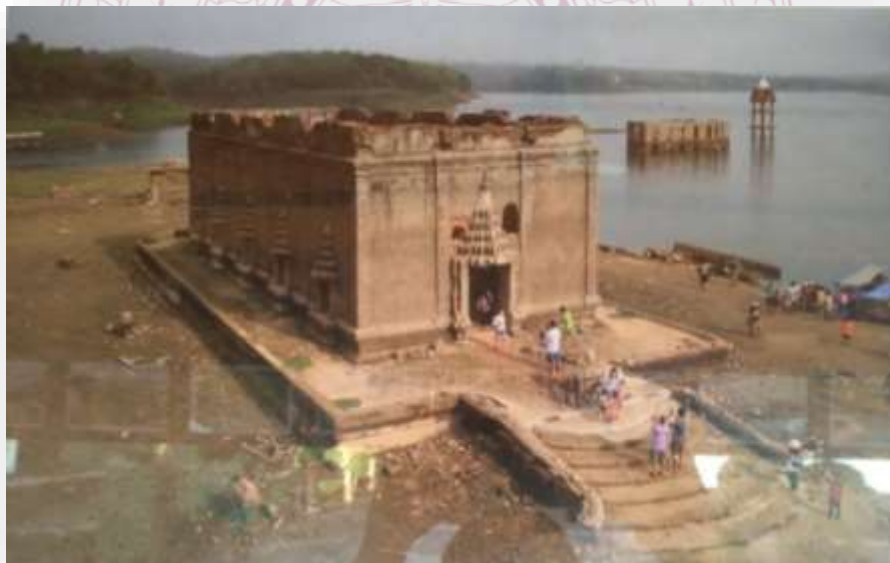
สะพานไม้อุตตมานุสรณ์ หรือ สะพานมอญ เป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย และเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากสะพานไม้อูเบ็งในประเทศพม่า



รูปภาพประกอบที่ 291 หอระฆัง วัดไถ่น้ำ(วัดวังกวีเวการาม เก่า)



รูปภาพประกอบที่ 302 โบสถ์ วัดไต้ น้ำ
โบสถ์ วัดไต้ น้ำ (วัดวังแก้วเวการาม เก่า) ในช่วงน้ำขึ้นมากเดือนมกราคม



รูปภาพประกอบที่ 313 โบสถ์ วัดไต้ น้ำ (วัดวังแก้วเวการาม เก่า)ช่วงน้ำลด

โบสถ์ วัดไต้ น้ำ (วัดวังแก้วเวการาม เก่า) ในช่วงน้ำลด เดือนมีนาคม ถึง มิถุนายน น้ำในแม่น้ำลดลงมาก จนสามารถเดินเข้าไปในโบสถ์ได้ แต่จะเห็นแค่ส่วนของกำแพงด้านนอกโบสถ์ ตัวโบสถ์จะเหลือแค่เพียงผนัง ไม่มีส่วนหลังคาโบสถ์ แต่ภายในผนังโบสถ์ยังพอจะได้เห็นลวดลายศิลปะแบบมอญ เป็นลายของซุ้มองค์พระพุทธรูปที่จะอยู่ตามผนัง ช่องประตูหน้าต่าง ยังเห็นร่องรอยกรอบของซุ้มประตูหน้าต่างเป็นลวดลายปราสาทยอดแหลม ส่วนบริเวณด้านนอกโบสถ์จะเห็นเศียรพระหักวางไว้ ส่วนภายในจะยังคงมีรูปถ่ายหลวงพ่อดูตมะให้หนักทองเที่ยวได้สักการบูชา แต่ถ้าใครได้ไป

ในช่วงฤดูหนาว หรือหลังฤดูฝนไปแล้ว การชมวัดไถ้ น้ำจะทำได้เพียงแค่ล่องเรือไปในบริเวณใกล้ๆ กับโบสถ์เห็นผนังโบสถ์บางส่วนโผล่พ้นน้ำ



รูปภาพประกอบที่ 324 โบสถ์ไถ้ น้ำช่วงน้ำลด เดือนพฤษภาคม 2565



รูปภาพประกอบที่ 45 โบสถ์ไถ้ น้ำช่วงน้ำลด เดือนพฤษภาคม 2565



รูปภาพประกอบที่ 336 ภายในโบสถ์ วัดสมเด็จ (เก่า) อยู่บนเนินสูง



รูปภาพประกอบที่ 347 โบสถ์ วัดสมเด็จ (เก่า) อยู่บนเนินสูง



รูปภาพประกอบที่ 358 ทางขึ้นโบสถ์ วัดสมเด็จ (เก่า)



รูปภาพประกอบที่ 369 บริเวณประตูเมืองเก่าสังขละบุรี จมอยู่ใต้น้ำ เหลือส่วนที่เป็นเนิน

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี:

วันแรม 11 ค่ำ เดือน 3 – ขึ้น 5 ค่ำ เดือน 4 รวม 9 วัน 9 คืน งานเจดีย์พุทธคยา

วันที่ 18 ตุลาคม ของทุกปี ทำบุญครบรอบมรณภาพของหลวงพ่อดุตตะมะ

วันที่ 13 – 15 เมษายน วันสงกรานต์ ผู้สูงอายุถือศีล 8 อยู่ที่วัด 3 วัน 3 คืน เวลาเช้า-กลางวันลูกหลาน จะนำอาหารมาส่งให้ที่วัด พอตอนเย็นจะรดน้ำดำหัวทุกวัน ค่ำๆ 1 ทุ่มนำน้ำปานะมาส่ง ซึ่งจะต่างจากที่อื่นที่เป็นงานรื่นเริง เป็นประเพณีเฉพาะที่วัดวังแก้วเวการาม ในระหว่างวันจะช่วยกันก่อพระเจดีย์ทราย ตัดไม้ไผ่สำหรับสรงน้ำพระ บางท่านนั่งภาวนา

วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 วันวิสาขบูชา มีกิจกรรมรดน้ำต้นโพธิ์ (ต้นโพธิ์หมายถึงต้นไม้ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ต้นเดียว) ที่วัดมีต้นโพธิ์ที่สืบเชื้อสายมาจากศรีลังกา อยู่ข้างเจดีย์พุทธคยา ห้ามตัดกิ่ง เด็ดกิ่งไม่ได้ จะแผ่กิ่งก้านไปทางไหนปล่อยไปให้เขาหักเอง มีตลาดนิพพาน เป็นการทำโรงทานเล็กๆ เอาอาหารมาแจกแบ่งปันกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: การใส่บาตรจะใส่เฉพาะข้าว เพราะมีชาวบ้านทำอาหารมาถวายเป็นเวรผลัดกัน 10-12 บ้าง

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ไหว้พระ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสักการะบูชาหลวงพ่อดุตตะมะ:

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัดนอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินแล้ว นักท่องเที่ยวยังได้รับหลักอนุสสติ มีพุทธานุสสติ เป็นต้น ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับ เป็นต้นว่า หลวงพ่อดุตตะมะเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา¹⁴⁷ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญ ชาวกระเหรี่ยง และประชาชนทั่วไป ท่านมีความเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูลทุกคน ท่านมีความพิเศษซึ่งลูกศิษย์ใกล้ชิดได้สัมผัสมา ท่านเป็นพระที่มีคุณพิเศษพอสมควรทีเดียว¹⁴⁸ ทั้งด้านการเรียนปริยัติ ด้านการปฏิบัติ ทั้งสมณะวิปัสสนา อาคมขลัง เมตตาช่วยเหลือ ท่านมีคุณพิเศษจึงเป็นที่พึ่งให้กับผู้คนได้มากมาย ทำให้มีลูกศิษย์จำนวนมาก จะถามเรื่องอะไรท่านสามารถตอบแก้ปัญหาให้ได้ทั้งหมด บางครั้งต้องใช้ความสามารถพิเศษทางโลกีย์ ทางฤทธิ์ สิ่งทั้งหลายมีกล่าวไว้ใน

147 สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ สิริปัญญา, เจ้าอาวาสวัดวังแก้วเวการาม, 18 มกราคม 2565

148 สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ สิริปัญญา, เจ้าอาวาสวัดวังแก้วเวการาม, 18 มกราคม 2565

พระสูตรต่างๆ ในพระไตรปิฎก นักท่องเที่ยวได้มากราบไหว้บูชาหลวงพ่อดุตตะ บางคนมีดอกไม้มากราบเพราะได้ตามที่ขอไว้ตั้งใจแล้ว ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมาชมสิ่งที่หลวงปู่ได้สร้างไว้ เช่น สะพานข้ามแม่น้ำที่ยาวที่สุด พุทธคยา โบสถ์จมน้ำ เจดีย์สามองค์ ประเพณีวัฒนธรรมที่หลวงพ่อบำรุงรักษาไว้ ชาวบ้านปัจจุบันนี้ได้มีเศรษฐกิจดีพออยู่ได้เพราะหลวงปู่ช่วยไว้ นักท่องเที่ยวที่มากราบด้วยอนุภาพของพุทธคุณ ด้วยอนุภาพของหลวงปู่ ทางด้านการงานค้าขายดีขึ้น ส่วนหนึ่งนำเงินมาทำบุญต่ออายุพระพุทธศาสนา สร้างศาสนสถาน โบสถ์ วิหาร พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญที่ใหญ่โต สิ่งเหล่านี้เป็นมรดกทางศาสนาและวัฒนธรรม¹⁴⁹ และแสดงให้เห็นความสามัคคีในชุมชน บ้าน วัด ราชการ

ชาวมอญมีความศรัทธาหลวงพ่อดุตตะ ได้อาศัยบุญหลวงปู่ตั้งแต่วัยเยาว์ ตายาย ได้หลักธรรมจากหลวงปู่ ไม่ขโมยของคนอื่น สุจริต ช่วยเหลือผู้อื่นที่ดีกว่าทุกชาติทุกภาษา¹⁵⁰ หลวงปู่สอนเรื่องความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง คนมอญอยู่กันอย่างเรียบง่าย เป็นพี่น้อง อยู่แบบพี่น้อง¹⁵¹

สิ่งอำนวยความสะดวก : ห้องน้ำบริการสะอาด ในชุมชนมีห้องพักให้เช่าบริการจำนวนมาก

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดวังแก้วเวการาม เช่น ประตูเมืองเก่าสังขละบุรี ห่างจากวัดวังแก้วเวการาม 5 กม., วัดสมเด็จ ห่างจากวัดวังแก้วเวการาม 6.7 กม., วัดศรีสุวรรณ ห่างจากวัดวังแก้วเวการาม 7.2 กม., น้ำตกของกาเรียว ห่างจากวัดวังแก้วเวการาม 15.6 กม., ด่านเจดีย์สามองค์ ห่างจากวัดวังแก้วเวการาม 29.7 กม

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว มาตาม Google Maps หรือรถยนต์โดยสารประจำทาง

149 สัมภาษณ์ พระตรีเนตร กิตติธโร (เขียวอ่อน) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางช้างใต้ จังหวัดนครปฐม, นักท่องเที่ยว, 18 มกราคม 2565.

150 สัมภาษณ์ คุณสายขวัญ หงษ์ศา, ชาวมอญ อาชีพค้าขาย, 18 มกราคม 2565

151 สัมภาษณ์ คุณนุสรา ธงชัย, ชาวมอญ อาชีพเย็บผ้า, 18 มกราคม 2565.

วัดห้วยมงคล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ที่ตั้ง: ถนนห้วยมงคล บ้านห้วยคต ตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77110

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 098-999 8835

เฟซบุ๊ก: WatHuayMongkol/

ประวัติความเป็นมาของวัด

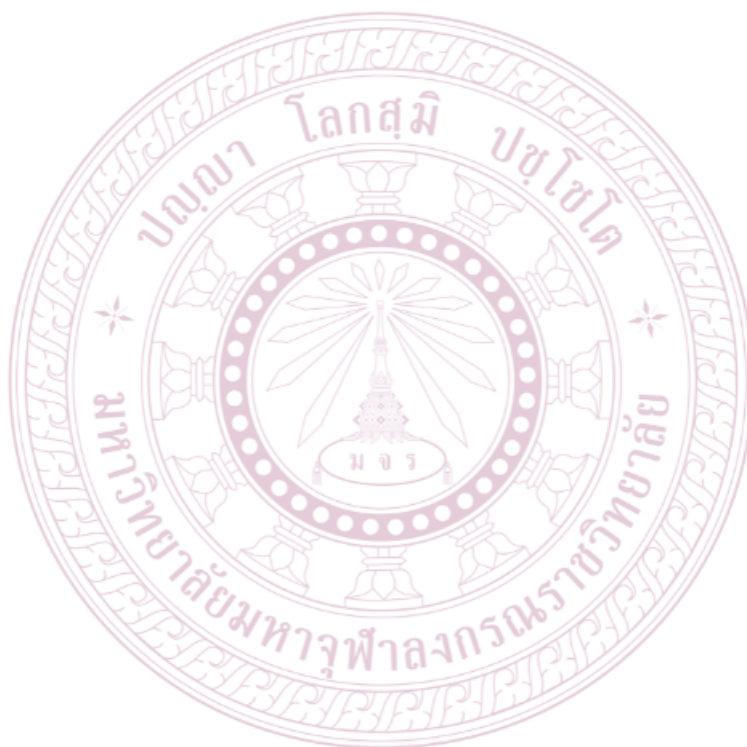
วัดห้วยมงคลเป็นวัดที่ประดิษฐานรูปเหมือนหลวงปู่ทวดองค์ใหญ่ที่สุดในโลก แต่เดิมใช้ชื่อว่าวัดห้วยคต ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านห้วยคต ตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานนามใหม่จากห้วยคต เป็นห้วยมงคล ซึ่งปัจจุบันใช้เป็นที่อยู่หมู่บ้านวัดโรงเรียนและโครงการต่างๆ อีกมากมาย หมู่บ้านห้วยมงคลเป็นที่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จมาเยี่ยมประชาชนด้วยโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับพสกนิกรได้มีฐานะดีขึ้นประชาชนมีสุขกันทั่วหน้าและโครงการต่างๆ ก็ดำเนินไปด้วยดีเพราะมีส่วนราชการให้การดูแลรวมทั้งส่งเสริมอุปถัมภ์วัดห้วยมงคลไว้เป็นที่พึ่งทางใจสำหรับประชาชน¹⁵²

ต่อมาพระครูปลัดสรวรพินิจ หรือพระอาจารย์ไพโรจน์ ปภัสสโร เจ้าอาวาสวัดห้วยมงคลองค์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นพระนักพัฒนาที่มีศีลจารวัตรที่งดงาม เป็นที่เคารพของชนในชุมชนบ้านห้วยมงคล และพลเอกวิเศษ คงอุทัยกุล รองสมุหราชองครักษ์ได้มีดำริที่จะสร้าง “หลวงปู่ทวด” องค์ใหญ่ที่สุดในโลกเพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในวันมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ รวมทั้งเผยแพร่และสืบทอดพระพุทธศาสนาอีกทั้งให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของเหล่าพุทธศาสนิกชน วัดห้วยมงคลเป็นที่ประดิษฐานหลวงปู่ทวดบนฐานสูงสามชั้นซึ่งได้รับพระราชานุญาตให้คณะกรรมการจัดสร้างอัญเชิญเป็นพระนามาภิไธยย่อ ส.ก.จากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ขึ้นประดิษฐานที่หน้าอุโบสถหลวงปู่ทวด จากบริเวณรอบรอบองค์พระสามารถมองเห็นทิวเขาล้อมรอบและเห็นภูเขาตะนาวศรีด้านล่างของฐานหลวงองค์หลวงปู่ทวดมีรูปปั้นช้างเอราวัณประดับอยู่ที่เชิงบันไดข้างละหนึ่งเชือกภายในวัดมีศาลาสำหรับให้นักท่องเที่ยวกราบไหว้บูชาพระพุทธรูปต่างๆ อาทิพระพุทธรูปประจำวันเกิดรูปเหมือนสมเด็จพระพุฒาจารย์โต นอกจากนี้ยังมีรูปสลักหลวงปู่ทวดและแกะสลักจากไม้ตะเคียนทองขนาดใหญ่ให้ประชาชนได้สักการะบูชาภายในศาลายังมีสิ่งสำหรับให้นักท่องเที่ยวได้บูชาวัตถุมงคลต่างๆ บริเวณวัดมีพื้นที่กว้างขวางจัดสวนร่มรื่นและมีบ่อปลาสำหรับให้นักท่องเที่ยวได้ทำบุญให้อาหารปลานอกจากนั้นยังมีสวนดอกทานตะวันสำหรับใช้เป็นที่พักผ่อนและถ่ายรูปของนักท่องเที่ยวอีกด้วย ด้วยเรื่องราวปาฏิหาริย์ของหลวงปู่ทวดพุทธศาสนิกชนในภาคใต้ให้ความเคารพเลื่อมใสมาเป็นเวลานาน และรู้จักกันเป็นอย่างดี จึงก่อเกิดการร่วมมือร่วมใจจากหลายองค์กรทั้งทางภาครัฐและเอกชนในการสร้างประติมากรรมองค์จำลองหลวงปู่ทวดองค์ใหญ่ที่สุดในโลก โดยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร เททองหล่อองค์หลวงปู่ทวด เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2547 และพระราชทานพระราชานุญาต

152 มนินทร์ สมพงษ์, มุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวหัวหิน, ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553), หน้า 48.

ญาติ ให้คณะกรรมการจัดสร้างอัญเชิญพระนามาภิไธยย่อ ส.ก. ขึ้นประดิษฐานที่หน้าองค์รูปหล่อองค์ หลวงปู่ทวด โดยรูปหล่อหลวงปู่ทวดองค์ใหญ่ที่สุดในโลกมีขนาด หน้าตักกว้าง 9.9 เมตร สูง 11.5 เมตร บนฐานสูง 3 ชั้น ชั้นล่างกว้าง 70 เมตร ยาว 70 เมตร โดยภายใต้ฐานยังเป็นห้องโถงขนาดใหญ่ ไว้เพื่อปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนา¹⁵³

คุณพัฒนฤกษ์¹⁵⁴ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า นอกจากนี้ที่วัดห้วยมงคลแห่งนี้ยังมีหลวงปู่ทวดเหยียบ น้ำทะเลเจ็ดแฉกสลักจากไม้ตะเคียนทองขนาดใหญ่อายุกว่าพันปี ที่ฝังอยู่ในทรายใต้แม่น้ำยม จังหวัด เพชรบูรณ์กว่า 10 เมตร ชาวบ้านเชื่อกันว่าต้นไม้ที่มีแก่นสูง 1 คืบขึ้นไปจะมีรุกขเทวดาสถิตอยู่เพื่อดูแล ปกป้องคุ้มครองคนที่มาสักการบูชา เมื่อนำต้นตะเคียนทองมาทำรูปเคารพ เช่นแกะเป็นหลวงปู่ทวด เหยียบน้ำทะเลเจ็ดแฉกจึงมีอนุภาพและความศักดิ์สิทธิ์เป็นทวีสิทธิ์ ดลบันดาลให้ทุกท่านประสบแต่ ความสุขความเจริญปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บ



153 วัดห้วยมงคล, วัดถุ่มมงคลพระเครื่องหลวงพ่อทวด, (สมุทรสาคร: โรงพิมพ์ไทยพัฒนารายวันการพิมพ์, ม.ป.ป.), หน้า 10-11.; มนินทร์ สมพงษ์, มุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวหัวหิน, **ปริญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม**, (หน้า 77.; วิกีพีเดีย <https://th.wikipedia.org/wiki/วัดห้วยมงคล>

154 สัมภาษณ์ คุณพัฒนฤกษ์ เจ้าหน้าที่ดูแลสถานที่ วัดห้วยมงคล, 21 มกราคม 2565.

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 50 หลวงปู่ทวด

หลวงปู่ทวด องค์ใหญ่ที่สุดในโลกมีขนาด หน้าตักกว้าง 9.9 เมตร สูง 11.5 เมตร บนฐานสูง 3 ชั้น ชั้นล่างกว้าง 70 เมตร ยาว 70 เมตร โดยภายใต้ฐานยังเป็นห้องโถงขนาดใหญ่ไว้เพื่อปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนา



รูปภาพประกอบที่ 52 พระบรมสารีริกธาตุ

รูปภาพประกอบที่ 371 พระมณฑป



รูปภาพประกอบที่ 38 หลวงปู่ทวด

รูปภาพประกอบที่ 53 หลวงพ่อพุทธโสธร



รูปภาพประกอบที่ 395 หลวงปู่ทวด
หลวงปู่ทวด เขยิบน้ำทะเลเจ็ดแฉกจากต้นตะเคียนทองขนาดใหญ่อายุกว่าพันปี



รูปภาพประกอบที่ 406 หลวงพ่อพุทธโสธร
หลวงพ่อพุทธโสธร องค์ใหญ่ อยู่พื้นที่ด้านหลังของวัดที่ขยายพื้นที่ออกมาเป็นบริเวณกว้าง มีบึงน้ำกว้างคันไ้ ต้องเดินข้ามสะพานมีบรรยากาศที่สวยงาม



รูปภาพประกอบที่ 57 รูปปั้น สมเด็จพระเจ้าตากสิน



รูปภาพประกอบที่ 41 รูปแกะสลักช้างเอราวัณสามเศียร

ด้านล่างขององค์หลวงพ่อทวดมีรูปแกะสลักช้างเอราวัณสามเศียร ตัวช้างเอราวัณ แกะจากไม้ 9 ชนิด ไม้สัก ไม้รัก ไม้พยุง ไม้ขนุน ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้เต็งรัก ไม้ตะเคียน และไม้จันทร์หอม ซึ่งจะช่วยปกป้องคุ้มครองตามลักษณะไม้มงคลแต่ละชนิด

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: สวดมนต์ นั่งสมาธิ

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ไหว้พระ ปิดทอง ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัด เป็นการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อสันถนาการควบคู่ไปกับการแสวงหาความรู้ การศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธจึงเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวมิใช่เข้าไปเพื่อชมสถานที่เพียงเท่านั้น แต่หากเป็นการเข้าไปเพื่อเรียนรู้ โดยการมองสรรพสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจ และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อคน สัตว์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ การท่องเที่ยววิถีพุทธ ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดห้วยมงคล เป็นศูนย์รวมวัดถักรวมของหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด ด้วยเรื่องราวปาฏิหาริย์ของหลวงปู่ทวด พุทธศาสนิกชนมิใช่เฉพาะภาคใต้เท่านั้นที่ให้ความเคารพเลื่อมใสมาเป็นเวลานานยังมีพุทธศาสนิกชนชาวไทยรวมทั้งชาวต่างชาติ มีความศรัทธาเลื่อมใสและรู้จักกันเป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวต่างหลั่งไหลมาที่วัดห้วยมงคลด้วยจุดประสงค์ตั้งใจมากราบและเข้าบูชาหลวงปู่ทวด การเดินทางมาวัดห้วยมงคลครั้งนี้ก็เช่นกัน คือมีความประสงค์จะมากราบและเข้าบูชาหลวงปู่ทวดไปฝากคุณแม่และน้องสาว เพราะคุณแม่อยากมาแต่ไม่สะดวก ก่อนออกจากบ้านคุณแม่ให้ท่องเที่ยวบสวดของหลวงปู่ทวด เพื่อให้เดินทางปลอดภัย¹⁵⁵ ต่างมีความเชื่อศรัทธาในอิทธิปาฏิหาริย์ของหลวงปู่ทวด บางคนมากราบหลวงปู่ทวดเพราะมีความศรัทธาเพื่อความสุขสบายใจ พาลูกหลานมากราบขอพร¹⁵⁶ ยังมีรูปปั้นของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่คนไทยมีความรักเคารพยิ่งในความเสียสละของพระองค์เพื่อกอบกู้แผ่นดินไทย ได้กราบขอพรและมีความอบอุ่นใจ อีกทั้งบรรยากาศภายในวัด มีความเป็นร่มรื่น เหมาะกับการพาครอบครัวมากราบไหว้ขอพร เพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลให้กับชีวิตแล้วยังได้พักผ่อนร่างกาย ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัฒนธรรม อาราม ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสันถนาการควบคู่ไปกับการเรียนรู้

155 สัมภาษณ์ คุณวรพจน์ ด่านนอก ชาวจังหวัดตราด, 21 มกราคม 2565.

156 สัมภาษณ์ คุณพุทธรักษา แก้วบัวตุ่ม ชาวจังหวัดชัยภูมิ, 21 มกราคม 2565.

สิ่งอำนวยความสะดวก:

ลานจอดรถ ห้องน้ำ รถวีลแชร์สำหรับผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ ร้านค้า การประชาสัมพันธ์
เสียงตามสายของทางวัด

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดห้วยมงคล เช่น อุทยานราชภักดิ์ ห่างจากวัดห้วยมงคล 23.2
กม., ถ้ำดาว ห่างจากวัดห้วยมงคล 16.9 กม., วัดถ้ำเขาเต่า ห่างจากวัดห้วยมงคล 28 กม., วัดเขา
สนามชัย ห่างจากวัดห้วยมงคล 21.8 กม., วัดตาลเจ็ดยอด ห่างจากวัดห้วยมงคล 45 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว จากหัวหินใช้เส้นทางหนองพลับ-ป่าละอู (ทางหลวงหมายเลข 3218)
ระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร ถึงตำบลทับใต้ แล้วให้เลี้ยวซ้าย สี่แยกหนองตะเภา ขับไปตามทาง
จนถึงวัดห้วยมงคล



วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

ที่ตั้ง: ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 089 239 9973, 089-205-0935

เฟสบุค: วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร เรียกกันทั่วไปว่า “วัดใหญ่” เดิมมีชื่อว่า “วัดน้อยปากซันใต้” เป็นอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหาร นับเป็นวัดที่มีความสำคัญของจังหวัดเพชรบุรี โบราณสถานภายในวัดเป็นผลงานศิลปกรรมฝีมือชาวเพชรบุรีโดยแท้ สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา และเคยบูรณะครั้งใหญ่เพียงหนเดียวในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้นศิลปกรรมภายในวัดแห่งนี้จึงเป็นของเก่าที่คงรักษาฝีมือช่างดั้งเดิมไว้เป็นส่วนมาก ตามหลักฐานที่ค้นพบกล่าวว่า สมเด็จพระสังฆราชแดงโม (ทอง) ได้เคยเป็นเด็กวัดอยู่ที่วัดใหญ่สุวรรณาราม ต่อมาได้บรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ได้จำพรรษาอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา เป็นพระอาจารย์สอนพระบรมวงศานุวงศ์ สมเด็จพระสังฆราชแดงโมได้บูรณะวัดใหญ่ ก่อสร้างพระอุโบสถและศาลาการเปรียญ เมื่อ พ.ศ.2308 พม่าได้ทำลายพระอุโบสถจนเสียหาย จึงได้ทำการบูรณะขึ้นใหม่ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 พระครูมหาวิหาราภิรักษ์และขุนศรีวังยศได้สร้างพระระเบียงล้อมพระอุโบสถ เรียก ระเบียงคด และได้บูรณะเสนาสนะ ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน วัดใหญ่สุวรรณารามเป็นแหล่งความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรม ปฏิมกรรมและจิตรกรรม วัดได้รับการพัฒนาและบูรณะมาโดยตลอด ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ.2250¹⁵⁷

วัดใหญ่สุวรรณารามมีจุดเด่นที่ศาลาการเปรียญ ซึ่งเดิมเป็นตำหนักของพระเจ้าเสือทรงมีพระราชศรัทธาโปรดเกล้าฯ ให้รื้อจากอยุธยามาประกอบใหม่เพื่อถวายแด่สมเด็จพระสังฆราชแดงโม สร้างด้วยไม้สักทั้งหลังเป็นนศาลาหลังยาวแปดเหลี่ยม เสาแต่ละต้นเขียนสีเป็นลายรดน้ำไม่ซ้ำเลยสักคู่ ภายในศาลาการเปรียญมีธรรมาสน์เตียงสังเค็ดสำหรับสวด สอนงานแกะสลักไม้มีให้เห็นอยู่โดยรอบศาลา โดยเฉพาะบานประตูไม้จำหลักซึ่งเป็นลายก้านขดปิดทอง ถ้าสังเกตให้ดีจะเห็นรอยเหมือนถูกฟันด้วยของมีคม เล่ากันว่าเมื่อครั้งสมัยอยุธยาชาวบ้านหนีเข้าศึกเข้ามาหลบซ่อนภายในศาลาการเปรียญแห่งนี้ เข้าศึกจึงใจของมีคมฟันไปที่บานประตู แต่ไม่สามารถเข้าไปภายในได้ สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งของวัดนี้คือพระอุโบสถ ภายในนั้นมีภาพจิตรกรรมสมัยอยุธยา ได้แก่ภาพเขียนเทพชุมนุมที่ยังคงอยู่ในสภาพสมบูรณ์และไม่เคยซ่อมแซมเลย นอกจากนี้ภายในโบสถ์ยังมีพระประธานปูนปั้นเป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยา ส่วนที่อัมรินทร์ด้านหน้าพระประธาน เป็นที่ประดิษฐานพระคันธารราษฎร์ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญไปไว้ที่กรุงเทพฯ ๑ ระยะเวลาหนึ่ง

157 วิภาวรณ์ ปิ่นแก้ว, การศึกษาเพื่อเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี, ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโร, 2551) หน้า 89.: ฐานข้อมูลพระพุทธรูปในประเทศไทย, วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.buddhismdata.org/index.php?url=temple&id=278>, [15 มกราคม 2565.]

ต่อมาเมื่อสร้างพระราชวังพระนครคีรีเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญกลับมาไว้ที่วัดสุวรรณารามเช่นเดิม นอกจากนี้แล้วที่อัมรินทร์ยังมีพระพุทธรูปหล่อของพระสังฆราชแดงโม อีกสิ่งหนึ่งที่หาชมได้ไม่ง่าย คือหอไตรกลางสระน้ำ ซึ่งมีเสาเพียงสามเสารองรับน้ำหนัก ใช้เป็นที่เก็บพระไตรปิฎก เพื่อป้องกันมิให้มดปลวกแมลงแทะกินใบลานที่จารึกพระไตรปิฎก¹⁵⁸

พระครูวัชรสุวรรณาท¹⁵⁹ กล่าวว่า สมเด็จพระสังฆราชแดงโม มาจากกรุงศรีอยุธยาพร้อมกับช่างหลวง เมื่อบูรณะวัดใหม่สุวรรณารามเสร็จแล้ว ก็สร้างวัดให้โยมพ่อชื่อวัดหนองหว้าและสร้างให้โยมแม่ชื่อวัดดอนบ้านใหม่ หลังจากนั้นท่านก็กลับเข้าเมืองหลวง ก่อนกลับชาวเมืองเพชรบุรีอยากมีรูปสักการะของสมเด็จพระสังฆราชแดงโม ท่านจึงได้อนุญาตให้หล่อรูปเหมือน แต่ทำไม่สำเร็จ จนกระทั่งมีพระหลวงจีนแก่ๆ มาช่วยทำพิธีบวงสรวงจนกระทั่งสำเร็จ หลังจากนั้นพระหลวงจีนหายไปไหนไม่มีใครทราบ ช่างหล่อจึงนำทองที่เหลือมาหล่อเป็นรูปพระหลวงตาแปะ ซึ่งมีคนเคยมาขอโมแต่ต้องนำกลับมาคืนให้วัด พระครูวัชรสุวรรณาท กล่าวอีกว่า สมัยก่อนนักเรียนนักศึกษาเข้ามากันจำนวนมากหลายคนละ 5-10 คันรถบัส หลวงพ่อเจ้าอาวาสองค์ก่อนและคณะพระลูกวัด ต้องบรรยายผลัดกัน แต่เดี๋ยวนี้เปลี่ยนไปเพราะเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นสามารถศึกษาค้นคว้าได้และโรคโควิดระบาด หากใครจะเข้ามาศึกษาก็มาได้ตลอดเวลา ที่ตั้งวัดสามารถเข้ามาได้สะดวก อยู่ในเมืองติดกับตลาด หน้าวัดมีข้าวแช่เมืองเพชร และก่ายเตี้ยเป็นร้านที่อร่อย

158 วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว, การศึกษาเพื่อเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี, *ปริญาวิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม*, หน้า 89.; ปองขวัญ จันทรมณ, *จิตรกรรมรูปสัตว์และธรรมชาติที่ประดับผนังศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี*, *ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ*, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557), หน้า 4-5.

159 สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาท (ลูกซุบ) ธมมโชโต, ดร, เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม, 22 มกราคม 2565..

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 429 พระอุโบสถ

พระอุโบสถ เป็นศิลปะอยุธยา ผนังด้านข้างก่อทึบไม่มีช่องหน้าต่าง ตัวพระอุโบสถยกพื้นสูงเป็นฐาน 2 ชั้น ฐานอาคารภายนอกยกมูมฐานในให้สูงขึ้นแบบฐานทรงสำเภา มีจิตรกรรมภาพเทพชุมนุมเรียงรายกัน 5 ชั้น จุดเด่นคือภาพยักษ์และอมนุษย์ทั้งหลายเป็นหน้าเนื้อ ไม่ใช่การวาดเหมือนสวมหัวโขนโดยทั่วไป ด้านหน้ามีช่องประตู 3 บาน มีภาพเขียนทวารบาลที่อ่อนช้อยงดงาม



รูปภาพประกอบที่ 60 พระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 431 พระระเบียงคด

พระระเบียงคด ล้อมรอบเป็นสถาปัตยกรรมทรงไทยก่ออิฐถือปูน มีทั้งหมด 8 หลัง หลังคาเป็นจตุรมุขล้อมรอบพระอุโบสถและหน้าบันทุกด้านประดับลายเครือเถาไม้เลข 5 ไทย (5) กลีบด้านวางพลาดเหนือพระซุรค์ อยู่ใต้พระมหาพิชัยมงกุฎ เบื้องบนเป็นฉัตรศมี อันหมายถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงโปรดปรานวัดใหญ่และทรงมีพระราชโองการประกาศวัดใหญ่สุวรรณารามเป็นพระอารามหลวง ตั้งแต่ ร.ศ.128 (พ.ศ.2452) ในระหว่างการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดใหญ่สุวรรณารามเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จสวรรคตลง สมเด็จพระสังฆราช (แดงโม) ได้สั่งให้ทำการติดเลข 5 กลีบด้าน ด้วยความหมายว่า รัชกาลที่ 5 คงไม่ได้เสด็จมายังวัดแห่งนี้อีกแล้ว



รูปภาพประกอบที่ 44 พระประธานในพระอุโบสถ พระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยอยุธยา

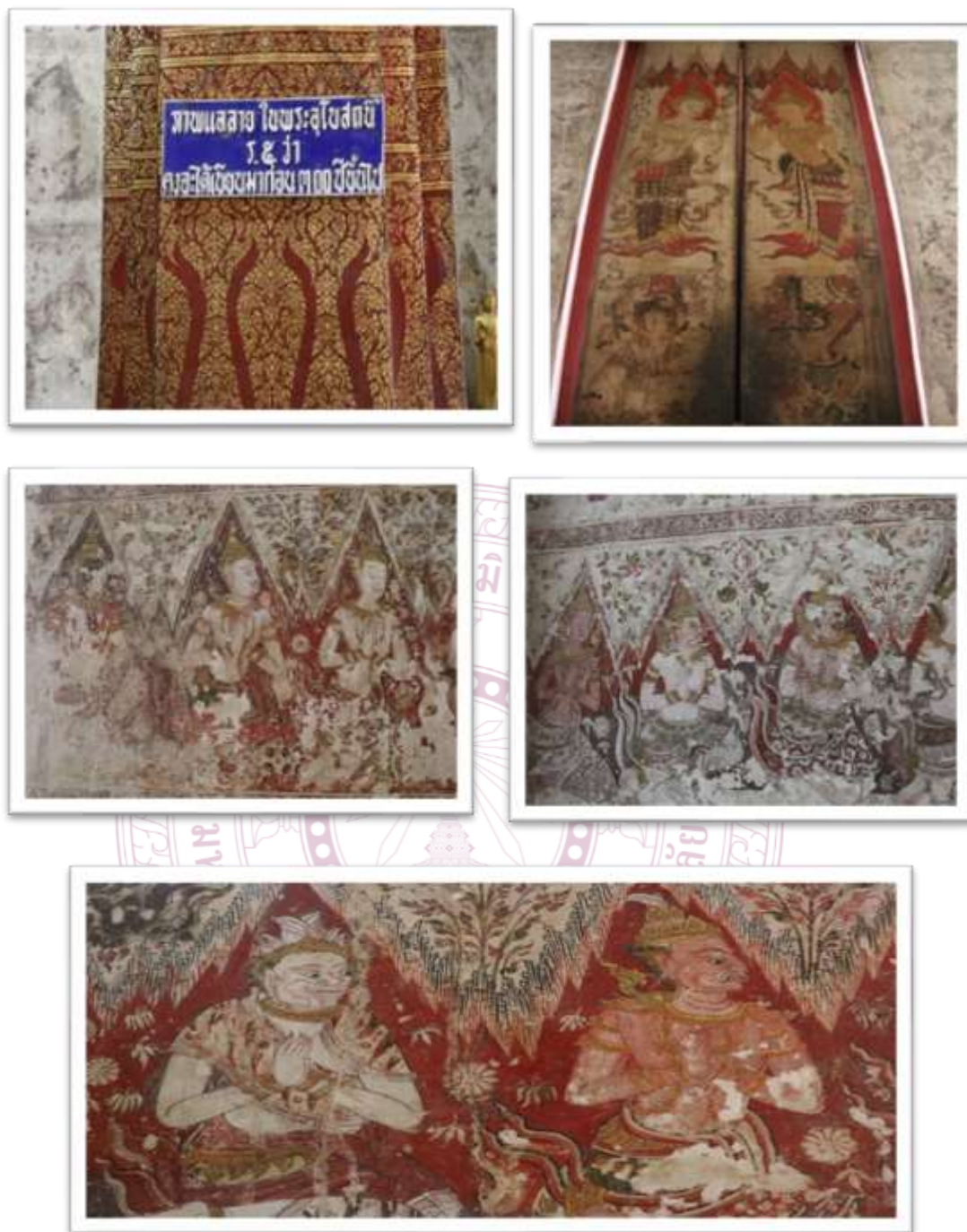


รูปภาพประกอบที่ 63 รูปหล่อหลวงพ่อเชียงแสน สิ่งที่ 1



รูปภาพประกอบที่ 454 หลวงพ่อกนั้ว" หรือ "พระกนั้ว

"หลวงพ่อกนั้ว" หรือ "พระกนั้ว" ประดิษฐานด้านหลังพระประธาน พระพุทธรูปมหายานที่เรียกกันว่า "หลวงพ่อกนั้ว" หรือ "พระกนั้ว" เนื่องจากพระบาทข้างขวาของพระพุทธรูปปรากฏว่ามี 6 นิ้ว ซึ่งมาพร้อมกับความเชื่อที่เล่ากันแบบปากต่อปากนานกว่า 100 ปี ว่าหลวงพ่อกนั้ว เป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ สามารถประทานพรให้แก่ผู้ที่มีจิตศรัทธาอย่างแรงกล้า



รูปภาพประกอบที่ 465 ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ

ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เป็นภาพชุดนูน 5 ชั้น ซึ่งมีความงดงามมาก นอกจากนี้นงานปูนปั้นหน้าบันถือได้ว่างดงามนัก เป็นที่ชื่นชอบของนักประวัติศาสตร์ศิลป์



รูปภาพประกอบที่ 476 ศาลาการเปรียญ

ศาลาการเปรียญ เป็นเรือนไม้สักทั้งหลัง หลังคาแบบมุขประเจ็ด ตามตำนานกล่าวว่าสมเด็จพระเจ้าเสือกษัตริย์กรุงศรีอยุธยาได้พระราชทานแด่สมเด็จพระสังฆราช (แดงโม) หรือ พระสุวรรณมุนี (ทอง) พระองค์ทรงมีพระศรัทธาเลื่อมใส โดยได้ริ้อแล้วนำมาประกอบเป็นศาลาการเปรียญที่วัดใหญ่แห่งนี้ งานศิลปกรรมที่สำคัญได้แก่ ผนังเป็นฝาปะกน ลงรักปิดทอง หน้าบันเป็นลายกนกช่อหางโต ที่มุขประเจ็ดประดับด้วยสาหร่ายรวงผึ้งห้วนาค แสดงถึงบารมีของผู้สร้าง ทวย ทำจากไม้ทั้งแผ่น จำหลักลายงดงามเรียกว่าทวยหน้าตึกแตนและบานประตูขนาดใหญ่จำหลักลายก้านขดหางโต สอดแทรกด้วยลายพรรณพฤกษา บานหนึ่งมีรอยแตก ซึ่งเชื่อกันว่าทหารพม่าฟันด้วยขวานจนเนื้อไม้ขาดหายไป ศาลาการเปรียญเดิมเป็นเรือนของเจ้าฟ้าพระขวัญ ตำนานเกี่ยวกับเรื่องวิญญานเจ้าฟ้าพระขวัญ เจ้าของตำหนักเดิม ที่ถูกพระเจ้าเสือสำเร็จโทษด้วยท่อนจันทน์ เมื่อครั้งสมเด็จพระเพทราชาประชวรใกล้สวรรคต



รูปภาพประกอบที่ 487 เสาทั้งหมด 8 คู่ แต่ละคู่มีลวดลายที่แตกต่างกัน



รูปภาพประกอบที่ 69 ภายในศาลาการเปรียญ

รูปภาพประกอบที่ 68 ประตูม่านฟ้า



รูปภาพประกอบที่ 70 ธรรมมาสน์ บุษบกแว่นฟ้า

ธรรมมาสน์ บนศาลาการเปรียญมี 2 หลัง หลังเก่ามาพร้อมกับศาลาการเปรียญ ลักษณะเป็นไม้จำหลัก ทรงบุษบก รัชกาลที่ 5 ทรงชมเชยว่างามนัก สำหรับธรรมมาสน์บุษบกแว่นฟ้า เมื่อเดือนสิงหาคม 2560 สำนักพระราชวังได้มีหนังสือขออัญเชิญไปยังกรุงเทพมหานครและดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ลงรักปิดทองใหม่ เพื่อเข้าประกอบพิธีในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 โดยอัญเชิญบุษบกแว่นฟ้าประดิษฐาน ณ พระที่นั่งทรงธรรม (ท้องสนามหลวง) สำหรับการพระราชพิธีประดิษฐานพระโกศพระบรมอัฐิ ของพระองค์ท่าน(ร.9) เมื่อช่วงเช้าวันที่ 27 ตุลาคม และในวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ.2560 สำนักพระราชวังอัญเชิญบุษบกแว่นฟ้าหลังนี้กลับมาประดิษฐานยังศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม ดังเดิม



รูปภาพประกอบที่ 71 หอเก็บพระไตรปิฎก

หอเก็บพระไตรปิฎก เป็นอาคารไม้ผนังฝาปะกน รองรับด้วยเสาไม้ 3 เสา จากแนวคิดที่ว่า พระไตรปิฎก ประกอบด้วย 3 ปิฎกคือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ทำบุญตักบาตร สวดมนต์ไหว้ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: ไหว้พระ ขอพรในพระอุโบสถ

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ชมสถาปัตยกรรม จิตรกรรมฝาผนังภายในวัด

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด การท่องเที่ยวเชิงศาสนา มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดได้เรียนรู้วิถีพุทธในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม และพุทธพิธี ที่สืบเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัยในแต่ละท้องถิ่น และรวมไปถึงการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นอยุธยาที่ยังมีชีวิตอยู่ เหมือนได้กลับไปอยุธยาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเรามาในสถานที่นี้ บ้านเมืองตัวจริงไม่เหลือแล้ว เหลือเฉพาะที่นี่ ในเมืองเพชรมีวัดที่สร้างในสมัยอยุธยาหลายวัด แต่วัดใหญ่สุวรรณารามนี้ยิ่งใหญ่กว่า ในด้านศิลปะ ลายปูนปั้น ภาพเคลื่อนไหวต่างๆ เช่นศาลการเปรียญนี้ก็ยกมาจากอยุธยา โบสถ์ก็สร้างตั้งแต่สมัยอยุธยา และยังมีห้องน้ำสมัยอยุธยาที่เรียกว่า “เวจ” อยู่ด้านหลังกุฏิพระ วัดใหญ่สุวรรณารามเป็นวัดสมัยอยุธยาที่ใหญ่ที่สุด วัดอื่นเป็นวัดเล็กๆ ที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่สมบูรณ์กว่านี้เพราะโบสถ์จะปิดตลอดเวลา แต่เป็นงานชาวบ้าน ที่วัดใหญ่นี้เป็นงานฝีมือของช่างหลวงได้มาเห็นแล้วชื่นใจ เพราะของทรงคุณค่าของชาวเพชรบุรี เป็นของชาติ ของบรรพบุรุษ จึงขอมาช่วยงานวัดช่วงที่เป็นวันหยุดงาน ส่วนหนึ่งมีจิตศรัทธาหลวงพ่ोज้าอาวาสที่ทำงานด้วยตัวเองไม่เห็นแก่

ความเหน็ดเหนื่อย ได้ทำแล้วมีความสุขจากปิติ¹⁶⁰ วัดใหญ่สุวรรณรามีจิตรกรรมฝาผนังที่สวยงาม และมีองค์พระประธานที่งดงามที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย อยากได้ภาพมาถ่ายไปเก็บไว้ สถาปัตยกรรมของไทยมีความวิจิตรพิสดารมากเห็นที่ไรก็รู้สึกประทับใจจนรู้สึกไว้ เป็นที่ยังมีชีวิตอยู่เมื่อเทียบกับอยุธยาที่เป็นซากปรักหักพังแล้วจากการถูกพม่าเผา แต่ที่นี่มีความสมบูรณ์มากกว่าอยุธยา สิ่งที่เป็นห่วงเรื่องจิตรกรรมฝาผนังว่ารุ่นลูกหลานจะได้เห็นภาพเหล่านี้หรือเปล่า เมื่อมาแล้วก็รู้สึกร่มเย็น สบายใจ มาแล้วอยากมาอีก ศาลาการเปรียญเป็นสถาปัตยกรรมที่หาชมได้ยาก¹⁶¹ ดังนั้นการท่องเที่ยวภายในวัด จึงเป็นไปเพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง

สิ่งอำนวยความสะดวก: มีห้องน้ำ จอดรถสะดวกสบาย ไปมาสะดวกเพราะอยู่ในเมือง มีร้านค้าอาหาร ทางวัดได้ทำทางเดินลาดสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการให้เข้าไปในบริเวณพระอุโบสถได้สะดวกขึ้น

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร เช่น **เขาวัง อุทยานประวัติศาสตร์** ห่างจากวัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร 1.6 กม., **ถ้ำเขาหลวง** ห่างจากวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร 3.8 กม., **วัดมหาธาตุวรวิหาร** ห่างจากวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร 1.2 กม., **วัดข่อย** ห่างจากวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร 2 กม., **วัดเกาะแก้วสุทธาราม** ห่างจากวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร 7.9 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว ดูเส้นทางจาก Google Maps หรือรถโดยสารประจำทาง

160 สัมภาษณ์ คุณอภิชาติ แสงวรรณมา เป็นชาวเพชรบุรี, จิตอาสาช่วยเหลือผู้พิการ, 22 มกราคม 2565.

161 สัมภาษณ์ คุณบัณฑิต เตชะเพชรไพบูลย์, สถาปนิกชาวเพชรบุรี, 22 มกราคม 2565

วัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา

ที่ตั้ง: ถนนเทพคุณากร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา 24000

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 038-511048,

เฟสบุค: ประชาสัมพันธ์วัดโสธรวรารามวรวิหาร

: วัดโสธรวรารามวรวิหาร @watsothornwararam

ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดโสธรวรารามวรวิหาร มีเนื้อที่ 21 ไร่ 42 ตารางวา ทิศเหนือยาว 6 เส้น 6 วา ทิศตะวันออกยาว 4 เส้น 3 วา และทิศตะวันตกยาว 3 เส้น 1 วา¹⁶² วัดโสธรวรารามวรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองฉะเชิงเทรา เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อโสธร พระพุทธรูปอันเป็นที่เคารพสักการะของชาวแปดริ้วและประชาชนทั่วทุกสารทิศมาแต่อดีตกาล¹⁶³ ตัววัดตั้งอยู่บนถนนห่างจากตลาดกลางเมืองประมาณ 2 กิโลเมตร วัดนี้แต่เดิมเป็นวัดราษฎร์ สร้างขึ้นตอนปลายของกรุงศรีอยุธยา ตามประวัตินั้นแต่แรก มีชื่อว่า “วัดหงส์” เพราะมี “เสาหงส์” อยู่ในวัด เป็นเสาสูงมียอดเป็นตัวหงส์อยู่บนปลายเสา ต่อมาหงส์บนยอดเสาทักตกลงมาเหลือแต่เสา และมีผู้เฝ้าขึ้นไปแขวนแพน จึงได้ชื่อว่า “วัดเสาธง” ครั้นเมื่อเสาธงหักเป็นสองท่อน จึงเรียกชื่อใหม่ว่า “วัดเสาธงทอน” ส่วนชื่อ “วัดโสธร” อันมีความหมายว่า “บริสุทธิ์” และ “ศักดิ์สิทธิ์” นั้น เรียกตามพระนามของพระพุทธโสธร หรือหลวงพ่อโสธรซึ่งได้มาประดิษฐานในวัดนี้ ในภายหลังวัดโสธรได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ยกขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหาร มีนามว่า “วัดโสธรวรารามวรวิหาร” เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2501¹⁶⁴ แต่เดิมวัดโสธรเป็นวัดราษฎร์จนกระทั่งวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2501 จึงได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ยกขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหาร มีนามว่าวัดโสธรวรารามวรวิหาร¹⁶⁵ วัดโสธรวรารามเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อโสธร พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ นับเป็นเวลานานกว่า 252 ปี ที่หลวงพ่อโสธรถูกอัญเชิญขึ้นจากแม่น้ำบางปะกง มาประดิษฐานที่พระอุโบสถเพื่อให้ประชาชนได้กราบไหว้ขอพร ด้วยความศรัทธาและอานุภาพของหลวงพ่อโสธร ทำให้ประชาชนทั่วทุกสารทิศ ต่างเลื่อมใสศรัทธา เดินทางมานมัสการกราบไหว้อยู่เป็นประจำ นับเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา

162 ไม่ระบุ, ฉะเชิงเทรา เมืองแห่งอนาคต. (กรุงเทพฯ: ดาวฤกษ์, ม.ป.ป.), หน้า 30-41

163 ชุตินา รุนประพันธ์, การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโร 2549), หน้า 22

164.ชุตินา รุนประพันธ์, การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, หน้า 69 ; สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดฉะเชิงเทรา, วัดโสธรวรารามวรวิหาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://chachoengsao.prd.go.th/th/gallery/category/> [10 มกราคม 2565].

165 ชุตินา รุนประพันธ์, การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, หน้า 69

พระครูโสภณสรกิจ ได้เล่าถึงสมัยอดีตและกิจการภายในวัดว่า¹⁶⁶ เวลาวัดมีงานเซ่นงาน กลางเดือน 12 วันลอยกระทง เริ่มตั้งแต่วันขึ้น 14 ค่ำ พิธีพุทธาภิเษกวัตถุมงคลหลวงพ่อโสธร และวัน ขึ้น 15 ค่ำเป็นวันเริ่มงาน 5 วัน 5 ค่ำ ทางวัดจะเปิดไฟสว่างทั้งคืนเพราะมีประชาชนมาจากหลายทิศ ทางไกล ใช้เวลาในการเดินทางเมื่อมาแล้วไม่สามารถกลับได้ในวันนี้ จึงต้องนอนค้างกันที่วัด คนที่ไม่ นอนก็เดินกันทั้งคืน มีแม่ค้าขายของกันเยอะ พระคุณเจ้าก็พรมน้ำมนต์กันทั้งคืนจนสว่าง แต่สมัยนี้ไม่มีแล้ว มาเข้ากลับเย็น เพราะการสัญจรสะดวกขึ้น ทางวัดจัดให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระภิกษุ สามเณร รวมประมาณ 200 กว่ารูป บางปีมีถึง 400 รูป เป็นการสงเคราะห์เยาวชนที่ไม่มีทุนทรัพย์ในการเล่าเรียน ทางวัดสนับสนุนในการเรียนต่อ ทางด้านบาลีเปรียญธรรมและสายสามัญ เป็นสถานที่ตั้ง วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย



166 สัมภาษณ์ พระครูโสภณสรกิจ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดโสธรวรารามวรวิหาร, 14 มกราคม 2565.

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 72 พระพุทธรูปหลวงพ่อโสธร ในพระอุโบสถหลังใหม่

พระพุทธรูปหลวงพ่อโสธร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางสมาธิหน้าตักกว้าง 1.65 เมตร ฝีมือช่างล้านช้าง สันนิษฐานว่าได้มาประดิษฐานที่วัดนี้ประมาณ พ.ศ. 2313 สมัยต้นกรุงธนบุรี¹⁶⁷ ในหนังสือของวัดโสธรวรารามวรวิหาร¹⁶⁸ ได้กล่าวถึงประวัติและตำนานของหลวงพ่อพุทธโสธรเอาไว้ว่า ในสมัยล้านช้าง-ลานนา มีเศรษฐีพี่น้อง 3 คน ซึ่งอาศัยอยู่ทางภาคเหนือ มีจิตใจเลื่อมใสศรัทธา จะสร้างพระพุทธรูปเพื่อเสริมสร้างบารมีจึงได้เชิญพราหมณ์มาทำพิธีหล่อพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ตามวันเกิดซึ่งมีปางสมาธิ ปางสะดุ้งมาร และปางอุ้มบาตร แล้วทำพิธีบวงสรวงชุมนุมเทวดาตามโหราศาสตร์ เพื่อทำพิธีปลุกเสกแล้วอัญเชิญเข้าสู่วัด ในเวลาต่อมาพม่าได้ยกทัพมาตีไทยหลายครั้ง จนกระทั่งครั้งสุดท้าย พม่าจึงสามารถตีเมืองแตก และได้เผาบ้านเมืองและวัดวาอารามต่าง ๆ เหตุการณ์คับขันมากขึ้นพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ (ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าหลวงพ่อ 3 พี่น้อง) ได้แสดงปาฏิหาริย์เสด็จลงแม่น้ำปิงลงมาทางใต้ พระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ลอยเข้าสู่คลองพระโขนง ลัดเลาะไปจนถึงแม่น้ำบางปะกง ผ่านคลองและวัดต่าง ๆ แต่ชาวบ้านไม่สามารถดึงพระขึ้นจากน้ำได้สำเร็จ คลองและวัดต่าง ๆ ที่เป็นตำนานเกี่ยวกับหลวงพ่อทั้ง 3 ได้แก่ คลองชักพระ วัดสัมปทวน คลองบางพระ คลองสองพี่น้อง ต่อจากนั้นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ (ปางอุ้มบาตร) ซึ่งเป็นองค์ที่ลอยไปตามแม่น้ำเจ้าพระยาไปผูกขึ้นที่แม่น้ำแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ชาวบ้านในแถบนั้นได้ร่วมกันอาราธนาขึ้นประดิษฐานที่ วัดแหลมและเรียกว่า หลวงพ่อบ้านแหลม จนถึงทุกวันนี้พระพุทธรูปอีกองค์หนึ่ง (ปางสะดุ้งมาร) ลอยไปผูกที่วัดบางพลีจังหวัดสมุทรปราการ ชาวบ้านได้อาราธนาขึ้น

¹⁶⁷ ชูติมา รุนประพันธ์, การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา, ปรินญาวิทยาสาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, หน้า 22.

¹⁶⁸ วัดโสธรวรารามวรวิหาร, โสธรวรารามวรวิหาร นิมิตแห่งบุญ, (กรุงเทพฯ: บริษัท ที ซี จี พรินติ้ง จำกัด, 2549), หน้า 92-94.

ประดิษฐานที่วัดบางพลี และเรียกว่า หลวงพ่อโตวัดบางพลีเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านในแถบนั้น ส่วนพระพุทธรูปองค์สุดท้าย (ปางสมาธิ)หรือหลวงพ่อโสธรนั้นได้แสดงอภินิหารลอยขึ้นมาที่หน้าวัดหงส์ชาวบ้านได้พยายามฉุดขึ้นฝั่งหลายครั้งแต่ไม่สามารถอุ้มน้ำได้จนกระทั่งมีอาจารย์ผู้มีความรู้ทางไสยศาสตร์ผู้หนึ่งได้ตั้งศาลเพียงตาบวงสรวงเอาสายสิญจน์คล้องกับพระหัตถ์พระพุทธรูปและเชิญชวนประชาชนทั้งชาวไทยชาวจีนพร้อมใจกันจับสายสิญจน์จึงสามารถอาราธนาขึ้นฝั่งได้โดยง่ายโดยใช้เวลาไม่กี่คน และนำมาประดิษฐานที่วิหารวัดหงส์ได้เป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์เมื่อวันที่ 14 ค่ำเดือน 5 ใน ปี พ.ศ. 2313 ซึ่งเป็นสมัยต้นกรุงธนบุรี



รูปภาพประกอบที่ 73 พระอุโบสถหลังใหม่



รูปภาพประกอบที่ 74 ภาพมุมสูงพระอุโบสถหลังใหม่



รูปภาพประกอบที่ 495 พระอุโบสถหลังใหม่

พระอุโบสถหลังใหม่ เป็นหนึ่งในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2509 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา ได้เสด็จมายัง วัดโสธรวรารามวรวิหาร เพื่อทรงประกอบพระราชพิธีวิสาขบูชาตามขัตติยราชประเพณีเมื่อเสร็จภารกิจแล้วได้เสด็จออกนอกพระอุโบสถ และมีพระราชดำรัสว่าตั้งใจมานานมีสการหลวงพ่พุทธรูปโสธรนานแล้ว ทำไมสร้างพระอุโบสถแบบนี้ไม่สมเกียรติหลวงพ่พุทธรูปโสธร ทรงให้ปรับปรุงแก้ไขพระอุโบสถเสียใหม่ และมีพระราชดำรัสถึงเรื่องโรงเรียนและแหล่งเสื่อมโทรมหน้าพระอุโบสถ ให้แก้ไขให้สมเกียรติหลวงพ่พุทธรูปโสธร หลังจากนั้นทางวัดจึงได้ดำเนินการจัดระเบียบบริเวณหน้าวัดให้เรียบร้อย และในปี พ.ศ. 2530 ได้มอบหมายให้นายประเวศ ลิมรังษี เป็นสถาปนิกผู้ออกแบบพระอุโบสถหลังใหม่ หลังจากได้แปลนแผนผังงานก่อสร้างพระอุโบสถเสร็จแล้วได้ส่งแบบแปลนแผนผังให้สำนักราชเลขาธิการพระบรมมหาราชวังเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายทอดพระเนตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชกระแสว่าเรียบร้อยดีแล้ว ไม่ทรงมีข้อทักท้วงแก้ไข และวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2531 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงวางศิลาฤกษ์ก่อสร้างพระอุโบสถวัดโสธรวรารามวรวิหาร และยังทรงรับเป็นองค์ประธานในการก่อสร้างพระอุโบสถ ตามหนังสือสำนักราชเลขาธิการที่ รล 0007/1416 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีบวงสรวงในการรื้อถอนโบสถ์หลังเก่าเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2535 และเริ่มดำเนินการสร้างพระอุโบสถเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2535 ส่วนพิธียกฉัตรยอดมณฑปทองคำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเมื่อพ.ศ. 2539 อันเนื่องเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ครบ 50 ปี

พระอุโบสถหลังใหม่มีลักษณะเป็นอาคารทรงไทยประยุกต์มีขนาดกว้าง 44.50 เมตร ยาว 123.50 เมตร ลักษณะเป็นอาคารหลังคาประกอบเครื่องยอด ชนิดยอดทรงมณฑปแบบไทย ส่วนกลางคืออาคารพระอุโบสถ ประดิษฐานพระพุทธรูปองค์จริงมีพื้นที่ใช้สอย 5 ชั้น เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างด้านละ 29 เมตร ความสูงของพื้นที่ชั้นล่างของพระอุโบสถถึงยอดสุดของหลังคาทรงมณฑปประมาณ 85 เมตร ส่วนความสูงของเพดานจากตรงหน้าฐานชุกชีพระประธานหลวงพ่พุทธรูป ถึงฝ้าเพดานทรงโดม ประมาณ 29 เมตร ต่อเชื่อมด้วยวิหารทั้งด้านหน้าคือวิหารพระไตรปิฎกหรือวิหารพระธรรมอยู่ทิศตะวันออกของสวนกลาง มีความกว้าง 20 เมตร ความสูงจากพื้นถึงยอดอกไก่สันหลังคา ประมาณ 24 เมตร และด้านหลังคืออาคารพระวิหารเดิมอยู่ทิศตะวันตกของสวนกลาง มีความกว้าง 20 เมตร ต่อเชื่อมด้วยอาคารรูปทรงอย่างเดียวกับพระวิหารเป็นอาคารมุขเด็จซึ่งเมื่อประกอบกันเข้าแล้วจะเป็นอาคารมีหลังคา แบบจตุรมุขอย่างอาคารปราสาทแบบไทย กำแพงของพระอุโบสถหลังใหม่นี้ปูด้วยหินอ่อนจากเมืองการราประเทศอิตาลี¹⁶⁹



รูปภาพประกอบที่ 76 วิหารหลวงพ่พุทธรูป

169 วัดโสธรวรารามวรวิหาร, โสธรวรารามวรวิหาร นิमितแห่งบุญ, หน้า 39-79.



รูปภาพประกอบที่ 77 ภายในวิหารหลวงพ่อโสธร
ภายในมหาวิทยาลัยหลวงพ่อโสธร เป็นสถานที่กราบไหว้ขอพร ปิดทอง ถวายสักการะ



รูปภาพประกอบที่ 78 การถวายละครรำ หรือไข่ต้ม
ในแต่ละวันจะมีผู้มีจิตศรัทธามาถวายละครรำ หรือไข่ต้ม ตลอดทั้งวัน



รูปภาพประกอบที่ 510 พระพุทธรูปในวิหาร



รูปภาพประกอบที่ 509 โรงเจ

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี:

งานเทศกาลกลางเดือน 12 วันลอยกระทง เป็นงานนมัสการหลวงพ่อโสธร เริ่มทำพิธีพุทธาภิเษก วัตถุมงคลหลวงพ่อโสธรในวันขึ้น 11 ค่ำ และเริ่มพิธีเปิดงานในเช้าวันขึ้น 12 ค่ำ ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 12 รวม 5 วัน 5 คืน

งานตรุษจีน 3 วัน 3 คืน มีมหรสพ จั้ว และลิเก

งานทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: ไหว้พระปิดทองขอพรหลวงพ่อโสธร

กิจกรรมการท่องเที่ยว: พิธีอัญเชิญหลวงพ่อโสธรขึ้นจากแม่น้ำบางปะกง เป็นประเพณีที่กระทำสืบเนื่องมาช้านาน โดยจะจัดงานตรงกับวันขึ้น 14 -15 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัด เป็นการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อสันติภาพการควบคู่ไปกับการแสวงหาความรู้ การศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธจึงเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวมิใช่เข้าไปเพื่อชมสถานที่เพียงเท่านั้น แต่หากเป็นการเข้าไปเพื่อเรียนรู้ โดยการมองสรรพสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจ และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อคน สัตว์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ การท่องเที่ยววิถีพุทธ ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดโสธรวรารามวรวิหารมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ อุโบสถสวยงาม เฉพาะยอดฉัตรประดับด้วยทองคำมูลค่า 44 ล้านบาท มีคุณค่าทางจิตใจ ศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิปาฏิหาริย์ มาเพราะศรัทธาหลวงพ่อโสธร เป็นสถานที่สามารถดึงดูดให้ญาติโยม เปรียบเสมือนตัวแทนพระพุทธรองค์¹⁷⁰ ผู้คนนิยม มาบนบานกราบไหว้ขอพร บางคนมาปีละ 3 ครั้ง นับถือหลวงพ่อโสธร ได้มากราบไหว้แล้วมีความสุขสบายใจมีความสุข¹⁷¹ ได้ยินประวัติจากสื่อ และผู้ที่มากราบไหว้บูชา นับถือมานาน¹⁷² ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสันติภาพการควบคู่ไปกับการเรียนรู้

170 สัมภาษณ์ พระสันติภรณ์ จากวัดท่าเกวียน อ.พนมสารคาม ฉะเชิงเทรา, 14 มกราคม 2565.

171 สัมภาษณ์ คุณปัญญาณัฐ เจริญผล นักศึกษาจาก มศว. ประสานมิตร, 14 มกราคม 2565.

172 สัมภาษณ์ คุณอารยา เจริญผล จากกรุงเทพมหานคร, 14 มกราคม 2565.

สิ่งอำนวยความสะดวก :

ที่จอดรถกว้างขวาง ห้องน้ำเพียงพอ ดอกไม้ธูปเทียน เครื่องบูชา และนางรำไว้บริการผู้มีจิตศรัทธาถวายละครรำ ร้านค้า อาหาร

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดโสธรวรารามวรวิหาร เช่น วัดผาณิตาราม ห่างจากวัดโสธรวรารามวรวิหาร 9.3 กม., วัดสนามรัตนาราม ห่างจากวัดโสธรวรารามวรวิหาร 16 กม., วัดห้วยน้ำทรัพย์ หรือวัดพระธาตุวาโย ห่างจากวัดโสธรวรารามวรวิหาร 52.7 กม., วัดเขาดิน ห่างจากวัดโสธรวรารามวรวิหาร 29.8 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว สามารถใช้เส้นทางได้หลายเส้นทาง ตาม Google Map รถยนต์โดยสารประจำทาง หรือรถไฟ



วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

ที่ตั้ง: ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 20260

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 081-586-0188, 089-992-2186

http://watyanasangvararam.com/?page_id=15

ประวัติความเป็นมาของวัด

ประวัติความเป็นมา¹⁷³ ของวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหารในพระบรมราชูปถัมภ์ มีสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร พระนามเดิม เจริญ คชวัตร (สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก พระองค์ที่ 19 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) เป็นประธานจัดสร้างวัด และทรงตั้งชื่อวัดตามสมณศักดิ์เดิมของพระองค์สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ว่า “วัดญาณสังวราราม” มีอาณาบริเวณทั้งหมด 366 ไร่ 2 งาน 11 ตารางวา โดยที่ดินผืนแรกที่สร้างวัดได้รับการบริจาคจากนายแพทย์ขจร และคุณหญิงนิริวัติ อันตรการ เมื่อพุทธศักราช 2519 ประมาณ 100 ไร่ 1 งาน 92 ตารางวา ซึ่งต่อมาคุณหญิงนิริวัติและครอบครัวได้บริจาคที่ดินถวายเพิ่มอีก 100 ไร่เศษ และคณะผู้สร้าง ศิษยานุศิษย์ ผู้ศรัทธาในเจ้าพระคุณสมเด็จฯ ร่วมกันจัดซื้อที่ดินรอบๆ ถวายเพิ่มจนมีพื้นที่เท่าในปัจจุบัน ซึ่งยังไม่รวมพื้นที่โครงการในพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ซึ่งรายล้อมอยู่อีกประมาณ 2,500 ไร่ สมเด็จฯ มีความตั้งใจที่จะสร้างวัดญาณสังวรารามให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมสายวิปัสสนากรรมฐานที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังมีความประสงค์ที่จะสร้างวัดเพื่อเทิดพระเกียรติบูรพมหากษัตริย์ไทย และให้เป็นวัดประจำรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 การสร้างวัดจึงต้องมีความเรียบร้อย สมบูรณ์ งดงาม และสมพระเกียรติไปพร้อมๆ กัน ด้วยเหตุนี้ วัดญาณสังวรารามจึงแบ่งพื้นที่สิ่งปลูกสร้างออกเป็น 4 เขต ได้แก่ 1.เขตพุทธาวาส เปรียบได้กับหัวใจของวัด ประกอบไปด้วย ศาสนสถานต่างๆ 2.เขตสังฆาวาสเป็นที่ตั้งของเสนาสนะกุฏิพระภิกษุ สามเณร 3.เขตฆราวาสเป็นเขตอุบาสก อุบาสิกาและสถานที่ตั้งศาลาโรงธรรม ที่พักอาศัยของผู้มาปฏิบัติธรรม ถิ่นศีล 4.เขตโครงการในพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประกอบด้วยศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมวัดญาณสังวราราม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โรงเรียนผู้รู้ ญสส. 80 ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางละมุง

พระโสภณคณาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร¹⁷⁴ กล่าวว่า การปฏิบัติธรรม ณ วัดญาณสังวรารามฯ ดำเนินตามหลักคำสอนและแนวทางพุทธปฏิบัติของสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร สาธุชนสามารถเข้าร่วมปฏิบัติธรรมได้ทุกวัน สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวภายในวัดในช่วงโควิด-2019 ระบาดทำให้มีนักท่องเที่ยวที่วัดจำนวนน้อย เนื่องจากวัดมีบริเวณกว้าง ในบางสถานที่ที่อยู่ไกล จะไม่มีพนักงานไปดูแลทำความสะอาดไป

173 วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร, ประวัติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://watyanasangvararam.com/?page_id=15 [10 มกราคม 2565].

174 สัมภาษณ์ พระโสภณคณาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร, 13 มกราคม 2565.

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 52 พระอุโบสถ

พระอุโบสถ สร้างดัดแปลงจากแบบอุโบสถคณรังสี วัดบวรนิเวศวิหาร โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จมาวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2523 พระอุโบสถนี้สร้างเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช



รูปภาพประกอบที่ 532 สมเด็จพระพุทธญาณนเรศวร พระประธานในพระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 543 หอพระไตรปิฎก
หอพระไตรปิฎก สร้างอยู่กลางน้ำ



รูปภาพประกอบที่ 84 พระบรมธาตุเจดีย์มหาจักรีพิพัฒน์

พระบรมธาตุเจดีย์มหาจักรีพิพัฒน์ สร้างขึ้นเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นองค์อุปถัมภ์ในการก่อสร้าง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2530 เป็นพระเจดีย์ขนาดใหญ่ มีความสูง 39 เมตร ฐานกว้าง 39 เมตร ฐานชั้นล่างเป็นห้องโถงสำหรับการบำเพ็ญกุศลในโอกาสต่างๆ มีพระพุทธรูป ภปร.ปางประทานพรเป็นองค์พระประธานพร้อมโต๊ะหมู่

บุชามีพระนามาภิไธยย่อ ส.ว. ซึ่งสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงถวายไว้ชั้นที่ 2 เป็นโถงสำหรับ ที่ประชุมสงฆ์ เป็นที่ปฏิบัติสมาธิภาวนาชั้นที่ 3 เป็นที่ประดิษฐานพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ



รูปภาพประกอบที่ 555 มหามณฑปพระพุทธบาท ภ.ป.ร. สก.

มหามณฑปพระพุทธบาท ภ.ป.ร. สก. สร้างขึ้นเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระราชกุศล ส่งเสริมพระบุญญาธิการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างบนยอดพระแก้ว เป็นพระมณฑป 2 ชั้น





รูปภาพประกอบที่ 566 พระเจดีย์พุทธคยาจำลอง

พระเจดีย์พุทธคยาจำลอง สร้างขึ้นตามพระดำริของเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร ที่ต้องการให้มีศาสนสถานเป็นที่ระลึกถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีผังแบบสมมาตร รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ความกว้างยาวเท่ากันด้านละ 22.50 เมตร ล้อมรอบด้วยพระระเบียง ซึ่งวัดในช่องฐานรอบนอกได้ กว้างยาวเท่ากันด้านละ 42 เมตร พื้นที่ระหว่างองค์พระเจดีย์กับพระระเบียงเป็นพื้นที่เปิดโล่ง ให้แสง สว่างกับอาคารทั้งด้านในของพระระเบียงและด้านนอกขององค์พระเจดีย์ นอกจากนั้น ยังมีกำแพง แก้วย่อมุมไม้สิบสองล้อมรอบพระระเบียงอีกทอดหนึ่ง วัดความกว้างรอบนอกได้ด้านละ 66 เมตร

พระเจดีย์องค์นี้มีทางเข้า 4 ด้าน ซึ่งตั้งอยู่กลางพระระเบียงทั้ง 4 ทิศ โดยทิศตะวันออกถือเป็นทางเข้าหลัก มีทั้งหมด 7 ชั้น แต่ละชั้นสูง 3 เมตร ซึ่งหากนับรวมฐานชั้นล่างด้วยจะเป็น 9 ชั้น มีบันไดเวียนขึ้นไปจนถึงชั้นบนสุดได้ ชั้นล่างมีนิทรรศการถาวร เรื่อง ‘พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร?’



รูปภาพประกอบที่ 577 พระวิหาร พระพุทธศรีอริยเมตไตรย สัมมาสัมพุทธเจ้า



รูปภาพประกอบที่ 88 อริยาการ พิพิธภัณฑอริยสงฆ์

อริยาการ พิพิธภัณฑอริยสงฆ์ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้กลางห้อง ด้านข้างทั้งสองด้านมีหุ่นไฟเบอร์กลาสพระอริยสงฆ์สำคัญของประเทศไทย 22 รูป และอุบาสิกา 2 ท่าน ซึ่งพระอริยสงฆ์แต่ละรูปล้วนมีจริยาวัตรที่งดงาม การเล่าเรื่องราวผ่านฉาก เรียนรู้โอวาทธรรมคำสอนต่างๆของพระอริยสงฆ์แต่ละรูป ด้วยคำบรรยาย คำสอน 3 ภาษา



รูปภาพประกอบที่ 589 พระปรางค์อริยเขต

พระปรางค์อริยเขต อยู่ด้านหน้าอารยาคาร พิพิธภัณฑ์อริยสงฆ์ สร้างขึ้นเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 7 ผู้พระราชทาน ประชาธิปไตยแก่ปวงชนชาวไทย ด้านหน้าบริเวณทางเข้าพระปรางค์อริยเขต มีปูนปั้นพระบรม สาทิสลักษณ์เฉพาะพระพักตร์รัชกาลที่ 7 ทั้งแบบปกติและขณะทรงพระผนวช ด้านในสุดคือพระบรม ราชาอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 7 หล่อด้วยทองบรอนซ์รมดำขนาดเท่าพระองค์จริง ประทับบนพระราชอาสน์

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ทำบุญ ตักบาตร สวดมนต์ไหว้พระ ปฏิบัติธรรม ในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: ไหว้พระสวดมนต์ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์

กิจกรรมการท่องเที่ยว: เที่ยวชมอาคารสถานที่ต่างๆ ไหว้พระสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด การท่องเที่ยวเชิงศาสนา มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดได้เรียนรู้วิถีพุทธในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม และพุทธพิธี ที่สืบเนื่องกันมา หลายยุคหลายสมัยในแต่ละท้องถิ่น และรวมไปถึงการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่ง สอนของพระศาสดา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดญาณสังวราราม วรมหาวิหาร มีอาคารสิ่งปลูกสร้างที่มีความสวยงามทรงคุณค่าอยู่กับธรรมชาติ เหมาะสำหรับเป็นที่ ปฏิบัติธรรม นอกจากนั้นยังมีการปฏิบัติธรรม และสาธุชนบางส่วนได้มากราบพระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต บนเขาชีโอน ได้เทศน์สอนธรรมะและการปฏิบัติธรรม มีพุทธศาสนิกชนเลื่อมใสศรัทธาติดตามฟังเทศน์ และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจำนวนมาก เมื่อมาที่วัดนี้แล้วนอกจากได้ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมแล้ว ได้ กราบไหว้สักการะพระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธรูป ยังได้ชมหุ่นไฟเบอร์กลาสพระอริยสงฆ์สำคัญในอริ ยาคาร รู้สึกมีความปลื้มปิติ มีความร่มรื่น สงบ มีความสุข เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สมเด็จพะญาณ

สังวร สมเด็จพระสังฆราช ได้สร้างไว้¹⁷⁵ ได้มาไหว้พระมหาเจดีย์ พระบรมสารีริกธาตุ เคยมาฟังธรรมจากพระอาจารย์สุชาติ สอนสังฆธรรมความจริง ชีวิตจริงในแต่ละวัน เข้าใจง่าย ทำดีทำชั่วได้รับผลอย่างไร ชัดเจนไม่มีอ้อมค้อม ปฏิบัติธรรมให้จิตสงบ ไม่ได้เน้นว่าบริกรรมอะไร ซึ่งในคำสอน สอนให้ทำความดี ให้หมั่นปฏิบัติ รักษาศีล 5 สอนในการใช้ชีวิตในปัจจุบัน ให้สนใจตัวเองเป็นหลัก รวบรวมจิตให้สะอาด สงบ ทำดี เราจะมีความสุข สงบทุกๆ วัน ทำให้กินง่ายอยู่ง่าย วันนี้ได้มาไหว้เจดีย์พุทธคยา เราต้องสะสมบุญ ช่วยเหลือคน เมื่อเราได้คุยกับคนมีธรรมะเหมือนกันจะคุยกันง่าย ไม่มีพลิกไปพลิกมา ไม่มีระแวงกัน¹⁷⁶ นอกจากนี้วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร ยังมีสถานที่เป็นบึงใหญ่สำหรับทำบุญปล่อยปลา ทำให้รู้สึกสบายใจ ได้บุญ และมากราบพระบรมสารีริกธาตุบนเขาสูงเพื่อความเป็นมงคลของชีวิต ขอพรให้ลูกและแม่มีสุขภาพที่ดี อุทิศบุญกุศลให้เจ้ากรรมนายเวร แผ่บุญให้กับเทวดาที่รักษาดาว¹⁷⁷ ดังนั้นการท่องเที่ยวภายในวัด จึงเป็นไปเพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง

สิ่งอำนวยความสะดวก: สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านค้า ที่พักสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร เช่น พระพุทธรูปเขาชีจรรย์ ห่างจากวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร 6.4 กม., วัดหนองจับเต่า ห่างจากวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร 6.3 กม., สวนนกนุช พัทยา ห่างจากวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร 9.5 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว มาตาม Google Maps หรือรถโดยสารสาธารณะ

175 สัมภาษณ์ คุณสุนันธาร เสนข้อ, ชาวจังหวัดนนทบุรี นักท่องเที่ยว วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร 13 มกราคม 2565.

176 สัมภาษณ์ คุณนุจริย์ สิริตัน, ชาวจังหวัดนนทบุรี นักท่องเที่ยว วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร 13 มกราคม 2565.

177 สัมภาษณ์ คุณทราย มั่นทนาวรพันธ์ดิษ จากพัทยา นักท่องเที่ยว วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร 13 มกราคม 2565.

อุปถัมภ์หลวงปู่สังข์เฒ่าเพิ่มขึ้น เริ่มมีเสนาสนะเพิ่มขึ้น มีกุฏิ ศาลา ให้พระได้สวดมนต์ทำวัตร มีพระย้ายมาอยู่เพิ่มขึ้น นี่คือการเกิดวัดละหารไร่ โดย “วัดละหาร” เดิม ก็เป็น “วัดละหารใหญ่” ตรงนี้เป็นวัดละหารไร่ สมัยนั้นยังไม่มีระเบียบการสร้างวัด เมื่อมีพระมีกุฏิก็ถือว่าเป็นวัด หลวงปู่สังข์เห็นว่าที่วัดละหารไร่มีพระเพิ่มมากขึ้น ท่านก็กลับไปอยู่ที่วัดละหารใหญ่ และต่อมาท่านได้รับนิมนต์จากเจ้าเมืองระยองไปเป็นเจ้าอาวาสที่วัดในเมืองระยอง ซึ่งวัดละหารไร่นี้มีเจ้าอาวาสดูแลต่อๆ มาจากหลวงปู่สังข์เฒ่า จนกระทั่ง เจ้าอาวาสองค์ที่ 6 คือหลวงปู่ทิม วัดละหารไร่จึงเป็นที่รู้จักของศรัทธาญาติโยมเพราะหลวงปู่ทิมมีข้อวัตรปฏิบัติเป็นที่น่าศรัทธาของญาติโยม และเป็นหมอยาด้วย ในสมัยก่อนการรักษาใช้เวลาเป็นวันในการเดินทางไปหาหมอในเมือง จึงมาหาพระก็ให้ยาไปต้มกินรักษาประกอบกับหลวงปู่ทิมเป็นพระปฏิบัติสนใจในด้านการนั่งสมาธิวิปัสสนากรรมฐาน ฉ้นเพียงมือเดียว ไม่ฉ้นเนื้อสัตว์ ศิษย์ญาติโยมที่เกิดทันหลวงปู่เล่าต่อๆ กันมาว่า ท่านตื่นตั้งแต่ตี 3 สวดมนต์ไหว้พระจนถึงเช้า ฉ้นอาหารประมาณ 7-8 โมง และไม่ฉ้นอะไรอีกเลย ไม่ฉ้นนม แล้วฉ้นน้ำชาในตอน 4 โมงเย็น จะนั่งสมาธิที่กุฏิ จะลงไปดูกิจวัตรของพระเณร มีระเบียบในการปกครอง ความมักน้อยสันโดษทำให้ญาติโยมเกิดความศรัทธาเลื่อมใส และเข้ามารักษายากก็กลับมาทำบุญ เพราะฉนั้นเสนาสนะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น กุฏิ ศาลาการเปรียญ โบสถ์ จึงเกิดในช่วงหลวงปู่ทิมเป็นเจ้าอาวาส จนกระทั่งมรณภาพในปี 2518

พระมหาสุรเดช สุรเทโว เจ้าอาวาสกล่าวต่อว่า เจ้าอาวาสรุ่นต่อมา องค์ที่ 7 หลวงพ่อเชย ชยธัมโม เป็นลูกศิษย์ใกล้ชิดและคอยปฏิบัติอุปฐากหลวงปู่ทิม หลวงปู่เชยมีวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนา จึงรวบรวมลูกศิษย์หลวงปู่ทิม ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาวัดละหารไร่ จากเดิมที่วัดมีเนื้อที่ 8 ไร่ โยมถวายเพิ่มเป็น 16 ไร่ ต่อมาในยุคหลวงพ่อเชยขยายเป็น 200 ไร่ ได้สร้างเสนาสนะของวัดเพิ่มเติม เช่น ศาลาการเปรียญ โรงเรียนปริยัติธรรม ศาลาปฏิบัติธรรม ศาลาเมรุ สะพานข้ามแม่น้ำ และยังสร้างสถานที่ที่เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น ศูนย์ข้อมูลประจำหมู่บ้าน กศน.อำเภอ ตลาดประชารัฐ สร้างถนนตัดระหว่างตำบลหนองลอกและอำเภอหนองบัว และที่กำลังก่อสร้างคือหอสมุดเฉลิมราช หรือหอสมุดพระเทพ

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด

ประวัติหลวงปู่ทิม วัดละหารไร่¹⁸⁰ หลวงปู่ทิม นามเดิมชื่อ ทิม งามศรี เกิดที่บ้านหัวทุ่งตาบุตร หมู่ที่ 2 ต.ละหาร อ.บ้านค่าย จ.ระยอง เกิดเมื่อวันศุกร์ เดือน 7 ปีเถาะ ตรงกับวันที่ 16 มิ.ย. 2422 ตรงกับรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี) บิดา-มารดา ชื่อ นายแจ้ และ นางอินทร์ งามศรี อายุ 17 ปี นายแจ้ ผู้เป็นบิดาได้นำไปฝากไว้กับหลวงปู่สิงห์ วัดละหารใหญ่ ให้ได้เรียนหนังสือทั้งไทยและอักษรขอม อุปสมบทที่วัดทับมา เมื่อวันที่ 7 มิ.ย. 2449 โดยมีพระครูขาว เจ้าคณะแขวงเมืองระยอง เป็นพระอุปัชฌาย์, หลวงพ่อสิงห์ เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และเจ้าอธิการเกตุ เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ได้รับฉายาว่า อิสริโก เล่าเรียนทางปฏิบัติสมถกัมมัฏฐาน ศึกษาวิทยาคมจากตำราของ หลวงปู่สังข์เฒ่า ศึกษาเพิ่มเติมทั้งจากฆราวาสและบรรพชิต ท่านได้ออกธุดงค์ไปหลายจังหวัด ต่อมาท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดละหารไร่ เมื่อ

180 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองลอก, วัดละหารไร่ (หลวงปู่ทิม อิสริโก), [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.nonglalo.go.th/index.php?_mod=dHJhdmVs. [28 สิงหาคม 2565].

ปี พ.ศ.2450 และได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูภาวนาภิรัต เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2507 หลวงปู่ทิม ท่านมรณภาพเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2518 รวมสิริอายุได้ 96 ปี นับพรรษาได้ 69 พรรษา เนื่องจากท่านเป็นพระเกจิที่ดำรงตนอยู่ในความเรียบง่ายและเป็นแบบอย่างของความสมณะ อีกทั้งยังเป็นทีกล่าวขานกันว่าท่านเป็นพระที่มีพลังจิตแก่กล้ารูปหนึ่งของภาคตะวันออก จึงมีลูกศิษย์ลูกหามากมายสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าท่านจะล่วงลับไปแล้วก็ตาม



รูปภาพประกอบที่ 90 หลวงปู่ทิม องค์ใหญ่



รูปภาพประกอบที่ 91 อัฐิธาตุ หลวงปู่ทิม อิสริโก

อัฐิธาตุ หลวงทิม อิสริโก ในศาลารินทร์นารักษ์ อยู่ใกล้กับหลวงปู่ทิม องค์ใหญ่



หุ่นขี้ผึ้ง หลวงปู่ทิม อิสริโก บณกฐิหลังเก่า



หุ่นขี้ผึ้ง หลวงพ่อเซย บณกฐิหลังเก่า

รูปภาพประกอบที่ 592 หุ่นขี้ผึ้ง หลวงปู่ทิม อิสริโก และหลวงพ่อเซย



รูปภาพประกอบที่ 603 พระอุโบสถหลังเก่า
พระอุโบสถหลังเก่า อยู่ด้านหลังของวัดละหารไร่



รูปภาพประกอบที่ 94 พระประธานในพระอุโบสถ
พระประธานในพระอุโบสถ หลวงปู่ทิมเป็นผู้ปั้นเองด้วยดินจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วังสามพญา



รูปภาพประกอบที่ 96 ฤๅษีอิสระโกมุณี

รูปภาพประกอบที่ 615 พระขุนแผน

ฤๅษีอิสระโกมุณี เป็นครูหมอยาของหลวงปู่ทิม หลวงปู่ทิมให้ลูกศิษย์ทำพิธีไหว้ครูแทน

พระผดขุนแผน พรายกุมาร เนื่องจากหลวงปู่บอกว่า บางทีอาศัยแต่คุณพระก็ได้ผลซ้ำ คนไม่ค่อยกลัวเกรงบาปกรรมกัน ต้องอาศัยคุณผี เมื่ออาศัยเขาแล้วก็ต้องทำบุญกรวดน้ำไปให้เขา



รูปภาพประกอบที่ 97 วังสามพญา บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์

วังสามพญา บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดระยอง

“วังสามพญา” หมายถึง วังที่ช้างศึกของพระเจ้าตากสินมหาราช ลงเล่นน้ำเมื่อครั้งที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้เดินทัพผ่านมาทางทุ่งละหารใหญ่และแวะพักไพร่พลช้างม้า ณ บริเวณนี้ เพื่อให้ไพร่พลได้พักผ่อนก่อนเข้าตีเมืองระยอง ในระหว่างที่ไพร่พลพัก พลช้างได้นำช้างศึกลงอาบน้ำ บริเวณบึงใหญ่ที่มีน้ำใต้ดินไหลซึมอยู่ตลอดเวลา เป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดระยอง ใช้ในพิธี

สำคัญๆ เช่น ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร



รูปภาพประกอบที่ 628 ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี:

- งานปิดทองนมัสการหลวงปู่ทิม ช่วงวันตรุษจีนของทุกปี 3 วัน
- งานวันสงกรานต์ วันที่ 13-14-15 เมษายน ของทุกปี
- งานวันทำบุญครบรอบวันมรณภาพของหลวงปู่ทิม วันที่ 16 ตุลาคม ของทุกปี
- งานวันลอยกระทง จัดร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว
- และงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: ทำวัตร สวดมนต์เช้า-เย็น เรียนนักเรียนและทำกิจวัตรประจำวัน

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ไหว้พระขอพร ปิดทองกราบนมัสการหลวงปู่ทิมองค์ใหญ่ หรือหุ่นขี้ผึ้ง หลวงปู่ทิมที่กุฏิเดิม อัฐิหลวงปู่ทิม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัดนอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินแล้ว นักท่องเที่ยวยังได้รับหลักในการดำเนินชีวิต และที่พึงพอใจ ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า นักท่องเที่ยวมากราบหลวงปู่ทิม ขอพร ถ่ายรูป รับวัตถุมงคล ได้ความสบายใจในด้านของเขากลับไป บางคนต้องการมาเข้าร่วมสวดมนต์วันอาทิตย์ใกล้ขีดธรรมะ และในวันพระช่วงเข้าพรรษา หรือได้มาปฏิบัติธรรมในวันสำคัญๆ ของทางพระพุทธศาสนา ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของคนที่มาเที่ยวว่าต้องการอย่างไร ส่วนใหญ่แล้วจะมาท่องเที่ยว ไหว้พระ ทำบุญเป็นหลัก¹⁸¹ บางคนตั้งใจมาไหว้หลวงปู่ทิม เพราะได้เห็นเหรียญแล้วมีความรู้สึกชอบอยากมากกราบ มาที่วัดละหารไร่เป็นครั้งแรก และรู้จักแม่ค้า

181 สัมภาษณ์ พระมหาสุรเดช สุรเตโช, เจ้าอาวาส วัดละหารไร่, 12 มกราคม 2565

ว่ามีศาลพระเจ้าตากสินก็เดินมาไหว้พระเจ้าตากสิน เมื่อรู้สึกไม่สบายใจก็จะไหว้ท่าน¹⁸² ความศรัทธาหลวงปู่ทิมส่วนใหญ่จะมาที่โบสถ์หลังเก่า ถวายดอกไม้พระประธาน พระโมคคัลลนะ พระสารีบุตร ที่หลวงปู่ทิมปั้นเอง สัมผัสได้ถึงความสบายใจรู้สึกดี บุษาลูกอมพรายแก้ว โบสถ์เก่าด้านหลังนี้ไม่ค่อยมีใครรู้จัก นอกจากคนพื้นที่ อยากให้ทางวัดประชาสัมพันธ์แนะนำนักท่องเที่ยวด้วย¹⁸³ ดังนั้น การท่องเที่ยวภายในวัด จึงเป็นไปเพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง

สิ่งอำนวยความสะดวก: ห้องน้ำมีหลายจุด จุดทำบุญกระจายรอบวัดทั้งกุฏิเก่า และจุดหลวงพ่отิมองค์ใหญ่ ลานจอดรถ ป้ายบอกทางไปสถานที่สำคัญภายในวัด

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดละหารไร่ เช่น วัดหนองกรับ ห่างจากวัดละหารไร่ 9 กม., วัดปิลฉนวนาราม ห่างจากวัดละหารไร่ 14 กม., ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลบางขัน ห่างจากวัดละหารไร่ 16 กม., ชุมชนสวนสุภัทราแลนด์ ห่างจากวัดละหารไร่ 14.4 กม.,

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว สายมอเตอร์เวย์ (สาย 7) มุ่งหน้าสู่จังหวัดระยอง ประมาณ 80 กิโลเมตร และให้เลี้ยวซ้ายเพื่อเข้าสู่ถนนหมายเลข 344 บ้านบึง-แกลง ชลบุรี ประมาณ 15 กิโลเมตร พอถึงแยกโลตัสบ้านบึง ให้เลี้ยวขวาเพื่อเข้าสู่ถนน 3138 มุ่งหน้าไปอำเภอบ้านค่าย ประมาณ 20 กิโลเมตร และเข้าสู่เส้นทาง 3574 ประมาณ 3 กิโลเมตร จะเจอวัดละหารไร่อยู่ทางด้านขวา

182 สัมภาษณ์ คุณธนารักษ์ รูปคำ ชาวขอนแก่น, 12 มกราคม 2565.

183 สัมภาษณ์ คุณกฤษฎิกาน แก้ววัง, ชาวมหาสารคาม, 12 มกราคม 2565.

วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) จังหวัดภูเก็ต

ที่ตั้ง: บ้านฉลอง หมู่ที่ 6 ถนนเจ้าฟ้าตะวันตก ตำบลฉลอง อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 089-645 0927

ประวัติความเป็นมา

วัดไชยธาราราม เป็นวัดแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากวัดฉลองเป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อของหลวงพ่อแช่ม หรือ พระครูวิสุทธิวงศาจารย์ญาณมุนี ปุณณียบุคคลที่ได้รับความเคารพสักการะจากประชาชนทั่วไป ทั้งชาวไทยและชาวจีนผู้นับถือพระพุทธศาสนามานานกว่าร้อยปี มีการบันทึกในเอกสารของชาวต่างประเทศว่า¹⁸⁴ เมื่อปี พ.ศ.2310 ครั่งอยุธยาจนจะเสียแก่พม่า มีเรือสินค้าชาวอังกฤษหนีภัยสงครามมาจากเบงกอลแวะหลบพายุและหาเสบียงอาหารที่อำเภอฉลอง เรือสำเภอังกฤษลำนั้นได้เข้ามาตามลำน้ำบางใหญ่แต่ก็ได้ถูกชาวบ้านซึ่งประกอบด้วยมลายูและไทยทำร้ายนายเรือปล้นเอาสินค้าไปจนสิ้น บันทึกนี้นับได้ว่าเป็นการกล่าวถึงชุมชนเมืองโดยองค์เป็นครั้งแรกที่ปรากฏเป็นเอกสารในประวัติศาสตร์ เดิมนั้นวัดที่ตั้งอยู่ในชุมชนแห่งนี้มีอยู่วัดเดียวคือ "วัดโคกโดนด" หรือวัดลัทธิฐานาราม ต่อมาเมื่อเมืองถลางบางโรงเสียแก่พม่าในปี พ.ศ.2352 ก็มีชาวถลางส่วนหนึ่งอพยพหนีภัยสงครามเข้ามายังลำน้ำบางใหญ่ และตั้งเป็นชุมชนใหม่ขึ้นที่ริมลำน้ำ ได้มีการสร้างวัดขึ้นใหม่ในสมัยนั้นโดยพ่อท่านเฒ่าซึ่งได้รับอาราธนาให้มาเป็นมิ่งขวัญของผู้อพยพ วัดที่สร้างขึ้นใหม่นั้นมีชื่อว่า "วัดชาวถลาง" หรือ "วัดชาวฉลอง" ต่อมาจึงเรียกเพี้ยนไปเป็นวัดฉลอง¹⁸⁵ ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปลี่ยนชื่อวัดฉลองเป็น "วัดไชยธาราราม" หลวงพ่อแช่มมรณภาพเมื่อปี พ.ศ. 2451 เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน พระมหาพงศ์ศักดิ์ เตชวัฒน์ เป็นลูกศิษย์สายวัดเขาอ้อ พัทลุง

คุณชัยวัฒน์ ชัชเวช ไวยาวจักร¹⁸⁶ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า สมัยก่อนบริเวณเกาะภูเก็ตเป็นท้องนาทั้งหมด แต่วัดฉลองเป็นพื้นที่ที่ยื่นแหลมไปในท้องนาทั้ง 2 ข้าง คนอาศัยยังไม่มาก ใครมาอยู่ก็เจ็บป่วย สัตว์ต่างๆ เช่นเป็ด ไก่ รักษาไม่ได้ ตายหมด ซึ่งสมัยนั้นไม่มีหมอจึงอาศัยพระสงฆ์ไทยบ้าง พระจีนบ้างหรือม้าทรง จึงได้ถามม้าทรงว่าทำไมอยู่ไม่ได้ ได้รับคำตอบว่าที่นี่ไม่เหมาะกับการสร้างบ้านเรือน เหมาะกับการสร้างวัด และศาลเจ้าเท่านั้น ต่อมาในสมัย ร. 2 พ.ศ. 2352 พระอริยวงศ์ ชื่ออาจารย์คง มีคนบอกว่าที่นี่เหมาะจะสร้างวัด หรือที่พักสงฆ์ พระอาจารย์คงจึงมาปรักกลดที่บริเวณนี้ พระอาจารย์คงเก่งในทางคาถาอาคม จึงใช้รักษาคนไข้ คนฉลองเริ่มศรัทธา มีชื่อเสียง ต่อมาเมื่อมีคนคนหนึ่ง คือหลวงพ่อแช่มในสมัยเด็ก เกิดที่ตำบลมาล้อย อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา เป็นโรคฝีดาษ หรืออีสุกอีใส จึงเดินและลงเรือมาหาหลวงพ่อกอง รักษาให้จนหาย (ขอเป็นลูกพ่อท่าน) จึงบวชเป็นสามเณร เรียนคาถาอาคมจากพระอาจารย์คง เรียนภาษา เมื่อมีพระมาอยู่มากขึ้นกลายเป็นที่พักสงฆ์ชื่อเสียงโด่งดัง สร้างเสนาสนะดำเนินการเป็นขอจดทะเบียนเป็นวัดถูกต้องตามกฎหมายในปี พ.ศ. 2370 เมื่อสามเณร

184วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง), ประวัติวัดไชยธาราราม ภูเก็ต (วัดฉลอง), อนุสรณ์ครบรอบ 100 ปี หลวงพ่อแช่ม, (นนทบุรี: โรงพิมพ์ Mild Publishing Co.ltd, ม.ป.ป.), หน้า 28-33.

185 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต, วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://pkt.onab.go.th/th/content/category/detail/> [30 มกราคม 2565].

186 สัมภาษณ์ คุณชัยวัฒน์ ชัชเวช, ไวยาวจักรวัดไชยธาราราม (หรือวัดฉลอง), 4 กุมภาพันธ์ 2565.

แฮมอายุ 21 ปี พระอาจารย์คงได้บวชพระให้สามเณรแฮม ต่อมา พ.ศ.2393 หลวงพ่อคง มรณภาพ จึงให้พระแฮมเป็นเจ้าอาวาสวัดฉลองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2393 เป็นต้นมา ต่อมาได้รับการแต่งตั้งให้ปกครอง มณฑลต่างๆ ไปถึงยะลา ปัตตานี นราธิวาส ปาดังเบซาร์ กลันตัน ปีนัง ตรังกานู ชาวป็นังจะนับถือ หลวงพ่อแฮมมาก เมื่อมาที่วัดจะจุดประทัดจำนวนมาก ซึ่งเป็นประเพณี มีการบนบานศาลกล่าว มีฝรั่ง มาท่องเที่ยวจำนวนมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และทางจังหวัดภูเก็ต เป็นฝ่าย ประชาสัมพันธ์ไปที่ต่างประเทศ เพราะวัดฉลอง หรือวัดหลวงพ่อแฮม เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดภูเก็ต อยู่ในคำขวัญของจังหวัด ฝรั่งที่มาเที่ยวที่วัดบอกว่า ไม่รู้จักไทยแลนด์ แต่รู้จักภูเก็ต

คุณชัยวัฒน์ ชัชเวช¹⁸⁷ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยววัดฉลองเจริญเพราะทางวัดมี ตู้ให้ญาติโยมอนุโมทนาไม่ว่าแห่ง อาศรัยจิตศรัทธา เจ้าอาวาสบอกว่าให้ประชาชนมาเข้าวัดก็ดีแล้ว มา ไหว้หลวงพ่อย่างเดียว การจัดงานต่างๆ แล้วแต่เจ้าภาพจะอนุโมทนา ถ้าเป็นคนจนก็ทำให้ฟรี หน้าที่ พระคือช่วยชาวบ้าน ทางวัดฉลองเป็นวัดที่บริหารแบบทันสมัย จัดสวนหย่อมตามเทศกาล ตามฤดูกาล เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูป ทางวัดมีการบริหารที่ดี มีพระวิทยากรสำหรับนักเรียนที่ศึศึกษา ขณะนี้กำลังดำเนินโครงการสร้างพิพิธภัณฑ์หลวงพ่อแฮมให้ลูกหลานรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ อยากให้ หน่วยงานราชการส่งเสริมวัดวาอาราม ช่วยดูแลด้านความปลอดภัย โดยเฉพาะในคราวที่มีการงาน ของวัด

187 สัมภาษณ์ คุณชัยวัฒน์ ชัชเวช, ไวยาวัจกร วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง), 4 กุมภาพันธ์ 2565.

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 63 พ่อท่านเจ้าวัด



รูปภาพประกอบที่ 649 วิหารพ่อท่านเจ้าวัด

พ่อท่านเจ้าวัด เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย วัสดุสัมฤทธิ์ ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ หน้าตักกว้าง 0.93 เมตร องค์พระสูง 1.78 เมตร ประดิษฐานเป็นพระประธานในวิหารเก่าแก่ อันเป็นที่ตั้งของวัดคลองแตโบราณ ก่อนย้ายออกมาตั้งอยู่ในที่ปัจจุบัน ซึ่งด้านซ้ายจะมีรูปหล่อของชายชรา นั่งถือตะบันหมาก ชาวบ้านเรียกว่า "ตาขี้เหล็ก" ด้านขวามีรูปหล่อเป็นยักษ์เรียกว่า "ท้าวหนทรี" แต่เดิมมานั้นได้สร้างอยู่ทางทิศเหนือของวัดคลองปัจจุบันและในการสร้างวัดครั้งนั้นได้สร้างพระประธานขึ้นไว้องค์หนึ่ง (สร้างขึ้นในสมัยเจ้าอาวาสวัดคลององค์แรก ชาวบ้านเรียกว่า "พ่อท่านเฒ่า") แล้วสร้างวิหารด้วยวัสดุที่ทำได้จากป่าและทุ่งนา ต่อมามีการย้ายสถานที่ตั้งของวัดมาอยู่ที่ใหม่ ทำให้หลวงพ่อย่นอกวัดจึงเรียกพระประธานองค์นี้ว่า “หลวงพ่อนอกวัด” ยังประดิษฐานอยู่ในวิหารดั้งเดิม ต่อมาได้บูรณะปฏิสังขรณ์ให้มั่นคงแข็งแรงและสวยงามตามลำดับกาลเวลา



รูปภาพประกอบที่ 101 วิหารหรือมณฑปทรงจตุรมุข (มณฑปพ่อท่านสมเด็จเจ้า)

วิหารหรือมณฑปทรงจตุรมุข (มณฑปพ่อท่านสมเด็จเจ้า) เป็นสถาปัตยกรรมศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ที่งดงามมาก เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางสมาธิเพชร ภายในของพระวิหารยังเป็นที่ประดิษฐานรูปจำลองของหลวงพ่อแช่ม หลวงพ่อช่วง และหลวงพ่อกลิ้ม พระเกจิอาจารย์ของภาคใต้ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวภูเก็ต ตลอดจนประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซีย



รูปภาพประกอบที่ 102 หลวงพ่อแช่ม

หลวงพ่อแช่ม หรือพระครูวิสุทธิวงศาจารย์ญาณมุนี" ซึ่งเป็นสมณะศักดิ์ที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) หลวงพ่อแช่มขณะยังมีชีวิตท่านเป็นที่พึ่งของชาวบ้านในการรักษาโรค เนื่องจากท่านเป็นพระที่มีศาสตร์วิชาในด้านการปรุงยาสมุนไพร และรักษาโรค เข้าเฝ้าผู้ป่วยกระดุกหัก และเมื่อครั้งที่ต้องต่อสู้กับกลุ่มอั้งยี่ (จีนที่ก่อกบฏ) หลวงพ่อแช่มก็ยังได้มอบผ้าประเจียดสีขาวให้ชาวบ้านเอาไว้โพกหัวเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการต่อสู้จนชนะในที่สุด ท่านเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้คนมากถึงขนาดที่มีคนรอปิดทองตามแขนและขาของท่านราวกับปิดทองพระพุทธรูป แม้ว่าหลวงพ่อแช่มจะมรณภาพเป็นร้อยปีมาแล้ว แต่เรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์และเมตตาธรรมที่สูงส่งของท่านก็ยังคงเป็นที่เล่าขานและเลื่อมใสศรัทธาของชาวเมืองภูเก็ตสืบมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากหลวงพ่อแช่มแล้ว ที่วัดฉลองยังมี หลวงพ่อช่วง และหลวงพ่อกลิ้ม ที่ชาวบ้านเคารพศรัทธาเลื่อมใสเช่นกัน โดยนอกจากความศักดิ์สิทธิ์แล้ว ท่านทั้งสองยังมีชื่อเสียงทางด้านการปรุงสมุนไพร และรักษาโรคด้วย ดังนั้นแม้ท่านได้มรณภาพไปแล้ว ชาวบ้านที่มีเรื่องทุกข์ร้อน ก็ยังคงมาราบไหว้ บนบานไม่ขาดสาย



รูปภาพประกอบที่ 653 กุฏิจำลองหลวงพ่อแช่ม



รูปภาพประกอบที่ 664 ภายในกุฏิจำลองหลวงพ่อแช่ม

กุฏิจำลองหลวงพ่อแช่ม (หลวงพ่อดิลก) เป็นเรือนไม้ศาลาไทยยกพื้นสูง โดยตัวเรือนเป็นไม้สักทั้งหลัง ซึ่งเป็นเรือนไทยที่สวยงามมากประดับประดาด้วยการแกะสลักไม้ลวดลายไทยสวยงาม หน้าจั่วเป็นไม้ฉัตรลาย ซึ่งภายในอาคารจัดแสดงหุ่นขี้ผึ้งจำลองของหลวงพ่อดิลก ทั้ง 3 รูปคือ หลวงพ่อแช่ม หลวงพ่อช่วง และหลวงพ่อกเลื่อน อดีตเจ้าอาวาสวัดฉลอง อีกทั้งยังมีการจัดแสดงเครื่องใช้อัฐบริวารของหลวงพ่อแช่ม หลวงพ่อช่วง และหลวงพ่อกเลื่อนอีกด้วยนอกจากนี้ทางวัดยังได้นำเครื่องเรือนและเครื่องใช้โบราณต่าง ๆ มาจัดแสดงไว้ด้วย



รูปภาพประกอบที่ 675 พระอุโบสถ

ตามประวัติเล่าว่าชาวบ้านได้ช่วยกันขุดสระขึ้นสระหนึ่งกว้างยาวประมาณ 10 วา สี่เหลี่ยมจัตุรัส แล้วสร้างอาคารเป็นอุโบสถขึ้นกลางสระน้ำแห่งหนึ่งถือว่าเป็น "อุโบสถ" เพื่อให้พระสงฆ์สามารถลงไปปฏิบัติสังกรรม ซึ่งจะเรียกว่า "โบสถ์น้ำ" ต่อมาภายหลังได้มีการสร้างพระอุโบสถขึ้นใหม่ก็เล็กเลยใช้โบสถ์น้ำ แต่ได้ปลูกบัวหลวงแทน (ปัจจุบันคือสระน้ำชุมบัวหลวง) สำหรับพระอุโบสถวัดไชยธารารามหรือวัดฉลองหลังปัจจุบันสร้างแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่สมัยรัตนโกสินทร์ โดยมีข้อฟ้าใบระกา และหางหงส์ ในส่วนของใบสีมาจะกระจายเรียงรายอยู่โดยรอบของพระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 106 พระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 687 พระมหาธาตุเจดีย์พระจอมไทยบารมีประกาศ

พระมหาธาตุเจดีย์พระจอมไทยบารมีประกาศ เป็นพระมหาธาตุเจดีย์ขนาดใหญ่ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2541-2544 ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านหลังของวัดภายในเจียบสงบ โดยที่ชั้นแรกของพระมหาธาตุเจดีย์ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางต่าง ๆ มากมาย และบริเวณด้านข้างผนังของแต่ละชั้นจะมีภาพวาด จิตรกรรมพุทธประวัติตอนประสูติ ตรัสรู้ ปรีชาญาณ ทั้งดงามยิ่ง เมื่อขึ้นไปด้านบนสุดจะเป็นที่ ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งอัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา ส่วนด้านนอก ขององค์เจดีย์ สามารถที่จะเดินออกไปชมทิวทัศน์รอบ ๆ วัดและเมืองภูเก็ตได้อย่างสวยงาม



รูปภาพประกอบที่ 698 พระพุทธรูปปางต่างๆ และภาพจิตรกรรมพุทธประวัติภายในมหาธาตุเจดีย์



รูปภาพประกอบที่ 109 ภาพมุมสูงวัดฉลอง

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: “ตักบาตรรับปีใหม่” “ตักบาตรพระเฒ่าในวันออกพระษา” และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: ไหว้พระขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด

กิจกรรมการท่องเที่ยว: งานประจำปีวัดฉลอง เริ่มงานก่อนวันตรุษจีนหนึ่งวันจัดงาน 7 วัน 7 คืน

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัดนอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินแล้ว นักท่องเที่ยวยังได้รับหลักในการดำเนินชีวิต และที่พึงพอใจ ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า หลวงพ่อแช่ม เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดภูเก็ต นักท่องเที่ยวได้เข้ามาศึกษาประเพณีวัฒนธรรม ชมศิลปกรรมที่วิจิตรในสถาปัตยกรรมของศาสนสถาน ทางวัดเปิดมณฑปให้กราบหลวงพ่อแช่มได้ตลอด 24 ชั่วโมง เจ้าอาวาสและพระสงฆ์ในวัดฉลองเคร่งครัดอยู่ในพระธรรมวินัย มาเที่ยวที่วัดฉลองขอแค่ให้ได้มือพนมขึ้น ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำให้จิตใจผ่องแผ้ว กลับบ้านปลอดภัยเท่านั้นก็มีความสุข ทางวัดปล้ำใจเช่นกันที่เห็นผู้ที่เข้ามาเที่ยวชมมีความสุข ดังนั้น การท่องเที่ยวภายในวัด จึงเป็นไปเพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง

สิ่งอำนวยความสะดวก : ลานจอดรถ ห้องน้ำ มีผ้าคลุมเตรียมไว้สำหรับสุภาพสตรีที่สวมใส่ชุดสั้น ร้านค้าชุมชน

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) เช่น **วัดลัฏฐิวนาราม (วัดใต้)** ห่างจากวัดไชยธาราราม(วัดฉลอง) 2.4 กม., **วัดเขารังสามัคคีธรรม** ห่างจากวัดไชยธาราราม(วัดฉลอง) 9.6 กม., **ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสสัคโค** ห่างจากวัดไชยธาราราม(วัดฉลอง) 12.8 กม., **พระพุทธมิ่งมงคลเอกนาคคีรี ยอดเขานาคเกิด** ห่างจากวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) 7.7 กม., **วัดพระทอง** ห่างจากวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) 26.2 กม. **แหลมพรหมเทพ** ห่างจากวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) 12.5 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนบุคคล ตาม Google Maps รถโดยสารประจำทาง หรือโดยเครื่องบินลงที่สนามบินภูเก็ต มีบริการรถเช่า หรือรถโดยสารภายในจังหวัด

วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่ตั้ง: หมู่ที่ 3 ตำบลเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84110

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 083-172 9810

ประวัติความเป็นมา

วัดพระบรมธาตุไชยา เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร เดิมเป็นวัดราษฎร์ มีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า "วัดพระธาตุไชยา" วัดพระบรมธาตุไชยา เป็นวัดเก่าแก่มาตั้งแต่ได้จากโบราณวัตถุสถานคงจะตั้งขึ้นแล้วทั้งร้างแล้วกลับฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ในพื้นที่เดียวกันหลายยุคหลายสมัย คือคงจะมีตั้งแต่สมัยทวารวดี ระหว่าง พ.ศ.1000-1200 หลักฐานที่สำคัญได้แก่พระพุทธรูปปางสมาธิ และพระพุทธรูปปางประทับยืนทำด้วยศิลา องค์เจดีย์แบบศรีวิชัย รูปสำริดพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ตลอดจนเศษหักพังของโบราณวัตถุ เป็นหลักฐานยืนยันความรุ่งเรืองในสมัยศรีวิชัย คือระหว่างพ.ศ.1200-1500 สำหรับใบพิศุมาคำแผดเป็นเครื่องยืนยันถึงความเจริญสมัยสุโขทัย นอกจากนี้ยังมีหลักฐานที่แสดงถึงความเจริญในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์อีกด้วย ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ วัดนี้เป็นวัดร้างสันนิษฐานว่าน่าจะถูกทำลายโดยพม่าเข้าศึกในสมัยรัชกาลที่ 1 เพิ่งได้บูรณะขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ 5 ผู้เป็นหัวหน้าในการบูรณะคือพระยาภิวัฒน์สุภัทรสังฆปาโมกข์ (หนู ตีสโล) โดยบูรณะระหว่างปี พุทธศักราช 2439-2453 วัดนี้จึงได้เจริญรุ่งเรืองมาจนกระทั่งปัจจุบัน¹⁸⁸

สันนิษฐานจากโบราณสถานและโบราณวัตถุ ที่ยังคงเหลืออยู่ คือองค์เจดีย์พระบรมธาตุพระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ และพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรหลายองค์ที่พบสันนิษฐานว่าวัดพระบรมธาตุไชยาได้สร้างขึ้นในสมัยศรีวิชัยกำลังเจริญรุ่งเรือง เป็นศูนย์กลางปกครองและพุทธศาสนา ประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-14 ผู้สร้างอาจเป็นเจ้าผู้ครองนคร บริเวณดินแดนนี้เคยนับถือศาสนาพราหมณ์ มีซากโบราณสถานและเทวสถาน ตลอดจน เทวรูปโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรแปดกร เมื่อศาสนาพุทธลัทธิมหายานแพร่หลายเข้ามา ศาสนาพราหมณ์ก็เสื่อมไป วัดพระบรมธาตุไชยาจึงเป็นวัดลัทธิมหายานต่อมาในปี พ.ศ. 1800 พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์เผยแพร่มายังได้นับถือลัทธิดังกล่าว ดังปรากฏหลักฐานจากใบพิศุมาเขตวิสุคามสีมา ซึ่งเป็นใบพิศุมาคำ แสดงว่าได้มีการผูกพัศุมา 2 ครั้ง ครั้งแรกแบบมหายาน ครั้งที่สองแบบเถรวาทลังกาวงศ์ วัดพระบรมธาตุไชยาฯ ได้เจริญรุ่งเรืองและเสื่อมไปตามกาลสมัยของเจ้าผู้ครองนคร ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระเจดีย์บรมธาตุหลายครั้ง¹⁸⁹

วัดพระบรมธาตุไชยาตั้งอยู่บนพื้นที่ราบ ในบริเวณวัดมีต้นไม้ใหญ่ปลูกอยู่ทั่วไป สภาพของวัดร่มรื่น สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปได้รับการดูแลรักษาอย่างดี การใช้พื้นที่ของวัดแบ่งเขตชัดเจนคือ เขต

188 พงศ์ชาติ อินทชุม, การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะบนใบเสมาของวัด ในบริเวณแหลมชุมชนโบราณ พื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี, *ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), หน้า 32.

189 ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้, สถานที่ทางศาสนา วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://clib.psu.ac.th/southerninfo/content/1/5d4f24ad>, [1 กุมภาพันธ์ 2565]

พุทธาวาสและเขตสังฆาวาส เขตพุทธาวาสมีกำแพงล้อมรอบสี่ด้านภายในเขตนี้ประกอบด้วยองค์เจดีย์ พระบรมธาตุไชยา ระเบียงพระเวียง พระอุโบสถ พระวิหารหลวง พลับพลา และพระพุทธรูปศิลาทรายแดง ส่วนเขตสังฆาวาสประกอบด้วยกุฏิพระสงฆ์ ศาลาการเปรียญ ห้องสมุด หอฉัน เป็นต้น และยังมีโรงเรียนชั้นประถมรวมทั้งมีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยาด้วย¹⁹⁰

พระสมุห์ศักดิ์ชาย สิริปัญญา¹⁹¹ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า พระบรมธาตุไชยาเสื่อมทรุดไปตามกาลเวลา ตามบารมีเจ้าอาวาสแต่ละรูป จนมาถึงปี พ.ศ. 2439 หลวงพ่อพระชยาภินันท์สุภัทสังฆปาโมกข์ (หนู ตีสโล) ขณะนั้นเป็นเจ้าคณะใหญ่เมืองไชยา ได้ชักชวนพุทธบริษัท พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกาในเขตพื้นที่เมืองไชยา และติดต่อหน่วยงานราชการ ช่วยกันบูรณะพัฒนาพระบรมธาตุไชยา ใช้เวลา 14 ปี ถึงพ.ศ. 2453 เป็นการบูรณะครั้งใหญ่ และผ่านการปรับปรุงพัฒนามาเรื่อย ๆ จนถึงที่เห็นในปัจจุบัน แบ่งเขตพุทธาวาส และสังฆาวาสเป็นที่อยู่ของภิกษุสามเณร ศาลาการเปรียญ ศาลาโรงฉัน มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมบาลีและปริยัติธรรมสามัญ ห้องสมุด หอไตร หอกลอง และศาลาบูรพาจารย์อดีตเจ้าอาวาส ส่วนด้านตะวันออกเป็นที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา โรงเรียนประชาบาล ตั้งอยู่ในเขตของวัด และยังมีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่นำไปทำพิธีราชาภิเษกรัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 ท่าเลที่ตั้งถือว่าไม่ไกลนัก 2 กิโลเมตรจากตัวอำเภอไชยา ห่างจากสถานีรถไฟเพียง 1 กิโลเมตร อยู่ในเขตเทศบาลตำบล หลวงพ่อพุทธทาสเคยรับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร ซึ่งหลวงพ่พุทธทาสได้ทำหนังสือผ่านรัฐบาลเพื่อนำต้นศรีมหาโพธิ์มาปลูกภายในเขตพุทธาวาส ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพระบรมธาตุไชยา ทางวัดอยู่ในเขตโบราณสถาน กรมศิลปากรดูแลในเขตกำแพงแก้ว

190 พงศ์ชาติ อินทพุ่ม, การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะบนใบเสมาของวัด ในบริเวณแหลมชุมชนโบราณ พื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี, *ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา*, หน้า 32

191 สัมภาษณ์ พระสมุห์ศักดิ์ชาย, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอไชยา, 12 กุมภาพันธ์ 2565.

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 110 เจดีย์พระบรมธาตุไชยา

เจดีย์พระบรมธาตุไชยา เป็นสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยองค์เดียวที่ยังอยู่ในสภาพที่ดีที่สุด สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-14 ไม่ปรากฏประวัติการสร้างและผู้สร้าง เข้าใจว่าสร้างในขณะที่ยังเมืองไชยาสมัยศรีวิชัยกำลังเจริญรุ่งเรืองสูงสุด รอบองค์พระธาตุมีเจดีย์เล็กๆ 4 ทิศ ล้อมรอบด้วยวิหารคด ซึ่งประดิษฐานพระพุทธรูปเก่าแก่ขนาดต่างๆ โดยรอบทั้ง 4 ด้าน ปัจจุบันทางวัดได้ขุดบริเวณโดยรอบฐานเป็นเสมือนสระกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ลึกประมาณ 60-70 เซนติเมตร เพื่อให้เห็นฐานเดิม



รูปภาพประกอบที่ 7011 เจดีย์พระบรมธาตุไชยา



รูปภาพประกอบที่ 112 พระวิหารหลวง

พระวิหารหลวงอยู่ทางทิศตะวันออกของพระบรมธาตุไชยา ถัดไปเป็นพระอุโบสถอยู่ทางทิศตะวันตก



รูปภาพประกอบที่ 713 พระพุทธรูปปางต่าง ๆ รอบวิหารคด



รูปภาพประกอบที่ 114 พระวิหารหลวง และลานทางเข้าพระบรมธาตุไชยา



รูปภาพประกอบที่ 725 พระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 736 พระพุทธรูปรอบวิหารคด



รูปภาพประกอบที่ 747 พระพุทธรูปสามพี่น้อง

พระพุทธรูปสามพี่น้อง เป็นพระพุทธรูปที่สร้างในสมัยอยุธยาโดยฝีมือสกุลช่างไชยา ปางมารวิชัย ทำด้วยศิลาทรายแดงทั้ง 3 องค์ เดิมที่ประดิษฐานพระพุทธรูปคงจะเป็นวิหาร แต่ชำรุดหักพังจึงถูกรื้อออกไปพระพุทธรูปสลักจากศิลาทรายสีแดงสมัยอยุธยาตอนปลาย ในอดีตสันนิษฐานกันว่าน่าจะเคยเป็นวิหารเก่ามาก่อนแต่น่าจะชำรุดทรุดโทรมไป ต่อมามีการบูรณะในปี 2473 จึงได้บูรณะซ่อมแซม มีความเชื่อโบราณเล่ากันว่าครอบครัวไหนที่มีลูกยากให้มาไหว้อิษฐานที่พระพุทธรูปสามพี่น้อง



รูปภาพประกอบที่ 758 ภาพมุมสูงเขตพุทธาวาส ภายในกำแพงแก้ว

ยอดพระวิหารหลวง ยอดพระบรมธาตุไชยา และยอดพระอุโบสถ ตรงเป็นแนวเดียวกัน พระวิหารหลวง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกขององค์เจดีย์พระบรมธาตุไชยา สร้างยื่นล้ำเข้าไปในพระวิหารคด ในพระวิหารหลวงมีพระพุทธรูปน้อยใหญ่มากมายหลายองค์การบูรณะพระวิหารหลวงเมื่อครั้งรัชกาล

ที่ 5 ในปี พ.ศ. 2444 นั้นได้ปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งหมด และเพื่อให้ตำแหน่งที่ตั้งสอดคล้องกับแผนผังของวัดในสมัยอยุธยาตอนต้น



รูปภาพประกอบที่ 769 โบราณวัตถุภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา



รูปภาพประกอบที่ 7720 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา ตั้งอยู่ในเขตวัดด้านทิศตะวันออกของพระบรม เป็นแหล่งรวบรวมเรื่องราวประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดี ซึ่งภายในประกอบด้วยอาคารจัดแสดง 2 หลัง หลังที่ 1 แบ่งการจัดแสดงออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 จัดแสดงรูปจำลองประติมากรรมรูปเคารพที่พบในอำเภอไชยา อาทิ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร, พระพุทธรูปปางนาคปรก ส่วนที่ 2 จัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนโอกาสสำคัญ เช่น วันอนุรักษ์มรดกไทย วันพิพิธภัณฑ์ไทย ในส่วนอาคารจัดแสดงหลังที่ 2 แบ่งการจัดแสดงออกเป็น 5 ส่วน คือส่วนที่ 1 จัดแสดงเกี่ยวกับศิลปวัตถุตั้งแต่สมัยทวารวดีถึงรัตนโกสินทร์ ส่วนที่ 2 จัดแสดงศิลปะโบราณวัตถุในศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ รวมทั้งเครื่องถ้วย เครื่องประดับต่าง ๆ ส่วนที่ 3 จัดแสดงโบราณวัตถุประเภทพระพุทธรูป เครื่องเงิน และเครื่องทองที่ประชาชนนำมาถวายแด่องค์พระบรมธาตุและหนังใหญ่ ส่วนที่ 4 จัดแสดงศิลปวัตถุงานประณีต ศิลป์พื้นบ้าน และส่วนที่ 5 ได้มีการจัดแสดงเครื่องอัฐบริขารของพระยาภิวัฒน์ สังฆปาโมกข์ ผู้บูรณะวัดพระบรมธาตุไชยา และสมเด็จพระพุทธาจารย์ (โสม ฉนโน) ชาวพุมเพรียงเจ้าอาวาสวัดสุทัศน์เทพวรารามฯ ยังมีการจัดแสดงระฆังเก่าในสมัยราชวงศ์หมิงสองใบ ที่ตั้งอยู่ด้านหน้า โดยระฆังสองใบนี้แสดงให้เห็นถึงความเก่าแก่ของอาณาจักรโบราณไชยา และชุดพระเครื่องศิลปะอยุธยา เครื่องเบญจรงค์สีสวยงามมากมาย



รูปภาพประกอบที่ 7821 ภาพมุมสูงบริเวณวัด

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ทำบุญตักบาตรในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 และทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: ไหว้พระขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด

กิจกรรมการท่องเที่ยว: แวะเรือพนมพระหรือลากพระในวันออกพรรษา

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัด จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ **คุณค่าที่เป็นรูปธรรม** (มิติเชิงสันตนาการ) เช่น ชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไหว้พระ ขอพร และ**คุณค่าที่เป็นนามธรรม** (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม และความเชื่อและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นนักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหารมีมุมมองที่จะศึกษาทั้งด้านโบราณคดี โบราณวัตถุ โบราณสถานที่มีความสำคัญด้านศิลปะ ความคิด ความเชื่อ คติธรรม ประวัติศาสตร์ด้านศิลปะ พุทธศิลป์ เมื่อมาที่วัดได้ศึกษาได้เห็นสถานที่จริงเห็นพระบรมธาตุของจริง นอกจากในตำราเรียน สืบปากว่าไม่เท่าตาเห็น ได้เก็บข้อมูล ได้นำเสนอได้กระจายความรู้ให้คนรอบข้าง พระบรมธาตุไชยามีความสูง สื่อความหมายแต่ละชั้น ให้เห็นเป็นนามธรรม เช่น ยอดฉัตร ในทางพระพุทธศาสนาจุดสูงสุดคือ มรรค ผล นิพพาน เปรียบดังยอดฉัตรพระบรมธาตุไชยาคือจุดสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาเป็นที่สักการะสูงสุด แต่ละชั้นจะตีความหมายเป็นมรรค 4 ผล 4 นิพพาน 1 เป็นต้น สาธุชนผู้ที่มาวัดได้กราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า การบูชาเป็นมงคลสูงสุด ครั้งหนึ่งในชีวิตได้มากราบไหว้พระบรมธาตุไชยาเพื่อความเป็นสิริมงคล ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงเป็นไปเพื่อการรู้จักทุกซอกทุกซอก และวิธีการดับทุกข์ ตลอดจนการพัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

สิ่งอำนวยความสะดวก : ลานจอดรถ ห้องน้ำ

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร เช่น **วัดแก้ว** ห่างจากวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร 2.1 กม., **วัดหลง** ห่างจากวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร 1.4 กม., **วัดเวียง** ห่างจากวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร 1.2 กม., **พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเมืองไชยา** ห่างจากวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร 1.2 กม., **สวนน้ำนาตาไท ป่าพรุชุม** ห่างจากวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร 6 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว ตาม Google Maps วัดพระบรมธาตุไชยาห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 2 กิโลเมตร หรือมาโดยรถไฟวัดอยู่ห่างจากสถานีรถไฟไชยาประมาณ 1 กิโลเมตร หรือมาโดยรถโดยสารประจำทาง ลงที่สี่แยกไชยา หรือเครื่องบินลงที่สนามบินสุราษฎร์ธานี



วัดถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่

ที่ตั้ง: ตำบลกระบี่น้อย อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่

ข้อมูลการติดต่อ: โทร.084-068 4664

ประวัติความเป็นมา

วัดถ้ำเสือตำบลกระบี่น้อยอำเภอเมืองจังหวัดกระบี่เป็นวัดที่ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2518 โดยพระอาจารย์จำเนียร สีสณัฐ เจ้าอาวาส เหตุที่ได้ชื่อว่า ถ้ำเสือ เพราะว่ามีบริเวณถ้ำด้านหน้าของทิวเขาอ่าวลูกธนู หรือที่เรียกว่าเขาแก้วเคยมีเสือโคร่งขนาดใหญ่อาศัยอยู่ และภายในถ้ำยังปรากฏหินธรรมชาติเป็นรูปร่างเหมือนเสือ สภาพโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นสวนป่าแวดล้อมด้วยต้นไม้ใหญ่ อายุนับ 100 ปีในหุบเขาที่วิจิตร และเนื่องจากมีเขาล้อมอยู่ทุกด้านจึงมีถ้ำเล็ก ถ้ำน้อยอยู่มากมาย เช่น ถ้ำคนธรรพ์ ถ้ำลอด ถ้ำช่างแก้ว ถ้ำลูกธนู ถ้ำพระ เป็นต้น บริเวณนี้ นอกจากเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์วิปัสสนาแล้ว ยังเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญถึงสองสมัยคือสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ มีการขุดพบเครื่องมือหิน เศษภาชนะดินเผา พระพิมพ์ดินเผา เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวทุกคนที่เดินทางไปจังหวัดกระบี่ถ้าหากมีโอกาสจะต้องแวะไปที่วัดถ้ำเสือนี้เพื่อสักการะบูชาในถ้ำเสือ หรือนมัสการหลวงพ่ोजำเนียร และบางคนต้องการวัดดวงชะตา นอกจากนี้นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียที่เดินทางมาโดยรถบัสจะต้องแวะที่วัดนี้¹⁹²

มีการกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการสร้างวัดว่า¹⁹³ พระอาจารย์จำเนียร มีความประสงค์จะสร้างสำนักสงฆ์แห่งใหม่ เนื่องจากมีลูกศิษย์มากขึ้น ช่วงต้นปี พ.ศ.2518 ในพรรษาที่ 18 ของพระอาจารย์จำเนียร ระหว่างที่เสาะหาสถานที่ ท่านได้เกิดนิมิตขึ้นว่า สำนักนี้อยู่ทางทิศตะวันตกของตัวเมืองกระบี่ มีภูเขาล้อมรอบ มีถ้ำต่างๆ และมีถ้ำหนึ่งชื่อว่า “ถ้ำเสือ” ดังนั้น ท่านพร้อมด้วยลูกศิษย์จึงได้เดินทางไปจังหวัดกระบี่ และให้พระอาจารย์หิด ลูกศิษย์ออกเสาะแสวงหาสถานที่ตามนิมิตของท่านนานนับเดือนจึงพบ “ถ้ำเสือ” ที่หุบเขาที่วิจิตร จึงเข้าไปสำรวจแล้วก็แน่ใจว่า ที่นี้คือสำนักสงฆ์ที่เกิดขึ้นในนิมิตของท่าน หลวงพ่ोजำเนียร ได้นำคณะพระภิกษุสามเณร 53 รูป แม่ชี 58 ท่าน จากวัดสุคนธ์ธาราสมาอยู่ ณ สถานที่แห่งนี้มีนามว่าถ้ำเสือ หรือในอดีตวัดมีชื่อว่า “สำนักสงฆ์หน้าชิง” ตามชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 และได้เปลี่ยนเป็น “วัดถ้ำเสือ” เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2533 เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐานจนถึงปัจจุบัน ที่ชื่อว่า วัดถ้ำเสือ นั้น ในอดีตเคยมีเสือโคร่งจำนวนมากอาศัยอยู่บริเวณของถ้ำที่ตั้งอยู่หน้าเขาแก้ว ภายในถ้ำยังปรากฏหินธรรมชาติเป็นรูปร่างเหมือนเสืออีกด้วย วัดแห่งนี้เป็นที่รู้จักกันดีในจังหวัดกระบี่และจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งชาวต่างประเทศ ทั้งความโดดเด่นของวัดและชื่อเสียงของ “หลวงพ่ोजำเนียร” ประธานสงฆ์วัดถ้ำเสือที่มีผู้เลื่อมใสศรัทธามาช้านาน สภาพโดยทั่วไปของ วัดถ้ำเสือมีลักษณะ เป็นสวนป่า เป็นโพรงถ้ำ มีเพิงผา

192 ชูติมา ต่อเจริญ และคณะ, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต, รายงานการวิจัย, คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต, 2549, หน้า 51-52.

193 วัดถ้ำเสือ, ที่ระลึกในวาระครบรอบอายุ 72 ปี หลวงพ่ोजำเนียร สีสณัฐ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท โมเดิร์นเพรส แอนด์ กราฟิค จำกัด, 2551), หน้า 96 – 101.

และถ้าธรรมชาติ เช่น ถ้าคนธรรม์ ถ้าลอด ถ้าช้างแก้ว ถ้าลูกธนู ถ้างู ถ้าเต่า ถ้ามือเสือ "วัดถ้าเสือ" มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่ยินยมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากนี้เป็นสถานที่ทำบุญ ไหว้พระแล้ว ยังเป็นจุดชมวิวทิวทัศน์ และชมทะเลหมอกบนยอดเขา ในช่วงฤดูฝน

ปัจจุบัน¹⁹⁴ ทางวัดกำลังตกแต่งซ่อมแซมทาสีพระธาตุเจดีย์ระฆังใหญ่ อยู่บริเวณลานด้านหน้าของวัด ซึ่งทางวัดได้บูรณะปรับปรุง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ และเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ ภาวนา

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 122 พระธาตุเจดีย์ยอดเขาแก้ว

194 สัมภาษณ์ พระจิรัช ญาณวฑฺฒโน, เจ้าอาวาสวัดถ้าเสือ, 7 กุมภาพันธ์ 2565.



รูปภาพประกอบที่ 793 พระพุทธรูปองค์ใหญ่

พระธาตุเจดีย์ยอดเขาแก้ว และพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ตั้งอยู่บนยอดเขาแก้ว มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเล ประมาณ 600 เมตร สามารถขึ้นไปสักการะได้โดยขึ้นบันได 1,237 ขั้น บนยอดเขาสามารถมองเห็น ทิวทัศน์ของเมืองกระบี่ได้รอบทิศ ถัดไปจะได้ชมทะเลหมอกในเวลาเช้า



รูปภาพประกอบที่ 124 พระธาตุเจดีย์ยอดเขาแก้ว และพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ตั้งอยู่บนยอดเขาแก้ว



รูปภาพประกอบที่ 805 พระพุทธรูปองค์ใหญ่



รูปภาพประกอบที่ 816 พระธาตุเจดีย์ระฆังใหญ่

พระธาตุเจดีย์ระฆังใหญ่ ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งภายในวัด มีขนาดความกว้างของฐาน 58 เมตร และมีความสูงถึง 90.90 เมตร กำลังอยู่ในช่วงดำเนินการก่อสร้าง โดยตั้งใจจะให้เป็นระฆังใบใหญ่ที่สุดในโลก ภายในมี 5 ชั้น ชั้นที่ 1 สำหรับเป็นพิพิธภัณฑ์โบราณวัตถุ ชั้นที่ 2 เป็นหอประชุมเอนกประสงค์ ชั้นที่ 3 แขนงระฆังใบใหญ่ที่สุดในโลก ชั้นที่ 4 สำหรับเป็นพิพิธภัณฑ์พระพุทธรูปโบราณ ชั้นที่ 5 สำหรับเป็นพิพิธภัณฑ์พระธาตุ



รูปภาพประกอบที่ 827 มหาโพธิสัตว์กวนอิม



รูปภาพประกอบที่ 838 พระพุทธรูปภายในถ้ำเสือ

บริเวณที่เคยเป็นถ้ำเสือ ใกล้เคียง บริเวณนี้จะเป็นห้องโถงใหญ่ สำหรับไหว้พระขอพร ทำบุญ ถวายสังฆทาน

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ทำบุญ ตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: สวดมนต์ เจริญจิตภาวนา

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ไหว้พระ ขอพร บูรพาจารย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัด จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ **คุณค่าที่เป็นรูปธรรม** (มิติเชิงสันตนาการ) เช่น ชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัด วาอาราม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไหว้พระ ขอพร และ**คุณค่าที่เป็นนามธรรม** (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการบูรณาการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม และความเชื่อและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า เนื่องจากวัดถ้ำเสือตั้งอยู่ในบริเวณป่า เขา และถ้ำ มีความเป็นธรรมชาติ จึงเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวที่นิยมธรรมชาติ ได้มาดูวิว ได้เดินขึ้นเขา บันได 1237 ขั้น ทำให้ได้ใช้ความพยายาม ความอดทน ในการเดินขึ้นไปให้ถึงชั้นบนสุด¹⁹⁵ เพื่อกราบพระธาตุเจดีย์ และได้ออกกำลังกาย นักท่องเที่ยวบางท่านติดตามพระอาจารย์เพื่อมากราบหลวงพ่ोजำเนียร เพราะได้ยินกิตติศัพท์ในด้านวิปัสสนากรรมฐาน อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ ความเมตตากรุณา¹⁹⁶ ซึ่งหลวงพ่ोजำเนียรได้

195 สัมภาษณ์ คุณคลินต้า และ คุณเอ็ดการ์ด์ นักท่องเที่ยวจากประเทศลัตเวีย, 7 กุมภาพันธ์ 2565.

196 สัมภาษณ์ กำนันจำปา บุญผาวันซ์ นักท่องเที่ยวจากจังหวัดอุบลราชธานี, 7 กุมภาพันธ์ 2565.

สร้างวัดมุงคล เป็นที่รู้จักของผู้นิยมพระเครื่องจำนวนมาก ได้รับพลังความเมตตา ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงเป็นไปเพื่อการรู้จักทุกซ์และวิธีการดับทุกข์ ตลอดจนการพัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

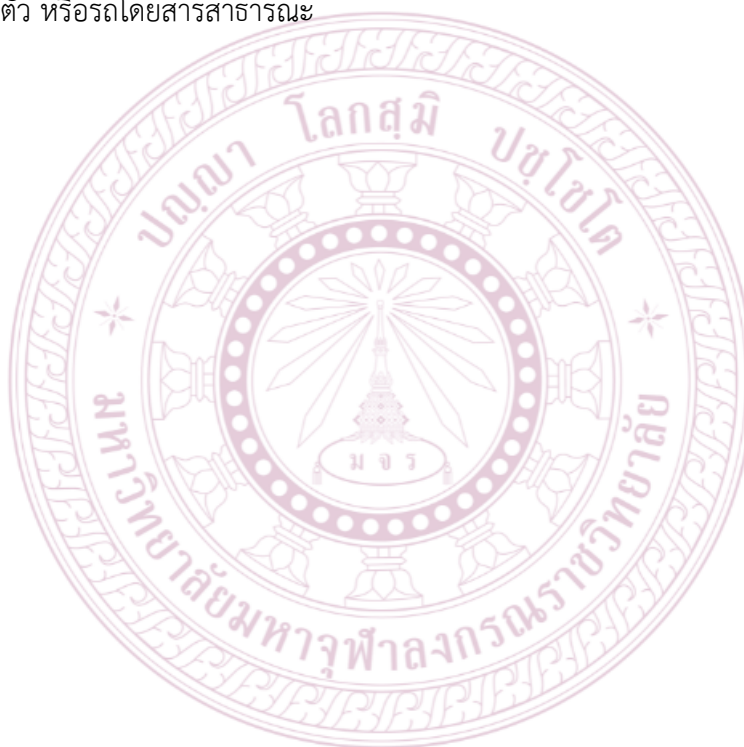
สิ่งอำนวยความสะดวก : ลานจอดรถ ร้านค้าชุมชน ห้องน้ำ

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง:

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง วัดถ้ำเสือ เช่น วัดแก้วโกรวาราม ห่างจากวัดถ้ำเสือ 8 กม., สุสานหอย ห่างจากวัดถ้ำเสือ 1 กม., ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งกระบี่ ห่างจากวัดถ้ำเสือ 19 กม.

การเดินทาง

วัดถ้ำเสืออยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดกระบี่เพียง 10 กิโลเมตร สามารถเดินทางได้สะดวกโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถโดยสารสาธารณะ



วัดสุวรรณคูหา จังหวัดพังงา

ที่ตั้ง: ตำบลกระโสม อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา 82130

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 083-990 2571

ประวัติความเป็นมา

วัดถ้ำสุวรรณคูหา หรือ วัดสุวรรณคูหา เป็นวัดเก่าแก่อีกวัดหนึ่งประกอบไปด้วยถ้ำภูเขาหินปูนหลายถ้ำ แต่ที่เด่นที่สุดคือถ้ำใหญ่ซึ่งมีพระพุทธรูปไสยาสน์ขนาดใหญ่ยาว 15 เมตรประดิษฐานอยู่ นับเป็นพระนอนขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดพังงา พระพุทธรูปหินอ่อนศิลาจารึกของพญาบริสุทธิ์ โลหะภูมิมินทราธิบดี(จารึกเมื่อ พ.ศ. 2344) อีกถ้ำหนึ่งที่เด่นคือถ้ำแจ้งอยู่ถัดขึ้นไปจากถ้ำใหญ่ มีปล่องใหญ่เหนือเพดานถ้ำจึงมีแสงสว่างสาดส่อง ณ ถ้ำนี้มีพระปรมาภิไธยย่อของพระมหากษัตริย์ที่เคยเสด็จมาเยี่ยมได้แก่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าบรมราชินีนาถ พระองค์เจ้าจุฑารัตนราชกุมารี และสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี และยังมีถ้ำที่มีหินงอกหินย้อยมีค้างคาวอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ที่ถ้ำบนเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญของภาคใต้เป็นที่อาศัยของมนุษย์ยุคหินซึ่งนักโบราณคดีขุดพบเครื่องมือหินที่เก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑวัด¹⁹⁷

วัดถ้ำสุวรรณคูหา เป็นวัดโบราณที่สำคัญของจังหวัดพังงา เป็นวัดที่มีความน่าสนใจและเป็นโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดพังงา ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวนิยมเข้าไปไหว้พระในถ้ำใหญ่ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าถ้ำอื่นๆ วัดสุวรรณคูหา มีถ้ำใหญ่อยู่ตอนล่างสุด มีพระพุทธรูปปูนปั้นประดิษฐานอยู่หลายองค์ องค์สำคัญที่สุดคือ พระพุทธรูปไสยาสน์ที่มีความยาว 7 วา 2 คอก ที่มีความสวยงามสมบูรณ์แบบ ลีกลเข้าไปจากถ้ำใหญ่จะเป็นถ้ำแจ้ง ถ้ำมืด และถ้ำแก้ว ซึ่งจะได้พบความงดงามของหินงอกหินย้อย ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมเดินเข้าไปชมความมหัศจรรย์จากธรรมชาตินี้ได้ มีพิพิธภัณฑซึ่งพระครูวินัย สารนิเทศ อดีตเจ้าอาวาสได้จัดทำไว้บริเวณถ้ำ มีวัตถุโบราณต่างๆ ประมาณกว่าร้อยชิ้น นอกจากนี้ยังมีพระปรมาภิไธยย่อของพระเจ้าแผ่นดินและพระราชวงศ์หลายพระองค์อยู่ภายในถ้ำด้วย¹⁹⁸ วัดได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496 กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2545 มีพื้นที่ 1 งาน 25 ตารางวา

197 ชูติมา ต่อเจริญ และคณะ, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต, รายงานการวิจัย, หน้า 55.

198 แหล่งท่องเที่ยว, วัดสุวรรณคูหา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา, <https://www.phanggapao.go.th/travel/detail/100>, [6 กุมภาพันธ์ 2565].

พระปลัดธนารักษ์¹⁹⁹ กล่าวเสริมว่า แต่เดิมนั้นในถ้ำมีพระพุทธรูปเก่าแก่อยู่ก่อนแล้ว ส่วนพระพุทธรูปไสยาสน์นั้น เจ้าเมืองตะกั่วทุ่ง (ต้นตระกูล ณ ตะกั่วทุ่ง) มาสร้างในขณะที่เข้ามาบูรณะอารามก่อน พ.ศ. 2400 และเริ่มมีการสมโภชน์อารามในปี พ.ศ. 2401 เป็นปีแรก น่าจะมีการประดับตกแต่งให้สวยงามขึ้น บางตำนานว่าเป็นที่ซ่อนสิ่งของมีค่าจึงเรียกว่าสุวรรณคูหา บางประวัติว่าเป็นชื่อของอดีตเจ้าอาวาส เป็นท่านเจ้าคุณมาจากกรุงเทพ ส่วนพ่อท่านเจ้าถ้ำ ที่เป็นปฐมเจ้าอาวาสรูปที่ 1 เป็นพระธุดงค์ไม่มีใครทราบชื่อ อาจไม่ได้มีการจดบันทึกกัน หลวงพ่อพระครูวินัย สารนิเทศ อดีตเจ้าอาวาสได้ถวายชื่อให้เป็นพ่อท่านเจ้าถ้ำ และมีเณรติดตามมาด้วยกับหลวงพ่ोज้าถ้ำ จึงทำรูปปั้นพ่อท่านเจ้าเณร ชาวจีนที่เป็นม้าทรงจะมาไหว้ประทับทรงพระจีนกันที่ในถ้ำนี้ ปีละ 2 ครั้ง คือในวันตรุษจีนและเทศกาลกินเจ เป็นที่พูดกันว่า ถ้าไม่มาท่านจะไปปรากฏให้เห็น ทางวัดมีโครงการอยากทำป้ายอธิบายภายในถ้ำ เช่น พระพุทธรูปปางต่างๆ เป็นภาษาต่างประเทศ เป็นภาษาอังกฤษ และภาษารัสเซีย นักท่องเที่ยวต่างชาติจะมากกว่าชาวไทย การเดินทางไปวัดสะดวก ห่างจากตัวอำเภอเพียง 7 กิโลเมตร



199 สัมภาษณ์ พระปลัดธนารักษ์ พุทธฤทธิโต, รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดสุวรรณคูหา, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

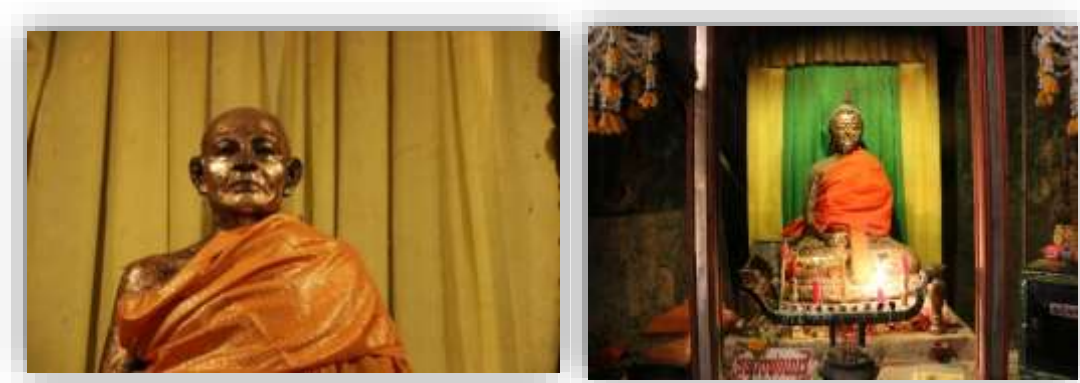
สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 849 พระพุทธไสยาสน์ภายในถ้ำ



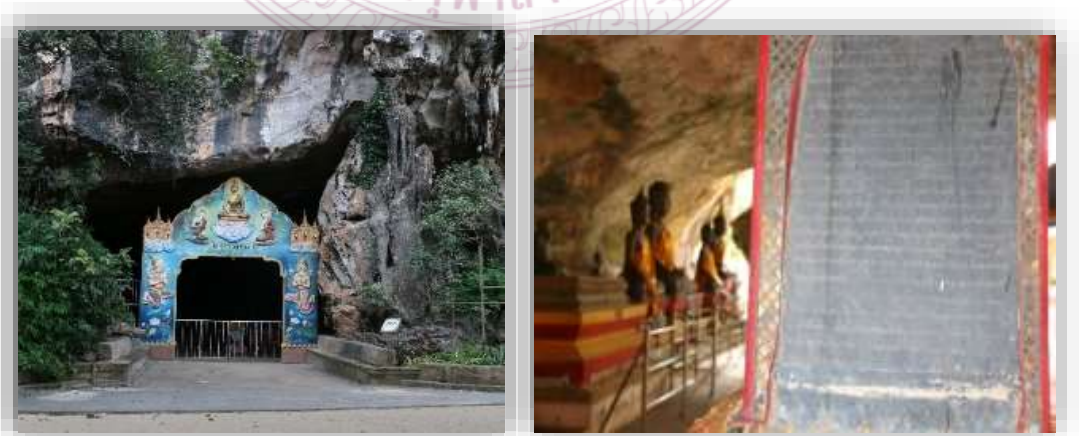
รูปภาพประกอบที่ 8530 พระพุทธรูปโบราณปางต่างๆ ภายในถ้ำใหญ่ หรือ ถ้ำพระ



รูปภาพประกอบที่ 8631 พ่อท่านเจ้าถ้ำและพ่อท่านเจ้าเณร



รูปภาพประกอบที่ 872 บริเวณห้องโถงชั้นล่าง ถ้ำใหญ่ หรือ ถ้ำพระ



รูปภาพประกอบที่ 894 บริเวณประตูทางเข้าถ้ำ

รูปภาพประกอบที่ 883 ศิลาคาริกบนแผ่นหิน
รูปไบเซมา

ศิลาคาริกบนแผ่นหินรูปไบเซมาของเจ้าเมืองตะกั่วทุ่ง ปรรณนาโพธิญาณ



รูปภาพประกอบที่ 905 พระปรมากิไธยพระเจ้าแผ่นดินและพระราชวงศ์
พระปรมากิไธยพระเจ้าแผ่นดินและพระราชวงศ์ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงจารึกพระ
ปรมากิไธย อยู่ทางด้านซ้ายของถ้ำแจ้ง



รูปภาพประกอบที่ 916 ทางขึ้นถ้ำแจ้ง



รูปภาพประกอบที่ 927 ถ้ำมืดมีความสวยงามของหินงอกหินย้อย



รูปภาพประกอบที่ 938 ซากเปลือกหอยทับถมกันเป็นชั้นบริเวณปากถ้ำด้านใน



รูปภาพประกอบที่ 949 บริเวณหน้าถ้ำมีลิงจำนวนมาก



รูปภาพประกอบที่ 9540 ภาพมุมสูงบริเวณวัดสุวรรณคูหา หรือ วัดถ้ำ

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี:

- วันขึ้นปีใหม่ 1 มกราคม ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง
- วันครบรอบวันมรณภาพ หลวงพ่อพระครูวินัยสารนิเทศ 23 กุมภาพันธ์
- วันสงกรานต์ 13 เมษายน รดน้ำพระและผู้สูงอายุ
- วันทำบุญให้อติตเจ้าอาวาส แรม 12 ค่ำ เดือน 10
- วันสารท แรม 15 ค่ำ เดือน 10 ทำบุญตักบาตรเวียนเทียนในวันสำคัญทาง

พระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: สักการะพระพุทธรูปภายในถ้ำ ขอพรพ่อท่านเจ้าถ้ำ พ่อท่านเจ้าเณร และชมความสวยงามภายในถ้ำ ให้อาหารลิงบริเวณหน้าถ้ำ พร้อมทั้งชมธรรมชาติรอบถ้ำ

กิจกรรมการท่องเที่ยว: วันสมโภชพระ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ถวายผ้า ห่มผ้าพระพุทธไสยาสน์ มีงาน 3 วัน 3 คืน คนที่เคยอธิษฐานบนบานพ่อท่านเจ้าถ้าไว้ จะมาแก้บนด้วยหนังสือในงานสมโภชนี้

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัด จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ **คุณค่าที่เป็นรูปธรรม** (มิติเชิงสันตนาการ) เช่น ชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไหว้พระ ขอพร และ**คุณค่าที่เป็นนามธรรม** (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม ความเชื่อและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดสุวรรณคูหา หรือวัดถ้ำ จุดเด่นคือถ้ำ ความเป็นธรรมชาติภายในถ้ำ มีพระพุทธรูปโบราณปางต่าง ๆ โดยเฉพาะพระพุทธไสยาสน์องค์ใหญ่ รูปปั้นพ่อท่านเจ้าถ้า พ่อท่านเจ้าเณร ทั้งยังมีพระปรมาภิไธยของพระเจ้าแผ่นดินหลายพระองค์จารึกไว้ที่ผนังถ้ำด้านใน มีหินงอกหินย้อยในถ้ำมีดสะท้อนกับแสงไฟแล้วดูสวยงาม ทั้งหมดนี้เกิดจากความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ตั้งแต่พ่อท่านเจ้าถ้าและพ่อท่านเจ้าเณรธุดงค์มาพบถ้ำแห่งนี้มีความสงบเงียบเหมาะแก่การประพฤติปฏิบัติสมณธรรม ชาวบ้านเกิดศรัทธาจึงค่อย ๆ สร้างเสนาสนะจนเป็นวัด ณ บริเวณถ้ำแห่งนี้ และด้วยความศรัทธาและปรารถนาโพธิญาณของเจ้าเมืองตะกั่วทุ่ง จึงมีการบูรณะครั้งใหญ่และสร้างพระพุทธไสยาสน์องค์ใหญ่ มีการสมโภชพระครั้งแรก และปฏิบัติเป็นประเพณีต่อเนื่องกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน วัดสุวรรณคูหาแห่งนี้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก ดังความคิดที่ว่าทุกศาสนาดิถีทั้งหมด สำคัญว่าคุณเป็นคนแบบไหน อยู่ที่ศรัทธาของแต่ละคนแต่ละศาสนา รักคนไทย รักเมืองไทย ลูกชายเรียนภาษาไทย มาที่วัดสุวรรณคูหาเพื่อมาดูแลและกราบพระนอน แต่ว่าถึงก็อาจมีอันตรายได้²⁰⁰ แต่ถึงไม่เคยเข้ามาในบริเวณถ้ำอาจเพราะความศักดิ์สิทธิ์ของพ่อท่านเจ้าถ้า และพ่อท่านเจ้าเณร แม้จะมีคนเอาอาหารมาล่อก็ไม่เข้ามา บางคนอธิษฐานขอพรก็ได้ตามที่ต้องการ เป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับผู้ที่มีความเชื่อและศรัทธา และจะมาเฉลิมฉลองและแก้บนกันในวันสมโภชพระเดือน 5²⁰¹ ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงเป็นไปเพื่อการรู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ตลอดจนการพัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

สิ่งอำนวยความสะดวก : ดอกไม้ธูปเทียน ลานจอดรถกว้างขวาง ห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดสุวรรณคูหา เช่น **วัดมณีศรีมหาธาตุ** ห่างจากวัดสุวรรณคูหา 12.6 กม., **จุดชมวิวกุหลาบขาว** ห่างจากวัดสุวรรณคูหา 8.1 กม., **ถ้ำพุงช้าง** ห่างจากวัดสุวรรณคูหา

200 สัมภาษณ์ คุณดมิทรี ซาโปติน และ เอแคตเทอรินา, นักท่องเที่ยวชาวรัสเซีย, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

201 สัมภาษณ์ คุณกรกมล เกิดผล พนักงานดูแลประจำวัดสุวรรณคูหา, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

9.3 กม., อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา ห่างจากวัดสุวรรณคูหา 6.3 กม., ป่าไทร 100 ปี (วัดเก่าเจริญธรรม) ห่างจากวัดสุวรรณคูหา 5.7 กม., วัดเจริญมณาวาส 15.2 กม ตลาดลองแล 18.1 กม.

การเดินทาง

ใช้ถนนเส้นทางหลวงหมายเลข 4 สายพังงา-บ้านโคกกกลอย ขับไปประมาณ 7 กิโลเมตร ก็จะถึงหลักกิโลเมตรที่ 31 อำเภอดะกั่วทุ่ง จะเห็นถนนราดยาง จากนั้นให้ขับเลี้ยวแยกไปทางขวา ขับไปอีก 1 กิโลเมตรก็จะถึงวัด



วัดมณีมาวาสวรวิหาร จังหวัดสงขลา

ที่ตั้ง: ถนนไทรบุรี ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 074-330255-56, 081-276 7935, 081-608 6859

เฟซบุ๊ก: วัดมณีมาวาส วรวิหาร

ประวัติความเป็นมา

กรมศิลปากร²⁰² กล่าวถึงวัดมณีมาวาสวรวิหาร ว่า เดิมเป็นวัดราชบุรุษสร้างมาแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย ผู้สร้างชื่อ นางศรีจันทร์ หรือนางสีจันทน์ ชาวบ้านเรียกนามว่า **วัดยายศรีจันทร์ หรือวัดยายสีจันทน์** ซึ่งตั้งตามนามของผู้สร้างวัด ต่อมาภายหลังได้มีผู้สร้างวัดขึ้นทางทิศเหนืออีกหนึ่งวัดคือวัดเลียบและทางทิศใต้อีกหนึ่งวัดคือวัดโพธิ์ โดยมีวัดยายศรีจันทร์ตั้งอยู่ระหว่างกลางของทั้งสองวัด ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่า **วัดกลาง** ต่อมาปี พ.ศ. 2431 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อยังดำรงพระอิสริยยศเป็น พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ได้เสด็จเมืองสงขลา จึงโปรดให้เปลี่ยนชื่อวัดกลางเป็น **วัดมณีมาวาส** ด้วยเนื่องจากเป็นวัดสำคัญของจังหวัดสงขลา และเป็นที่ตั้งโรงเรียนประชาบาลแห่งแรก ทั้งเป็นวัดที่ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะวัดเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พุทธศักราช 2460 มีชื่อทางราชการว่า **วัดมณีมาวาส วรวิหาร พระอารามหลวง**

คุณสืบสกุล ศรีสุข²⁰³ กล่าวว่า จากการประชุมกันหลายครั้งสันนิษฐานกันว่าวัดนี้น่าจะเกิดในยุคหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด ท่านเกิดที่จังหวัดสงขลา แล้วไปศึกษาธรรมที่กรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งได้รับแต่งตั้งเป็นสมเด็จพระราชาชนนีสามีคุณูปมาจารย์ ได้กลับมาบูรณะบ้านเกิดได้ขยายวัดเกิดขึ้น 60 กว่าวัด แต่ละวัดมีความสวยงามทุกวัด สำหรับวัดมณีมาวาส วรวิหาร มีความสำคัญที่สุดในหัวเมืองภาคใต้ในยุคนั้น จะเห็นว่าการวางแผนใกล้เคียงกับวัดในส่วนกลาง เจ้าอาวาสทุกรูป ผ่านการศึกษาเล่าเรียนมาจากส่วนกลางทั้งนั้น เมื่อครั้งสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จมาเห็นว่าพระอุโบสถอยู่ต่ำกว่าพื้นดิน จึงได้สร้างหอไตรขึ้นมาเป็นตัวอย่างว่าการจะสร้างสิ่งสำคัญขึ้นภายในวัดจะต้องสร้างให้สูงในระดับเดียวกับหอไตรจึงเรียกว่า **หอไตรพระจอม** วัดมณีมาวาส วรวิหารนี้ พระมหากษัตริย์ไทยเกือบทุกพระองค์เสด็จมาที่นี่ มาทำพิธีต่างๆ ในพระอุโบสถ มีเรื่องราวต่างๆ ของรัชกาลที่ 4 เช่น ชุ่มประตูปมกฏ หน้าต่างรูปมกฏ ในยุคนั้น อะไรที่มีในส่วนกลาง ที่วัดมณีมาวาสก็จะมีเช่นกัน อย่างเช่น ศาลาฤๅษีตัดตน ที่เหมือนกับวัดโพธิ์ทั้งหมด คุณสืบสกุล ศรีสุข²⁰⁴ กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ในอดีตเมืองสงขลาอยู่อีกฝั่ง (แหลมสน) ก่อนจะย้ายเมืองสงขลา

202 กรมศิลปากร กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์, **ประวัติวัดมณีมาวาส วรวิหาร จังหวัดสงขลา**, (กรุงเทพมหานคร: สหประชาพาณิชย์, 2529), หน้า 36.

203 สัมภาษณ์ คุณสืบสกุล ศรีสุข, ไวยาวัจกรและกรรมการ วัดมณีมาวาส วรวิหาร, เลขามูลนิธิสงขลาสู่มรดกโลก, 9 กุมภาพันธ์ 2565.

204 สัมภาษณ์ คุณสืบสกุล ศรีสุข, ไวยาวัจกรและกรรมการ วัดมณีมาวาส วรวิหาร, เลขามูลนิธิสงขลาสู่มรดกโลก, 9 กุมภาพันธ์ 2565.

มาฝั่งเดียวกับวัด วัดมีความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นวัดศูนย์กลางในฝั่งนี้ เจ้าเมืองสงขลาซึ่งเป็นคนจีนจากเมืองไห่เคิง ประเทศจีน พระเจ้าตากสินแต่งตั้งเมื่อครั้งเสด็จมาอยู่เป็นเดือนเมื่อปี พ.ศ. 2312 จัดระบบการปกครองเมืองสงขลาให้เป็นหนึ่งเดียว เจ้าเมืองก็จะมาช่วยวัดฝั่งนี้อยู่ตลอดเวลา วัดฝั่งนี้กับฝั่งแหลมสนจึงเชื่อมโยงกัน ทำให้มีสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรม ที่เป็นศิลปะของจีนผสมผสานอยู่ในวัดแห่งนี้จำนวนมาก สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 มีเชื้อสายของชาวสงขลา คือเจ้าจอมมารดาเรียบ และสืบเชื้อสายมาจนถึงรัชกาลที่ 10 เมืองสงขลาเป็นเรื่องราวความสำคัญใหญ่ๆ หลายเรื่องราว ขณะนี้กำลังขอเป็นเมืองมรดกโลก เมืองสงขลา มี พุทธ มุสลิม จีน อยู่ร่วมกัน มีความสวยงามของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผสมผสานและสอดคล้องเข้ากันอย่างลงตัวซึ่งแสดงถึงการผสมผสานของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอารยธรรมของผู้คนที่ต่างกัน แต่อยู่ร่วมกันมาด้วยความสงบร่มเย็นมาแต่โบราณกาล

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 9641 พระอุโบสถ

พระอุโบสถ สร้างในสมัยเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (พระสงขลา บุญสังข์ ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ 5 ในตระกูล ณ สงขลา ในระหว่าง พ.ศ. 2390-2408 (ปลายรัชกาลที่ 3-4) ลักษณะเป็นพระอุโบสถทรงไทยรัตนโกสินทร์ที่จำลองรูปแบบพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพฯ เป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการต้อนรับสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เสด็จมา

ครั้งแรกประทับอยู่นานถึง 9 วัน 9 คืน และอีก 2 ปี เสด็จมาอีกครั้งหนึ่ง ได้ทำการบูรณะให้ยิ่งใหญ่ ศิลปะประยุกต์ไทย-จีน มีภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังทั้ง 4 ด้าน มีความสมบูรณ์ที่สุด แบ่งเป็นชั้นๆ ชั้นบนเป็นคนธรรพ์ เทพชุมนุม พุทธประวัติ ชั้นล่างเป็นทศชาติชาดก จิตรกรเป็นช่างหลวงในสมัยรัชกาลที่ 4 ผสมเรื่องราวของเมืองสงขลา เช่น การเล่นมโนราห์ มีฝรั่ง มุสลิม จีนมานั่งดู ภาพท่าเรือสงขลาที่หัวเขาแดงมีการค้าขายกันคึกคักในอดีต



รูปภาพประกอบที่ 972 ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถทั้ง 4 ด้าน



รูปภาพประกอบที่ 983 ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 9944 ภาพจิตรกรรมฝาผนัง แอบรัก

ภาพแอบรัก เป็นภาพที่ท่านผู้หญิงสิริกิติยา เจนเซน ทรงพบภาพที่จิตรกรซ่อนอารมณ์ขันไว้ในยุคที่คนจีนอพยพมาเมืองไทยที่สงขลา หนุ่มจีนอยากจีบสาวไทยแต่ไม่กล้าจีบ แอบดูสาวไทยอยู่ข้างบ่อน้ำ และจีบสำเร็จเพราะมีอีกภาพเข้ามาอยู่ในบ้านเป็นครอบครัว



รูปภาพประกอบที่ 1005 พระประธานทำด้วยหินอ่อน ฝีมือช่างจีน พระเกตุมาลาทำด้วยทองคำ



รูปภาพประกอบที่ 1016 เสาประตูกำแพงแก้วจารึกอักษรภาษาจีน
 เสาประตูกำแพงแก้วจารึกอักษรภาษาจีนกล่าวถึงว่าเจ้าเมืองเป็นคนดีมีน้ำใจมีเมตตา
 ปกครองบ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข



รูปภาพประกอบที่ 1027 ภาพสลักนูนต่ำลายจีนบนระเบียงพระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 1038 ชุ่มประตู่และหน้าต่างประดับกระจก และตุ๊กตาจีนตั้งประดับอยู่ด้านหน้าชุ่มประตู่



รูปภาพประกอบที่ 1049 หอพระไตรปิฎก หรือหอพระจอมไตร

หอพระไตรปิฎก หรือหอพระจอมไตร
สร้างเมื่อ พ.ศ. 2402 เป็นตึกก่ออิฐปูนฐานสูงหลังคาจั่วประดับช่อฟ้าใบระกา และหางหงส์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเป็นตัวอย่างในการสร้างพระอุโบสถใหม่เนื่องจากฐานพระอุโบสถทำต่ำและอยู่ในที่ลุ่ม ส่วนฐานพระวิหารและศาลาการเปรียญทำสูงที่หน้าบันของหอพระไตรปิฎก ทางด้านหน้า (ทิศตะวันตก) ประดับประติมากรรมลวดลายปูนปั้น มีรูปตราจันทรมณฑล ส่วนด้านหลัง (ทิศตะวันออก) มีรูปตราสุริยะมณฑล ด้านละตรา หอไตรชำรุดตามสภาพ วัดได้ปฏิสังขรณ์เมื่อ พ.ศ. 2514 และในปี พ.ศ. 2549 คณะรัฐมนตรี

ได้มีมติเห็นชอบการบูรณะ การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด และศาสนาที่สำคัญ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี กรมศิลปากรได้ดำเนินการบูรณะหอพระไตรปิฎกในปี พ.ศ. 2540



รูปภาพประกอบที่ 10550 พระวิหาร

พระวิหาร เป็นตึกก่ออิฐถือปูนแต่ภายหลังได้มีการติดตั้งประตู-หน้าต่างเพิ่มเติมเข้าไปตรงช่องเปิด เจ้าพระยาอินทศิริ (บุญห้วย ณ สงขลา) สร้างทับที่เดิมซึ่งเคยเป็นพระอุโบสถตั้งอยู่ในแนวกำแพงแก้วหันหน้าไปทางทิศตะวันตก มีลักษณะเป็นอาคารทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ภายในเป็นโถงหน้าบันเป็นไม้จำหลักกลวดลายที่สวยงาม ทางด้านตะวันตกเป็นรูปปัญจวัคคีย์ ด้านตะวันออก สืบไม่ได้ว่าเป็นรูปอะไรฐานรอบพระระเบียงทำเป็นฐานปัทม์หรือชูดบัวคว่ำบัวหงาย พนักกระเบื้องประดับด้วยกระเบื้องปูแบบจีน ตัวอาคารมีบันไดทางขึ้นทั้ง 4 ด้าน ตรงแนวเสาพาไลก่อเป็นวงโค้งเพื่อรับหลังคาปีกนกครอบอาคาร หลังคาเป็นผืนเดียวมีปีกนกครอบ ตรงหน้าบันก่ออิฐทึบ ไม่มีช่อฟ้าหน้าจั่วและไม่ประดับเครื่องลายอง หน้าพระวิหารในกำแพงแก้วมีสิงโตหิน 1 คู่ ซึ่งเจ้าพระยาอินทศิริ (บุญห้วย ณ สงขลา) เป็นผู้สร้างบูรณะปฏิสังขรณ์ พ.ศ. 2428 และบูรณะครั้งหลัง พ.ศ. 2472-2477

พระเจดีย์แบบจีน หรือถะ

เป็นพระเจดีย์แบบศิลปะจีน 1 องค์ 7 ชั้น ย่อมุม 6 เหลี่ยมทำด้วยหินแกรนิต เจ้าพระยาอินทศิริ (บุญห้วย ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ 2 เป็นผู้สร้าง มีอักษรทั้งภาษาไทยและจีนจารึกไว้ที่พระเจดีย์บอกถึงผู้สร้างเวลาสร้าง (จุลศักราช 1160 ตรงกับ พ.ศ. 2341)



รูปภาพประกอบที่ 10651 พระเจดีย์แบบจีน

ตรงกับปีที่ 17 ในรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (ความในภาษาไทย) และความในภาษาจีนว่า "สร้างในรัชกาลพระเจ้าเกียเซ่ง (จาซิง) ปีที่ 4 (ค.ศ. 1799 ตรงกับ พ.ศ. 2342)" ต่อมาชำรุดทางวัดได้ปฏิสังขรณ์เสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2514



รูปภาพประกอบที่ 1072 ศาลาการเปรียญ

สำคัญ ๆ ในเขตอำเภอเมือง อำเภอสทิงพระ และอำเภอระโนด ไร่จำนวนมาก ต่อมาได้จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานขึ้นในปี พ.ศ. 2524 คือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ภัทรศีลสังวร เป็นผู้ริเริ่มสร้างขึ้นเนื่องจากท่านรักการสะสมโบราณวัตถุทางประวัติศาสตร์ภาคใต้ และดำเนินการต่อเนื่องมาตลอด ในระยะเวลาที่ท่านยังมีชีวิตอยู่มีบรรดาเหล่าศิษยานุศิษย์ได้นำมาถวาย ท่านจึงอุทิศโบราณวัตถุทุกชิ้นเพื่อพิพิธภัณฑสถานเป็นวิทยาทานแก่ชนรุ่นหลัง ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้มีโบราณวัตถุที่รวบรวมได้จากเมืองสงขลา สทิงพระ ระโนด และเมืองอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของภาคใต้ ที่ควรค่าแก่การศึกษาอีกแห่งหนึ่ง

ศาลาการเปรียญ เป็นอาคารพิพิธภัณฑสถานสถาปัตยกรรมทรงจีน นักวิชาการประเทศจีนยกย่องให้เป็นอาคารสถาปัตยกรรมทรงจีนที่สมบูรณ์แบบและสวยงามที่สุดในเอเชีย เป็นพิพิธภัณฑสถานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของภาคภาคใต้ ชื่อว่าหอ "ภัทรศีลป" เป็นสถานที่เก็บวัตถุโบราณต่าง ๆ โดยอดีตท่านเจ้าอาวาส คือพระราชนิสังวร (ช่วง อตถเวที) เมื่อครั้งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส (พ.ศ. 2481 ถึง-2521) ได้เป็นแม่งานดำเนินการบูรณะปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะ และเมื่อท่านเป็นเจ้าอาวาสได้เก็บและรวบรวมศิลปะโบราณวัตถุที่



รูปภาพประกอบที่ 1083 ศาลาฤๅษีหรือศาลาฤๅษีตัดตน



รูปภาพประกอบที่ 154 ศาลาฤๅษีหรือศาลาฤๅษีดัดตน

ศาลาฤๅษีหรือศาลาฤๅษีดัดตน เป็นศาลาทรงไทยที่สวยงามมากลักษณะศาลาจะเป็นแบบโถงทรงไทย มีสัดส่วนถูกต้องทรงหลังคาอ่อนช้อย เปิดโล่งก่อด้วยอิฐเผาสุบุนแต่ไม้โบกปูนปิดทับพื้นผิว มีช่องเสาแบบซุ้มโค้งรอบอาคาร มีลักษณะคล้ายกันกับศาลาฤๅษีที่วัดโพธิ์ท่าเตียน กรุงเทพฯ สร้างสมัยพระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์ ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา ระหว่างปี พ.ศ. 2390–2408





รูปภาพประกอบที่ 1095 ภาพฤๅษีตัดตนรวม 40 ท่า



รูปภาพประกอบที่ 1106 ซุ้มประตูดัดเป็นศิลปะจีนผสมกับยุโรป

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี:

ทำบุญ ตักบาตร ฟังธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

งานกฐินพระราชทาน ในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี

งานบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทานอุทิศถวายแด่บูรพาจารย์ อดีตเจ้าอาวาสทุกรูปในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ของทุกปี

กิจกรรมประจำวัน: ไหว้พระ ขอพร

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ชมพิพิธภัณฑ์สถาน สถาปัตยกรรม ภายในวัด

คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา

วัดมัชฌิมาวาส เป็นวัดเก่าแก่ เจ้าเมืองสงขลาทุกองค์ดูแลบูรณะ ปฏิสังขรณ์ จนเป็นวัดที่สวยงาม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดมัชฌิมาวาสแห่งนี้มีความสำคัญ พระมหากษัตริย์เกือบทุกพระองค์เข้ามาเกี่ยวข้องในประวัติศาสตร์ สมัยรัชกาลที่ 4 มีความชัดเจน พระราชโอรสของรัชกาลที่ 4 พระอนุชาของรัชกาลที่ 5 คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมวชิรญาณวโรรส ได้เสด็จมาและเปลี่ยนชื่อวัดจากวัดกลาง เป็นวัดมัชฌิมาวาส ในสายธรรมยุติ และวัดนี้ยังเป็นสถานที่เรียนแห่งแรกของโรงเรียนประจำจังหวัดคือโรงเรียนมหาวชิราวุธ รัชกาลที่ 5 เสด็จหลายครั้ง รัชกาลที่ 6 โปรดให้ยกฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร และมีสิ่งสำคัญเช่น โบราณสถาน พระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาฤๅษีตัดตน เจดีย์ ประตුවัด มีความสวยงาม การจัดสัดส่วนของวัดได้สวยงามเป็นที่ดึงดูดใจ เป็นส่วนหนึ่งของมรดกโลก มีความเป็นพหุวัฒนธรรมทั้งพุทธ มุสลิม จีน และจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญหลายศาสตร์ว่าเป็นจิตรกรรมฝาผนังที่มีความสมบูรณ์ที่สุดด้วยศิลปะหลายๆอย่าง ภาพชาดกครบเครื่องเรื่องชาดก มหาเวสสันดรชาดกครบทั้ง 13 กัณฑ์ เทวดา พระราหู และมีภาพชาดกแต่ละบานจะมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมของไทยชาวสงขลา มีมโนราห์ ชาวฝรั่ง ชาวจีน ผสมผสานราชวงศ์ชิง มุสลิม สถาปัตยกรรมอื่นๆ เรียกว่ามีครบทุกสาขาในพระอุโบสถแห่งนี้ เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ ให้ความเอิบอ้อมใจในความสวยงาม เป็นฝีมือช่างหลวงเก็บรายละเอียดทุกขั้นตอน²⁰⁵

สิ่งอำนวยความสะดวก: ห้องน้ำ วัดอยู่ในเมือง รอบวัดมีตลาด ร้านค้า ที่พัก จำนวนมาก

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดมัชฌิมาวาส วรวิหาร เช่น ถนนคนเดินสงขลาแต่แรก ห่างจากวัดมัชฌิมาวาส 1 กม., พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา ห่างจากวัดมัชฌิมาวาส 1.1 กม., วัดเขาดังกวน ห่างจากวัดมัชฌิมาวาส 2 กม., วัดท้ายยอ ห่างจากวัดมัชฌิมาวาส 16.2 กม., วัดแหลมพ้อ ห่างจากวัดมัชฌิมาวาส 12 กม.

205 สัมภาษณ์ คุณเอื้อมจิตร สัมมา, เลขานุการฝ่ายฆราวาส วัดมัชฌิมาวาส วรวิหาร, 9 กุมภาพันธ์ 2565.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถยนต์โดยสารประจำทาง หรือทางเครื่องบิน



4.1.2 สารสนเทศฐานข้อมูลสถานปฏิบัติธรรม

ผลการพัฒนาสารสนเทศฐานข้อมูลสถานปฏิบัติธรรม คณะผู้วิจัยนำข้อมูลมาจำแนกในเมืองหลัก 15 จังหวัดให้แยกเป็นรายภาค สรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 4 รายชื่อสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ภาค	จังหวัด	สถานปฏิบัติธรรม
ภาคกลาง	สระบุรี	วัดพระพุทธแสงธรรม (ศูนย์ปฏิบัติธรรมแสงธรรมส่องชีวิต) อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	นครราชสีมา	ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
	ขอนแก่น	วัดป่าสาละวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
ภาคเหนือ	เชียงใหม่	วัดอรุณวิเวก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ภาคตะวันออก	ฉะเชิงเทรา	วัดผาณิตาราม อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
	ระยอง	วัดมาบจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
	ชลบุรี	วัดภักทันตะอาสาฬหาราม อำเภอบ้านบุง จังหวัดชลบุรี
ภาคตะวันตก	กาญจนบุรี	วัดท่าเสด็จ อำเภอมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
	ประจวบคีรีขันธ์	วัดป่าสุญญตา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
	เพชรบุรี	วัดเขาพระ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
ภาคใต้	กระบี่	สถานปฏิบัติธรรมสำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
	ภูเก็ต	ศูนย์ปฏิบัติธรรมปณิธิสัสโค อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
	พังงา	วัดนิโรธรังสี อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา
	สงขลา	วัดปากันตพงษ์ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
	สุราษฎร์ธานี	วัดธารน้ำไหล อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รายละเอียดของฐานสารสนเทศข้อมูลวัดสายสายปฏิบัติแต่ละวัดในแต่ละภาค ดังนี้

วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี

ที่ตั้ง: ตำบลหนองนาก อำเภอหนองแค สระบุรี 18230

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 065-649 9637-8, 092-893 0455, 092-893 1455

Facebook: <http://www.facebook.com/buddhasangdham>

You tube Channel: วัดพระพุทธแสงธรรม สระบุรี

<https://wadprabuddhasangdham.com>

ประวัติความเป็นมา

วัดพระพุทธแสงธรรม²⁰⁶ เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2555 โดยจิตศรัทธาของพุทธศาสนิกชนจากทั่วประเทศ ท่านเจ้าคุณสุนทรธรรมภาณ (เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี-ธรรมยุต) โดยนำพาศิษยานุศิษย์ ร่วมกันซื้อที่ดินและเป็นประธานในการก่อสร้าง และสร้างวัดพระพุทธแสงธรรม เพื่อประโยชน์สำหรับ พระพุทธศาสนาและพุทธศาสนิกชน รวมถึงเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี ของเราชาวไทยให้ยั่งยืนสืบต่อไป ตลอดระยะเวลาที่ก่อสร้างสถานปฏิบัติธรรม แสงธรรมส่องชีวิต ได้มี พุทธศาสนิกชนจากทั่วทุกทิศ ได้หลั่งไหลเข้ามาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากสถานที่ มี ขนาดจำกัด จึงไม่สามารถรองรับผู้ปฏิบัติธรรมได้เพียงพอ ท่านเจ้าคุณพระสุนทรธรรมภาณ จึงได้ดำริ และต้องการขยายพื้นที่เพื่อรองรับผู้ปฏิบัติธรรมที่มีจำนวนมากขึ้นทุกปี เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก จึงเริ่มมองหาสถานที่ที่มีความกว้างขวางมากขึ้นและเพื่อเป็นการรองรับผู้ที่พึงปฏิบัติเพื่อการ แสวงหาซึ่งมรรคผล นิพพาน วัดพระพุทธแสงธรรมจึงได้ถือกำเนิดขึ้น และนับได้ว่าวัดพระพุทธแสง ธรรมนั้นเกิดจากแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชนอย่างแรงกล้า ในการมีส่วนร่วมตั้งแต่การเริ่มต้นซื้อ ที่ดิน กระทั่งถึงการดำเนินการก่อสร้าง

วัดพระพุทธแสงธรรม สร้างขึ้นบนพื้นที่กว่า 300 ไร่ โดยมีมหาวิหารทรงบาตรคว่ำ ตั้งเด่นอยู่ เป็นสง่า ครอบองค์พระปางปฐมเทศนา หรือ สมเด็จพระพุทธแสงธรรม ตัวแทนแห่งองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า โดยมีความสูง 40 เมตร มหาวิหารทรงบาตรคว่ำ เป็นการนำเอาสัญลักษณ์ของ พระพุทธศาสนา คือ บาตรพระ มาใช้เป็นสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นจุดเด่นของวัดพระพุทธแสงธรรม โดย มหาวิหารทรงบาตรคว่ำนั้น คือการ แฝงธรรมะที่ว่า “อัมแล้วกับการเกิดทั้งหลาย ทุกการเกิดนั้นเป็น ทุกข์ และไม่พึงแสวงหาการเกิดอีกต่อไป”

เจ้าคุณสุนทรธรรมภาณ²⁰⁷ กล่าวย้าถึงก่อนจะเริ่มเป็นวัดต้องใช้เวลาในการปฏิบัติ พอสมควร เพราะคำว่า “ศรัทธา” ต้องสร้างจากคน แต่คนที่จะศรัทธาต้องเริ่มจากตน เป็นผู้ฝึกตน ก่อน เรียนรู้และปฏิบัติให้มีสภาพธรรมที่จับต้องได้ก่อน เราก็สามารถที่จะเรียนรู้สภาวะภายในที่เป็น คุณธรรมที่เรามั่นใจว่านี่คือหนทางอันเป็นทางดับทุกข์ เมื่อชัดเจนขึ้นจึงกล้าจะออกมาเผยแผ่ให้กับ อุบาสก อุบาสิกา แม่ชี หรือคนทั้งหลายโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ จากที่ไม่มีอะไรเลย ให้มีคำว่า ศีล สมาธิ

²⁰⁶ วัด พระพุ ทธ แสงธรรม, ข้อมูลทั่วไป ประวัติ วัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://wadprabuddhasangdham.com/?page_id=1407 [10 ธันวาคม 2564].

²⁰⁷ สัมภาษณ์ พระสุนทรธรรมภาณ, เจ้าอาวาส วัดพระพุทธแสงธรรม, 22 ธันวาคม 2565.

ปัญญา ล้วนเป็นการฝึกฝนอบรมจนมั่นใจเพื่อตอบใจทักว่าอะไรคือทุกข์ ตัวตนหาอุปาทานเป็นตัวความอยากไม่สิ้นสุด ประจักษ์ไม่รู้จักพอ เมื่อเรามั่นใจว่าจิตเราน้อมไปสู่การทวนกระแสโลกได้ ไม่เป็นปลาตายไหลไปตามกระแส มิฉะนั้นเราก็จะเป็นฆราวาสในคราบภิกษุ ศรัทธามาก่อน วัตถุมหาที่หลังไม่มีศรัทธา แล้วไปเรียไรมันเสียภาพ ถ้าศรัทธาเกิด จะเกิดความมั่นคง จนถึงว่ามั่งคั่ง วัดพระพุทธแสงธรรม ใช้ธรรมะสร้าง ไม่ได้ปลูกไม่ได้เสกอะไรก็สามารถสร้างได้ ใช้คำว่าสอนชี้ให้เห็นให้รู้ ว่า นรกมีสวรรค์มี พระนิพพานมี

แต่เดิมวัดพระพุทธแสงธรรม ชื่อว่า “สำนักปฏิบัติ แสงธรรมส่องชีวิต” ก่อนสร้างวัดพุทธแสงธรรมนั้น พระสุนทรธรรมภาณมีวิธีคิด²⁰⁸ การสร้างวัดไม่ต้องรอให้โยมมาถวาย การหาสถานที่นั้น เราเป็นคนหาแล้วให้โยมสร้าง เราสามารถเลือกได้ ถ้าหากญาติโยมถวายที่ไกลๆกันดาร ทางไปก็ลำบาก เราไปสร้างหมดค่าใช้จ่าย พอหมดครูบาอาจารย์องค์ต่อไปก็จะอยาก เราคิดว่าสถานที่ตรงนี้ เป็นทำเลเหมาะแก่การคมนาคม การไปมาหาสู่ญาติโยมสะดวก ไม่ต้องกลัวว่าวัดจะร้าง เข้าออกง่าย ใช้เวลาไม่เยอะ ค่าใช้จ่ายน้อยลง สถานที่เปิด ขับริมมองมาก็เห็น ฉะนั้นการจะสร้างวัดควรเปลี่ยนวิธีคิดไม่ต้องรอให้โยมมาถวาย เราไปหาสถานที่ แล้วให้โยมรวบรวมศรัทธา ก็เป็นการถวายของโยมเหมือนกัน ได้ที่ที่เป็นนาบุญเหมาะสม เริ่มซื้อที่แปลงแรกในเดือนเมษายน 2554 จำนวน 100 กว่าไร่ และซื้อเพิ่มอีกเป็น 300 กว่าไร่ เริ่มดำเนินการก่อสร้างปี พ.ศ. 2555 โดยไม่ได้เรียไรแต่เกิดจากศรัทธา ศาสนาอยู่ได้เพราะคน แต่คนต้องมีที่อยู่อาศัย ต้องมีวัด แต่ศรัทธาจะต้องเป็นตัวหล่อเลี้ยงเนื่อนาบุญ ลูกพระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะไปที่ไหนก็เป็นทีที่เลื่อมใสศรัทธาติดตามพระเป็นสิ่งที่น่าเชื่อว่าเป็นสิ่งที่น่ากราบ

พระวิปัสสนาจารย์ : พระสุนทรธรรมภาณ เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี ฝ่ายธรรมยุติ



พระสุนทรธรรมภาณ วิ. มีนามเดิมว่า สมชาติ แซ่ลิ่ม เกิดเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2504 ณ หมู่ที่ 1 ตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาโยมบิดาชื่อ นายเซียง แซ่ลิ่ม โยมมารดาชื่อ นางลี แซ่ตั้ง เป็นชาวสิงคโปร์ อายุ 22 ปี ได้เข้าพิธีอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2527 ณ พัทธสีมาวัดทองนาปรัง ตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัด

นนทบุรี เมื่ออุปสมบทแล้ว ท่านรู้สึกถึงความมีอิสระ มีความสุข มีจิตอันสงบวิเวกมากขึ้น ได้เจริญจิตตภาวนา ได้สัมผัสอะไรมากมายโดยเฉพาะศีล สมาธิ ปัญญา รวมทั้งได้เดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทขององค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ปฏิบัติโดยยึดหลักเอาสติกำหนดในกายตน จิตตนมองทุกอย่างให้เห็นว่า ศีลอยู่ตรงไหน ศีลคืออะไร สมาธิจิตคืออะไร จิตสงบทำอย่างไร เป็นปัจจัยจึงเป็นจุดที่ต้องหาเหตุปัจจัยสมุปบาท เห็นเหตุที่เกิด-ดับไม่เที่ยง สิ่งหนึ่งเกิด-สิ่งหนึ่งดับ เห็นเป็นอนิจจัง

²⁰⁸ สัมภาษณ์ พระสุนทรธรรมภาณ, เจ้าอาวาส วัดพระพุทธแสงธรรม, 22 ธันวาคม 2565.

ทุกข์ซึ่ง อนัตตา²⁰⁹ เริ่มออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา อายุ 28-29 ปี แต่ยังมีการปฏิบัติอยู่ตลอด²¹⁰ ต่อมาได้ยึดตีใหม่เป็นพระธรรมยุต เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2539 ณ พัทธสีมาวัดศรีทธาประชาร (วัดเขารวก) จ.สระบุรี โดยมี พระพิศาลมงคลวัฒน์ (หลวงพ่อประยูร ตนต์ิสาร) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่ พระครูประสาธสารคุณ เจ้าอาวาสวัดศรีทธาประชาร (วัดเขารวก) และเจ้าคณะอำเภอเมืองสระบุรี (ธรรมยุต) ในขณะนั้น เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับนามฉายาว่า ธมฺมโชโต อันมีความหมายเป็นมงคลว่า ผู้สว่างด้วยธรรม, ผู้รู้เรื่องโดยธรรม

หลักการปฏิบัติ : บริกรรมพุทโธ ดูลมหายใจแบบอานาปานสติ กำหนดรูป-นามและตามจริตผู้ปฏิบัติ

ในสายภาวนา เจริญอยู่ในศีล เจริญอยู่ในมรรค ในผล ภาวนาเพื่อดับทุกข์ได้ เวลาวัดกันไม่ได้กับคนในการปฏิบัติ เด็ก 7 ขวบสำเร็จโสดาบัน สำเร็จจรหันต์ คนอายุ 80 ยังตกรอกอยู่ก็มี กาลเวลาอายุจึงไม่ได้เป็นข้อวัดว่าจะใช้เวลาเท่าไร ขึ้นอยู่กับบุญบารมีเก่าของเขาในการบำเพ็ญเพียรพยายาม เรียกว่าพรสวรรค์เป็นทุน และพรแสวงที่เป็นปัจจุบัน

ใช้หลักสติปัฏฐาน 4 อานาปานสติ อยู่ในสายพุทโธใช้ธรรมวินัยเป็นหลัก อาจารย์ใหญ่คือ พระพุทธเจ้า คือชัดเจนที่สุด เราเดินตามรอยพระพุทธเจ้า และใช้สติ จะเป็นสายไหนก็ตามถ้าคำว่าสติที่เราสามารถใช้คุ้มครองตัวเองได้ ไม่ว่าจะสายไหนก็ใช้สติ ถ้าไม่มีสติคือคนเมา คนบ้า เผลอเรอประมาท คนตาย สติเป็นเครื่องอยู่เครื่องประคองของจิต อินทรีย์ 5 พละ 5 ต้องใช้สติ มรรคมรรค 8 ก็มีสัมมาสติ สรุปว่า สติ เป็นตัวระลึกรู้ อยู่ ถ้าไม่มีสติ คำว่าปัญญาจะไม่ได้

สำหรับผู้มาปฏิบัติใหม่ จะให้ฝึกคำว่าพุทโธ และดูลมหายใจ เป็นหลัก และตามจริตของตนเองที่ทำให้เรามีสติระลึกรู้ทัน เพราะคืออุบายที่จะนำเราไปสู่ความสงบที่จะใช้การจดจ่ออยู่กับองค์บริกรรม แล้วแต่ใครมีวาสนาด้านไหน ดุสติในกายเรา ถ้าสติมี สัมปชัญญะก็จะเกิด สัมปชัญญะมีปัญญาก็จะเกิด สติสัมปชัญญะรวมกันเข้าก็จะเกิดปัญญา สติมีกำลังมากก็จะเกิดธรรมานุสติ ตัวสัมปชัญญะมีมากเข้าก็จะมีเหตุผลมากขึ้น มีมากขึ้นอีก ปัญญาจะเกิดมากขึ้นตาม เหมือนกลีบบัวที่ห่อใบบัวอยู่เป็นชั้น ๆ มันอาศัยกันอยู่ สิ่งนี้เกิด สิ่งนี้ตามมา ไม่มีราก ต้นโพธิ์ก็จะมี ไม่มีต้นโพธิ์ กิ่งก้านต้นโพธิ์ก็จะมี ไม่มีกิ่งก้าน ใบก็จะมี มันอาศัยกันอยู่ เสร็จแล้วให้มากำหนดรูป กับนาม คือกายกับใจ

²⁰⁹ วัดพระพุทธแสงธรรม, ข้อมูลทั่วไป ประวัติท่านเจ้าคุณสุนทรธรรมภาณ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://wadprabuddhasangdham.com/?page_id=1407[10 ธันวาคม 2564].

²¹⁰ สัมภาษณ์ พระสุนทรธรรมภาณ, เจ้าอาวาส วัดพระพุทธแสงธรรม, 22 ธันวาคม 2565.

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 1117 มหาวิหารทรงบาตรคว่ำ
มหาวิหารทรงบาตรคว่ำ เป็นโดมขนาดใหญ่ ที่ครอบองค์พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา
เป็นสถาปัตยกรรมแปลกใหม่ มีความสูง 50 เมตร และกว้างกว่า 90 เมตร

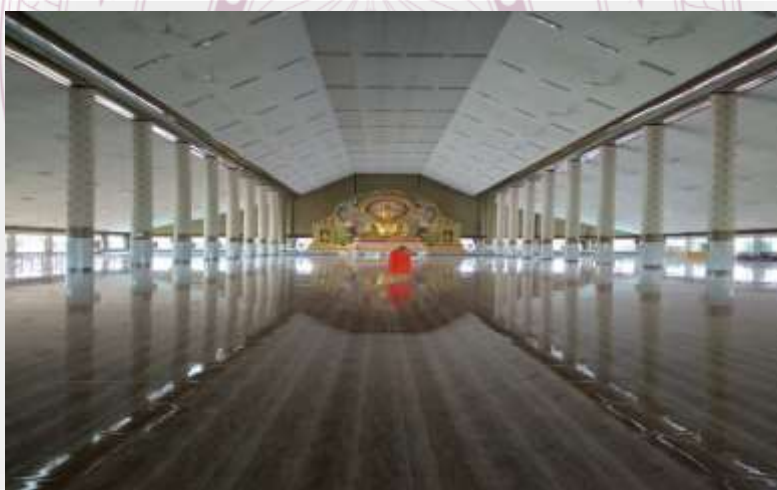


รูปภาพประกอบที่ 1128 พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา
พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา ประดิษฐานในมหาวิหารทรงบาตรคว่ำ



รูปภาพประกอบที่ 1139 อุโบสถไม้แดง

ภายในพระอุโบสถมีพระประธานองค์พุทธปฏิมากรสีขาว พระยืนปางห้ามสมุทรอยู่
ด้านซ้าย และปางแสดงอิทธิปาฏิหาริย์อยู่ด้านขวา



รูปภาพประกอบที่ 11460 ศาลารับบาตร-ฟังธรรม



รูปภาพประกอบที่ 11561 ศาลาปฏิบัติธรรม

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ทำบุญตักบาตร ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: ทำบุญตักบาตร ทำวัตร สวดมนต์ ไหว้พระ ปฏิบัติธรรม ฟังธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว: -

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัด เป็นการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อสันถนาการควบคู่ไปกับการแสวงหาความรู้ การศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักการในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธจึงเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวมีไข่เข้าไปเพื่อชมสถานที่เพียงเท่านั้น แต่หากเป็นการเข้าไปเพื่อเรียนรู้ โดยการมองสรรพสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจ และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อคน สัตว์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ การท่องเที่ยววิถีพุทธ ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสัญลักษณ์ของการเป็นผู้ให้ สัญลักษณ์บวรค้ำ คือ อิ่ม เพียงพอต่อความต้องการ ความสุขที่แท้จริงคือการแบ่งปัน ไม่ใช่การเห็นแก่ตัว ยิ่งเห็นแก่ตัวยิ่งทุกข์ หัวใจของผู้ให้นั้นยิ่งให้อย่างกว้าง จินตนาการว่าเราอิสระมากขึ้น ไม่หวั่นไหวกับวัตถุ ต้องข้ามวัตถุให้พ้น เพราะเรายังมีความกลัวว่า กลัวจะไม่มี กลัวจะจน กลัวจะลำบากว่า ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสันถนาการควบคู่ไปกับการเรียนรู้

สิ่งอำนวยความสะดวก : ลานจอดรถ ห้องน้ำ โรงอาหาร ร้านค้า ที่พักผู้ปฏิบัติธรรม และรับฟังธรรมะระบบออนไลน์

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง วัดพระพุทธแสงธรรม เช่น **วัดพระพุทธฉาย** ห่างจากวัดพระพุทธแสงธรรม 6.9 กม., **วัดตะโกหลวงพ่อรวย** ห่างจากวัดพระพุทธแสงธรรม 19 กม., **วัดเสด็จ** ห่างจากวัดพระพุทธแสงธรรม 20 กม.

การเดินทาง

เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ ทางวัด มีบริการจัดรถรับ-ส่ง ให้แก่สาธุชน จากกรุงเทพฯ เพื่อเดินทางมา ณ วัดพระพุทธแสงธรรม รถออกจากกรุงเทพฯ เวลา 6.30 น. จุดขึ้นรถ มี 3 แห่ง คือ

1. รถออก จากอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ หน้าร้านเซเว่น ฝั่งโรงพยาบาลพระมงกุฎฯ ตรงข้าม โรงพยาบาลราชวิถี
2. จุดที่สอง : รถออก จากหน้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านถนนพหลโยธิน
3. จุดที่สาม : รถออก ฝั่งตรงข้ามฟิวเจอร์พาร์ค รังสิต หน้าโชว์รูมโตโยต้า



วัดป่าสาละวัน จังหวัดนครราชสีมา

ที่ตั้ง: ถนนสีปศิริ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 094-5951539

ประวัติความเป็นมา

วัดป่าสาละวันก่อตั้งในปี พ.ศ. 2474²¹¹ โดยพระญาณวิศิษฐ์สมิทธิวิจารย์ (สิงห์ ขนตยาคโม) ศิษย์องค์สำคัญและเป็นศิษย์รุ่นแรกของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ได้มาจุดธูปมาปักกลด มีโยมต้องการให้สร้างวัดและได้นิมนต์ให้อยู่ ท่านจึงรับนิมนต์ ดำริที่จะสร้างวัด ได้นำเรื่องไปขออนุญาตเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (อ้วน ติสโส) ซึ่งเป็นพระมหาเถระที่ดูแลภาคอีสานในสมัยนั้น²¹² ส่วนชื่อสาละวัน นั้น ตั้งชื่อโดยเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (อ้วน ติสโส) ซึ่งมาจากคำว่า “สาละ” แปลว่า ต้นรัง และ “วันะ” แปลว่า ป่า โดยตั้งชื่อตามลักษณะของวัดที่มีไม้เต็งรังเป็นจำนวนมาก มาถึงช่วงปี พ.ศ. 2513 พระราชสังวรญาณ หรือหลวงพ่อดุสิต ฐานิโย ที่เป็นเจ้าอาวาสในขณะนั้น ท่านให้ความสำคัญกับการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐาน 4 เป็นพิเศษ เป็นช่วงที่มีพุทธศาสนิกชนจากทั่วประเทศเดินทางมาyingวัดป่าสาละวัน เพื่อฝึกวิปัสสนากรรมฐานกับท่านอย่างล้นหลาม เป็นที่รู้จักของบุคคลประชาชนทั่วไป ได้เข้ามาฝึกฝนปฏิบัติธรรมกัน

ทั้งนี้ พ่อแม่ครูบาอาจารย์แต่ละรูปที่ได้ร่วมสร้างและถือปฏิบัติยงวัดป่าสาละวันแห่งนี้ อาทิ หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต หลวงปู่สิงห์ ขนตยาคโม พระอาจารย์พร สุมน และหลวงพ่อดุสิต ฐานิโย แม้ท่านจะมรณภาพละสังขารไปแล้วก็ตาม ด้วยศรัทธาของพุทธศาสนิกชน จึงได้ร่วมแรงร่วมใจกัน ก่อสร้างบูรพาจารย์เจดีย์ เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งการระลึกถึงในวัตรปฏิบัติ และเป็นสถานที่กราบไหว้บูชาบูรพาจารย์แต่ละรูป ปัจจุบัน พระวินัยโมลี วิ.(คำปอน สุทธิญาโณ) เจ้าอาวาสวัดชีราลงกรณวรารามวรวิหาร และเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ฝ่ายธรรมยุต เป็นเจ้าอาวาสวัดป่าสาละวัน

พระมหาจิริวัฒน์²¹³ กล่าวเพิ่มเติมว่า เดิมนั้นสถานที่ตั้งของวัดป่าสาละวันเป็นป่าช้าแห่งที่ 2 ของจังหวัดนครราชสีมา อยู่ทางทิศใต้ของสถานีรถไฟนครราชสีมา จึงมาง่ายไปง่าย อยู่ในเขตเทศบาลเมือง ไปมาสะดวก เป็นวัดที่มีห้องสวดมนต์ถึง 2 อาคาร ปัจจุบันกำลังสร้างอาคารที่ 3 เป็นอาคารขนาดใหญ่ชื่ออาคารสาละวันบูชาบูรพาจารย์ เป็นอาคารปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นอนุสรณ์วาระ 129 ปี พระญาณวิศิษฐ์สมิทธิวิจารย์ (หลวงปู่สิงห์ ขนตยาคโม) และน้อมถวายบูชาพ่อแม่ครูอาจารย์

²¹¹ ทองเที่ยว, วัดสวโยโคราช วัดป่าสาละวัน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://travel.trueid.net/detail/BKvLWk28ajo3>

²¹² สัมภาษณ์ พระมหาจิริวัฒน์ จิรวิฑฒโน, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดป่าสาละวัน, 23 ธันวาคม 2564.

²¹³ สัมภาษณ์ พระมหาจิริวัฒน์ จิรวิฑฒโน, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดป่าสาละวัน, 23 ธันวาคม 2564.

พระวิปัสสนาจารย์

หลวงปู่สิงห์ ขันตยาคโม หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย หลวงพ่อเพิ่ม กิตติวัฒน์ โน เป็นพระวิปัสสนาจารย์ในสมัยนั้น ส่วนในปัจจุบันมี พระวินัยโมลี วิ.(หลวงพ่อกำปอน สุทธิญาณโณ) เจ้าอาวาส และพระมหาจิริวัฒน์ จิริวัฒน์โน ทำหน้าที่เป็นพระวิปัสสนาจารย์และผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดป่าสาละวัน

พระมหาจิริวัฒน์ ฉายา จิริวัฒน์โน อายุ 47 ปี 27 พรรษา บ้านเกิดอยู่จังหวัดสุรินทร์ บรรพชา พ.ศ. 2533 พระมงคลวัฒนคุณ (หลวงพ่อเพิ่ม กิตติวัฒน์โน) อดีตเจ้าอาวาสวัดป่าสาละวัน เป็นพระอุปัชฌาย์ ศึกษาที่วัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาทางธรรมเปรียญธรรม 7 ประโยคจากวัดพระยายัง การศึกษาทางโลกจบปริญญาตรี แล้วศึกษาต่อปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการจังหวัดเชียงใหม่ จำพรรษาที่วัดดาราภิรมย์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อจบปริญญาโทแล้วได้กลับมาจำพรรษาที่วัดป่าสาละวันทำงานในฝ่ายวิปัสสนาธุระ รับงานสอนต่อจากหลวงพ่อพุทธ หลวงพ่อเพิ่ม ได้รับการถ่ายทอดอบรมแนวทางการปฏิบัติมาจากหลวงพ่อพุทธ หลวงพ่อเพิ่ม มีประสบการณ์สอนที่วัดป่าสาละวัน 15 ปี ก่อนนี้สอนนิชาบาลี ที่วัดพระยายัง กรุงเทพมหานคร และวัดป่าดาราภิรมย์ จังหวัดเชียงใหม่ ประสบการณ์ด้านการปฏิบัติเมื่อว่างเว้นจากการเรียนการสอน ช่วงปิดภาคเรียนจะไปปลีกวิเวกอยู่ตามดอย ป่าเขา ป่าช้า ซึ่งเป็นความชอบเดิมอยู่แล้ว อาศัยสิ่งอำนวยความสะดวกให้น้อยที่สุด เพื่อนำประสบการณ์เป็นครู

หลักในการปฏิบัติธรรม

ในการอบรมจะสอนแนวมหาสติปัฏฐาน 4 โดยใช้คำบริกรรม “พุทโธ” ตามที่ครูบาอาจารย์สอน เชื่อมเข้าด้วยกัน เรียงตามหลักสูตรคือ มีสติปัฏฐานสูตรเป็นหลัก ซึ่งมีอานาปานสติอยู่ในสูตร พ่อแม่ครูอาจารย์ย่อลงเหลือ 2 คำ คือ พุทโธ ทุกคำบริกรรมใช้ได้ทั้งหมด เพราะคำบริกรรมเกิดขึ้นในชั้นอรรถกถา เพื่อให้ง่ายต่อการปฏิบัติ ให้จิตอยู่อารมณ์เดียว ตามจริตของแต่ละคน เน้นที่การดูจิต การปฏิบัติเพื่อการละ ไม่ได้เพื่อการได้ เพื่อการปล่อย ไม่ติดตำราระเบียบการปฏิบัติ ในกรณีมาพักค้างแรมที่วัดกลุ่มอิสระมาค้าง 3 วัน 5 วัน 7 วัน 9 วัน 15 วัน ผู้ปฏิบัติต้องติดต่อเข้ามาก่อน ส่วนผู้ที่มาเข้าเียนกลับสามารถเข้ามาปฏิบัติได้เลยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า แต่หากเป็นส่วนราชการโรงเรียน ต้องแจ้งล่วงหน้าทั้งเนื้อหาสาระที่จะอบรม

ทุกวันพระปฏิบัติธรรม **เนสัชชิกิธุดงค์** ไม่นอนตลอดคืน ตามความสมัครใจ ตามกำลังอินทรีย์ของแต่ละคน



รูปภาพประกอบที่ 1162 บรรยายภาพภายใน
วัด

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 1173 บุษบก

บุษบก เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ จำลองแบบมาจากพระบรมมหาราชวัง อยู่ที่ศาลาไม้หรือศาลาหอนัน สร้างขึ้นสมัยหลวงปู่อ่อน ญาณสิริ เป็นเจ้าอาวาสองค์ที่ 2 สร้างขึ้นบูชาคุณของ หลวงปู่สิงห์ ขันตยาคโม



รูปภาพประกอบที่ 164 ป่าสาละ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของวัด



รูปภาพประกอบที่ 1185 พระอุโบสถ

พระอุโบสถ ได้รับการบูรณะเมื่อ พ.ศ 2563



รูปภาพประกอบที่ 1196 บุรพจารย์เจดีย์

บุรพจารย์เจดีย์ อนุสรณ์สถานแห่งพระกัมมัญฐาน ยอดเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และ
อัฐิธาตุบุรพจารย์ของหลวงพ่อบุช ฐานियो ภายในมีรูปเหมือน หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล หลวงปู่มั่น ภู
ริทัตโต หลวงปู่สิงห์ ขันตยาคโม หลวงพ่อบุช ฐานियो และพระอาจารย์พร สมโน



รูปภาพประกอบที่ 1207 วิหารฐานियो

วิหารฐานियो เป็นห้องใหญ่สำหรับไหว้พระ สวดมนต์ ทำวัตรประจำวัน

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี:

- กิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี
- กิจกรรมวันมาฆบูชา ทำบุญ ใส่บาตร นั่งสมาธิ
- กิจกรรมวันสงกรานต์ นอกจากทำบุญ ก่อเจดีย์ทราย สรงน้ำพระแล้วในตอนกลางคืนมี

สวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังธรรม

- กิจกรรมวันวิสาขบูชา ทำบุญ ใส่บาตร นั่งสมาธิ
- งานบุรพจารย์ มี 2 ครั้ง วันที่ 15 พฤษภาคม และ 30 พฤศจิกายน - 2 ธันวาคม

- วันพ่อ วันแม่ และวันปิยมหาราช

ทุกงานจะเน้นการปฏิบัติธรรม

กิจกรรมประจำวัน: ทำบุญใส่บาตร ไหว้พระ สวดมนต์ทำวัตร วันละ 3 เวลา คือเวลา 03.45-05.00 น., 13.00-15.00 น. และ 18.00-19.30 น. ฟังธรรมจนถึง 21.00 น. ระหว่างวันปฏิบัติ นั่งสมาธิ เดินจงกรม ทั้งภาคเช้า และบ่าย

กิจกรรมการท่องเที่ยว: กราบไหว้สักการะบูรพาจารย์

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด การท่องเที่ยวเชิงศาสนา มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดได้เรียนรู้วิถีพุทธในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม และพุทธพิธี ที่สืบเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัยในแต่ละท้องถิ่น และรวมไปถึงการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดป่าสาละวันเป็นสถานปฏิบัติธรรม มุ่งเน้นการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตั้งแต่เริ่มการสร้างวัดโดยหลวงปู่สิงห์ คิษย์รุ่นแรกขององค์หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต หลวงปู่สิงห์ เป็นผู้ริเริ่มจดจำและเขียนคำสอนของหลวงปู่มั่น เป็นลายลักษณ์อักษร และทำเป็นหลักสูตรในการสอน²¹⁴ วัดป่าสาละวันจึงดำเนินการสอนตามหลักสูตรที่หลวงปู่สิงห์วางหลักไว้ และตามแนวหลวงปู่พุทธ ต่อยอดเน้นในการดูจิต ได้เห็นเป็นรูปธรรม คณะศิษยานุศิษย์ได้ฝึกปฏิบัติแล้วเกิดความสุข ฝึกจิตพัฒนาให้สูงขึ้นตามพลังอินทรีย์และพลังบุญของแต่ละบุคคลตามลำดับขั้น การมาอยู่ปฏิบัติที่วัดป่าสาละวันพบสิ่งกระทบมากมาย ต่างกับอยู่วัดที่อยู่ในป่าจะได้แต่ความสุขสบายอย่างเดียว ที่นี้ทำให้เราได้ฝึกความอดทน ปล่อยวาง มีสติมากขึ้น มีสิ่งใดมากระทบ เพียงกำหนดรู้ ข้อคิดข้อธรรมที่ได้จากพระอาจารย์คือ “การหนีไปที่อื่น เพียงแค่เปลี่ยนสถานที่ แต่คนไม่เปลี่ยน คนก็เหมือนเดิม” เป็นสถานฝึกจิตอย่างดี มีพ่อแม่ครูบาอาจารย์หลายรูปเหยียบรอยมีรอยเท้าครูบาอาจารย์ที่เคยจำพรรษา พยายามไม่ประมาท เจริญมรณานุสติบ่อยๆ พยายามทำความดี เพราะไม่รู้ว่าจะพญานี้เราจะหายไปหรือเปล่า²¹⁵ ดังนั้นการท่องเที่ยวภายในวัด จึงเป็นไปเพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง

สิ่งอำนวยความสะดวก: หอสวดมนต์ 3 อาคาร ที่พักผู้ปฏิบัติธรรม สถานที่รับบาตร หอฉัน

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

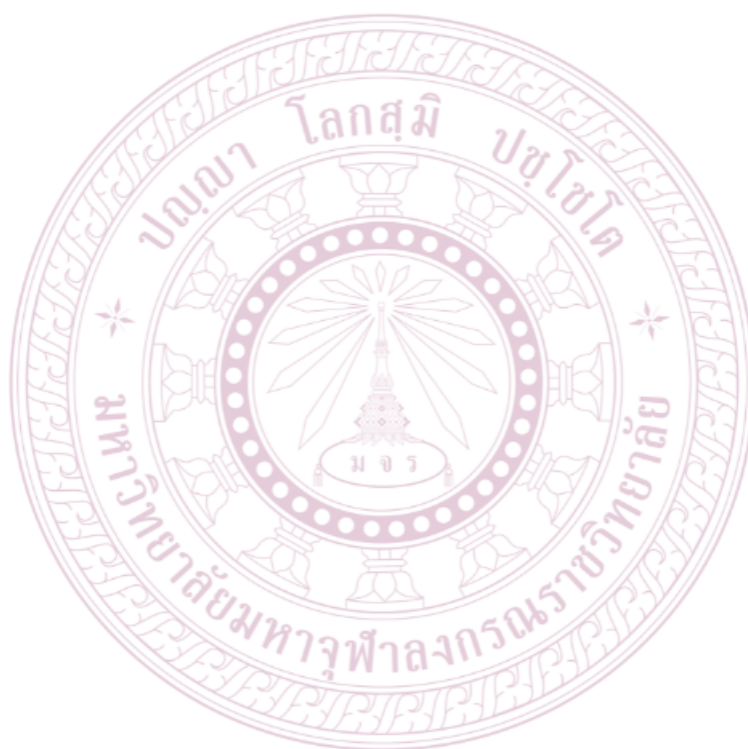
สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดป่าสาละวัน เช่น อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) ห่างจากวัดป่าสาละวัน 2.7 กม., วัดศาลาลอย ห่างจากวัดป่าสาละวัน 5.7 กม., วัดพายัพ ห่างจากวัดป่าสาละวัน 3.9 กม., พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมหาวิรุณศรี ห่างจากวัดป่าสาละวัน 3.2 กม. วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร ห่างจากวัดป่าสาละวัน 4.6 กม

การเดินทาง

²¹⁴ สัมภาษณ์ พระมหาจิรวัฒน์ จิรวิฑฺฒโน, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดป่าสาละวัน, 23 ธันวาคม 2564.

²¹⁵ สัมภาษณ์ แม่ชีส่องแสง นวลกลาง อายุ 41 ปี, ผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่าสาละวัน, 23 ธันวาคม 2564.

โดยรถยนต์ส่วนตัว ตาม Google Maps รถโดยสารประจำทางต่อมอเตอร์ไซด์ หรือรถไฟ
สถานีรถไฟโคราชอยู่ห่างจากวัน 2.5 กิโลเมตร



ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จังหวัดขอนแก่น

ที่ตั้ง: บ้านเนินทอง ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 083-662 6363, เว็บไซต์ : www.veruwan.com

ประวัติความเป็นมา

จากคำปรารภของหลวงพ่เจ้าคุณพระราชสุทธินาถมณฑล ที่เป็นตั้งปณิธานในการตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรม “สวนเวฬุวัน” เพื่อชาวขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง ว่า²¹⁶

“อาตมาดีใจมากเพราะเราไปได้ของดีมาจากขอนแก่นจากหลวงพ่อดำในป่าที่สอนเรา หลวงพ่อดำเราไม่รู้จักว่า อายุก็ร้อยปีแล้ว เราจึงนำของดีนี้กลับไปคืนให้ชาวขอนแก่น คืนที่สถานที่ได้มา และจะสร้างเป็นศูนย์ดีกว่าวัด ให้ทุกคนเป็นเจ้าของ พวกเราสร้างของเราเอง เพื่อให้ญาติโยมชาวขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง ได้มีโอกาสสร้างบุญกุศลให้กับตนเอง โดยการเจริญวิปัสสนากรรมฐานในโอกาสนี้”

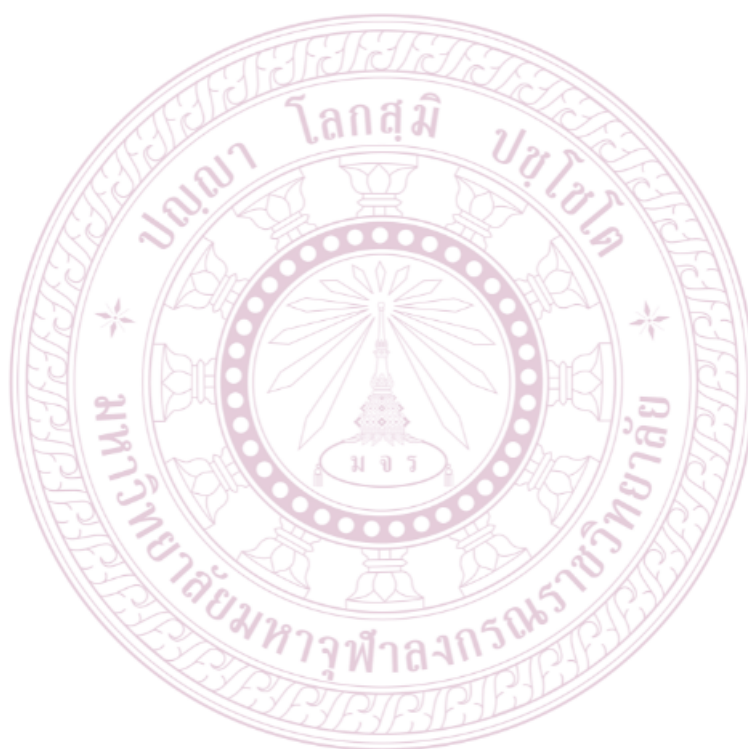
ดังนั้น จากปณิธานที่แน่วแน่ของหลวงพ่อดำ จึงทำให้เกิดศูนย์ปฏิบัติธรรม “สวนเวฬุวัน” บ้านข่าจาน ต.บ้านค้อ อ.เมือง จ.ขอนแก่น ขึ้นมา ศูนย์ปฏิบัติธรรม “สวนเวฬุวัน” นี้ เป็นสถานปฏิบัติที่จังหวัดสร้างขึ้นตามปณิธานและความตั้งใจ อันแน่วแน่ของหลวงพ่เจ้าคุณพระราชสุทธินาถมณฑล ในอันที่จะคืนของดีที่ได้มาจากขอนแก่นกลับไปยังขอนแก่น และจังหวัดใกล้เคียง ให้สถานที่นี้เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมฝึกกรรมฐาน ให้เป็นของส่วนรวมเพื่อจะได้เสริมงานสร้างคนด้วยทางสายเอกสติปัญญา 4 ตามแบบฉบับที่เชื่อบรมพัฒนาจิตแก่ฆราวาสที่วัดอัมพวัน จ.สิงห์บุรี ซึ่งในวันจะแอดด้วยญาติธรรมสาธุชนจำนวนมากในขณะนั้น ดร.ลำไย โกวิทย์กร และครอบครัว ผู้เป็นเจ้าของพื้นที่แห่งนี้มีความศรัทธาและเลื่อมใสต่อการพัฒนาคนของหลวงพ่เจ้าคุณพระราชสุทธินาถมณฑล ได้ตั้งใจถวายให้เป็นธรณีสถิง เพื่อให้จัดสร้างเป็นสถานปฏิบัติธรรมตามที่หลวงพ่อดำมีปณิธานไว้ และในวันที่ 1 มิถุนายน 2536 หลวงพ่เจ้าคุณพระราชสุทธินาถมณฑล พร้อมกับแม่ชีชู่ฮ้อ แซ่เอ็ง ได้เดินทางจากวัดอัมพวัน จ.สิงห์บุรี เพื่อรับถวายที่ดิน โดยมีผู้มีจิตศรัทธา ข้าราชการและคหบดี จำนวนมากไปร่วมเป็นสักขีพยาน และร่วมถวายเงินเพื่อพัฒนาศูนย์ฯ และมีนายบุญส่ง อินทวิรัตน์ เป็นผู้นำถวาย

ตั้งแต่นั้นมา อาคาร สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ได้ค่อย ๆ ดำเนินการก่อสร้างอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย จากความร่วมมือของกรรมการผู้ร่วมพัฒนาศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พ่อค้า ประชาชนทั่วไป ทั้งในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง ที่ต่างก็ศรัทธาเลื่อมใสต่อหลวงพ่เจ้าคุณพระราชสุทธินาถมณฑล และการปฏิบัติธรรมสายวิปัสสนา

²¹⁶ วัดอัมพวัน, ศูนย์ปฏิบัติธรรม “สวนเวฬุวัน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.amphawan.net> [20 ธันวาคม 2564], เวฬุวัน, ประวัติศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จ.ขอนแก่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.veruwan.com/> [20 ธันวาคม 2564].

กรรมฐานสติปัฏฐาน 4 เพื่อให้สมกับเป็นศูนย์ฯ ที่เป็นสาขาของวัดอัมพวัน และให้ผู้ไปปฏิบัติธรรมอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

ในปัจจุบันนี้²¹⁷ บริเวณของศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน ได้ขยายไปเป็นพื้นที่มากกว่า 290 ไร่ เพียงพอต่อการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างเพื่อรองรับผู้ปฏิบัติธรรม ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวันแห่งนี้ เป็นสาขาเพียงแห่งเดียวของวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี เรียกว่าเป็นสาขาโดยระบบ การบริหารงานต่างๆ ขึ้นตรงกับวัดอัมพวัน พระยุพธนา กล่าวเพิ่มเติมว่า²¹⁸ บริเวณที่สร้างศูนย์ปฏิบัติธรรมแห่งนี้ เป็นสถานที่ใกล้เคียงกับสถานที่หลวงพ่ोजริญได้พบและได้วิชาจากหลวงพ่อดำหรือหลวงพ่อบุญในป่าบริเวณต้นโพธิ์หรือต้นไทรในวัดโบราณ ปัจจุบันอยู่กลางเขื่อนอุบลรัตน์ภูน้ำท่วม เมื่อน้ำลดจึงได้เห็นซากพระอุโบสถ หลวงพ่ोजริญจึงหาสถานที่สร้างศูนย์ให้ใกล้ที่สุดกับวัดที่ภูน้ำท่วมนี้คือจุดเริ่มต้น



²¹⁷ สัมภาษณ์ พระยุพธนา อริโย, ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน, 24 ธันวาคม 2564.

²¹⁸ สัมภาษณ์ พระยุพธนา อริโย, ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน, 24 ธันวาคม 2564.

พระวิปัสสนาจารย์



รูปภาพประกอบที่ 1218

พระอาจารย์ยุทธนา อริโย

ตั้งแต่เริ่มต้นสร้างศูนย์มีพระครูภาวนาวิสุทธีเป็นพระวิปัสสนาจารย์ได้มีรณภาพแล้วปัจจุบันพระอาจารย์ยุทธนา อริโย (บุญธร) เป็นพระวิปัสสนาจารย์ เดิมเกิดที่กรุงเทพมหานคร อุปสมบท เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2545 ณ วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี พระเทพสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่ोजรัญ) เป็นพระอุปัชฌาย์ จบการศึกษาจากวัดเทพศิลา เขตหัวหมาก กรุงเทพมหานคร จบการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง กรุงเทพมหานคร บัณฑิตวิทยาลัย ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ สาขาการตลาด มหาวิทยาลัยกรุงเทพ สอบได้นักธรรมเอกจากสำนักเรียนพระนอนจักรสีห์ จังหวัดสิงห์บุรี พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผ่านการอบรมโครงการสู่ร่มกาสาวพัสตร์ วัดอัมพวัน เพื่อศึกษาวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4 อบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์ปฏิบัติธรรมตานังเล็ง จังหวัดเชียงใหม่ และเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่สำนักวัดดงเตาอุกรรม ประเทศพม่า เป็นเวลา 4 เดือน ผ่านอบรมวิปัสสนากรรมฐานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดป่าศรีเจริญธรรม จังหวัดขอนแก่น วันที่ 5 พฤษภาคม 2560 ได้รับแต่งตั้งเป็นรักษาการผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน วันที่ 12 มิถุนายน 2560 ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ดำเนินการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จนถึงปัจจุบัน

หลักในการปฏิบัติ

ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน ปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 ใช้คำบริกรรม พอง-ยุบ อบรมตามรูปแบบหลวงพ่ोजรัญ ฐิตธัมโม วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี มีโครงการปฏิบัติสำหรับบุคคลทั่วไป และโครงการพัฒนาจิตร่วมกับส่วนราชการต่างๆ



รูปภาพประกอบที่ 1229 บรรยายการปฏิบัติธรรม

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 12370 พระพุทธรูปภายในวิหารพุทธโคทมอุดมโชค



รูปภาพประกอบที่ 12471 วิหารพระพุทธรูปโคทมอุดมโชค

วิหารพระพุทธรูปโคทมอุดมโชค เป็นพระหยกขาวศิลปะพม่า มีรูปปั้นหลวงพ่อดำ และหลวงพ่ोजรัญ อยู่ด้านหน้าองค์พระหยก



รูปภาพประกอบที่ 1252 พระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 1263 ศาลา 72 ปี

ศาลา 72 ปี เป็นศาลาปฏิบัติธรรมขนาดใหญ่ รองรับผู้ปฏิบัติธรรมได้ถึง 1,000 คน สำคัญจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และโครงการที่มีผู้เข้าอบรมตั้งแต่ 250 -1,000 คน



รูปภาพประกอบที่ 1274 อาคารที่พักผู้ปฏิบัติธรรม
อาคารที่พักผู้ปฏิบัติธรรม อยู่ติดกับอาคารผู้ปฏิบัติธรรมทั่วไป



รูปภาพประกอบที่ 1285 ภาพมุมสูง ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี:

- 31 ธันวาคม งานสวดมนต์ข้ามปี
- 8-11 สิงหาคม โครงการอาจารย์บูชา ทำความความดีถวายแด่หลวงพ่ोजรรณู ฐิตธัมโม
- 9-23 กันยายน โครงการอริยะวิถี 4 เพื่อพัฒนาต่อยอดการปฏิบัติธรรม เน้นการ

ภาวนาต่อเนื่อง

กิจกรรมประจำวัน: สวดมนต์ ไหว้พระ ปฏิบัติธรรมเดินจงกรม นั่งสมาธิทุกวัน

กิจกรรมการท่องเที่ยว: -

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน เกิดขึ้นจากศรัทธาที่มีต่อองค์หลวงพ่ोजรฺรณ แห่งวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี และจากศรัทธาของหลวงพ่ोजรฺรณ ที่มีต่อองค์หลวงพ่อดำ ที่สอนวิชากรรมฐานให้กับหลวงพ่ोजรฺรณ พระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สอนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวทางแห่งสติปัญญา 4 ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อสร้างคนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม

การท่องเที่ยววิพุทธ เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางด้านศาสนา คุณค่าทางด้านสุนทรียะ หรือความงาม (มิติเชิงสุนทนาการ) และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางการศึกษา คุณค่าทางด้านสังคม และเรียนรู้แนวทางการดำเนินชีวิต ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า เมื่อปฏิบัติธรรมแล้วมีสติ²¹⁹ สมาธิมากขึ้น เห็นความจริง เกิดความรู้คือปัญญา เข้าใจความเป็นจริง ธรรมชาติของสังขารร่างกาย เห็นความคิดของตัวเอง รู้ทุกข์เห็นทุกข์แล้วปล่อยวางเป็นอย่างดีมีสติ สิ่งที่มากระทบประจำวัน ปัญหาต่างๆ ทำให้ตั้งสติได้ทัน สิ่งที่มากระทบก็ทำให้เราเกิดทุกข์ทางใจได้ยาก ทำให้สุขภาพร่างกายเราดีขึ้นเป็นรูปธรรมนอกจากจิตใจที่ดีขึ้น เพราะจิตสงบ คิดน้อยลง เครียดน้อยลง โรคภัยไข้เจ็บลดลง ดำเนินชีวิตประจำวันก็จะมีกำลังใจ กำลังกายได้มากขึ้น ดำเนินชีวิตได้ง่ายขึ้น ปัญหาที่ทำให้เข้าวัดเช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว ปัญหาด้านการงาน ปัญหาทางการเงิน ทำให้เป็นทุกข์จึงเข้าวัด หาที่พึ่งทางใจ ทำให้จิตใจสงบ เมื่อจิตใจสงบเป็นกลางแล้วจะเห็นทางออก เห็นทางแก้ปัญหา เพราะมีสติ ดุลมหายใจเข้า-ออก ดูกาย ดูใจ เมื่อจิตตั้งมั่นก็จะเห็นทางแก้ปัญหาเกิด รู้เหตุ รู้ทางแก้ไข รู้กฎแห่งกรรม ลูกศิษย์ผู้ปฏิบัติธรรมบางคนได้เขียนบันทึกไว้แล้วนำมาส่งให้หลวงพ่ोजรฺรณตรวจสอบพิจารณานำมาเผยแพร่ประกอบการเป็นวิทยาทานให้รู้บาปบุญคุณโทษ รู้กฎแห่งกรรม เพื่อให้ละชั่วกลัวบาป ด้วยการเจริญสติ สวดมนต์ ภาวนา สร้างความดี สร้างสมบารมี ทุกคนสามารถระลึกชาติหรือรู้การกระทำของตัวเองได้แต่ขอให้ระลึกถึงการกระทำของตัวเองในชาตินี้ให้ได้ก่อน ปฏิบัติไปเราจะระลึกได้ สัญญาจะเริ่มคลายออก เมื่ออินทรีย์แก่กล้ากำลังสมาธิมากขึ้นจะย้อนอดีตไปได้ไกลมากขึ้น ระลึกได้รู้ตัวจิตตั้งมั่น เห็นความเป็นจริงพิจารณาเห็นทุกข์ เห็นความเกิดดับ เห็นการกระทำที่ไม่ดีของตนแล้วขอโอสถกรรม เป็นการชำระทำความสะอาดจิตใจ และไม่กระทำบาปนั้นอีก ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสุนทนาการควบคู่ไปกับการเรียนรู้

สิ่งอำนวยความสะดวก: ที่พักผู้ปฏิบัติจำนวนมากแยกไปตามโครงการ ศาลาปฏิบัติธรรมกว้างขวาง แยกตามโครงการเช่นกัน ลานจอดรถ สถานที่กว้างขวาง

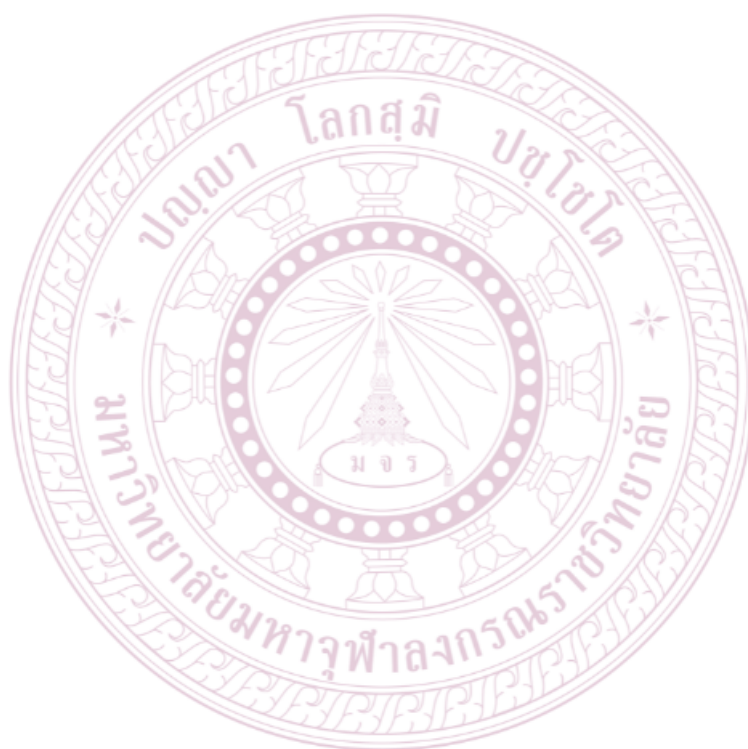
สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน เช่น **วัดป่าคำห้วยช้าง** ห่างจากศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน 10.9 กม., **วัดป่าธรรมอุทยาน (วัดหลวงพ่อกัลยา)** ห่างจากศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน 15.6 กม., **วัดป่าเขาดินวนาราม** ห่างจากศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน 23 กม., **พระธาตุขามแก่น** ห่างจากศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน 33.5 กม.

²¹⁹ พระยุพธนา อริโย, ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน, 24 ธันวาคม 2564.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว ตาม Google Maps หรือโดยรถโดยสารประจำทาง



วัดอรัญญวิเวก จังหวัดเชียงใหม่

ที่ตั้ง: บ้านปง ต.อินทขิล อ.แม่แตง จังหวัด เชียงใหม่ 50150

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 088-733-8553

Website: <http://wataranyawiwakechiangmai.com/>

เฟซบุค: wataranyawiwak

ประวัติความเป็นมา

วัดอรัญญวิเวกเดิมเป็นสำนักสงฆ์เก่าแก่มาแต่อดีตกาล²²⁰ ได้มีการจัดตั้งขึ้นจากบุคคลผู้เฝ้านในทางพระพุทธศาสนาหลายตระกูลในหมู่บ้านปง ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความเชื่อ ความเลื่อมใสในบวรพุทธศาสนา ได้ประชุมปรึกษาหารือกันว่าพวกเราควรที่จะหาณินมัตพระ ครูบาอาจารย์กัมมัฏฐานผู้มีคุณธรรม ให้มาอยู่ในที่ใดที่หนึ่งในหมู่บ้าน เพื่อฟังธรรมในคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในปีพ.ศ. 2472²²¹ ณ.ช่วงเวลานั้น ต่อมาได้ยินข่าวคราวว่ามีพระกัมมัฏฐานมาพักอยู่ที่วัดเจ็ย อ.แม่แตง จึงขออาราธนาณินมัตพระคุณท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ท่านหลวงปู่มั่นไม่ขัดข้องประการใด หลวงปู่มั่นก็ชวนคณะศรัทธาและศิษย์ของท่านเที่ยวหาสถานที่อื่นเพื่อพักเจริญภาวนา เที่ยวสำรวจอยู่ 4 วัน ท่านหลวงปู่มั่นก็มาพบสถานที่แห่งนี้ เมื่อออกพรรษาแล้ว หลวงปู่มั่นจึงได้ชักชวนศิษยานุศิษย์ บรรดาจะออกจากที่นี่ไปเที่ยวธุดงค์ต่อไป จึงได้สังคณะศรัทธาบ้านปงที่มากับภูฏากว่าไว้ว่า สถานที่แห่งนี้ เราได้ตั้งชื่อว่า สำนักสงฆ์อรัญญวิเวก ในสำนักนี้ได้มีพระอาจารย์กัมมัฏฐานหลายท่านหลายองค์มาจำพรรษา อาทิเช่น หลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล อุดรธานี หลวงปู่เทศก์ เทสรังสี วัดหินหมากเป้ง หนองคาย หลวงปู่ชอบ ฐานสโม วัดป่าสัมมานุสรณ์ เลย หลวงปู่ตื้อ อจลธัมโม หลวงปู่พรหม จิรบุญโญ อุดรธานี หลวงปู่คำแสน เชียงใหม่ หลวงปู่โคง เชียงใหม่ หลวงปู่คำอ้าย เชียงใหม่

ต่อมาประมาณปี 2495 หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ ได้กลับมาจำพรรษาอยู่ที่สำนักนี้อีก 10 ปีติดๆ กัน ปีต่อมามีหลวงปู่ตื้อ อจลธัมโม หลวงปู่สาม อภิภูจน หลวงปู่คำอ้าย ฐิตะธัมโม อยู่จำพรรษาร่วมกัน เป็นเวลา 3 ปี เมื่อออกพรรษาแล้วต่างก็พากันเดินธุดงค์กันหมด ไม่มีพระเณรอยู่ที่สำนักสงฆ์ในหน้าแล้ง ต่อมาหาพระเณรมาอยู่ลำบาก เมื่อไม่มีพระเณรอยู่เช่นนี้ก็ว่างเปล่า มีเพียงวิหารหลังเก่าซึ่งชำรุดลง ในภายหลังต่อมาหลวงปู่เปลี่ยน ปัญญาปทีโป ท่านเป็นลูกศิษย์หลวงปู่พรหม หลวงปู่แหวน หลวงปู่ตื้อ ท่านได้ธุดงค์มาพักอยู่องค์เดียว ในปี พ.ศ. 2509 และจำพรรษาอยู่ในสำนักสงฆ์แห่งนี้จนกระทั่งละสังขารเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2561 ปัจจุบันพระครูธรรมวิวัฒน์คุณ (เจริญ จิตตสโล) หรือหลวงพ่อเจริญ เป็นเจ้าอาวาส

หลวงพ่อเจริญกล่าวว่าปัจจุบันทางวัดเริ่มเปิดเป็นศูนย์เรียนสมาธิของสถาบันจิตตานุภาพหลวงพ่อวิริยงค์ เรียนเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์

²²⁰ วัดอรัญญวิเวก, ประวัติวัดอรัญญวิเวก (บ้านปง), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://wataranyawiwakechiangmai.com/> [3 มกราคม 2565].

²²¹ สัมภาษณ์ พระครูธรรมวิวัฒน์คุณ หลวงพ่อเจริญ, เจ้าอาวาส วัดอรัญญวิเวก, 6 มกราคม 2565.

พระวิปัสสนาจารย์



รูปภาพประกอบที่ 1296 พระ
ครูธรรมวิวัฒน์คุณ

พระครูธรรมวิวัฒน์คุณ (หลวงพ่อเจริญ) เกิดเมื่อ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2492 บ้านโคกสี ต.โคกสี อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร บวชบรรพชาเป็นสามเณรเมื่อ พ.ศ. 2509 อายุ 16 ปี ที่วัดทุ่งสว่าง บ้านโคกคอน ต.โคกสี อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร เห็นเขาบวชกันเยอะเพื่อนบวชก็บวช และจิตก็ไม่รื่นเริงในทางโลก รู้สึกเศร้าๆ ไม่สนุก เมื่อบวชเป็นสามเณรแล้วไปจำวัดที่วัดธรรมิการาม บ้านบึงโนนใน ต.โคกสี ห่างไป 2 กิโลเมตร เดินไปบวชกันตอนเย็นที่กุฎเรือคำ อ.วานรนิวาส หลวงปู่พระครูอดุลย์ สังขจิต เป็นพระอุปัชฌาย์ หลวงปู่อ่อนศรี เป็นครูบาอาจารย์ เมื่อออกพรรษาเพื่อนๆ ลาสิกขาหมด หลวงปู่อดม หลวงปู่คำบ่อ จากเชียงใหม่ หลวงปู่ทองสุข กลับไปเยี่ยมบ้านที่สกลนคร ชวนน้องชายมาบวชที่เชียงใหม่ จึงขอตามไปด้วย ภาษีต้อสามมีว่า โลกไม่ไร้เท่าใบพุทรา ห้ามมาอยู่กับบ้านหรืออาศัยพ่อแม่ ผู้ชายให้ไปหาเอาที่อื่น ได้เดินทางมาเชียงใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 มาอยู่วัดสันติธรรม อ.เมืองเชียงใหม่ เรียนนักธรรมตรี โท เอก และเดินทางมาวัดอรัญญวิเวกเพราะหลวงปู่เปลี่ยนและหลวงปู่ยาย มาอยู่วัดนี้เมื่อ พ.ศ. 2509 ได้มาอยู่รับใช้หลวงปู่เปลี่ยน และหลวงปู่ยาย แต่ยังไม่ได้ปฏิบัติเต็มที่ เดินไปเรียนที่วัดเจดีย์หลวง ต่อมาได้มาอยู่ที่วัดธรรมมงคล กรุงเทพมหานคร แต่ก็ได้แนวการปฏิบัติมาจากหลวงปู่สิม หลวงปู่ทองอินทร์ และได้อุปสมบท มีหลวงพ่อวิริยงค์ เป็นพระอุปัชฌาย์ ส่งไปเรียนหนังสือที่วิทยาลัยสงฆ์กำแพงแสน นครปฐม จบ ม.ศ. 3 พ.ศ. 2517 กลับมาที่วัดธรรมมงคล เข้าห้องสมุด ได้เจอหนังสือสามเณรบุญนาครุดงค์ มีประสบการณ์มากมาย พบคำภาวนาของท่านพ่อลี จึงคิดในใจว่าบวชมานาน หนังสือก็เรียนมาจนนักธรรมเอก บาลีไวยากรณ์ แต่ยังไม่รู้คุณค่าของศาสนา จึงตั้งใจอยากรู้คุณค่าของศาสนา เข้าตึ้นตี 3 เป็นคนเคาะระฆังที่วัดธรรมมงคล หลวงพ่อวิริยงค์ พาทำวัตรสวดมนต์ แล้วตั้งใจภาวนา เกิดจิตลงได้รู้คุณค่าของศาสนา จูจิตให้สงบอย่างเดียว จิตอยู่ในอำนาจของสติและสมาธิ ให้จิตมีเครื่องอยู่ก็จะไม่สนใจอย่างอื่น สมาธิทำให้ละกิเลสอย่างกลางได้ คือนิรณ 5 ละได้ด้วยอำนาจของสมาธิ จิตจะเชื่อมกระแสพระนิพพาน จิตเย็นได้ความสุขภายใน นี่คือนิรณ สงส และคุณค่าของศาสนา อารมณ์สงบจะอยู่มาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2520 กลับมาราบหลวงปู่เปลี่ยนแล้วไปจำพรรษาที่วัดป่าเมี่ยงแม่สาย อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ 1 พรรษา และไปจำพรรษาที่อื่นบ้าง จนกระทั่งพ.ศ. 2540 เป็นพระอุปัชฌาย์ได้ไปอยู่ออสตรเลีย 10 ปี ถึงพ.ศ. 2550 จึงกลับมาที่วัดอรัญญวิเวก เพราะหลวงปู่เปลี่ยนอายุมากแล้ว จนกระทั่งหลวงปู่เปลี่ยนมรณภาพ จึงได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าอาวาส และเป็นเจ้าคณะอำเภอแม่แตง ในเวลาต่อมา

แนวทางการปฏิบัติ

วัดอรัญญวิเวก เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเชียงใหม่ ปฏิบัติธรรมตามแนวทางหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และเป็นศูนย์ฝึกอบรมสถาบันพลังจิตตานุภาพ ของหลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร ซึ่งเป็นศิษย์หลวงปู่มั่น ทางวัดรักษาแนวทางการปฏิบัติและปฏิบัติาตามแบบพ่อแม่ครูบาอาจารย์ ฉ้นอาหารเพียงมือเดียว ทำวัตรสวดมนต์เวลา 05.00 น. ออกบิณฑบาตเวลา 06.00 น. หลังฉันอาหารเสร็จแล้ว ปฏิบัติการกิจ ปฏิบัติธรรม เวลา 16.00 น.กวาดลานวัด ช่วงเย็นเวลา 19.00-21.30 น ทำวัตรเย็นสวดมนต์พร้อมกัน และฟังเทศน์จากวิปัสสนาจารย์ หรือฟังเทศน์คำสอนของพ่อแม่ครูบาอาจารย์

สำหรับฆราวาส จัดคอร์ส 3 วัน, 7 วัน และเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ของสถาบันพลังจิตตานุภาพคำบริการ “พุทโธ” เป็นพุทธานุสสติ ดุลมหายใจเข้า-ออก หรือตามจริตของผู้ปฏิบัติตามกรรมฐาน 40 เพื่อให้จิตสงบ



รูปภาพประกอบที่ 1307 พระสงฆ์ให้พรหลังฉันภัตตาหาร

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 1318 พระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 179 เจดีย์อนุสรณ์หลวงปู่มั่น /แผ่นศิลาจารึก

เจดีย์อนุสรณ์หลวงปู่มั่น /แผ่นศิลาจารึก หลวงปู่เปี้ยน เป็นผู้ลงมือปั้นด้วยตัวเอง



รูปภาพประกอบที่ 1320 หลวงปู่เปลี่ยน ปัญญาปทีโป



รูปภาพประกอบที่ 13381 พิพิธภัณฑ์ หลวงปู่เปลี่ยน ปัญญาปทีโป

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ทำบุญตักบาตร วันวิสาขบูชา และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: ไหว้พระ ทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์

กิจกรรมการท่องเที่ยว: กราบไหว้บูชาพ่อแม่ครูบาอาจารย์ และชมพิพิธภัณฑ์หลวงปู่

เปลี่ยน

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

การท่องเทียววัด เป็นการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อสันถนาการควบคู่ไปกับการแสวงหาความรู้ การศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักการในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธจึงเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวมิใช่เข้าไปเพื่อชมสถานที่เพียงเท่านั้น แต่หากเป็นการเข้าไปเพื่อเรียนรู้ โดยการมองสรรพสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจ และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อคน สัตว์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ การท่องเทียววิถีพุทธ ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น พระอุโบสถ อนุสาวรีย์หลวงปู่่มั่น พิพิธภณท์หลวงปู่เปลี่ยน เป็นสัญลักษณ์แห่งศรัทธาของพุทธศาสนิกชน หรือนักท่องเที่ยว ศิษยานุศิษย์ ขององค์ครูบาอาจารย์ได้ร่วมกันสร้าง และแสดงถึงความกตัญญู กตเวทิตาต่อพ่อแม่ครูบาอาจารย์ ได้เป็นสถานที่กราบไหว้ นมัสการขอพร ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และบูรพาจารย์ ทำให้เกิดความสบายใจ สุขใจ ได้ระลึกคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และคำสอนของครูบาอาจารย์ และให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้สืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ให้ยังคงอยู่อีก การได้ปฏิบัติธรรม เมื่อปฏิบัติแล้วทำให้จิตใจสงบเย็น ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่มากระทบ ไม่ทำให้ก่อกรรมที่ไม่ดี ปล่อยวาง เบาใจ ดังนั้น การท่องเทียววัดจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสันถนาการควบคู่ไปกับการเรียนรู้

สิ่งอำนวยความสะดวก : ที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม โรงอาหาร ห้องน้ำ ที่จอดรถ

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดอรุณวิเวก เช่น วัดบ้านเด่น อยู่ห่างจากวัดอรุณวิเวก 3.8 กม., วัดบ้านปง (ครูบาหน้อย ขยวโส) อยู่ห่างจากวัดอรุณวิเวก 2.5 กม., สำนักสงฆ์ป่าเบญจธรรม อยู่ห่างจากวัดอรุณวิเวก 2.9 กม., วัดอินทิล อยู่ห่างจากวัดอรุณวิเวก 7.3 กม., พิพิธภณท์แหล่งเตาเผาอินทิลเมืองแกน อยู่ห่างจากวัดอรุณวิเวก 7.7 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว ตาม Google Maps หรือรถยนต์โดยสาร

วัดผาณิตาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ที่ตั้ง: หมู่ที่ 2 ตำบลบางกรูด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 081-3423 750, 092-462 2942

เฟซบุ๊ก: วัดผาณิตาราม - wat Phanitaram

เพจ: <https://www.facebook.com/watphanitaram>, และ www.kondee.com

ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดผาณิตารามสร้างเมื่อปีมะโรง เดือนยี่ ขึ้น 9 ค่ำ ร.ศ. 123 (ในสมัยรัชกาลที่ 5) ตรงกับวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2447 ผู้ริเริ่มเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการสร้างมีอย่างน้อย 6 คน ซึ่งเป็นพี่น้องและบุตรของนางผึ่ง ได้แก่²²²

1. นางผึ่ง วัฒนสินธุ์ เป็นบุตรของนางกลีน นายเชียงบูน (เป็นพี่คนโต)
2. นางหวาน กัญจนา เป็นน้องสาวคนที่ 2 ของนางผึ่ง
3. นายแพ พงษ์สุวรรณ เป็นน้องชายคนที่ 4 ของนางผึ่ง
4. น.ส. พุ่ม พุ่มตระกูล เป็นน้องสาวคนที่ 7 ของนางผึ่ง
5. น.ส. แก้ว วัฒนสินธุ์ เป็นบุตรสาวของนางผึ่ง
6. นางพิม (ไม่ทราบนามสกุลของท่านและไม่สามารถสืบค้นได้ว่าท่านเป็นอะไรกับนางผึ่ง)

แต่เดิมเรียกกันตามชื่อหมู่บ้านที่ตั้งวัด เช่น เรียกวัดบางเพือบ้าง วัดใหม่บางเพือบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากวัดนี้ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านบางเพือ ต่อมาท่านเจ้าคุณทักษิณฯ จำพรรษาอยู่ที่วัดใต้ได้ตั้งชื่อวัดโดยเอาคำว่า “ผึ่ง” หมายถึงความหวาน เช่น น้ำอ้อย น้ำผึ้ง ตรงกับคำในบาลีว่า ผาณิต และท่านได้เอาสนธิกับคำว่า “อาราม” (ผาณิต + อาราม) เป็น ผาณิตาราม ท่านเจ้าคุณท่านจึงประทานชื่อให้ว่า “ผาณิตาราม” อันเป็นนามมงคลที่เรียกกันมาจนทุกวันนี้

พระใบฎีกาพงศ์ปณต คุณวุฑฺโฒ²²³ กล่าวว่าในส่วนของการปฏิบัติธรรมนั้นมีมูลนิธิต่อพระบารมีเป็นฝ่ายดูแลรับผิดชอบ ซึ่งมีสถานที่ตั้งมูลนิธิต่างไปจากวัดประมาณ 200 เมตร มูลนิธิต่อพระบารมี ก่อตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รองรับงานด้านเผยแผ่ความรู้ความเข้าใจ ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐานสี่ ที่ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ วัดผาณิตาราม ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2527 ซึ่งขยายตัวเพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถทำงานได้โดยกว้างขวาง รวดเร็ว และสามารถ

²²² วัดผาณิตาราม., ประวัติวัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/watphanitaram/>[5 มกราคม 2565]

²²³ สัมภาษณ์ พระใบฎีกาพงศ์ปณต คุณวุฑฺโฒ เลขานุการเจ้าอาวาสวัดผาณิตาราม และเลขานุการเจ้าคณะอำเภอบ้านโพธิ์, 13 มกราคม 2565.

ตรวจสอบได้ ได้รับการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นมูลนิธิและมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามเลขทะเบียนลำดับที่ 2/2555 ตั้งแต่วันที่ 12 ตุลาคม 2555²²⁴

พระวิปัสสนาจารย์ : พระอาจารย์สุรศักดิ์ จรณธัมโม

หลักในการปฏิบัติธรรม

การปฏิบัติธรรม ตามหลักสติปัฏฐานสี่ ดำเนินแนวคุณแม่สิริ กรินชัย ใช้คำบริการ “พอง-ยุบ” มีโครงการและหลักสูตรปฏิบัติธรรมหลายหลักสูตร เช่น หลักสูตรบารมีธรรม ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักสติปัฏฐานสี่ หลักสูตร 7 วัน 6 คืน, โครงการธรรมะอรุณรุ่ง การอบรมวิปัสสนากรรมฐานสำหรับเยาวชน ปฏิบัติธรรมธรรมดา เวลา 1 วัน โครงการปฏิบัติธรรมรับปีใหม่ เป็นต้น

ระเบียบการในการอบรมปฏิบัติธรรม

ระเบียบการปฏิบัติธรรมสามารถเข้าไปดูรายละเอียดได้ที่ <http://www.kondee.com> ติดต่อสมัครได้ทางเดียวเท่านั้น ที่ www.kondee.com และ www.facebook.com/kondeepage



²²⁴ มูลนิธิ หอธรรมพระบารมี, เกี่ยวกับมูลนิธิ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.kondee.com> [5 มกราคม 2565]

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 182 พระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 1343 ศาลาเรือนไทย



รูปภาพประกอบที่ 1354 ศาลาเอนกประสงค์ สีขาว ริมแม่น้ำบางปะกง



รูปภาพประกอบที่ 185 ศาลาเอนกประสงค์ สีขาว ริมแม่น้ำบางปะกง
ศาลาเอนกประสงค์ สีขาว ริมแม่น้ำบางปะกง สำหรับจัดงานพิธีต่างๆ เช่น งานพิธีมงคลสมรส



รูปภาพประกอบที่ 1366 หอธรรมพระบารมี

หอธรรมพระบารมีเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม และอาคาร Baramee of Art เป็นอาคาร
 แสดงงานศิลปะของศิลปินแขนงต่างๆ นำงานของแต่ละท่านมาแสดงให้ชมความงดงาม โดยรอบหอ
 ธรรมพระบารมีแวดล้อมด้วยสวนสวยและงานประติมากรรมที่แฝงคติธรรมทางพระพุทธศาสนา
 เรียกว่ารวม ศิลปะ ธรรมะ ธรรมชาติ เข้ามาอยู่ร่วมกัน



รูปภาพประกอบที่ 1377 หอธรรมพระบารมีชั้นล่าง

หอธรรมพระบารมีชั้นล่างเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

ภายในหอธรรมพระบารมีแบ่งเป็นส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวรและส่วนนิทรรศการ
 หมุนเวียน ศิลปินจะนำผลงานมาจัดแสดง อาคารหลังคาจั่วตามหุ่นจำลองเป็นที่ที่เข้าชมในส่วนแรก
 ผ่านส่วนต้อนรับเข้ามาภายในจะพบห้องกว้างที่สามารถชมพระบรมสาทิสลักษณ์และพระบรมรูปปั้น
 ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้โดยรอบชั้นล่างของหอธรรมพระบารมีเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 1388 พระบรมสารีริกธาตุ



รูปภาพประกอบที่ 1399 หอธรรมพระบารมี ชั้นที่ 2

ชั้นที่ 2 ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และประติมากรรม 3 มิติ ธรรมราชา และศิลปกรรม ที่เกี่ยวกับในหลวง รัชกาลที่ 9

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ปฏิบัติธรรมตามโครงการหลักสูตร และกิจกรรมพิเศษตามโอกาส

กิจกรรมประจำวัน: ทำบุญ ตักบาตร ไหว้พระ ปฏิบัติธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ชมงานศิลปะภายในอาคาร Baramee of Art

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัดจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ **คุณค่าที่เป็นรูปธรรม** (มิติเชิงสันตนาการ) เช่น ชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัด วาอาราม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไหว้พระ ขอพร และ**คุณค่าที่เป็นนามธรรม** (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการบูรณาการการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม และความเชื่อและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดผาณิตาราม มีศาสนสถาน ทั้งรูปแบบสมัยเก่า และสมัยใหม่ เช่น

อาคารเอนกประสงค์ดัดแปลงให้สามารถจัดงานพิธีมงคลสมรส ศาลาปฏิบัติธรรมหลังเก่า ใช้ประกอบพิธีทางศาสนาอื่นเช่นทำบุญ ถวายสังฆทาน ถวายเพลเลี้ยงพระ ทั้งทำเลที่ตั้งอยู่ในสถานที่สัปปายะ ริมแม่น้ำบางปะกง ประชาชนได้เข้ามาไหว้พระทำบุญเพื่อความสบายใจแล้วยังได้พักผ่อนกาย ทำให้มีความสบายกายสบายใจ ในส่วนของหอธรรมพระบารมี เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ เพื่อการเจริญสติ งานศิลปะ และงานสร้างสรรค์ มีสถาปัตยกรรมสมัยใหม่สไตล์โมเดิร์นอาร์ต มีปะติมากรรมที่แฝงคติธรรม จัดรูปแบบสวนสวยงาม นอกจากนี้ได้มาปฏิบัติธรรมเจริญสติ สมาธิให้เกิดปัญญาแล้วยังได้ชมศิลปะ ได้ชมศิลปกรรมต่างๆ พระบรมสาทิสลักษณ์ ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้ระลึกถึงบารมีธรรมที่พระองค์มีวิริยะอุตสาหะเพื่อเหล่าพสกนิกร เพื่อสันติสุขและสังคมประเทศไทย ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงเป็นไปเพื่อการรู้จักทุกซ์และวิธีการดับทุกซ์ ตลอดจนการพัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

สิ่งอำนวยความสะดวก : อาคารปฏิบัติธรรม สถานที่พักของผู้ปฏิบัติธรรม ลานจอดรถ ร้านค้าอาหาร ร้านกาแฟรมณีย์

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดผาณิตาราม เช่น วัดโสธรวรารามวรวิหาร อยู่ห่างจากวัดผาณิตาราม 9.3 กม., วัดบางปรงธรรมโชติการาม อยู่ห่างจากวัดผาณิตาราม 7.7 กม., วัดประศาสน์โสภณ (วัดบางกรูด) อยู่ห่างจากวัดผาณิตาราม 15.8 กม., วัดสมานสามัคคี อยู่ห่างจากวัดผาณิตาราม 16.8 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง หรือรถไฟ

วัดภักทันทะอาสาฬหาราม จังหวัดชลบุรี

ที่ตั้ง: บ้านหนองปรือ ตำบลหนองไผ่แก้ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 081-848 6300

<https://www.watbhaddanta.com/> วัดภักทันทะอาสาฬหาราม

เฟซบุ๊ก: Wat Bhaddanta Asabharam

ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดภักทันทะอาสาฬหารามเป็นวัดปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวมหาสติปัฏฐาน 4 โดยคณะศิษย์ได้จัดสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2543 ด้วยความศรัทธาอันมีต่อพระเดชพระคุณหลวงปู่ พระภักทันทะ อาสภมหาเถระ ธัมมาจริยะ อัครมหากรรมฐานาจริยะ ซึ่งได้ทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตจากประเทศพม่า เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามวิปัสสนาธุระในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2496 จากการอาราธนาของคณะสงฆ์และรัฐบาลไทยในสมัยนั้น วัดภักทันทะอาสาฬหารามได้รับการประกาศตั้งเป็นวัดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ในการตั้งวัด ดังนี้

- เพื่อเป็นอนุสรณ์สถาน และประกาศเกียรติคุณของพระอาจารย์ใหญ่ให้เป็นที่ปรากฏ
- เพื่อเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐาน สานต่องานของพระอาจารย์ใหญ่ต่อไป
- เพื่อเป็นวัดปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามนัยคัมภีร์มหาสติปัฏฐาน 4
- เพื่อให้บริการ และเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมแก่สาธุชนทั่วไป
- เพื่อเป็นที่ฝึกปฏิบัติ และพัฒนาบุคลากรด้านวิปัสสนากรรมฐาน

วัดภักทันทะอาสาฬหารามได้รับการบริจาคที่ดินจำนวน 27 ไร่ 2 งาน จากนายสัตวแพทย์ จำเริญ พานเพียรศิลป์ อนันต์ คุณเกษมศรี อนันต์บุตร ได้ซื้อที่ดินซึ่งอยู่ติดกันเพิ่มอีกจำนวน 2 ไร่ 86 ตารางวา และสร้างเสาศระเจ้าอโศกมหาราช เพื่อแสดงถึงความมั่นคงของวัดในพระพุทธศาสนา ปัจจุบัน วัดภักทันทะอาสาฬหารามได้ใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรมพระสังฆาธิการสนองงานคณะสงฆ์ และเป็นสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของบุคลากรจากหน่วยราชการต่างๆ ตลอดจนฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป สามารถรองรับผู้เข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ได้ประมาณ 500 รูป/คน โดยมี พระครูภาวนาวราลังการ วิ. (สมศักดิ์ ไสโรท) เป็นเจ้าอาวาส²²⁵

พระครูภาวนาวราลังการ วิ.²²⁶ กล่าวเพิ่มเติมว่า การไปมาวัดสะดวกสบาย เพราะอยู่ติดถนน อยู่ใกล้ตลาด พระนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) มาปฏิบัติธรรมก็มาอยู่กันเป็นเดือน

²²⁵ วัดภักทันทะอาสาฬหาราม, ประวัติความเป็นมาของวัด, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.watbhaddanta.com> [5 มกราคม 2565].

²²⁶ สัมภาษณ์ พระครูภาวนาวราลังการ วิ., เจ้าอาวาส วัดภักทันทะอาสาฬหาราม, 12 มกราคม 2565.

ประวัติพระวิปัสสนาจารย์



รูปภาพประกอบที่ 140 พระครู
ภานวาลังการ วิ. (สมศักดิ์ โสรโท)

พระครูภานวาลังการ วิ. (สมศักดิ์ โสรโท) นามเดิม สมศักดิ์
วิลัย เกิดวันอังคารที่ 29 ตุลาคม พุทธศักราช 2506 ณ บ้าน
หนองศรีทอง ตำบลโพธิ์ไชย อำเภอนามไพร จังหวัดร้อยเอ็ด
เป็นบุตรคนที่ 1 ในจำนวน 6 คน ของนายเลื่อนและนางอ้อย
วิลัย อุปสมบทที่วัดโคกน อำเภอบระโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี
ท่านพระครูบริหารกิจโกศล เป็นพระอุปัชฌาย์ อดีตเจ้าคณะ
อำเภอบ้านกรวด เจ้าอาวาสวัดโคกน อำเภอบระโคนชัย จังหวัด
บุรีรัมย์ สำเร็จการศึกษาปริยัติสามัญเทียบเท่ามัธยมศึกษาปีที่ 3
และนักธรรมโท นักธรรมเอก ตามลำดับ สำเร็จการศึกษาปริยัติ
สามัญบาลีมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรบาลีสาธิตศึกษา มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากวัดอภิสัทธี (วัดกลาง) สำเร็จ
การศึกษาปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยม สาขาหลัก
และวิธีสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย

พ.ศ. 2537 ถึง 2541 จำพรรษา ณ สำนักวิปัสสนาวิเวกาศรม อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี
ท่านเริ่มปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยมีครูบาอาจารย์องค์แรกคือ ดร. พระอาจารย์ภักทันทะอาสภ
มหาเถระธัมมาจริยะ อัครมหาภิกษุญาณจริย (หลวงพ่อกุญ) จนกระทั่งเป็นผู้ช่วยหลวงพ่อกุญสอน
วิปัสสนากรรมฐาน สอบอารมณโยคี และเป็นพระวิปัสสนาจารย์ในกาลต่อมา

พ.ศ. 2541 ถึง 2543 จำพรรษา ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ในฐานะพระธรรมทูตเพื่อไป
เผยแผ่งานวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ชาวไทยและชาวต่างชาติ ท่านเดินทางกลับเมืองไทยเพื่ออุปฐาก
คุณหลวงพ่อกุญอย่างใกล้ชิด สอนวิปัสสนากรรมฐาน และยังได้รับการธุดาเนินการก่อสร้างวัดภัก
ทันทะอาสภาราม เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่หลวงพ่อกุญทันทะอาสภมหาเถระ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้า
สำนักวิปัสสนาสมมิตร-ปราณี และเจ้าอาวาสวัดภักทันทะอาสภาราม เพื่อปฏิบัติภารกิจในหน้าที่พระ
วิปัสสนาจารย์แทนหลวงพ่อกุญ จนกระทั่งเป็นพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระของวัดภักทันทะอา
สภาราม

หลักในการปฏิบัติธรรม

การปฏิบัติธรรมตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร ใช้คำบริกรรม พองหนอ ยุบหนอ ปฏิบัติขัด
เกลา มุ่งไปที่ความอดทนต่อความลำบาก อดทนต่อความเจ็บปวด เพราะบางครั้งจะได้รับทุกขเวทนา
ในการปฏิบัติ อดทนต่อความเจ็บใจ อดทนต่อกิเลส ปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามหลักอริยสัจ 4
คือการขับเคลื่อนด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ให้ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของชีวิต ชีวิตคือขันธ
5 เข้าใจเรื่องรูป ว่าไม่ใช่ของเรา ให้รู้เท่าทัน อย่าเข้าใจผิดว่ารูปนั้นเป็นเรา เป็นเพียงสภาวะธรรม และ
เวทนาขันธ ให้รู้เท่าทันรู้รอบในกองเวทนา เป็นเพียงความเสวยอารมณ์ ไม่ยึดติดสำคัญว่าเป็นของเรา
สัญญาความจำ ต้องรู้เท่าทันสติที่จำ จิตไปติดข้องแล้วทุกข์ก็เพราะจำ จำก็สักแต่ว่า.. สังขารขันธคือ

สภาวะจิตที่ปรุ้งแต่ง ปรุ้งแต่งดีก็ดีไป ปรุ้งแต่งไม่ดีก็เป็นบาป สติปัญญาก็ถือว่าเป็นสังขารแต่เป็นฝ่ายดี ให้เข้าใจตามที่เป็นอยู่จริง อย่าเข้าใจว่าเป็นเรา วิทยุญาณความรู้เน้นไปที่อายตนะ ทั้ง 6 ซึ่งไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตา ชีวิตมีรูปกับนาม กายกับใจ ซึ่งอาศัยกันอยู่ พออาศัยกันไม่ได้ก็ไป ต้องเข้าใจรูปนาม ถึงแม้เราเจริญสติปัฏฐาน 4 ก็จริง ก็คือดูรูปดูนาม พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เราตามดูรู้ทันสภาวะที่มีความเกิดขึ้นและสภาวะที่มันเสื่อมไป พุทธะคือการรู้ตื่น เบิกบาน คือการไม่ประมาท อยู่อย่างมีสติ ต้องรู้ความหมายของคำที่ปริกรรมรู้จุดประสงค์ว่าทำเพื่ออะไร พอง ยุบ ต้องรู้ ทำเพื่ออะไร ไม่ใช่ทำๆ ไปอย่างนั้นตามๆเขาไป วิปัสสนาคือการรู้แจ้งสภาพธรรมที่เกิด-ดับ เกิด-ดับ ตามดูความเกิดและความเสื่อม สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งมวลล้วนแต่มีความดับไปเป็นธรรมดา

ระเบียบการในการอบรมปฏิบัติธรรม

สามารถมาปฏิบัติได้ทุกวัน และมีคอร์สต่างๆ ตามโครงการ ตามโอกาส



รูปภาพประกอบที่ 1411 การปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และอุบาสก อุบาสิกา

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 1422 ศาลาปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 1433 พระอุโบสถ (กำลังก่อสร้าง) และภาพมุมสูงบริเวณวัด



รูปภาพประกอบที่ 1444 โรงน้ำปานะ



รูปภาพประกอบที่ 1455 ที่พักผู้ปฏิบัติธรรม

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ทำบุญ ตักบาตร เวียนเทียน ปฏิบัติธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญทางราชการ

- คอรัลส์งานปูสสนาเข้าพรรษา 3 เดือน
- คอรัลสมาจาริยาปฏิบัติบูชา 22-29 ตุลาคม
- คอรัลสมาจาริยาอาสภปฏิบัติบูชา 24-27 พฤศจิกายน
- คอรัลโครงการอบรมต่างๆ ของหน่วยงานราชการ หรือเอกชน

กิจกรรมประจำวัน: ทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว: -

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัด เป็นการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อสันติภาพการควบคู่ไปกับการแสวงหาความรู้ การศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธจึงเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวมีใจเข้าไปเพื่อชมสถานที่เพียงเท่านั้น แต่หากเป็นการเข้าไปเพื่อเรียนรู้ โดยการมองสรรพสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจ และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อคน สัตว์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ การท่องเที่ยววิถีพุทธ ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า ในการปฏิบัติธรรม เมื่อปฏิบัติแล้วบางคนเข้าใจรูป เข้าใจนาม เข้าใจสภาวะธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยอาศัยซึ่งกันและกัน ก็ทำให้เข้าใจชีวิตมากขึ้น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทุกอย่างไม่จริงจัง ยืน มาตัวเปล่าไปตัวเปล่า ทำให้บริหารจัดการในตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ เกิดการให้ การบริจาค ให้ทาน ถ้ายังไม่เข้าใจ ถึงมีมากไม่ยอมปล่อย แต่ถ้าเข้าถึงธรรมแล้ว พอไม่มีตัวเราก็อ้างอิง ปล่อยเอง²²⁷ ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสันติภาพการควบคู่ไปกับการเรียนรู้

สิ่งอำนวยความสะดวก : ที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ศาลาปฏิบัติธรรม โรงอาหาร ที่จอดรถ

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดภักทันทะอาสาฬหาราม เช่น **วัดเนืองจันทน์** ห่างจากวัดภักทันทะอาสาฬหาราม 10.1 กม., **วัดน้ำตกรมณีส** ห่างจากวัดภักทันทะอาสาฬหาราม 40 กม., **จุดชมวิวนาเกลือ** ห่างจากวัดภักทันทะอาสาฬหาราม 45.3 กม., **วัดป่าธรรมชาติ** ห่างจากวัดภักทันทะอาสาฬหาราม 18 กม., **วัดเจริญธรรม** ห่างจากวัดภักทันทะอาสาฬหาราม 18 กม.,

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว ตาม Google Maps หรือรถโดยสารประจำทาง

²²⁷ สัมภาษณ์ พระครูภาวนาวราลังการ วิ., เจ้าอาวาส วัดภักทันทะอาสาฬหาราม, 12 มกราคม 2565.

วัดมาบจันทร์ จังหวัดระยอง

ชั้น/ที่ตั้ง : ตั้งอยู่ 8/1 หมู่ 7 ต.แกลง อ.เมือง จ.ระยอง 21160

ข้อมูลการติดต่อ: โทร: 038-026-251 / 063-542-9144

<https://watmarpjan.org/>

ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดมาบจันทร์ ตั้งอยู่บริเวณเขายายตา²²⁸ ซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดเขตป่าสงวนแห่งชาติ ที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ในพื้นที่กว่าหนึ่งพันไร่ มีทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงาม มีน้ำไหลตามร่องน้ำธรรมชาติในหน้าฝน มีลมพัดทั้ง 4 ทิศ เหมาะแก่การประพฤติปฏิบัติธรรมเป็นอย่างยิ่ง เมื่อครั้งเป็นสำนักสงฆ์มีชื่อเดิมว่า สำนักสงฆ์สุภาทะบรรพต มีความหมายว่าภูเขาแห่งความเจริญรุ่งเรือง โดยการตั้งชื่อของสำนักสงฆ์ ตั้งขึ้นตามนามฉายาของท่านพระโพธิญาณเถร (หลวงปู่ชา สุภทฺโท) หรือหลวงปู่ชา ซึ่งท่านเคยเป็นเจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี โดยวัดมาบจันทร์เป็นสาขาวัดหนองป่าพงที่ 73 ในปี พ.ศ. 2427²²⁹ นายสมพล สุวรรณโชติ หรือโยมชวนฝันว่า เห็นพระชราองค์หนึ่งเดินอยู่ ในระหว่างทางที่เดินอยู่นั้น รวบรวมว่ามีดอกไม้หลากสีนานาพรรณ สวยงามมาก พระชรารูปนั้นก็หันไปมองโยมชวน เหมือนกับว่าให้เดินตามมา โยมชวนก็เดินตามพระชรารูปนั้น ท่านก็ให้หนึ่งที่พื้นนั่งขัดสมาธิ ตัวโยมชวนเองก็นั่งอยู่ห่างจากท่านประมาณสองเมตร พระชรารูปนั้นก็โยนพระพุทธรูปมาให้ เป็นพระสามเหลี่ยมทำด้วยเนื้อกระเบื้อง 2 องค์ ขนาดเท่านิ้วหัวแม่มือ โยมชวนไม่ได้รับในครั้งแรก พระชรารูปนั้นก็โยนเหรียญให้อีกหนึ่งเหรียญ เป็นเหรียญขนาดสตางค์แดง ลักษณะรูปไข่ พอหยิบขึ้นมาดูพบข้อความว่า “หลวงปู่มั่น” และมีรูปพระชรารูปนั้นปรากฏอยู่บนเหรียญ ในลักษณะนั่งขัดสมาธิ เหมือนกับที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้า ซึ่งท่านมีสายตาที่คม มีพลังเปี่ยมไปด้วยอำนาจบารมี แต่ว่าหลวงปู่ไม่ได้พูดอะไรสักคำเดียว โยมสมพลหรือโยมชวน เมื่อตื่นขึ้นมาก็ได้เล่าความฝันให้กับนางสังเวียนผู้เป็นภรรยาฟัง รุ่งขึ้นในเช้าของวันนั้น ท่านพ่อเฟื่อง โชติโก (ท่านได้เป็นเจ้าอาวาสวัดธรรมสถิตในตอนนั้น อีกทั้งเป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่น ฐริทัตโต องค์บูรพาจารย์ของสายพระป่าธุดงค์กรรมฐาน) ในระหว่างนั้น ท่านพ่อเฟื่องกำลังเดินทางกลับวัด ผ่านมาที่บ้านของโยมชวน จึงได้เข้ามาแวะเยี่ยม โยมชวนได้เล่านิมิตความฝันให้กับท่านพ่อเฟื่อง เมื่อเล่าจบ ท่านให้คนขับรถเข้าไปที่วัดนำรูปหลวงปู่มั่นมาให้ดู โยมชวนได้เกิดความอัศจรรย์ใจว่ารูปที่ท่านเห็นมีรูปร่างสันทัด เล็กผอมบาง กระฉับกระเฉง ซึ่งตรงกับรูปที่ท่านได้นิมิตเห็น ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยพบเคยเห็น หรือรู้จักหลวงปู่มั่นมาก่อน ถือว่าเป็นบุญนิมิตที่ดีเป็นเหตุให้โยมชวนมีความศรัทธาเลื่อมใส ในพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน

ต่อมา วันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2527²³⁰ ท่านพระอาจารย์อนันต์ เดินทางมาปักกลดภาวนาเป็นวันแรกคืนแรก พร้อมทั้งพระเถระ 3 รูป สามเณร 1 รูป ได้สร้างถาวรวัตถุ ศาลาทำจาก

²²⁸ วัดมาบจันทร์, เกี่ยวกับวัดมาบจันทร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://watmarpjan.org/> 15 มกราคม 2565]

²²⁹ ตูรายละเอียดใน วัดมาบจันทร์, ปัทมปาณี ที่ระลึกในโอกาสฉลองอุโบสถ 8 กุมภาพันธ์ 2546, (ระยอง: วัดมาบจันทร์, 2546), หน้า 8 - 109.

²³⁰ สัมภาษณ์ พระราชวชิรญาณ วิ. (พระอาจารย์ อนันต์ อภิญาโณ), เจ้าอาวาส วัดมาบจันทร์, 11 มกราคม 2565.

หย้าคา มีญาติโยมรวบรวมปัจจัยสร้างกุฏิ 5 หลัง และขยายมาเป็นสร้างศาลาปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ ฟังธรรม กรรมฐาน สวดมนต์ ทำวัตรเช้า-เย็น สวดปาฏิโมกข์ เป็นทั้งหอฉันด้วยอยู่ในหลังเดียวเป็นอาคารเอนกประสงค์ 2 ชั้น ต่อมาสร้างศาลาโพธิญาณด้านบน มีพระมาพักทุกปี 60-70 รูป มีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เข้ามาบวชและปฏิบัติธรรม เมื่อมีพระชามาขึ้นแล้วก็มีญาติโยมนิมนต์ไปสร้างวัดที่ออสเตรเลีย เมมเบอร์ ซิดนีย์ นอร์เวย์ อเมริกา อังกฤษ มีพระชาวต่างประเทศมาศึกษาและไปสร้างวัดที่จังหวัดเพชรบูรณ์

ที่วัดมาบจันทร์ มีครูบาอาจารย์ที่เป็นที่เคารพเลื่อมใส เดินทางมาเยี่ยมเยียนพำนักหลายท่าน เช่น ปี พ.ศ. 2530 หลวงปู่สิม พุทธาจาโร อยู่วัดถ้ำผาปล่อง จ.เชียงใหม่ พระเถระที่เป็นลูกศิษย์องค์สำคัญของหลวงปู่สิม ภุริยทัตโต, วันอาทิตย์ที่ 27 ธันวาคม 2541, วันอาทิตย์ที่ 16 มกราคม 2543, วันที่ 29 ธันวาคม 2545 และวันที่ 18 มิถุนายน 2549 พระธรรมวิสุทธิมงคล หรือที่รู้จักโดยทั่วไปว่า หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน แห่งวัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี ได้โปรดเมตตารับนิมนต์เพื่อรับผ้าป่าในโครงการทอดผ้าป่าช่วยชาติ ณ วัดมาบจันทร์ และได้แสดงธรรมเทศนาโปรดอีกด้วย ทำให้ได้รับความซาบซึ้งใจ และเกิดกำลังใจการประพฤติปฏิบัติเป็นอย่างมาก, วันเสาร์ที่ 6 มีนาคม 2542 พระสุธรรมคณาจารย์ (หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ) แห่งวัดอรัญญบรรพต ต.บ้านหม้อ อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย นอกจากนี้ยังมีพระเถระ ซึ่งเป็นครูบาอาจารย์องค์สำคัญๆ อีกหลายรูป ที่ท่านได้มีเมตตาเดินทางมาที่วัด เช่น หลวงพ่อแบน ธนากโร วัดดอยธรรมเจดีย์ จ.สกลนคร หลวงพ่ออุตตมะ วัดวังกวีเวการาม จ.กาญจนบุรี พระวิสุทธิสังวรเถร (หลวงปู่เลี่ยม วุฑฒิมโฆ) วัดหนองป่าพง จ.อุบลราชธานี พระครูวิสุทธิสังวร (หลวงพ่อไข่ สุชีโว) วัดปาลิไลยวัน จ.ชลบุรี พระครูสิริภาวนาภิธาน (หลวงพ่อมหาสุพงษ์ วุฑฒิมโฆ) วัดภูดินแดง จ.ศรีสะเกษ พระเทพปริยัติมงคล (โอภาส โอภาสี) หรือหลวงปู่โอภาส เจ้าอาวาสวัดจองคำ จ.ลำปาง

สถานที่ตั้งวัด เป็นสถานที่สัปปายะ สงบ เหมาะแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม การเดินทางสะดวก ปัจจุบันท่านพระอาจารย์อนันต์ มีสมณศักดิ์อยู่ที่พระราชวรญาณ วิ. และมีพระอาจารย์มหาสมชายเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส ปัจจุบันมีวัดสาขา 15 วัด

ในการสร้างพระอุโบสถนั้นก็มีเหตุการณ์อะไรหลายอย่าง เช่นระหว่างหาบริเวณที่จะสร้างตรงไหน พระอาจารย์อนันต์ก็นิมนต์เห็นหลวงปู่ชา มาชี้จุดบริเวณที่จะสร้างพระอุโบสถ พออีกคืนต่อมา มีเทวดาเป็นคนจีน เรียกว่าเตี้ย ใส่ชุดขาว มือแดง มีหนวดเครา ดึงหนวดมาให้ 1 เส้น ตอนเช้ามีคนมาทำบุญ มาจากเทศบาลมาตาพูด จึงถามว่าออกแบบโบสถ์เป็นมัย เขาก็บอกว่าลองดูครับ เขาก็ออกแบบมาโดยมีสัญลักษณ์คล้ายเส้นหนวด คิดอะไรไม่ออกก็ไปนั่งที่โบสถ์ จะคิดออกมาได้

ขณะนี้ทางวัดกำลังสร้างเจดีย์ ที่มีรูปทรงลักษณะถอดแบบมาจากเจดีย์ 3 แห่ง คือพระปฐมเจดีย์ พระธาตุพนม และเจดีย์แบบจีน ใกล้กับพระอุโบสถ

พระวิปัสสนาจารย์ :



พระอาจารย์อนันต์ อภิญาโน²³¹ เกิดเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2497 ที่ ต.บ้านครัว อ.นามสกุล จันทร์อินทร์ จบมัธยมศึกษาปีที่ 6²³² เข้าทำงานบริษัทในเครือปูนซีเมนต์ไทย ทำงานได้ 2 ปี เกิดศรัทธาที่จะศึกษาปฏิบัติว่า ทำไมจิตเราไม่นิ่ง จิตของเราทำไมบังคับไม่ได้ เพราะตอนเป็นนักเรียนเป็นนักฝึกสมาธิเหมือนกัน เห็นครูคนหนึ่ง ปาแปรงที่ลบกระดาน เพราะนักเรียนก็เกรงซึ่งเป็นธรรมชาติ ก็คิดว่า ครูก็ดูปกติ ทำไมครูชี้โมโห แต่ปรับอารมณ์โกรธได้เร็วมาก ก็สอบถามได้ความว่าครูไปฝึกวิปัสสนา จึงไปถามครูว่าไปฝึกอย่างไร ทำอย่างไร ช่วงนั้นจึงเริ่มฝึก ทำดูบ้าง ไปฝึกศึกษาที่วัดมหาธาตุ ยังไม่ได้ผลเท่าไร อ่านตำราบ้าง นั่งกรรมฐานสายวัดหนองป่าพงเป็น

หลัก ตอนนั้นมีวัดกรรมฐานอยู่ใกล้ๆ บ้าน จึงถือศีล 8 ฝึกภาวนาปฏิบัติไป ก็เกิดเข้าใจในธรรมะ ฟังเทศน์หลวงปู่ชา ใจสว่างไสว คำว่า สมมติ กับวิมุตติ เราก็ไม่รู้ว่าคืออะไร แก้วน้ำก็สมมติ คน สัตว์ก็สมมติ ที่ว่าไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา เป็นสมมติ เราไม่เข้าใจ พอจิตสว่าง ก็เห็นชัดว่าทุกอย่าง เป็นความว่าง แท้จริงมันไม่มีอะไรเลย มันว่าง เกิดปีติอยู่ 3 วัน 3 คืน ก็เป็นเหตุเป็นปัจจัยว่าเราจะไปทางไหน เพื่อนๆ กำลังเรียนหนังสือต่อปริญญาตรี เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อ ถ้าเราเรียน จบแล้วจะทำอะไร เพื่อนๆ ก็จะเรียนปริญญาโทต่อ แต่ว่าเราตั้งเป้าหมายว่าจะต้องบวช มุ่งภาวนาในปีนั้น แล้วลางาน 4 เดือนไปบวชที่วัดหนองป่าพง ครบแล้วก็ลาออก ขณะนั้นอายุ 22 ปี ได้เป็นเลขาหลวงพ่ocha พอดีมีความรู้ด้านภาษาบ้าง พิมพ์ดีด ถอดเทปธรรมะ ได้ตอบจดหมาย ทำงานด้านหนังสือ ได้อยู่อยู่ปฎิฐาน ใกล้ชิดหลวงปู่ชา ช่วยรับใช้งาน 4 พรรษา ก็จะออกธุดงค์วิเวก ท่านจะสอนเรื่องการอยู่ในป่า อยู่ป่าช้า ไปฝึกเพราะยังกลัวผีอยู่ ไปฝึกที่ป่าช้ามีศพฝังอยู่ในป่า 400 ไร่ เป็นเดือน จนกระทั่งได้ความรู้สึกของจิต เกิดความรู้สึกว่า ความกลัวเกิดจากความปรุงแต่ง เอ..ผีไม่มาสักทีหนึ่ง อยู่นานแล้ว มีแต่ความปรุงแต่ง ปรุงแต่งจนกระทั่งหมดความปรุงแต่ง ไม่มีแล้ว แล้วผีอยู่ตรงไหน ผีอยู่ตรงนี้เอง เรามันปรุงแต่ง ทำให้เรากลับกับมัน อยู่จนเกือบเดือนผีจริงๆ ยังไม่มาเลย ... ไปฝึกในกรรมฐานต่างๆ นอนนอนไม้ ไปฝึกที่เขาใหญ่ มีเสือ ช้าง

หลักในการปฏิบัติ

วัดมาบจันทร์²³³ เป็นวัดป่าในสายหลวงพ่ocha สุภทโท เน้นสติปัฏฐาน 4 แต่ไม่ได้พูดถึงสติปัฏฐาน 4 โดยตรงแต่อย่างใด คือให้มีสติ สัมปชัญญะ เป็นพื้นฐาน ศึกษา ศีล ธุดงค์วัตร รุกขมูล จะเดินทางไปแสวง จาริก ในพรรษาค้นในบาตร ฉ้นมือเดียว ฉ้นเฉพาะอาหารที่บิณฑบาตได้ อาสนะเดียว

²³¹ วัดมาบจันทร์, ปัทมปาณี ที่ระลึกในโอกาส ฉลองอุโบสถ 8 กุมภาพันธ์ 2546, (ระยอง: วัดมาบจันทร์, 2546), หน้า 110.

²³² สัมภาษณ์ พระราชวชิรญาณ วิ. (พระอาจารย์อนันต์ อภิญาโน), เจ้าอาวาส วัดมาบจันทร์, 11 มกราคม 2565.

²³³ สัมภาษณ์ พระราชวชิรญาณ วิ. (พระอาจารย์อนันต์ อภิญาโน), เจ้าอาวาส วัดมาบจันทร์, 11 มกราคม 2565.

บางรูปปฏิบัติเนสัชชิก ไม่นอน 1-2 ปี ผิคนั่งนานๆ นั่งสมาธิตั้งแต่ 4ทุ่ม - ตี 3 ในด้านการปฏิบัติ วิปัสสนา คำบริกรรมไม่ได้บังคับ แต่หลักๆ คือ “พุทโธ” ยืน เดิน นั่ง นอน ทำอะไรก็ใช้ “พุทโธ” มากๆ เพื่อให้จิตหยุดคิดให้ได้ ปกติเราจะบังคับจิตให้หยุดคิดไม่ได้ จิตจะปรุงแต่งไปด้วยตัวความอยาก ตัณหา อุปาทานอยู่แล้ว ก็เลยต้องฝึก “พุทโธ” ต้องฝึกจิตให้หยุด เรารับรู้อยู่แล้วว่า ธรรมะคือ ธรรมชาติ ความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ปรากฏอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าตรัสรู้สิ่งที่มีอยู่แล้วนี่เอง พระองค์ทรงค้นพบพระองค์แรก แล้วทรงสอนให้เราเดินตามอย่างนี้อย่างมีสติตั้งอยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา เรารู้กันอยู่จากการปฏิบัติ ครูบาอาจารย์พูดบ่อยๆ ให้มีสติ แต่ก็ยังไม่เข้าไปในใจ จนกว่าวันหนึ่งคิดได้ว่า “คิดอะไรไปก็ไม่ได้ประโยชน์ ทำไม่พุทโธ” อันนี้ก็เกิดขึ้นเองจากการฟังมากๆ จากการปฏิบัติอย่างตั้งใจ ฝึกให้จิตสงบ เมื่อจิตสงบแล้วก็นิ่ง ก็เห็นว่าจิตเดิมแท้มีสภาพนิ่งสงบอย่างนี้ อารมณ์ทั้งหลาย ผ่านมาก็ผ่านไป แต่เมื่อไม่มีสติ ก็ยึดถือแต่อารมณ์ กว่าที่จะเห็นเป็นจิตนิ่งๆสงบเลยเนี่ย เรา จะเห็นสภาวะจิตเดิมแท้ได้ยาก เพราะอารมณ์เกิดดับเกิดดับเข้ามาอยู่ในใจเสมอ มีช่องว่างน้อยมาก เปรียบเทียบให้ฟังว่ามันมีอยู่แต่ช่องว่างมันน้อยมาก จึงต้องมีสติ บริกรรมมากๆ เพื่อให้สมาธิตั้งมั่น พัฒนา จะได้มีปัญญาของเราเกิดขึ้นมาได้ รู้ทันความเป็นจริงได้ ทั้งคำภาวนาและปฏิบัติจะเกิดปิติ เกิดสมาธิ ภาวนาไม่นอนทั้งคืน โดยเฉพาะวันพระพยายามทำความเพียรกันอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับฆราวาส จะสอนในทำนองเดียวกัน ให้ท่องพุทโธมากๆ และสวดอิติปิโส มากๆ วันละ 108 จบ 5 จบ หรือ 10 ก็ตาม ให้พยายามสวด ไม่ให้มีความคิดอะไรเข้ามาแทรก อย่างน้อยก็ขึ้นมาเมื่อไรให้สวดมนต์ ถ้าจิตสงบดีแล้วให้พุทโธ อัมโม สังโฆ จนเหลือ พุทโธ คำเดียว ถ้าเริ่มคิด ฟุ้งซ่านอีกก็เริ่มสวดมนต์อีก เพราะทั้งวันเรารับรู้อารมณ์มามาก ให้มีสติระหว่างวันให้มาก เราจะนั่งสมาธิได้ดีขึ้น บางคนสวดมนต์จนกายเบา จิตเบา จิตสงบนิ่ง ความฟุ้งซ่านน้อยลง เริ่มเข้าใจธรรมะ คำสอนของพระพุทธเจ้า

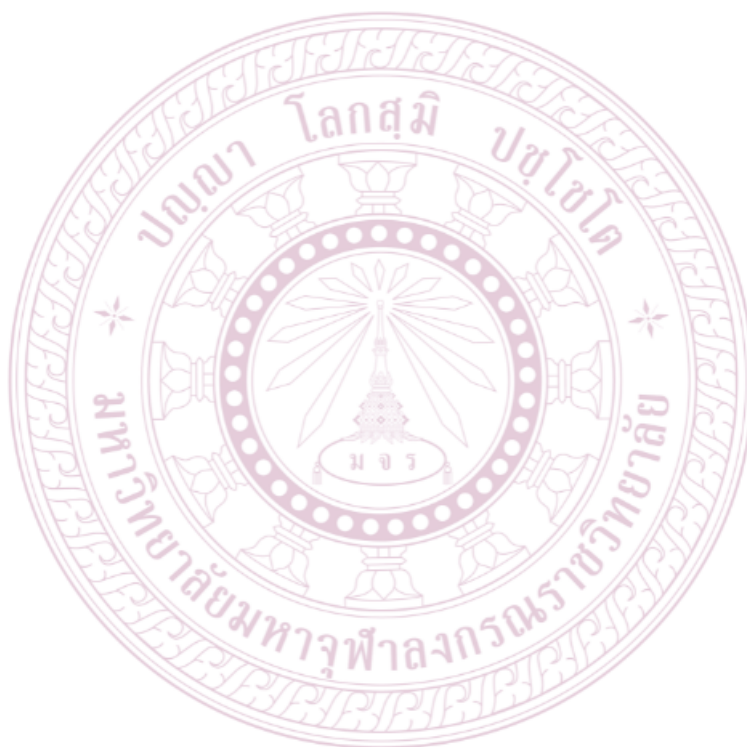


รูปภาพประกอบที่ 1466 พระสงฆ์ชาวต่างประเทศที่อยู่จำพรรษาวัดมาบจันทร์

วัดมาบจันทร์สอนปฏิบัติธรรมและเทศน์ทางระบบออนไลน์โปรแกรม Zoom ทั้งภาคภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ไปยังต่างประเทศ ซึ่งมีลูกศิษย์ในประเทศและต่างประเทศจำนวนมาก

สาขาต่างๆ ของวัดมาบจันทร์ จะปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันของหลวงปู่ชา ทุกสาขา ที่ เชียงใหม่ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สระบุรี นครราชสีมา อุบลราชธานี ชลบุรี ฯ

ผู้สมัครปฏิบัติธรรมต้องยื่นใบสมัครลงทะเบียนทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ก่อนล่วงหน้าที่จะมาอยู่ 7 วันหรือโทรติดต่อทางวัดสำหรับบุคคลที่ไม่สามารถใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ได้ สำหรับผู้มาใหม่ ครั้งแรกอยู่ได้ไม่เกิน 3 วัน ครั้งต่อไปไม่เกิน 7 วันหรือตามดุลยพินิจของพระอาจารย์ทั้งนี้สามารถส่งใบสมัครได้ตลอดทั้งปี



สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 1477 พระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 1488 พระประธานในโบสถ์ และที่นั่งแสดงธรรม



รูปภาพประกอบที่ 1499 กุฏิกรรมฐาน

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี:

- พิธีถวายมุทิตาสักการะอายุวัฒนมงคลในวันเกิดของหลวงพ่อนันต์ ในวันที่ 27 มีนาคม และวันที่ 31 มีนาคม ของทุกปี ปฏิบัติธรรม ฟังธรรม 7- 8 วัน ทั้งที่วัดและระบบออนไลน์เพื่อให้ญาติโยมต่างประเทศได้เข้าร่วมการปฏิบัติธรรม ฟังธรรมด้วย

- วันที่ 28 พฤศจิกายน วันเกิดของวัดมาบจันทร์

- วันที่ 16 มกราคม ครบรอบวันมรณภาพของหลวงพ่อบุญ

กิจกรรมประจำวัน: ทำวัตรสวดมนต์ ปฏิบัติกิจของสงฆ์ตามแบบของพระป่า ฟังธรรม และปฏิบัติธรรม

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

การท่องเทียววัดนั้นจะให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ **คุณค่าที่เป็นรูปธรรม** (มิติเชิงสันตนาการ) เช่น ชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไหว้พระ ขอพร และ**คุณค่าที่เป็นนามธรรม** (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการบูรณาการการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม และความเชื่อและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า จากการปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้ปฏิบัติรู้ตัวดีขึ้น สติดีขึ้น จิตใจที่วุ่นวาย สับสนก็ดีขึ้น บางคนเป็นซึมเศร้ามีชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ได้บอกให้ภาวนามาก ให้ทำแล้วสบายใจ เบิกบาน ไม่ต้องนั่งสมาธิเอาจริงเอาจังนัก จะมีผลกระทบต่อดีใจ ให้มีสติ รู้อยู่กับธรรมชาติให้เข้าใจ ปลอ่ยกวางในสิ่งที่ผ่านไปแล้ว ได้รับธรรมะแล้วก็ซาบซึ้งในความรู้้นั้น ปรับจิตของเขาเอง บางคนไปบอกสอนเพื่อนๆ ก็มี โดยเฉพาะญาติโยมที่อยู่ต่างประเทศได้มีโอกาสในการฟังธรรมและปฏิบัติธรรม มีโอกาสถาม-ตอบ สอบถามปัญหาการปฏิบัติธรรม²³⁴ มาที่วัดแล้วได้ใส่บาตรพระ สวดมนต์ นั่งสมาธิ และได้ช่วยงานทางวัดเก็บล้างถ้วยชาม ทำให้ได้สมาธิ ซึ่งเมื่อก่อนนั่งสมาธิไม่ได้ อยู่กับบทสวดมนต์จะเข้าสมาธิได้ง่าย ใช้เวลาเป็นปี มาวัดทั้งเช้าและเย็น บ่าย 3 จะช่วยกวาดลานวัด รดน้ำต้นไม้ ได้ยึดหลักคำสอน คำเทศน์ของหลวงพ่อบุญ และได้เห็นตัวอย่างของพระที่วัดมาบจันทร์ ถึงแม้วันไหนที่ไม่ได้มาวัดก็จะฟังเทศน์ ฟังธรรมทางออนไลน์ทุกวัน จากการปฏิบัติธรรมทำให้มีชีวิตที่ดีขึ้น มีสติ มีอารมณ์ และจิตใจที่เย็นลง ใช้ชีวิตให้คุ้มค่ายิ่งขึ้น²³⁵ ดังนั้นการท่องเที่ยววัดจึงเป็นไปเพื่อการรู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ตลอดจนการพัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

สิ่งอำนวยความสะดวก : ศาลาปฏิบัติธรรม ที่พัก ห้องน้ำ การปฏิบัติธรรมระบบออนไลน์

²³⁴ สัมภาษณ์ พระราชวรญาณ วิ. (พระอาจารย์อนันต์ อภิญาโน), เจ้าอาวาส วัดมาบจันทร์, 11 มกราคม 2565.

²³⁵ สัมภาษณ์ คุณแอน ชาวจังหวัดระยอง ตัวแทนจำหน่ายสินค้าอาหารสุขภาพ, 11 มกราคม 2565.

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดมาบจันทร์ เช่น การท่องเที่ยวชุมชนหมู่บ้านมาบจันทร์ ห่างจากวัดมาบจันทร์ 2 กม., จุดชมวิวน้ำเขายายดา ห่างจากวัดมาบจันทร์ 14.5 กม., วิหารพระพุทธโสธร ณ ฝายต้นน้ำเขายายดา ห่างจากวัดมาบจันทร์ 15.8 กม., วัดเขาพระบาท ห่างจากวัดมาบจันทร์ 6.6 กม.

การเดินทาง

การเดินทางสะดวก ตาม google maps และใช้เวลา 20 นาทีจากในเมืองจังหวัดระยอง



วัดเขาพระ จังหวัดเพชรบุรี

ที่ตั้ง: หมู่ที่ 1 ตำบลทับคาง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี 76140

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 098-598-9595

ประวัติความเป็นมา

ตั้งชื่อ“วัดเขาพระ” เนื่องจากบริเวณที่ตั้งเป็นเนินภูเขาไม่สูงมากนัก ชาวบ้านมาเจอหินเป็นโคลนเศียรพระบนยอดเขาจึงเรียกว่า “เขาพระ” เมื่อปี พ.ศ. 2500 พระสมุห์สุธรรม ธิราโส (หลวงพ่อบุญ) ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูภาวนาวิริยาจารย์ เมื่อ 5 ธันวาคม 2514 พร้อมด้วยพระอินทร์คา ทั้งสองเป็นศิษย์ของหลวงพ่อด (พระมงคลเทพมุนี) วัดปากน้ำภาษีเจริญ ธนบุรี ได้เดินธุดงค์มาที่บ้านดอนทราย ตำบลทับคาง มีทางแยกเป็นทางเกวียนไปทางทิศตะวันตกจึงเดินตามทางเกวียนต่อด้วยการเดินบุกป่ามาจนถึงเนินเขาพระ พิจารณาว่า ภูเขาแห่งนี้ เป็นที่สงบ สงัด เยียบ เหมาะแก่การเจริญวิปัสสนาปฏิบัติกรรมฐาน จึงพักอาศัยอยู่ที่นี่ โดยใช้กลดกางเป็นที่พักทั้ง 2 รูปต่อมาได้ปลูกสร้างเป็นเพิงที่พักหลังเล็กๆ 2 หลังข้างบนเนินเขา และเผยแพร่การปฏิบัติธรรมได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ประชาชนทั้งในท้องถิ่นและต่างท้องถิ่น ได้ร่วมกันสร้างศาลาเอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ และ เริ่มทยอยจัดสร้างเสนาสนะขึ้นอีกหลายหลังเมื่อพิจารณาเห็นว่าชาวบ้านทั่วไปมีความศรัทธาและเริ่มมาจัดกิจกรรมมากขึ้น หลวงพ่อบุญ (พระครูภาวนาวิริยาจารย์) จึงได้ดำเนินการสร้างวัด ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี จนสามารถสร้างวัด และได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัด เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2510 เมื่อได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดแล้ว พระสมุห์สุธรรม ธิราโส ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดเขาพระรูปแรก พ.ศ.2511 คณะนายทหารพร้อมคณะศรัทธา ได้ร่วมกันสร้างพระอุโบสถ ในปี 2511 ได้กราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 เสด็จเป็นองค์ประธานวางศิลาฤกษ์และกราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร มาทรงยกช่อฟ้าอุโบสถและฝังลูกนิมิต ทรงเสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2516 และทรงปลูกต้นโพธิ์ศรีลังกาไว้ในอุทยานพระพุทธศาสนา 1 ต้น บริเวณวัดเป็นป่าไม้เบญจพรรณ ได้พัฒนาและอนุรักษ์ไว้ ดินอุดมสมบูรณ์²³⁶

พระครูสมุห์ สมบัติ ปกสสโร²³⁷ กล่าวว่า ปัจจุบันนี้ทางวัดสร้างอาคารสถานที่เพื่อใช้ประโยชน์ไม่ได้เน้นที่ความวิจิตรพิสดาร เน้นที่ความพอเพียง ความสงบ ได้จัดกองทุนการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร ทั้งที่เรียนมัธยมศึกษา เรียนบาลี และเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กองทุนในการดูแลพระภิกษุสามเณรอาพาธรวมถึงผู้มาปฏิบัติธรรมด้วย

พระวิปัสสนาจารย์

²³⁶ คณะผู้จัดทำ, หนังสือสวดมนต์ วัดเขาพระ, จังหวัดเพชรบุรี, 2563 หน้า 253-254.

²³⁷ สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ สมบัติ ปกสสโร, เจ้าอาวาส วัดเขาพระ, 13 กุมภาพันธ์ 2565.



รูปภาพประกอบที่
200150 พระครูสมุห์สมบัติ
ปกสโร

พระครูสมุห์ สมบัติ ปกสโร เป็นชาวดำบลทับคาง อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ศึกษาอบรมวิชาวิปัสสนากรรมฐาน ดูแลอุปัฏฐาก หลวงพ่อบุญเรือง สารโท (พระราชปริยัติยากร) เจ้าอาวาสวัดพิชโสภาราม จังหวัดอุบลราชธานี 8 ปี และได้ไปฝึกวิปัสสนากรรมฐานที่ประเทศพม่า เมื่อกลับมาที่บ้านเกิด หลวงพ่อบุญเรืองไปเทศน์ที่จังหวัดเพชรบุรีแล้วเลยไปรับให้ไปช่วยทำงานที่วัดพิชโสภารามอีกครั้งได้ทำงานไม่มีวันหยุดหลวงพ่อบุญเรืองพูดคำว่า “ท่านสงสารลูก” ในความรู้สึกเหมือนเป็นพ่อเป็นแม่ งานสุดท้ายคือถวายชีวิตในการทำงาน ได้ถอดเทปคำบรรยาย คำสอนของหลวงพ่อบุญเรือง จึงเป็นหนังสือเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นตำรา เช่น ตำราการแก้สภาวะอารมณ์ของผู้ปฏิบัติจากประสบการณ์จริงโดยไม่อ้างอิงตำรา เป็นผู้ได้รับสนองงานหลวงพ่อบุญเรือง ทำกุฏิเป็น 100 หลัง อาคารต่าง ๆ เพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ผู้ปฏิบัติธรรมได้สะดวกสบายขึ้น จนกระทั่งหลวงพ่อบุญเรือง มรณภาพ จึงได้

กลับมาอยู่ที่บ้านเกิดจังหวัดเพชรบุรีไม่นาน ได้รับนิมนต์ให้มารับตำแหน่งเจ้าอาวาสที่วัดเขาพระ

แนวทางการปฏิบัติ

การปฏิบัติตามแนวทางของหลวงพ่อบุญเรือง วัดพิชโสภาราม จังหวัดอุบลราชธานี คือ สติปัฏฐาน 4 บริกรรมพอง-ยุบ ตามที่ได้รับการอบรมสั่งสมประสบการณ์ จากหลวงพ่อบุญเรือง และครูบาอาจารย์ในสายพอง-ยุบ กำหนดการเดิน ยืน นั่ง นอน อยู่กับความสงบ หลักในการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เน้นความพอเพียง



รูปภาพประกอบที่ 201 พระสงฆ์ และอุบาสก อุบาสิกา ทำวัตร สวดมนต์

ระเบียบการอบรม

ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สามารถเข้ามาได้ตลอดเวลา ไม่มีจัดเป็นคอร์ส พร้อมเมื่อไรก็เข้ามาปฏิบัติ ขอให้มาพร้อมกับศรัทธาที่จะปฏิบัติ ถ้าต้องการบวชชิต้องปฏิบัติให้ดู 7 วันก่อน ต้องมีความตั้งใจจริงในการศึกษาปฏิบัติ เพื่อหาทางพ้นทุกข์

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 1512 พระอุโบสถ

พระอุโบสถ สร้างอยู่บนยอดเขา เป็นอุโบสถ ๒ ชั้น มีประตูด้านหน้าและด้านข้าง ชั้นบนเป็นสถานที่ประดิษฐานพระประธาน ชั้นล่างเป็นที่พักผู้ปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 1523 พระประธานในพระอุโบสถ

พระประธานในพระอุโบสถ “พระพุทธรูปพลวิมลเนรมิตประสิทธิ์สุขประชา”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาทรงยกช่อฟ้าอุโบสถและฝังลูกนิมิต เสด็จมาพร้อมด้วยพระเจ้าลูกยาเธอทั้ง 2 พระองค์ เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ.2516



รูปภาพประกอบที่ 1545 เจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ รูปภาพประกอบที่ 1534 ธรรมรัตนเจดีย์



รูปภาพประกอบที่ 1556 ศาลาเอนกประสงค์



รูปภาพประกอบที่ 1567 บริเวณกุฏิ ที่พักสงฆ์ ผู้ปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 1578 บริเวณกุฏิ ที่พัทสงฆ์ ผู้ปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 1589 ภาพมุมสูง บริเวณเนินวัดเขาพระ

กิจกรรม

กิจกรรมประจำปี:

- 30-31 ธ.ค.- 2 ม.ค. ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ข้ามปี
- 13 ก.พ. วันบูรพาจารย์, 11-20 ก.พ. ปรีวาสนกรรมปฏิบัติธรรมบวชนกขัมมะ
- 4-7 มี.ค ปฏิบัติธรรมประจำเดือน
- 10-24 เม.ย บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนถวายเป็นพระราชกุศล
- 14-23 พ.ค. ปฏิบัติธรรมวันวิสาขบูชาและวันอัฐมีบูชา
- 3-6 มิ.ย ปฏิบัติธรรมถวายเป็นพระราชกุศลสมเด็จพระราชินี

- 12-17 ก.ค ปฏิบัติธรรมวันอาสาฬหบูชา – เข้าพรรษา 28-31 ก.ค ปฏิบัติธรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา ร.10
- 11-15 ส.ค. ปฏิบัติธรรมวันแม่ถวายเป็นพระราชกุศลร่วมกับวัดเวฬุวนาราม
- 2-5 ก.ย. ปฏิบัติธรรมประจำเดือน
- 10 ต.ค. ตักบาตรวันออกพรรษา 4-23 ต.ค. บรรพชาอุปสมบทหมู่ถวายเป็นพระราชกุศล
- 4-7 พ.ย ปฏิบัติธรรมประจำเดือน
- 1-10 ธ.ค ปฏิบัติธรรมวันพ่อ ถวายเป็นพระราชกุศลร่วมกับวัดเขาสมอระบั้ง

กิจกรรมประจำวัน: สวดมนต์ ไหว้พระ ปฏิบัติธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ไหว้พระ ขอพร กราบสักการะพระบรมสารีริกธาตุ

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววิถีพุทธ เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางด้านศาสนา คุณค่าทางด้านสุนทรียะ หรือความงาม (มิติเชิงสุนทนาการ) และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางด้านการศึกษา คุณค่าทางด้านสังคม และเรียนรู้แนวทางการดำเนินชีวิต ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดเขาพระเป็นสถานปฏิบัติธรรม มีเสนาสนะ โบสถ์ วิหาร เจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ศาลาเอนกประสงค์ กุฏิ ที่พักผู้ปฏิบัติธรรม สร้างจากความศรัทธาของคณะญาติโยมที่มีต่อพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เพื่อการสั่งสมบุญบารมี เพื่อความสุขในปัจจุบันและในอนาคต เป็นบันไดไปสู่สวรรค์ ก้าวพ้นอบายภูมิ เพื่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว วัดเขาพระจัดโครงการปฏิบัติธรรมต่างๆ ทุกเดือน เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เพื่อกล่อมเกลাজิตใจเด็ก เยาวชน เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการปฏิบัติธรรม สวดมนต์ไหว้พระทุกวัน ทำให้จิตใจพบความสงบเย็น ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสุนทนาการควบคู่ไปกับการเรียนรู้

สิ่งอำนวยความสะดวก : สถานที่พัก โรงอาหาร ศาลาปฏิบัติธรรม ลานจอดรถ สถานที่กว้างขวาง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดเขาพระ เช่น ถ้ำเขาย้อย ห่างจากวัดเขาพระ 9.4 กม., ถ้ำเขาหลวง ห่างจากวัดเขาพระ 28.9 กม., อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (เขาวัง) ห่างจากวัดเขาพระ 27.4 กม., วัดพระพุทธไสยาสน์ ห่างจากวัดเขาพระ 27.4 กม. วัดเขาตะเครา ห่างจากวัดเขาพระ 24.1 กม. ศูนย์วิปัสสนาพุทธวิปัสสนา ห่างจากวัดเขาพระ 23.7 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว ไปตาม Google Maps หรือรถยนต์โดยสาร

วัดท่าเสด็จ จังหวัดกาญจนบุรี

ที่ตั้ง: ตำบลจรเข้เผือก อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี 71260

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 081-981 3915

เฟซบุ๊ค: สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 1 วัดท่าเสด็จ

: สถาบันเพาะกล้าคุณธรรม - วัดท่าเสด็จ

ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดท่าเสด็จเป็นวัดที่มีความเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ประมาณปี พ.ศ.2416 – 2431 ครั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จประพาสไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ระหว่างทางทรงเยี่ยมราษฎร ที่อาศัยบริเวณริมฝั่งแม่น้ำแควน้อยเชื่อมต่อกับปากน้ำลำภาชี ชาวบ้านจึงเรียกท่าน้ำที่ทรงเสด็จในครั้งนั้นว่า “ท่าเสด็จ” และได้ร่วมกันพัฒนาจัดตั้งชุมชน “บ้านท่าเสด็จ” อีกทั้งมีการจัดสร้าง “สำนักสงฆ์ท่าเสด็จลำภาชี” ในช่วงประมาณปี พ.ศ.2476 โดยชาวบ้านได้อาราธนานิมนต์พระสงฆ์เถรธรรม สิริสาโร เป็นพระธุดงค์มาพำนักดูแลสำนักสงฆ์ท่าเสด็จลำภาชี โดยมีการสร้างเสนาสนะของสำนักสงฆ์อยู่ด้านทิศตะวันตกของวัดท่าเสด็จ ในปัจจุบันผู้นำชาวบ้านในยุคนั้นได้แก่ นายฟัก ศรีท้วม (บิดาของนายแฟง ศรีท้วม), นายหมวดดี แยมวงษ์ (บิดาของนายมะณี แยมวงษ์), นายเจียง ชะวาลา นางไกร คณา นายมัย ประกอบแสง นางม้วน ภูมมา และราษฎรชาวบ้านท่าเสด็จอีกหลายคน ได้ร่วมกันทำแนวเขตที่ดินของสำนักสงฆ์ท่าเสด็จลำภาชีอย่างกว้างขวางนับกว่าร้อยไร่ มีการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องเช่น สร้างสำนักสงฆ์และใช้เป็นป่าช้าในที่ดินด้านตะวันตก แต่เนื่องจากจำนวนพระสงฆ์ มีไม่มากในบางช่วงก็ขาดแคลนพระ ชาวบ้านจึงแบ่งแนวที่ดินของวัดไปดูแลรับผิดชอบ เพื่อมิให้สูญหายด้วยการออกเอกสารแบบครอบครองที่ดิน ต่อมาได้แก้ไขปัญหาพระภิกษุขาดแคลนนํ้าจึงมีการขยับขยายและสร้างเสนาสนะด้านตะวันออกบริเวณใกล้ลำน้ำลำภาชี จนกระทั่งสำนักสงฆ์ได้รับจัดตั้งให้เป็นวัดท่าเสด็จในปี พ.ศ.2482 และตั้งโรงเรียนบ้านท่าเสด็จในปี พ.ศ.2483 ตามลำดับ ทั้งนี้ที่ดินของวัดที่บรรพบุรุษได้กันแนวเขตไว้นั้น รุนลูกหลานได้ถวายให้เป็นที่ดินวัดท่าเสด็จบางแปลงตามความสมัครใจ²³⁸ วัดท่าเสด็จ เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 1 ทางวัดได้จัดให้มีการปฏิบัติธรรมสำหรับพระภิกษุและประชาชนทั่วไปเป็นประจำอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

พระครูเกษมกาญจนสิทธิ์ (ศักดิ์ดา เขมจาโร)²³⁹กล่าวว่าศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดท่าเสด็จแห่งนี้ เป็นต้นแบบ “สถาบันเพาะกล้าคุณธรรม” อบรมเยาวชน มีโครงการอบรมร่วมกับส่วนราชการต่างๆ

พระวิปัสสนาจารย์

²³⁸ ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศคณะสงฆ์ภาค 14, วัดท่าเสด็จ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <https://www.sangha14.org/index.php?url=temple&id=934> [15 มกราคม 2565]

²³⁹ สัมภาษณ์ พระครูเกษมกาญจนสิทธิ์ (ศักดิ์ดา เขมจาโร), เจ้าอาวาสวัดท่าเสด็จ, 20 มกราคม 2565.



รูปภาพประกอบที่ 210
พระครูเกษมกาญจนสิทธิ์

พระครูเกษมกาญจนสิทธิ์ ฉายา เขมจาโร ชื่อเดิม ศักดิ์ดา นามสกุล อินทนิลชัย เกิดวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508 เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย อุปสมบท วันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2528 พระอุปัชฌาย์ พระครูเกษมธรรมนันท์ พระกรรมวาจาจารย์ พระครูปลัดประพันธ์ พระอนุสาวนาจารย์ พระครูสมุห์อวยพร อุปสมบท ณ วัดดอนยายหอม ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม วุฒิการศึกษา (สูงสุด) พธ.บ.กิตติมศักดิ์ จาก สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาฐานะ (ชั้นสูงสุด) นักธรรมชั้นเอก เป็นพระธรรมทูตใน ประเทศฝ่ายบริหาร

หลักในการปฏิบัติ

หลักปฏิบัติ คือศูรูปคุณนาม ดูกายดูใจ รู้ว่าเรากำลังทำอะไร กำลังทำหน้าที่อะไรหน้าที่ของ “ข้าพระพุทธเจ้า” ไปวัด ไปช่วยเหลือหลวงพ่อ ทำหน้าที่บูชาคุณธรรมด้วยใจเป็นบุญ บุญคือคุณค่า ทางด้านจิตใจ ทำด้วยใจ เป็นบุญ คำว่ากุศลแปลว่าความฉลาด ความรู้ การรู้ รู้โดยสำนึก รู้ว่ามีหน้าที่ อะไร ต้องทำอะไร เป็นการทำหน้าที่ด้วยความสำนึก คุณธรรมจะเข้าถึงได้ต้องรู้คุณค่า การช่วยวัด กวาดลานวันถือว่าเป็นบุญคุณ แต่ถ้ากวาดบ้านเราเอง ทำด้วยใจเป็นบุญ ต้อง “ทำหน้าที่ด้วยความ สำนึก ไม่ใช่แค่สำนึกในหน้าที่”

หลักคือ มีศีลธรรมเป็นหน้าที่ ศักดิ์ศรีคือคุณธรรม ใช้ชีวิตทำหน้าที่ด้วยความสำนึก บูชาคุณธรรม ทำหน้าที่ด้วยความประพฤติกุศลธรรม





รูปภาพประกอบที่ 15911 อบรมเยาวชน

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 1602 พลับพลารูปปั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว



รูปภาพประกอบที่ 1613 ศาลาปฏิบัติธรรม ทำกิจกรรมต่างๆ



รูปภาพประกอบที่ 1624 ห้องปฏิบัติธรรมพระสังฆาธิการ



รูปภาพประกอบที่ 1635 เรือนรับรองผู้ปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 1646 เรือนพักผู้ปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 1657 บริเวณท่าเสด็จ

ท่าเสด็จ ทำหน้าที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เสด็จขึ้นจากเรือทรงเยี่ยมราษฎรบริเวณนี้

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: งานปรีวาสกรรม วันที่ 23 มกราคม ของทุกปี

กิจกรรมประจำวัน: สวดมนต์ ทำวัตร ปฏิบัติธรรม โครงการอบรมต่างๆ

กิจกรรมการท่องเที่ยว: -

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัดเหล่านี้นจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ **คุณค่าที่เป็นรูปธรรม** (มิติเชิงสันทนการ) เช่น ชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไหว้พระ ขอพร และ**คุณค่าที่เป็นนามธรรม** (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม และความเชื่อและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดท่าเสด็จเป็นสถานลานประเพณีวัตรปฏิบัติธรรม สำหรับพระภิกษุและญาติโยม ผู้ใฝ่ใจในการศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา สัมมอบรมสร้างบุญกุศล บารมี ปราศรัยทางพันทุกซ์ตามแนวทางในพระพุทธศาสนา เป็นสถาบันบ่มเพาะต้นกล้าคุณธรรม เยาวชน สำนึกรู้ในหน้าที่ ทำหน้าที่ด้วยความสำนึก ทำด้วยใจที่มีคุณธรรม ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงเป็นไปเพื่อการรู้จักทุกซ์และวิธีการดับทุกซ์ ตลอดจนการพัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

สิ่งอำนวยความสะดวก : สถานที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ลานจอดรถ

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดท่าเสด็จ เช่น **วัดหินแท่นลำภาชี** ห่างจากวัดท่าเสด็จ 31 กม., **วัดถ้ำเสือ** ห่างจากวัดท่าเสด็จ 31 กม., **วัดถ้ำพุนหัว** ห่างจากวัดท่าเสด็จ 26.9 กม., **วัดพุทธกาญจนมุนี** ห่างจากวัดท่าเสด็จ 16.8 กม., **วัดถ้ำอ่างหิน** ห่างจากวัดท่าเสด็จ 14.8 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว เดินทางตาม Google Maps หรือรถโดยสารประจำทาง

วัดนิโรธรังสี จังหวัดพังงา

ที่ตั้ง: บ้านพองแดง ตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา 82120

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 089-908 8024

ประวัติความเป็นมา

วัดนิโรธรังสี (วัดควน) เมื่อราวปี พ.ศ. 2490 มีพระกัมมัญฐาน คณะธรรมยุติได้ออกธุดงค์ประกาศธรรมวินัยฝ่ายปฏิบัติและวิปัสสนา มีหัวหน้าคณะ คือ พระอาจารย์อำพันธ์ จิรวมโก สงฆ์กลุ่มนี้ได้เดินทางเข้ามาพักแรมที่บ้านท้ายเหมืองนี้ เมื่อได้เข้าพักแรมและอบรมประชาชนในละแวกนี้จนบังเกิดความเลื่อมในปฏิปทาของท่าน จึงมีผู้นิมนต์ท่านและคณะให้ประจำอยู่ ณ ตำบลแห่งนี้ ประชาชนทั้งหลายจึงได้จัดหาสถานที่ที่เหมาะสมในการที่จะตั้งที่พักสงฆ์ขึ้น โบราณสถานของวัด มีสิ่งปลูกสร้าง เช่น ศาลาการเปรียญและกุฏิ พระอาจารย์วิชาญ ชันติญาโน เป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. 2507-พ.ศ. 2546²⁴⁰ เจ้าอาวาสวัดรูปปัจจุบัน พระครูพิลาสสมาจาร (หลวงพ่อสะอั้น จารุวิโส) เจ้าคณะตำบลตลาดใหญ่ เขต 3 เจ้าของที่ดินแห่งนี้เป็น นายจรูญ กรวยสมบุรณ์ ถวายให้ 42 ไร่ และที่ราชพัสดุถวายให้อีกด้านล่าง 3 ไร่กว่า²⁴¹

พระครูพิลาสสมาจาร²⁴² กล่าวเพิ่มเติมว่า สมัยก่อนเรียกว่า วัดควนดิน ขอดจดทะเบียนเป็นวัดถูกต้องเมื่อปี พ.ศ. 2526 เปลี่ยนชื่อเป็น วัดนิโรธรังสี หลวงปู่วิชาญ เจ้าอาวาสผู้ก่อตั้งวัดองค์ก่อนเป็นลูกศิษย์และเป็นเลขาหลวงปู่เทศก์ เทศรังสี ซึ่งสมัยนั้นเป็นเจ้าของคณะจังหวัดภูเก็ต หลังจากหลวงปู่วิชาญ ละสังขารเมื่อปี พ.ศ. 2546 จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ได้สร้างกุฏิเพิ่ม พร้อมทั้งซ่อมแซมกุฏิเก่าๆ ที่สร้างไว้ และปลูกต้นไม้เป็นหลัก เน้นธรรมชาติ

²⁴⁰ ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ, ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.me-fi.com/tourismdb/Seniortourists-ust/data>, [6 กุมภาพันธ์ 2565.]

²⁴¹ สัมภาษณ์ พระครูพิลาสสมาจาร, เจ้าอาวาสวัดนิโรธรังสี, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

²⁴² สัมภาษณ์ พระครูพิลาสสมาจาร, เจ้าอาวาสวัดนิโรธรังสี, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

พระวิปัสสนาจารย์



รูปภาพประกอบที่ 1668
พระครูพิศาลสมาจาร

พระครูพิศาลสมาจาร หรือ หลวงพ่อสะอั้น เป็นชาว จังหวัดนครศรีธรรมราช บวชเมื่อปี พ.ศ. 2522 แล้วมา ศึกษาพระธรรมวินัยที่วัดนิโรธรังสีแห่งนี้ ได้รับการ แต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัด หลังจากหลวงปู่วิชาญ ละ สังขารเมื่อปี พ.ศ. 2546 ชอบปลูกต้นไม้เป็นหลัก ไม่ได้ เรียนที่ไหน เป็นประสบการณ์โดยตรงจนรู้ใจกันกับ ต้นไม้ บางชนิดไม่มีในตำรา หลวงพ่อสะอั้น มีศิลปะใน การบรรยายธรรมแบบพื้น ๆ เข้าใจง่าย มีความจำดีมาก หลวงพ่อบอกว่าไปอธิษฐานที่ต้นพระศรีมหาโพธิ์ของ พระอานนท์ อยากมีความจำดีขอเพียงเศษเสี้ยวหนึ่ง ของพระอานนท์ จะได้นำเรื่องราวที่อินเดียไปบอกญาติโยม ที่เมืองไทย เพราะพระอานนท์มีความจำเป็นเลิศ เป็น

พหูสูตร จดจำคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ได้ทั้งหมด หลังจากท้ออธิษฐาน หลวงพ่อสะอั้นก็จำเรื่องราว ต่างๆ ในประเทศอินเดียตามที่โกศปุศให้ฟังได้หมดแล้วมาเล่าต่อให้ญาติโยมฟังเป็นบทกลอน คล้อง จอง นำฟัง หลวงพ่อบอกว่าสมัยก่อนจะเปลี่ยนชื่อ แต่เมื่อต้มน้ำชาไปถวายให้หลวงพ่อดิเรกถวาย ดร. ชัยชาญ ศิษย์หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี มาจากหินหมากเป้งด้วย ถามชื่อว่าชื่ออะไร หลวงพ่อว่าชื่อสะอั้น ดร.ชัยชาญว่าชื่อนี้ดี บ่งบอกถึงความทุกข์

แนวทางการปฏิบัติ

วัดนิโรธรังสีเป็นสถานปฏิบัติธรรมมาตั้งแต่สมัยหลวงปู่วิชาญ ท่านเป็นลูกศิษย์ของหลวง ปู่เทสก์ เทสรังสี ได้รักษาข้อวัตรปฏิบัติตามครูบาอาจารย์ไว้เหมือนปกติ ใช้คำบริการ “พุทโธ” วัตร ปฏิบัติแบบสายพระป่า ฉ้นมือเดียว ส่วนการปฏิบัติสำหรับฆราวาส สอนให้รู้จักศีล 5 ให้เข้าใจชัด โยมไม่ค่อยรับศีลเพราะกลัว เพราะไม่เข้าใจเรื่องศีล “ศีลคือชีวิต ชีวิตคือศีล” ต้องรักษา คนที่รักชีวิต เช่นศีลข้อที่ 1 พระพุทธเจ้าสอนให้รักษา คือรักษาชีวิต ถ้ารักษาศีลข้อที่ 1 ชีวิตเราก็จะไม่ถูกทำลาย และชีวิตทุกชีวิตจะไม่ถูกทำลาย ที่เขาผูกคอตาย ยิงตัวตาย เพราะไม่เข้าใจเรื่องศีล ถ้าเข้าใจจะไม่ทำ อย่างนี้ ศีลคือชีวิต ชีวิตคือศีล ถ้าไม่มีศีล ชีวิตก็ไม่ปลอดภัย ศีลข้อที่ 1 รักษาชีวิตเรา และทุกชีวิตด้วย เมืองไทยถ้าปกครองด้วยศีล 5 ต้องเป็นมหาอำนาจ ทุกประเทศจะกลัวเมืองไทย จะมาดูงานประเทศ ไทย เศรษฐกิจเมืองไทยจะดี ศีลข้อที่ 2 ศีลคือทรัพย์ ทรัพย์คือศีล พระพุทธเจ้าสอนให้รักษาศีล คือ รักษาทรัพย์ ทรัพย์การบุคคลก็คือทรัพย์ ทรัพย์การบุคคลเป็นคนดี ไม่เป็นผู้ร้าย ไม่ลักขโมย ไม่ทุจริต ไม่ฉ้อโกง เกิดอริยทรัพย์คือความดีด้วย ศีลข้อที่ 3 พระพุทธเจ้าหมายถึงครอบครัว ศีลคือครอบครัว ครอบครัวคือศีล ต้องการให้ครอบครัวมีความสุข ถ้าไม่มีศีลข้อ 3 ครอบครัวจะมีความสุข บ้าน ใหญ่โต มีหน้าที่การงาน มีตำแหน่ง แต่ไม่มีความสุขเพราะอะไร ถ้าไม่มีศีล สามิ ภรรยานอกใจกัน ถ้า มีศีลข้อ 3 ปัญหาในครอบครัวไม่เกิดขึ้น ถ้าต้องการให้ครอบครัวมีความสุขต้องมีศีลข้อที่ 3 หลวงพ่ออีก

คิดมาตั้งนานว่าจะทำอะไรให้โยมรับศีล ศีลข้อที่ 4 ศีลคือวาจา วาจาคือศีล ถ้าไม่มีศีลก็เชื่อว่าจាកันไม่ได้ ยิ่งใช้เทคโนโลยี ก็หลอกกันแบบเทคโนโลยี ต้มตุ๋นกันทางเทคโนโลยี ถ้าเรารักษาวาจาไม่ได้แล้วใครจะรักษา ศีลข้อที่ 5 ศีลคือสุภาพพณามัยของเรา ยาเสพติดไม่มี สุรายาเมาต่างๆไม่มี สุภาพก็แข็งแรง เป็นคุณสมบัติทรัพยากรที่ดีไม่ต้องลงทุนมาก ลงทุนด้วยศีล 5 ดีทั้งหมด ครอบครัวยู่งัยเป็นสุข พุดจาเชื่อถือกันได้ สุภาพก็แข็งแรง ไม่มีโจรผู้ร้าย ถ้ามีศีลจะเป็นเกราะเครื่องป้องกันคุ้มครอง ถ้าไปฆ่าคนมาจะมานั่งสมาธิได้หรือไม่ ถ้าไม่มีศีลมานั่งหลับตาจิตตกทันที จิตไม่นิ่ง คนที่มีศีลเข้าสมาธิได้เร็ว หลวงพ่อสะอื้นพูดเรื่องนี้มา 20 ปีแล้ว ก่อนจะมีการรณรงค์เรื่องศีล 5 การนั่งสมาธิแล้วแต่ใครถนัดคาบิรกรรมอะไร แต่อย่าใช้หลายอย่าง ใช้เพียงให้จิตสงบพอ จะใช้ลมหายใจ หรือพุทโธ ก็ใช้อย่างเดียว เพราะจิตอันเดียว ถ้าหลายเรื่องจะฟุ้งซ่าน อย่างไรก็ตามขอให้ให้มีศีล 5 ก่อน ถ้าไม่มีศีล 5 ไม่เข้าใจศีล 5 พื้นฐานความเป็นมนุษย์สมบัติไม่มี อย่าไปสอนภาวนาสมาธิเลย ถ้าเข้าใจเรื่องศีล 5 จะง่ายที่สุด เป็นเอง เป็นเร็ว อัตโนมัตินี้ของเขาก่อนมีศีล ความเมตตา มี คุณธรรมมี สมาธิเกิด และทำปัจจุบันให้ดีที่สุด²⁴³

ระเบียบการอบรม

เข้ามาปฏิบัติธรรมได้ตลอดเวลาทุกวัน จะมีคอร์สการปฏิบัติมี 3 วัน 5 วัน 7 วัน ทุกวันพระถือศีลอุโบสถ วันหนึ่งคืนหนึ่ง เดียวนี้ไม่ได้นอนที่วัด ตอนเย็นก็กลับบ้านแล้วลาศีลตอนเช้าที่บ้านสำหรับพระที่จะมาอยู่ต้องผ่านการบวชเป็นผ้าขาวก่อน 1 เดือน ตั้งแต่เวลา 04.00 ทำวัตร สวดมนต์ เวลา 05.30 น. ออกบิณฑบาต เวลา 15.00 น.กวาดลานวัด ตอนเย็น ทำวัตร สวดมนต์ ฟังเทศน์อบรมนั่งสมาธิ เวลา 19.00 -21.00 น.

²⁴³ สัมภาษณ์ พระครูพิลาสสมาจาร, เจ้าอาวาสวัดนิโรธรังสี, 6 กุมภาพันธ์ 2565.



รูปภาพประกอบที่ 1679 การฝึกปฏิบัติของผู้ปฏิบัติธรรม

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 16820 โบสถ์ และศาลาปฏิบัติธรรม

โบสถ์ และศาลาปฏิบัติธรรม อยู่ในอาคารเดียวกัน ชั้นบนเป็นที่ทำสังฆกรรมที่สำคัญ เช่น อุปสมบท สวดปาฏิโมกข์ ชั้นล่างเป็นหอฉัน ทำบุญในโอกาสต่างๆ



รูปภาพประกอบที่ 1702 พระประธานศาลาปฏิบัติธรรม รูปภาพประกอบที่ 16921 รูปปั้น หลวงปู่วิชาญ ชันติญาณโน



รูปภาพประกอบที่ 1713 กุฏิพระสงฆ์



รูปภาพประกอบที่ 224 กุฏิพระสงฆ์



รูปภาพประกอบที่ 1725 ต้นเทพทาร์ พันธ์ไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัดพังงา



รูปภาพประกอบที่ 1736 บริเวณพื้นที่ป่าภายในวัด

หลวงพ่อดำเริ่มปลูกป่าเมื่อปี พ.ศ. 2546 ใช้เวลาดูแล 5 ปี ต้นไม้ 1 มารดน้ำต้นไม้กว่าจะ
รอดหมดทั้งแปลง หลังจาก 5 ปีก็ปล่อยตามธรรมชาติ



รูปภาพประกอบที่ 1747 บริเวณพื้นที่ป่า ภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 1758 ภาพมุมสูง



รูปภาพประกอบที่ 1769 ภาพมุมสูง

ภาพมุมสูง วัดนิโรธรังสี เป็นวัดที่มีป่าไม้ อยู่ท่ามกลางชุมชนหรือตลาด

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ทำบุญ ตักบาตร ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทำวัตร สวดมนต์ ฟังเทศน์ นั่งสมาธิ ตั้งแต่เวลา 19.00 – 01.00 น.

กิจกรรมประจำวัน: ทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว: -

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัดจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ **คุณค่าที่เป็นรูปธรรม** (มิติเชิงสันตนาการ) เช่น ชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไหว้พระ ขอพร และ**คุณค่าที่เป็นนามธรรม** (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม และความเชื่อและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดนิโรธรังสี พระสงฆ์ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ หลวงพ่อสะอั้นเจ้าอาวาส เต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตาและมีความรอบรู้เรื่องพืชพรรณไม้ สถานที่เงียบสงบและร่มรื่นต้นไม้ใหญ่ปกคลุมทั้งวัด เป็นวัดที่อยู่ในอำเภอแต่บรรยากาศเหมือนในป่า เย็นสบาย ผู้ที่มาปฏิบัติธรรม เมื่อได้ปฏิบัติแล้วจะได้ประโยชน์ในปัจจุบัน²⁴⁴ พระพุทธเจ้าสอนให้ทำประโยชน์ในปัจจุบันให้ได้ก่อน ถ้าทำได้ทุกประโยชน์ก็จะสำเร็จ คือในชีวิตปัจจุบัน การกระทำทุกอย่าง การงาน การศึกษาเล่าเรียน ทุกคนทำหน้าที่ของตนให้ดี รักษาทรัพย์ รักษาการงาน รักษาภักตมิตรไมตรีคบคนชั่ว การเลี้ยงชีวิตตนตามสมควรกับกำลังทรัพย์ที่หามาได้ไม่ให้ผิดเคืองพุ่มเฟิยฉิม เมื่อมาวัดถือศีล นั่งสมาธิให้ดี พຽນนี้ก็เป็นปัจจุบัน ปีหน้าก็เป็นปัจจุบันอีกแล้ว เราจะไม่เสียประโยชน์ แต่คุณรอพຽນนี้ค่อยทำ มะรืนค่อยทำ ปีหน้าค่อยทำ ก็ได้ประโยชน์เลย รอผัดวันประกันพรຽง ถ้าทำวันนี้เสร็จทุกวันนี้ ไม่ต้องไปห่วงที่ผ่านมาแล้วว่าเสียตาย ที่ยังมาไม่ถึงก็ไม่ต้องกังวล ส่วนใหญ่คนจะพลาดตรงนี้ทั้งนั้น ถ้าทำได้ก็สำเร็จทุกอย่าง เพราะวันนี้พຽນนี้มันเวลาเดียวกัน เราต้องรับผิดชอบหน้าที่ รู้จักหน้าที่ ทำหน้าที่ให้ถูกต้อง ไม่บกพร่องต่อหน้าที่ ไม่ก้าวก่ายหน้าที่คนอื่น มีความสุขทุกคน คนที่มีสมาธิ ความจำจะดี

วัดนิโรธรังสีเป็นวัดที่มีป่าไม้ อยู่ท่ามกลางชุมชนหรือตลาดก็ว่าได้ มีป่าเทพทาไร²⁴⁵ หลวงพ่อสอนให้มัสติในชีวิตประจำวัน การเดินจงกรมเป็นการออกกำลังกายไปในตัว ปฏิบัติแล้วดีขึ้นทำให้เราจะได้หลายอย่าง ปล่อยวาง สติสำคัญ โดยเฉพาะตอนขับรถ เคยเกิดอุบัติเหตุ ชีวิตเราไม่รื้อยเปอร์เซ็นต์แล้วต้องใช้เครื่องช่วยฟัง แต่หาทางให้อยู่ได้ในการใช้ชีวิตประจำวัน ตอนนั้นเดินสายบุญแล้วเราผ่านความเป็นความตายมาเยอะแล้วมันโหด ถ้าเราตายไปตอนนั้นไม่รู้อาจจะเป็นอย่างไร จิตเราฟุ้งซ่าน ถ้าเรามีสติสมาธิอยู่ เรารู้ให้อยู่กับปัจจุบัน เราปล่อยวางแล้ว เราทำบุญ และหลวงพ่อบอกว่า “ทำจิตให้นิ่ง อย่าวิ่งไปตามอารมณ์” อารมณ์สำคัญ อย่าปรุงแต่งไปตามอารมณ์ ²⁴⁶ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงเป็นไปเพื่อการรู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ตลอดจนการพัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

²⁴⁴ สัมภาษณ์ หลวงพ่อสะอั้น จารุวิโส, เจ้าอาวาสวัดนิโรธรังสี, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

²⁴⁵ สัมภาษณ์ คุณภาวนา เจริญ ขาวท้ายเหมือง ผู้ปฏิบัติธรรม วัดนิโรธรังสี, 6 กุมภาพันธ์ 2565

²⁴⁶ สัมภาษณ์ นางสาวอุษา อันติมานนท์ ข้าราชการครูบ้านญู ขาวท้ายเหมือง, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

สิ่งอำนวยความสะดวก: ศาลาปฏิบัติธรรม ที่พักผู้ปฏิบัติธรรม ลานจอดรถ ห้องน้ำ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง:

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดนิโรธรังสี เช่น วัดเทสก์ธรรมนาวา (วัดท่าไทร) ห่างจากวัดนิโรธรังสี 5.5 กม., วัดมณีศรีมหาธาตุ ห่างจากวัดนิโรธรังสี 38.1 กม., อุทยานแห่งชาติเขาหลัก ห่างจากวัดนิโรธรังสี 30.3 กม., วัดลุมพินี ห่างจากวัดนิโรธรังสี 7.6 กม., หาดท้ายเหมือง ห่างจากวัดนิโรธรังสี 2.5 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว ตาม Google Maps หรือรถยนต์โดยสารประจำทาง



วัดป่าสุญญตา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ที่ตั้ง: ตำบลหนองตาแต้ม อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77120

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 084 323 7377, 086-925 0483

เว็บไซต์: <https://www.watpasunyata.com/>

ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดป่าสุญญตา²⁴⁷ เริ่มจากคุณลุงสนิท พลอยน้อย กับ คุณป้าอำไพ พลอยน้อย เป็นคนชอบทำบุญปฏิบัติธรรม ทั้งสองท่านไปปฏิบัติธรรมที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ บ่อยๆ และเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อบุญญานันท์ภิกขุ เจ้าอาวาสในขณะนั้น จึงมีความสนิทสนมกับท่านเจ้าคุณ และได้ฟังคำสอนของท่านอาจารย์พุทธทาส เกี่ยวกับการฝึกเด็กๆ ให้สนใจธรรมะว่า " ถ้าเราฝึกอบรมเด็กจำนวน 100 คน ได้สัก 1 คนก็ดีแล้ว " ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของคุณลุง ที่อยากให้มีสถานที่ไว้ปฏิบัติธรรมสำหรับเด็กๆ ในมูลนิธิ ซูชีพ-สนิท พลอยน้อย และเด็กๆ ในพื้นที่อำเภอปราณบุรี และอำเภอใกล้เคียงภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมไปถึงจังหวัดใกล้เคียง จะได้มีสถานที่ปฏิบัติธรรม คล้ายกับที่สวนโมกข์และวัดชลประทานรังสฤษฎ์ จึงได้ถวายที่ดินให้กับหลวงพ่อบุญญานันท์ภิกขุ ในปี 2530 สถานที่แต่เดิมเป็นไร่สับปะรด ไม่มีต้นไม้ใหญ่ ดินแห้งแล้งมาก คุณลุงกับคุณป้าได้ฟังพระราชดำรัสของในหลวง ร. 9 เกี่ยวกับการปลูกหญ้าแฝกชะลอน้ำ บำรุงดิน จึงเริ่มจากจอบคนละอัน เกลี่ยดินทีละชั้นเพื่อชะลอการไหลของน้ำ ขนทรายจากทะเลปากน้ำปราณมาไว้ชั้นบนสุดเพื่อช่วยซับน้ำ เป็นการเตรียมดินพร้อมปลูกต้นไม้ สร้างความร่มรื่นให้พื้นที่ โดยการสนับสนุนพันธุ์ไม้จากกรมป่าไม้ คุณลุงกับคุณป้าไปรับพันธุ์ไม้เองที่ห้วยยางมาปีละ 5,000 ต้น เป็นเวลา 3 ปีติดต่อกัน ต้นไม้ค่อยๆ เติบโตใหญ่มาจนถึงปัจจุบันนี้

วัดป่าสุญญตา²⁴⁸ นั้นเดิมเรียกว่า “ที่พักสงฆ์อาศรมสุญญตา” หลวงพ่อบุญญานันท์ภิกขุ พร้อมลูกศิษย์ได้มาจัดกิจกรรมพานักศึกษาเข้าค่ายปฏิบัติธรรม อบรมจริยธรรมสามเณรและเยาวชน เป็นที่รู้จักของสาธุชนทั่วไปส่งลูกหลานมาอบรม พระอธิการคัมภีร์ญาณเล่าเพิ่มเติมว่า ช่วงระยะหนึ่งด้วยเหตุปัจจัยทางอาศรมสุญญตาขาดพระมาอยู่ดูแลมีแต่แม่ชี หลวงพ่อบุญญานันท์ภิกขุ เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ให้พระมหาจำรูญ มาอยู่ดูแลไม่นาน พระมหาจำรูญได้เดินทางมาที่สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพราะเคยจำพรรษาอยู่ด้วยกัน ประจวบที่สถานที่อาศรมสุญญตาว่างดูแลไม่ไหว อาตมาในขณะนั้นมีพรรษาได้ 26 พรรษา มีความคิดจะหาที่อยู่ใหม่สักแห่งหนึ่ง จึงได้เดินทางมาที่ที่พักสงฆ์อาศรมสุญญตาแห่งนี้ เมื่อ พ.ศ. 2551 พร้อมพระมหาจำรูญ เมื่อมาถึงพระมหาจำรูญได้อธิบายแนะนำสถานที่ต่างๆ ภายในวัด ตามประสบการณ์ที่เคยอยู่ก่อน แล้วเดินทางกลับ จึงได้บริหารดูแลต่อมา และดำเนินการขออนุญาตตั้งเป็น “วัดป่าสุญญตา” เมื่อปีพ.ศ. 2556

²⁴⁷ วัดป่าสุญญตา, ประวัติของวัดป่าสุญญตา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.watpasunyata.com/page/history-of-watpasunyata/> [15 มกราคม 2565]

²⁴⁸ สัมภาษณ์ พระอธิการคัมภีร์ญาณ อภิปุญโญ, เจ้าอาวาสวัดป่าสุญญตา, 21 มกราคม 2565.

ตั้งแต่นั้นมา สำหรับทำเลที่ตั้งมีความสะดวกสบายในการเดินทาง การพัฒนาวัดมีความราบรื่นมาตลอด ถ้ามีนักปฏิบัติธรรมชาวต่างชาติ แม้ 1-2 คน ก็เป็นการดี เมื่อบอกต่อก็จะมีเพิ่มขึ้นเอง

พระวิปัสสนาจารย์



รูปภาพประกอบที่ 17730 พระ
อธิการคัมภีรญาณ อภิปัญญา

พระอธิการคัมภีรญาณ อภิปัญญา (วิพลชัย) เกิดวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2502 บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 4 ต.ชะมาย อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช อุปสมบทเมื่ออายุ 23 ปี ณ วัดชัยชุมพล อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช อยู่จำพรรษากับอุปัชฌาย์อาจารย์ 5 พรรษา จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และนักธรรมเอก พรรษาที่ 6-26 มาจำพรรษาที่วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี พรรษาที่ 27-ปัจจุบัน จำพรรษาที่วัดป่าสุญญตา

หลักในการปฏิบัติ

การปฏิบัติตามแนวทางหลวงพ่อกุญชรทาส ใช้หลักอานาปานสติ มี 4 ฐาน คือสติปัฏฐาน 4 ที่มาในอานาปานสติสูตร สติปัฏฐาน 4 มี 2 สูตร คือสติปัฏฐาน 4 ที่มาในมหาสติปัฏฐานสูตร และสติปัฏฐานสูตรที่มาในอานาปานสติสูตร แยกเป็น 4 ฐาน คือ ฐานกาย ฐานเวทนา ฐานจิต ฐานธรรม เป็นหลักใหญ่ๆ

ฐานกาย มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1) สติตามเห็นลมหายใจเข้ายาว ออกยาว มีสติสัมปชัญญะระลึกอยู่กับลมหายใจเข้าออก ขั้นที่ 2) สติตามเห็นลมหายใจเข้าสั้น ออกสั้น เมื่อรู้ลมหายใจเข้า-ออกขั้นที่ 1) ต่อเนื่องไม่พลั้งไม่เผลอ (อาจจะเผลอบ้างนิดหน่อย) จิตใจที่ฟุ้งซ่านเริ่มสงบ ลมหายใจเริ่มแผ่ว เริ่มเบา เริ่มนิ่ง ลมหายใจเข้า-ออกที่แผ่ว เบา เรียกว่า ลมหายใจสั้น ขั้นที่ 3) สติตามเห็นกายทั้งปวงคือกายเนื้อกับกายลม หมายความว่าเมื่อมีสติระลึกอยู่กับลมหายใจเข้าออกอย่างต่อเนื่อง รู้ละเอียดขึ้นไป ตอนแรกในขั้นที่ 1) ขั้นที่ 2) จะรู้แต่กายลมอย่างเดียว ขั้นที่ 3) นี้จะรู้ไปทั้งหมดคือรู้ความสัมพันธ์ระหว่างกายเนื้อกับกายลม กายเนื้อนั่งสมาธิอยู่ในท่านั่งก็รู้อยู่ในท่านั่ง กายลมคือลมหายใจที่ผ่านเข้า-ออกก็รู้ อยู่ เรียกว่าเห็นกายทั้งปวง ขั้นที่ 4) สติตามเห็นกายลมสงบระงับ หมายความว่า ในเมื่อมีสติระลึกอยู่กับลมหายใจเข้า-ออก อย่างต่อเนื่อง ความรู้สึกนึกคิดที่ยังปรุงแต่งอยู่บ้างก็สงบละเอียดลงไปอีก เมื่อความรู้สึกนึกคิดในทางจิตใจสงบละเอียดลงไป ลมหายใจเข้า-ออกก็แผ่ว เบา นิ่ง เรียกว่าลมหายใจสงบระงับ นี่คือ 4 ขั้นตอนของฐานกาย พอสติอยู่กับลมหายใจที่ระงับจะเกิดความรู้สึกขึ้นมาอย่างหนึ่งเรียกว่า ปิติ ความรู้สึกว่าอิ่ม สบาย ก็คือฐานที่ 2 คือ ฐานเวทนานั่นเอง

ฐานเวทนา โดยละเอียดก็มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1) สติตามเห็นปิติ คือความรู้สึกอิ่มสบาย ให้เลิกจากลมหายใจฐานกาย แต่ให้มารู้ที่ปิติ เอาปิติเป็นอารมณ์กรรมฐาน แล้วก็รู้อยู่ที่ปิติ ขั้นที่ 2) สติตามเห็นความสุขหมายความว่าในเมื่อมีสติรู้อยู่ที่ปิติ โดยธรรมชาติปิติเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง เมื่อตามดูสักระยะหนึ่ง ปิตินั้นก็จาง ๆ ๆ เป็นความรู้สึกที่ละเอียดกว่า คือความสุขนั่นเอง และมีสติระลึกรู้อยู่ที่ความสุข นี่คือขั้นที่ 2) ต่อไปขั้นที่ 3) สติตามเห็นความสุขปรุงแต่งจิต หมายความว่าในเมื่อมีสติรู้อยู่ที่ความสุขไม่หลงเพลินไม่ยึดถือ รู้ ปล่อยาว มองเห็นโทษภัยของความสุข ก็จะเห็นว่าความสุขมีอิทธิพล มีเสน่ห์ มีอำนาจต่อจิตใจ คนเราที่มีความทุกข์ในทางจิตใจ คิดปรุงแต่งฟุ้งซ่าน เพราะว่าหลงเพลินที่เวทนา ฉะนั้นผู้ที่ปฏิบัติมาถึงขั้นนี้จะมองเห็นโทษภัย ไม่หลงเพลิน ไม่ยึดถือต่อสุขเวทนา ขั้นที่ 4) สติตามเห็น สุข สงบ ระงับ หมายความว่าเมื่อมีสติระลึกรู้อยู่กับความสุข รู้แบบปล่อยาว ไม่หลงเพลิน ไม่ยึดถือ ความสุขโดยธรรมชาติเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง เมื่อตามดูสักระยะหนึ่ง สุขนั้นก็จาง ๆ ๆ แล้วก็ดับหายไป แล้วก็มีความรู้ในขณะที่มีความสุขสงบระงับ เมื่อมีสติรู้อยู่ที่ความสุขสงบระงับ ก็จะเกิดความรู้สึกขึ้นมาอย่างหนึ่งในทางจิตใจ คือ ความปราโมท ปลื้มใจ บันเทิงใจ คือฐานที่ 3 ฐานจิตใจ

ฐานจิต มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1) สติตามเห็นจิต คำว่าจิตคือนามธรรม คือให้ดูความรู้สึกภายในจิตใจ ชึมซาบ เรียกว่ามอด้ด้านใน ความรู้สึก ไม่ใช่ดูที่สมอง ไม่ใช่ดูความจำ ไม่ใช่ดูความคิด แต่ดูที่ความรู้สึกภายในจิตใจ ขั้นที่ 2) สติตามเห็นความปราโมท หมายความว่าดูความรู้สึกภายในจิตใจ จะเห็นความปราโมทปรากฏอยู่ ความปราโมทปรากฏขึ้นมาก่อนถ้าเราไม่ดูเราก็ไม่เห็น เมื่อเราดูไปที่จิตเราเห็น มีสติตามดูตามเห็นความปราโมท ให้ดูแบบปล่อยาว แบบผ่อนคลาย ไม่ใช่หลงเพลิน ไม่ยึดถือ ขั้นที่ 3) สติตามเห็นความตั้งมั่น คือ สมาธิตั้งมั่น หมายความว่า เมื่อมีสติตามดูตามเห็นความปราโมท ไม่หลงเพลิน ไม่ยึดถือ ดูแบบปล่อยาว โดยธรรมชาติความปราโมท เป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง เมื่อตามดูสักระยะหนึ่ง ความปราโมทก็จาง ๆ ๆ แล้วก็ดับหายไป จิตใจก็ตั้งมั่น นิ่ง เป็นกลาง ผ่องใส นิ่ง มีสติตามดูตามเห็นความตั้งมั่น ขั้นที่ 4) สติตามเห็นความปล่อยาว ไม่ยึดถือ ในเมื่อมีสติอยู่กับความตั้งมั่น อยู่กับความนิ่ง ความเป็นกลาง ความผ่องใส ถ้าเทียบกับรูปฌาน 4 ก็คือฌานที่ 4 นั้นเอง เพราะฌานที่ 4 จะมีคุณสมบัติ 2 อย่างคือ 1.อุเบกขา (จิตใจวางเฉย เป็นกลาง นิ่ง ผ่องใส) และ 2. เอกัคคตา จิตเป็นหนึ่ง แน่นิ่ง

ตั้งแต่ขั้นที่ 1) ของฐานกาย จนถึง ขั้นที่ 3) ของฐานจิต เรียกว่าอยู่ในฝ่ายโลกียะ ฝ่ายปุถุชน หรือเรียกว่าระดับสมณะ สูงสุดฝ่ายสมณะก็คือขั้นที่ 3) ของฐานจิต แต่ก็มีวิปัสสนาอยู่ด้วย แต่เป็นวิปัสสนาระดับโลกียะ ระดับปุถุชน

ขั้นที่ 4) ของฐานจิต ต้องการจะข้ามผ่านความเป็นปุถุชนเข้าสู่ความเป็นอริยชน จากฝ่ายโลกียะเข้าสู่ฝ่ายโลกุตระ ตามพื้นฐานเรียกว่าระดับโสดาบัน

ขั้นที่ 4) วิธีปฏิบัติก็คือ มีสติตามเห็นความปล่อยาว ถ้าปุถุชนจะยึดถือขั้นที่ 5 จึงเป็นทุกข์ สิ่งที่เราเรียกว่าขั้นที่ 5 ปิดบังบุญญา ตา ปิดบังพระนิพพาน เพราะมองเห็นว่าขั้นที่ 5 เป็นอัตตา ฉะนั้นคำว่าปล่อยาว คือปล่อยาวขั้นที่ 5 นั้นเอง คือมองให้เห็นว่าขั้นที่ 5 เป็นอนัตตา ขั้นที่ 4) ของฐานจิตก็คือมีสติตามเห็นความไม่มีอัตตาของขั้นที่ 5 มองให้เห็นว่าเป็นของว่างเปล่า ขั้นที่ 5 เป็นมายา ไม่ได้มีอยู่จริง มีโดยสมมติที่เรียกว่าสมมติสัจจะ แต่ปรมาตมสัจจะคือความไม่มีอัตตา ไม่มีตัว ไม่มีตน

เป็นเพียงมายาเท่านั้น ขั้นที่ 4 คือปล่อยวางขั้น 5 เมื่อไม่มีขั้น 5 มาปิดบัง ก็ให้เห็นแจ้งในสัจธรรม เห็นแจ้งพระนิพพาน เรียกว่าดวงตาเห็นธรรม คำว่าธรรมคือสัจธรรมหรือนิพพาน ดวงตาเป็นปัญญาดวงตาเห็นธรรมคือมีปัญญาเห็นแจ้งสัจธรรมหรือนิพพาน นี้เรียกว่าเข้าฝ่ายโลกุตระ หรืออริยชน ถ้ายังไม่เป็นอรหันต์ เช่นอยู่ระดับโสดาบัน ก็ต้องฝึกต่อไปอีกเพื่อไปสู่เป้าหมายคืออรหันต์ สันติสุข ก็คือการฝึกฐานธรรมนั่นเอง การฝึกฐานธรรมเป็นการฝึกระดับโลกุตระ ระดับของอริยชนหรืออริยบุคคล

ผู้ที่เห็นแจ้งต่อสัจธรรมแล้ว ก็จะประจักษ์แจ้งอยู่กับสัจธรรม ดังที่ท่านพุทธทาสบอกว่า “ทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง” ไม่ใช่นั่งสมาธิอย่างเดียว นั่งหลับตาอย่างเดียว ทุกอิริยาบถขอให้สติสัมปชัญญะ ประจักษ์แจ้งอยู่กับสัจธรรม ร่างกายเคลื่อนไหวแต่ใจว่าง มีสติระลึกรู้ ไม่พลั้ง ไม่เผลอ ไม่ปล่อยให้ความโลเลใจเสียใจเกิดขึ้นมา

ฐานธรรม เมื่อจัดให้มีขั้นตอน ฐานธรรมก็จะมี 4 ขั้นเช่นกัน ขั้นที่ 1) สติตามเห็นอนิจจัง ความไม่เที่ยงของขั้น 5 แต่ถ้ายังไม่เป็นอรหันต์ ขั้น 5 ก็ยังโผล่ขึ้นมาได้ ฉะนั้นต้องพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง ผู้ที่ปฏิบัติฐานธรรมจะประจักษ์แจ้งอยู่กับสัจธรรม จะระมัดระวังไม่ให้จิตตกเกิด หรือนักกรรมฐานทั่วไปให้ดูความคิด การเกิดความคิด ซึ่งความคิดคือหนึ่งในขั้น 5 คือสังขาร ผู้ที่เห็นแจ้งในสัจธรรม ความคิดจะไม่เกิด สังขารขั้น 5 ไม่มี ระมัดระวังไม่ให้เกิดความคิด การปฏิบัติธรรมคือการระวังไม่ให้ความคิดเกิด บางครั้งเผลอความคิดเกิดก็รู้ทันแล้วปล่อยวาง ความคิดนั้นก็ดับไป การมองเห็นความเกิดขึ้น แปรปรวน ดับไปของความคิด นั้นเรียกว่าเห็นอนิจจัง การเห็นอนิจจังมีประโยชน์คือ ลดความเคยชินในฝ่ายกิเลสคืออนุสัย ลดอนุสัยแต่ได้ความเคยชิน ขำขันในฝ่ายคุณธรรม เรียกว่าโพธิ เรียกว่าบารมี คือความเคยชินในฝ่ายคุณธรรม สติปัญญา ขั้นที่ 2) สติตามเห็นความจางคลายวิราคะ คืออนุสัยนั่นเอง ลดกำลังลง ขณะเดียวกันสติปัญญาเพิ่มขึ้น คือการจางคลาย ขั้นที่ 3) สติตามเห็นความดับไม่เหลือ นิโรธแปลว่าดับไม่เหลือ คืออนุสัยดับไม่เหลือ ค่อยๆลดไปๆ สุดท้ายก็เปรี๊ยะ บารมีก็สมบูรณ์ สติปัญญาเต็มรอบสมบูรณ์ คือ อรหันต์ นั่นเอง ขั้นที่ 4) เป็นลักษณะการประเมิณผล สติตามเห็นความสลัดคืน ปฏินิสสัคคะ แม้เป็นอรหันต์แล้ว โดยธรรมชาติโดยสมมติก็ยังมิตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ภายนอกยังมี รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นลิ้มรส ฯ แต่เพราะมีสติสัมปชัญญะเต็มรอบสมบูรณ์ เห็นก็สักว่าเห็น ผ่านมาแล้วก็ผ่านไป นั่นคือความหมายของคำว่าสลัดคืน คนทั่วไปเห็นอะไรก็จับเอาไว้มองไม่สลัด

โดยสรุป อานาปานสติ มีอยู่ 4 ฐาน คือ กาย เวทนา จิต ธรรม ฐานกาย มี 4 ขั้น ฐานเวทนา 4 ขั้น ฐานจิต 4 ขั้น ฐานธรรม 4 ขั้น เมื่อเวลาปฏิบัติจะเป็นไปตามขั้นตอน เหมือนขึ้นบันไดต่างจากมหาสติปัฏฐานสูตร ไม่เป็นขั้นตอน นั่นคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า พอได้ยินเสียง เสียงหนอ ๆ พอโกรธ โกรธหนอ ๆ เอาเรื่องที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า แล้วก็มาอยู่ที่ฐานหลัก ยุบหนอ พองหนอ

ระเบียบในการเข้าอบรม ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถเข้ามาปฏิบัติได้ตลอดเวลา หรือตามโครงการที่ทางวัดจัดขึ้นตามโอกาสต่างๆ



รูปภาพประกอบที่ 17831 การอบรมเยาวชน



รูปภาพประกอบที่ 1792 การอบรมเยาวชน

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 1803 ป้ายชื่อวัด

ป้ายชื่อวัด มีสัญลักษณ์ เสา 5 เสา เป็นปริศนาธรรม เป็นเอกลักษณ์ของสวนโมกข์ เสา 5 หมายถึง พละ 5 คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา



รูปภาพประกอบที่ 1814 ศาลาเรือ

ศาลาเรือ สร้างในปี 2532 โดยใช้รถไถเกลี่ยดินให้เสมอ ใช้ทรายทะเลถมด้านบนปูทับด้วยเสื่อน้ำมัน อาคารไม้ทั้งหลัง หลังคามุงด้วยหญ้าคา สมัยก่อนต้องไปจ้างช่างจากเมืองเพชรบุรีมา เพราะคนในพื้นที่ไม่มีใครทำได้ เป็นศาลาปฏิบัติธรรมหลังแรก



รูปภาพประกอบที่ 1825 พระพุทธเมตตา

พระพุทธเมตตา พระประธานในอุโบสถของวัดป่าสุญญตา มีต้นแบบมาจากพระพุทธรูปในวัดพระมหาโพธิ์ ใกล้กับต้นพระศรีมหาโพธิ์ ที่ตรัสรู้ของพระโคตมพุทธเจ้า ในตำบลพุทธคยา รัฐพิหาร ประเทศอินเดียในปัจจุบัน



รูปภาพประกอบที่ 1836 ลานหินโค้ง เป็นลานธรรมศึกษา



รูปภาพประกอบที่ 1847 ศาลาบันฑ์เดชา

ศาลาบันฑ์เดชา เป็นศาลาเอนกประสงค์ ใช้สำหรับกิจกรรมทำบุญวันพระ, ทำบุญวันอาทิตย์ และงานบุญในวันสำคัญต่างๆ นั่งฟังธรรมเทศนา และเป็นสถานที่ฉันภัตตาหารของพระภิกษุสงฆ์



รูปภาพประกอบที่ 1858 ภาพปริศนาธรรม



รูปภาพประกอบที่ 1869 เสือโศก



รูปภาพประกอบที่ 18740 กุฏิ เรือนพัก

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญทางราชการ และสวดมนต์ข้ามปี

กิจกรรมประจำวัน: ทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว: -

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด การท่องเที่ยวเชิงศาสนา มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดได้เรียนรู้วิถีพุทธในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม และพุทธพิธี ที่สืบเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัยในแต่ละท้องถิ่น และรวมไปถึงการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า เมื่อเข้ามาในวัดได้พบได้เห็นได้กราบพระพุทธรูป ครุบาอาจารย์ พระสงฆ์²⁴⁹ คือหนึ่งในพระรัตนตรัย เมื่อบวชได้ห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ต้องมีจิตสำนึกว่าเราคือหนึ่งในพระรัตนตรัย พระพุทธเจ้า พระธรรมซึ่งบางครั้งการจะทำให้ชาวบ้านเข้าใจได้ทันทีที่ได้ชดกียากอยู่ ฉะนั้นต้องผ่านพระสงฆ์ จึงต้องเห็นและศรัทธาต่อพระสงฆ์ก่อน

²⁴⁹ สัมภาษณ์ พระอธิการคัมภีร์ญาณ อภิบุญโญ, เจ้าอาวาสวัดป่าสุญญตา, 21 มกราคม 2565.

ถ้าเขาไม่ศรัทธาต่อพระสงฆ์หรือพระสงฆ์ทำไม่ดี พระพุทธและพระธรรมก็จะศูนย์สลายหายไปเหมือนกัน แต่ไม่ได้ทำตัวเพื่อให้เขาเคารพศรัทธาเรา ให้เขาเคารพศรัทธาในพระศาสนา ต้องอาศัยพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย เปรียบได้กับ ศีล สมาธิ ปัญญา คือ ศีลจะเนื่องกับสังคม ศีลคือกาย วาจา ใญ่บร้อย สังคมมองกันที่กาย วาจา ก่อน ส่วนสมาธิปัญญา เป็นเรื่องของจิตใจเป็นเรื่องของข้างใน ศีลอยู่ข้างนอกเกี่ยวเนื่องกับสังคม จะมองกันที่กายวาจา พระรัตนตรัยก็เหมือนกัน พระสงฆ์อยู่ข้างนอกเป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคม ส่วนพระธรรม ชาวบ้านมองก็ยุ่งๆ ว่าพระพุทธเจ้าอยู่ที่ไหน พระธรรมอยู่ที่ไหน ฉะนั้นจึงให้มาหาที่พระสงฆ์ก่อน พระสงฆ์ชี้แจงพูดให้เข้าใจก็เกิดศรัทธาต่อพระสงฆ์ ชี้โดยผ่านตัวเองให้ชาวบ้านเข้าหาพระธรรม เข้าหาพุทธะ

สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมจะได้สัมมาทิฐิ²⁵⁰ ทางวัดป่าสุญญตาพยายามชี้แจงให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจว่าการปฏิบัติธรรมต้องอยู่ในชีวิตประจำวัน มาวัดเพื่อนำความรู้ นำสัมมาทิฐิที่ถูกต้องไป นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท มีชีวิตที่เย็น ถูกต้อง การปฏิบัติธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นอกาลิโก ไม่จำกัดเวลา ไม่จำกัดสถานที่ ไม่จำกัดอาชีพ ไม่จำกัดวัย อยู่ที่ไหนเราก็สามารถปฏิบัติธรรมได้

ได้ความรู้จากตำราคำสอนของท่านพุทธทาส มีแนวคิดที่ตรงกัน จึงมีแนวคิดอยากบวชในแนวทางของท่านพุทธทาส และได้มาสนทนากับครูบาอาจารย์ที่วัดป่าสุญญตาแล้วรู้สึกศรัทธา ประกอบกับที่วัดมีความสัปปายะ ได้มาปฏิบัติธรรมครั้งละ 10 วัน และเป็นช่วงโควิด จึงได้ตัดสินใจบวชในช่วงเข้าพรรษา ได้ฝึกวัตรปฏิบัติตามที่หลวงพ่อบุญมาสอน และปฏิบัติวิปัสสนากรรมหลังจากปฏิบัติแล้ว ทำให้ใจเย็นลง ค่อยๆพิจารณา ชีวิตดำเนินไปอย่างมีสติ อยู่กับปัจจุบัน หลวงพ่อบุญมาเน้นที่สุญญตา นิพพานไม่ต้องรอชาติหน้า ถ้าทำใจเราได้ นิพพานคือความสงบเย็น ทำใจเราไม่ให้ทุกข์²⁵¹ เมื่อเกิดความทุกข์หรือปัญหา ก็มานั่งถึงหน้า ระลึกถึงคำสอนหลวงพ่อบุญมาการคัมภีร์ญาณ เป็นการเตือนสติ มีพระรัตนตรัยเป็นเครื่องเตือนใจ²⁵² ดังนั้นการท่องเที่ยวภายในวัด จึงเป็นไปเพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง

สิ่งอำนวยความสะดวก: อาคารพักสำหรับผู้ปฏิบัติ ห้องน้ำ ลานจอดรถ

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดป่าสุญญตา เช่น **วัดห้วยปลักรวาม** ห่างจากวัดป่าสุญญตา 6.6 กม., **วัดเนินสวรรค์มงคลธรรม** ห่างจากวัดป่าสุญญตา 6.5 กม. **วัดเขาทะลุ** ห่างจากวัดป่าสุญญตา 20.1 กม., **วัดเก่าน้อย** ห่างจากวัดป่าสุญญตา 17.3 กม., **วัดเขาดิน** ห่างจากวัดป่าสุญญตา 16.8 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว ตาม Google Maps รถยนต์โดยสารประจำทาง

²⁵⁰ สัมภาษณ์ พระอธิการคัมภีร์ญาณ อภิปุญโญ, เจ้าอาวาส วัดป่าสุญญตา, 21 มกราคม 2565.

²⁵¹ สัมภาษณ์ พระสมปอง เขมะปัญโญ, พระนักปฏิบัติธรรม วัดป่าสุญญตา, 21 มกราคม 2565.

²⁵² สัมภาษณ์ คุณเด่นศักดิ์ อมศิริ, จิตอาสาช่วยงาน วัดป่าสุญญตา, 21 มกราคม 2565.

วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่ตั้ง: ถนนเพชรเกษม ตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84110

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 077-435 340, 083-085 9404, 080-894 4104

เฟสบุ๊ค: วัดธารน้ำไหล สวนโมกขพลาราม

เพจ: <http://buddhadasa.org/>

ประวัติความเป็นมา

ท่านพุทธทาส หรือ พระมหาเงื่อม ในเวลานั้น พร้อมด้วยโยมน้องชาย คือ นายยีเกย หรือ คุณธรรมทาส พานิช และ เพื่อนในคณะธรรมทานประมาณ 4 - 5 คน เท่านั้น ที่ร่วมรับรู้ถึงปณิธานอันมุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรม ตามรอยพระอรหันต์ ของท่าน ทุกคนเต็มอกเต็มใจ ที่จะหนุนช่วยด้วยศรัทธา โดยพากันออกเสาะหาสถานที่ ซึ่งคิดว่ามีความวิเวก และเหมาะสมจะเป็นสถานที่ เพื่อทดลองปฏิบัติธรรม ตามรอยพระอรหันต์ สรรวกันอยู่ประมาณเดือนเศษ ก็พบวัดร้าง ณ หมู่บ้านพุมเรียง ต. พุมเรียง อ. ไชยา จ. สุราษฎร์ธานี ต่อมาได้ย้ายเข้ามาสร้างใหม่ที่เขาพุทธทอง (จุดที่ตั้งปัจจุบัน) เนื้อที่ประมาณ 60 ไร่ ชื่อ วัดตระพังจิก ซึ่งรกร้างมานาน บริเวณเป็นป่ารกครึ้ม มีสระน้ำใหญ่ ซึ่งรำลึกกันว่า มีผีดูอาศัยอยู่ เมื่อเป็นที่พอใจแล้ว คณะอุบาสก ดังกล่าว ก็จัดทำเพิงที่พัก อยู่หลัง พระพุทธรูปเก่า ซึ่งเป็น พระประธาน ในวัดร้างนั้น แล้วท่านก็เข้าอยู่ในวัดร้างแห่งนี้ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2475 อันตรงกับ วันวิสาขบูชา โดยมี อัฐบริวาร ตะเกียง และ หนังสืออีกเพียง 2 - 3 เล่ม ติดตัวไป เท่านั้น เข้าไปอยู่ได้ไม่กี่วัน วัดร้าง นาม ตระพังจิก นี้ ก็ได้รับการตั้งนามขึ้นใหม่ ซึ่งท่านเห็นว่า บริเวณใกล้ที่พัก นั้น มีต้นโมก และ ต้นพลา ขึ้นอยู่ทั่วไป จึงคิดนำคำทั้งสองมาต่อเติมขึ้นใหม่ ให้มีความหมายในทางธรรม จึงเกิดคำว่า สวนโมกขพลาราม อันหมายถึง สวนป่าอันเป็นกำลังแห่งความหลุดพ้นทุกข์ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา²⁵³

พระอาจารย์นัย สมปนโน²⁵⁴ กล่าวเพิ่มเติมว่า สวนโมกข์มี 3 สถานที่ คือ สวนโมกข์ไชยา สวนโมกข์นานาชาติ และสวนโมกข์กรุงเทพ ที่ผูกพันและรับผิดชอบต่อกัน และมีจุดร่วมเดียวกันคือ ทำอย่างไรให้คนได้ปฏิบัติธรรม ให้ทุกข์น้อยลง และทำให้การแสดงออกทางกาย วาจา จิตใจ ความคิดนึก เป็นไปในทางที่ถูกต้อง

²⁵³ ธรรมทานมูลนิธิ, สวนโมกขพลาราม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dhammadana.or.th/> [1 กุมภาพันธ์ 2565].

²⁵⁴ สัมภาษณ์ พระอาจารย์นัย สมปนโน, รองเจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล, 10 กุมภาพันธ์ 2565.

ประวัติวิปัสสนาจารย์



รูปภาพประกอบที่ 18841
พระภิกษุโพธิคุณ วิ.

พระภิกษุโพธิคุณ วิ. (โพธิ์ จนทสโร) มีนามเดิมว่า **โพธิ์ ขวัญละไม** เกิดเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2475 ตรงกับวันอังคาร แรม 8 ค่ำ เดือน 1 ปีมะเมีย เกิดที่บ้านละไม ตำบลมะเร็ต อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี บุตร นายสิน ขวัญละไม นางดำ สมวงศ์ **อุปสมบท** เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2496 ณ พัทธสีมาวัดละไม โดยมี พระครูที่ป่าจารย์คุณารักษ์ (มี อินทสุวณฺโณ) เจ้าคณะอำเภอกะสมุย รูปที่ 4 เจ้าอาวาสวัดสำเร็จ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูประยุตธรรมโสภิต (ทองไหล สิริวัฒนฺโณ) เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เจ้าอาวาสวัดละไม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระครูพิทักษ์ที่ป่าจารย์ (นาค มุนินาโค) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสำเร็จ

เป็นพระอนุสาวนาจารย์ เมื่ออุปสมบทแล้วได้จำพรรษาอยู่ที่วัดละไม กับ พระครูประยุตธรรมโสภิต ได้ช่วยกิจการภายในวัดอยู่หลายพรรษา ได้ศึกษาวิปัสสนากัมมัฏฐานด้วย ต่อมาได้ไปศึกษาวิปัสสนากัมมัฏฐาน กับ พระครูสมณกิตติคุณ (แดง ปิยสโร) วัดบุณยศิริการาม ต่อมาได้มาศึกษาต่อ กับ หลวงพ่อแดง ตีสโร วัดแหลมสอ ต่อมาได้รับการชักชวนจาก หลวงพ่อพุทธทาส ขณะนั้นท่านเดินทางมาที่วัดแหลมสอ เกาะสมุย และได้เดินทางช่วยงานเผยแผ่พุทธศาสนาที่สวนโมกข์พลาราม ร่วมกับ พระสถิตย ธิรบุญญ (พระครูธิรบุญญากร) ต่อมาได้รับการไว้วางใจให้เป็นผู้ดูแลวัดธารน้ำไหล ในเวลาต่อมา²⁵⁵

แนวทางการปฏิบัติ

การปฏิบัติด้วยหลักอานาปานสติภาวนา โดยฝึกหัดทุกอิริยาบถในการดำรงชีวิต ตลอดเวลาของการอบรม ถือแนวทางการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตให้สมบูรณ์ครบถ้วนตามระบบองค์รวมแห่งพุทธธรรมทั้งสามด้าน กล่าวคือศีล-สมาธิ-ปัญญา อันจะนำไปสู่วิถีชีวิตที่สุขสงบเย็น เป็นประโยชน์ มีคุณภาพและยั่งยืน ทั้งส่วนตนและสังคมโดยรวม กล่าวคือ

1. ศีล : ฝึกการใช้ชีวิตที่สงบเย็น เรียบง่าย เป็นอิสระจากพันธนาการทางวัตถุส่วนเกิน ให้มากที่สุด ให้ความสำคัญต่อการรักษา ปฏิบัติตามระเบียบวินัยอันดีของชุมชน ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า เป็นประโยชน์ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นและตนเอง โดยถือแนวการปฏิบัติศีลแปดเป็นบรรทัดฐานขั้นต่ำ

²⁵⁵ พระสังฆาธิการไทย, พระภิกษุโพธิคุณ วิ.(โพธิ์ จนทสโร), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://sanghatikan.com/monk_view.php?ID=624 [1 กุมภาพันธ์ 2565]

2. สมาธิ : ฝึกหัดพัฒนาระดับความมีคุณภาพและประสิทธิภาพของจิต ทั้งทางด้านสติและสมาธิ ด้วยระบบอานาปานสติภาวนา โดย ฝึกหัดปฏิบัติในทุกอิริยาบถของการดำรงชีวิตตลอดระยะเวลาของการอบรม.

3. ปัญญา : ด้วยการนำเสนอหลักธรรมที่เป็นแก่นหลักของพุทธธรรม เพื่อเป็นแนวทางและพื้นฐานความรู้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ จนเกิด การพัฒนาปัญญาญาณ รู้เห็นแจ้งสภาวะตามความเป็นจริงของสัจธรรม แห่งชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง.

ระเบียบการอบรม

จุดมุ่งหมายอันเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการอบรมครั้งนี้ ได้แก่การพัฒนาสภาวะความสงบเย็นภายในจิตใจของผู้ร่วม กิจกรรมเป็นพื้นฐานเบื้องต้น จึงถือเป็นข้อตกลงที่เคร่งครัด ในการงดพูดจา ติดต่อสื่อสาร กับบุคคลต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ตลอดระยะเวลาของการอบรม ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องถือปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม.

การใช้ชีวิตเป็นอยู่ ณ ธรรมสถานนานาชาติ ซึ่งเป็นชุมชนแห่งพุทธะ (ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน) ชุมชนแห่งสันติสงบร่มเย็น และการฝึกฝนพัฒนาตนเอง จึงใช้แนวทางที่ท่านอาจารย์พุทธทาส ให้ไว้สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมที่สวนโมกข์ กล่าวคือ "กินอยู่อย่างต่ำ มุ่ง กระทำอย่างสูง", "เป็นอยู่อย่างง่าย มุ่ง กระทำสิ่งที่ยาก" และใช้ชีวิต ใกล้ชิดกับธรรมชาติมากที่สุด ดังนี้

1. รับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ (งดเว้นเนื้อสัตว์) วันที่ 25 จัดให้ฝึกเข้าอยู่อุโบสถศีล โดยรับประทานอาหารเพียงมื้อเดียว
2. ฝึกหัดการนอนด้วยหมอนไม้ พร้อมเครื่องนอนที่เรียบง่ายที่สุด ฝึกการใช้ชีวิตทำเปล่า ไม่สวมรองเท้า
3. ใช้ชีวิตอยู่กับตัวเองโดยลำพัง เพื่อให้สามารถศึกษา เรียนรู้ เข้าใจภาวะจิตใจของตนเองได้อย่างเต็มที่ตลอดเวลา
4. ใช้เวลาของชีวิตให้คุ้มค่าที่สุด ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรม ทุกกิจกรรม และฝึกฝนอบรมตนเองตลอดเวลาของการอบรม
5. ใช้ชีวิตด้วยความสงบเย็น ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียดเร่งร้อน ใกล้ชิดธรรมชาติให้มากที่สุด เพื่อเรียนรู้สภาวะแห่งความสมดุลพอเหมาะพอดี ในทุก ๆ การกระทำแห่งการดำเนินชีวิต

มีการสอนฝึกสมาธิแก่ชาวต่างประเทศ ทุกวันที่ 1-10 ของทุกเดือน และสำหรับคนไทย ทุกวันที่ 20-27 ของทุกเดือน



รูปภาพประกอบที่ 1892 บริเวณลานหินโค้ง
สำหรับนั่งฟังธรรมะ นั่งสมาธิ ประกอบพิธีตามกิจวัตร หรือตามประเพณีทางพระพุทธศาสนา



รูปภาพประกอบที่ 1903 ศาลาทRAY
ศาลาทRAY ศาลาฝึกสมาธิเป็นพื้นทราย ใช้กระสอบป่านรองนั่ง เป็นการฝึก “เป็นอยู่อย่างต่ำ กระทำอย่างสูง”



รูปภาพประกอบที่ 1914 ศาลาฝึกหัดการนอนด้วยหมอนไม้

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 1925 พระอุโบสถกลางแจ้ง



รูปภาพประกอบที่ 1936 พระอุโบสถกลางแจ้ง

พระอุโบสถตั้งอยู่บริเวณพื้นที่กลางแจ้งบนเขาพุทธรอง เป็นโบสถ์พื้นดินตามธรรมชาติ
 อย่างที่เคยมีในครั้งพุทธรอง ธรรมชาติที่มีอยู่โดยรอบบริเวณ เปรียบเสมือนอาคารของโบสถ์ มีเสาปัก
 ไว้โดยรอบกำหนดเขต เพื่อใช้เป็นที่ประกอบสังฆกรรม



รูปภาพประกอบที่ 1947 ทางขึ้นไปพระอุโบสถกลางแจ้ง



รูปภาพประกอบที่ 1958 รูปปั้นพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์



รูปปั้นพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์

รูปปั้นพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ จำลองใกล้เคียงจากองค์จริงที่ถูกค้นพบในสมัยรัชกาลที่ 5 ตามคติความเชื่อของนิยายมหายานประดิษฐานหน้าลานหญ้า จัดสร้างจากต้นแบบที่เป็นรูปปั้นสัมฤทธิ์เก่าแก่ ซึ่งพบที่เมืองไชยา



รูปภาพประกอบที่ 1969 เส้า 5 เส้า

เส้า 5 นี้แทนสัญลักษณ์ 5 ประการในพุทธศาสนา ซึ่งอาจารย์พุทธทาสให้แต่ละคนกำหนดเอาเอง เพื่อเอาไปใช้ในชีวิตร เช่น ศีล 5, ธรรม 5, ขันธ์ 5 สำหรับท่านเองแล้ว ท่านใช้น้อมระลึกถึงในเรื่อง อินทรีย์ 5 พละ 5 คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา



รูปภาพประกอบที่ 19750 โรงมหรสพทางวิญญาน



รูปภาพประกอบที่ 19851 ภายในโรงมหรสพทางวิญญาน

โรงมหรสพทางวิญญาน หรือโรงหนังสวนโมกข์ สร้างในปี พ.ศ. 2505 เพื่อให้เข้าใจธรรมะได้ง่ายและไม่น่าเบื่อ โดยนำแนวคิดจากการที่ได้ไปดูภาพในถ้ำอชันดา ประเทศอินเดีย ประกอบด้วยภาพศิลปะ บทกวี คติธรรมคำสอนในพุทธศาสนานิกายต่างๆ ภาพพุทธประวัติ ภาพจำลองจากภาพหินสลักเรื่องพุทธประวัติ



รูปภาพประกอบที่ 1992 ม้าหิน ที่นั่งประจำท่านพุทธทาส



รูปภาพประกอบที่ 2003 กุฏิพระสงฆ์



รูปภาพประกอบที่ 2014 หอพักผู้ปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 2025 สะพานอานาปานสติ

สะพานอานาปานสติ มีเสา 16 เสา และมีต้นมะม่วงหิมพานต์อยู่กลางสระ เป็นสัญลักษณ์ไปสู่นิพพานด้วยอานาปานสติ 16 ขั้น บริเวณนี้สำหรับปฏิบัติแบบอิสระ และเดินจงกรม รอบสระ มีเพลงกล่อมน้องภาคใต้ว่า “มะม่วงเอยมะม่วงหิมพานต์ สุขหอมหวานท่ามกลางแม่น้ำทะเลหลวง พันลึงพันค่างพันสัตว์ทั้งปวง ท่ามกลางทะเลหลวงถึงนิพพานดีเอย”

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี:

- ทำบุญตักบาตรเดือนเกิด ทุกเดือน
- โครงการบรรพชา อุปสมบทหมู่ ถวายเป็นอาจารย์บูชาหลวงพ่พุททาส เดือน

กรกฎาคม

- วันล้ออายุพุททาสภิกขุ 27 พฤษภาคม
- ทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ สวดมนต์ ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: ทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ชมสถานธรรมภายในวัด

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด การท่องเที่ยวเชิงศาสนา มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดได้เรียนรู้วิถีพุทธในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม และพุทธพิธี ที่สืบเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัยในแต่ละท้องถิ่น และรวมไปถึงการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดธารน้ำไหล หรือสวนโมกขพลาราม ฝึกการ “เป็นอยู่อย่างต่ำ กระทำอย่างสูง” มุ่ง “สงบเย็น และเป็นประโยชน์” เข้าถึงจิตใจหรือจิตวิญญาณของผู้ปฏิบัติ ได้เห็นคุณค่าของการปฏิบัติจึงบอกต่อเพื่อนฝูงหรือผู้ที่รักใคร่

ชวนกันมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะชาวต่างชาติ²⁵⁶ เมื่อได้ปฏิบัติอานาปานสติตามแบบหลวงพ่อกุญชรแล้วรู้สึกสบาย เมื่อก่อนติดสมาธิแก้ปัญหาไม่ได้ พอมาเปลี่ยนอิริยาบถ ทำอานาปานสติและกวาดขยะไปด้วย ทำสมาธิในการเคลื่อนไหวเลย พอไปนั่งสมาธิก็ดี เพราะเราเดินเคลื่อนไหวเป็นสมาธิแล้วพอไปนั่งก็ไม่ยาก บางคนที่นั่งแล้วสงบปลุกขึ้นสมาธิหายเป็นของปลอม ถ้าของแท้สมาธิจะติดตามทุกอิริยาบถ เป็นความสุขแท้²⁵⁷ ดังนั้นการท่องเที่ยวภายในวัด จึงเป็นไปเพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง

สิ่งอำนวยความสะดวก : ลานจอดรถ ห้องน้ำ ที่พักผู้ปฏิบัติธรรม ร้านหนังสือธรรมะของพุทธทาสภิกขุ ร้านค้าชุมชนหน้าวัด

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดธารน้ำไหล เช่น วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร ห่างจากวัดธารน้ำไหล 6.6 กม., วัดรัตนาราม (วัดแก้ว) ห่างจากวัดธารน้ำไหล 4.9 กม., วัดเวียง ห่างจากวัดธารน้ำไหล 7.8 กม., บ่อน้ำร้อนโบราณ ห่างจากวัดธารน้ำไหล 5.1 กม., แหลมโพธิ์ ห่างจากวัดธารน้ำไหล 15.5 กม.

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัวตาม Google Maps รถยนต์โดยสารประจำทาง หรือรถไฟถึงสถานีไชยา

²⁵⁶ สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.เบญจวรรณ วงศ์ชูแก้ว, ครูฝึกสมาธิให้กับชาวต่างประเทศ ธรรมาศรมนานาชาติ วัดธารน้ำไหล, 10 กุมภาพันธ์ 2565.

²⁵⁷ สัมภาษณ์ พระกฤษณ์ ยิ่งยวด พระนักปฏิบัติธรรมวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม), 10 กุมภาพันธ์ 2565.

วัดปากันตพงษ์ จังหวัดสงขลา

ที่ตั้ง: ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา, 90110

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 081-598-0437, 089-595-3672, 080-458-2021

: <http://www.kantapong.com/>

ประวัติความเป็นมา

ที่ตั้งวัด เป็นของครูยี่ กันตพงษ์ ท่านบวชเป็นพระและศึกษาธรรมจนได้นักธรรมเอก จึงสึกออกมาเป็นครู ท่านมาซื้อที่ดินซึ่งเป็นป่าผืนใหญ่ในหมู่ 8 บ้านเกาะใหญ่ ต.บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา จำนวน 50 ไร่ ในราคา 50 บาท เพื่อทำเป็นป่าช้า เพราะเห็นว่าคนแถวนี้ เวลาตายต้องนำไปเผาที่วัดซึ่งอยู่ไกลมาก เมื่อซื้อที่ดินแล้วครูยี่ได้ชักชวนคนใกล้เคียง มาอยู่ด้วย โดยแบ่งที่ดินข้างๆ ให้ไปประมาณ 4-5 ไร่ แม้ครูยี่จะไม่ได้บวชเป็นพระ แต่ก็อยู่ในผ้าขาว ต่อมาครูยี่ได้ชักชวนผู้หญิงมาบวชเป็นชี ประมาณ 30-40 คน และตั้งเป็นสำนักสงฆ์ ชื่อว่า “สำนักสงฆ์นารีกันตพงษ์” เมื่อ 50 ปีที่แล้ว และด้วยความคิดที่ว่าในวันข้างหน้า หากแก่เฒ่าจะอยู่กันอย่างใด ครูยี่จึงนำเหล่าแม่ชีถางป่าเพื่อปลูกยาง และมะพร้าว ทำให้ที่ดินตรงนี้กลายเป็นสวนยาง สวนมะพร้าว ขึ้นมา ก่อนครูยี่จะตายได้ฝากสำนักสงฆ์แห่งนี้ไว้กับเจ้าคณะตำบล วัดแสงอรุณ เจ้าคณะตำบลได้ส่งพระมาดูแล จนมีการก่อสร้างวัดขึ้น ซึ่งครูยี่ได้เขียนไว้ว่า หากใครมาดูแลพื้นที่นี้ต่อให้ตั้งเป็นวัด และมีนามสกุลของข้าพเจ้าเป็นชื่อวัดด้วย ต่อมาพระอาจารย์สมศักดิ์ ลัทธิโกโร เจ้าอาวาสเข้ามาพัฒนาปรับปรุง และเปิดเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมสาขาที่ 108 ของวัดป่าหนองป่าพง ตามแนวทางหลวงปู่ชา สุภัทโท ต้องการให้ประชาชนเข้ามาสนใจธรรมะมากขึ้น ท่านจึงเริ่มทำการบวชเณรทุกรุ่น ปีแรกผู้เข้าร่วมไม่มากนัก ปีหลัง ๆ มีชื่อเสียงโรงเรียนต่าง ๆ สนใจจนเปิดเป็นโครงการเข้าค่ายพุทธบุตร และได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัด ชื่อว่า “วัดปากันตพงษ์” เมื่อปี 2544²⁵⁸

พระอวตาร²⁵⁹ กล่าวเสริมว่า ได้มาช่วยงานหลวงพ่เจ้าอาวาสในการสร้างโบสถ์ สถานปฏิบัติธรรมที่วัดปากันตพงษ์ วัดนี้จะมีข้าราชการจากในเมืองสงขลา หาดใหญ่ มาบวชในช่วงวันหยุดหรือเข้าพรรษา เป็นส่วนใหญ่ หลวงพ่เจ้าอาวาสมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาวัดให้เป็นทั้งสถานปฏิบัติธรรม และสงเคราะห์ญาติโยมในการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

²⁵⁸ ฐานข้อมูลการท่องเที่ยว 5 จังหวัดชายแดนใต้, วัดปากันตพงษ์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

http://www.me-fi.com/tourismdb/tourism-5sbp/data_1 ภูมิทัศน์ 2565., <https://www.hatyaifocus.com>

²⁵⁹ สัมภาษณ์, พระอวตาร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดปากันตพงษ์, 8 กุมภาพันธ์ 2565.

พระวิปัสสนาจารย์



รูปภาพประกอบที่ 2036 พระครูภาวนากันตธรรม

พระครูภาวนากันตธรรม (สมศักดิ์ ตุริตธมฺโม) เป็นเจ้าอาวาสและพระวิปัสสนาจารย์ เป็นพระธรรมทูต ฝ่ายมหานิกาย

แนวทางการปฏิบัติ

วัดป่ากันตพงษ์ เป็นสาขาที่ 108 ของวัดหนองป่าพง ปฏิบัติธรรมในแนวพุทโธ/อานาปานสติ ปฏิบัติกิจของสงฆ์ตามแนวพระป่าสายหลวงพ่อชา สุภัทโท วัดหนองป่าพง



รูปภาพประกอบที่ 2047 การฝึกปฏิบัติของผู้ปฏิบัติธรรม

ระเบียบการอบรม



รูปภาพประกอบที่ 2058 ผู้สนใจปฏิบัติธรรม

ผู้สนใจปฏิบัติธรรมสามารถเข้ามาปฏิบัติได้ทุกวัน ทางวัดป่ากัณฑ์ตพงษ์ ได้จัดโครงการอบรมต่างๆ เช่น ค่ายพุทธบุตร โครงการครอบครัวอบอุ่นด้วยพระธรรม ปฏิบัติธรรมประจำปี วันมาฆบูชา, วิสาขบูชา บวชสามเณรภาคฤดูร้อน บวชพระภิกษุในพรรษาและนอกพรรษา ปฏิบัติธรรมประจำสัปดาห์ วันพระ, วันอาทิตย์

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 2069 พระอุโบสถ



รูปภาพประกอบที่ 20760 ศาลาปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 20861 กุฏิพระ



รูปภาพประกอบที่ 2092 การปฏิบัติกิจของสงฆ์ และแม่ชี



รูปภาพประกอบที่ 2103 บริเวณภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 2114 ศาลาไหว้พระสำหรับนักท่องเที่ยว

กิจกรรม

กิจกรรมประจำปี: ทำบุญ ตักบาตร ไหว้พระ สวดมนต์ ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: ไหว้พระ สวดมนต์ ปฏิบัติกิจของสงฆ์แบบสายพระป่า ปฏิบัติธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ไหว้พระ ชมบริเวณป่าของวัดที่มีความร่มรื่น

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัดจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ **คุณค่าที่เป็นรูปธรรม** (มิติเชิงสันตนาการ) เช่น ชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไหว้พระ ขอพร และ**คุณค่าที่เป็นนามธรรม** (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการบูรณาการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม ความเชื่อและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า วัดป่ากัณตพงษ์ เป็นสถานปฏิบัติธรรมที่เน้นบรรยากาศร่มรื่น เต็มไปด้วยต้นไม้สลักกับตัวอาคารที่พิก ให้ความร่มเย็น เหมาะแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม มีพันธุ์ไม้โอปอล้อมทั่วบริเวณ ความร่มรื่นของพันธุ์ไม้นานาชนิด ทำให้บริเวณวัดมีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงามอากาศเย็นสบาย พร้อมกับการฟังธรรม สวดมนต์ การปฏิบัติสมาธิภาวนา ทำให้จิตใจสงบเย็นไม่วุ่นวาย สุขภาพกายใจดีขึ้น²⁶⁰ การได้มาอยู่วัดมาพบคนดี ปราศจากอบายมุข ได้ทัศนคติที่ดี ที่เปิดกว้าง มีความเป็นสปปายะ²⁶¹ ได้มาอยู่วัดแล้วมีความสุขสบายใจดี ได้มาช่วยงานของวัด ได้ทำบุญ ได้ปฏิบัติธรรม²⁶² ดังนั้นการท่องเที่ยววัดจึงเป็นไปเพื่อการรู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ตลอดจนการพัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

สิ่งอำนวยความสะดวก : มีสถานที่พัก ศาลาปฏิบัติธรรม โรงอาหาร สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

²⁶⁰ สัมภาษณ์ แม่ชีเสาวภา คำทะลาด ผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่ากัณตพงษ์ 8 กุมภาพันธ์ 2565.

²⁶¹ สัมภาษณ์ พระอวตาร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และนักปฏิบัติธรรม, 8 กุมภาพันธ์ 2565.

²⁶² สัมภาษณ์ นางสาวสุชาดา แซ่ไคว้, แม่พราหมณ์ช่วยงานวัดป่ากัณตพงษ์, 8 กุมภาพันธ์ 2565.

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง:

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงวัดป่ากัณฑ์พงษ์ เช่น **วัดบางเหริ่ง** ห่างจากวัดป่ากัณฑ์พงษ์ 3.4 กม., **วัดแสงอรุณ (คลองคล้า)** ห่างจากวัดป่ากัณฑ์พงษ์ 2.9 กม., **วัดแพรกสุวรรณ (วัดหนองโดน)** ห่างจากวัดป่ากัณฑ์พงษ์ 7.4 กม., **วัดควนเนียง** ห่างจากวัดป่ากัณฑ์พงษ์ 11.8 กม., **แหลมโพธิ์** ห่างจากวัดป่ากัณฑ์พงษ์ 13.2 กม. **จุดชมวิวเกาะยอ** ห่างจากวัดป่ากัณฑ์พงษ์ 34 กม.

การเดินทาง

การเดินทางมาวัดป่ากัณฑ์พงษ์โดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถประจำทาง หรือโดยเครื่องบินมาลงที่สนามบินหาดใหญ่ แล้วเดินทางต่อมาที่วัด



ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ ปฏินิสสัคโค จังหวัดภูเก็ต

ที่ตั้ง: ซอยปลัก 24 ตำบลกะรน อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83100

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 081-5379741, 081-6767081

เพจ: <https://patinissukkho> ปฏินิสสัคโค (สละคืน)

เฟสบุค: ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฏินิสสัคโค ภูเก็ต

ประวัติความเป็นมา

ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติปฏินิสสัคโค โดยคุณแม่สมพิศ แซ่ก่า เป็นประธานศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติปฏินิสสัคโคได้ตระหนักในคุณค่าของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นเสมือนโอสถทรงสรรพคุณพิเศษที่สามารถลดอวิชชาและกิเลสอันเป็นเหตุแห่งจริงของความทุกข์ได้ ผู้ทดลองปฏิบัติเมื่อได้ผลด้วยตนเองแล้ว ว่าได้ทั้งปัญญาและความสุขก็เกิดศรัทธาที่จะขยายผลแห่งการปฏิบัติให้กว้างไกลออกไปถึงบุคคลอื่นด้วย ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฏินิสสัคโค จึงถือเอาการฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นกิจกรรมของศูนย์ฯ ตลอดมา²⁶³ คุณแม่สมพิศ แซ่ก่า เป็นชาวภูเก็ต เริ่มต้นทำธุรกิจโรงงานน้ำแข็ง น้ำดื่ม และโรงแรม เนื่องจากสมัยก่อนสามีชอบซื้อที่ดินไว้เพื่อจะทำอสังหาแต่ก็เสียชีวิตไปก่อน ที่ดินตรงนี้ยังเป็นป่า พอออกไปข้างนอกปากซอยก็เป็นเมือง เป็นโรงแรม เหมือนอยู่กันคนละมิติ บริเวณนี้เป็นปากถ้ำพญานาคในเทือกเขานาคเกิด ส่วนทางอยู่บริเวณพระมิ่งมงคลองค์ใหญ่บนยอดเขานาคเกิด

คุณแม่สมพิศ กล่าวเพิ่มเติมว่า ต้องการปลูกฝังต้นกล้าเด็กเยาวชนในวันหยุดแทนที่เด็กจะไปเที่ยวเล่น ให้เข้ามาอบรมวันเสาร์อาทิตย์สัก 2 วันก็ยิ่งดี ค่อยๆอบรมปลูกฝังไป ไม่ต้องไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า เล่นเกมส์ แต่ต้องได้รับความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการ พ่อแม่ผู้ปกครองทำโครงการร่วมกัน ตอนแรกอาจจะยากหน่อย เพราะเด็กคุ้นเคยกับการเล่นเกมส์ สมัยนี้เด็กติดเกมส์น่ากลัวน่าเป็นห่วงมาก พ่อแม่ไม่ได้พาเข้าวัด หรือมาช่วงปิดเทอมครั้งเดียวแค่ 3 วันเท่านั้นเอง นานๆ มาทีจะไม่ต่อเนื่อง พอเปิดเทอมก็ไปอยู่ในชีวิตประจำวันก็เหมือนเดิม จึงอยากให้พาลูกมาอบรมทุก ๆ วันหยุดเสาร์อาทิตย์ด้วย ให้คุณครูทำตารางเด็กว่าคนไหนสนใจก็พามา เด็กที่เคยมาอบรมได้ติ๊กกลับไปมีจำนวนเยอะ แต่ขอความร่วมมือจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ บางทีเมื่อเด็กรู้ว่าวันเสาร์อาทิตย์ก็จะมาตัวเอง²⁶⁴ ส่วนใหญ่เด็กที่ถูกส่งมา 40-50 คนล้วนแต่ดื้อสุดๆแล้ว แต่พระอาจารย์ มีเทคนิคสามารถอบรม พาเข้าถึงสมาธิ และเปลี่ยนพฤติกรรมก้าวร้าว พ่อแม่บอกว่าลูกเปลี่ยนไปเยอะเป็นเด็กที่มีสัมมาคารวะ ถ้าเราฝึกเด็กเยาวชนได้ ซึ่งเขาจะฝึกสมาธิได้ดี จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า²⁶⁵ เขามีจิตเมตตา เมื่อเขาได้มาแล้วก็จะมีกลุ่มเครือข่ายและชวนนัดกันมาปฏิบัติในครั้งต่อ ๆ ไป บางคนเป็นจิตอาสาช่วยงานในศูนย์ฯ ที่ภูเก็ตมีพ่อแม่ที่สนใจให้ลูกมาอบรมมีเยอะ แต่

²⁶³ ปฏินิสสัคโค (สละคืน), ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติปฏินิสสัคโค, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://patinissukkho.wordpress.com/>, [1 กุมภาพันธ์ 2565]

²⁶⁴ สัมภาษณ์ คุณแม่สมพิศ แซ่ก่า, ประธานศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติปฏินิสสัคโค, 5 กุมภาพันธ์ 2565.

²⁶⁵ สัมภาษณ์ คุณกบน้องชายคุณแม่สมพิศ แซ่ก่า, ผู้ช่วยดูแลศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติปฏินิสสัคโค, 5 กุมภาพันธ์ 2565.

ต้องมีครูอาจารย์มาสอน ซึ่งเด็กจะเป็นต้นกล้าที่ดีต่อไปในอนาคต ปัญหาคือยังขาดบุคลากรที่จะมาอยู่ประจำ

พระวิปัสสนาจารย์



รูปภาพประกอบที่ 2125 พระครูภาวนาสมณวัตร วิ.

พระครูภาวนาสมณวัตร วิ. (หลวงพ่อบรรพชา สิริวัฒนโณ) ประธานศูนย์ฝ่ายพระวิปัสสนาจารย์ เกิดเมื่อวันศุกร์ที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2489 ตรงกับวันขึ้น 12 ค่ำ เดือน 9 ปีจอ ที่บ้านพันหลัง ต.สำราญราษฎร์ อ.ตอยสะแกต จ.เชียงใหม่ บรรพชา เมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2501 ณ วัดพันหลัง ต.สำราญราษฎร์ อ.ตอยสะแกต จ.เชียงใหม่ การศึกษา จบมัธยมศึกษาตอนต้น จากสำนักมัธยมศึกษา โชติกะวิทยาลัย วัดระฆังโฆสิตาราม ศึกษาบาลีไวยากรณ์ ที่สำนักบาลีศึกษา วัดท่ามะโอ จ.ลำปาง ศึกษาพระปริยัติธรรมและพระไตรปิฎก ที่สำนักเรียน วัดมหาวิสุตาราม ประเทศสหภาพเมียนมาร์ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร พดยศ ที่ "พระครูภาวนาสมณวัตร วิ. ได้รับแต่งตั้งเป็น "อัครมหาภิกษุญาณจารย์" จากรัฐบาลประเทศสหภาพเมียนมาร์

พ.ศ. 2505 เข้าปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ที่สำนักวัดเมืองมาง ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่

พ.ศ. 2508 เข้าปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ที่สำนักวิเวกอาศรม จ.ชลบุรี

พ.ศ. 2534 ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ที่สำนักเข็กขุนห้วย (เขียนตามเสียง) ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของหลวงพ่อบรรพชาตอย

งานวิปัสสนา:

- เป็นวิปัสสนาจารย์ในหลักสูตรพิเศษ ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
- เป็นวิปัสสนาจารย์ สถาบันราชภัฏพระนคร และสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ ตามแต่จะนิมนต์
- เป็นวิปัสสนาจารย์ อบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานแก่พระสงฆ์ฆราวาสทั่วประเทศ
- เป็นประธานพระวิปัสสนาจารย์ ประจำศูนย์ปฏิบัติธรรมตามถ้ำ เล่ง เณิมราช 60 ปี และศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติปณิธิสัคโค

แนวทางการปฏิบัติ

การปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ผู้ปฏิบัติจะต้องเดินจงกรมนั่งสมาธิและกำหนดอิริยาบถ ย่อยด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และรักษาเวลาในการเดินจงกรมนั่งสมาธิแต่ละบัลลังก์ให้สั่นไหวไปได้ ด้วยตนเอง โดยไม่มีวิทยากรควบคุม ในช่วงเช้าของวันแรกของการปฏิบัติทางศูนย์จะปฐมนิเทศเพื่อ ชี้แจงให้เข้าใจถึงกฎระเบียบในการปฏิบัติ และบริการต่างๆที่ทางศูนย์ได้จัดเตรียมเพื่อให้บริการแก่ผู้ ปฏิบัติ พร้อมทั้งเปิดวิดีโอสาธิตวิธีการปฏิบัติ ส่วนในช่วงบ่ายจะมีพิธีสมโภชทานกรรมฐาน หลังจากนั้น พระวิปัสสนาจารย์จะบรรยายธรรมให้กรรมฐานเบื้องต้น และสอนวิธีปฏิบัติ ได้แก่ วิธีเดินจงกรม วิธี นั่งสมาธิ และวิธีกำหนดอิริยาบถย่อย เช่น การรับประทานอาหาร เป็นต้น หลังจากนั้นโยคีต่างคน ต่างปฏิบัติเอง บริหารเวลาเอง และ รักษาวินัยด้วย ตนเอง เนื่องจากพื้นฐานจิตนิสัยและอินทรีย์ที่ แตกต่าง กันของโยคีแต่ละท่าน การปรับการปฏิบัติให้เหมาะสมกับตนเอง ตามคำแนะนำของ พระ วิปัสสนาจารย์ ทำให้เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมของโยคีเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในหลักสูตรนี้โยคีจะได้รับการ สอบอารมณ์ทุกวันโดยพระวิปัสสนาจารย์ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการปฏิบัติ และท่านจะได้ ช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติเป็นรายบุคคล พระวิปัสสนาจารย์จะบรรยายธรรมทุกวันเพื่อปลูกศรัทธา และเพื่อให้เข้าใจหลักการปฏิบัติมากขึ้น

ระเบียบการอบรม

มีระเบียบการอบรมตามคอร์ส โครงการ และค่าย ได้จัดระเบียบไว้ เช่น

หลักสูตรพระครูภาวนาสมณวัตร วิ. (หลวงพ่อประจาก) คุณสมบัติของผู้สมัครปฏิบัติ ธรรม 1) เป็นผู้เปี่ยมศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในแนวสติปัฏฐาน 4 และสามารถเปิดใจ ยอมรับการสอนของวิปัสสนาจารย์ 2) ควรเป็นผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานใน แนวสติปัฏฐาน 4 (พอง – ยุบ) มาแล้ว 3) เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงและไม่มีโรค ประจำตัวต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติธรรม 4) เป็นผู้ที่สามารถดูแลคุ้มครองตนเองได้ อย่างเต็มที่ เพราะการปฏิบัติครั้งนี้แม้จะใช้ห้องปฏิบัติธรรมรวม แต่ผู้ปฏิบัติต้องควบคุมเวลาในการ เดินจงกรม นั่งสมาธิ แต่ละบัลลังก์ตลอดจนการกำหนดอิริยาบถย่อยให้สั่นไหวด้วยตนเองโดยไม่มี วิทยากรควบคุม 5) เป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองในการเดินจงกรม นั่งสมาธิ ติดต่อกันอย่างน้อย บัลลังก์ละ 1 ชั่วโมงได้ อย่างต่อเนื่อง 6) สามารถรักษาศีล 8 ได้อย่างเคร่งครัด ตลอดทุกวันจนครบ โครงการ 7) สามารถเจริญสติสัมปชัญญะตลอดเวลา ได้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง 8) สามารถปฏิบัติ ตามกฎระเบียบโดยเคร่งครัด หลักสูตรนี้เหมาะสำหรับผู้ที่เคยปฏิบัติมาแล้วและเปี่ยมศรัทธาในการ ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในแนวสติปัฏฐาน 4 สำหรับผู้ที่ไม่เคยปฏิบัติหากต้องการจะเข้าอบรม ควร มั่นใจว่าจะตั้งใจปฏิบัติ และสามารถควบคุมตนเองให้รักษาวินัย ในการปฏิบัติได้ หลักสูตรนี้เหมาะ สำหรับผู้ที่เคยปฏิบัติมาแล้วและเปี่ยมศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในแนวสติปัฏฐาน 4 สำหรับผู้ที่ไม่เคยปฏิบัติหากต้องการจะเข้าอบรม ควรมั่นใจว่าจะตั้งใจปฏิบัติ และสามารถควบคุม ตนเองให้รักษาวินัยในการปฏิบัติได้

ค่ายความรู้คู่คุณธรรม ทางศูนย์จะเปิดรับสมัครชาวค่ายในวันเดียว โดยจะกำหนดวันนัดเพื่อให้ ผู้ปกครองและผู้สมัครได้เข้ามากรอกใบสมัครและปฐมนิเทศ ซึ่งผู้ปกครองสามารถโทรสอบถามเพื่อ ทราบวันนัดปฐมนิเทศน์และกรอกใบสมัคร ส่วนผู้สมัครที่อยู่ต่างจังหวัดจะต้องแฟ้มรายชื่อมาก่อน ล่วงหน้าและโทรศัพท์เข้ามายืนยันการเข้าอบรมกับทางศูนย์อีกครั้งหนึ่ง โดยวันสุดท้ายของการส่ง

รายชื่อและการยืนยันคือวันที่ทางศูนย์นันทปฐมนิเทศ ลักษณะของการอบรมระยะเวลาของการเข้าค่าย 5 วัน ลักษณะของการอบรมจะประกอบด้วยการเล่นเกม ร้องเพลง ทำกิจกรรมต่างๆ ที่แฝงคุณธรรม และช่วยให้เด็กได้พัฒนา สติ สมาธิ และปัญญา และฝึกการปฏิบัติธรรมโดยฝึกการเดินจงกรม นั่งสมาธิ โดยคณะวิทยากรนำเดินและนั่ง โดยจะใช้เพลงช่วยในการฝึกเดิน และนั่ง ในช่วงแรก ๆ



รูปภาพประกอบที่ 2136 การฝึกปฏิบัติของผู้ปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 2147 การฝึกอบรมเยาวชน



รูปภาพประกอบที่ 2158 การฝึกปฏิบัติของผู้ปฏิบัติธรรม

สิ่งที่น่าสนใจภายในสถานปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 2169 ศาลาปฏิบัติธรรมปฐินิสัคโค



รูปภาพประกอบที่ 21770 พระปางเปิดโลก



รูปภาพประกอบที่ 271218 ทางขึ้นเดินจงกรม ไปกราบพระปางเปิดโลก



รูปภาพประกอบที่ 2192 บริเวณห้องอาหาร

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี:

- ค่ายความรู้คู่คุณธรรม จัดในช่วงปิดเทอม ระหว่างวันที่ 7-11 เมษายน ของทุกปี
- คอร์สปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามนัยแห่งสติปัฏฐาน 4 หลักสูตรพระครูภาวนาสมณวัตร วิ. (หลวงพ่อประจาก สิริวิณโณ) วันที่ 20 มิถุนายน – 5 กรกฎาคม ของทุกปี
- โครงการค่ายพุทธบุตร วันที่ 20 กรกฎาคม – 3 สิงหาคม โรงเรียนในเครือข่ายการบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต และโรงเรียนในเครือข่ายเทศบาล
- คอร์สปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามนัยแห่งสติปัฏฐาน 4 หลักสูตรพระครูภาวนาสมณวัตร วิ. (หลวงพ่อประจาก สิริวิณโณ) วันที่ 15 - 30 พฤศจิกายน ของทุกปี
- คอร์สอื่นๆ จะมีเจ้าภาพมาขอใช้สถานที่ ทางศูนย์ฯ จัดอาหาร สถานที่ให้

กิจกรรมประจำวัน: สวดมนต์ ภาวนา เดินจงกรม นั่งสมาธิแผ่เมตตาบนลานพระปางเปิดโลก ในวันหยุดทุก ๆ เดือน

กิจกรรมการท่องเที่ยว: ไหว้พระขอพรพระปางเปิดโลก พระอวโลกิเตศวรมหาโพธิสัตว์ (เจ้าแม่กวนอิม)

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยววัด เป็นการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อสันถนาการควบคู่ไปกับการแสวงหาความรู้ การศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักการในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธจึงเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวมิใช่เข้าไปเพื่อชมสถานที่เพียงเท่านั้น แต่หากเป็นการเข้าไปเพื่อเรียนรู้ โดยการมองสรรพสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจ และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อคน สัตว์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ การท่องเที่ยววิถีพุทธ ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฏินิสสัคโค มีความพร้อมทุกด้านเหมาะในการมาปฏิบัติธรรม ประกอบด้วยศาลาปฏิบัติธรรม สถานที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม สถานที่พักสำหรับพระวิปัสสนาจารย์ และพุทธสถาน พระพุทธรูปปางเปิดโลก พระอวโลกิเตศวร (เจ้าแม่กวนอิม) บรรยากาศโดยรอบมีป่าไม้ร่มรื่นสถานที่ตั้งอยู่บนเนินเขา มีพระวิปัสสนาจารย์ที่พร้อม

ให้ความรู้วิถีทางพ้นทุกข์ตามหลักพุทธศาสนาที่ถูกต้อง การได้มาปฏิบัติกรรมฐานในครั้งนี้²⁶⁶1) เราได้มากราบพระเป็นการกราบในแห่งมหาสติปัฏฐาน 4 คือกราบในส่วนที่เป็นสัมปชัญญะปัพพะคือมีสติกำหนดในอริยาบถย่อย มีสติ กราบด้วยศรัทธา กราบด้วยความเคารพ กราบด้วยความสงบ กราบด้วยความถูกต้อง กราบด้วยสติ กราบด้วยสมาธิ กราบด้วยปัญญา รู้การเคลื่อนไหวของร่างกายตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ ฉะนั้นอย่างนี้เกิดบุญ เกิดกุศล เกิดมงคลแก่ชีวิต การได้เห็นได้ฟังคนอื่นเล่าก็ยังไม่เท่าตัวเองได้ลองมาประพฤติ ปฏิบัติดู แล้วจะรู้ว่า กราบพระถึงใจ กราบพระข้างในนั้น กราบอย่างไร 2) ได้มาละอากุศลคือความโลภ ความโกรธ ความหลง หลวงพ่อประจากท่านสอนเน้นว่าให้เราปฏิบัติธรรมติดต่อกันเนื่องตั้งแต่ตื่นจนถึงหลับ ถ้าเราไม่กำหนดแสดงว่าไม่หะก็ครอบงำ อากุศลก็เข้าครอบงำเรา ฉะนั้นพอตื่นปั๊บ พอรู้ตัวจะต้องกำหนดก่อนว่า อยากลืมหนอ อยากลืมหนอ นั่นก็คือลืมตา หลังจากนั้นก็ค่อยขยับลุกหนอ ๆ แล้วก็นั่ง 3) ได้มาค้นหาสัจธรรม คือความจริง ถ้าสมมติจะไม่จริง ถ้าจริงไม่ใช่สมมติ ทุกวันนี้เราเป็นอยู่กับสิ่งที่สมมติ สมมติว่าเป็นแขน เป็นขา เป็นตา เป็นหู เป็นมือ เป็นเท้า เป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นพี่ เป็นน้อง ปู่ย่าตายาย เป็นคน เป็นสัตว์ เป็นบ้าน เป็นเรือน เงินทอง นาฬิกา รถยนต์ คือสิ่งสมมติทั้งนั้น แม้แต่ในร่างกายเราแท้แท้ เราก็อยู่กับสมมติ ฉะนั้นเรามาค้นหา ณ ที่นี้ พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญครองพระครูภาวนาสมณวัตร ท่านเน้นเลยว่าให้เราองเงาะลึกลงไปให้ถึงแก่นแท้ของสัจธรรมคือความจริง ว่า จริง ๆ แล้วในร่างกายก็คือเป็นเพียงรูป กับ นาม เท่านั้น การเดินเป็นรูป รู้เดินเป็นนาม การยกเป็นรูป รู้ยกเป็นนาม การเหยียดเป็นรูป รู้เหยียดเป็นนาม การได้เห็นเป็นรูป รู้เห็นเป็นนาม ฉะนั้นต้องไปดูกับรูปกับนาม ไม่มีคน ไม่มีเขา ไม่มีเรา ไม่มีสัตว์ เมื่อไม่มีเรานั้นก็ไม่มีทุกข์ ที่ทุกข์เพราะมีเรา ทุกข์มีเพราะเรายึด ทุกข์ยึดเพราะเราอยาก ทุกข์มากเพราะเราพลาย ทุกข์น้อยเพราะเราหยุด ทุกข์หลุดเพราะเรารู้จักปล่อยวาง แทะไปให้ถึงแก่นแท้แก่นสารสัจธรรม นั่นคือรูป คือนาม คือทุกข์ คือสมุทัย คือนิโรธ คือมรรค 4) ได้มาบำเพ็ญบารมี คือสิ่งที่ต้องสะสมต้องเพิ่มพูนเพื่อจะนำไปสู่ความหลุดพ้น โดยหลักแล้วท่านใช้คำพุทธกาล แปลว่าธรรมที่จะทำให้เป็นพระพุทธเจ้า บารมีก็จะทำให้เป็นผู้หลุดพ้น คือบารมี 10 ประการ 5) ได้มาน้อมนำพุทธวิธี พุทธวิชา พุทธปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านำไปเป็นคู่มือในการดำเนินชีวิต นำไปเป็นมิตรในยามสบาย นำไปเป็นสหายในยามทุกข์โศกสันต์ นำไปเป็นขวัญเป็นกำลังใจในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกในสังคมในปัจจุบันนี้ ดังนั้น การท่องเที่ยววัดจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสันตนาการควบคู่ไปกับการเรียนรู้

สิ่งอำนวยความสะดวก: ที่พัก อาหารสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมเพียบพร้อม มีการบริหารจัดการแบบโรงแรม มีความสะอาดปลอดภัย มีช่างเทคนิคประจำศูนย์ดูแล

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสัคโค เช่น วัดสุวรรณคีรีเขต (วัดกะรน) ห่างจากศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสัคโค 1.7 กม., พระพุทธมิ่งมงคลเอกนาคคีรี ยอดเขานาตเกิด ห่างจากศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสัคโค 16.9 กม., วัดลัญจิวาราม ห่างจากศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสัคโค

²⁶⁶ สัมภาษณ์ พระครูสุธรรมโสภณ (สุรสิทธิ์ สุทนต์จิตโต), เจ้าอาวาสวัดมณีนิมิตมาราม เมืองลี ประเทศสหราชอาณาจักร, 6 กรกฎาคม 2565. แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/patinissakkomindfulness>

โค 11.5 กม., วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) ห่างจากศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสัคโค 12.4 กม., แหลมพรหมเทพ ห่างจากศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสัคโค 15 กม., วัดพระทอง (วัดพระผุด) ห่างจากศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสัคโค 34 กม.

การเดินทาง

เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ตาม Google Maps รถโดยสารประจำทาง หรือโดยเครื่องบินลงที่สนามบินภูเก็ต แล้วใช้บริการเช่ารถ หรือรถโดยสารประจำทางภายในตัวเมืองภูเก็ต



สถานปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ จังหวัดกระบี่

ที่ตั้ง: หมู่ 4 ตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ 81110

ข้อมูลการติดต่อ: โทร. 086-615 3601

เพจ: <http://thamkhowpra.blogspot.com>

ประวัติความเป็นมา

ตามคำบอกเล่าต่อกันมา สมัยที่ลัทธิลังกาวงศ์เข้ามาเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศไทย ในครั้งแรกที่เมืองนครศรีธรรมราช มีการก่อสร้างพระบรมธาตุครอบพระบรมธาตุองค์เก่า สมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช เมื่อชาวต่างเมืองผู้มีศรัทธาในพุทธศาสนาได้ข่าวจึงพากันรวบรวมสิ่งของต่างๆ เช่น แก้ว แหวน เงินทอง ถ้วยชาม ของมีค่า พระพุทธรูปองค์เล็กๆ เพื่อมาร่วมบรรจุไว้ในพระบรมธาตุด้วย แต่ระหว่างเดินทางนั้นชาวต่างเมือง ได้ทราบข่าวว่า การสร้างพระบรมธาตุเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงตัดสินใจหยุด และเดินทางกลับ เมื่อผ่านจุดถ้ำเขาพระจึงได้สร้างพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ขึ้นมา พร้อมทั้งฝังทรัพย์สินเงินทองไว้ และนำของมีค่าต่างๆ มาเก็บซ่อนไว้ตามซอกถ้ำรวมถึงพระพุทธรูปไม้แกะสลักอีกเป็นจำนวนมาก(มีบางองค์ได้ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดราชสุวรรณาราม) ต่อมาพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ถูกชาวบ้านมาขุดรื้อที่ฐานพระ เอาของมีค่าไปหมดอีกทั้งยังทำลายพระพุทธรูปเสียหายเป็นอันมาก(พบว่าฐานเป็นดินและในองค์พระเป็นไม้แก่นยืนจากฐานจรดเศียรพระ) ภายหลังจึงมีการบูรณะซ่อมแซม ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน (ชาวบ้านได้เรียกพระพุทธรูปองค์ดำ ว่า หลวงพ่อเมือง)²⁶⁷

หลวงพ่อบุญธรรม ฉตตสุวณโณ ได้มาบุกเบิกพัฒนาตั้งแต่ปี 2531 แต่เดิมนั้นสถานที่นี้เป็นป่ารก เต็มไปด้วยเถาวัลย์ ต้นหนาม จอมปลวกมีเพียงบริเวณหน้าถ้ำเท่านั้นที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ (ชาวบ้านบริเวณนี้ ก็ได้ใช้เป็นที่พักพิง และฝังศพด้วย) ต่อมาเมื่อปี 2535 ได้มีการก่อสร้าง “ศาลาศึกษาและปฏิบัติธรรม” เป็นอาคาร 2 ชั้นพร้อมที่เก็บน้ำฝน งบประมาณก่อสร้างประมาณ ล้านบาท ใช้งบประมาณ 1 ปี จึงแล้วเสร็จหลังจากนั้นหลวงพ่อบุญธรรมก็ค่อยๆ ปรับพื้นที่และปลูกต้นไม้ขึ้นมาเป็นจำนวนมาก สร้างกุฏิที่พัก ห้องน้ำ เดินระบบไฟฟ้า วางระบบน้ำได้อย่างลงตัวและเกิดประโยชน์สูงสุด²⁶⁸

สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ หรือที่คนท้องถิ่นอ่าวลึกเรียกว่า “วัดถ้ำ” เป็นสถานที่เงียบสงบ ร่มรื่น โลงโปร่งเย็นสบาย ใกล้ชิดธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้ ลำธาร มีลมพัดโชยสม่ำเสมอ เหมาะอย่างยิ่งกับการปลีกตัวมาพักกายพักใจ อีกทั้งยังมีครูบาอาจารย์ที่เมตตา เอาใจใส่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม ถ้ำเขาพระจึงเป็นสถานที่ที่เอื้อสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ด้วยหลักที่ว่า “เรียบง่าย ประหยัด สมดุลกับธรรมชาติ” วัดถ้ำแห่งนี้จึงเป็นสถานที่ที่ใครเข้ามาแล้ว

²⁶⁷ สถานปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ, แนะนำสถานปฏิบัติธรรม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.thamkhowpra.blogspot.com>, [1 กุมภาพันธ์ 2565].

²⁶⁸ สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ, เปิดใจจากสุดท้าย หลวงพ่อบุญธรรม ฉตตสุวณโณ, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: ชมรมกัลป์วัฒนธรรม, 2561), หน้า 154-158.

ต่างพูดเหมือนกันว่า“รู้สึกสงบ สบายใจ ร่มเย็น สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย”สถานธรรมแห่งนี้ได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ และมีการสอนที่เป็นธรรมชาติ เรียนกับความเป็นจริง ใช้ชีวิตอยู่กับการทำงานโดยเฉพาะหลวงพ่อบุญของท่านเป็นครูบาอาจารย์ที่“ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ไร้เจตนา”ธรรมะที่ท่านถ่ายทอดจึงออกมาจากชีวิตที่เป็นอยู่จริงๆ ยิ่งการทำงาน ถือว่าเป็นจุดเด่นท่านจะขยันขันแข็ง กระปรี้กระเปร่า ไม่มีย่อท้อเบื่อหน่าย แม้ว่าจะป่วยเป็นมะเร็งต่อมน้ำเหลืองระยะสุดท้าย แต่ท่านก็ยังทำงานทุกอย่างตั้งแต่ กวาดใบไม้บนพื้นและดาดฟ้ากุฏิเปลี่ยนกระเบื้องหลังคา เลื่อยต้นไม้ที่ถูกลมพัดหัก ซ่อมท่อน้ำท่อประปาแก้ไขบานประตู ทำโต๊ะไม้ ทำบันได ชุดดิน โยยหิน เกลี่ยหินซ่อมถนนที่เป็นหลุมเป็นบ่อล้างแทงก์น้ำ หิ้วปูน ปัดกวาดเช็ดถู รวมถึงซักผ้าซักจีวร ทำได้หมดทุกอย่างเป็นการสอนธรรมโดยไม่ต้องสอนอย่างแท้จริง

พระศิริพงศ์กล่าวเสริมว่า²⁶⁹หลวงพ่อบุญท่านดูจิตใจของท่านเอง ร่างกายก็ให้หมอรักษาไป ใช้สติ ใช้ธรรมะ มีกำลังใจดี แล้วเผยแพร่ธรรมะ ทำซี้ดี ทำหนังสือ แจกจ่าย เป็นประโยชน์ต่อพุทธศาสนา สำหรับสถานที่นั้นสำนักปฏิบัติธรรมถ้าเขาพระอยู่ในเขตของอุทยาน กรมป่าไม้ ตามกฎหมายปี 2542 เพราะที่นี่มีพระพุทธรูปโบราณอยู่มาก่อนจึงอนุญาตให้อยู่ร่วมกัน และได้ทำเป็นโครงการพุทธอุทยานร่วมกันเป็นการดูแลป่าไม้ให้กับกรมป่าไม้



²⁶⁹ สัมภาษณ์ พระศิริพงศ์ สิริวิโส, รักษาการประธานที่พัทสงฆ์ สำนักปฏิบัติธรรม ถ้าเขาพระ, 7 กุมภาพันธ์ 2565.

พระวิปัสสนาจารย์



พระศิริพงศ์ สิริวิโส จบการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์ และ
นักธรรมเอก โยมมารดาเป็นลูกศิษย์หลวงพ่อสมบุญ และติดตาม
ดูแลอุปฐากหลวงพ่อสมบุญตั้งแต่วัยที่วัดสนามใน จังหวัด
นนทบุรี พระศิริพงศ์ ได้ติดตามปฏิบัติธรรมมาโดยตลอด เมื่อได้บวช
เป็นพระที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี เมื่อทราบว่าท่าน
เป็นมะเร็งและกำลังก่อสร้าง จึงได้ติดตามมาดูแลและอยู่ที่สถาน
ปฏิบัติธรรมถ้าเขาพระแห่งนี้ช่วยหลวงพ่อสมบุญในการทำซีดี
หนังสือ เผยแพร่ และปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ฝึกฝนพัฒนาตนเอง
จนวันหนึ่งได้มีธรรมะเกิดขึ้น เราต้องปฏิบัติด้วยตัวเราเองก่อนจึง
นำไปเผยแพร่²⁷⁰

รูปภาพประกอบที่ 2203 พระศิริพงศ์ สิริวิโส

แนวทางการปฏิบัติ

ด้วยการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว 14 จังหวะ ตามแนวทางของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโก
เน้นให้รู้กาย รู้ใจ ให้รู้ความรู้สึก เห็นความรู้สึก อย่างต่อเนื่อง เคลื่อนไหว ให้ตื่นตัวตื่นกายตื่นใจ
คล่องแคล่วว่องไว มีชีวิตชีวา ร่าเริง เบิกบานแจ่มใส กระปรี้กระเปร่าเป็นปกติอยู่กับทุกอิริยาบถ ยืน
เดิน นั่ง นอน กิน เคี้ยว ต้ม ปัดกวาดเช็ดถูล้างถ้วยล้างชาม เป็นการปฏิบัติธรรมทั้งหมด การเดิน
จงกรมของที่นี่ก็คือการเดินให้สบายๆ แบบปกติ หรือจะนั่งพับเพียบ ขัดสมาธิ หรือนั่งเก้าอี้ยังก็ได้
ขอให้ “รู้สึกสบาย” หลวงพ่อสมบุญท่านจะบอกเสมอว่า “ทำยังไงก็ได้ที่ทำแล้วสบายๆ” สำนัก
ปฏิบัติธรรมถ้าเขาพระจึงไม่เน้นพิธีรีตอง ไม่ยึดติดกับความเชื่อแต่เน้นสติปัญญา รู้จักเหตุผล จึงไม่
วุ่นวายผู้คน ไม่เน้นวัตถุก่อสร้าง ไม่เน้นปริมาณแต่ให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดธรรมะที่เอาไปใช้กับ
ชีวิต ให้ชีวิตมีคุณภาพมีค่ามีราคา อยู่เย็นเป็นสุขและไม่มีทุกข์ เท่านั้นเป็นพอ

²⁷⁰ สัมภาษณ์ พระศิริพงศ์ สิริวิโส, รักษาการประธานที่พักรักษาสำนักปฏิบัติธรรม ถ้าเขาพระ, 7
กุมภาพันธ์ 2565.



รูปภาพประกอบที่ 2214 ปรีศนาธรรม

เรียนรู้เรื่องตัวเอง แยกแยะระหว่าง “เรารู้สึก” กับ “เห็นความรู้สึก” ผ่านสื่ออักษรโบราณ รู้แล้ว
ดับทุกข์ได้ทันที

ระเบียบการอบรม

ไม่มีคอร์ส สามารถเข้าปฏิบัติธรรมได้ทุกวัน มีตารางในการปฏิบัติตั้งแต่ตื่นเช้า
สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด



รูปภาพประกอบที่ 2225 ลานธรรมหน้าถ้ำ



รูปภาพประกอบที่ 2236 ลานธรรมหน้าถ้ำ

ลานธรรมหน้าถ้ำ มีพระพุทธรูปโบราณ ศิลปะแบบชาวบ้าน ประดิษฐานเป็นพระประธานอยู่หน้าถ้ำ



รูปภาพประกอบที่ 2247 ศาลาปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 2258 ลานบริเวณวัด



รูปภาพประกอบที่ 2269 บริเวณสถานที่พักผู้ปฏิบัติธรรม



รูปภาพประกอบที่ 22780 ลานบริเวณวัด



รูปภาพประกอบที่ 22881 ภายในถ้ำเขาพระ

ภายในถ้ำเขาพระมีค้างคาวอาศัยอยู่จำนวนมาก เคยมีกองถ่ายทำภาพยนตร์มาขอถ่ายทำบริเวณถ้ำเขาพระ

กิจกรรม

กิจกรรมพิเศษประจำปี: ทำบุญตักบาตร ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมประจำวัน: ทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว: กราบพระขอพร, ชมถ้ำค้างคาว

คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด การท่องเที่ยวเชิงศาสนา มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดได้เรียนรู้วิถีพุทธในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม และพุทธพิธี ที่สืบเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัยในแต่ละท้องถิ่น และรวมไปถึงการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดา ดังที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า สถานปฏิบัติธรรม ถ้ำเขาพระมีความสัปปายะ สงบ เงียบไม่วุ่นวาย คนรุ่นใหม่มีความคิดเยอะ ความคิดฟุ้งซ่าน ในการปฏิบัติ ต้องดูความสมดุลของตัวเอง ไม่ว่าจะปฏิบัติแบบไหนแต่ละอย่างเป็นอุปาย สามารถประยุกต์ได้ร่วมกันไม่ว่าสมาธิสัณทตา หรือสมาธิหลักตา ธรรมะคือธรรมชาติที่อยู่ในอริยาบถต่างๆ ทำงานมากๆ ฟุ้งซ่านก็นั่งหลับตาหยุดพักได้ดีเหมือนกัน แต่บางทีนั่งนานๆไปก็กลายเป็นซึม เหม่อ ไม่ขยับ ก็ต้องขยับบ้าง เคลื่อนไหวบ้าง ปรับสมดุล ดูสภาวะของตนเอง ทั้งนี้เราต้องรู้ว่าเราปฏิบัติเพื่ออะไร ทุกข์เรื่องอะไร ธรรมะคือการแก้ปัญหาชีวิตของเราเอง หลังจากปฏิบัติธรรมแล้วหลายคนมีความ

เปลี่ยนแปลง ขยันทำงานมากขึ้น สงบ เรียบร้อย พัฒนาตนเอง มีความสุขกับการทำงาน มีความสุขมากขึ้น เห็นความรู้สึกรวดเร็วขึ้น รู้ตัวเร็วขึ้น มีสติทุกความเคลื่อนไหว ดังนั้นการท่องเที่ยวภายในวัด จึงเป็นไปเพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง

สิ่งอำนวยความสะดวก : ห้องพักรับสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ลานปฏิบัติธรรม

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง สถานปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ เช่น อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี ห่างจากสถานปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ 2.6 กม., วัดมหาธาตุวชิรมงคล(วัดบางโพง) ห่างจากสถานปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ 24 กม., วัดมหาธาตุแหลมสัก ห่างจากสถานปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ 17.8 กม.,

การเดินทาง

โดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถยนต์โดยสารประจำทาง ลงที่สี่แยกอ่าวลึกซึ่งเป็นจุดรับส่งผู้โดยสาร ต่อจากนั้นนั่งรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างราคา 40 บาท ใช้เวลา 5 นาที



4.1.3 สรุปผลการสำรวจ รวบรวม และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติในเมืองหลัก 15 จังหวัด

จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 30 สถานที่ สรุปได้ ดังนี้

1. วัดท่องเที่ยว แยกเป็นรายภาค และรายจังหวัด ดังนี้

1) ภาคกลาง ประกอบด้วย (1) วัดพระพุทธบาทราชมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย (1) วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (2) วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3) ภาคเหนือ ประกอบด้วย (1) วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

4) ภาคตะวันออก ประกอบด้วย (1) วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา (2) วัดละหารไร่ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง (3) วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

5) ภาคตะวันตก ประกอบด้วย (1) วัดวังแก้วเวการาม (วัดไต้่น้ำ) อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี (2) วัดห้วยมงคล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (3) วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

6) ภาคใต้ ประกอบด้วย (1) วัดถ้ำเสือ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ (2) วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต (3) วัดสุวรรณคูหา อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา (4) วัดมัทธนิมาวาส วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (5) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. สถานปฏิบัติธรรม แยกเป็นรายภาค และรายจังหวัด ดังนี้

1) ภาคกลาง ประกอบด้วย (1) วัดพระพุทธแสงธรรม (ศูนย์ปฏิบัติธรรมแสงธรรมส่องชีวิต) อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย (1) วัดป่าสาละวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (2) ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3) ภาคเหนือ ประกอบด้วย (1) วัดอรุณญวิเวก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

4) ภาคตะวันออก ประกอบด้วย (1) วัดผาณิตาราม อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา (2) วัดมาบจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง (3) วัดภักทันทะอาสาาราม อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

5) ภาคตะวันตก ประกอบด้วย (1) วัดท่าเสด็จ อำเภอแม่ขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี (2) วัดป่าสุญญตา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (3) วัดเขาพระ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

6) ภาคใต้ ประกอบด้วย (1) สถานปฏิบัติธรรมสำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ (2) ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฏินิสสัคโค อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต (3) วัดนิโรธรังสี อำเภอท้าย

เหมือง จังหวัดพังงา (4) วัดปากกันตพงษ์ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา (5) วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด ประกอบด้วยข้อมูล 3 ตอน รวม 9 สารสนเทศ สรุปได้ ดังนี้

1. สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 1 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ ทำเลที่ตั้ง การติดต่อ ประวัติความเป็นมา สรุปได้ ดังนี้

1) มีทำเลที่ตั้งของวัดที่นักท่องเที่ยวสามารถที่จะค้นหาเส้นทางในการเดินทางไปยังสถานที่ดังกล่าวได้ ไม่ว่าจะเป็นระยะทางและระยะเวลาในการเดินทางผ่านช่องทาง Google Maps ดังนั้นวัดส่วนใหญ่จึงมีทำเลที่ตั้งส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง หรือใกล้ชุมชน ซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไป

2) ถึงแม้ว่าวัดส่วนใหญ่ยังขาดข้อมูลการติดต่อ หรือรายละเอียดที่เป็นฐานข้อมูลของวัดในรูปแบบของเว็บไซต์ หรือรูปแบบของข้อมูลวัดที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีอื่น ๆ แต่การติดต่อของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมสามารถเพิ่มช่องทางที่สามารถติดต่อวัดได้โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นช่องทางโทรศัพท์ Line Facebook Website ช่องทางการติดต่อเหล่านั้นเป็นช่องทางอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงวัดได้

3) วัดส่วนใหญ่มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่และมีคุณค่า มีสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูป เป็นต้น มีธรรมชาติแวดล้อมที่สวยงาม วัดหลายแห่งมีความเหมาะสมด้านสภาพแวดล้อม สำหรับประวัติความเป็นมาของวัดจะไม่ได้มีแค่ประวัติศาสตร์ของวัดเอง แต่ยังมีประวัติศาสตร์ละแวกวัดด้วย ตัวประวัติศาสตร์ละแวกวัดสามารถอธิบายเชื่อมโยงกับชุมชนได้ ซึ่งชุมชนอาจจะมีการเกี่ยวพันกับประวัติศาสตร์ที่มีหรือวัตถุสิ่งของที่มีที่ไม่เคยปรากฏในพื้นที่อื่น ๆ มาก่อน นำมาบูรณาการกับวัด เป็นประวัติศาสตร์ละแวกวัดที่เข้มแข็ง ประวัติความเป็นมาจึงช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจได้ง่ายและน่าจะดึงดูดกลุ่มคนท่องเที่ยวได้

2. สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 2 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด กิจกรรม และคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา สรุปได้ ดังนี้

1) วัดเป็นศูนย์กลางที่สำคัญในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ภายในวัดจะประกอบด้วยโบราณสถานหลายอย่าง เช่น เจดีย์ (หรือพระธาตุ) โบสถ์วิหาร/ ปราสาท /เทวาลัย/ พระปรางค์ /พระพุทธรูป/ หอไตรโบราณ เป็นต้น โบราณสถานดังกล่าวนอกจากจะถูกใช้เพื่อประกอบพิธีกรรม เป็นต้นแล้ว ยังถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา เพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารให้ผู้เยี่ยมชมได้สัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม และความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนหลักธรรมในการพัฒนาจิตใจมนุษย์ ศาสนสถานภายในวัด เช่น วัด พระปรางค์ อุโบสถ วิหาร สลุปเจดีย์ พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญ หอไตร เป็นต้น สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิตของผู้คนในสังคม เป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านโบราณคดี ศาสนสถาน วัฒนธรรมจารีต ประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม สุนทรียศาสตร์ วัดเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่ง เพราะวัดเป็นแหล่งที่เชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชน และเป็นสถานที่รวบรวมมรดกศิลปวัฒนธรรม และศิลปกรรมอันวิจิตรงดงามเพียบพร้อมด้วยคุณค่าทางศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา และความเป็น

อัจฉริยะของชุมชนในแต่ละพื้นที่ มีศิลปะฝีมือที่มีจุดเด่น และงดงาม สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดได้เรียนรู้วิถีพุทธในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม และพุทธพิธี ที่สืบเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัยในแต่ละท้องถิ่น และรวมไปถึงการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดา เพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ดังนั้นจุดเด่นของแต่ละวัดทั้งภายในวัดเองหรือรอบนอกวัดหรือชุมชนโดยรอบวัด จึงเป็นแรงดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ เพราะการไปท่องเที่ยวไม่ใช่แค่ท่องเที่ยวอย่างเดียวแต่จะควบคู่กับการเรียนรู้ทั้งภายในวัดและรอบ ๆ วัด

2) กิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด การท่องเที่ยววิถีพุทธนอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อเที่ยวชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน ศาสนธรรม เป็นต้นแล้ว ยังมีเป้าหมายอีกอย่างหนึ่ง คือ การได้เที่ยวชม ศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา หรือวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น นอกจากนั้น ประเพณีโบราณที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา หรือกิจกรรมประจำปี หรือกิจกรรมพิเศษที่วัดได้จัดในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ที่มีขึ้นประจำปี จะเป็นข้อมูลเพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจในการท่องเที่ยวและสามารถร่วมพิธีหรือกิจกรรมดังกล่าวได้และหากมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภายในวัดที่สามารถบรรยายได้ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ก็จะเป็นประโยชน์มากขึ้นในการตัดสินใจสำหรับคนที่ไม่ได้จะเข้าไปทำบุญเพียงอย่างเดียวจะเป็นการเติมเต็มเส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธอีกด้วย

3) คุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา การท่องเที่ยววัดเหล่านั้นจะให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ **คุณค่าที่เป็นรูปธรรม** (มิติเชิงสันตนาการ) เช่น ชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไหว้พระ ขอพร **คุณค่าที่เป็นนามธรรม** (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม และความเชื่อและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อการรู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ตลอดจนการพัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

3. สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 3 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่น่าสนใจอื่น ๆ และการเดินทาง สรุปได้ ดังนี้

1) สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและมีความสุขซึ่งเป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยวทุกคน สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่สำคัญประกอบด้วยห้องน้ำ สถานที่จอดรถ ทางเดินเชื่อม ทางลาด บันได ซึ่งมีราวจับมั่นคง ป้ายสัญลักษณ์บอกตำแหน่ง ห้องน้ำ ห้องส้วมคนพิการและผู้สูงอายุ วัดท่องเที่ยวในเมืองหลักได้ให้ความสำคัญแก่นักท่องเที่ยวที่ได้จัดเตรียมไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างดี

2) สถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในเส้นทางเดียวกันและใกล้เคียงกัน ถือว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวใกล้เคียงที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สิ่งของ กิจกรรม และ/หรือมิติอื่นใดที่สามารถให้คุณค่าเชิงการท่องเที่ยว เช่น ความสวยงามตามธรรมชาติ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่สำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงสามารถปรากฏได้ทั้งในลักษณะของรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ด้วยการจับต้อง เช่น สิ่งก่อสร้างถ้ำ น้ำตก และของที่ระลึก เป็นต้น และในลักษณะ

ของนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยการจับต้อง แต่สามารถสัมผัสได้ด้วยทางอื่น เช่น ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ภาษา ความเป็นชนเผ่า และการเล่นการแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น เพราะโดยธรรมชาติของนักท่องเที่ยวจะไม่มีวัตถุประสงค์เที่ยววัดเพียงอย่างเดียว และวัดท่องเที่ยวหลาย ๆ วัดในเมืองหลัก 15 จังหวัดส่วนใหญ่จะระบุสถานที่เที่ยวใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นวัด หรือโบราณสถานเก่าแก่ หรือแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ ที่น่าสนใจและสามารถเชื่อมโยงกันได้ เป็นข้อมูลที่จะเอามาเพิ่มเติมเพื่อให้คนที่ จะเข้าไปเที่ยววัดดึงดูดให้คนมาวัด นอกจากเที่ยววัดนั้น ๆ แล้วยังสามารถไปสถานที่ท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงอื่น ๆ ได้ สถานที่ท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงจึงสามารถดึงดูดคนที่ไม่ได้สนใจไปไหว้พระเพียงอย่างเดียว อาจจะดึงดูดคนอื่น ๆ ที่แวะไปท่องเที่ยวเพิ่มเติมได้

3) การเดินทาง วัดในเมืองหลัก 15 จังหวัดมีองค์ประกอบพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยว คือ นอกจากองค์ประกอบทั้งความดึงดูดที่มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ของแต่ละสถานที่แล้ว วัดเหล่านั้นยังเข้าถึงได้โดยง่าย สามารถเดินทางได้สะดวกรวดเร็ว ความสามารถในการเข้าถึง การคมนาคมสะดวก ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ง่าย การสะดวกในการเข้าถึงวัดเหล่านั้น ได้แก่สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะ เวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มาก เพราะหากมีความสะดวกในการเดินทางเที่ยวชมหากนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิดนักท่องเที่ยวจะเกิดอารมณ์สในการท่องเที่ยวได้มาก



4.2 ผลการออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด

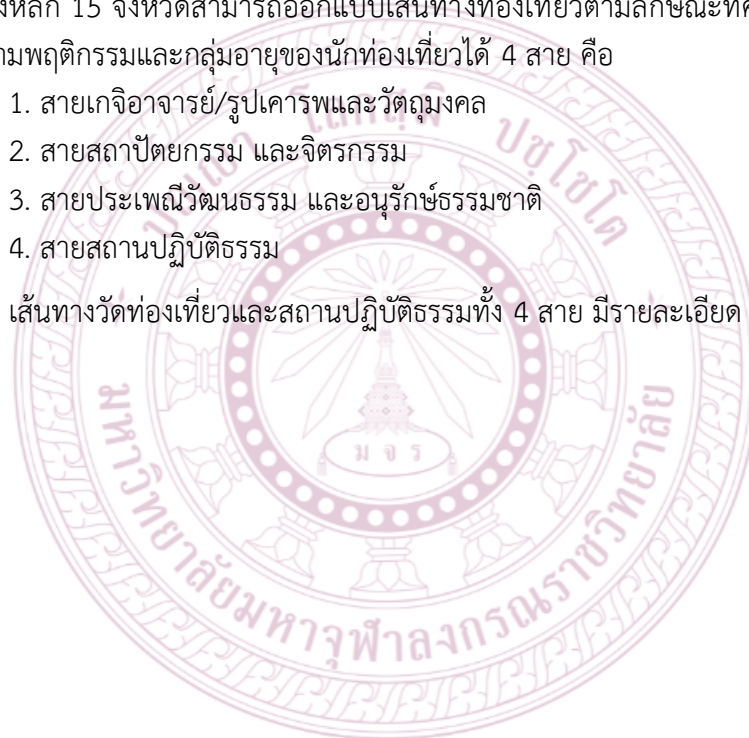
หลังจากได้ผลการสำรวจ รวบรวม และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัดเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 แล้วลำดับต่อไป คณะผู้วิจัยได้ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อออกแบบเส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธ ดังนี้

4.2.1 เส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด

จากการสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่ นักท่องเที่ยว/ผู้ปฏิบัติธรรม รวมทั้งจัดสนทนากลุ่มย่อยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า วัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัดสามารถออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวตามลักษณะที่คล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจ ตามพฤติกรรมและกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยวได้ 4 สาย คือ

1. สายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล
2. สายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม
3. สายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ
4. สายสถานปฏิบัติธรรม

เส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 4 สาย มีรายละเอียด ดังนี้



1. สายเกจอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล ได้แก่ (1) วัดโสธรวรารามวรวิหาร อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา (2) วัดละหารไร่ อ.บ้านค่าย จ.ระยอง (3) วัดห้วยมงคล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ (4) วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อ.เมือง จ.ภูเก็ต

เส้นทางวัดท่องเที่ยวสายเกจอาจารย์ รูปเคารพ และวัตถุมงคล แสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้



แผนภาพที่ 1 เส้นทางวัดท่องเที่ยวสายเกจอาจารย์ รูปเคารพ และวัตถุมงคล

2. สายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม ได้แก่ (1) วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อ.เมือง จ.เชียงใหม่ (2) วัดหนองแวง อ.เมือง จ.ขอนแก่น (3) วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อ.บางละมุง จ.ชลบุรี (4) วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร อ.เมือง จ.เพชรบุรี (5) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี (6) วัดมณีมาวาส วรวิหาร อ.เมือง จ.สงขลา

เส้นทางวัดท่องเที่ยวสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม แสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้



แผนภาพที่ 2 เส้นทางวัดท่องเที่ยวสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม

3. สายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ ได้แก่ (1) วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา (2) วัดพระพุทธบาทราชมหาวิหาร อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี (3) วัดวังแก้วเวการาม อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี (4) วัดสุวรรณคูหา อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา (5) วัดถ้ำเสือ อ.เมือง จ.กระบี่

เส้นทางวัดท่องเที่ยวสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ แสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้



แผนภาพที่ 3 เส้นทางวัดท่องเที่ยวสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ

4. สายสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 แห่ง แบ่งแนวปฏิบัติออกเป็น 3 แนว คือ

1. แนวอานาปานสติ / พุทโธ ได้แก่ (1) วัดอรุณวิเวก อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ (2) วัดป่าสาละวัน อ.เมือง จ.นครราชสีมา (3) วัดพระพุทธแสงธรรม อ.หนองแค จ.สระบุรี (4) วัดมาบจันทร์ อ.เมือง จ.ระยอง (5) วัดป่าสุกฤตา อ.ปรางค์บุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ (6) วัดนิโรธรังสี อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา (7) วัดป่าก้นตพงษ์ อ.ควนเมือง จ.สงขลา (8) วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

เส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรม แนวอานาปานสติ / พุทโธ แสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้



แผนภาพที่ 4 เส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรม แนวอานาปานสติ / พุทโธ

3. แนวรูปนาม/ เคลื่อนไหว (1) วัดท่าเสด็จ อ.มะขามเตี้ย จ.กาญจนบุรี (2) สำนักสงฆ์
ถ้ำเขาพระ อ.อ่าวลึก จ.กระบี่

เส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรม แนวรูปนาม/ เคลื่อนไหว แสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้



แผนภาพที่ 6 เส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรม แนวรูปนาม/ เคลื่อนไหว

การออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมออกเป็น 4 สายดังกล่าว เป็นการแบ่งตามลักษณะที่คล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของกลุ่มนักท่องเที่ยว ทำให้วัดท่องเที่ยวมีความน่าสนใจและง่ายต่อการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า การออกแบบเส้นทางที่เป็นเหมือนการจัดระเบียบสิ่งที่น่าสนใจให้เป็นหมวดหมู่ จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกและง่ายต่อการเลือกท่องเที่ยว เช่น สายมู (สายเกจิ รูปเคารพ เครื่องราง ของขลัง) ก่อนข้างจะได้รับความนิยม การบูชาพระธาตุในภาคอีสาน ทางภาคเหนือก็มีการไปบนบานศาลกล่าว ทำให้ดอกมะลิขายดีมากขึ้น ซึ่งเป็นการกระจายรายได้ให้กับชาวบ้านที่ร้อยดอกมะลิขาย อีกสายคือไหว้พระทำบุญทั่วไป ไปนมัสการพระพุทธรูปสวยๆ อีกสายคือสายวิปัสสนาปฏิบัติธรรมก็ได้รับความนิยมสำหรับผู้สนใจเรื่องการปฏิบัติธรรม ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นทั้งคนไทยและต่างชาติ²⁷¹

ลักษณะที่คล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจที่นำมาเป็นเกณฑ์ในการออกแบบเส้นทางมีความสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นการดึงสิ่งที่น่าสนใจของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์และมีความโดดเด่นออกมาให้เป็นประเด็นเด่น ๆ ให้เป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิดการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเพื่อเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยว ดังความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ว่า คณะผู้วิจัยควรดึงประเด็นหนึ่งออกมาเป็นประเด็นต่างหาก ในรายละเอียดให้ดึงมาเป็นจุดเด่นเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิดการตัดสินใจว่าแต่ละอันมีอัตลักษณ์มีความโดดเด่นของตนเองแตกต่างจากที่อื่นนั้นมีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร โดยเฉพาะแต่ละสิ่งที่โดดเด่นนั้นไม่มีอะไรที่จะมาแทนที่คุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ จะทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกเที่ยวได้ง่ายและวัดท่องเที่ยวรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถออกแบบการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพฤติกรรมและกลุ่มอายุนักท่องเที่ยวได้ง่าย²⁷²

เส้นทางท่องเที่ยวตามลักษณะที่คล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจให้เหมาะสมกับระยะเวลาท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว จะทำให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยว ทำให้วัดท่องเที่ยวสามารถสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่มคือ กลุ่มผู้สูงวัยท่องเที่ยวไปนสลายไหว้พระทำบุญ กลุ่มคนทำงานท่องเที่ยวไปในทางสายมู เช่น ถ้ำนาคี นาคา ซึ่งแต่ละวัดมีจุดขายต่างกัน และกลุ่มที่ 3 คือกลุ่มวัยรุ่น รักสวย จะไปเซลฟี่ถ่ายรูป ทั้ง 3 กลุ่มนี้เป็นพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สามารถนำมาเป็นเกณฑ์ในการออกแบบเส้นทางได้²⁷³ สอดคล้องกับความเห็นที่ว่า การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธสามารถแบ่งได้ตามพฤติกรรมและกลุ่มอายุนักท่องเที่ยวเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มทั่วไปผิวเผิน พวกนี้ก็คือมาตามกระแส เช่น กลุ่มอินฟลูเอนเซอร์ถ่ายรูปเจดีย์ที่สวยงาม 360

²⁷¹ สนทนากลุ่มเฉพาะ, คุณสร้อย สวัสดิ์ อาสาสมัครพิทักษ์, ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 6 กรกฎาคม 2565.

²⁷² สนทนากลุ่มเฉพาะ คุณวิโรจน์ สิตประเสริฐนันท์ นายกสมาคมคัคเคศก์อาชีพแห่งประเทศไทย, ๖ กรกฎาคม 2565.

²⁷³ สนทนากลุ่มเฉพาะ, คุณสมชาย ชมภูน้อย, ผู้อำนวยการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 6 กรกฎาคม 2565

องศา เพราะฉะนั้นกลุ่มนี้เป็นนักท่องเที่ยวแบบผิวเผิน คือมาถ่ายรูป กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มสายบุญ หรือ สายศรัทธา กลุ่มนี้มาเที่ยวเพื่อตามรอยเกจิอาจารย์ เพื่อขอพรปีใหม่ เพื่อขอพรไปสอบเข้าทำงาน หรือ ว่านิคมพระเวท ท้าวเวสสุวรรณ และกลุ่มที่สาม คือกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้ามาศึกษาพระธรรม เข้ามาเรียนวิปัสสนากรรมฐาน อยากรู้ลึกลงเชิงพุทธศาสนา มีข้อข้องใจอยากจะมาสนทนาธรรมกับพระสงฆ์²⁷⁴ และยังสามารถคล้องกับความเห็นที่ การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรม และกลุ่มอายุนักท่องเที่ยว ควรแบ่งเป็น 3 แบบ คือ การท่องเที่ยวบางเส้นทางเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวระยะสั้น เช่นการท่องเที่ยวเข้าไปเย็นกลับ การท่องเที่ยวบางเส้นทางเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวในระยะกลาง 2-3 วัน เช่น การเที่ยวชมวัด เวียง วัง การท่องเที่ยวบางเส้นทางเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวระยะยาว²⁷⁵

จากที่ศึกษาดังกล่าว สามารถสรุปเป็นเกณฑ์ในการออกแบบเส้นทางได้เป็น 2 ประการ คือ

1. ความคล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด
2. พฤติกรรม และกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยว

จากเกณฑ์การออกแบบเส้นทางทั้ง 2 ประการดังกล่าว คณะผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดในเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 4 เส้นทางได้ ดังนี้

1. สายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล

1) ความคล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด วัดท่องเที่ยวสายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคลมีสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดท่องเที่ยวทั้ง 15 แห่งใน 6 ภูมิภาคที่มีความคล้ายคลึงกันที่สามารถนำมาเป็นเกณฑ์ในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวได้ ดังนี้

1. วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอมือ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
 - พระพุทธรูปหลวงพ่โสธร
 - พระอุโบสถหลวงพ่โสธร
 - ศาลาสำหรับปิดทอง ไหว้พระ แก้ว
 - มหาวีรหารหลวงพ่โสธร
2. วัดละหารไร่ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
 - หลวงปู่ทิม องค์ใหญ่
 - พระพุทธรูปในโบสถ์เก่า
 - วิังสามพญาบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์
 - พระขุนแผน
 - ศาลพระเจ้าตากสิน

3. วัดห้วยมงคล อำเภอสวนหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่

²⁷⁴ สนทนากลุ่มเฉพาะ คุณภัทรอนงค์ ณ เชียงใหม่ ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคใต้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 6 กรกฎาคม 2565.

²⁷⁵ สนทนากลุ่มเฉพาะ คุณสิทธิดา มูลหงส์ ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 6 กรกฎาคม 2565.

- หลวงปู่ทวด องค์ใหญ่ที่สุดในโลก
 - หลวงพ่อพุทธโสธร องค์ใหญ่
 - รูปปั้นสมเด็จพระเจ้าตากสิน
4. วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
- หลวงพ่อแช่ม
 - กุฏิจำลองหลวงพ่อแช่ม
 - พระมหาธาตุเจดีย์พระจอมไทยบารมีประกาศ
 - พ่อท่านเจ้าวัด



ความคล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด เส้นทางวัดท่องเที่ยวสายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัดมุงมล คณะผู้วิจัยนำเอาสิ่งเด่น ๆ มาประมวลแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้



แผนภาพที่ 7 สิ่งคล้ายคลึงกันในสายเกจิอาจารย์/รูปเคารพ

การออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวโดยใช้เกณฑ์คือลักษณะที่คล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่ เกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคลของวัดท่องเที่ยวดังกล่าว เป็นจุดเด่นที่คนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศสนใจในการท่องเที่ยว เป็นข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกและง่ายต่อการตัดสินใจที่จะท่องเที่ยวตามข้อมูลเส้นทางนั้น ๆ ดังความเห็นที่ว่า ถ้าพูดถึงที่เป็นจุดเด่นที่คนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศสนใจในการท่องเที่ยววัดนี้ คือการได้สักการบูชา ขอพรพระพุทธรูปที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้น การนำพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์มาสร้างเป็นจุดเด่นในการออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวจะทำให้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ดังความเห็นที่ว่า ลักษณะที่คล้ายคลึงกันของหลวงพ่อโสธร เป็นจุดเด่นของวัดโสธรที่สามารถนำมาออกแบบเส้นทาง ซึ่งวัดนี้มีหลวงพ่อโสธรที่มีความบริสุทธิ์และศักดิ์สิทธิ์ ตามประวัติกล่าวว่าท่านยังไม่ยอมขึ้นจากน้ำ ทำอย่างไรก็ไม่ขึ้น แต่มีผู้รู้ทำพิธีบวงสรวง ใช้สายสิญจน์ผูกแล้วอาราธนาท่านขึ้นมา ท่านก็ขึ้น อาจจะมีอภินิหารหรือว่าด้วยเหตุประการใดก็ไม่ทราบ ซึ่งในสมัยพุทธกาลพระโมคคัลลานะยังสามารถดำดินหายไปในเมืองบาดาล ในนรก ความศักดิ์สิทธิ์ของพระโบราณ แม้แต่พระเกจิอาจารย์สมัยพุทธกาลก็ศักดิ์สิทธิ์ เพราะว่าด้วยอำนาจ ศีลบริสุทธิ์ จิตบริสุทธิ์ แม้แต่ปัจจุบันก็ยังมึนะ วัดเสาชิงช้ามีพระศักดิ์สิทธิ์ มีชื่อวัดไม่เหมาะสมกับความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อ จึงได้เปลี่ยนเป็น วัดโสธร “ทร” ซึ่งแปลว่า พื้นน้ำรวมอุทร คือมีพระสามพี่น้อง และต่อมาผู้รู้ก็เปลี่ยน “ทร” เป็น “ธ” แปลว่า บริสุทธิ์ หรือ ศักดิ์สิทธิ์ วัดโสธร ก็แปลว่า วัดที่มีพระศักดิ์สิทธิ์ มีบันทึกอ้างอิงพงศาวดารในสมัยอยุธยา ²⁷⁶

พระสงฆ์ซึ่งเป็นพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นที่เคารพเลื่อมใสและเป็นที่พึ่งทางใจ พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจึงเป็นอีกสิ่งน่าสนใจอย่างหนึ่งในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้เดินทางมาท่องเที่ยวจำนวนมาก ดังความเห็นที่ว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้โปรโมทไปทั่วโลกเพื่อให้นักท่องเที่ยวไปกราบไหว้หลวงพ่อแช่ม วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัดภูเก็ต และทางจังหวัดภูเก็ตเป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ออกไป และวัดฉลองหรือวัดหลวงพ่อแช่ม ก็เป็นสัญลักษณ์ที่อยู่ในคำขวัญของจังหวัดภูเก็ต “ไข่มุกอันดามัน สวรรค์เมืองใต้ หาดทรายสีทอง สองวีรสตรี และบารมีหลวงพ่อแช่ม” นักท่องเที่ยวเมื่อมา ก็จะมาดูสัญลักษณ์ทันที สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเที่ยววัดบางคนบอกว่าเขาไม่รู้จักประเทศไทย แต่รู้จักภูเก็ต ²⁷⁷ สอดคล้องกับความเห็นที่ว่า หลวงปู่ทิมเป็นอีกสิ่งน่าสนใจอย่างหนึ่งในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ได้ เพราะความมีชื่อเสียงของหลวงปู่ทิมทำให้นักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากเดินทางมาท่องเที่ยววัดละหารไร่ และส่วนมากนักท่องเที่ยวที่จะมาท่องเที่ยววัดนี้ด้วยเหตุ 2 ประการ คือ คนที่ท่องเที่ยวรู้จัก ททท. เอาบรรจุไว้ในสถานที่ท่องเที่ยวประจำจังหวัดระยองว่า ใครมาระยองแล้วต้องมากราบหลวงปู่ทิม ส่วนอีกทางหนึ่งก็คนที่ศึกษาและสนใจวัตถุมงคลหลวงปู่ทิม มีความศรัทธาก็จะมาที่วัดหลวงปู่ทิม ²⁷⁸

2). พฤติกรรม และกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยว การออกแบบเส้นทางตามลักษณะความคล้ายคลึงกันในวัดท่องเที่ยวสายเกจิ/รูปเคารพและวัตถุมงคล มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมและลักษณะกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยวตามเส้นทางนี้ ดังความเห็นที่ว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมากราบหลวง

²⁷⁶ สัมภาษณ์ พระครูโสภณสรกิจ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดโสธรวรารามวรวิหาร, 14 มกราคม 2565

²⁷⁷ สัมภาษณ์ คุณชัยวัฒน์ ชัชเวช, ไวยาวัจกรวัดไชยธาราราม (หรือวัดฉลอง), 4 กุมภาพันธ์ 2565.

²⁷⁸ สัมภาษณ์ พระมหาสุรเดช สุรเตโช, เจ้าอาวาส วัดละหารไร่, 12 มกราคม 2565.

ปู่ทิม ขอพร ถ่ายรูป รั้ววัดมุงคล ได้ความสบายใจในด้านของเขากลับไป บางคนต้องการมาเข้าร่วม สวดมนต์วันอาทิตย์ใกล้ขึ้นธรรมะ และในวันพระช่วงเข้าพรรษา หรือได้มาปฏิบัติธรรมในวันสำคัญๆ ของทางพระพุทธศาสนา ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของคนที่มาเที่ยวว่าต้องการอย่างไร ส่วนใหญ่แล้วจะ มาท่องเที่ยว ไหว้พระ ทำบุญเป็นหลัก²⁷⁹ บางคนตั้งใจมาไหว้หลวงปู่ทิม เพราะได้เห็นเหรียญแล้วมีความรู้สึกชอบอยากมากกราบ มาที่วัดละหารไร่เป็นครั้งแรก และรู้จักแม่ค้าว่ามีศาลพระเจ้าตากสิน ก็เดินมาไหว้พระเจ้าตากสิน เมื่อรู้สึกไม่สบายใจก็จะไหว้ท่าน²⁸⁰ ความศรัทธาหลวงปู่ทิมส่วนใหญ่จะมา ที่โบสถ์หลังเก่า ถวายดอกไม้พระประธาน พระโมคคัลลนะ พระสารีบุตร ที่หลวงปู่ทิมบ้นเอง สัมผัสได้ถึง ความสบายใจรู้สึกดี บุษาลูกอมพรายแก้ว โบสถ์เก่าด้านหลังนี้ไม่ค่อยมีใครรู้จักนอกจากคนพื้นที่ อยากให้ทางวัดประชาสัมพันธ์แนะนำนักท่องเที่ยวด้วย²⁸¹ สบายใจ²⁸² นักท่องเที่ยวต่างหลงใหลมาที่ วัดห้วยมงคลด้วยจุดประสงค์ตั้งใจมากกราบหลวงปู่ทวด และเช่าบูชาไปฝากคุณแม่และน้องสาว เพราะ คุณแม่อยากมาแต่ไม่สะดวก ก่อนออกจากบ้านคุณแม่ให้ท่องเที่ยวบสวดของหลวงปู่ทวด เพื่อให้เดินทาง ปลอดภัย²⁸³ ชอบทำบุญในวัดตามเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้²⁸⁴ ความเชื่อ หาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจตาม เส้นทางท่องเที่ยวสายนี้²⁸⁵ ชอบไปไหว้พระ สะสมวัตถุมงคลตามเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้²⁸⁶ เพราะ ทำธุรกิจออนไลน์ ต้องขอพรให้ขายของดีๆ จะปลอดภัยทุกวันพระเมื่อได้เที่ยวเส้นทางท่องเที่ยวสาย นี้²⁸⁷ เชื่อถือในพระพุทธศาสนา และปู่ย่า พ่อแม่ เคยสั่งสอนว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีจริงสำหรับเส้นทาง ท่องเที่ยวสายนี้²⁸⁸ ชอบไหว้พระ ขอพร ตามสถานที่ต่างๆ ในเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้²⁸⁹ ชอบไหว้ พระ ท่องเที่ยววัดต่างๆ ตามเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้²⁹⁰ ชอบเที่ยวขอพร ไหว้พระเมื่อได้เที่ยวเส้นทาง ท่องเที่ยวสายนี้²⁹¹ ศรัทธา เลื่อมใสเมื่อได้เที่ยวเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้²⁹² นิยชอบเที่ยวเส้นทาง ท่องเที่ยวสายนี้²⁹³

2. สายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม

1) ความคล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด

²⁷⁹ สัมภาษณ์ พระมหาสุรเดช สุรเตโช, เจ้าอาวาส วัดละหารไร่, 12 มกราคม 2565

²⁸⁰ สัมภาษณ์ คุณธนารักษ์ รูปคำ ชาวขอนแก่น, 12 มกราคม 2565.

²⁸¹ สัมภาษณ์ คุณกฤษฎา ก้าววัง, ชาวมหาสารคาม, 12 มกราคม 2565.

²⁸² สัมภาษณ์ คุณกฤติยา ตั้งโชควิพุธ, 25 กันยายน 2565.

²⁸³ สัมภาษณ์ คุณวรพจน์ ด่านนอก ชาวจังหวัดตราด, 21 มกราคม 2565.

²⁸⁴ สัมภาษณ์ คุณเพชรพร ตั้งโชควิพุธ, 25 กันยายน 2565

²⁸⁵ สัมภาษณ์ คุณสุริยา มาอาจ, 25 กันยายน 2565

²⁸⁶ สัมภาษณ์ คุณสืบพงษ์ ศรีบัวภา, 25 กันยายน 2565

²⁸⁷ สัมภาษณ์ คุณหทัยกาญจน์ สุขสมแดน, 25 กันยายน 2565

²⁸⁸ สัมภาษณ์ คุณประภาส สมกุล, 25 กันยายน 2565

²⁸⁹ สัมภาษณ์ คุณจรรรัตน์ สุทธิ, 25 กันยายน 2565

²⁹⁰ สัมภาษณ์ คุณสิริลักษณ์ ทองวัฒน์, 25 กันยายน 2565

²⁹¹ สัมภาษณ์ นายยงยุทธ บุตรรัตน์, 25 กันยายน 2565

²⁹² สัมภาษณ์ คุณรุ่งนภา จันทศรี, 25 กันยายน 2565

²⁹³ สัมภาษณ์ คุณมทิศา ศาสตร์ศรี, คุณสาธิตี จอเจน, 25 กันยายน 2565

วัดท่องเที่ยวสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม มีสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดท่องเที่ยวทั้ง 15 แห่งใน 6 ภูมิภาคที่สามารถนำมาเป็นเกณฑ์ในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวได้ ดังนี้

1. วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
 - หลวงพ่อพระสิงห์ (พระพุทธรูป)
 - พระเจดีย์หลวง
 - วิหารลายคำ
 - จิตรกรรมฝาผนังในวิหารลายคำ
 - หอไตร
2. วัดหนองแขง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
 - พระมหาธาตุแก่นนคร (พระธาตุหนองแขง) 9 ชั้น
 - จิตรกรรมฝาผนังภายในพระธาตุ ทั้ง 9 ชั้น และของเครื่องใช้สมัยก่อน
3. วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
 - พระบรมธาตุเจดีย์มหาจักรีพิพัฒน์
 - มหามณฑปพระพุทธบาท ภ.ป.ร. สก.
 - พระเจดีย์พุทธคยาจำลอง
 - อริยาการ พิพิธภัณฑสถานอริยสงฆ์
4. วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
 - ศาลาการเปรียญ
 - พระอุโบสถ พระประธานในพระอุโบสถ พระพุทธรูปมีพระบาท 6 นิ้ว
 - ภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ
 - หอพระไตรปิฎก
5. วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
 - เจดีย์พระบรมธาตุไชยา
 - พระพุทธรูปสามพี่น้อง
 - พระวิหารหลวง
 - พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา
6. วัดมณีมาวาสวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
 - พระอุโบสถ พระประธานในพระอุโบสถ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง
 - หอพระจอมไตร
 - ศิลปะ-ประติมากรรมแบบจีน
 - เจดีย์แบบจีน
 - ศาลาการเปรียญ /อาคารพิพิธภัณฑสถานปัตยกรรมทรงจีน
 - ศาลาฤๅษีหรือศาลาฤๅษีตัดตน

ความคล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดเส้นทางวัดท่องเที่ยวสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม คณะผู้วิจัยนำเอาสิ่งเด่น ๆ มาประมวลแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้



การออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวโดยใช้เกณฑ์คือลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ สถาปัตยกรรม และจิตรกรรมดังกล่าว เป็นจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาสถานที่จริง เป็นข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถกำหนดเส้นทางและระยะเวลาในการท่องเที่ยว ทำให้ง่ายต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ดังความเห็นที่ว่า สิ่งที่น่าสนใจที่สำคัญที่สามารถออกแบบเส้นทางให้สอดคล้องกับเส้นทางในลักษณะคล้ายคลึงกับเส้นทางท่องเที่ยววัดอื่น ๆ ได้ คือ สถาปัตยกรรม ศิลปะ จิตรกรรม โบราณสถาน เช่น หอไตรก็เป็นสถาปัตยกรรม, และวิหารลายคำยังเป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับรางวัลอนุรักษ์ดีเด่น มีจิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่ทั้งสองข้างผนัง และพระธาตุเจดีย์เป็นเจดีย์สำหรับนักชัฏปีมะโรง²⁹⁴ และความเห็นที่ว่า ถ้าพูดถึงที่เป็นจุดเด่นที่คนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศสนใจในการท่องเที่ยววัดนี้ คือ เจดีย์ที่เป็นสิ่งสำคัญของชาวพุทธ เป็นที่สักการะของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งมีมิติมุมมองหลายองค์ประกอบที่จะศึกษาทั้งด้านโบราณคดี โบราณสถาน ที่มีความสำคัญด้านศิลปะ ด้านความคิดความเชื่อ คติธรรม ศึกษาให้เห็นไม่ว่าจะเป็นมุมมองด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ด้านศิลปะในแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งในวัดนี้มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ให้เราได้ศึกษาสถานที่จริง²⁹⁵ และความเห็นที่ว่า วัดหนองแขมมีสถาปัตยกรรม และจิตรกรรมที่โดดเด่นเพื่อออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยว คือ พระมหาธาตุแก่นนคร (พระธาตุหนองแขม) 9 ชั้น ซึ่งเป็นเจดีย์พระธาตุเก่าแก่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากมีผู้มาติดต่อทางวัดขอถ่ายรูปเพื่อไปทำหนังสือโฆษณาประชาสัมพันธ์วัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการโปรโมท ทำให้มีคนเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น²⁹⁶ สอดคล้องกับความเห็นที่ว่า การนำสถาปัตยกรรม และจิตรกรรมมาเป็นจุดเด่นที่เป็นสัญลักษณ์เพื่อออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวจะเป็นข้อมูลที่ให้เกิดการตัดสินใจว่าจะท่องเที่ยววัดในสายนี้ ให้โฟกัสไปที่กลุ่มหนึ่งของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมของศาสนวัตถุภายในวัด ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถกำหนดเส้นทางและระยะเวลาในการท่องเที่ยว เช่น การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวออกเป็น 3 ระยะ คือ การท่องเที่ยวบางเส้นทางเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวระยะสั้น เช่น การท่องเที่ยวเข้าไปเย็นกลับ การท่องเที่ยวบางเส้นทางเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวในระยะกลาง 2-3 วัน เช่น การเที่ยวชมวัด เวียง วัง การท่องเที่ยวบางเส้นทางเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวระยะยาวเพราะว่านักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจจะมาศึกษาวิถีชีวิต มาศึกษาการเขียนลาย เช่น ศรีสัชรภูมิที่เชียงใหม่มาศึกษาวิชาการต่อกลาย มาศึกษาเรื่องของการย้อมผ้า การทอผ้า การปั้น การแกะงานศิลปะหัตถกรรมต่างๆ ของท้องถิ่น ของวัดที่ตอนนี้อาจท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าวเข้าไปอยู่ในวัดกันมากขึ้น²⁹⁷

2) พฤติกรรม และกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยว การออกแบบเส้นทางตามลักษณะความคล้ายคลึงกันในวัดท่องเที่ยวสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมและลักษณะกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยวตามเส้นทางนี้ ดังความเห็นที่ว่า เหมือนได้กลับไปอยุธยาอีกครั้งหนึ่งเมื่อเรามาในสถานที่นี้ วัดใหญ่สุวรรณารามนี้ยิ่งใหญ่ในด้านศิลปะ ลายปูนปั้น ภาพเคลื่อนไหวต่างๆ

²⁹⁴ สัมภาษณ์ พระเทพสิงหราชจารย์, เจ้าอาวาส วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, 5 มกราคม 2565

²⁹⁵ สัมภาษณ์ พระสมุห์ศักดิ์ชาย สิริปัญญา, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอไชยา, 12 กุมภาพันธ์ 2565.

²⁹⁶ สัมภาษณ์ พระสมุห์ศักดิ์ชาย สิริปัญญา, 25 กันยายน 2565.

²⁹⁷ สนทนากลุ่มเฉพาะ คุณสิทธิรา มูลหงส์ ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 6 กรกฎาคม 2565.

เช่นศาลาการเปรียญนี้ก็ยกมาจากอยุธยา โบสถ์ก็สร้างตั้งแต่สมัยอยุธยา และยังมีห้องน้ำสมัยอยุธยาที่เรียกว่า “เวจ” อยู่ด้านหลังกุฏิพระ วัดใหญ่สุวรรณารามเป็นวัดสมัยอยุธยาที่ใหญ่ที่สุด วัดอื่นเป็นวัดเล็กๆ ที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่สมบูรณ์กว่านี้เพราะโบสถ์จะปิดตลอดเวลา แต่เป็นงานชาวบ้าน ที่วัดใหญ่นี้เป็นงานฝีมือของช่างหลวง ได้มาเห็นแล้วชื่นใจ เพราะเป็นของทรงคุณค่าของชาวเพชรบุรี เป็นของชาติ ของบรรพบุรุษ²⁹⁸ สวยและเป็นแหล่งศึกษาวัฒนธรรมสำหรับเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้²⁹⁹ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้เพราะชอบโบสถ์ วิหาร เจดีย์ มีความสวยงาม³⁰⁰ มีความเป็นไทยโบราณ และเป็นแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ในเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้³⁰¹ ชอบสถาปัตยกรรมในเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้³⁰² น่าสนใจ หาจุดได้ยาก ดูความแตกต่างของสถานที่ ดูแนวคิด ในการทำ ในการก่อสร้าง ศึกษาแรงบันดาลใจในการก่อสร้าง เช่น วัดถ้ำเสือ และวัดท่องเที่ยวอื่น ๆ ในเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้³⁰³ ชอบความสวยงามของสถาปัตยกรรม ประวัติความเป็นมาของวัดในเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้³⁰⁴

3. สายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ

1) ความคล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด วัดท่องเที่ยวสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติมีสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดท่องเที่ยวทั้ง 15 แห่งใน 6 ภูมิภาคที่สามารถนำมาเป็นเกณฑ์ในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวได้ ดังนี้

1. วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
 - หลวงพ่อขาว (หลวงพ่อกุญแจ) ประดิษฐานอยู่บนเขากลางป่าไม้
 - ขึ้นบันได 1250 ขั้น นมัสการหลวงพ่อกุญแจ
 - ชมสัตว์ เช่น นกยูง ไก่
2. วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
 - รอยพระพุทธบาท
 - พระมณฑป
 - พระบรมราชานุสรณ์พระเจ้าทรงธรรม
 - ประเพณีตักบาตรดอกเข้าพรรษา
3. วัดวังแก้วการาม (วัดไถ่น้ำ) อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
 - ศาลาประดิษฐานสังขารหลวงพ่อดุตตะมะ
 - วิหารพระพุทธรูปหินอ่อน

²⁹⁸ สัมภาษณ์ คุณอภิชาติ แสนวรรณ เป็นชาวเพชรบุรี, จิตอาสาช่วยดูแลวัด, 22 มกราคม 2565.

²⁹⁹ สัมภาษณ์ คุณธิปไตย สีลา, 25 กันยายน 2565.

³⁰⁰ สัมภาษณ์ คุณเพชรพร ตั้งโชควิพุธ, 25 กันยายน 2565.

³⁰¹ สัมภาษณ์ คุณสุพัตรา หนูเทศ, 25 กันยายน 2565.

³⁰² สัมภาษณ์ คุณกัญญา ดำรงค์ศักดิ์, 25 กันยายน 2565.

³⁰³ สัมภาษณ์ คุณกรรณิการ์ ชัดคำ, 25 กันยายน 2565.

³⁰⁴ สัมภาษณ์ คุณธิดาพร นาสมา, 25 กันยายน 2565.

- เจดีย์พุทธคยา
 - ประเพณีวัฒนธรรมชาวมอญ
 - โบสถ์ไต้น้ำ วัดวังแก้วเวการาม (เก่า)
 - สะพานมอญ สะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย
4. วัดถ้ำเสือ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
- พระธาตุเจดีย์ และพระพุทธรูปองค์ใหญ่ บนยอดเขาแก้ว ขึ้นบันได 1,237 ขั้น
 - ชมหมอกบนยอดเขาหลังจากฝนตก
 - พระธาตุเจดีย์ระฆังใหญ่
 - สถานที่บริเวณที่เคยเป็นถ้ำเสือ
 - เจดีย์มหาโพธิสัตว์กวนอิม
5. วัดสุวรรณคูหา อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่
- พระพุทธไสยาสน์ และพระพุทธรูปโบราณปางต่างๆ ในห้องโถงถ้ำใหญ่
 - ถ้ำแจ้ง มีพระปรมาภิไธยพระเจ้าแผ่นดินและพระราชวงศ์
 - ถ้ำมืด ชมความสวยงามหินงอกหินย้อย
 - สิ่งจำนวนมากหน้าถ้ำด้านข้าง



ความคล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดเส้นทางวัดท่องเที่ยวสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ คณะผู้วิจัยนำเอาสิ่งเด่น ๆ มาประมวลแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้



แผนภาพที่ 9 สิ่งคล้ายคลึงกันในสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ

การออกแบบเส้นทางวัดทองเที่ยวโดยใช้เกณฑ์คือลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เน้นที่จุดเด่นที่คนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศสนใจ คือ ประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษธรรมชาติดังกล่าวคือ (1) ประเพณีวัฒนธรรม เน้นวัดที่มีพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหมวดกุศลพิธี หรือพิธีบำเพ็ญกุศล หมวดบุญพิธี หรือพิธีทำบุญ หมวดทานพิธี หรือพิธีถวายทาน และหมวดปกิณกะว่าด้วยพิธีเบ็ดเตล็ด (2) การอนุรักษธรรมชาติ เน้นวัดที่อนุรักษธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัดที่เล็งเห็นความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับหลักธรรมคำสอน รวมถึงพระวินัยที่ทรงบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจที่จะท่องเที่ยวตามข้อมูลเส้นทางนั้น ๆ ได้ง่ายขึ้น ดังความเห็นที่ว่า ถ้าพูดถึงที่เป็นจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวสนใจในการท่องเที่ยววัดนี้ที่สามารถออกแบบเส้นทางให้สอดคล้องกับเส้นทางในลักษณะคล้ายคลึงกับเส้นทางท่องเที่ยววัดอื่น ๆ ได้ คือ ธรรมชาติ เพราะวัดถ้ำเสือตั้งอยู่ในบริเวณป่า เขา และถ้ำ ความเป็นธรรมชาติ จึงเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวที่นิยมธรรมชาติ ได้มาดูวิว ได้เดินขึ้นเขา บันได 1237 ขั้น ในการเดินขึ้นไปให้ถึงชั้นบนสุด เพื่อกราบพระธาตุเจดีย์³⁰⁵

ขณะที่พระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่สร้างขึ้นท่ามกลางป่าเขากว้างใหญ่ เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของพระพุทธศาสนา ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดศรัทธา เป็นสิ่งดึงดูดอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกันในการออกแบบเส้นทางวัดทองเที่ยว ดังความเห็นที่ว่า หลวงพ่อขาวเป็นสิ่งดึงดูดอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกันในการออกแบบเส้นทางวัดทองเที่ยวได้ เพราะหลวงพ่อขาวทำให้ไม่ว่าจะเป็นชาวพุทธหรือชาวต่างชาติเห็นแล้วมีศรัทธา ทำให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาทำให้ยิ่งใหญ่ สวยงาม มาแล้วมีธรรมะ รู้สึกว่าเหมือนตัวเองได้บุญ อาจจะได้ตั้งใจมาทำบุญ เพียงแต่ผ่านมาเห็นพระพุทธรูปสวยงามก็เกิดความอบอุ่น รมรื่น มันก็เป็นบุญ เพราะว่าสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าก็อยู่กับธรรมชาติ อยู่ในป่า เราจึงเอาศาสนสถานไปอยู่ในป่า วัดและองค์หลวงพ่อขาวตั้งอยู่บนเขาสี่เสียด้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเขาใหญ่ที่เป็นมรดกโลกแล้ว อยู่ในเทือกเขาเดียวกัน หลวงพ่อขาวสร้างมานานแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2510 สร้างมาก่อนประกาศ ถ้าวัดอยู่ในเขตป่า กรมป่าไม้ก็อนุญาต เนื่องจากสร้างมาก่อนมีการประกาศ ซึ่งท่านพ่อลี เป็นผู้ดำริการก่อสร้าง มีสัตว์ป่าที่ลงมาจากป่าเอง เช่น นกยูง จะแผ่รำแพนให้ถ้ารูปมีความคุ้นเคยกับนักท่องเที่ยว ทำให้มีความสุข เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ชาวต่างชาติมาเที่ยวชมจำนวนมาก ทางวัดมีสัญลักษณ์ คือ สะอาด สว่าง สงบ นักท่องเที่ยวบางท่านมาเพื่อต้องการพิชิตความสูงไปให้ถึงองค์หลวงพ่อขาว³⁰⁶

วัดทองเที่ยวที่สร้างความกลมกลืนระหว่างวิถีชีวิตของชุมชนและธรรมชาติ ทำให้เกิดความสงบความเรียบง่ายท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชนเป็นอีกจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวเป็นความคล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจที่สามารถนำมาออกแบบเส้นทางได้ ดังความเห็นที่ว่า จุดเด่นที่นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยววัดสุวรรณคูหา ที่สามารถออกแบบเส้นทางให้สอดคล้องกับเส้นทางในลักษณะคล้ายคลึงกับเส้นทางท่องเที่ยววัดอื่น ๆ ได้ คือ ธรรมชาติ เพราะวัดสุวรรณคูหา เน้นการอนุรักษธรรมชาติ มีถ้ำ ต้นไม้ บรรยากาศเขียวไปชุ่ม มีหญ้าเขียว มีคนเคยขึ้นไปด้านบน ไปปิกนิก ธรรมชาติ ธรรมชาติ และบริเวณทางเข้าด้านใน มีซาก

³⁰⁵ สัมภาษณ์ พระจิรัง ญาณวุฑโฒ, เลขาเจ้าอาวาสวัดถ้ำเสือ, 7 กุมภาพันธ์ 2565.

³⁰⁶ สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ธรรมานุยุต, เจ้าอาวาส วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม, 23 ธันวาคม 2564.

เปลือกหอยเป็นชั้นๆ ทับถมกัน นอกจากนั้นวัดยังมีจุดเด่นคือถ้ำ ความเป็นธรรมชาติภายในถ้ำ มีพระพุทธรูปโบราณปางต่าง ๆ โดยเฉพาะพระพุทธรูปไสยาสน์องค์ใหญ่ รูปปั้นพ่อท่านเจ้าถ้ำ พ่อท่านเจ้าเถร ทั้งยังมีพระปรมาภิไธยของพระเจ้าแผ่นดินหลายพระองค์จารึกไว้ที่ผนังถ้ำด้านใน มีหินงอกหินย้อยในถ้ำมีดสะท้อนกับแสงไฟแล้วดูสวยงาม ทั้งหมดนี้เกิดจากความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ตั้งแต่พ่อท่านเจ้าถ้ำและพ่อท่านเจ้าเถรธุดงค์มาพบถ้ำแห่งนี้มีความสงบเงียบเหมาะแก่การประพฤติปฏิบัติสมณธรรม ชาวบ้านเกิดศรัทธาจึงค่อย ๆ สร้างเสนาสนะจนเป็นวัด ณ บริเวณถ้ำแห่งนี้ และด้วยความศรัทธาและปรารถนาโพธิญาณของเจ้าเมืองตะกั่วทุ่ง จึงมีการบูรณะครั้งใหญ่และสร้างพระพุทธรูปไสยาสน์องค์ใหญ่ มีการสมโภชพระครั้งแรก และปฏิบัติเป็นประเพณีต่อเนื่องกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน³⁰⁷ สอดคล้องกับความเห็นที่ว่า ธรรมชาติ และความสงบความเรียบง่ายนี้เองเป็นตัวดึงดูดส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมาชมสิ่งที่หลงพบได้สร้างไว้ เช่น สะพานข้ามแม่น้ำที่ยาวที่สุด พุทธคยา โบสถ์จมน้ำ เจดีย์สามองค์ ประเพณีวัฒนธรรมที่หลงพอวางรากฐานไว้ ชาวบ้านปัจจุบันนี้ได้มีเศรษฐกิจดีพออยู่ได้เพราะหลงพอช่วยไว้ นักท่องเที่ยวที่มากราบด้วยอำนาจของพุทธรูป ด้วยอำนาจของหลงพอ ทางด้านการงานค้าขายดีขึ้น ส่วนหนึ่งนำเงินมาทำบุญต่ออายุพระพุทธศาสนา สร้างศาสนสถาน โบสถ์ วิหาร พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญที่ใหญ่โต สิ่งเหล่านี้เป็นมรดกทางศาสนาและวัฒนธรรม และแสดงให้เห็นความสามัคคีในชุมชน บ้าน วัด ราชการ³⁰⁸

2) พฤติกรรม และกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยว การออกแบบเส้นทางตามลักษณะความคล้ายคลึงกันในวัดท่องเที่ยวสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมและลักษณะกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยวตามเส้นทางนี้ ดังความเห็นที่ว่า วัดสุวรรณคูหา มีธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก ด้วยความคิดที่ว่าทุกศาสนาดีทั้งหมด สำคัญว่าคุณเป็นคนแบบไหน อยู่ที่ศรัทธาของแต่ละคนแต่ละศาสนา รักคนไทย รักเมืองไทย ลูกชายเรียนภาษาไทย มาที่วัดสุวรรณคูหานี้เพื่อมาดูแลกราบพระนอน และชมธรรมชาติซึ่งเป็นจุดเด่นในเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้³⁰⁹ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะได้เห็นธรรมชาติคือถ้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เห็นถ้ำ และทราบมาว่าถ้ำไม่เคยเข้ามาในบริเวณถ้ำอาจเพราะความศักดิ์สิทธิ์ของพ่อท่านเจ้าถ้ำ และพ่อท่านเจ้าเถร แม้จะมีคนเอาอาหารมาล่อก็ไม่เข้ามา บางคนอธิษฐานขอพรก็ได้ตามที่ต้องการ เป็นที่พึงพอใจให้กับผู้ที่มีความเชื่อและศรัทธา และจะมาเฉลิมฉลองและแก้บนกันในวันสมโภชพระเดือน 5³¹⁰ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดหลงพออุตตมะมีนักท่องเที่ยวได้เห็นขามอญที่มีความศรัทธาหลงพออุตตมะ ได้อาศัยบุญหลวงพ่อดังตั้งรุ่นปู่ย่า ตายาย ได้หลักธรรมจากหลวงพ่อก่อน ไม่ขโมยของคนอื่น สุจริต ช่วยเหลือผู้อื่นที่ดีกว่าทุกชาติทุกภาษา³¹¹ ชอบเที่ยวเส้นทางสายนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดหลงพออุตตมะ เพราะได้ศึกษาหลวงพ่อบอกเรื่องความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง และได้เห็นวิถีชีวิตของคนมอญอยู่กันอย่างเรียบง่าย เป็นพี่น้อง อยู่แบบพี่น้อง³¹²

³⁰⁷ สัมภาษณ์ พระปลัดธนาธิกร พุทธจริโต, รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดสุวรรณคูหา, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

³⁰⁸ สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ สิริบุญโญ, เจ้าอาวาสวัดวังแก้วเวการาม, 18 มกราคม 2565.

³⁰⁹ สัมภาษณ์ คุณดมิทรี ซาโปรติน และ เอคเคตเทอรินา, นักท่องเที่ยวชาวรัสเซีย, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

³¹⁰ สัมภาษณ์ คุณกรกมล เกิดผล พนักงานดูแลประจำวัดสุวรรณคูหา, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

³¹¹ สัมภาษณ์ คุณสายขวัญ หงษ์ศา, ขวามอญ อาชีพค้าขาย, 18 มกราคม 2565

³¹² สัมภาษณ์ คุณนุสรฯ ธงชัย, ขวามอญ อาชีพเย็บผ้า, 18 มกราคม 2565.

ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดหนองแขงที่มีพระมหาธาตุแก่นนคร ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองขอนแก่น เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ สุขใจ สบายใจเมื่อได้เห็น ได้มาทำบุญขอพร ถวายสังฆทาน ถ้าเพื่อนมาหามาเยี่ยมจะพาไปไหว้ที่พระธาตุ ถ้ามาขอนแก่นแล้วไม่ได้มาไหว้พระธาตุเหมือนมาไม่ถึงขอนแก่น³¹³ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะได้มาไหว้พระมหาเจดีย์ พระบรมสารีริกธาตุ เคยมาฟังธรรมจากพระอาจารย์สุชาติ สอนสังฆธรรมความจริง ชีวิตจริงในแต่ละวัน เข้าใจง่าย ทำดีทำชั่วได้รับผลอย่างไร ชัดเจนไม่มีอ้อมค้อม ปฏิบัติธรรมให้จิตสงบ ไม่ได้เน้นว่าบิณฑบาตอะไร ซึ่งในคำสอน สอนให้ทำความดี ให้หมั่นปฏิบัติ รักษาศีล 5 สอนในการใช้ชีวิตในปัจจุบัน ให้สนใจตัวเราเองเป็นหลัก รวบรวมจิตให้สะอาด สงบ ทำดี เราจะมีความสุข สงบทุกๆ วัน ทำให้กินง่ายอยู่ง่าย วันนี้ได้มาไหว้เจดีย์พุทธคยา เราต้องสะสมบุญ ช่วยเหลือคน เมื่อเราได้คุยกับคนมีธรรมะเหมือนกันจะคุยกันง่าย ไม่มีพลิกไปพลิกมา ไม่มีระแวงกัน³¹⁴ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะได้เห็นพระมหาธาตุแก่นนคร ตั้งเด่นเป็นสง่า มองเห็นแต่ไกล ผ่านมาจึงแวะ บริเวณชั้นล่างดีมากเป็นโล่งโล่งโปร่ง สบายได้ทำบุญไหว้พระ ยิ่งขึ้นมาชั้นบน ลมพัดเย็นสบาย ทำให้จิตใจสบายขึ้น³¹⁵ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะชอบความเป็นธรรมชาติ ผ่อนคลาย³¹⁶ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะทำบุญ ถ่ายรูปเก็บไว้ดู³¹⁷ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะชอบธรรมชาติ วิถีชุมชนแบบชนบท³¹⁸ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะชอบธรรมชาติอยู่กับสิ่งแวดล้อม³¹⁹ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะชอบไปวัดที่มีถ้ำ ภูเขา เช่น วัดหลวงปู่สรวง³²⁰ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะชอบความเป็นธรรมชาติ เย็นสบาย³²¹ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะได้กราบหลวงพ่อบ้างแล้วมีความสุขสบายใจ สงบใจ³²²

4. สายสถานปฏิบัติธรรม

1) ความคล้ายคลึงกันของสถานปฏิบัติธรรม สถานปฏิบัติธรรมทั้ง 15 แห่งมีการสอนแนวทางปฏิบัติ ที่สามารถนำมาเป็นเกณฑ์ในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวได้ ดังนี้

4.1 การปฏิบัติธรรม แนวพุทธ/อานาปานสติ ได้แก่

1. วัดอรัญญวิเวก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. วัดป่าสาละวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
3. วัดพระพุทธแสงธรรม อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

³¹³ สัมภาษณ์ คุณสิริกุล ล้อทองพาณิชย์, ชาวขอนแก่น อาชีพค้าขาย, 25 ธันวาคม 2564.

³¹⁴ สัมภาษณ์ คุณนุจริย ลีรัตน์, ชาวจังหวัดนนทบุรี นักท่องเที่ยว วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร 13 มกราคม 2565.

³¹⁵ สัมภาษณ์ คุณวิษุตา บุญประกอบ, นักท่องเที่ยวชาวระยอง, 25 ธันวาคม 2564.

³¹⁶ สัมภาษณ์ คุณธนวัตร ประสงค์, 25 กันยายน 2565.

³¹⁷ สัมภาษณ์ คุณศิวาพร บุญตา, 25 กันยายน 2565.

³¹⁸ สัมภาษณ์ คุณวันทนา ปัญญาวรรพศ์, 25 กันยายน 2565.

³¹⁹ สัมภาษณ์ คุณอาทิตย์ภัทร วรรณวัฒน์, 25 กันยายน 2565.

³²⁰ สัมภาษณ์ คุณวรารักษ์ ทองกลาง, 25 กันยายน 2565.

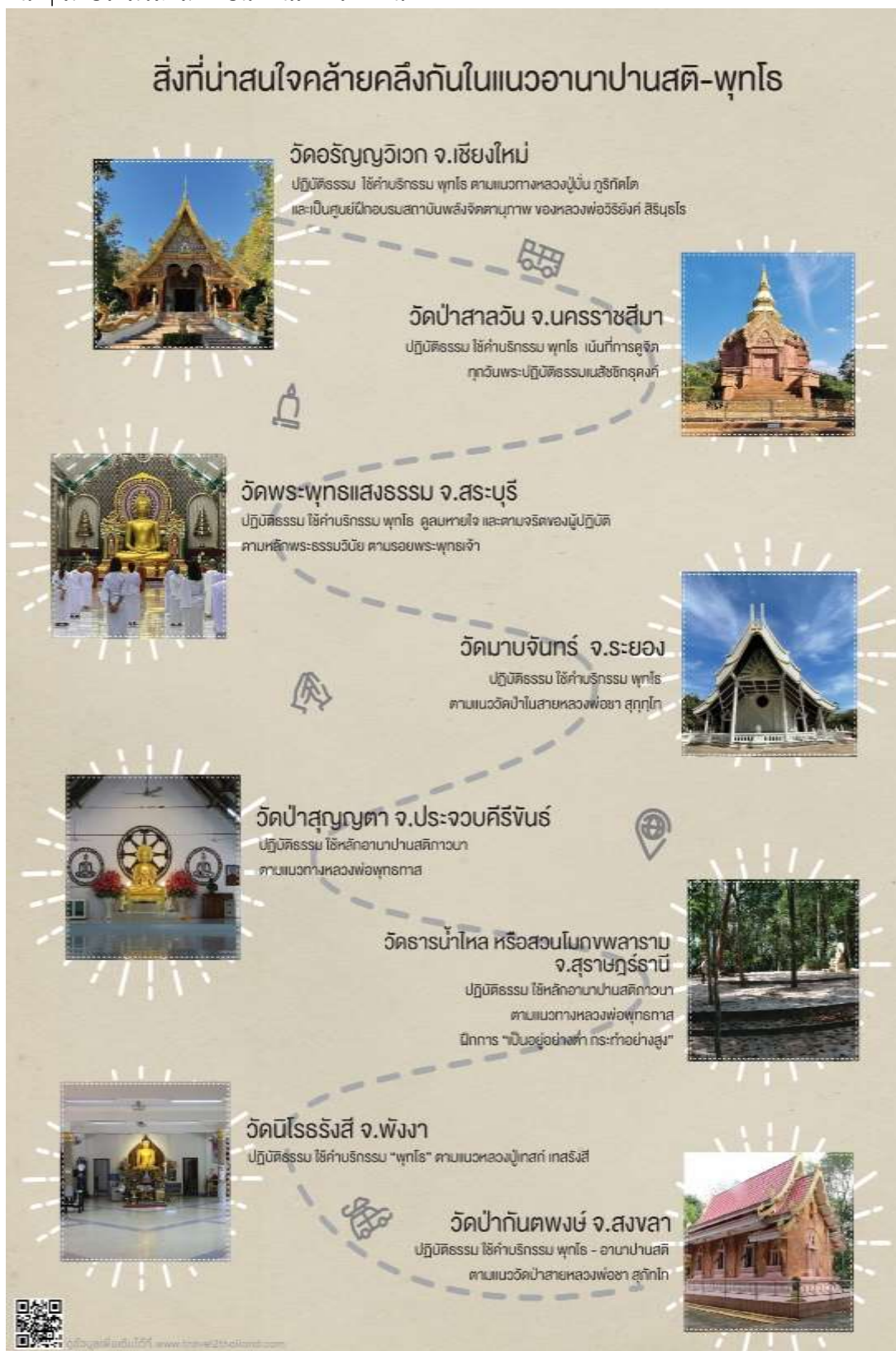
³²¹ สัมภาษณ์ คุณจุฑามาศ เดชผิว, นายวีรยุทธ บุญรอด, 25 กันยายน 2565.

³²² สัมภาษณ์ คุณเอมอร จรูญแสง, นักท่องเที่ยวจากจังหวัดชัยภูมิ, 23 ธันวาคม 2564.

4. วัดมาบจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
5. วัดปากันตพงษ์ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
6. วัดนิโรธรังสี อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา
7. วัดป่าสุญญตา อำเภอปรางค์บุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
8. วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี



ความคล้ายคลึงกันของสถานปฏิบัติธรรม แนวพุทธโธ/อานาปานสติ คณะผู้วิจัยนำเอาสิ่ง
เด่น ๆ มาประมวลแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้



แผนภาพที่ 10 สิ่งคล้ายคลึงกันในสายสถานปฏิบัติธรรม แนวพุทธโธ/อานาปานสติ

4.2 การปฏิบัติธรรม แนวสติปัฏฐาน 4 (พองยุบ) ได้แก่

1. ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. วัดผาณิตาราม อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. วัดภักทันทาสาราม อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี
4. วัดเขาพระ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
5. ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสสัคโค อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ความคล้ายคลึงกันของสถานปฏิบัติธรรม แนวสติปัฏฐาน 4 (พองยุบ) คณะผู้วิจัยนำเอาสิ่งเด่น ๆ มาประมวลแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้



แผนภาพที่ 11 สิ่งคล้ายคลึงกันในสายสถานปฏิบัติธรรม แนวสติปัฏฐาน 4 (พองยุบ)

4.3 การปฏิบัติธรรม แนวรูปนาม/เคลื่อนไหว ได้แก่

1. วัดท่าเสด็จ อำเภอมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
2. สถานปฏิบัติธรรมสำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

ความคล้ายคลึงกันของสถานปฏิบัติธรรม แนวรูปนาม/เคลื่อนไหว คณะผู้วิจัยนำเอาสิ่งเด่น ๆ มาประมวลแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้



แผนภาพที่ 12 สิ่งคล้ายคลึงกันในสายสถานปฏิบัติธรรม แนวรูปนาม/เคลื่อนไหว

การออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวโดยใช้เกณฑ์คือลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เน้นที่จุดเด่นในการสอนแนวทางปฏิบัติ จำนวน 3 แนวทางหลัก ๆ คือ 1. แนวอานาปานสติ / พุทโธ 2. แนวสติปัฏฐาน 4 (พองยุบ) 3. แนวรูปนาม/ เคลื่อนไหว กระจายอยู่ในวัดตามภาคต่าง ๆ ซึ่งสถานปฏิบัติธรรมเหล่านั้นมีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับการฝึกและพัฒนาจิต นอกจากนี้ยังมีความพร้อมทั้งพระวิปัสสนาจารย์ รวมทั้งที่พักสำหรับผู้สนใจเข้าปฏิบัติธรรม เป็นข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธทำให้นักท่องเที่ยวสามารถกำหนดเส้นทางและระยะเวลาในการท่องเที่ยว ดังความเห็นที่ว่า ถ้าพูดถึงที่เป็นจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวสนใจในการเดินทางมาวัดนี้ คือ การปฏิบัติธรรมตามแนวพุทโธ/อานาปานสติ ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติเพื่อการพ้นทุกข์ เป็นเป้าหมายใหญ่ของพระพุทธศาสนา ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดศรัทธา เป็นสิ่งดึงดูดอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกันในการออกแบบเส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรม เพราะอาจารย์ใหญ่เราคือพระพุทธเจ้าคือชัดเจนที่สุด เราเดินตามรอยพระพุทธเจ้า และใช้สติ ที่จริงจะเป็นสายไหนก็ตามถ้าคำว่าสติ ที่เราสามารถคุ้มครองตัวเองได้ มันคือจบทุกๆ มุม อานาปานสติก็ยังมีสติ สติปัฏฐานสี่ก็ยังมีคำว่าสติ มันมีคำว่าสติ เมื่อไม่มีสติก็คือคนเมา คนบ้า คนเผลอ คนที่ประมาทและพร้อมตายทุกเวลา ที่จริงก็ใช้คำว่าสติเป็นเครื่องอยู่เครื่องประคองของจิต อินทรีย์ 5 พละ 5 ต้องใช้สติ มรรคมีองค์ 8 ก็มีสมาสติ โพชฌงค์ 7 ก็ยังมีสติ สรุปว่า สติ เป็นตัวระลึกรู้ อยู่ ถ้าไม่มีสติคำว่าปัญญาจะไม่ได้ สำหรับผู้มาปฏิบัติใหม่ จะให้ฝึกคำว่าพุทโธ และดูลมหายใจเป็นหลักและตามจิตของผู้ปฏิบัติ ถ้าเราไม่ภาวนา จะเป็นยุบหนอพองหนอก็ไม่ชัดซึ้ง ถ้าทำแล้วเป็นสติที่เราสามารถระลึกรู้ทัน แต่ว่าการเจริญอานาปานสติคือลมเรามีอยู่แล้ว ก็กำหนดดูลมไปแต่สุดท้ายก็คืออึดหรือทน มันเป็นเรื่องอุปายที่จะนำไปสู่ความสงบ ที่จะใช้การจดจ่ออยู่กับองค์บริการ³²³ สอดคล้องกับความเห็นที่ว่า จุดเด่นที่นักท่องเที่ยวสนใจในการเดินทางมาวัดนี้ คือ การปฏิบัติธรรมตามแนวมหาสติปัฏฐานสูตร เพราะในการอบรมจะสอนแนวมหาสติปัฏฐาน 4 โดยใช้คำบริการ “พุทโธ” ตามที่ครูบาอาจารย์ สอนเน้นที่การดูจิต ทุกวันพระปฏิบัติธรรมเนสัชชิกุธงค์ ไม่นอนตลอดคืน ตามความสมัครใจ ตามกำลังอินทรีย์ของแต่ละคน ³²⁴ สอดคล้องกับการปฏิบัติตามแนวทางของหลวงพ่อบุญเรือง วัดพิชโสภาราม จังหวัดอุบลราชธานี คือแนวพอง-ยุบ สติปัฏฐาน 4 ตามที่ได้รับการอบรมสั่งสมประสบการณ์ จากหลวงพ่อบุญเรือง และครูบาอาจารย์ในสายพอง-ยุบ ³²⁵ และสอดคล้องกับความเห็นที่ว่า ปฏิบัติธรรมตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร ใช้คำบริการ พองหนอ ยุบหนอ ปฏิบัติชัดเจน มุ่งไปที่ความอดทนต่อความลำบาก อดทนต่อความเจ็บปวด เพราะบางครั้งจะได้รับทุกขเวทนาในการปฏิบัติ ³²⁶ ส่วนการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว 14 จังหวะ ตามแนวทางของหลวงพ่อดำเนิน จิตตสุโข เน้นให้รู้กาย รู้ใจ ให้รู้ความรู้สึก เห็นความรู้สึก อย่างต่อเนื่อง ³²⁷ สอดคล้องกับของศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดท่าเสด็จเป็นต้นแบบ “สถาบันเพาะกล้าคุณธรรม” หลักปฏิบัติ คือดูรูปดูนาม ดูกายดูใจ รู้ว่าเรากำลังทำอะไร กำลังทำหน้าที่อะไร ³²⁸

³²³ สัมภาษณ์ พระสุนทรธรรมภาณ, เจ้าอาวาส วัดพระพุทธรักษาธรรม, 22 ธันวาคม 2565.

³²⁴ สัมภาษณ์ พระมหาจิรวัฒน์ จิรวิฑฒโน, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดป่าสาละวัน, 23 ธันวาคม 2564.

³²⁵ สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ สมบัติ ปภสสโร, เจ้าอาวาส วัดเขาพระ, 13 กุมภาพันธ์ 2565.

³²⁶ สัมภาษณ์ พระครูภาวนาวราลังการ วิ., เจ้าอาวาส วัดภักทันทะอาสาฬหาราม, 12 มกราคม 2565.

³²⁷ สัมภาษณ์ พระศิริพงศ์ สิริวิไล, รักษาการประธานที่พักสงฆ์ สำนักปฏิบัติธรรม ถ้ำเขาพระ, 7 กุมภาพันธ์ 2565.

³²⁸ สัมภาษณ์ พระครูเกษมกาญจนสิทธิ์ (ศักดิ์ดา เขมจาโร), เจ้าอาวาสวัดท่าเสด็จ, 20 มกราคม 2565.

วิธีการสอนแนวปฏิบัติที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดศรัทธา เป็นสิ่งดึงดูดอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกันในการออกแบบเส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรมได้ ดังความเห็นที่ว่า การปฏิบัติธรรมตามแนวสติปัฏฐาน 4 (พองยุบ) ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดศรัทธา เป็นสิ่งดึงดูดอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกันในการออกแบบเส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรมได้ เพราะทางวัดจะสอนแนวมหาสติปัฏฐาน 4 โดยใช้คำบริกรรม “พองยุบ” เกิดขึ้นจาก ศรัทธาที่มีต่อองค์หลวงพ่ोजริญ แห่งวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี และจากศรัทธาของหลวงพ่ोजริญ ที่มีต่อองค์หลวงพ่อดำ ที่สอนวิชากรรมฐานให้กับหลวงพ่ोजริญ พระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สอนการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวทางแห่งสติปัฏฐาน 4 ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า³²⁹ ในส่วน การปฏิบัติธรรมตามแนวพุทโธ/อานาปานสติ ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดศรัทธา เป็น สิ่งดึงดูดอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกันในการออกแบบเส้นทางสายสถานปฏิบัติ ธรรมได้ เพราะวัดอรัญญวิเวก เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเชียงใหม่ ปฏิบัติธรรมตามแนวทาง หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และเป็นศูนย์ฝึกอบรมสถาบันพลังจิตตานุภาพ ของหลวงพ่ोजริญศิริ สิริธโร ซึ่ง เป็นศิษย์หลวงปู่มั่น ทางวัดรักษาแนวทางการปฏิบัติและปฏิบัติไปตามแบบพ่อแม่ครูบาอาจารย์³³⁰ วัด ปากันตพงษ์เป็นสาขาที่ 108 ของวัดหนองป่าพง ปฏิบัติธรรมในแนวพุทโธ/อานาปานสติ ปฏิบัติกิจ ของสงฆ์ตามแนวพระป่าสายหลวงพ่อดำ สุภทัต วัดหนองป่าพง ต้องการให้ประชาชนเข้ามาสนใจ ธรรมะมากขึ้น³³¹ การปฏิบัติธรรมตามแนวพุทโธ/อานาปานสติ ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติที่ทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดศรัทธา เป็นสิ่งดึงดูดอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกันในการ ออกแบบเส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรมได้ เพราะวัดนิโรธรังสีเป็นวัดปฏิบัติธรรมมาตั้งแต่สมัยหลวง พ่ोजริญ ท่านเป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่เทศก์ เทสรังสี ได้รักษาข้อวัตรปฏิบัติตามครูบาอาจารย์ไว้ เหมือนปกติ ใช้คำบริกรรม “พุทโธ” วัตรปฏิบัติแบบสายพระป่า ฉันมือเดียว ส่วนการปฏิบัติสำหรับ ขมารวาส สอนให้รู้จักศีล 5 ให้เข้าใจชัด โยมไม่ค่อยรับศีลเพราะกลัว เพราะไม่เข้าใจเรื่องศีล “ศีลคือ ชีวิต ชีวิตคือศีล” หลวงพ่อดำสอนเรื่องนี้มา 20 ปีแล้ว ก่อนการรณรงค์เรื่องศีล 5 การนั่งสมาธิ แล้วแต่ใครถนัดคำบริกรรมอะไร แต่อย่าใช้หลายอย่าง ใช้เพียงให้จิตสงบพอ จะใช้ลมหายใจ หรือพุท โธ ก็ใช้อย่างเดียว เพราะจิตอันเดียว ถ้าหลายเรื่องจะฟุ้งซ่าน อย่างไม่ก็ขอให้รู้ศีล 5 ก่อน ถ้าไม่มีศีล 5 ไม่เข้าใจศีล 5 พื้นฐานความเป็นมนุษย์สมบัติไม่มี อย่าไปสอนภาวนาสมาธิเลย ถ้าเข้าใจเรื่องศีล 5 จะ ง่ายที่สุด เป็นเอง เป็นเร็ว อัตโนมัตินี้ของเขารู้ว่ามีศีล ความเมตตา มี คุณธรรมมี สมาธิเกิด และทำ ปัจจุบันให้ดีที่สุด³³²

2) พฤติกรรม และกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยว การออกแบบเส้นทางตามลักษณะความ คล้ายคลึงกันในวัดสายสถานปฏิบัติธรรม มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมและลักษณะกลุ่มอายุของ นักท่องเที่ยวตามเส้นทางนี้ ดังความเห็นที่ว่า วัดปากันตพงษ์ เป็นสถานปฏิบัติธรรมที่เน้นบรรยากาศ ร่มรื่น เต็มไปด้วยต้นไม้สลับกับตัวอาคารที่พิก ให้ความร่มเย็น เหมาะแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม มี พันธุ์ไม้โอปอล้อมทั่วบริเวณ ความร่มรื่นของพันธุ์ไม้นานาชนิด ทำให้บริเวณวัดมีสิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติที่สวยงาม อากาศเย็นสบาย พร้อมกับได้รับการฟังธรรม สวดมนต์ การปฏิบัติสมาธิภาวนา

³²⁹ สัมภาษณ์ พระพุทธนา อริโย, ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน, 24 ธันวาคม 2564.

³³⁰ สัมภาษณ์ พระครูธรรมวิวัฒน์คุณ หลวงพ่ोजริญ, เจ้าอาวาส วัดอรัญญวิเวก, 6 มกราคม 2565.

³³¹ สัมภาษณ์ พระอาจารย์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และนักปฏิบัติธรรม, 8 กุมภาพันธ์ 2565.

³³² สัมภาษณ์ พระครูพิลาสมหาจารย์, เจ้าอาวาสวัดนิโรธรังสี, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

ทำให้จิตใจสงบเย็น ไม่วุ่นวาย สุขภาพกายใจดีขึ้น ทำให้ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้³³³ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะการได้มาอยู่วัดมาพบคนดี ปราศจากอบายมุข ได้ทัศนคติที่ดี ที่เปิดกว้าง มีความเป็นสปปายะ³³⁴ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะได้มาอยู่วัดแล้วมีความสุขสบายใจดี ได้มาช่วยงานของวัด ได้ทำบุญ ได้ปฏิบัติธรรม³³⁵ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะการมาอยู่ปฏิบัติที่วัดป่าสาละวันพบสิ่งกระทบมากมาย ต่างกับการอยู่วัดที่อยู่ในป่าจะได้แต่ความสงบเงียบอย่างเดียว ที่นี้ทำให้เราได้ฝึกความอดทน ปล่อยวาง มีสติมากขึ้น มีสิ่งใดมากระทบ เพียงกำหนดรู้ ข้อคิดข้อธรรมที่ได้จากพระอาจารย์คือ “การหนีไปที่อื่น เพียงแค่เปลี่ยนสถานที่ แต่คนไม่เปลี่ยน คนก็เหมือนเดิม” เป็นสถานฝึกจิตอย่างดี มีพ่อแม่ครูบาอาจารย์หลายรูป เหยียบรอยมีรอยเท้าครูบาอาจารย์ที่เคยจำพรรษา พยายามไม่ประมาท เจริญมรณานุสติบ่อยๆ พยายามทำความดี เพราะไม่รู้ว่าจะพญานี้เราจะหายใจอยู่หรือเปล่า³³⁶ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะทำให้ได้ฝึกการ “เป็นอยู่อย่างต่ำ กระทำอย่างสูง” มุ่ง “สงบเย็น และเป็นประโยชน์” เข้าถึงจิตใจหรือจิตวิญญาณของผู้ปฏิบัติ ได้เห็นคุณค่าของการปฏิบัติจึงบอกต่อเพื่อนฝูงหรือผู้ที่รักใคร่ ชวนกันมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะชาวต่างชาติ³³⁷ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะทำให้ได้มีโอกาสปฏิบัติด้วยหลักอานาปานสติภาวนา โดยฝึกหัดทุกอิริยาบถในการดำรงชีวิตตลอดเวลาของการอบรม ถิ่นแนวทางการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตให้สมบูรณ์ครบถ้วนตามระบบองค์รวมแห่งพุทธธรรมทั้งสามด้าน กล่าวคือศีล-สมาธิ-ปัญญา อันจะนำไปสู่วิถีชีวิตที่สุขสงบเย็น เป็นประโยชน์ เมื่อได้ปฏิบัติอานาปานสติตามแบบหลวงพ่อกุฑทองแล้วรู้สึกสบาย เมื่อก่อนติดสมาธิแก้ปัญหาไม่ได้ พอมาเปลี่ยนอิริยาบถ ทำอานาปานสติและกวาดขยะไปด้วย ทำสมาธิในการเคลื่อนไหวเลยพอไปนั่งสมาธิก็ดี เพราะเราเดินเคลื่อนไหวเป็นสมาธิแล้วพอไปนั่งก็ไม่ยาก บางคนที่นั่งแล้วสงบพลุกขึ้นสมาธิหายเป็นของปลอม ถ้าของแท้สมาธิจะติดตามทุกอิริยาบถ เป็นความสุขแท้³³⁸ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะได้ความรู้จากตำราคำสอนของท่านพุทธทาส มีแนวคิดที่ตรงกัน จึงมีแนวคิดอยากบวชในแนวทางของท่านพุทธทาส และได้มาสนทนากับครูบาอาจารย์ที่วัดป่าสุญญตาแล้วรู้สึกศรัทธา ประกอบกับที่วัดมีความสปปายะได้มาปฏิบัติธรรมครั้งละ 10 วัน และเป็นช่วงโควิด จึงได้ตัดสินใจบวชในช่วงเข้าพรรษา ได้ฝึกวัตรปฏิบัติตามที่หลวงพ่อกุฑทองเจ้าอาวาสสอน และปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน หลังจากปฏิบัติแล้ว ทำให้ใจเย็นลง ค่อยๆพิจารณา ชีวิตดำเนินไปอย่างมีสติ อยู่กับปัจจุบัน หลวงพ่อกุฑทองเน้นที่สุญญตา นิพพานไม่ต้องรอชาติหน้า ถ้าทำใจเราได้ นิพพานคือความสงบเย็น ทำใจเราไม่ให้ทุกข์³³⁹ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะเมื่อเกิดความทุกข์หรือปัญหา ก็จะนึกถึงหน้า ระลึกถึงคำสอนหลวงพ่อกุฑทองพระอธิการคัมภีร์

³³³ สัมภาษณ์ แม่ชีเสาวภา คำทะลาด, ผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่ากัณตพงษ์ 8 กุมภาพันธ์ 2565.

³³⁴ สัมภาษณ์ พระอวตาร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และนักปฏิบัติธรรม, 8 กุมภาพันธ์ 2565.

³³⁵ สัมภาษณ์ นางสาวสุชาดา แซ่ไคว้, แม่พรหมณ์ช่วยงานวัดป่ากัณตพงษ์, 8 กุมภาพันธ์ 2565.

³³⁶ สัมภาษณ์ แม่ชีส่องแสง นวลกลาง อายุ 41 ปี, ผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่าสาละวัน, 23 ธันวาคม 2564.

³³⁷ สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.เบญจวรรณ วงศ์ชูแก้ว, ครูฝึกสมาธิให้กับชาวต่างชาติ ธรรมาศรมนานาชาติ วัดธารน้ำไหล, 10 กุมภาพันธ์ 2565.

³³⁸ สัมภาษณ์ พระภิกษุณ ینگวด, พระนักปฏิบัติธรรมวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม), 10 กุมภาพันธ์ 2565.

³³⁹ สัมภาษณ์ พระสมปอง เขมะปัญญา, พระนักปฏิบัติธรรม วัดป่าสุญญตา, 21 มกราคม 2565.

ญาณ เป็นการเตือนสติ มีพระรัตนตรัยเป็นเครื่องเตือนใจ³⁴⁰ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะแม่ชีชอบปฏิบัติธรรม อยู่สายธรรม ตั้งใจในการปฏิบัติธรรม³⁴¹ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะชอบปฏิบัติธรรมในสายสติปัฏฐาน 4³⁴² ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะชอบปฏิบัติธรรม³⁴³ ชอบเส้นทางท่องเที่ยวสายนี้ เพราะชอบไหว้พระ สวดมนต์ นั่งสมาธิ บวชชีตามวัดต่างๆ³⁴⁴ มาปฏิบัติธรรมเพราะมาทำบุญที่เรียกว่าสะสมแต้มบุญ อะไรที่มันไม่ดี เช่นสมมติอาจจะโดนรถชน ก็แค่เฉี่ยว บางคนมาทำบุญถึงขั้นที่เรียกว่าเก่งๆ แต่ของหนูแค่สบายใจ มาปฏิบัติเมื่อ 2 ปีที่แล้ว หนูชอบสวดมนต์ ชอบสวดอิติปิโส 108 จบ แต่ไม่เข้าขั้นนั่งสมาธิเก่ง เพราะจิตไม่นิ่ง หรือสมาธิสั้น ชอบทำแบบนี้มาตั้งแต่มัธยมปลายแล้ว ช่วงนั้นหนูเป็นช่วงตกของหนู พอหนูทำแล้วก็ดีขึ้น คนที่รู้จักก็ชอบสวดมนต์นั่งสมาธิเหมือนกัน แต่ก็ยังมีกลุ่มเพื่อนที่ชอบเที่ยวกลางคืนกินเหล้า แต่หนูก็ปฏิบัติเหมือนเดิม ทำทั้ง 2 อย่างเลย ทุกวันนี้ก็ยังทำเหมือนเดิม แต่ก็มีสติมากขึ้น³⁴⁵ และชอบแนวทางนี้เพราะก่อนมาปฏิบัติ มีเรื่องกังวลคิดหลายอย่าง พอเข้ามาก็รู้สึกค่อยๆ ดีขึ้น ตอนแรกที่มาก็คิด จนรู้แนวทางปฏิบัติ ปีนี้เป็นปีที่ 5 กว่าที่จะปรับตัวได้ครั้ง 1-2 และมีมารเวลาปฏิบัติก็มีคนโทรมาตลอด จนจะเลิกปฏิบัติ จนกระทั่งครั้งที่ 3 มีปาฏิหาริย์ ขณะปฏิบัติก็มีหน้าพอลอยมาตลอด เราปิดโทรศัพท์ นอนก็ติดต่อนไม่ได้ เราก็กออกไปปั๊บปั๊บออกจากปฏิบัติทันที นอนโทรมาบอกว่าพอสบาย เส้นเลือดในสมองแตก ก็คิดว่าปาฏิหาริย์ครั้งนั้นทำให้พอรอดจากการที่เราได้ปฏิบัติธรรม ก็อธิษฐานจิตขอให้ได้มาเรื่อย ๆ เป็นการเสริมบุญบารมี เวลาเราทุกข์เรานึกถึงสิ่งที่เราปฏิบัติ นึกถึงหลวงพ่ोजรัญญ์³⁴⁶

ลักษณะที่คล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด ลักษณะพฤติกรรม และลักษณะกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยว จึงเป็นเกณฑ์หลักในการออกแบบเส้นทางทั้ง 4 สายดังกล่าวที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถกำหนดเส้นทางและระยะเวลาในการท่องเที่ยว เป็นข้อมูลให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกและง่ายต่อการตัดสินใจที่จะท่องเที่ยวตามข้อมูลเส้นทางนั้น ๆ ดังนั้น การแบ่งกลุ่มวัดท่องเที่ยวในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น ความมีชื่อเสียงของเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล ความสวยงามของสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม ความเป็นอัตลักษณ์ของประเพณีวัฒนธรรม การอนุรักษ์ธรรมชาติ และการปฏิบัติธรรมตามแนวทางต่างๆ ที่สอดคล้องกับคัมภีร์พระพุทธศาสนาของสถานปฏิบัติธรรมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมและกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยว จะเป็นตัวเล่าเรื่องราวพระพุทธศาสนามีอะไรที่เป็นจุดเด่นที่จะนำความสวยงามภายนอกไปสู่ความสงบใจ ความสงบสุขสันติภายในใจ สิ่งที่น่าสนใจภายในวัดจึงเป็นสิ่งที่โน้มน้าวให้นักท่องเที่ยวมาเพื่อจะมาดูสิ่งเหล่านี้แล้วได้รับประโยชน์ นับเป็นการท่องเที่ยววิถีพุทธที่ตอบสนองความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

³⁴⁰ สัมภาษณ์ คุณเด่นศักดิ์ อมศิริ, จิตอาสาช่วยงาน วัดป่าสุญญตา, 21 มกราคม 2565.

³⁴¹ สัมภาษณ์ แม่ชีอัสรา พิจารณ์, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร, 25 กันยายน 2565.

³⁴² สัมภาษณ์ คุณวันทนา บุญกว้าง, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร, 25 กันยายน 2565.

³⁴³ สัมภาษณ์ คุณกมลชนก พรหมอินทร์, คุณนันท์ฤดี ทำดี, คุณมินตรา จันทร์คำ, 25 กันยายน 2565.

³⁴⁴ สัมภาษณ์ คุณสุณี คลีสา, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร, 25 กันยายน 2565.

³⁴⁵ สัมภาษณ์ คุณวลัยรัตน์ แสงจันทร์ ผู้ปฏิบัติธรรม ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน, 24 ธันวาคม 2564.

³⁴⁶ สัมภาษณ์ คุณประคอง ชุบสุวรรณ ผู้ปฏิบัติธรรม ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน, 24 ธันวาคม 2564.

ตารางที่ 5 เส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด

เส้นทาง	วัด/จังหวัด					
1.สายเกจิอาจารย์/ รูปเคารพและวัตถุมงคล	(1) วัดโสธรวราราม วรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา	(2) วัดละหารไร่ จ.ระยอง	(3) วัดห้วยมงคล จ.ประจวบคีรีขันธ์	(4) วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) จ.ภูเก็ต		
2.สายสถาปัตยกรรม และ จิตรกรรม	(1) วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จ.เชียงใหม่	(2) วัดหนองแขวง (พระอารามหลวง) จ.ขอนแก่น	(3) วัดญาณสังวราราม วรมหาวิหาร จ.ชลบุรี	(4) วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร จ.เพชรบุรี	(5) วัดพระบรมธาตุ ไชยราชวรวิหาร จ.สุราษฎร์ธานี	(6) วัดมณีมา วาส วรวิหาร จ.สงขลา
3.สายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ	(1) วัดเทพพิทักษ์ปุณณ ราม จ.นครราชสีมา	(2) วัดพระพุทธบาทราช วรมหาวิหาร จ.สระบุรี	(3) วัดวังแก้วเวการาม จ.กาญจนบุรี	(4) วัดสุวรรณคูหา จ.พังงา	(5) วัดถ้ำเสือ จ.กระบี่	
4.สายสถานปฏิบัติธรรม	วัด/จังหวัด					
4.1 แนวอานาปานสติ/ พุทธโธ	(1) วัดอรัญญวิเวก จ.เชียงใหม่ (2) วัดป่าสาละวัน จ.นครราชสีมา	(3) วัดพระพุทธแสงธรรม จ.สระบุรี (4) วัดมาบจันทร์ จ.ระยอง	(5) วัดป่าสุญญตา จ.ประจวบคีรีขันธ์ (6) วัดนิโรธรังสี จ.พังงา	(7) วัดป่ากัณตพงษ์ จ.สงขลา	(8) วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) จ.สุราษฎร์ธานี	
4.2 แนวสติปัฏฐาน 4 (พองยุบ)	(1) ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวน เวฬุวัน จ.ขอนแก่น	(2) วัดภักทันทะ อาศาราม จ.ชลบุรี	(3) วัดผาณิตาราม จ.ฉะเชิงเทรา	(4) วัดเขาพระ จ.เพชรบุรี	(5) ศูนย์ปฏิบัติ ธรรมปฏิณิสต์โค จ.ภูเก็ต	
4.3 แนวรูปนาม/ เคลื่อนไหว	(1) วัดท่าเสด็จ จ.กาญจนบุรี	(2) สำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ จ.กระบี่				



แผนที่ 13 เส้นทางวัดท่องเที่ยวในเมืองหลัก 15 จังหวัด



แผ่นภาพที่ 14 เส้นทางสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ตารางและแผ่นภาพเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด ดังกล่าว เป็นตารางและแผ่นภาพแสดงเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด เมื่อคณะวิจัยได้ออกแบบเส้นทางดังกล่าวแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด ดังจะมีรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

4.2.2 สรุปผลการออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด

สรุปผลการออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด ดังนี้

เส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 30 แห่ง แบ่งเป็น 4 สาย คือ

1. สายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล ได้แก่ (1) วัดโสธรวรารามวรวิหาร อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา (2) วัดละหารไร่ อ.บ้านค่าย จ.ระยอง (3) วัดห้วยมงคล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ (4) วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อ.เมือง จ.ภูเก็ต

2. สายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม ได้แก่ (1) วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อ.เมือง จ.เชียงใหม่ (2) วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อ.เมือง จ.ขอนแก่น (3) วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อ.บางละมุง จ.ชลบุรี (4) วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร อ.เมือง จ.เพชรบุรี (5) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี (6) วัดมณีนิมิตวาสนาวรวิหาร อ.เมือง จ.สงขลา

3. สายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ ได้แก่ (1) วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา (2) วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี (3) วัดวังกวิเวการาม อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี (4) วัดสุวรรณคูหา อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา (5) วัดถ้ำเสือ อ.เมือง จ.กระบี่

4. สายสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 แห่ง แบ่งออกเป็นแนวปฏิบัติได้ 3 แนว คือ

1) แนวอานาปานสติ / พุทโธ ได้แก่ (1) วัดอรุณวิเวก อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ (2) วัดป่าตาลวัน อ.เมือง จ.นครราชสีมา (3) วัดพระพุทธแสงธรรม อ.หนองแค จ.สระบุรี (4) วัดมาบจันทร์ อ.เมือง จ.ระยอง (5) วัดป่าสุญญตา อ.ปรางบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ (6) วัดนิโรธรังสี อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา (7) วัดปากันตพงษ์ อ.ควนเมือง จ.สงขลา (8) วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

2) แนวสติปัฏฐาน 4 (พองยุบ) ได้แก่ (1) ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อ.เมือง จ.ขอนแก่น (2) วัดภักทันทะอาสาaram อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี (3) วัดผาณิตาราม อ.บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา (4) วัดเขาพระ อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี (5) ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฏินิสัคโค อ.เมือง จ.ภูเก็ต

3) แนวรูปนาม/ เคลื่อนไหว (1) วัดท่าเสด็จ อ.มะขามเตี้ย จ.กาญจนบุรี (2) สำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ อ.อ่าวลึก จ.กระบี่

คณะผู้วิจัยได้แบ่งฐานข้อมูลวัดออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มวัดท่องเที่ยว ทั้ง 6 ภาค และ (2) กลุ่มสถานปฏิบัติธรรม ทั้ง 6 ภาค รวมกันได้ 4 เส้นทาง การออกแบบเส้นทางดังกล่าวคณะผู้วิจัย

ใช้เกณฑ์ คือ ลักษณะที่คล้ายคลึงกันของสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด เช่น ความมีชื่อเสียงของเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล ความสวยงามของสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม ความเป็นอัตลักษณ์ของประเพณีวัฒนธรรม การอนุรักษ์ธรรมชาติ และการปฏิบัติตามแนวทางต่างๆ ที่สอดคล้องกับคัมภีร์พระพุทธศาสนาของสถานปฏิบัติธรรม การออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมดังกล่าวมีความสอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรม และลักษณะกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นความเห็นของตัวแทนบุคคล ประกอบด้วย 1) ตัวแทนเจ้าอาวาส/ผู้ดูแลสถานที่นักท่องเที่ยว ผู้ปฏิบัติธรรม ทั้ง 30 แห่ง ใน 15 จังหวัดเมืองหลักที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติการวิจัยและข้อมูลจากทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มย่อย



4.3 ผลการสร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

หลังจากได้ผลการสำรวจ รวบรวม และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 15 จังหวัด รวม 30 วัดแล้ว คณะผู้วิจัยได้ออกแบบเส้นทางตามระเบียบวิธีที่ได้กำหนดไว้ในบทที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ต่อจากนั้นคณะผู้วิจัยได้แบ่งฐานข้อมูลวัดออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มวัดท่องเที่ยว ทั้ง 6 ภาค และ (2) กลุ่มสถานปฏิบัติธรรม ทั้ง 6 ภาค รวมกันได้ 4 เส้นทาง การแบ่งเส้นทางดังกล่าวคณะผู้วิจัยใช้เกณฑ์ที่กำหนดเอาไว้ตามสารสนเทศ 3 กลุ่ม 9 หัวข้อ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ รวบรวม และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัด และคณะผู้วิจัยได้สรุปเป็นตารางเส้นทางการท่องเที่ยวเมืองหลัก 15 จังหวัด โดยสรุปเป็นตารางแสดงเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ดังกล่าวแล้ว ลำดับต่อมาคณะผู้วิจัยจะได้นำเส้นทางดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อสร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด ผลการสร้างฐานข้อมูล ดังนี้

4.3.1 ฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด เพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว และสำหรับการปฏิบัติธรรมซึ่งกำลังได้รับความสนใจมากจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นต้น ซึ่งถึงแม้ว่าการท่องเที่ยววิถีพุทธจะถูกแบ่งออกไปในแนวทางใดก็ตาม แต่เป้าหมายของการท่องเที่ยววิถีพุทธมีเป้าหมายเดียวกันคือเพื่อตอบสนองความต้องการ หรือเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติให้ได้รับความนิยมมากขึ้นเพื่อให้เกิดสันติภาพการควบคู่ไปกับการเรียนรู้และพัฒนาจิตใจ การได้เยี่ยมชมความงาม การได้รับความรู้ประวัติความเป็นมาของศาสนสถานต่าง ๆ พร้อมกับสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการท่องเที่ยววิถีพุทธ ประโยชน์จากการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และการนำรายได้สู่ท้องถิ่น

ฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด ดังต่อไปนี้

4.3.1.1 ฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยวสายเกจิอาจารย์ รูปเคารพ และวัตถุมงคล

ฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยวสายเกจิอาจารย์ รูปเคารพ และวัตถุมงคล ประกอบด้วย

- (1) วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
- (2) วัดละหารไร่ จ.ระยอง
- (3) วัดห้วยมงคล จ.ประจวบคีรีขันธ์
- (4) วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) จ.ภูเก็ต

แสดงฐานข้อมูลในแต่ละวัด ดังนี้





พระมหาธาตุเจดีย์พระจอมไทยบารมีประกาศ



มณฑปหลวงพ่อแช่ม



พ่อกำแหงวัด พระพุทธรูปโบราณเก่าแก่
ที่หลวงพ่อแช่มนับถือสักการะบูชา



วัดไชยธาราราม ถ.เจ้าฟ้าตะวับตก ต.ฉลอง
อ.เมืองภูเก็ต จ.ภูเก็ต โทร. 089-645 0927

แผ่นภาพที่ 16 ฐานข้อมูลวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) จังหวัดภูเก็ต

วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา




พระอุโบสถสวยงาม หลังคาประกอบเครื่องยอดขึ้นยอดทรงแบบไทย ตัวเชื่อมด้วยวิหารทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ด้านข้างต่อเชื่อมด้วยอาคาร รูปทรง เดียวกันพระวิหารเป็นอาคารมุขเด็จ ซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารมีหลังคาแบบจตุรมุขอย่างปราสาทไทย




หลวงพ่อโสธร พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองฉะเชิงเทรา เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ที่มีความศักดิ์สิทธิ์มาก ลอยมาตามแม่น้ำบางปะกงและหยุดอยู่หน้าวัด ประชาชนได้เลื่อมใสศรัทธาขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2313 เป็นระยะเวลา 252 ปี



วัดโสธรวรารามวรวิหาร
ถ.เทพคุณากร ต.หน้าเมือง
อ.เมืองฉะเชิงเทรา จ.ฉะเชิงเทรา
โทร. 038-511048
Facebook : ประชาสัมพันธ์วัดโสธรวรารามวรวิหาร

ดูข้อมูลเพิ่มเป็นได้ที่ www.truew2thailand.com



แผ่นภาพที่ 17ฐานข้อมูลวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดห้วยมงคล

จ.ประจวบคีรีขันธ์

วัดห้วยมงคล เป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือนหลวงปู่ทวดองค์ใหญ่ที่สุดในโลก แต่เดิมได้อธิ์ว่า "วัดห้วยคต" ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานนามใหม่จากห้วยคต เป็นห้วยมงคล เนื่องจากครั้งที่เสด็จมายังวัดนี้ได้นำผ้าให้สร้างถนนใหม่ จากถนนเดิมเป็นถนนลาดยาง โดยพระราชทานนามไว้เช่นเดียวกับชื่อวัด





สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรเททองหล่อองค์หลวงปู่ทวด เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2547 และพระราชทานพระราชนุญาต ให้คณะกรรมการจัดสร้างชัยภูมิพระบาทภักตโยธย สก. ขึ้นประดิษฐานที่หน้าองค์รูปหล่อหลวงปู่ทวด



พระบรมสารีริกธาตุ







หลวงพ่อสรร องค์ใหญ่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งอยู่หน้าวัดที่ถนนสายประจวบคีรีขันธ์-หัวหิน

วัดห้วยมงคล

ถ.ห้วยมงคล ต.ทับใต้ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์

โทร. 098-999 8835

ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.tam21thailand.com



แผ่นภาพที่ 18 ฐานข้อมูลวัดห้วยมงคล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4.3.1.2 ฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยวสายสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม

ฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยวสายสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม ประกอบด้วย

- (1) วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จ.เชียงใหม่
- (2) วัดหนองแขวง (พระอาราหลวง) จ.ขอนแก่น
- (3) วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จ.ชลบุรี
- (4) วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จ.เพชรบุรี
- (5) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร จ.สุราษฎร์ธานี
- (6) วัดมณีมาวาสวรวิหาร จ.สงขลา

แสดงฐานข้อมูลในแต่ละวัด ดังนี้



วัดหนองแขวง พระอารามหลวง

จ.ขอนแก่น

วัดหนองแขวงเดิมชื่อ วัดหนอง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2332 พร้อมกันวัดกลางและวัดธาตุ โดยท้าวเพี้ยเมืองแพน เจ้าเมืองคนแรก ณ เมืองขอนแก่น (เมืองเก่า) พ.ศ. 2354 พระธรรมวิสุทธิสารมัย (หลวงปู่ศุข อินฺทโชติ) อดีตเจ้าอาวาสวัดนี้ เป็นผู้ริเริ่มสร้างพระมหาธาตุแก่นนคร

พระมหาธาตุแก่นนคร เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองขอนแก่น มีรูปสี่เหลี่ยม ทรงดาดฟ้าแหลมยาวถึงฐาน เป็นพุทธมณฑลทรงมณฑปค่าทางศิลปะวัฒนธรรม

เรือนยอดสูงสุดเป็นรูปทรงของพระธาตุพนม ถัดลงมาเป็นรูปทรงกลอนของพระธาตุขามแก่น และถัดลงมาเป็นรูปทรงของพระธาตุวัดหนองแขวงจนถึงฐาน มีพระอุษารัต 4 องค์ ตั้งอยู่ 4 มุม และมีกำแพงแก้วพญานาค 7 เศียรล้อมรอบ เป็นศิลปะสมัยทวารวดี ผสมผสานศิลปะอีสานใต้จนเป็นจุดชมวิวดูเมืองขอนแก่น เดิมชนได้รอบ 360 องศา

พระมหาธาตุแก่นนคร ตั้งแต่เป็นสง่า มองเห็นแต่ไกล
“ถ้ามาขอนแก่นแล้วไม่ได้มาไหว้พระธาตุ เหมือนมาไม่ถึงขอนแก่น”

วัดหนองแขวง พระอารามหลวง
 ถ.กลางเมือง ริมบึงแก่นนคร ต.ในเมือง
 อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40000
 โทร. 043-227685, 084-393 6314
 Facebook : วัดหนองแขวง พระอารามหลวง-วัดเหนือ
 ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.tmmat21.com





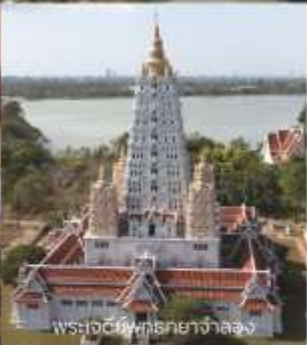



แผ่นภาพที่ 20 ฐานข้อมูลวัดหนองแขวง พระอารามหลวง จังหวัดขอนแก่น

วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร
จ.ชลบุรี

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระองค์ที่ 19 แห่งพระรัตนโกสินทร์ เป็นประธานจัดสร้างวัด มีความตั้งใจให้เป็นสำคัญภูมิธรรม วิถีสมณกิจรับฐาน วิถีทางถึงความประเสริฐก่อเสริมสร้างเพื่อสนองพระเกียรติคุณหลวงวชิรญาณ และให้เป็นวัดประจำรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9



ชมความสวยงามอันทรงคุณค่าของศาสนสถาน สถาปัตยกรรม กราบสักการะ พระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธรูป รอยพระพุทธรบาท และหุ่นไฟเบอร์กลาสของพระอริยสงฆ์ 22 รูป และอุบาสิก 2 ท่าน พร้อมบรรยายคำสอน 3 ภาษา ในอาคารอริยาคาร





วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร
ถ. ห้วยใหญ่ อ. บางละมุง จ. ชลบุรี 20260
โทร. 081-586-0188, 089-992-2186
<http://watyanasangwararam.com>

ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.bangkokpost.com



บุญทิวพระพุทธรบาท

แผ่นภาพที่ 21 ฐานข้อมูลวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี



แผ่นภาพที่ 22ฐานข้อมูลวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร
จ.สุราษฎร์ธานี

วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร เดิมทีเป็นสถานที่ฝังศพของพระบรมธาตุไชยา ซึ่งมีความสำคัญด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ด้านศิลปะ และพุทธศิลป์

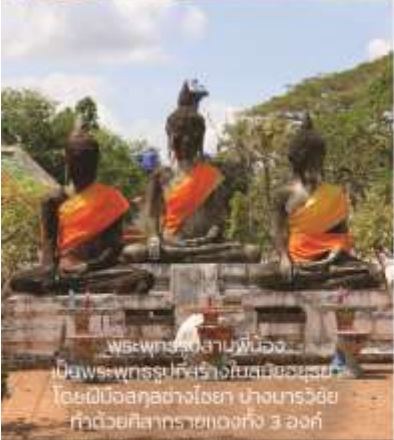
เจดีย์พระบรมธาตุไชยา เป็นสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยยุคเดียวที่ยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-14

พระพุทธรูปปางนาคปรก
เป็นพระพุทธรูปที่สร้างในสมัยอยุธยา
โดยมีมือลูกช้างโยก บ้างเกรวีย
ทำด้วยศิลาทรายแดงทั้ง 3 องค์

พระบรมธาตุไชยา สื่อความหมายแต่ละชั้น ให้เห็นเป็นนาบธรรม เช่น
จุดสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือ บรรพ พุท ธัมม ปาณ เปรียบดังยอดฉัตรของ
พระบรมธาตุไชยา แต่ละชั้นตีความหมายเป็นบรรพ 4 พุท 4 ธัมม 4 ปาณ 1
เป็นที่สักการะบูชา เป็นมงคลสูงสุด

วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร
หมู่ที่ 3 ต.เวียง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี 84110
โทร. 083-172 9810

ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.bruwathai.org




แผ่นภาพที่ 23 ฐานข้อมูลวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร

จ.สงขลา

พระประธานในพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปปางนาคปรก สันนิษฐานว่า
มีอายุหลายร้อยปี พระอุโบสถ (ในสมัย) สันนิษฐานว่า
เป็นพระตำหนักของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

พระประธาน ทำด้วยหินอ่อน
ผิวขัดเงา พระอุโบสถทำด้วยทองคำ
กล่าวกันว่าเจ้าเมืองเป็นกษัตริย์ในสมัยรัตนโกสินทร์
ปกครองบ้านเมืองอยู่เป็นสุข

ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ ถึง 4 ด้าน
มีภาพแสดงพระพุทธรูปปางนาคปรก ภาพพระพุทธรูปปางสมาธิ
พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร พระพุทธรูปปางประทานพร
พระพุทธรูปปางแสดงธรรมะ พระพุทธรูปปางแสดงอภินิหาร
พระพุทธรูปปางแสดงอภินิหาร พระพุทธรูปปางแสดงอภินิหาร

วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร สร้างมาแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย แบบแผนการจัดสัดส่วน
ของวัดสวยงามมีโบราณสถาน พระอุโบสถ พระวิหาร เจดีย์ ศาลาการเปรียญ
(พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ) และประตูวัด มีความสวยงาม ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ
มีความสมบูรณ์ที่สุด เป็นที่ดึงดูดใจเป็นส่วนหนึ่งของมรดกโลก มีความเป็นพุทธมณฑล
ทั้งพุทธ มุสลิม ฮินดู

ศาลาการเปรียญ เป็นภาพที่เก่าแก่ที่สุดที่ปรากฏในพระอุโบสถ
ทรงพบภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ
ในยุคที่คนจีนอพยพมาเมืองไทยที่สงขลา

วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร
ถ.ไทรบุรี ต.บ่อทราย อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา 90000
โทร. 074-330265-86, 081-276 7935, 081-608 6859
Facebook : วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร

ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.tourismthailand.org

แผ่นภาพที่ 24 ฐานข้อมูลวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร จังหวัดสงขลา

4.3.1.3 ฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยวสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ

ฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยวสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ ประกอบด้วย

- (1) วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม จ.นครราชสีมา
- (2) วัดพระพุทธรูปมหาธรรมหลวง จ.สระบุรี
- (3) วัดวังแก้วเวการาม จ.กาญจนบุรี
- (4) วัดสุวรรณคูหา จ.พังงา
- (5) วัดถ้ำเสือ จ.กระบี่

แสดงฐานข้อมูลในแต่ละวัด ดังนี้





พระสุทธธรรมรังสีกับที่รับอาจารย์ หรือท่านพ่อลี



พระญาณสิทธาจารย์ (สิงห์ สุนทร) หลวงปู่เมตตาหลวง



พระพุทธรูปปางสมาธิ หรือหลวงพ่อบุญ
หรือหลวงพ่อบุญบงกชมาแต่ไกล มีความสวยงาม
รับบุญ เพื่อแก่ท่านมาเห็นองค์หลวงพ่อบุญก็รู้สึกเป็นบุญ
เป็นที่ชื่นชมของนักท่องเที่ยวกว่าชาวไทยและชาวต่างชาติ



บรรยากาศด้านหน้าองค์หลวงพ่อบุญ



บริเวณรอบวัดๆ มีนกยูง ไก่ ที่คุ้นเคยกับนักท่องเที่ยว

วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม ต.กลางดง
อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
โทร. 081-992 7673

แผ่นภาพที่ 25 ฐานข้อมูลวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม จังหวัดนครราชสีมา



วัดสุวรรณคูหา ต.กระโสม อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา โทร. 083-990 2571



ชมความสวยงามของพระนอน
และพระพุทธรูปโบราณสวยขลังปางต่างๆ
ภายในถ้ำ
ความสวยงามหินงอกหินย้อย
และชมธรรมชาติรอบถ้ำสุวรรณคูหา
พร้อมทั้งเลี้ยงให้กบอาหารลิง



แผ่นภาพที่ 26 ฐานข้อมูลวัดสุวรรณคูหา จังหวัดพังงา



พระธาตุเจดีย์ยี่ระงใหญ่ ภายในมี 5 ชั้น ชั้นที่ 1 สำหรับเป็นพิพิธภัณฑ์โบราณวัตถุ
ชั้นที่ 2 เป็นหอระฆังและอนุสาวรีย์
ชั้นที่ 3 แชนระฆังใบใหญ่ที่สุดในโลก
ชั้นที่ 4 สำหรับเป็นพิพิธภัณฑ์พระพุทธรูปโบราณ
ชั้นที่ 5 สำหรับเป็นพิพิธภัณฑ์พระธาตุ

บริเวณที่เคยเป็นถ้ำเสือ ใกล้ๆ บริเวณนี้จะเป็น หอระฆังใหญ่ สำหรับไหว้พระขอพร ทำบุญถวายสังฆทาน

วัดถ้ำเสือ ต.กระบี่น้อย อ.เมืองกระบี่ จ.กระบี่
โทร. 084-068-4664

แผ่นภาพที่ 27 ฐานข้อมูลวัดถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่



กราบสักการะรอยพระพุทธรบาท
โค่วพระขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์
และประเพณีตักบาตรดอกเข้าพรรษา
วันขึ้น 14 ค่ำ - วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี



พระวิหารคลังแสง หรือ "วิหารจีน"
เป็นกิจออกสู่ เตียน, ธง



พระบรมราชานุสรณ์พระเจ้าทรงธรรม

วัดพระพุทธรบาทราชวรมหาวิหาร
ต.ขุนโหล่น อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี
โทร. 036-266 005, 061-162-6659, 081-808-2404

แผ่นภาพที่ 28 ฐานข้อมูลวัดพุทธรบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี

วัดวังกวีเวการาม (วัดไต้น้ำ)
จ.กาญจนบุรี

วัดหลวงพ่อฤๅษีธรรมาจารย์ วัดวังกวีเวการาม (วัดไต้น้ำ) จ.กาญจนบุรี
วัดนี้สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2498 ที่บ้านวังชะลอก อำเภอสว่างวีระวงศ์
จังหวัดอุบลราชธานี ในสมัยที่หลวงพ่อฤๅษีธรรมาจารย์ ได้มาบวช
ที่วัดนี้ และต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่วัดนี้ใน พ.ศ. 2527
โดยมีการก่อสร้างวัดใหม่ขึ้นใหม่ หรือ เรียกว่าวัดหลวงพ่อฤๅษีธรรมาจารย์
วัดนี้สร้างขึ้นโดยหลวงพ่อฤๅษีธรรมาจารย์ และได้มีการสร้างเป็นพระพุทธรูป
วัดนี้สร้างขึ้นโดยหลวงพ่อฤๅษีธรรมาจารย์ และได้มีการสร้างเป็นพระพุทธรูป






ศาลาประดิษฐานสังขารหลวงพ่อฤๅษีธรรมาจารย์

หอระฆัง วัดไต้น้ำ
(วัดวังกวีเวการามเก่า)



สะพานไม้จุดดมนานุสรณ์ หรือ สะพานมอญ เป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย
และเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากสะพานไม้อู่นิงในประเทศพม่า

"หลวงพ่อขาว"
หรือ "หลวงพ่อหยกขาว"

วัดวังกวีเวการาม (วัดไต้น้ำ)
ต.หนองลู อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี
โทร. 080-904 5510

แผ่นภาพที่ 29 ฐานข้อมูลวัดวังกวีเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี

4.3.1.4 ฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววัดสายสถานปฏิบัติธรรม

ฐานข้อมูลสถานปฏิบัติธรรมแนวอานาปานสติ-พุทธโธ ประกอบด้วย

- (1) วัดอรุณวิเวก จ.เชียงใหม่
- (2) วัดป่าตาลวัน จ.นครราชสีมา
- (3) วัดพระพุทธแสงธรรม จ.สระบุรี
- (4) วัดมาบจันทร์ จ.ระยอง
- (5) วัดป่าสุญญตา จ.ประจวบคีรีขันธ์
- (6) วัดนิโรธรังสี จ.พังงา
- (7) วัดปากันตพงษ์ จ.สงขลา
- (8) วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) จ.สุราษฎร์ธานี

แสดงฐานข้อมูลในแต่ละวัด ดังนี้





วัดอรัญญวิเวก

จ.เชียงใหม่

วัดอรัญญวิเวกเดิมเป็นสำนักสงฆ์เก่าแก่มาแต่อดีตกาล มีพระอาจารย์กับภิกษุจำนวนมากหลายองค์มาจำพรรษา เช่น หลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล จตุรธาดี หลวงปู่เทศ เกสโร วัดอรัญญวิเวก และท่านอื่นๆ หลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล จตุรธาดี หลวงปู่เทศ เกสโร วัดอรัญญวิเวก หลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล จตุรธาดี หลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล จตุรธาดี หลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล จตุรธาดี



หลวงปู่เปลี่ยน ปัญญาปทีโป





เจดีย์อัฐบริวาร ครอบบรรจุ (เตา) เฒ่าสร้อยสังขารหลวงปู่เปลี่ยน

หลวงปู่เปลี่ยน ปัญญาปทีโป เป็นลูกศิษย์หลวงปู่พรหม หลวงปู่แหวน หลวงปู่ดื้อ ได้รุดงค์มาพักอยู่รูปเดียว ในปี พ.ศ. 2509 และจำพรรษาอยู่ในสำนักสงฆ์แห่งนี้ จนกระทั่งละสังขาร เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2561 ปฏิบัติธรรมตามแนวทางของ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และเป็นศูนย์ฝึกอบรมสถาบันพลังจิตตานุภาพของ หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินฺธโร ซึ่งเป็นศิษย์หลวงปู่มั่น รักษาแนวทางการปฏิบัติ และปฏิบัติตามแบบพ่อแม่ครูบาอาจารย์ คำบริกรรม "พุทโธ" เป็นพุทธานุสสติ ดูลงหายใจเข้า-ออก หรือตามจรัสของฌูปฏิบัติตามกรรมฐาน 40 เพื่อให้จิตสงบ

สำหรับชาวสื จิตคอร์ส 3 วัน, 7 วัน และเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ

วัดอรัญญวิเวก

บ้านโป่ง ต.ฮินทิล อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ 50150
โทร. 088-733-8553
<http://www.aranyawiwakechiangmai.com>
Facebook : wataranyawiwak

ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.buddhismthailand.com



แผ่นภาพที่ 30 ฐานข้อมูลวัดอรัญญวิเวก จังหวัดเชียงใหม่



วัดมาบจันทร์ ต.แกลง อ.เมือง จ.ระยอง โทร: 038-026-251 / 063-542-9144



คำสอนของพระอาจารย์อนันต์ อภิญโญ
เน้นที่การมีสติรู้อยู่กับปัจจุบัน
ปลุกฝังจิตใจด้วยความเมตตา
การค้นพบความสงบของใจ
และพิจารณาไตร่ตรองให้เห็นความจริง
ของร่างกาย จิตใจและชีวิต



พระอุโบสถ มีสัญลักษณ์คล้ายเส้นหวด
ภายในวัดมีความสัปปายะ สงบ
เหมาะแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม การเดินทางสะดวก
<https://watmarphan.org>



แผ่นภาพที่ 31 ฐานข้อมูลวัดมาบจันทร์ จังหวัดระยอง

วัดพระพุทธแสงธรรม

จ.สระบุรี



วัดพระพุทธรแสงธรรม ใช้ธรรมะสร้าง สอนดีให้เห็นให้รู้ ว่า ธรรมดี มีพระนิพพานเป็น
เริ่มก่อตั้งวัดเมื่อปี 2555 โดยท่านเจ้าคุณสุนทรธรรมภาณ (เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี-ธรรมยุต)
เกิดจากจิตศรัทธาของพุทธศาสนิกชนจากทั่วประเทศ



พระสุนทรธรรมภาณ ว. (พระอาจารย์สนธาน)
เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี ฝ่ายธรรมยุต
พระวิปัสสนาจารย์

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา
ประดิษฐานภายในมหาวิหารทรงบาตรคว่ำ
สัญลักษณ์บาตรคว่ำ คือ
อัน เพื่อพ้องต่อความต้องการ
เป็นสัญลักษณ์ของการเป็นผู้ให้ การแบ่งปัน
คือ ความสุขที่แท้จริง



หลักการปฏิบัติ ธรรมะ "พุทโธ" ดูแลหัวใจแบบอานาปานสติ กำหนดรูป-นาม
และตามจริตผู้ปฏิบัติ อาจารย์ใหญ่ คือ พระพุทธเจ้า เราเดินตามรอยพระพุทธเจ้า
และได้สติ กาลเวลาอายุไม่ได้เป็นข้ออ้างว่าจะใช้เวลาเท่าไรในการสำเร็จบรรลุธรรมผล
ขึ้นอยู่กับบุญบารมีเท่าในการบำเพ็ญเพียรพยายาม เรียกว่าพรสวรรค์เป็นทุน
และพรแสวงที่เป็นปัจจัย

เด็ก 7 ขวบสำเร็จโสดาบัน สำเร็จอรหันต์ คนอายุ 80 ยังดกบรอกอยู่ก็มี



วัดพระพุทธแสงธรรม

ต.หนองนาค อ.หนองแค จ. สระบุรี 18230
โทร. 065-649 9637-8, 092-893 0455, 092-893 1455
<https://watprabuddhasangdham.com>
Facebook : วัดพระพุทธรแสงธรรม - ธรรมยุต
Youtube Channel: วัดพระพุทธรแสงธรรม สระบุรี

ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.buddhismthailand.com



แผ่นภาพที่ 32 ฐานข้อมูลวัดพระพุทธรแสงธรรม จังหวัดสระบุรี

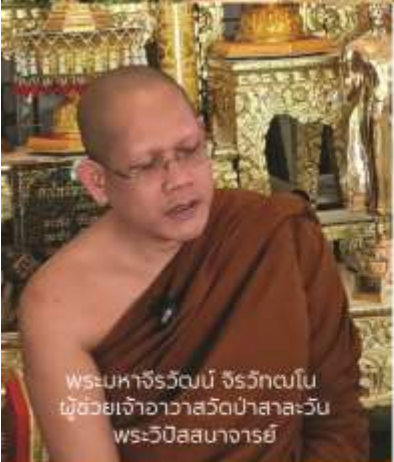


แผ่นภาพที่ 33 ฐานข้อมูลวัดป่าสุญญตา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2474 โดยพระญาณวิเศษโกศลธรรมาจารย์ (สิงห์ ขนด่ ยากโน) เป็นศิษย์รุ่นแรกของพระอาจารย์บ๊วย กุริสโกโต และหลวงปู่เสาร์ กันตสีโล พระอาจารย์พร สุนโธ มาถึงช่วงปี พ.ศ. 2513 พระราชสังวรญาณ หรือหลวงปู่พุทธ ฐาโมโย เป็นเจ้าอาวาส มีพุทธศาสนิกชนจากทั่วประเทศเดินทางมาตั้งวัดป่าสาละวัน เพื่อฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนา เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกร่วมทั่วประเทศ

วัดป่าสาละวัน

จ.นครราชสีมา

พระมหาจิรวณีย์ จิรวณฺโณ
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดป่าสาละวัน
พระวิปัสสนาจารย์



ในปัจจุบันมี พระวิชัยโมลี วิ (หลวงพ่อคำปอน สุทธิญาโณ) เจ้าอาวาส และพระมหาจิรวณีย์ จิรวณฺโณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดป่าสาละวัน ทำหน้าที่เป็นพระวิปัสสนาจารย์

กิจกรรมประจำวัน: ทำบุญใส่บาตร ไหว้พระ สวดมนต์ทำวัตร วันละ 3 เวลา
คือเวลา 03.45-05.00 น., 13.00-15.00 น. และ 18.00-19.30 น.
ฟังธรรมจนถึง 21.00 น. ระหว่างวันปฏิบัติสมาธิ เดินจงกรม ทั้งภาคเช้า และบ่าย



วัดป่าสาละวัน

ถ.สืบทวี ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000
โทร. 094-5951539

ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.buddhismthailand.com



แผ่นภาพที่ 34 ฐานข้อมูลวัดป่าสาละวัน จังหวัดนครราชสีมา



ครั้น คันทพงษ์ ท่านบวชเป็นพระและศึกษาธรรมจนได้เป็นพระเถระ จึงสละภรรยาและบุตร
ท่านมาอยู่ที่วัดซึ่งเป็นที่ป่าช้าใหญ่ 50 ไร่ เพื่อทำเป็นป่าช้า เพราะเห็นว่าคนแถวนี้ เวลาตายต้องนำไปเผาที่วัดซึ่งอยู่ไกลมาก
ก่อนครั้นจะเสียสละวัดได้ฝากสำนักสงฆ์แห่งหนึ่งไว้กับเจ้าคณะตำบลได้ส่งพระมาดูแล จนมีการก่อสร้างวัดขึ้น
ซึ่งครั้นได้เขียนไว้ว่า หากใครมาดูแลพื้นที่นี้ต่อ ให้ตั้งเป็นวัดและมีนายสงฆ์ของข้าพเจ้าเป็นอธิวาสด้วย



รูปปั้นหลวงพ่อยา



พระอุโบสถ



พระอาจารย์สมศักดิ์ สิกขิตโร เจ้าอาวาสเข้ามาพัฒนาปรับปรุง
และเปิดเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมสาขาที่ 108 ของวัดป่าหนองป่าพง ตามแนวทางของ
หลวงปู่ชา สุภัทโทปฏิบัติธรรมตามแนว พุทฺธโร / อานาปานสติ
ปฏิบัติกิจของสงฆ์ตามแบบพระป่าสายหลวงพ่อยา สุภัทโท วัดหนองป่าพง
ผู้สนใจปฏิบัติธรรมสามารถเข้ามาปฏิบัติได้ทุกวัน



พระครูภาวนาทันตธรรมา (สมศักดิ์ ฐิตธมฺโม)
เจ้าอาวาสและพระวิปัสสนาจารย์
เป็นพระธรรมทูต ฝ่ายมหานิกาย



วัดปากันตพงษ์

ต.บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา, 90110
โทร. 081-598-0437, 089-595-3672, 080-458-2021
<http://www.kontopong.com>

ดูข้อมูลจากมือถือได้ที่ www.kontopong.com



แผ่นภาพที่ 36 ฐานข้อมูลวัดปากันตพงษ์ จังหวัดสงขลา

วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม)

จ.สุราษฎร์ธานี

ก่อตั้งโดย ท่านพุทธทาสภิกขุ หรือ พระมหาเถรชัย ในวสันตปี
พร้อมด้วยโยมน้องชาย คือ นายสีเกย หรือ คุณธรรมทาส พาณิช
และ เพื่อนในคณะธรรมทานประมาณ 4 - 5 คนเท่านั้น ที่ร่วมรับรู้ถึงปณิธานอันมุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรม
ตามรอยพระอรหันต์ ของท่าน ทุกคนเห็นอกเห็นใจ ที่จะร่วมช่วยด้วยศรัทธา




ท่านพุทธทาสภิกขุ



บริเวณลานหินโค้ง

แนวทางการปฏิบัติ
การปฏิบัติด้วยหลักอานาปานสติภาวนาฝึกการ "เป็นอยู่อย่างต่ำ กระทำอย่างสูง"
มุ่ง "สงบเย็น และเป็นประโยชน์" ให้เข้าถึงจิตใจหรือจิตวิญญาณของผู้ปฏิบัติ

กิจกรรม

- การอบรมฝึกสมาธิแก่ชาวต่างประเทศ ทุกวันที่ 1-10 สำหรับชาวไทยวันที่ 20-27 ของทุกเดือน
- ทำบุญตักบาตรเดือนเกิด ทุกเดือน
- วันสวดอายุพุทธศาสนิกชน 27 พฤษภาคม
- โครงการบรรพชาอุปสมบทหมู่ถวายเป็นอาจารย์ธรรมาวาสหลวงพ่อกุศลธรรม เดือนกรกฎาคม
- ทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ สวดมนต์ ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมการก่อเกิด: อบรมธรรมภายในวัด เช่น ธรรมสวนะ



สะพานอานาปานสติ มีเสา 16 เสา
และต้นมะม่วงหิมพานต์อยู่กลางสระ
เป็นสัญลักษณ์ว่าไปสู่โพธิพพานด้วย
อานาปานสติ 16 ขั้น
สำหรับปฏิบัติอิสระและเดินจงกรมรอบสระ



พระอุโบสถกลางแจ้ง

วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม)

ถ.เพชรเกษม ต.เสียด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี 84110
โทร. 077-435 340, 083-085 9404, 080-894 4104
<http://buddhadosa.org>
Facebook : วัดธารน้ำไหล สวนโมกขพลาราม

ดูข้อมูลพื้นที่ได้ที่ www.ttmn21.com/land/land



แผ่นภาพที่ 37 ฐานข้อมูลวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ฐานข้อมูลสถานปฏิบัติธรรมแนวสติปัฏฐาน 4 (พอง-ยุบ) ประกอบด้วย

- (1) ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จ.ขอนแก่น
- (2) วัดภักทันทะอาสาฬหารามจ.ชลบุรี
- (3) วัดผาณิตาราม จ.ฉะเชิงเทรา
- (4) วัดเขาพระ จ.เพชรบุรี
- (5) ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสัคโค จ.ภูเก็ต

แสดงฐานข้อมูลในแต่ละวัด ดังนี้





จากศรัทธาที่มีต่อองค์หลวงพ่อดำแห่งวัดอินทพร จังหวัดสิงห์บุรี และจากศรัทธาของหลวงพ่อดำที่มีต่อองค์หลวงพ่อดำที่สอนวิชากรรมฐาน ให้กับหลวงพ่อดำ คำปรารภที่เป็นดังปณิธานในการตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรม "สวนเวฬุวัน" ว่า

"อาตมาดีใจมาก เพราะเราไปได้ของดีมาจากขอนแก่นจากหลวงพ่อดำ ในป่าที่สอนเรา หลวงพ่อดำเราไม่รู้จักว่าอายุที่ร้อยปีแล้ว เราจึงนำของดีนี้ กลับไปคืนให้ชาวขอนแก่น คืนที่สถานที่ได้นี้ และจะสร้างเป็นศูนย์ดีกว่าวัด ให้ทุกคนเป็นเจ้าของ พวกเราสร้างของเราเองเพื่อให้ญาติโยมชาวขอนแก่น และจังหวัดใกล้เคียง ได้มีโอกาสสร้างบุญกุศลให้กับตนเอง โดยการเจริญ วิปัสสนากรรมฐานในโอกาสนี้"



ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน

บ.เบ็نگทอง ต.บ้านค้อ อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น

โทร. 083-662 6363 www.veruwat.com

Facebook : ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จ.ขอนแก่น - สาขาวัดอินทพร จ.สิงห์บุรี

ดูรายละเอียดได้ที่ www.traveltailand.com





การปฏิบัติธรรมตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร ใช้คำบริกรรม "พองหนอ ยุบหนอ" ปฏิบัติขัดเกลานุ่มนวลที่ความอดทนต่อความลำบากอดทนต่อความเจ็บปวด เพราะบางครั้งจะได้รับทุกขเวทนาในการปฏิบัติ อดทนต่อความเจ็บใจ อดทนต่อกิเลสปฏิบัติ ตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามหลักอริยสัจ 4 คือการขับเคลื่อนด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ให้ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจที่ถูกต้อง ในเรื่องของชีวิต



สามารถมาปฏิบัติได้ทุกวัน และมีคอร์สต่างๆ ตามโครงการ ตามโอกาส

วัดภักทันทะอาสาฬหาราม บ.หนองปรือ
ต.หนองไผ่แก้ว อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี

โทร. 081-848 6300 <https://www.watbhaddanta.com/วัดภักทันทะอาสาฬหาราม>

Facebook : Wat Bhaddanta Asabharom

ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.traveltailand.com



แผ่นภาพที่ 39 ฐานข้อมูลวัดภักทันทะอาสาฬหาราม จังหวัดชลบุรี



วัดพาณิชย์าราม จ.ฉะเชิงเทรา

วัดพาณิชย์ารามสร้างในสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 221) (ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์) ต่อมาในวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2447 สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ได้ทรงนำพระพุทธรูปและศิลปวัตถุโบราณมาประดิษฐานไว้ที่วัดพาณิชย์ารามแห่งนี้ และต่อมาในปี พ.ศ. 2500 สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ได้ทรงนำพระพุทธรูปและศิลปวัตถุโบราณมาประดิษฐานไว้ที่วัดพาณิชย์ารามแห่งนี้ และต่อมาในปี พ.ศ. 2500 สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ได้ทรงนำพระพุทธรูปและศิลปวัตถุโบราณมาประดิษฐานไว้ที่วัดพาณิชย์ารามแห่งนี้



หอพระธรรมบารมี



ชั้นล่างหอธรรมบารมีเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

หอธรรมบารมีเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม และอาคาร Baramee of Art เป็นอาคารแสดงงานศิลปะของศิลปินแขนงต่าง ๆ โดยรอบหอธรรมบารมีแวดล้อมด้วยสวนสวย และงานประติมากรรมที่แฝงคติธรรมทางพุทธศาสนา เรียกว่า ศิลปะ ธรรมะ ธรรมชาติ มาอยู่รวมกัน ภายในหอธรรมบารมีแบ่งเป็นส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวรและส่วนนิทรรศการหมุนเวียน ศิลปินจะนำผลงานมาจัดแสดง



ศาลาเอนกประสงค์สีขาว ริมแม่น้ำบางปะกง สำหรับจัดงานพิธีต่างๆ เช่น งานพิธีมงคลสมรส วัดพาณิชย์าราม มีศาลาสถาน ที่รูปแบบสมัยเก่าและสมัยใหม่ เช่น อาคารเอนกประสงค์ดัดแปลงให้สามารถจัดงานพิธีมงคลสมรสทั้งทำเลที่ตั้งอยู่ในสถานที่ที่สัปปายะ ริมแม่น้ำบางปะกง

วัดพาณิชย์าราม

หมู่ที่ ๒ ต.บางกรูด อ.บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา โทร. 081-3423 750, 092-462 2942

<https://watphonitaram.com>, และ <http://www.kondee.com>

Facebook : วัดพาณิชย์าราม - wat Phonitaram

ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.traveltipsand.com



แผ่นภาพที่ 40 ฐานข้อมูลวัดพาณิชย์าราม จังหวัดฉะเชิงเทรา



วัดเขาพระ

จ.เพชรบุรี

วัดเขาพระ ตั้งอยู่บนเนินภูเขาที่สูงมากเป็นกิโลเมตร ชาวบ้านมาพบคัมภีร์เป็นโคลงเกียรพระแบบยอดเขาจึงเรียกว่า "เขาพระ" เมื่อปี พ.ศ. 2500 พระสมุห์สุธรรม ฐิธาโธ ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดเขาพระรูปแรก พ.ศ. 2511 คณะนายกทหารพร้อมคณะภริกา ได้รับมอบสร้างพระอุโบสถ ในปี 2511 ได้กราบบังคมทูลเชิญ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 เสด็จเป็นองค์ประธานวางศิลาฤกษ์



ธรรมรัตนเจดีย์




การปฏิบัติแนวสติปัฏฐาน 4 (พอง-ยุบ) ตามที่ได้รับการอบรมสั่งสอนประสบการณ์ จากหลวงพ่อบุญเรือง แห่งวัดพิชโสภาราม จังหวัดอุบลราชธานี และครูบาอาจารย์ ในสายพอง-ยุบ กำหนดการเดิน ขึ้น นั่ง นอน อยู่กับความสงบ เน้นความพอเพียง

กิจกรรมประจำวัน:
 สวดมนต์ ไหว้พระ ปฏิบัติธรรม มีโครงการปฏิบัติธรรมทุกเดือน เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เพื่อกล่อมเกลาจิตใจเด็ก เยาวชน เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สามารถเข้ามาได้ตลอดเวลา ไม่มีจัดเป็นคอร์ส พร้อมเมื่อไรก็เข้ามาปฏิบัติ



"พระพรทกพลวิมลบรรณนิมิตประสิทธิ์สุขประชา"
พระประธานในพระอุโบสถ



วัดเขาพระ

หมู่ 1 ต.ทับคาง อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี
โทร. 098-598-9595

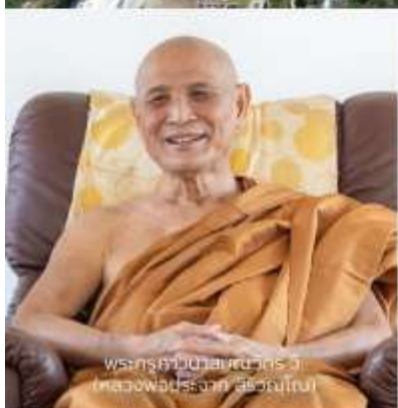
ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.travel2thailand.com



แผ่นภาพที่ 41 ฐานข้อมูลวัดเขาพระ จังหวัดเพชรบุรี



ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ ปฏินิสสัคโค
จ.ภูเก็ต



พระครูญาณนามวัฒน์ ว.
(หลวงปู่ประจักษ์ สิริวณฺโณ)



ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติปฏินิสสัคโค ตระหนักในคุณค่าของการปฏิบัติ
วิปัสสนากรรมฐานเป็นเสมือนโอสถทรงสรรพคุณวิเศษที่สามารถลดอวิชชา
และกิเลสอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ได้ ผู้ที่ทดลองปฏิบัติเมื่อได้ผลด้วย
ตนเองแล้ว ว่าได้ทั้งปัญญาและความสุข เกิดศรัทธาที่จะขยายผลแห่งการ
ปฏิบัติให้กว้างไกลออกไปถึงบุคคลอื่นด้วย

กิจกรรม

- ค่ายความรู้คู่คุณธรรม จัดในช่วงปิดเทอม ระหว่างวันที่ 7-11 เมษายน ของทุกปี
- ค่ายพุทธบุตร วันที่ 20 กรกฎาคม - 3 สิงหาคม โรงเรียนในเครือองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดภูเก็ต และโรงเรียนในเครือเทศบาล
- คอร์สปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามนัยแห่งสติปัญญา 4
- หลักสูตรพระครูภาวนาสมณวัฒน์ ว. (หลวงปู่ประจักษ์ สิริวณฺโณ)

วันที่ 20 มิถุนายน - 5 กรกฎาคม และ วันที่ 15 - 30 พฤศจิกายน ของทุกปี

ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ ปฏินิสสัคโค

ซอยปฎัก 24 ต.กะรน อ.เมืองภูเก็ต จ.ภูเก็ต

โทร. 081-5379741, 081-6767081 <https://patinissukkho.wordpress.com>

Facebook : ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฏินิสสัคโค ภูเก็ต

ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.triview21.net/ind.html



แผ่นภาพที่ 42 ฐานข้อมูลศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ ปฏินิสสัคโค จังหวัดภูเก็ต

ฐานข้อมูลสถานปฏิบัติธรรมแนวรูปนาม – เคลื่อนไหว ประกอบด้วย

- (1) วัดท่าเสด็จ จ.กาญจนบุรี
- (2) สำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ จ.กระบี่

แสดงฐานข้อมูลในแต่ละวัด ดังนี้





พระครูกษณกาญจนสิกข์ (ภิกขุไดดา เขมจาโร)
เจ้าอาวาส และพระวิปัสสนาจารย์



ศูนย์ปฏิบัติธรรมต้นแบบ "สถาบันเพาะกล้าคุณธรรม" อบรมเยาวชน มีโครงการอบรมร่วมกันส่วนราชการต่างๆ



พลับพลา
รูปปั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว



เครื่องบรรจุดนูปฏิบัติธรรม



Facebook

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 1 วัดท่าเสด็จ

สถาบันเพาะกล้าคุณธรรม - วัดท่าเสด็จ

แผ่นภาพที่ 43 ฐานข้อมูลวัดท่าเสด็จ จังหวัดกาญจนบุรี

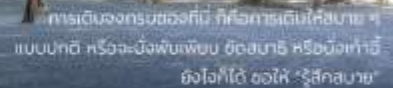


The photograph shows a wall with a white lattice pattern. On the wall are several framed items:

- A calligraphic scroll on the left with the text "Om Namo Bhagavate Vasudevaya".
- Three portraits of Buddhist figures in the center, each in a separate frame.
- A framed text panel on the right with the title "Sappharam" and a table with four rows of text and symbols.

Below the portraits is a small calendar.

เขียนขึ้นเมื่อช่วงต้นปี ๒๕๖๑ แยกแยะระหว่าง "ประชาธิปไตย" กับ "ลัทธิเผด็จการ" ผ่านสื่อวิทยุชุมชนในหลายพื้นที่แล้วด้วยทุกวันนี้ได้ทันที



<http://thomknowpro.blogspot.com>



www.bimsoft.com

แผ่นภาพที่ 44ฐานข้อมูลสำนักปฏิบัติธรรมอำเภอเขาพระ จังหวัดกระบี่

4.3.2 สรุปฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ

ฐานข้อมูลเส้นทางสายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ฐานข้อมูลเส้นทางสายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคลประกอบด้วยปูชนียบุคคลสำคัญ เช่น พระสงฆ์ ซึ่งเป็นศาสนบุคคลในพระพุทธศาสนา เป็นหมู่สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถีววัตร ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสั่งสอนและกำหนดไว้ พระสงฆ์จัดเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย พระสงฆ์มีหน้าที่ในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง สร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน สร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนา ในเมืองหลัก 15 จังหวัด บทบาทของพระสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีส่วนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น บทบาทการเป็นผู้นำแห่งจิตวิญญาณของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ ซึ่งกลายเป็นตำนานบุคคลที่ถูกกล่าวถึงจนถึงปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักความเชื่อและความศรัทธา พุทธศาสนิกชนต่อพระสงฆ์ซึ่งเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยที่มุ่งให้พุทธศาสนิกชนเกิดศรัทธาแล้วใช้ปัญญา มองให้เห็นถึงสาระสำคัญของพระรัตนตรัยที่จะเชื่อมโยงไปหาหลักการสำคัญของคำสอนทางพระพุทธศาสนาอันเป็นเหตุให้เจริญด้วยศีล สมาธิ และปัญญา เป็นต้น

เส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธสายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคลในเมืองหลัก 15 จังหวัดนอกจากจะเป็นเส้นทางแห่งการศึกษาด้านภูมิทัศน์ ศิลปะ วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ซึ่งเหมาะแก่การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นแล้ว ยังเป็นเส้นทางการศึกษาและชื่นชมบทบาทของพระสงฆ์ผู้มีบทบาทในการชี้นำสังคมทางด้านจิตใจโดยเริ่มต้นที่ศรัทธาเพื่อพัฒนาตนเองให้เจริญด้วยศีล สมาธิ และปัญญา (ไตรสิกขา) เป็นต้น

ฐานข้อมูลเส้นทางสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ฐานข้อมูลเส้นทางสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม ประกอบด้วยงานศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นต้น มีจุดมุ่งหมายในการสร้างคือเพื่อส่งเสริมเผยแผ่หลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาโดยตรง เป็นสิ่งที่ช่วยโน้มน้าวจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้เกิดศรัทธา หรือความเชื่อมั่นอันจะเป็นบ่อเกิด ฉันทะ หรือความฝึกฝนที่จะรู้ วิริยะ หรือความพากเพียรในการอบรม กาย วาจา และใจ ส่งผลให้เกิดปัญญาปรีชาหยั่งรู้เหตุผล และวิมุติ ความหลุดพ้นในที่สุด นอกจากนั้น ศิลปกรรมนอกจากจะมีคุณค่าต่อสังคม ยังมีคุณค่าทางการศึกษา คุณค่าทางประวัติศาสตร์ หรือแม้แต่คุณค่าทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ในแต่ละชุมชน ศิลปกรรมที่ปรากฏด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม สงบ สันโดษตามหลักพระพุทธศาสนาย่อมมีความสำคัญคือ เป็นแหล่งจุดใจในการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างดี เป็นแหล่งส่งเสริมจริยธรรมผ่านศิลปกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ภาพที่เกี่ยวกับนรก สวรรค์ ทำให้เกิดคุณค่าทางด้านศาสนาคุณค่าทางด้านสุนทรีย์ หรือความงาม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางการศึกษา คุณค่าทางการเมืองการปกครอง คุณค่าทางด้านสังคม เป็นต้น

พุทธศิลป์ เป็นศิลปะที่น่าหลักคิด หรือวิธีคิดเพื่อเป็นสื่อหลักพุทธธรรม เป็นการสื่อสารธรรม โดยพุทธศิลป์ ให้เห็นคุณค่าที่มุ่งแสดงถึงหลักแห่งความจริงและความเป็นเหตุเป็นผลที่ตั้งอยู่บน พื้นฐานของชีวิตที่มีพื้นฐานความศรัทธาที่มีปัญญาเป็นเครื่องกำกับ เป็นสิ่งที่ช่วยโน้มน้าวจิตใจของ พุทธศาสนิกชนให้เกิดความศรัทธา หรือความเชื่อมั่นอันจะเป็นบ่อเกิดของฉันทะความฝึกฝนที่จะ เรียนรู้แล้วเกิดความรู้วิริยะพากเพียร อุตสาหะในการอบรม กาย วาจา และใจ ส่งผลให้เกิดปัญญา ปรึกษาหยั่งรู้เหตุผลเพื่อก้าวสู่วิมุตติหรือความหลุดพ้นในที่สุดตามหลักพระพุทธศาสนา

ในเมืองหลัก 15 จังหวัด ศิลปินยังได้สื่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านศิลปกรรมใน วัด มีโบสถ์ วิหาร กุฏิ หอไตร หอระฆัง หอกลอง สถูป เป็นต้น โดยใช้กลอุบายในการถ่ายทอด ศิลปกรรม ศิลปินพยายามเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เช่น เรื่องพระเจ้าสิบชาติ ไตรภูมิพระร่วง เป็นต้น โดย ศิลปินชี้ให้เห็นหลักธรรมสำคัญ ๆ เช่น อริยวชิธรรม 5 คือหลักธรรมแห่งความเจริญ โดยชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่หวังความเจริญรุ่งเรืองพึงปฏิบัติตามหลักอริยวชิธรรม หรือผู้ที่ปรารถนาสุข 3 ประการคือ สุขในโลก มนุษย์ สุขในโลกสวรรค์ และสุขคือพระนิพพาน ต้องปฏิบัติตามหลักธรรมอริยวชิธรรม 5 ประการ ความกตัญญูคุณเทวี คือความเป็นผู้รู้บุญคุณของบุพการีแล้วทำตอบแทน กรรมและผลของกรรม เป็น กฎของการกระทำและผลของการกระทำตามแบบอย่างบุญกิริยาวัตถุ เป็นต้น

ฐานข้อมูลเส้นทางสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ฐานข้อมูลเส้นทางสายประเพณีวัฒนธรรม ประกอบด้วยพิธีกรรมคือแบบอย่างหรือแบบ แผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา หรือจัดขึ้นตามลัทธิความเชื่อถือ หรือตามขนบธรรมเนียมประเพณี ของศาสนา พิธีกรรมเป็นงานหรือพิธีการที่จัดขึ้นเพื่อประโยชน์ทั้งในส่วนของสังคมและปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะเพื่อตอบสนองความต้องการทางใจหรือความเชื่อของมนุษย์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกรู้ว่ามีความ สบายใจหรือความเป็นสิริมงคล ศาสนสถาน พระพุทธศาสนามีศาสนสถาน ได้แก่ วัด วิหาร โบสถ์ สถูปเจดีย์ พระพุทธรูป อันเป็นสถานที่รองรับการประกอบพิธีทางศาสนา พิธีกรรมในพระพุทธศาสนา เป็นแบบอย่าง หรือแบบแผนต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติในทางศาสนา ซึ่งชาวพุทธเรียกกันว่า “ศาสนพิธี” ซึ่ง จำแนกไว้เป็น 4 หมวดคือ 1.หมวดกุศลพิธี หรือพิธีบำเพ็ญกุศล 2. หมวดบุญพิธี หรือพิธีทำบุญ 3. หมวดทานพิธี หรือพิธีถวายทาน 4. หมวดปณิการว่าด้วยพิธีเบ็ดเตล็ด ซึ่งพิธีกรรมทั้ง 4 นี้ถูกยึดถือ ปฏิบัติและปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และกลายมาเป็นประเพณีและวัฒนธรรมตามยุคสมัยและสังคมแต่ ละท้องถิ่น

การท่องเที่ยววิถีพุทธนอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อเที่ยวชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสน สถาน ศาสนธรรม เป็นต้นแล้ว ยังมีเป้าหมายอีกอย่างหนึ่ง คือ การได้เที่ยวชมศาสนพิธี พิธีกรรมทาง ศาสนา หรือวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งในเมืองหลัก 15 จังหวัด มีวัดท่องเที่ยววิถีพุทธ เส้นทางสายประเพณีวัฒนธรรม ที่มีความโดดเด่นหลายวัด กระจายทั่วทุกภาค

เส้นทางสายประเพณีวัฒนธรรมนี้ จึงเป็นเส้นทางสายที่สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งาม ของชาวพุทธในแต่ละภาค เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้พิธีกรรมในพระพุทธศาสนา ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหมวดกุศลพิธี หรือพิธีบำเพ็ญกุศล หมวดบุญพิธี หรือพิธีทำบุญ หมวด ทานพิธี หรือพิธีถวายทาน และหมวดปณิการว่าด้วยพิธีเบ็ดเตล็ด ซึ่งพิธีกรรมทั้ง 4 นี้ถูกยึดถือปฏิบัติ

และปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และกลายมาเป็นประเพณีและวัฒนธรรมตามยุคสมัยและสังคมแต่ละท้องถิ่น

เส้นทางสายอนุรักษ์ธรรมชาติ

ฐานข้อมูลเส้นทางสายอนุรักษ์ธรรมชาติ ประกอบด้วยธรรมชาติแวดล้อม โดยปกติทั่วไป พื้นฐานแห่งการดำเนินชีวิตย่อมมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นสรรพสัตว์ และมนุษย์ ซึ่งในอดีตนั้นมนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างแนบแน่น ปัญหาขาดความสมดุลของธรรมชาติยังไม่เกิดขึ้นมากนัก เพราะคนในยุคต้นๆ นั้นดำรงชีวิตแบบถ้อยที่ย่อยอาศัยภายใต้จิตสำนึกอันคลุกคลีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ยังไม่เจริญเติบโตเหมือนยุคปัจจุบัน พุทธศาสนามีความสัมพันธ์และสอดคล้องอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ดังที่ปรากฏในพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ เผยแผ่พระพุทธศาสนา และปรินิพพาน ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีพุทธบัญญัติสิกขาบทต่าง ๆ ที่มีปรากฏในพระวินัย มีส่วนช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

ในเมืองหลัก 15 จังหวัด มีวัดบนเส้นทางสายอนุรักษ์ธรรมชาติหลายวัด เป็นวัดอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ปฏิบัติตามหลักการของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเล็งเห็นความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับหลักธรรมคำสอน รวมถึงพระวินัยที่ทรงบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนักท่องเที่ยวตามเส้นทางนี้จะได้เรียนรู้หลักธรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้บุคคลตัวอย่างที่ได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมและคำสอนต่าง ๆ มาใช้ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้อย่างรู้คุณค่าตามหลักปฏิจจสมุปบาท อริยสัจ และกฏจักริฎฐิติธรรม การให้ความรู้แก่ประชาชน การรณรงค์ให้ประชาชนช่วยกันอนุรักษ์ การส่งเสริมให้คนดีมีศีลธรรมได้มีบทบาทในการอนุรักษ์ การฟื้นฟู ป้องกันธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามหลักเมตตาธรรม และหิริ โอตตปปะ ให้นักท่องเที่ยวรักและหวงแหนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตนให้อุดมสมบูรณ์ยั่งยืนตลอดไป

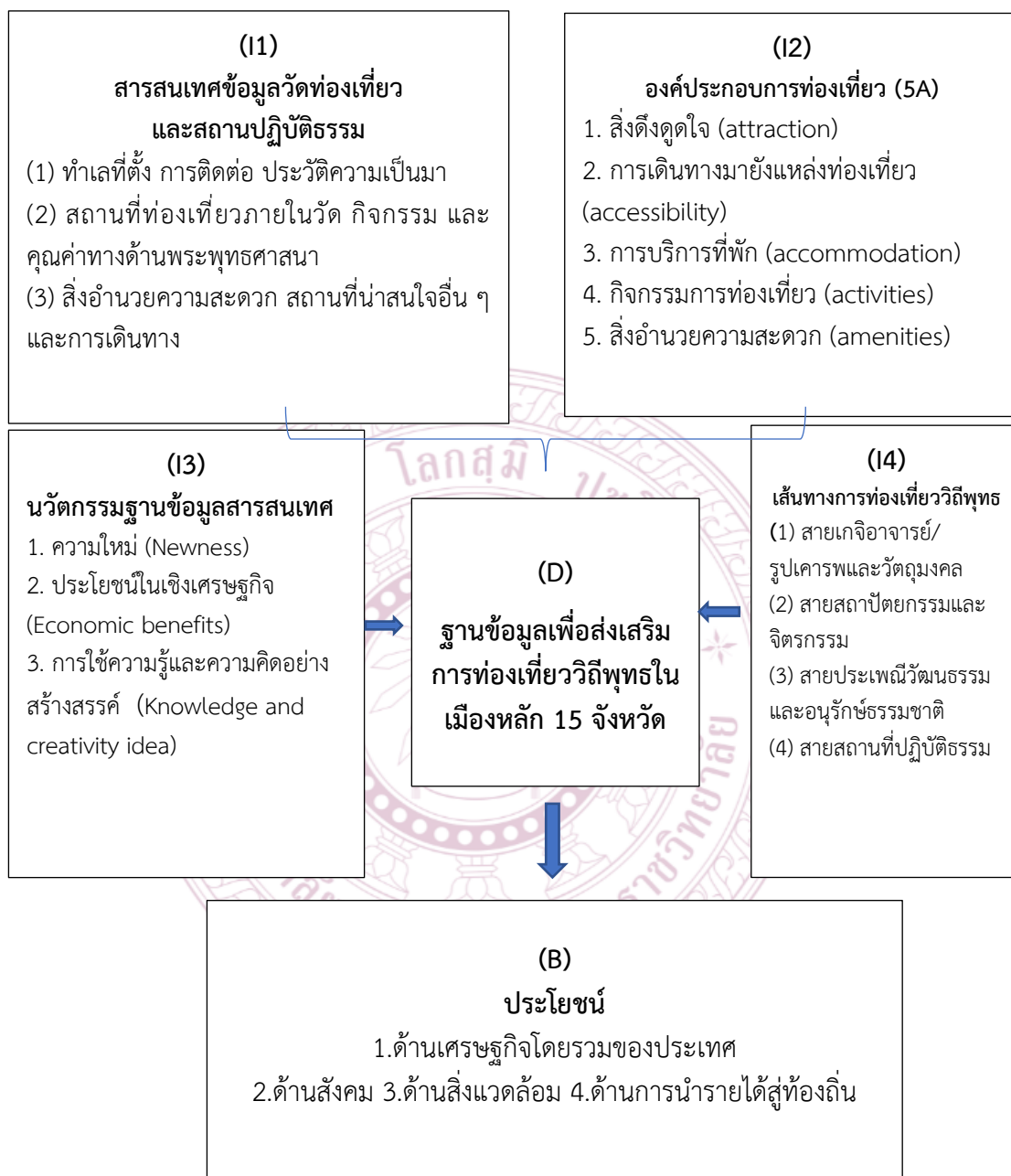
ฐานข้อมูลเส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ฐานข้อมูลเส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรม ประกอบด้วยสถานปฏิบัติธรรมที่เน้นการพัฒนาจิตตามหลักของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นเรื่องการพ้นทุกข์ และสอนให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ให้พ้นจากอวิชชา (ความไม่รู้ความจริงในธรรมชาติ) อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จากกิเลสทั้งปวง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง (ธัมมวิจยะ) เห็นเหตุผลว่าสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี (อิทัปปัจจยตา) จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ และหลักกรรม แล้วเลือกใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับผลที่จะได้สิ่งที่ปรารถนาอย่างถูกต้อง ด้วยความไม่ประมาทในชีวิตให้มีความสุข ซึ่งความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริงเหล่านี้จะเกิดได้ต้องมีการปฏิบัติ ในเมืองหลัก 15 จังหวัด มีวัดสายปฏิบัติธรรมจำนวน 3 แนวทางหลัก ๆ คือ 1. แนวอานาปานสติ/พุทโธ 2. สติปัฏฐาน 4 (พองยุบ) 3. แนวรูปนาม/กายเคลื่อนไหว กระจัดกระจายอยู่ในวัดตามภาคต่าง ๆ

จากฐานข้อมูลทั้ง 4 เส้นทาง สรุปได้ว่าวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าเพราะเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรม มีทรัพยากรทางกายภาพและภูมิทัศน์ มีทรัพยากรทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม การท่องเที่ยววัด หรือเรียกว่า “การท่องเที่ยววิถีพุทธ” คือ การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายที่สำคัญโดยมุ่งเน้นที่คุณค่าทางพระพุทธศาสนา การท่องเที่ยวประเภทนี้จะมี 2 มิติด้วยกัน คือ มิติเชิงสันถนาการหรือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และมิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม การท่องเที่ยววิถีพุทธทั้งสองมิติดังกล่าวสามารถแยกองค์ประกอบได้หลายด้าน เช่น ด้านเกจิอาจารย์ ด้านรูปเคารพและวัตถุมงคล ด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม และด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม เป็นต้น หรือรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบของวัดที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงดงามของงานพุทธศิลป์และทำบุญ ไหว้พระ ขอพร ที่มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายนอกและภายในตามบริบทของวัด มีการใช้สัญลักษณ์และการสื่อสารที่ทันสมัย เข้าใจง่าย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงมากนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2. รูปแบบของวัดที่เน้นส่งเสริมให้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรมกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นต้น ซึ่งถึงแม้ว่าการท่องเที่ยววิถีพุทธจะถูกแบ่งออกไปในแนวทางใดก็ตาม แต่เป้าหมายของการท่องเที่ยววิถีพุทธมีเป้าหมายเดียวกันคือเพื่อตอบสนองความต้องการ หรือเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติให้ได้รับความนิยมมากขึ้น



4.4 องค์ความรู้จากการวิจัย



แผนภูมิที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดของประเทศไทย” (IDB: MODEL= I (information) D (database) B (benefit))

จากแผนภูมิที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดของประเทศไทย” (IDB: MODEL= I (information) D (database) B (benefit)) อธิบายได้ว่า

สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม (I1=Information1) ประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ 3 ส่วน 9 สารสนเทศ ได้แก่ (1) ทำเลที่ตั้ง การติดต่อ ประวัติความเป็นมา (2) สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด กิจกรรม และคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา (3) สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่น่าสนใจอื่น ๆ และการเดินทาง เป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม (I1=Information1) ดังกล่าวสามารถบูรณาการร่วมกับ องค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A) (I2=Information2) คือ 1. สิ่งดึงดูดใจ (attraction) 2. การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว (accessibility) 3. การบริการที่พัก (accommodation) 4. กิจกรรมการท่องเที่ยว (activities) 5. สิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) ก่อให้เกิดนวัตกรรมฐานข้อมูลสารสนเทศแบบใหม่ (I3=Information) ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ 1. ความใหม่ (Newness) 2. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ 3 (Economic benefits) 3. การใช้ความรู้และความคิดอย่างสร้างสรรค์ (Knowledge and creativity idea)

การบูรณาการร่วมกันระหว่างสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม (I1=Information1) กับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A) (I2=Information2) และนวัตกรรมฐานข้อมูลสารสนเทศแบบใหม่ (I3=Information 3) ทำให้เกิดฐานข้อมูลเส้นทางการท่องเที่ยววิถีพุทธ (I4= Information4) คือเส้นทางการท่องเที่ยววิถีพุทธได้ 4 เส้นทาง ประกอบด้วย (1) สายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล (2) สายสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม (3) สายประเพณีวัฒนธรรมและอนุรักษ์ธรรมชาติ (4) สายสถานที่ปฏิบัติธรรม เส้นทางทั้ง 4 เส้นทางดังกล่าวเป็นไปตามเกณฑ์ คือ ความสวยงามของสถาปัตยกรรม/จิตรกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัติความเป็นมา แก่แก่โบราณ กิจกรรมการปฏิบัติธรรม สิ่งดึงดูดใจ (พระพุทธรูป/พระเกจิ) พระวิปัสสนาจารย์ ฐานข้อมูลวัด 30 วัดใน 15 จังหวัดเมืองหลัก และก่อให้เกิดฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด (D= database) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยววิถีพุทธรูปแบบใหม่ คือ

1. รูปแบบของวัดที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงดงามของงานพุทธศิลป์และทำบุญ ไหว้พระ ขอมพร ที่มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายนอกและภายในตามบริบทของวัด มีการใช้สัญลักษณ์และการสื่อสารที่ทันสมัย เข้าใจง่าย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงมากนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

2. รูปแบบของวัดที่เน้นส่งเสริมให้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรมกำลังได้รับความนิยมมากจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นต้น ซึ่งถึงแม้ว่าการท่องเที่ยววิถีพุทธจะถูกแบ่งออกไปในแนวทางใดก็ตาม แต่เป้าหมายของการท่องเที่ยววิถีพุทธมีเป้าหมายเดียวกันคือเพื่อตอบสนองความต้องการ หรือเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ให้ได้รับความนิยมมากขึ้น

ก่อให้เกิดประโยชน์ B (benefit) ด้านต่าง ๆ คือ

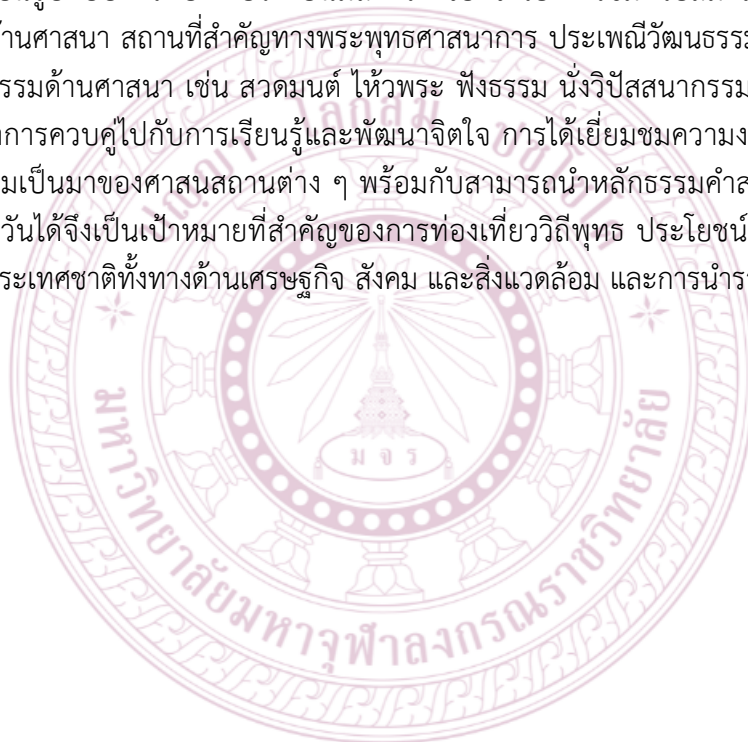
1) **ด้านเศรษฐกิจ:** คือหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงชุมชนในพื้นที่ สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลได้อย่างสะดวกและประหยัดต้นทุน

2) **ประโยชน์ด้านสังคม:** หน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และผู้สนใจทั่วไป สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลได้อย่างสะดวกและประหยัดต้นทุน

3) **ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม:** หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงชุมชนในพื้นที่ เป้าหมาย สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลได้อย่างสะดวกและประหยัดต้นทุน

4) **ด้านการนำรายได้สู่ท้องถิ่น** การท่องเที่ยวจะช่วยสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็น ‘เจ้าบ้าน’ ในทุกแหล่งท่องเที่ยว

จึงสรุปองค์ความรู้ได้ว่า “การท่องเที่ยววิถีพุทธ” ในเมืองหลัก 15 จังหวัด การท่องเที่ยววิถีพุทธจึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อนมัสการเกื้ออาจารย์ การชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาการ ประเพณีวัฒนธรรมธรรมชาติ รวมไปถึงการทำกิจกรรมด้านศาสนา เช่น สวดมนต์ ไหว้พระ ฟังธรรม นั่งวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น เพื่อให้เกิดสันติภาพการควบคู่ไปกับการเรียนรู้และพัฒนาจิตใจ การได้เยี่ยมชมความงาม การได้รับความรู้ ประวัติความเป็นมาของศาสนสถานต่าง ๆ พร้อมทั้งสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการท่องเที่ยววิถีพุทธ ประโยชน์จากการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และการนำรายได้สู่ท้องถิ่น



บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดของประเทศไทย” เป็นโครงการย่อย 1 ภายใต้ชุดโครงการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมฐานข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลักของประเทศไทยในระดับนานาชาติ” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1. เพื่อสำรวจ รวบรวมข้อมูลวัด และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด 2. เพื่อออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด 3. เพื่อนำเสนอฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงเอกสาร ภาคสนาม และการปฏิบัติการ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) การสำรวจ รวบรวมข้อมูลวัด และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด

จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลวัด และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด วัดท่องเที่ยว 15 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 15 แห่ง ในเมืองหลัก 15 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 30 สถานที่ ได้แก่

- (1) ภาคกลาง จำนวน 1 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสระบุรี
- (2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2 จังหวัด ประกอบด้วย 1.นครราชสีมา 2.ขอนแก่น
- (3) ภาคเหนือ จำนวน 1 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่
- (4) ภาคตะวันตก จำนวน 3 จังหวัด ประกอบด้วย 1.กาญจนบุรี 2.ประจวบคีรีขันธ์ 3.เพชรบุรี
- (5) ภาคตะวันออก จำนวน 3 จังหวัด ประกอบด้วย 1.ฉะเชิงเทรา 2.ชลบุรี 3.ระยอง
- (6) ภาคใต้ จำนวน 5 จังหวัด ประกอบด้วย 1.สุราษฎร์ธานี 2.สงขลา 3.พังงา 4.กระบี่ 5.ภูเก็ต

ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 1 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ ทำเลที่ตั้ง การติดต่อ ประวัติความเป็นมา ดังนี้

1) มีทำเลที่ตั้งของวัดที่นักท่องเที่ยวสามารถที่จะค้นหาเส้นทางการเดินทางไปยังสถานที่ดังกล่าวได้ ไม่ว่าจะเป็นระยะทางและระยะเวลาในการเดินทางผ่านช่องทาง Google Maps

ดังนั้นวัดส่วนใหญ่จึงมีทำเลที่ตั้งส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง หรือใกล้ชุมชน ซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไป

2) วัดส่วนใหญ่ยังขาดข้อมูลการติดต่อ หรือรายละเอียดที่เป็นฐานข้อมูลของวัดในรูปแบบของเว็บไซต์ หรือรูปแบบของข้อมูลวัดที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีอื่น ๆ แต่การติดต่อของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมสามารถเพิ่มช่องทางที่สามารถติดต่อวัดได้โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นช่องทางโทรศัพท์ Line Facebook Website ช่องทางการติดต่อเหล่านั้นเป็นช่องทางอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงวัดได้

3) วัดส่วนใหญ่มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่และมีคุณค่า สำหรับประวัติความเป็นมาของวัดจะไม่ได้มีแค่ประวัติศาสตร์ของวัดเอง แต่ยังมีประวัติศาสตร์ละแวกวัดด้วย ตัวประวัติศาสตร์ละแวกวัดสามารถอธิบายเชื่อมโยงกับชุมชนได้ ซึ่งชุมชนอาจจะมีภาพเก่าประวัติศาสตร์ที่มีหรือวัตถุสิ่งของที่มิไม่เคยปรากฏในพื้นที่อื่น ๆ มาก่อน นำมาบูรณาการกับวัด เป็นประวัติศาสตร์ละแวกวัดที่เข้มแข็ง ประวัติความเป็นมาจึงช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจได้โดยง่ายและน่าจะดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวได้

2. สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 2 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด กิจกรรม และคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา สรุปได้ดังนี้

1) วัดส่วนใหญ่มีสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูป เป็นต้น ภายในวัดจะประกอบด้วยโบราณสถานหลายอย่าง เช่น เจดีย์ (หรือพระธาตุ) โบสถ์วิหาร/ ปราสาท / เทวาลัย/พระปรางค์ /พระพุทธรูป/ หอไตรโบราณ เป็นต้น โบราณสถานดังกล่าวนอกจากจะถูกใช้เพื่อประกอบพิธีกรรม เป็นต้นแล้ว ยังถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา เพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารให้ผู้เยี่ยมชมได้สัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม และความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนหลักธรรมในการพัฒนาจิตใจมนุษย์ ศาสนสถานภายในวัด เช่น วัด พระปรางค์ อุโบสถ วิหาร สถูปเจดีย์ พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญ หอไตร เป็นต้น สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิตของผู้คนในสังคม เป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านโบราณคดี ศาสนสถาน วัฒนธรรมจารีต ประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม สุนทรียศาสตร์ วัดเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่ง เพราะวัดเป็นแหล่งที่เชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชน และเป็นสถานที่รวบรวมมรดกศิลปวัฒนธรรม และศิลปกรรมอันวิจิตรงดงามเพียบพร้อมด้วยคุณค่าทางศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา และความเป็นอัจฉริยะของชุมชนในแต่ละพื้นที่ มีศิลปะฝีมือที่มีจุดเด่น แล่งดงาม สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัดมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดได้เรียนรู้วิถีพุทธในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม และพุทธพิธี ที่สืบเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัยในแต่ละท้องถิ่น และรวมไปถึงการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดา เพื่อให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เหล่าเวไนยสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ละบาปอกุศลทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ดังนั้นจุดเด่นของแต่ละวัดทั้งภายในวัดเองหรือรอบนอกวัดหรือชุมชนโดยรอบวัด จึงเป็นแรงดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ เพราะการไปท่องเที่ยวไม่ใช่แค่ท่องเที่ยวอย่างเดียวแต่จะควบคู่กับการเรียนรู้ทั้งภายในวัดและรอบ ๆ วัด

2) วัดเป็นศูนย์กลางที่สำคัญในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันภายในวัด การท่องเที่ยววิถีพุทธนอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อเที่ยวชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน ศาสน

ธรรม เป็นต้นแล้ว ยังมีเป้าหมายอีกอย่างหนึ่ง คือ การได้เที่ยวชม ศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา หรือ วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น นอกจากนั้นประเพณีโบราณที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา หรือ กิจกรรมประจำปี หรือกิจกรรมพิเศษที่วัดได้จัดในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ที่มีขึ้นประจำปี จะเป็นข้อมูล เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจในการท่องเที่ยวและสามารถร่วมพิธีหรือกิจกรรมดังกล่าวได้ มักคุเทศก์ท้องถิ่นภายในวัดที่สามารถบรรยายได้ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีนได้เป็น ประโยชน์มากขึ้นในการตัดสินใจสำหรับคนที่ไม่ได้จะเข้าไปทำบุญเพียงอย่างเดียวเป็นการเติมเต็ม เส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธ

3) การท่องเที่ยววัดเหล่านั้นทำให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ **คุณค่าที่เป็นรูปธรรม** (มิติเชิงสันตนาการ) เช่น ชมหรือสัมผัส สถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และสถานที่สำคัญ ทางพระพุทธศาสนา หรือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไหว้พระ ขอพร **คุณค่าที่เป็นนามธรรม** (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม และความเชื่อและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อการรู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ตลอดจนการพัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

3. สารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 30 แห่ง ตอนที่ 3 ประกอบด้วย 3 สารสนเทศ คือ สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่น่าสนใจอื่น ๆ และการเดินทาง สรุปได้ ดังนี้

1) สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและมีความสุขซึ่งเป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยวทุกคน สิ่งอำนวยความสะดวกและ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่สำคัญประกอบด้วยห้องน้ำ สถานที่จอดรถ ทางเดินเชื่อม ทางลาด บันได ซึ่งมีราวจับมั่นคง ป้ายสัญลักษณ์บอกตำแหน่ง ห้องน้ำห้องส้วมคนพิการและผู้สูงอายุ วัดท่องเที่ยวในเมืองหลักส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญแก่นักท่องเที่ยวที่ได้จัดเตรียมไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

2) สถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในเส้นทางเดียวกันและใกล้เคียงกัน ถือว่าเป็น ทรัพยากรการท่องเที่ยวใกล้เคียงที่เป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ สิ่งของ กิจกรรม และ/หรือมิติอื่นใดที่สามารถให้คุณค่าเชิงการท่องเที่ยว เช่น ความสวยงามตาม ธรรมชาติ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่สำหรับ นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงสามารถปรากฏได้ทั้งในลักษณะของรูปธรรมที่ สามารถสัมผัสได้ด้วยการจับต้อง เช่น สิ่งก่อสร้าง ถ้ำ น้ำตก และของที่ระลึก เป็นต้น และในลักษณะ ของนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยการจับต้อง แต่สามารถสัมผัสได้ด้วยทางอื่น เช่น ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ภาษา ความเป็นชนเผ่า และการเล่นการแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น เพราะโดยธรรมชาติของ นักท่องเที่ยวโดยปกติจะไม่ไปเที่ยวลำพังวัดเพียงอย่างเดียว วัดท่องเที่ยวหลายๆ วัดในเมืองหลัก 15 จังหวัดส่วนใหญ่ประกอบด้วยสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นวัด หรือโบราณสถานเก่าแก่ หรือ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ ที่น่าสนใจและสามารถเชื่อมโยงกันได้เป็นข้อมูลที่จะเอามาเพิ่มเติมเพื่อให้ คนที่จะเข้าไปเที่ยววัดดึงดูดให้คนมาวัด นอกจากเที่ยววัดแล้วยังสามารถไปสถานที่อื่น ๆ ได้ สถานที่ ที่ท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงจึงสามารถดึงดูดคนที่ไม่ได้สนใจไปไหว้พระเพียงอย่างเดียว อาจจะดึงดูดคนอื่น ๆ ที่แวะไปท่องเที่ยวเพิ่มเติมได้

3) การเดินทาง วัดในเมืองหลัก 15 จังหวัดมีองค์ประกอบพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยว คือ นอกจากองค์ประกอบทั้งความดึงดูดที่มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ของแต่ละสถานที่แล้ว วัดเหล่านั้นยังเข้าถึงได้โดยง่าย สามารถเดินทางได้สะดวกรวดเร็ว ความสามารถในการเข้าถึงการคมนาคมสะดวก ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ง่าย ความสะดวกในการเข้าถึงวัดเหล่านั้น ได้แก่สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มาก เพราะหากมีความสะดวกในการเดินทางเที่ยวชมหากนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิดนักท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยววิถีพุทธเกิดอรรถรสในการท่องเที่ยวได้มาก

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) การออกแบบเส้นทางวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด ดังนี้

เส้นทางวัดท่องเที่ยวในเมืองหลัก 30 แห่ง ในเมืองหลัก 15 จังหวัด แบ่งเป็น 4 สาย คือ

1. สายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล ได้แก่ (1) วัดโสธรวรารามวรวิหาร อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา (2) วัดละหารไร่ อ.บ้านค่าย จ.ระยอง (3) วัดห้วยมงคล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ (4) วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อ.เมือง จ.ภูเก็ต

2. สายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม ได้แก่ (1) วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อ.เมือง จ.เชียงใหม่ (2) วัดหนองแวง พระอารามหลวง อ.เมือง จ.ขอนแก่น (3) วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อ.บางละมุง จ.ชลบุรี (4) วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร อ.เมือง จ.เพชรบุรี (5) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี (6) วัดมณีมาวาสวรวิหาร อ.เมือง จ.สงขลา

3. สายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ ได้แก่ (1) วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา (2) วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี (3) วัดวังแก้วการาม อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี (4) วัดสุวรรณคูหา อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา (5) วัดถ้ำเสือ อ.เมือง จ.กระบี่

4. สายสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 แห่ง แบ่งออกเป็นแนวปฏิบัติได้ 3 แนว คือ

1. แนวอานาปานสติ / พุทโธ ได้แก่ (1) วัดอรัญญวิเวก อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ (2) วัดป่าสาละวัน อ.เมือง จ.นครราชสีมา (3) วัดพระพุทธแสงธรรม อ.หนองแค จ.สระบุรี (4) วัดมาบจันทร์ อ.เมือง จ.ระยอง (5) วัดป่าสุญญตา อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ (6) วัดนิโรธรังสี อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา (7) วัดปากันตพงษ์ อ.ควนเมือง จ.สงขลา (8) วัดธารน้ำไหล อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

2. แนวสติปัฏฐาน 4 (พองยุบ) ได้แก่ (1) ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อ.เมือง จ.ขอนแก่น (2) วัดภักทันทะอาสาaram อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี (3) วัดผาณิตาราม อ.บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา (4) วัดเขาพระ อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี (5) ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฏินิสัคโค อ.เมือง จ.ภูเก็ต

3. แนวรูปนาม/ เคลื่อนไหว ได้แก่ (1) วัดท่าเสด็จ อ.มะขามเตี้ย จ.กาญจนบุรี (2) สำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ อ.อ่าวลึก จ.กระบี่

เส้นทางการท่องเที่ยวทั้ง 4 สายดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้แบ่งตามลักษณะเด่นที่คล้ายคลึงกัน ตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และตามกลุ่มนักท่องเที่ยว กล่าวคือ

1 การแบ่งตามลักษณะเด่นที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ 1) เรื่องของธรรมชาติ ความเขียวขุ่ม ความสวยงามของธรรมชาติแวดล้อมในฤดูฝน 2) เรื่องของธรรมชาติ ซึ่งในแต่ละภาคเองมีเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวสายพุทธหรือสายธรรมชาติ 3) เรื่องของวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเรื่องของพระพุทธศาสนา หรือจารีตประเพณี เช่น บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษาต่างๆ เป็นเสมือน Event Marketing

2. การแบ่งตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น 1) สายมู (สายเกจิ รูปเคารพ เครื่องราง ของขลัง) ซึ่งได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน เช่น การบูชาพระธาตุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ทำให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับชาวบ้านที่ขายเครื่องสักการบูชา เช่น ชาวบ้านที่ร้อยดอกมะลิขาย 2) สายเดินทางไหว้พระทำบุญทั่วไป ไปนมัสการพระพุทธรูปสวยๆ 3) สายวิปัสสนาปฏิบัติธรรม สำหรับผู้สนใจเรื่องการปฏิบัติธรรม ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นทั้งคนไทยและต่างชาติ

3.การแบ่งตามกลุ่มนักท่องเที่ยว 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้สูงอายุ ไปในสายเชิงไหว้พระทำบุญ 2) กลุ่มคนทำงาน ไปในทางสายมู เช่น ถ้ำนาคิ ถ้ำนาคา ซึ่งแต่ละวัดมีจุดขายต่างกัน และ 3) กลุ่มวัยรุ่นที่รักสวย เน้นการถ่ายภาพ

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) ฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

วัดท่องเที่ยว 15 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 15 แห่ง รวมทั้งสิ้น 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัด ส่วนใหญ่มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่และมีคุณค่า มีสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูป เป็นต้น มีธรรมชาติแวดล้อมที่สวยงาม วัดหลายแห่งมีความเหมาะสมด้านสภาพแวดล้อม เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทั้งในแง่ของกิจกรรมทางศาสนา เช่น สวดมนต์ ไหว้พระ ทำบุญตักบาตร วันบูรพาจารย์ หรือวันสำคัญทางศาสนา หรือเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวโดยมีจุดเด่นดึงดูดใจทั้งภายในวัดเอง หรือชุมชนโดยรอบวัด เช่น วัฒนธรรมหรือประเพณีท้องถิ่น หรือสถาปัตยกรรมโบราณสถานเฉพาะถิ่น แหล่งศักดิ์สิทธิ์ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น ในขณะที่วัดหลายแห่งมีความเหมาะสมด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม ซึ่งเหล่านี้เป็นวัดที่มีศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนั้น วัดเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีคุณสมบัติที่เข้ากับองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) กิจกรรม (Activities) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

สารสนเทศข้อมูลวัดดังกล่าวเมื่อถูกออกแบบและพัฒนาสร้างเป็นฐานข้อมูล ทำให้ได้ฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธทั้ง 4 สาย คือ **สายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล** ประกอบด้วยสิ่งที่น่าสนใจ เช่น พระพุทธรูป รูปเคารพ วัตถุมงคล พระเกจิ **สายสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม** ประกอบด้วยสิ่งที่น่าสนใจ เช่น ความสวยงามทางด้านสถาปัตยกรรม/จิตรกรรมของโบราณสถาน โบราณวัตถุ เช่น โบสถ์ วิหาร **สายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ** ประกอบด้วยสิ่งที่น่าสนใจ คือความสวยงามของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เช่น ถ้ำ ภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้ และประเพณีวัฒนธรรม เช่น ประเพณีตักบาตรดอกไม้ ประเพณีตักบาตรยามเช้าของชาวมอญ **สายสถานปฏิบัติธรรม** ประกอบด้วยสิ่งที่น่าสนใจ คือการมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาทำความเข้าใจหลักการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์

ฐานข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรมจึงเป็นฐานข้อมูลสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในพื้นที่ของวัดทั้ง 15 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรมทั้ง 15 แห่ง ที่มีเป้าหมายสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรม ด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสันติภาพ การควบคู่ไปกับการเรียนรู้ การศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักการในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย 2 มิติ คือ 1. มิติเชิงสันติภาพ หรือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และ 2. มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม ฐานข้อมูลสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ ยังเป็นแหล่งข้อมูลที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักการในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา นอกจากนั้น ยังมีเป้าหมายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมิใช่เข้าไปเพื่อชมสถานที่เพียงเท่านั้น แต่หากเป็นการเข้าไปเพื่อเรียนรู้ โดยการมองสรรพสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจ และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อคน สัตว์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ



5.2 อภิปรายผล

ในการอภิปรายผล คณะผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญซึ่งเป็นผลจากการวิจัย “พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดของประเทศไทย” มาเป็นประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

1. การสำรวจ รวบรวมข้อมูลวัด และพัฒนาสารสนเทศข้อมูลวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด ผลการศึกษาพบว่า วัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม 30 แห่งในเมืองหลัก 15 จังหวัดนอกจากจะเป็นศาสนสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วยังมีสิ่งที่น่าสนใจที่สามารถปรับปรุงพัฒนาให้มีคุณค่าทางด้านการท่องเที่ยว และเพิ่มศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าแก่ประเทศชาติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และการนำรายได้สู่ท้องถิ่น ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า เป็นเพราะวัดส่วนใหญ่มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่และมีคุณค่า มีสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูป เป็นต้น มีธรรมชาติแวดล้อมที่สวยงาม วัดหลายแห่งมีความเหมาะสมด้านสภาพแวดล้อม เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทั้งในแง่ของกิจกรรมทางศาสนา เช่น สวดมนต์ ไหว้พระ ทำบุญตักบาตร วันบูรพาจารย์ หรือวันสำคัญทางศาสนา หรือเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวโดยมีจุดเด่นที่สิ่งดึงดูดใจทั้งภายในวัดเอง หรือชุมชนโดยรอบวัด เช่น วัฒนธรรมหรือประเพณีท้องถิ่น หรือสถาปัตยกรรมโบราณสถานเฉพาะถิ่น แหล่งศักดิ์สิทธิ์ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น มีสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในเส้นทางเดียวกันและใกล้เคียงกัน ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวใกล้เคียงที่เป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สิ่งของ กิจกรรม และ/หรือมิติอื่นใดที่สามารถให้คุณค่าเชิงการท่องเที่ยว การท่องเที่ยววัดเหล่านั้นทำให้นักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คือ คุณค่าที่เป็นรูปธรรม (มิติเชิงสันตนาการ) และคุณค่าที่เป็นนามธรรม (มิติเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม) ได้แก่ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยเกิดการเรียนรู้ การบูรณาการเรียนรู้ มีสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่สำคัญประกอบด้วยห้องน้ำ สถานที่จอดรถเดินเชื่อม ทางลาด บันไดซึ่งมีราวจับมั่นคง ป้ายสัญลักษณ์บอกตำแหน่ง ห้องน้ำห้องส้วมคนพิการ และผู้สูงอายุ การคมนาคมสะดวก ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ง่าย

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของมานพ นักการเรียน และคณะ ที่พบว่า วัดท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ คือ การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน/สิ่งอำนวยความสะดวก/สิ่งแวดล้อม/การรักษาความสะอาดและความปลอดภัยการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น การสร้างเครือข่ายโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาสินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวการส่งเสริมให้วัดมีกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาและประเพณีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตลอดปี และการจัดหาสิ่งของพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อจัดแสดงพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมและศาสนา ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นส่วนย่อยของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงพุทธมีความสัมพันธ์กับปัจจัย 7 ประการ คือ กิจกรรมการกราบสักการะพระพุทธรูป กิจกรรมการปฏิบัติธรรม กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมการบูชาวัตถุมงคล กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และประเพณี กิจกรรมการเป็นที่พึ่งทางใจและกิจกรรมการเข้าร่วมพิธีกรรม

ผลการศึกษายังสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหาทวี มหาปณฺโญ (ละลง) และคณะ ที่พบว่า จากการศึกษารายชื่อของวัดที่เลือกให้เป็นวัดกรณีศึกษา คือ วัดทองเที้ยว 55 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 24 แห่ง รวมทั้งสิ้น 79 สถานที่ในเมืองรอง 55 จังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจะมีคุณลักษณะที่เข้ากับองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5 ประการ คือ ความสามารถในการเข้าถึง สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

2. การออกแบบเส้นทางวัดทองเที้ยวและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ผลการศึกษาพบว่า เส้นทางวัดทองเที้ยวในเมืองหลัก 30 แห่ง ในเมืองหลัก 15 จังหวัด แบ่งเป็น 4 สาย ตามลักษณะเด่นที่คล้ายคลึงกัน ตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และตามกลุ่มนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า เป็นเพราะวัดทองเที้ยวในเมืองหลัก 30 แห่ง ในเมืองหลัก 15 จังหวัด มีสิ่งที่น่าสนใจที่มีลักษณะเด่นที่คล้ายคลึงกัน เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูป กิจกรรมทั้งในแง่ของกิจกรรมทางศาสนา เช่น สวดมนต์ ไหว้พระ ทำบุญตักบาตร วันบูรพาจารย์ หรือวันสำคัญทางศาสนา เช่น วัฒนธรรมหรือประเพณีท้องถิ่น หรือสถาปัตยกรรมโบราณสถานเฉพาะถิ่น เป็นต้น

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหาทวี มหาปณฺโญ (ละลง) และคณะ ที่พบว่าวัดทองเที้ยว 55 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรม 24 แห่ง รวมทั้งสิ้น 79 ในเมืองรอง 55 จังหวัด สามารถแบ่งได้ 5 กลุ่มเส้นทางตามลักษณะเด่นที่คล้ายคลึงกัน คือ 1. สายโบราณสถาน/วัด (หรือพุทธศิลป์) 2. สายศิลปกรรมร่วมสมัย 3. สายศาสนสถาน / ศาสนธรรม 4. สาย ศาสนวัตถุ/ศาสนาบุคคล 5. สายประเพณีวัฒนธรรมและอนุรักษ์ธรรมชาติ ผลการศึกษายังพบว่านักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางทั้ง 5 สายจะได้รับคุณค่าทั้งด้านรูปธรรมหรือมิติเชิงสถานการณ์และคุณค่าด้านนามธรรมหรือมิติเชิงจิตวิญญาณ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าระบบฐานข้อมูลกลางที่ได้จากการศึกษาจะเอื้อประโยชน์ให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการนํารายได้สู่ท้องถิ่น

ผลการศึกษายังสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุกัลยา ไหระเรือง และคณะ ที่พบว่า 1) แนวคิดทางกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวในพระพุทธศาสนามีความหมายเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนามีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เรียกว่า การจาริก การเที่ยวไป มีความสำคัญทั้งด้านจิตวิญญาณความเชื่อ ความศรัทธา คือ การเดินทางเพื่อการเผยแพร่ธรรมะ การแสวงหาธรรมะ และท่องเที่ยวชมสัญลักษณ์ทางศาสนา ส่งผลถึงด้านสังคม ศิลปวัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจ 2) รูปแบบกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงพุทธในล้านนามี 4 กิจกรรมคือ 2.1) ด้านประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในล้านนา 2.2) ด้านความเชื่อและศรัทธาเพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2.3) ด้านศิลปวัฒนธรรมและพุทธศิลปกรรมท้องถิ่น 2.4) ด้านการบูรณาการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและนันทนาการ 3) กิจกรรมการท่องเที่ยวในพระพุทธศาสนามีตั้งแต่สมัยพุทธกาล เรียกว่า การจาริก จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางมิติทางสังคม ผลการศึกษายังพบว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธในล้านนามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและสังคมชุมชน เป็นการศึกษาเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาในเชิงลึกทางด้านจิตวิญญาณความศรัทธาความเชื่อในหลักพุทธธรรม และเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมและพุทธศิลป์ของท้องถิ่น รวมทั้งส่งผลต่อเศรษฐกิจและการนันทนาการเป็นกิจกรรมเที่ยวชมสถาปัตยกรรม

ประติมากรรม จิตรกรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีคุณค่าตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

3. การสร้างฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด
ผลการศึกษาอภิปรายได้ ดังนี้

1).ฐานข้อมูลเส้นทางสายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล

จากการศึกษาฐานข้อมูลเส้นทางสายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล ในเมืองหลัก 15 จังหวัด ผลการศึกษาพบว่าเส้นทางสายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล เป็นเส้นทางสำหรับการศึกษาและชื่นชมบทบาทของพระสงฆ์เพื่อพัฒนาจิตและปัญญา ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า เป็นเพราะเส้นทางนี้มุ่งเน้นทางการศึกษาและชื่นชมบทบาทของพระสงฆ์ผู้มีบทบาทในการชี้นำสังคมทางด้านจิตใจ เป็นกิจกรรมที่สำคัญโดยมุ่งเน้นที่การเสริมสร้างการพัฒนาจิตใจ โดยเริ่มต้นที่ศรัทธาเพื่อพัฒนาตนเองให้เจริญด้วยศีล สมาธิ และปัญญา (ไตรสิกขา) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาจิตและปัญญา ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ**พระปลัด อติศักดิ์ วชิรปญฺญ และคณะ** ที่พบว่า วัดมีศักยภาพและจุดแข็งที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น มีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น หุ่นขี้ผึ้งหลวงปู่สรวง 5 องค์ 5 อิริยาบถ รูปหล่อทองเนื้อโลหะ 2 องค์ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งหลวงปู่สรวง ศาลาไม้หลังเก่าที่หลวงปู่สรวงเคยอยู่ สื่อประดิษฐ์ปริศนาธรรมหลวงปู่สรวง เป็นต้น มีเรื่องราวประวัติศาสตร์หลวงปู่สรวง ในชุมชนและในวัดให้ได้เล่าขานและมีลายมือหลวงปู่สรวงที่สำคัญหลายแห่งในวัด ชุมชน วัดและโรงเรียน มีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วม มีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีต้นทุนสัญลักษณ์หลวงปู่สรวง มีผู้นำหรือผู้บริหารงานในการท่องเที่ยวที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจ วิสัยทัศน์กว้างไกล ในการบริหารจัดการท่องเที่ยว มีสถานบริการรองรับนักท่องเที่ยว อาทิ รีสอร์ท ร้านอาหาร ไก่ลับริเวณวัด ตลอดถึงเจ้าอาวาสมีความเป็นผู้นำสูง เนียบขาดในการบริหารงาน

2) ฐานข้อมูลเส้นทางสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม

จากการศึกษาฐานข้อมูลเส้นทางสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด ผลการศึกษาพบว่า เส้นทางสายสถาปัตยกรรม และจิตรกรรมเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสันตนาการ คือ การชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา วัดวาอาราม ศาสนสถาน ก่อให้เกิดคุณค่าทางด้านศาสนา คุณค่าทางด้านสุนทรียะ หรือความงาม (มิติเชิงสันตนาการ) ผลการศึกษาดังกล่าว สามารถอธิบายได้ว่า เพราะเส้นทางสายศิลปกรรมร่วมสมัย (หรือพุทธศิลป์) ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้สถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรมด้านศาสนา ที่สรรค์สร้างโดยศิลปิน นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวยังได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ศิลปินได้สื่อหลักคำสอนทางจริยธรรมผ่านศิลปกรรมในวัดโดยใช้กลอุบายในการถ่ายทอดผ่านเรื่องราวต่าง ๆ เช่น เรื่องพระเจ้าสิบชาติ ไตรภูมิพระร่วง เป็นต้น ในเมืองหลัก 15 จังหวัด ศิลปินนิยมประยุกต์สรรค์สร้างศิลปกรรมผ่านทางสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา โดยเชื่อมโยงความคิดเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น อริยวชิธรรม 5 ไตรสรณคัมภีร์ ความกตัญญู หลักกรรม เป็นต้น โดยผสมผสานวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นด้วยศิลปกรรมภายในวัด

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ**พระมหานกร กิตติปัญญา (สร้อยศรี) และคณะ** ที่พบว่า ภูมิสถาปัตยกรรมของวัดที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีพุทธวัดในสังคมไทยถือได้ว่าเป็นทรัพยากรและศิลปะทางศาสนาที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เป็นจำนวนมาก ให้เข้ามาเที่ยวชมผลงานด้านภูมิสถาปัตยกรรม ปติมากรรม จิตรกรรม และงานด้านพุทธศิลป์ที่สวยงามอย่างยิ่ง ทั้งนี้รวมถึงการเข้าวัดไปทำบุญ กราบไหว้บูชาพระ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถวายทาน ถวายสังฆทาน เป็นต้น และ รูปแบบภูมิสถาปัตยกรรมของวัดที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีพุทธ 2 รูปแบบ 1) รูปแบบของการเป็นวัดที่เน้นส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทชมงานด้านภูมิสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศิลป์ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช พิพิธภัณฑ์ และทำบุญถวายสังฆทาน ไหว้พระขอพร 2) รูปแบบของวัดที่เน้นส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และให้มีการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ**ธีระวัฒน์ แสนคำ** ที่พบว่า พระพุทธรูปหินทรายในวัดมีความสำคัญในฐานะมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนาในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็น “มรดกแห่งศรัทธา” การให้ความเคารพศรัทธาในฐานะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน ซึ่งควรที่จะได้รับการศึกษารวบรวมองค์ความรู้หรือข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาประวัติศาสตร์ พุทธศิลป์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อต่อยอดขยายผลการศึกษาและบูรณาการโดยแปลงองค์ความรู้เหล่านั้นมาเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้มั่นคงและยั่งยืน

3) ฐานข้อมูลเส้นทางสายประเพณีวัฒนธรรม และอนุรักษ์ธรรมชาติ

จากการศึกษาฐานข้อมูลเส้นทางสายประเพณีวัฒนธรรม ในเมืองหลัก 15 จังหวัด ผลการศึกษาพบว่า เส้นทางสายอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม เป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้พิธีกรรมในพระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหมวดกุศลพิธี หรือพิธีบำเพ็ญกุศล หมวดบุญพิธี หรือพิธีทำบุญ หมวดทานพิธี หรือพิธีถวายทาน และหมวดปกิณกะว่าด้วยพิธีเบ็ดเตล็ด ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า เพราะในเมืองหลัก 15 จังหวัด มีวัดท่องเที่ยววิถีพุทธเส้นทางสายประเพณีวัฒนธรรม ที่มีความโดดเด่นหลายวัด กระจายทั่วทุกภาค ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ถูกยึดถือปฏิบัติ และปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และกลายมาเป็นประเพณีและวัฒนธรรมตามยุคสมัยและสังคมแต่ละท้องถิ่น

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ**บัญญัติ แพรกปาน** ที่พบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถาน เน้นการรักษารูปแบบประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม เน้นความสำคัญทางด้านศาสนา กิจกรรมการท่องเที่ยว และพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ การทำบุญ สารทเดือนสิบ รับประทานอาหารที่ปฏิบัติและสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ การนำผ้าขึ้นธาตุ กิจกรรมจำหน่ายพระเครื่องและของเก่าหายาก ชมโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ และไหว้พระ ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ**บุรกรณ์ บริบูรณ์** ที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการสนับสนุนและส่งเสริม ให้เกิดการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ เกิดจากเหตุผลสามประการคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งหวังด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับด้านสังคมและวัฒนธรรมโดยเน้นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ให้คงสภาพเดิมมากที่สุด โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ภายใต้หลักการของการอนุรักษ์เพื่อคงอัตลักษณ์ดั้งเดิมมากที่สุดแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกและเมืองโบราณ อัตลักษณ์กับเส้นทางท่องเที่ยวเมืองมรดก

โลกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งห้าแห่ง มีความเชื่อมโยงกันสองประการคือความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ ในมิติด้านสถาปัตยกรรม ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศิลป์ ได้แก่ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ วัดทางพุทธศาสนา และ ความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ในมิติประวัติศาสตร์ ที่เป็นผลสืบเนื่องจากความเชื่อต่อศาสนา การเมือง

จากการศึกษาฐานข้อมูลเส้นทางสายอนุรักษธรรมชาติ ในเมืองหลัก 15 จังหวัด ผล การศึกษาพบว่า เส้นทางสายอนุรักษธรรมชาติ เส้นทางนี้จะได้เรียนรู้หลักธรรมกับการอนุรักษ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหลักธรรมนี้จะเป็เครื่องเตือนใจเหมือนการคุ้มครองธรรมชาติให้อยู่รอด ปลอดภัย เป็นการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักหวงแหนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้ รักษา และ ป้องกันโดยใช้หลักธรรมต่าง ๆ เช่น ปฏิจจสมุปปาธ อริยสัจ เมตตาธรรม เป็นต้น ผลการศึกษา ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า เป็นเพราะเส้นทางสายอนุรักษธรรมชาติหลายวัด ในเมืองหลัก 15 จังหวัด มีวัดที่เน้นการอนุรักษธรรมชาติแวดล้อมหลายวัด ซึ่งวัดเหล่านั้นเป็นวัดอนุรักษธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ได้ปฏิบัติตามหลักการของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเล็งเห็นความสำคัญของ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับหลักธรรมคำสอน รวมถึงพระวินัยที่ทรงบัญญัติที่ เกี่ยวข้องกับการอนุรักษธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นที่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ**พระครูธรรม ธรศิริวัฒน์ สิริวัฒนุทโน และคณะ** ที่พบว่า วัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทรัพยากรด้านการ ท่องเที่ยวเชิงพุทธในด้านแหล่งธรรมชาติที่ประกอบด้วยภูมิทัศน์และบรรยากาศที่ร่มรื่น เหมาะสำหรับการ พักผ่อนทางกายและทางใจ

4) ฐานข้อมูลสายสถานปฏิบัติธรรม

จากการศึกษาฐานข้อมูลเส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลัก 15 จังหวัด ผล การศึกษาพบว่า เส้นทางสายสถานปฏิบัติธรรม เป็นเส้นทางที่มุ่งเน้นเรื่องการพ้นทุกข์ โดยให้รู้จักทุกข์ และวิธีการดับทุกข์ ให้พ้นจากอวิชชา (ความไม่รู้ความจริงในธรรมชาติ) อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จาก กิเลสทั้งปวง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า เป็น เพราะเส้นทางปฏิบัติธรรมมีสถานปฏิบัติธรรมจำนวน 3 แนวทางหลัก ๆ คือ **1. แนวอานาปานสติ / พุทโธ 2. แนวสติปัฏฐาน 4 (พองยุบ) 3. แนวรูปนาม/ เคลื่อนไหว** กระจายอยู่ไ้ในวัดตาม ภาคต่าง ๆ ซึ่งสถานปฏิบัติธรรมเหล่านั้นมีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมตามแนวคัมภีร์พระพุทธศาสนา เหมาะสำหรับการฝึกและพัฒนาจิต นอกจากนั้นสถานที่ปฏิบัติธรรมยังมีความพร้อมทั้งพระวิปัสสนา จารย์ รวมทั้งที่พักสำหรับผู้สนใจเข้าปฏิบัติธรรม อีกทั้งวัดสายปฏิบัติเหล่านั้นเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ ศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง (ธัมมวิจยะ) เห็น เหตุผลว่าสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี (อิทัปปัจจยตา) จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตาม กฎพระไตรลักษณ์

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ**พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวัฒนุทโน และ คณะ** ที่พบว่า วัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสถานที่ปฏิบัติธรรมมีความพร้อมทั้งพระวิทยากร ที่ มีความรู้ประสบการณ์ที่เพียบพร้อม รวมทั้งที่พักสำหรับผู้สนใจเข้าปฏิบัติธรรม และสอดคล้องผล การศึกษาของ**พระมหาณัฐกิตติ อนารโท และคณะ** ที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธของพระสงฆ์สาย วัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบัน เป็นทางเลือกหนึ่งของนักท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจาก นักท่องเที่ยวมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะพระสงฆ์สายวัดป่ามีปฏิปทาน่าเลื่อมใสจนเป็นที่เคารพ

ศรัทธาของประชาชนทั่วไป จึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่ทรงคุณค่า และเป็นแรงดึงดูดความสนใจให้ประชาชนเดินทางเข้าถวายสักการะแก่พระสงฆ์สายวัดป่า แม้ว่าปัจจุบันท่านจะมรณภาพไปแล้วแต่ก็ยังมียุทธที่เข้าไปท่องเที่ยวในวัดของท่านเป็นจำนวนมาก จนกลายมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงพุทธอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมอย่างสูง

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่มีพันธกิจหลักในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัยต่อยอดองค์ความรู้ หรือวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในเมืองหลักและเมืองรอง

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีพุทธ กล่าวคือ

1. **ด้านเศรษฐกิจ** หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ที่สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลกลางฯ ได้อย่างสะดวกและประหยัดต้นทุน อีกทั้งยังสามารถสืบค้นข้อมูลแบบออนไลน์ผ่าน Website ได้จากทั่วโลก ควรนำผลการวิจัยไปวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยววิถีพุทธให้ขยายขอบเขตออกไปทั่วโลก เกิดผลดีต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและสร้างเศรษฐกิจทั้งในระดับชุมชนและในระดับประเทศได้
2. **ด้านสังคม** หน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และผู้สนใจทั่วไป ที่สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลกลางฯ ได้อย่างสะดวกและประหยัดต้นทุน ควรนำผลการวิจัยไปวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่จะสามารถนำข้อมูลด้านการท่องเที่ยววิถีพุทธ ไปส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา วัฒนธรรมเชิงพุทธ หรือการปฏิบัติธรรมตามวิถีพุทธได้
3. **ด้านสิ่งแวดล้อม** หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ที่สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลกลางแบบออนไลน์ ได้อย่างสะดวกและประหยัดต้นทุน ควรนำผลการวิจัยไปวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่สามารถนำข้อมูลไปเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่เป้าหมายได้

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) เนื่องจากว่าวัดอื่น ๆ ในแต่ละจังหวัดของเมืองหลัก 15 จังหวัด เป็นวัดที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนั้น ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลวัดอื่นที่มีศักยภาพ สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด
- 2) เนื่องจากวัดในเมืองหลัก 15 จังหวัดมีพระอริยสงฆ์ที่เป็นเนืองนาบุญของพุทธศาสนิกชนหลายรูป ดังนั้น ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลพระสายวิปัสสนากรรมฐานสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

3) เนื่องจากว่าประเทศไทยพึ่งพาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสำคัญในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยววิถีพุทธจะเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าด้านเศรษฐกิจในอนาคต ดังนั้น ควรมีการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด เพื่อเพิ่มมูลค่าทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม



บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐ 2525. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2525.

_____. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2534.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ปกรณวิเสศภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญูญาณ, 2539.

_____. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532.

_____. ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(1) หนังสือ:

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557).

กรมศิลปากร กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์, ประวัติวัดมัมชณิมาวาส วรวิหาร จังหวัดสงขลา, (กรุงเทพมหานคร: สหประชาพาณิชย์, 2529), หน้า 36.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, (กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550), หน้า 1.

กิตติ ภัคดีวัฒนะกุล และพินิตา พานิชกุล, คัมภีร์การพัฒนาระบบเชิงวัตถุด้วย UML และ JAVA, (กรุงเทพมหานคร : เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์, 2548).

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2559.

คณะผู้จัดทำ, หนังสือสวดมนต์ วัดเขาพระ, จังหวัดเพชรบุรี, 2563 หน้า 253-254.

โครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ครั้งที่ 2, สาขาวิชาเทคโนโลยีออกแบบนิเทศศิลป์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จ.นครราชสีมา 2557.

เจ้าอาวาสวัดพระพุทธรูป และคณะ, หนังสือที่ระลึก งานเทศกาลนมัสการพระพุทธรูป วัดพระพุทธรูป ราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี, (สระบุรี: โรงพิมพ์พิชิตจังหวัดสระบุรี, 2563), หน้า 52.
ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์, การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542), หน้า 5.

ทิพวรรณ พุ่มมณี, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556), หน้า 76-77.

ชกฤต เฉียบแหลม และคณะ, “แผนงานการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่เพื่อตอบสนองการใช้งานของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้ใช้อุปกรณ์พกพาชนิดสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ต”,

ชกฤต สังข์เฉย, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ, พิมพ์ครั้งที่ 1, (เพชรบุรี : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี, 2550).

ชนภัทร เจริญขวัญ และพุมิธร ตุ๊กเตียน, การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อช่วยบริหารจัดการ, การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 8, (มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, 2560).

นิคม จารุณี, การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอ.เอส.พรินต์เฮาส์, 2544.

บริษัท เอฟพีเน็ต จำกัด, “โครงการทิศทางการพัฒนาท่องเที่ยวของประเทศไทยในระยะ 10 ปี”, รายงานฉบับสมบูรณ์, สำนักเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559, หน้า 153.

บุญเลิศ เสนอนานท. วัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร. กรุงเทพมหานคร: บริษัทศรีอนันต์การพิมพ์, 2537.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศิริวัฒนา อินเตอร์ พรินท์ จำกัด, 2556

พยอม ธรรมบุตร, เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549).

พันธุ์อาจ ชัยรัตน์, “บทนำเบื้องต้นของการจัดการนวัตกรม”. การจัดการนวัตกรมสำหรับผู้บริหาร. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2547).

พันธุ์อาจ ชัยรัตน์, การจัดการนวัตกรมสำหรับผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร: งานส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2547).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. จิตวิทยาการบริการ. (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548).

ไม้ระบู่, ฉะเชิงเทรา เมืองแห่งอนาคต. (กรุงเทพฯ: ดาวฤกษ์, ม.ป.ป.), หน้า 30-41

เลิศพร ภาระสกุล, พฤติกรรมนักท่องเที่ยว, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555).

- วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง), ประวัติวัดไชยธาราราม ภูเก็ต (วัดฉลอง), อนุสรณ์ครบรอบ 100 ปี หลวงพ่อ
แช่ม, (นนทบุรี: โรงพิมพ์ Mild Publishing Co.ltd, ม.ป.ป.).
- วัดถ้ำเสือ, ที่ระลึกในวาระครบรอบอายุ 72 ปี หลวงพ่อจำเนียร สีสณัฐ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท
โมเดิร์นเพรส แอนด์ กราฟฟิค จำกัด, 2551), หน้า 96 – 101.
- วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม, มรดกทางพระพุทธศาสนา ประวัติวัดและประวัติเจ้าอาวาส, หนังสือแจกของวัด
เทพพิทักษ์ปุณณาราม, (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.) หน้า 1-9. ;
- วัดมาบจันทร์, ปัทมาปณิ ที่ระลึกในโอกาสฉลองอุโบสถ 8 กุมภาพันธ์ 2546, (ระยอง: วัดมาบจันทร์,
2546), หน้า 110.
- วัดโสธรวรารามวรวิหาร, โสธรวรารามวรวิหาร นิมิตรแห่งบุญ, (กรุงเทพ: บริษัท ที ซี จี พรินต์ติ้ง จำกัด,
2549), หน้า 92-94.
- วัดห้วยมงคล, วัดอุดมมงคลพระเครื่องหลวงพ่อทวด, (สมุทรสาคร: โรงพิมพ์ไทยพัฒนารายวันการพิมพ์,
ม.ป.ป.), หน้า 10-11.;
- วินิจ วีรยางกูร, การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532
- ศรัญญา วรากุลวิทย์, ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลาด
, 2551).
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา, 2551.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, แผนพัฒนา
ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม: ภายใต้ภารกิจของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2561
– 2565, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยว
และกีฬา, 2561), หน้า 5.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการกำหนด
นโยบายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542).
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 2560.

(2) คุชฌินิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

- จุฑาภรณ์ หินซุย. ศึกษาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรี
สมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2557.
- ชุติมา รุ่งประพันธ์, การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
จังหวัดฉะเชิงเทรา **ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการ
การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, หน้า 69

ชูศักดิ์ อินทนต์, รูปแบบและกระบวนการในการบริหารจัดการนวัตกรรมการโสมสเทยเพื่อการท่องเที่ยว, **ดัชนีพันธปรัชญาดัชนีบัณฑิต** สาขาการจัดการสาธารณะ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2562).

ธนิต บุตรทิพย์สกุล, พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยววัดในจังหวัดน่าน, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาวิทยาศาสตรการกีฬา, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2558).

นภาพร ทาระอาธร, แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ, **ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2563).

ประวิทย์ เสงพะธาน, การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น, **ปริญาพุทธศาสตรดัชนีบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561), หน้า 115:

ปองขวัญ จันทรมณ, จิตกรรมรูปสัตว์และธรรมชาติที่ประดับนังศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี, **ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557), หน้า 4-5.

พงศ์ชาติ อินทขุ่ม, การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะบนใบเสมาของวัด ในบริเวณแหลมชุมชนโบราณ พื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี, **ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต** สาขาวิชาศิลปศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), หน้า 32

พระมหาเสถียร สุวโจ (มณีวงษ์), รูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยสปปายะตามแนวพุทธจิตวิทยา, **ปริญาพุทธศาสตรดัชนีบัณฑิต** สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561), หน้า 23.;

พระศรีสังคม ชยานุทโธม (ธนาวงษ์), การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย, **พุทธศาสตรดัชนีบัณฑิต** (การพัฒนาสังคม), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562), หน้า ก.

มนินทร์ สมพงษ์, มุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวหัวหิน, **ปริญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553), หน้า 48.

วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว, การศึกษาเพื่อเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี, **ปริญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551) หน้า 89.:

สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา, การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาบทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาวัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม, **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550).

อรรณ ทับสกุล, หลวงพ่ออุตตมะ: ผู้นำทางวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านมอญพลัดถิ่นที่สังขละบุรี, **ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.

(3) รายงานวิจัย:

พระมหาวุฒิพงษ์ วุฑฒิวโส และคณะ “การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ, 2560).

พระมหาสุทิตย์ อาภากร และคณะ, “การพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาในประเทศไทย”, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สกว. (2555).

ภัทรมน กล้าอาษา และคณะ, การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธด้วยออนไลน์, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2560).

ศรัณยา เลิศพุทธรักษ์ และสุรติ สุพิชญากูร, การรวบรวมองค์ความรู้ ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพุทธธรรมในเขตอำเภอเมืองชลบุรี และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, รายงานวิจัย, โครงการวิจัยประเภททุนอุดหนุนการวิจัย งบประมาณเงินรายได้วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562.

(4) บทความ:

ขวัญชนก สุวรรณพงศ์, พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ตของนักท่องเที่ยวชาวไทย, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2564: 113-128.

ญาณเดช ชื่นจิตต์ และคณะ, แนวทางการจัดเส้นทางโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดนครราชสีมา, วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2562), หน้า 20.

ณัฐปภัสน์ นวลสีทอง, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิถีพุทธ, วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2565: 1001-1010.

ดารารัตน์ ชัมพัฒน์วงศ์ และประเวศ อินทองปาน, รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววิถีพุทธตามแนววัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร, วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2565: 287-301.

นุชนารถ รัตนดวงค์ชัย, กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, วารสารมนุษยศาสตร์, ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (สิงหาคม 2554), หน้า 32.

ประเมษฐ์ คำชู, ปัจจัยที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน, วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2563).

ปราณี ต้นประยูร และกิตติมา ทามาลี, การจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก, วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2561): 171-184

พระครูสังฆรักษ์มุนินทร์ มุนินทโร และคณะ, การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยววิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2565: 334-347.

- พระนคร ปรีชญ์ และคณะ, นวัตกรรมจัดการแหล่งท่องเที่ยววัดตามแบบอารยสถาปัตย์ในจังหวัด เชียงใหม่, วารสารปณิธาน, ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2565: 74-110.
- พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง) และคณะ, การพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองรอง 55 จังหวัด, วารสารศิลปการจัดการ, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2565: 252-267.
- พระมหาธนกร กิตติปัญญา (สร้อยศรี) และคณะ, รูปแบบภูมิสถาปัตยกรรมของวัดที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามวิถีพุทธในจังหวัดเพชรบูรณ์, วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2565: 25-33.
- พระมหาเสงี่ยม สุวโจ (มณีวงษ์) , รูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยสัปปายะตามแนวพุทธจิตวิทยา, วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 (สิงหาคม 2562), หน้า 2825
- พระสุภาพร เตชธโร, กระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัด จังหวัด อุบลราชธานี, วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2562): 9-18.
- ภาคุดา พูนสุวรรณ, นวัตกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในยุค new normal, วารสารพุทธนวัตกรรม และการจัดการ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565).
- ภาคุดา พูนสุวรรณ, นวัตกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในยุค new normal, วารสารพุทธนวัตกรรม และการจัดการ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565).
- มณีรัตน์ สุขเกษม และนุชนันดา กาฬสมุทร, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน: เมืองมรดก โลก-มรดกวัฒนธรรมมีชีวิต กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร, วารสาร มทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561) : 161-178.
- มานพ นักการเรือน และคณะ, การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธระหว่างปี พ.ศ.2557-2563, วารสารสิรินธรปริทรรศน์, ปีที่ 23 ฉบับที่ 1 มกราคม 2565: 84-93.
- แม่ชีกฤษณา รักษาโณม และคณะ, การพัฒนาฐานข้อมูลและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการเรียนรู้มรดก โลกทางวัฒนธรรมในบริบท, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ที่ 10 ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน 2565: 523-537.
- วันทนี แสงภักดี, แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก ในมุมมองของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว, วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ, ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2562): 36-49.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, งานสถาปัตยกรรมล้านนาตามภาพยนตร์และละครดังในอดีต, จุลสารคุ้มกลางเวียง ฉบับที่ 1 (มกราคม 2558 - มีนาคม 2558) หน้า 11
- สุกัลยา โหราเรือง และคณะ, การศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในล้านนา, วารสาร สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2563: 70-85.
- อัจฉรา จันทรฉาย, “นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ”, วารสารบริหารธุรกิจ, ปีที่ 33 ฉบับที่ 128 (ตุลาคม-ธันวาคม 2553).
- อารีย์ นัยพินิจ และคณะ, การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์, วารสารปัญญาภิวัฒน์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2556).

(5) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, จำนวนและรายได้นักท่องเที่ยวต่างชาติ รายเดือน ปี 2558-2563P, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://mots.go.th/more_news_new.php?cid=625. (14 ตุลาคม 2564).

ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี, เทคโนโลยีสารสนเทศคืออะไร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://5711011802036.msci.dusit.ac.th/?page_id=283. [8 กรกฎาคม 2565].

จังหวัดระยอง, ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม วัดละหารไร่, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.surprise-rayong>, [8 มกราคม 2565];

เจษฎา ขวัญเมือง. ความหมายของการท่องเที่ยว, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://tourismatbuu.wordpress.com>. [27 กรกฎาคม 2565].

นันทิชา วรรณณอม, ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://tourismatbuu.wordpress.com>. [21 กรกฎาคม 2565].

ฐานข้อมูลการท่องเที่ยว 5 จังหวัดชายแดนใต้, วัดปากกันตะพงษ์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้, สถานที่ทางศาสนา วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://clib.psu.ac.th/southerninfo/content/1/5d4f24ad>, [1 กุมภาพันธ์ 2565]

ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ, ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.me-fi.com/tourismdb/Seniortourists-ust/data>, [6 กุมภาพันธ์ 2565].

ดไนยา ตั้งอุทัยสุข, ศักยภาพและความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.ttresearch.org/home/images/2553_3/3.pdf. [2 สิงหาคม 2565].

ดิจิทัลวัดไทย, วัดวังแก้วเวภาราม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.watportal.com/th/wat/type/detail/id/2/iid/29026>, [7 มกราคม 2565]

ท่องเที่ยว, วัดสวโยโคราช วัดป่าสาละวัน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

<https://travel.trueid.net/detail/BKvLWk28ajo3>

ที่นี่ อำเภอปากช่อง, เที่ยวปากช่อง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.atpakchong.com [17 ธันวาคม 2565]

ไทยโพสต์ออนไลน์, “พี นิกซ์ แพลน” พื้นที่ท่องเที่ยวไทย” . [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.thaipost.net/main/detail/86128> [12 ตุลาคม 2564].

ธนาคารกรุงศรีออนไลน์, “ท่องเที่ยวไทย”, . [ออนไลน์], แหล่งที่มา: ธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรมหลัง COVID-19 (<https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/ri-future-of-tourism-21>). [12 ตุลาคม 2564].

ธนาคารแห่งประเทศไทย, “Tourism at a crossroad: อนาคตภาคการท่องเที่ยวไทย เดินต่ออย่างไรในฟ้าหลังฝน”, . [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_18Aug2021.aspx. [12 ตุลาคม 2564].

- ธรรมทานมูลนิธิ, สวนโมกขพลาราม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dhammadana.or.th/> [1 กุมภาพันธ์ 2565].
- นายิกา เต็ดขุนทด, มุมอีสานสนเทศ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://boss.kku.ac.th/esandb/en/หมวดหมู่อีสานสนเทศ/2015-09-30-04-33-58/2015-10-01-02-37-12.html> [27 สิงหาคม 2565]
- ปณินิสส์โค (สละคืน), ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติปณินิสส์โค, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://patinissukkho.wordpress.com/>, [1 กุมภาพันธ์ 2565]
- ปณิตา เกตุแก้ว, ความหมาย องค์ประกอบ ประเภท และความสำคัญของนวัตกรรม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/492092>. [28 กรกฎาคม 2565].
- พระสังฆาธิการไทย, พระภิกษุโพธิคุณ วิ.(โพธิ์ จันทโร), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://sanghatikan.com/monk_view.php?ID=624 [1 กุมภาพันธ์ 2565]
- มติชนออนไลน์, “ททท. จัด 7 คัมภีร์ Go Local บุกร้างหลังปี 61 ต่อยอด 4 เดือนแรก 55 เมืองรอง ไทย 8 หมื่นล้าน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.matichon.co.th/publicize/news_1018615. [7 มีนาคม 2564].
- มนชนก ยะใส, อะไรคือนวัตกรรม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/538853>. [1 สิงหาคม 2565].
- มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ความหมายของการท่องเที่ยว, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://tourismatbuu.wordpress.com>. [28 มิถุนายน 2565].
- มูลนิธิ หอธรรมพระบารมี, เกี่ยวกับมูลนิธิ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.kondee.com> [5 มกราคม 2565]
- รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว, รางวัลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://tourismawardsold.tourismthailand.org/th/>. [28 กรกฎาคม 2565].
- วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร, ประวัติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://watyanasangvararam.com/?page_id=15 [10 มกราคม 2565].
- วัดป่าสุญญตา, ประวัติของวัดป่าสุญญตา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.watpasunyata.com/page/history-of-watpasunyata/> [15 มกราคม 2565]
- วัดผาณิตาราม., ประวัติวัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://วัดผาณิตาราม.com/> [5 มกราคม 2565]
- วัดพระพุทธแสงธรรม, ข้อมูลทั่วไป ประวัติท่านเจ้าคุณสุนทรธรรมภาณ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://wadprabuddhasangdham.com/?page_id=1407 [10 ธันวาคม 2564].
- วัดพระพุทธแสงธรรม, ข้อมูลทั่วไป ประวัติวัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://wadprabuddhasangdham.com/?page_id=1407 [10 ธันวาคม 2564].
- วัดภักทันทะอาสาฬหาราม, ประวัติความเป็นมาของวัด, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.watbhaddanta.com> [5 มกราคม 2565].
- วัดมาบจันทร์, เกี่ยวกับวัดมาบจันทร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://watmarpjan.org/> [5 มกราคม 2565]

วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

<https://www.buddhismdata.org/index.php?url=temple&id=278>, [15 มกราคม 2565].

วัดอรัญญวิเวก, ประวัติวัดอรัญญวิเวก (บ้านโป่ง), [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

<http://wataranyawiwakechiangmai.com/> [3 มกราคม 2565].

วัดอัมพวัน, ศูนย์ปฏิบัติธรรม “สวนเวฬุวัน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.amphawan.net> [20 ธันวาคม 2564] ,

วิกิพีเดีย <https://th.wikipedia.org/wiki/วัดห้วยมงคล>

วิไลภรณ์ ศรีไพศาล, แนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูล , [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://www.stabundamrong.go.th/web/book/53/b6_53.pdf. [28 กรกฎาคม 2565].

เวฬุวัน, ประวัติศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จ.ขอนแก่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

<https://www.veruwan.com/> [20 ธันวาคม 2564].

ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศคณะสงฆ์ภาค 14, วัดท่าเสด็จ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล:

<https://www.sangha14.org/index.php?url=temple&id=934> [15 มกราคม 2565]

สถานปฏิบัติธรรมถ้ำเขาพระ, แนะนำสถานปฏิบัติธรรม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

<http://www.thamkhowpra.blogspot.com>, [1 กุมภาพันธ์ 2565]

สัมภาษณ์ พระครูสุธรรมโสภณ (สุรสิทธิ์ สุทธจิตโต), เจ้าอาวาสวัดมณีมาราม เมืองลี ประเทศ สหราชอาณาจักร, 6 กรกฎาคม 2565. แหล่งที่มา:

<https://www.facebook.com/patinissakkomindfulness>

สารานุกรมเสรี, [ออนไลน์, แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร> สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ, การจัดการนวัตกรรมการอนุรักษ์จิตวิญญาณด้วยความรู้, [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.nia.or.th/innolink>. [2 สิงหาคม 2565].

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดฉะเชิงเทรา, วัดโสธรวรารามวรวิหาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

<https://chachoengsao.prd.go.th/th/gallery/category/> [10 มกราคม 2565].

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่, วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

<https://cmi.onab.go.th/th/content/category/detail/id/110/iid/24391> [27 สิงหาคม 2565]

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต, วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง), [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

<https://pkt.onab.go.th/th/content/category/detail/> [30 มกราคม 2565].

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม วัดหนองแวง(พระมหาธาตุแก่นนคร), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.m-culture.go.th/khonkaen/ewt_news.php?nid=327&filename=index [20 ธันวาคม 2564]

แหล่งท่องเที่ยว, วัดสุวรรณคูหา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา,

<https://www.phangngapao.go.th/travel/detail/100>, [6 กุมภาพันธ์ 2565].

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองละลอก, วัดละหารไร่ (หลวงปู่ทิม อิสริโก), [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://www.nonglaloek.go.th/index.php?_mod=dHJhdmVs. [28 สิงหาคม 2565].

(6) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระครูศรีวรภิกขารักษ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร, 22 ธันวาคม 2565.

สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ธรรมานุยุต, เจ้าอาวาส วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม, 23 ธันวาคม 2564.

สัมภาษณ์ พระมหาอนุชิต ธีธรรม, เจ้าหน้าที่พระมหาธาตุแก่นนคร, วัดหนองแวง, 25 ธันวาคม 2564.

สัมภาษณ์ พระเทพสิงหราชจารย์, เจ้าอาวาส วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, 5 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ สิริปัญญา, เจ้าอาวาสวัดวังแก้วเวการาม, 18 มกราคม 2565

สัมภาษณ์ คุณพัฒน์ฤกษ์ เจ้าหน้าที่ดูแลสถานที่ วัดห้วยมงคล, 21 มกราคม 2565

สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาท (ลูกซุบ) ธมมโชโต, ดร, เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม, 22 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ พระครูโสภณสรกิจ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดโสธรวรารามวรวิหาร, 14 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ พระโสภณคณามารณ์ เจ้าอาวาสวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร, 13 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ พระมหาสุรเดช สุรเตโช, เจ้าอาวาส วัดละหารไร่, 12 มกราคม 2565

สัมภาษณ์ คุณชัยวัฒน์ ชัชเวช, ไวยาวัจกรวัดไชยธาราราม (หรือวัดฉลอง), 4 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ พระสมุห์ศักดิ์ชัย, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอไชยา, 12 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ พระจิรุต ญาณวฑฺฒโน, เลขเจ้าอาวาสวัดถ้ำเสือ, 7 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ พระปลัดธนารักษ์ พุทธภักขิโต, รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดสุวรรณคูหา, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ คุณสืบสกุล ศรีสุข, ไวยาวัจกรและกรรมการ วัดมณีมาวาส วรวิหาร, เลขานุการนิธิตงศาสมุทรค
โลก, 9 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ พระสุนทรธรรมภาณ, เจ้าอาวาส วัดพระพุทธแสงธรรม, 22 ธันวาคม 2565.

สัมภาษณ์ พระมหาจิรวัฒน์ จิรวิฑฺฒโน, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดป่าตาลวัน, 23 ธันวาคม 2564.

สัมภาษณ์ พระยุทธนา อริโย, ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน, 24 ธันวาคม 2564.

สัมภาษณ์ พระครูธรรมวิวัฒน์คุณ หลวงพ่อเจริญ, เจ้าอาวาส วัดอรัญญวิเวก, 6 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ พระราชวชิรญาณ วิ. (พระอาจารย์ อนันต์ อภิญาโณ), เจ้าอาวาส วัดมาบจันทร์, 11 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ สมบัติ ปภสฺสโร, เจ้าอาวาส วัดเขาพระ, 13 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ พระครูเกษมกาญจนสิทธิ์ (ศักดิ์ดา เขมจาโร), เจ้าอาวาสวัดท่าเสด็จ, 20 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ พระครูพิลาสสมาจาร, เจ้าอาวาสวัดนิโรธรังสี, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ หลวงพ่อสะอั้น จารุวิโส, เจ้าอาวาสวัดนิโรธรังสี, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ พระอธิการคัมภีรญาณ อภิปัญญา, เจ้าอาวาสวัดป่าสุญญตา, 21 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ พระอาจารย์นัย สมปนโน, รองเจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล, 10 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์, พระอวตาร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดปากันตพงษ์, 8 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ คุณกบน้องชายคุณแม่สมพิศ แซ่ก่า, ผู้ช่วยดูแลศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติปฏิสนธิ์ศักดิ์, 5
กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ พระศรีวงศ์ สิริวิโส, รักษาการประธานที่พักสงฆ์ สำนักปฏิบัติธรรม ถ้ำเขาพระ, 7 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ คุณศิริกุล ล้อทองพาณิชย์, ชาวขอนแก่น อาชีพค้าขาย, 25 ธันวาคม 2564.

สัมภาษณ์ คุณวิชชุตา บุญประกอบ, นักท่องเที่ยวชาวระยอง, 25 ธันวาคม 2564.

สัมภาษณ์ พระตรีเนตร กิตติธโร (เขียวอ่อน) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางช้างใต้ จังหวัดนครปฐม, นักท่องเที่ยว
,18 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณสายขวัญ หงษ์ศา, ชาวมอญ อาชีพค้าขาย, 18 มกราคม 2565

สัมภาษณ์ คุณนุสรุา ธงชัย, ชาวมอญ อาชีพเย็บผ้า, 18 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณวรพจน์ ด้านนอก ชาวจังหวัดตราด, 21 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณพุทธรักษา แก้วบัวตูม ชาวจังหวัดชัยภูมิ, 21 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณอภิชาติ แสนวรรณ เป็นชาวเพชรบุรี, จิตอาสาช่วยเหลือแล้ว, 22 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณบันลือ เตชะเพชรไพบูลย์, สถาปนิกชาวเพชรบุรี, 22 มกราคม 2565

สัมภาษณ์ พระสันติภรณ์ จากวัดท่าเกวียน อ.พนมสารคาม ฉะเชิงเทรา, 14 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณปัญญา นุช เจริญผล นักศึกษาจาก มศว. ประสานมิตร, 14 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณอารยา เจริญผล จากกรุงเทพมหานคร, 14 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณสุนันธรา เสนอ, ชาวจังหวัดนนทบุรี นักท่องเที่ยว วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร 13
มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณนุจรี ลีรัตน์, ชาวจังหวัดนนทบุรี นักท่องเที่ยว วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร 13
มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณทราย มั่นทนาวรพันธ์ดิษ จากพัทยา นักท่องเที่ยว วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร 13
มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณธนารักษ์ รูปคำ ชาวขอนแก่น, 12 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณกฤษฎิ์ แก้ววัง, ชาวมหาสารคาม, 12 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณคลินต้า และ คุณเอ็ดการ์ด นักท่องเที่ยวจากประเทศลัตเวีย, 7 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ กำนันจำปา บุปผาวงษ์ นักท่องเที่ยวจากจังหวัดอุบลราชธานี, 7 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ คุณดมิตร์ ซาโปรติน และ เอแคตเทอร์นา, นักท่องเที่ยวชาวรัสเซีย, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ คุณกรกมล เกิดผล พนักงานดูแลประจำวัดสุวรรณคูหา, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ คุณเอื้อมจิตร สัมมา, เลขานุการฝ่ายฆราวาส วัดมณีมาวาส วรวิหาร, 9 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ แม่ชีส่องแสง นวลกลาง อายุ 41 ปี, ผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่าสาละวัน, 23 ธันวาคม 2564

สัมภาษณ์ พระใบฎีกาพงศ์ปนต์ คุณวุฒิ์ เลขานุการเจ้าอาวาสวัดผาณิตาราม และเลขานุการเจ้าคณะ
อำเภอบ้านโพธิ์, 13 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณแอน ชาวจังหวัดระยอง ตัวแทนจำหน่ายสินค้าอาหารสุขภาพ, 11 มกราคม 2565.

สัมภาษณ์ คุณภาวณา เจริญ ชาวท้ายเหมือง ผู้ปฏิบัติธรรม วัดนิโรธรังสี, 6 กุมภาพันธ์ 2565

สัมภาษณ์ นางสาวอุษา อันติมานนท์ ข้าราชการครูชำนาญฯ ชาวท้ายเหมือง, 6 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.เบญจวรรณ วงศ์ชูแก้ว, ครูฝึกสมาธิให้กับชาวต่างประเทศ ธรรมาตรมณานาชาติ
วัดธารน้ำไหล, 10 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ พระภิกษุณ ینگยวด พระนักปฏิบัติธรรมวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม), 10 กุมภาพันธ์
2565.

สัมภาษณ์ แม่ชีเสาวภา คำทะลาด ผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่าก้นตพงษ์ 8 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ นางสาวสุชาดา แซ่ไคว้, แม่พราหมณ์ช่วยงานวัดป่าก้นตพงษ์, 8 กุมภาพันธ์ 2565.

สัมภาษณ์ คุณเพชรพร ตั้งโชควิพุธ, 25 กันยายน 2565

สัมภาษณ์ คุณสุรียา มาอาจ, 25 กันยายน 2565
 สัมภาษณ์ คุณสืบพงษ์ ศรีบัวภา, 25 กันยายน 2565
 สัมภาษณ์ คุณหทัยกาญจน์ สุขสมแดน, 25 กันยายน 2565
 สัมภาษณ์ คุณประภาส สมกุล, 25 กันยายน 2565
 สัมภาษณ์ คุณจรรยารัตน์ สุทธิ, 25 กันยายน 2565
 สัมภาษณ์ คุณสิริลักษณ์ ทองวัฒน์, 25 กันยายน 2565
 สัมภาษณ์ นายยงยุทธ บุตรรัตน์, 25 กันยายน 2565
 สัมภาษณ์ คุณรุ่งนภา จันทศรี, 25 กันยายน 2565
 สัมภาษณ์ คุณมูทิตา ศาสตรศรี, 25 กันยายน 2565.
 สัมภาษณ์ คุณสาธิตี จอเจน, 25 กันยายน 2565
 สัมภาษณ์ คุณกฤติยา ตั้งโชควิพุธ, 25 กันยายน 2565.
 สัมภาษณ์ พระสมุห์ศักดิ์ชาย สิริปัญญา, 25 กันยายน 2565.
 สัมภาษณ์ คุณธิปไตย สีลา, 25 กันยายน 2565.
 สัมภาษณ์ คุณเพชรพร ตั้งโชควิพุธ, 25 กันยายน 2565.
 สัมภาษณ์ คุณสุพัตรา หนูเทศ, 25 กันยายน 2565.
 สัมภาษณ์ คุณกัญญา ดำรงค์ศักดิ์, 25 กันยายน 2565.
 สัมภาษณ์ คุณกรรณิการ์ ชัดคำ, 25 กันยายน 2565.
 สัมภาษณ์ คุณธิดาพร นาสมา, 25 กันยายน 2565.

(7) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

สนทนากลุ่มเฉพาะ คุณสิทธิ มุลหงส์ ผู้ตรวจราชการ และโฆษกสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,

6 กรกฎาคม 2565.

สนทนากลุ่มเฉพาะ คุณสมชาย ชมภู่น้อย ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทย, 6 กรกฎาคม 2565.

สนทนากลุ่มเฉพาะ คุณสร้อยดี อาสาสรพกิจ ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 6 กรกฎาคม 2565.

สนทนากลุ่มเฉพาะ คุณภัทรอนงค์ ณ เชียงใหม่ ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคใต้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 6 กรกฎาคม 2565.

สนทนากลุ่มเฉพาะ คุณวิโรจน์ สิตประเสริฐนันท์ นายกสมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย,
6 กรกฎาคม 2565.

2. ภาษาอังกฤษ

1. Primary Sources

2. Secondary Sources

(I) Books:

- Burkart and Medlik, *Tourism : Past, Present and Future*. (New York : Harper & Row, 1985).
- Chaeyoung Lim et al, *Digital Omotenashi: Toward a Smart Tourism Design Systems, Sustainability*, Vol 9 (2017): 1-20.
- Dickman, C.R., *Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna*, (Australian Nature Conservation Agency, Canberra, 1996).
- Dickman,S., *Tourism:AnIntroductory Text*, 2nded., (Australia:Hodder Education, 1996).
- Dickman,S., *Tourism:AnIntroductory Text*, 2nded., (Australia:HodderEducation, 1996).
- Griffin, K. A., *The Globalization of Pilgrimage Tourism? Some Thoughts from Ireland*. in R. Raj and N. Morpeth, *Religious Tourism and Pilgrimage Festivals Management: An International Perspective*, (CABI Publishing, Wallingford, UK. 2007).
- Joe Tidd, John Bessant, Keith Pavitt, *Managing Innovation : Intergrating technological, market and organization change*, (Chichester, UK: John Wiley, 2005).
- Latkova Pavlina, *An Examination of Factors Pridicting Residents’Support For Tourism Development*, (New York: CcGraw-Hill, 2008).
- Messerli, H.R., *Tourism Area Life Cycle Models and Resdents’ Perceptions: the Case of Santa fe, New Mexico*, Doctoral Dissertation, Ph.D. (Tourism Management). Cornell University, (New York: the United States of America, 1993).
- Middleton ,V.T.C., *Marketingin Travel Tourism*, (Oxford: Butterworth Heineman, 1994).
- Novelli, M,*Niche Tourism Contemporary Issues, Trends and Cases*, (Burlington: Elsevier, 2005).
- Pike, Steven, *Destination marketing: An integrated marketing communication approach*, (Oxford, U.K.: Butterworth-Heinemann, 2008).
- Valacich, J. S., & Schneider, C., *Information System Today*, 7th ed., (Arizona: Pearson Education, 2016).
- Weaver,D.B., *Tourism Management*, (Queensland: John Wiley & Sons Ltd., 2000).
- World Toursim Organization, *UNWTO Annual Report 2011*, (Madrid: Spain: World Toursim Organization).
- Yeoman, *Tomorrow's Tourist, Scenarios & Trends*, (Oxford: Elsevier Ltd., 2008).

Yooshik Yoon, "Development of a Structural model for Tourism Destination Competitiveness form Stakeholders perspectives." (Thesis (Ph.D.).Polytechnic Institute and State University, 2002

(II) Articles:

Chencai Tang, Qianqian Zheng and Pin Na, A Study on the Coordinative Green Development of Tourist Experience and Commercialization of Tourism at Cultural Heritage Sites, Sustainability Journal, Vol 11 No. 17 (August 2019): 1-19.

David Lempert, A Sustainable (Culture Protecting) Tourism Indicator for Cultural and Environmental Heritage Tourism Initiatives. Asian Journal of Tourism Research, Vol. 1, No. 2, (December 2016): 101-144.

Elton Noti, Web 2.0 and the its influence in the tourism sector, European Scientific Journal, Vol 9 No 20 (July 2013): 115-123.

Laura Di Pietro. Et al., Heritage and identity: technology, values and visitor experiences, Journal of Heritage Tourism, Vol. 13 No. 2 (2018): 97-103

Pasquale Del Vecchio. et al, Open Innovation and Social Big Data for Sustainability: Evidence from the Tourism Industry, Sustainability Journal, Vol 10 No. 9 (Semtember 2018): 1-15.

Shobhana and Sukhpreet Kaur Gill, Impact of Information Technology in the Growth of Tourism Industry, International Journal of Research and Analytical Reviews, Special issue for 2nd International Conference on Hospitality and Tourism ICOHOST -2019, pp. 330-333.

V. V. Yavorska. et al, Features of application of information technologies in modern tourism, Journal of Geology, Geography and Geoecology, Vol 28 No 3 (March 2019): 591–599

Wong, S. Y., & Chin, K. S., Organizational innovation management: An organization-wide perspective. Industrial Management & Data Systems, Vol. 107, No. 9, pp. 1290-1315.

(IV) Electronics:

du Plessis, M., "The role of knowledge management in innovation", Journal of Knowledge Management, Vol. 11 No. 4, pp. 20-29, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://doi.org/10.1108/13673270710762684>. [7 สิงหาคม 2565].

hengraksa, จิตรกรรม, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://hengraksa.blogspot.com/2007/10/blog-post_478.html [27 สิงหาคม 2565].

Jitta Wealth, ลงทุนนำเทรนด์ ‘เทคท่องเที่ยว’ บอกลา Covid-19, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<https://blog.jittawealth.com/post/Thematic-Travel-Tech-Launch-Recap-Live>. [2 สิงหาคม 2565].

Praveet Elearning, “ท่องเที่ยวไทย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

http://praveetelearning.com/elearning_content.php?subject_id=2&chapterid=3 [12 ตุลาคม 2564].

Tourism Western Australia, 5A's of Tourism. Retrieved May 3, 2012, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

www.tourism.wa.gov.au/jumpstartguide/totb_5Asoftourism.html. [7 สิงหาคม 2565].

Wanpen Puttanont, เปิดรายได้นักท่องเที่ยว เมืองหลัก-เมืองรอง ปี 63 ลดดูดถ้วนหน้า ชมพิษโควิด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: THE BANGKOK INSIGHT,

<https://www.thebangkokinsight.com/news/business/569972/>. (14 ตุลาคม 2564).





ภาคผนวก ก.

แบบตรวจเครื่องมือวิจัย

1. หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
2. แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก





บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ ภายใน ๑๑๓๓, ๑๑๒๗

ที่ ศบ ๘๐๐๑.๑/๔๒๓

วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง), ผศ.ดร. ตำแหน่งอาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณะ ได้รับการอนุมัติทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ผ่านทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ให้ทำวิจัย เรื่อง “แผนงานวิจัย : นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้สร้างเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จึงเห็นควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัยทั้งนี้ มีโครงการย่อยภายใต้แผนงานวิจัยนี้ ๔ โครงการ ประกอบด้วย

โครงการย่อยที่ ๑ : พัฒนฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัด
ของประเทศไทย

โครงการย่อยที่ ๒ : พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก
๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

โครงการย่อยที่ ๓ : Web Portal: ระบบข้อมูลกลางแบบออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยว
วิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

โครงการย่อยที่ ๔ : พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริมการ
ท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับ
นานาชาติ

เพื่อการนี้ ข้าพเจ้าและคณะเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เทียบตรง เป็นประโยชน์ จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและพัฒนาเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง), ผศ.ดร.)

หัวหน้าโครงการ

ที่ว ๘๐๐๑.๑/๙๓



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร **รศ.ดร.วุดินันท์ กันทะเตียน**

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย อาตมภาพ พระมหาทวี มหาปณฺโณ (ละสง), ผศ.ดร. ตำแหน่งอาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณะ ได้รับการอนุมัติทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ผ่านทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ให้ทำวิจัย เรื่อง “แผนงานวิจัย : นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้สร้างเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จึงเห็นควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและ แก้ไขเครื่องมือวิจัย

ทั้งนี้ มีโครงการย่อยภายใต้แผนงานวิจัยนี้ ประกอบไปด้วย

โครงการย่อยที่ ๑ : พัฒนารฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย

โครงการย่อยที่ ๒ : พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

โครงการย่อยที่ ๓ : Web Portal: ระบบข้อมูลกลางแบบออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

โครงการย่อยที่ ๔ : พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

เพื่อการนี้ อาตมภาพและคณะผู้วิจัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เทียงตรง เป็นประโยชน์ จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและพัฒนาเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออโนโมนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ได้ตรวจสอบและแนะนำแล้ว

ขอเจริญพร

(รศ.ดร.วุดินันท์ กันทะเตียน)

(พระมหาทวี มหาปณฺโณ, ผศ.ดร.)

13 ธันวาคม 2564

หัวหน้าโครงการ

ประสานงาน: โทร. ๐๘๘-๓๓๐๖๕๔๕

pttalong@gmail.com, tawee.lal@mcu.ac.th



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร ๐-๒๒๒๒-๐๖๙๐ ภายใน ๑๑๓๓, ๑๑๒๗

ที่ บว ๘๐๐๑.๗/๔๒๔

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง

ด้วย อาตมภาพ พระมหาทวี มหาปัญญา (ละตง), ผศ.ดร. ตำแหน่งอาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณะ ได้รับการอนุมัติทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ผ่านทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ให้ทำวิจัย เรื่อง “แผนงานวิจัย : นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ได้สร้างเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จึงเห็นควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ มีโครงการย่อยภายใต้แผนงานวิจัยนี้ ๔ โครงการ ประกอบด้วย

- โครงการย่อยที่ ๑ : พัฒนาระบบข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย
- โครงการย่อยที่ ๒ : พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ
- โครงการย่อยที่ ๓ : Web Portal: ระบบข้อมูลกลางแบบออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ
- โครงการย่อยที่ ๔ : พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

เพื่อการนี้ อาตมภาพและคณะเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้อง ชัดเจน เป็นประโยชน์ จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและพัฒนาเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาทวี มหาปัญญา (ละตง), ผศ.ดร.)

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
“พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด”

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธภายในวัด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... ฉายา/นามสกุล..... อายุ..... ปี

ตำแหน่ง

ที่อยู่ / สถานที่ทำงาน

.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย)..... วิธีการสัมภาษณ์ (จดบันทึก/บันทึกเสียง)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา..... น.

สถานที่

โทรศัพท์.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมีเนื้อหาสำคัญใน 3 ประเด็น คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้ง การติดต่อ ประวัติความเป็นมา

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการแบ่งประเภทเส้นทางและสถานที่ในแต่ละเส้นทาง สถานที่ภายในวัด กิจกรรม และคุณค่าที่ได้รับทั้งรูปธรรม นามธรรม

เส้นทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา (Route) แยกพิจารณาเป็น 2 เส้นทาง คือ

1) เส้นทางสำหรับสถานที่ที่เป็นวัดท่องเที่ยวทั้ง 15 แห่ง แบ่งเป็น 4 เส้นทาง คือ

(1) สายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล (2) สายสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม

(3) สายประเพณีวัฒนธรรมและอนุรักษ์ธรรมชาติ (4) สายสถานที่ปฏิบัติธรรม

2) เส้นทางสำหรับสถานที่ที่เป็นวัดปฏิบัติธรรมทั้ง 15 แห่ง แบ่งเป็น 4 เส้นทาง คือ

(1) แนวอานาปานสติ /แนวพุทโธ (2) แนวพองยุบ (สติปัฏฐาน 4)

(3) แนวสมาธิ (4) แนวกายเคลื่อนไหว-รูปนาม

3. ข้อมูลเกี่ยวกับ สิ่งอำนวยความสะดวกโดยรอบ สถานที่ที่น่าสนใจอื่น ๆ และเส้นทางการเดินทาง

4. ข้อมูลด้านการพัฒนาวัดในปัจจุบันหรือในอนาคต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ภาคผนวก ข.

1. หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัย
2. หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย
4. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมวิจัย
5. ชุดปฏิบัติการ/ชุดกิจกรรม
6. แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย
7. หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ



**ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม**

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๗๐/๒๕๖๕

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: พัฒนารฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัด
ของประเทศไทย
(Development of 15 Thailand Main-Provinces-Provinces Database
for Smart Buddhist Tourism)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800765008

สถาบันที่สังกัด: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยหลัก: พระมหาทวี มหาปัญญา (ละสง), ผศ.ดร.

เอกสารที่พิจารณาพบ

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕

(พระสุวรรณาภรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

หมายเลขใบรับรอง: ว.๗๐/๒๕๖๕

วันที่ให้การรับรอง: ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

วันหมดอายุใบรับรอง: ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๗๐



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เรียน พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง), ผศ.ดร. / นักวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง "พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย" บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาข้อเสนอการวิจัยของท่านแล้ว มีความเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการนี้ มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนด ไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงแต่ประการใด จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระสุวรรณาธารณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๘๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๑.๑/ว ๔๔

มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **เจ้าอาวาสวัด**

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑) แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒) หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๓) เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาทวี มหาปัญญา (ละสง), ผศ.ดร. อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณะ ได้รับการอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง **“แผนงานวิจัย : นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ”** ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ผ่านทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยให้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วยการศึกษาค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research), การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม, การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ซึ่งอยู่ในขั้นตอนดำเนินการสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในกรณี คณะผู้วิจัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้ข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์ที่จะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ และสามารถให้คำแนะนำแก่ คณะผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ มีโครงการย่อยภายใต้แผนงานวิจัยนี้ ๔ โครงการ ประกอบด้วย

โครงการย่อยที่ ๑ : พัฒนารฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัด ของประเทศไทย

โครงการย่อยที่ ๒ : พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

โครงการย่อยที่ ๓ : Web Portal: ระบบข้อมูลกลางแบบออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

โครงการย่อยที่ ๔ : พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

จึงเรียนมาเพื่ออนุญาตให้ผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลาและสถานที่ให้สัมภาษณ์แล้วแต่ท่านจะกำหนด และขอ อนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.)

หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน: พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร. โทร. ๐๘๔๔-๓๓๖๖๕๕๕๕, pttalong@gmail.com

ดร.วิไลพร ยุ่นเจ้าบ้าน โทร. ๐๘๓๒-๒๒๒๔-๖๖๐๐๔



เอกสารชี้แจงข้อมูล/คำแนะนำแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัย
(Patient/Participant Information Sheet)

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง), ผศ.ดร., อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับการอนุมัติทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ผ่านทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ให้ทำวิจัยโครงการย่อยที่ 1 “พัฒนาฐานข้อมูล สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด” แผนได้แผนงานวิจัย เรื่อง “นวัตกรรมข้อมูลกลาง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ” ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2565

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ประการ คือ

1. เพื่อสำรวจและรวบรวมฐานข้อมูลการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด
3. เพื่อเสนอฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างนวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ ระยะเวลาเริ่มโครงการถึงวันสิ้นสุด ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2565

เพื่อการนี้ ข้าพเจ้าและคณะผู้วิจัยเห็นว่า ท่านเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จึงเรียนขอความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลประกอบการวิจัยโดยช่วงเวลาที่คุณสะดวกจะอยู่ในช่วงระหว่างวันที่ 22 ธันวาคม 2564 ถึงวันที่ 22 มีนาคม 2565 โดยมีขั้นตอนที่ท่านจะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ประกอบด้วย การขอจัดบันทึกข้อมูล การขอบันทึกเทป การขอถ่ายภาพ การขอบันทึกวิดีโอในการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม รวมทั้งการขออนุญาตถ่ายภาพมุมสูงด้วยโดรน ทั้งนี้คณะผู้วิจัยจะนำไปใช้แสดงเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการกับงานวิจัยนี้เท่านั้น

หากท่านต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติม สามารถติดต่อข้าพเจ้า บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถนนมหาราช เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10210 โทรศัพท์ : 088-3396545 ptlalong@gmail.com

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง), ผศ. ดร.)

หัวหน้าโครงการ



หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมวิจัย (Informed Consent)
รับรองโดยคณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า(นาง/นางสาว/นาย).....นามสกุล.....
 อายุ.....ปี บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....ตำบล.....
 อำเภอ.....จังหวัด.....

ขอแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วม โครงการย่อยที่ 1 “พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยว
 วิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด (Development of 15 Thailand Main-Provinces-Provinces
 Database for Smart Buddhist Tourism)” ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อ
 ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ (Innovation of Central Information for
 Enhancing Smart Buddhist Tourism at International Level)”

โดยข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดของ
 โครงการการวิจัย ตลอดจนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ อีกทั้งได้รับทราบขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติหรือ
 ได้รับการปฏิบัติประกอบด้วย การขอจดบันทึกข้อมูล การขอบันทึกเทป การขอถ่ายภาพ การขอ
 บันทึกวิดีโอในการสัมภาษณ์ บริเวณสถานที่ และการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ให้เกิด
 ประโยชน์กับงานวิจัย

ทั้งนี้ ข้าพเจ้ายินยอมให้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้า แต่จะไม่เผยแพร่ต่อสาธารณะ
 เป็นรายบุคคล โดยจะนำเสนอเป็นข้อมูลโดยรวมเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่องานวิจัย และหากผู้วิจัย
 มีความจำเป็นต้องแสดงภาพถ่ายที่มีรูปของข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะระมัดระวังไม่ให้เห็นภาพหน้าทั้งหมดของ
 ข้าพเจ้า

การเป็นผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าเข้าร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจ และข้าพเจ้า
 สามารถถอนตัวจากโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ ถ้าข้าพเจ้าปรารถนาและหากเกิดมีเหตุการณ์ที่ไม่พึง
 ประสงค์

ข้าพเจ้าได้เข้าใจข้อความในเอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และหนังสือแสดง
 เจตนายินยอมเข้าร่วมวิจัยนี้โดยตลอดแล้ว จึงได้ลงนามยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้

ลงชื่อ.....(ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
 (.....)

ลงชื่อ.....(ผู้ดำเนินโครงการวิจัย)
 (.....)

ชุดปฏิบัติการเพื่อการวิจัย เรื่อง พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด

คำชี้แจง : ชุดปฏิบัติการเพื่อการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ร่วมปฏิบัติการ

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... ฉายา/นามสกุล..... อายุ.....ปี

ตำแหน่ง

ที่อยู่ / สถานที่ทำงาน.....

ตอนที่ 2 ชุดปฏิบัติการเพื่อการวิจัย

โดยชุดปฏิบัติการนี้แบ่งเนื้อหาสำคัญใน 3 ประเด็น 9 สารสนเทศ คือ

ตอนที่ 1: ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยววิถีพุทธ ประกอบด้วยวัดท่องเที่ยว 15 แห่ง และวัดปฏิบัติธรรม 15 แห่ง รวม 30 แห่ง
สารสนเทศที่ 1: ที่ตั้ง การติดต่อ และช่องทางประชาสัมพันธ์
สารสนเทศที่ 2: ประวัติความเป็นมา
ตอนที่ 2: สถานที่ท่องเที่ยวและความสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยววิถีพุทธ **แนวคิดการท่องเที่ยววิถีพุทธ พิจารณาแบบองค์รวมจากองค์ประกอบใน 3 ด้าน คือ 1. ด้านพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ คือ 1.ศาสนสถาน/ 2.ศาสนวัตถุ/ 3.ศาสนบุคคล/ 4.ศาสนธรรม/ 5.ศาสนพิธี 2. ด้านแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ คือ 1.สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)/ 2.การเข้าถึง (Accessibility)/ 3.สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)/ 4.การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) 5.กิจกรรม (Activity) 3. ด้านเส้นทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา (Route) แยกพิจารณาเป็น 2 เส้นทาง คือ 3.1 เส้นทางสำหรับสถานที่ที่เป็นวัดท่องเที่ยวทั้ง 15 แห่ง แบ่งเป็น 4 เส้นทาง คือ (1) สายเกจิอาจารย์/รูปเคารพและวัตถุมงคล (2) สายสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม (3) สายประเพณีวัฒนธรรมและอนุรักษ์ธรรมชาติ (4) สายสถานที่ปฏิบัติธรรม 3.2 เส้นทางสำหรับสถานที่ที่เป็นวัดปฏิบัติธรรมทั้ง 15 แห่ง แบ่งเป็น 3 เส้นทาง คือ (1) แนวอานาปานสติ /แนวพุทโธ (2) แนวพองยุบ (สติปัฏฐาน 4) (3) แนวกายเคลื่อนไหว-รูปนาม
สารสนเทศที่ 3: ประเภทเส้นทาง (Route) ของสถาน
สารสนเทศที่ 4: สถานที่สำคัญๆ ภายในสถานที่
สารสนเทศที่ 5: กิจกรรมสำคัญๆ ทั้งปี
สารสนเทศที่ 6: คุณค่าที่นักท่องเที่ยวจะได้รับทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม
ตอนที่ 3: สิ่งอำนวยความสะดวกโดยรอบ สถานที่น่าสนใจอื่นๆ เส้นทางและการเดินทาง
สารสนเทศที่ 7: สิ่งอำนวยความสะดวกโดยรอบ
สารสนเทศที่ 8: สถานที่ท่องเที่ยววิถีพุทธอื่นๆ ซึ่งอยู่ในเส้นทางเดียวกันและใกล้เคียงกัน
สารสนเทศที่ 9: เส้นทางและการเดินทาง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

โครงการย่อย 1

เรื่อง “การพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดของประเทศไทยในระดับนานาชาติ”

โครงการย่อย 1 มีเครื่องมือวิจัยมี 3 รายการคือ Checklist / แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก / และแบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

1. Checklist ประกอบด้วย สารสนเทศ 9 รายการ ดังนี้

1. ที่ตั้ง การติดต่อ และช่องทางประชาสัมพันธ์
2. ประวัติความเป็นมา
3. ประเภทเส้นทาง (Route) ของสถานที่นี้
4. สถานที่สำคัญๆ ภายในสถานที่นี้ (มีได้หลายรายการ)
5. กิจกรรมสำคัญๆ ทั้งปี
6. คุณค่าที่จะได้รับ ทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม
7. เส้นทาง และการเดินทาง
8. สิ่งอำนวยความสะดวกโดยรอบ
9. สถานที่ท่องเที่ยววิถีพุทธอื่นๆ ซึ่งอยู่ในเส้นทางเดียวกันและใกล้เคียงกัน

เพื่อค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัดและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลักทั้ง 15 จังหวัด จำนวน 30 สถานที่ ให้มีสารสนเทศครบถ้วนทั้ง 9 รายการ

2. แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อรวบรวมข้อมูล “ฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดของประเทศไทยในระดับนานาชาติ” โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ วัดและสถานปฏิบัติธรรมในเมืองหลักทั้ง 15 จังหวัด จำนวน 30 สถานที่ ประกอบด้วย สารสนเทศ 9 รายการ ดังนี้

1. ที่ตั้ง การติดต่อ และช่องทางประชาสัมพันธ์
2. ประวัติความเป็นมา
3. ประเภทเส้นทาง (Route) ของสถานที่นี้
4. สถานที่สำคัญๆ ภายในสถานที่นี้ (มีได้หลายรายการ)
5. กิจกรรมสำคัญๆ ทั้งปี
6. คุณค่าที่จะได้รับ ทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม
7. เส้นทาง และการเดินทาง
8. สิ่งอำนวยความสะดวกโดยรอบ
9. สถานที่ท่องเที่ยววิถีพุทธอื่นๆ ซึ่งอยู่ในเส้นทางเดียวกันและใกล้เคียงกัน

3. แบบสอบถามเพื่อประเมินผล “ฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดของประเทศไทยในระดับนานาชาติ” โดยส่งให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน ประกอบด้วยคำถาม 2 ด้าน คือ

1. ด้านฐานข้อมูลให้สารสนเทศที่เพียงพอต่อความต้องการใช้งาน
2. ด้านฐานข้อมูลให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้งาน

ที่ อว ๘๐๐๑.๑/๖๘



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๘๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นายสิทธิธา มูลหงส์

ผู้ตรวจราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย อาตมภาพ พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง), ผศ.ดร. ตำแหน่งอาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณะ ได้รับการอนุมัติทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ให้ทำวิจัย เรื่อง “แผนงานวิจัย : นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ” ได้สร้างเครื่องมือวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและเพื่อความถูกต้องของงานวิจัย ทั้งนี้มีโครงการย่อยภายใต้แผนงานวิจัยนี้ ประกอบไปด้วย

โครงการย่อยที่ ๑ : พัฒนารฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัด

โครงการย่อยที่ ๒ : พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัด

โครงการย่อยที่ ๓ : Web Portal: ระบบข้อมูลกลางแบบออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ

โครงการย่อยที่ ๔ : พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ

ในการนี้ งานวิจัยดังกล่าวมีประเด็นในการทำวิจัยยังไม่สมบูรณ์ จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๑.๐๐ น. โดยการประชุมทางจอภาพ ด้วยโปรแกรม Zoom เพื่อให้ได้ประเด็นงานวิจัยที่ครบสมบูรณ์ อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์เข้าร่วมเสวนาดังกล่าว และขออโนโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.)

หัวหน้าโครงการ

ประสานงาน: โทร. ๐๘๘-๓๓๙๖๕๔๔
ptlalong@gmail.com

ภาคผนวก ค.

1. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ
2. รายนามผู้ให้ข้อมูลหลัก
3. เอกสารหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์
4. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมวิจัย
5. ภาพสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ สทนากลุ่ม

1. คุณสิทธิ มุลหงส์ ผู้ตรวจราชการ และโฆษกสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
2. คุณสมชาย ชมภู่น้อย ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
3. คุณสร้อยดี อาสาสมัครกิจ ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
4. คุณภัทรอนงค์ ณ เชียงใหม่ ผู้อำนวยการภูมิภาคภาคใต้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
5. คุณวิโรจน์ สิตประเสริฐนันท์ นายกสมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย

รายนามผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. เจ้าอาวาสวัดพระสิงห์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. วัดอรุณญวิเวก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
3. วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี
4. วัดพระพุทธแสงธรรม อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
5. วัดถ้ำเสือ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่
6. สถานปฏิบัติธรรมสำนักสงฆ์ถ้ำเขาพระ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
7. วัดคลอง (วัดไชยธาราราม) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
8. ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฏิบัติสัสโค (หลวงพ่อบุระจาก) อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
9. วัดสุวรรณคูหา อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา
10. วัดนิโรธรังสี อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา
11. วัดมณีมาวาส อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
12. วัดปากกันตพงษ์ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
13. วัดพระบรมธาตุไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
14. วัดธารน้ำไหล อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
15. วัดโสมนารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
16. วัดผาณิตาราม อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
17. วัดละหารไร่ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
18. วัดมาบจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
19. วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
20. วัดภักทันตะอาศาราม อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี
21. วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
22. ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
23. วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
24. วัดป่าสระวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
25. วัดวังกวีเวการาม (วัดไต้่น้ำ) อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
26. วัดท่าเสด็จ อำเภอมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
27. วัดห้วยมงคล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

28. วัดป่าสุญญตา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
29. วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
30. วัดเขาพระ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

นักท่องเที่ยว/ ผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน 70 คน

1. คุณเอมอร จรูญแสง จากจังหวัดชัยภูมิ นักท่องเที่ยววัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม จังหวัดสระบุรี
2. คุณจิตเมต ฤทธิเดช จากหมวกเหล็ก นักท่องเที่ยววัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม จังหวัดสระบุรี
3. แม่ชีส่องแสง นวลกลาง อายุ ผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่าสาละวัน จังหวัดนครราชสีมา
4. คุณสิริกุล ล้อทองพาณิชย์, ชาวขอนแก่น นักท่องเที่ยววัดหนองแวง จังหวัดขอนแก่น
5. คุณวิษชุดา บุญประกอบ, ชาวระยอง นักท่องเที่ยววัดหนองแวง จังหวัดขอนแก่น
6. คุณพีรพันธ์ วิจิตญาณ ชาวขอนแก่น นักท่องเที่ยววัดหนองแวง จังหวัดขอนแก่น
7. คุณวลัยรัตน์ แสงจันทร์ ผู้ปฏิบัติธรรม ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จังหวัดขอนแก่น
8. คุณประคอง ชุบสุวรรณ ผู้ปฏิบัติธรรม ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จังหวัดขอนแก่น
9. คุณกฤษฎิกาน แก้ววัง จากจังหวัดมหาสารคาม นักท่องเที่ยววัดละหารไร่ จังหวัดระยอง
10. คุณธนารักษ์ รูปดำ จากจังหวัดขอนแก่น นักท่องเที่ยววัดละหารไร่ จังหวัดระยอง
11. คุณนุจรีย์ ลีรัตน์ นักท่องเที่ยววัดญาณสังวรารามวรวิหาร จังหวัดชลบุรี
12. คุณสุนันธาร เสนข้อ นักท่องเที่ยววัดญาณสังวรารามวรวิหาร จังหวัดชลบุรี
13. คุณทราย มั่นทนาวรพันธ์ดิษ นักท่องเที่ยววัดญาณสังวรารามวรวิหาร จังหวัดชลบุรี
14. คุณมณฑนา วรพรรดิศา นักท่องเที่ยววัดญาณสังวรารามวรวิหาร จังหวัดชลบุรี
15. คุณปัญญานุช เจริญผล นักท่องเที่ยววัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา
16. คุณอารยา เจริญผล นักท่องเที่ยววัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา
17. พระสันติกรรม รตินโร นักท่องเที่ยววัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา
18. คุณไมเคิล ยาริสเชค ชาวโปแลนด์ นักท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต
19. คุณอุษา จันติมานนท์ ผู้ปฏิบัติธรรม วัดนิโรธรังสี จังหวัดพังงา
20. พระสมปอง เขมะปัญญา, พระนักปฏิบัติธรรม วัดป่าสุญญตา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
21. คุณเด่นศักดิ์ อมศิริ, จิตอาสาช่วยงาน วัดป่าสุญญตา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
22. คุณพศิน กุลพรภาเลิศ นักท่องเที่ยว วัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี
23. Miss Daria Vedmedenko ชาวรัสเซีย นักท่องเที่ยววัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี
24. Mr.Sason ชาวสหรัฐอเมริกา นักท่องเที่ยววัดไชยวราราม (วัดฉลอง) จังหวัดภูเก็ต
25. Mr.Timo และ Mrs.Lisa ชาวฟินแลนด์ นักท่องเที่ยววัดไชยวราราม (วัดฉลอง) จังหวัดภูเก็ต
26. Mr.Rokhmatulla Gizotulinx มุสลิมจากอัฟกานิสถาน นักท่องเที่ยววัดฉลอง จังหวัดภูเก็ต
27. Mr. Gary และ Mrs.Irene Summerton ชาวแคนาดา นักท่องเที่ยววัดถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่
28. กำนันจำปา บุญผางษ์ ชาวจังหวัดอุบลราชธานี นักท่องเที่ยววัดถ้ำเสือ จังหวัด
29. Mr.Jonas Milz ชาวเยอรมัน นักท่องเที่ยว วัดพระสิงห์วรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่
30. แม่ชีเสาวภา คำทะลาด ปฏิบัติธรรมวัดป่ากัณตะพงษ์ จังหวัดสงขลา
31. คุณภาวณา เจริญ ชาวท้ายเหมือง ผู้ปฏิบัติธรรมวัดนิโรธรังสี จังหวัดพังงา
32. คุณบันลือ เตชะเพชรไพบูลย์ นักท่องเที่ยววัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี
33. คุณอภิชาติ แสนวรรณ ชาวเพชรบุรี, จิตอาสาช่วยดูแลวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร

34. พระตรีเนตร กิตติธโร (เขียวอ่อน) นักท่องเที่ยว วัดวังگیเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี
35. คุณสวรส มณีกิตติรัตน์ พนักงานแม่บ้านวัดวังگیเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี
36. คุณนุสรรา ธงชัย ขวามอญ ในชุมชนหมู่บ้านวังกะ วัดวังگیเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี
37. คุณสายขวัญ หงสา ขวามอญ แม่ค้าในตลาด วัดวังگیเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี
38. คุณจอห์น ชาวอเมริกัน นักท่องเที่ยววัดวังگیเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี
39. คุณพุทธรักษา แก้วบัวตุ่ม ชาวชัยภูมิ นักท่องเที่ยว วัดห้วยมงคล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
40. คุณกรกมล เกิดผล พนักงานประจำวัดสุวรรณคูหา จังหวัดพังงา
41. คุณดมิทรี ชาโพรติน ชาวรัสเซีย นักท่องเที่ยววัดสุวรรณคูหา จังหวัดพังงา
42. คุณเอแคตเทอร์รินา ชาวรัสเซีย นักท่องเที่ยววัดสุวรรณคูหา จังหวัดพังงา
43. คุณคลินต้า และคุณเอ็ดการส์ ชาวลัตเวีย นักท่องเที่ยววัดถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่
44. คุณเอื้อนจิตร สัมมา เลขาธิการฝ่ายฆราวาสวัดมิ่งมิตรวรวิหาร จังหวัดสงขลา
45. คุณชาญชัย ควรพินิจ ชาวปทุมธานี นักท่องเที่ยววัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่
46. พระกฤษณ์ ยิ่งยวด พระนักปฏิบัติวัดธารน้ำไหล (สวนโมกข์) จังหวัดสุราษฎร์ธานี
47. แม่ชี ดร.เบญจวรรณ วงศ์ชูแก้ว ครูฝึกสมาธิให้กับชาวต่างชาติ วัดธารน้ำไหล จ.สุราษฎร์ธานี
48. คุณธิปัตย์ สีลา, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
49. คุณเพชรพร ตั้งโชควิพุธ, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
50. คุณสุพัทธา หนูเทศ, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
51. คุณกัญญา ดำรงค์ศักดิ์, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
52. คุณกรรณิการ์ ชัดคำ, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
53. คุณธิดาพร นาสมา, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
54. คุณธนวัตร ประสงค์, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
55. คุณศิวาพร บุญตา, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
56. คุณวันทนา ปัญญาวรรพศ์, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
57. คุณอาทิตย์ภัทร วรรณวัฒน์, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
58. คุณวรารักษ์ ทองกลาง, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
59. คุณจุฑามาศ เดชผิว, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา
60. แม่ชีอัสรา พิจารณ์, นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๐๑๓๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๔
www.mcu.ac.th

ที่ ถว ๘๐๐๔.๓/ว ๘๔

๖ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน เจ้าอาวาส วัดอรัญญิเวก จ.เชียงใหม่

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑) แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒) หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมวิจัย จำนวน ๓ ชุด

๓) เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาทวี มหาปณฺโญ (ละละ), ผศ.ดร. อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณะ ได้รับการอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “แผนงานวิจัย : นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ผ่านทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วยการศึกษาค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research), การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม, การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ซึ่งอยู่ในขั้นตอนดำเนินการสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้ข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์ที่จะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ และสามารถให้คำแนะนำแก่คณะผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ มีโครงการย่อยภายใต้แผนงานวิจัยนี้ ๔ โครงการ ประกอบด้วย

โครงการย่อยที่ ๑ : พัฒนาระบบข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย

โครงการย่อยที่ ๒ : พัฒนาระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

โครงการย่อยที่ ๓ : Web Portal: ระบบข้อมูลกลางแบบออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

โครงการย่อยที่ ๔ : พัฒนาระบบประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

จึงเรียนมาเพื่ออนุญาตให้ผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลาและสถานที่ให้สัมภาษณ์แล้วแต่ท่านจะกำหนด และขอขอบคุณคุณณา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาทวี มหาปณฺโญ, ผศ.ดร.)
หัวหน้าโครงการ

ผู้ประสานงาน: พระมหาทวี มหาปณฺโญ, ผศ.ดร. โทร. ๐๘๘-๓๒๖๐๕๐๕, tawee.lai@mcu.ac.th
คร. วิไลพร อุ่นใจนันทน์ โทร. ๐๙๓๑๖๕๔-๘๖๐๙



หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมวิจัย (Informed Consent)
รับรองโดยคณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 6 เดือน มกราคม พ.ศ. 2565
ข้าพเจ้า (นาง/นางสาว/นาย) พระครูธรรมวิธานคุณ
อายุ.....ปี บ้านเลขที่ 123 หมู่ที่ 1 ถนน 1 ตำบล อินทิล
อำเภอ แม่เมาะ จังหวัด เชียงใหม่

ขอแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมแผนงานวิจัยเรื่อง "นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในระดับนานาชาติ (Innovation of Central Information for Enhancing Smart Buddhist Tourism at International Level)"

โดยข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดของโครงการวิจัย ตลอดจนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ อีกทั้งได้รับทราบขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติประกอบด้วย การขอจัดบันทึกข้อมูล การขอบันทึกเทป การขอถ่ายภาพ การขอบันทึกวิดีโอในการสัมภาษณ์ บริเวณสถานที่ และการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับงานวิจัย

ทั้งนี้ ข้าพเจ้ายินยอมให้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้า แต่จะไม่เผยแพร่ต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล โดยจะนำเสนอเป็นข้อมูลโดยรวมเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่องานวิจัย และหากผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องแสดงภาพถ่ายที่มีรูปของข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะระมัดระวังไม่ให้เห็นภาพหน้าทั้งหมดของข้าพเจ้า

การเป็นผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าเข้าร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจ และข้าพเจ้าสามารถถอนตัวจากโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ ถ้าข้าพเจ้าปรารถนาและหากเกิดมีเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์

ข้าพเจ้าได้เข้าใจข้อความในเอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมวิจัยนี้โดยตลอดแล้ว จึงได้ลงนามยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้

ลงชื่อ พระครูธรรมวิธานคุณ (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)

ลงชื่อ [Signature] (ผู้ดำเนินโครงการวิจัย)

ภาพสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักวัดท่องเที่ยวและสถานปฏิบัติธรรม 30 แห่ง
สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลวัดท่องเที่ยว



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จ.เชียงใหม่ สัมภาษณ์พระเจ้าหน้าที่พระธาตุวัดหนองแขวง จ.ขอนแก่น



สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม จ.นครราชสีมา สัมภาษณ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพระพุทธบาทราชมหาวิหาร จ.สระบุรี



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาสวัดละหารไร่ จ.ระยอง



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาสวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จ.ชลบุรี



สัมภาษณ์ ผช.เจ้าอาวาส วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดวังแก้วการาม จ.กาญจนบุรี



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จ.เพชรบุรี สัมภาษณ์ ไวยาวัจกร วัดไชยธาราราม (วัดคลอง) จ.ภูเก็ต



สัมภาษณ์ เลขาเจ้าอาวาส วัดถ้ำเสือ จ.กระบี่

สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดสุวรรณคูหา จ.พังงา



สัมภาษณ์ ไวยาวัจกร วัดมณีมาวาสวรวิหาร จ.สงขลา สัมภาษณ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร จ.สุราษฎร์ธานี

ภาพสัมภาษณ์สถานปฏิบัติธรรม



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดอรัญญวิเวก จ.เชียงใหม่



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดพระพุทธแสงธรรม จ.สระบุรี



สัมภาษณ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดป่าสลวัน จ.นครราชสีมา



สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จ.ขอนแก่น



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดมวบจันทร์ จ.ระยอง



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดภักทันทะอาสาฬหาราม จ.ชลบุรี



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดผาณิตาราม จ.ฉะเชิงเทรา



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดท่าเสด็จ จ.กาญจนบุรี



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดป่าสุญญตา จ.ประจวบคีรีขันธ์



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดเขาพระ จ.เพชรบุรี



สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมภูนิสส์คโค จ.ภูเก็ต



สัมภาษณ์ รักษาการประธานที่พัทสงฆ์ถ้ำเขาพระ จ.กระบี่



สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส วัดนิโรธรังสี จ.พังงา



สัมภาษณ์ รองเจ้าอาวาส วัดธารน้ำไหล จ.สุราษฎร์ธานี

สัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยว และผู้ปฏิบัติธรรม



นักท่องเที่ยว วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จ.เชียงใหม่



ผู้ปฏิบัติธรรม ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน จ.ขอนแก่น



นักท่องเที่ยว วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) จ. ขอนแก่น



นักท่องเที่ยว วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) จ.ขอนแก่น

ผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่าสาละวัน จ.นครราชสีมา



นักท่องเที่ยววัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม จ.นครราชสีมา



พระนักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา



นักท่องเที่ยว วัดละหารไร่ จ.ระยอง



พระนักปฏิบัติธรรม วัดมาบจันทร์ จ.ระยอง



นักท่องเที่ยว วัดวังแก้วเวการาม จ.กาญจนบุรี



นักท่องเที่ยววัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จ.เพชรบุรี



ผู้ปฏิบัติธรรม ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสสัคโค จ.ภูเก็ต



นักท่องเที่ยว วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) จ.ภูเก็ต



ผู้ปฏิบัติธรรม วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) จ.สุราษฎร์ธานี



เจ้าหน้าที่ช่วยดูแลวัดสุวรรณคูหา จ.พังงา

นักท่องเที่ยว วัดถ้ำเสือ จ.กระบี่



นักท่องเที่ยว วัดถ้ำเสือ จ.กระบี่



นักปฏิบัติธรรม วัดปากกันตพงษ์ จ.สงขลา



นักท่องเที่ยว วัดโสธรวรารามวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา

ผู้ทรงคุณวุฒิการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผ่านระบบออนไลน์



นายกสมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย



ผู้ตรวจราชการและโฆษกสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ



ผู้อำนวยการภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ททท.



ผู้อำนวยการภูมิภาค ภาคเหนือ ททท.



ผู้อำนวยการภูมิภาค ภาคใต้ ททท.

ภาคผนวก ง.

1. หนังสือขออนุญาตตั้งบูธกิจกรรมประชาสัมพันธ์ผลผลิตจากงานวิจัย
2. ภาพกิจกรรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผลผลิตจากงานวิจัย เชิงพื้นที่
ณ วัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา





มหาวิทยาลัยมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
๑๙๙ หมู่ ๑ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลานี
โทรศัพท์ : ๐๕๓๙๙ ๙๙๙๙-๙ โทรสาร : ๐๕๓๙๙ ๙๙๙๙
e-mail: pti@mcu.ac.th

ที่ ๙๗ ๔๐๐๙.๙/๒๕๖

๑๕ กันยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาตัดสินงานวิจัย

เรียน เจ้าอาวาส วัดโสมนัสราชวรวิหาร จ.ฉะเชิงเทรา

ด้วย กระผม พระมหาทวี มหาปัญญา (๑๙๙๖), ผศ.ดร. อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณะ ได้รับการอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “แผนงานวิจัย : บัณฑิตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่งานวิจัยพุทธในระดับนานาชาติ” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ผ่านทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้ดำเนินการไปดำเนินการรวบรวมการวิจัย และได้ผลผลิตจากการวิจัย เช่น ฐานข้อมูลวัดพุทธเพื่อเผยแพร่งานวิจัยทางพระพุทธศาสนา หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) คลิป วิดีทัศน์ เพื่อส่งเสริมการเผยแพร่งานวิจัยพุทธ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัย และประเมินผล ซึ่งมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ และการประชาสัมพันธ์ในเชิงพื้นที่ เพื่อนำข้อมูล มาประกอบรายงานการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ มีโครงการย่อยภายใต้แผนงานวิจัยนี้ ๔ โครงการ ประกอบด้วย

โครงการย่อยที่ ๑ : ฐานข้อมูลสำหรับการเผยแพร่งานวิจัยในเมือหลัก ๑๕ จังหวัด ของประเทศไทย

โครงการย่อยที่ ๒ : พัฒนาศูนย์ข้อมูลเพื่อการเผยแพร่งานวิจัยในเมือหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

โครงการย่อยที่ ๓ : Web Portal ระบบข้อมูลกลางแบบออนไลน์สำหรับการเผยแพร่งานวิจัยในเมือหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

โครงการย่อยที่ ๔ : พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริมการเผยแพร่งานวิจัยในเมือหลัก ๑๕ จังหวัดของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ทีมคณะวิจัย ได้ดำเนินการตั้งงบ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัย จากงานวิจัย และทำแบบสอบถาม สัมภาษณ์ เพื่อประเมินผลรวบรวมข้อมูลประกอบรายงานการวิจัย ในวันที่ สิบห้าที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๕ ตั้งแต่เวลา ๐๖.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณขอคุณคุณ ณ โอกาสนี้

อ.ทวี มหาปัญญา
๒๕ กันยายน ๒๕๖๕

เรียนมาด้วยความเป็น
พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.
หัวหน้าโครงการ



พระราชภาวนาพิธาน วิ. (ศิริวัฒน์ สิริวิพัฒน์) เจ้าอาวาส วัดโสธรวรารามวรวิหาร
อนุญาตให้ตั้งบูธ จัดกิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผลผลิตจากงานวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผลผลิตจากงานวิจัย

นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลักของประเทศไทยในระดับนานาชาติ
Innovation of Central Information for Enhancing Smart Buddhist Tourism on Thailand Province Towns at International Level
มีข้อมูลศูนย์กลางทางพุทธศาสนาในไทยสากลไว้ วิจัยและจัดการ และเผยแพร่ให้ชุมชนภายนอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2565

ไปรู้ ดูได้ เห็น จงใจ

รายชื่อสถานที่ 31 แห่ง ใน 15 จังหวัดเมืองหลัก

ดูข้อมูล
เพิ่มเติมได้ที่
www.travel2thailand.com



ภาพกิจกรรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลผลิตจากงานวิจัย



พระราชภาวนาพิธาน วิ. (ศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน) เจ้าอาวาส วัดโสธรวรารามวรวิหาร มาเยี่ยมที่บูธ









ที่ วส 2565 / 108



วารสารศิลปการจัดการ
146/3 ซอยรามคำแหง 112
แขวงสะพานสูง เขตสะพานสูง
กรุงเทพมหานคร 10240

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารศิลปการจัดการ

นมัสการ พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง), ผศ.ดร. และคณะ

ตามที่คุณเขียนได้ส่งบทความวิจัย เรื่อง “พัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดของประเทศไทย” เพื่อตีพิมพ์ในวารสารศิลปการจัดการ

กองบรรณาธิการขอแจ้งให้ทราบว่า บทความของท่านได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน และจะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ใน วารสารศิลปการจัดการ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2566) ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

อนึ่ง วารสารศิลปการจัดการ ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้การจัดให้อยู่ใน กลุ่มที่ 1: วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567)

จึงน้อมส่งมอบเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

(ผศ.ดร.สมชาย ดำเนิน)

บรรณาธิการวารสารศิลปการจัดการ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

146/3 ซอยรามคำแหง 112 แขวงสะพานสูง เขตสะพานสูง

กรุงเทพมหานคร 10240

บรรณาธิการ โทร.0848282036

Email: journaljam2017@gmail.com

ISSN: 2630-0427 (online)

การเผยแพร่ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jam>



ภาคผนวก ฉ.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย



แบบ สท.๐๑.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นายสิทธิ นุสหรักษ์ ตำแหน่ง อธิการบดี
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน สภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ที่อยู่ ถนนพหลโยธิน กม. ๑๕ ต. ดอนเมือง อ. บางเขน จ. กรุงเทพฯ
โทรศัพท์ ๐๒-๒๖๕-๒๕๖๖ โทรสาร -

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แผนงานวิจัย เรื่อง นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลักของประเทศในระดับนานาชาติ มีโครงการย่อยที่ 1: พัฒนาระบบข้อมูลกลางสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด หัวหน้าโครงการคือ พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ. ดร. โครงการย่อยที่ 2: พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดในประเทศไทยในระดับนานาชาติ หัวหน้าโครงการคือ ดร.อุดม จันทิมา โครงการย่อยที่ 3 : Web Portal: ระบบข้อมูลกลางแบบออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธของประเทศไทยในระดับนานาชาติ หัวหน้าโครงการคือ ดร.กรรณิการ์ ขาวเงิน โครงการย่อยที่ 4 : พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดในประเทศไทยในระดับนานาชาติ หัวหน้าโครงการคือ พระมหาวัฒนา ปัญญาธิโป, ดร.

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☒ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ กันยายน 2565 เป็นต้นไป ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีช่องทางในการสืบค้นข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว ในเชิงพุทธศาสนา เกจิอาจารย์ รูปเคารพ วัตถุมงคล พระพุทธรูป สถาปัตยกรรม จิตรกรรม โบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี อนุรักษ์ธรรมชาติ และการปฏิบัติธรรม เพิ่มมากขึ้น
- เป็นการกระตุ้นแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นายสิทธิ นุสหรักษ์)

ตำแหน่ง

อธิการบดี

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)



แบบ สพ.๐๐๑.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นาย วิโรจน์ สิตประเสริฐพันธ์ ตำแหน่ง รองอธิการบดี
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน สภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ที่อยู่ 44/8 ถ. ๖๕ ถนนพหลโยธิน แขวงสามยุคใต้ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๑
โทรศัพท์ ๐๒-๘๙๘๖๖๑-๐๘-๙๖๐๙๖ โทรสาร ๐๒-๒๖๖๖๖๖

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แผนงานวิจัย เรื่อง นวัตกรรมข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลักของประเทศไทยในระดับนานาชาติ มีโครงการย่อยที่ 1: พัฒนาระบบข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัด หัวหน้าโครงการคือ พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ. ดร. โครงการย่อยที่ 2: พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดในประเทศไทยในระดับนานาชาติ หัวหน้าโครงการคือ ดร.อุดม จันทิมา โครงการย่อยที่ 3 : Web Portal: ระบบข้อมูลกลางแบบออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยววิถีพุทธของประเทศไทยในระดับนานาชาติ หัวหน้าโครงการคือ ดร.กรรณิการ์ ขาวเงิน โครงการย่อยที่ 4 : พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองหลัก 15 จังหวัดในประเทศไทยในระดับนานาชาติ หัวหน้าโครงการคือ พระมหาวัฒนา ปณฺญาทีโป, ดร.

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ กันยายน 2565 เป็นต้นไป ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีช่องทางในการสืบค้นข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว ในเชิงพุทธศาสนา เกจิอาจารย์ รูปเคารพ วัตถุมงคล พระพุทธรูป สถาปัตยกรรม จิตรกรรม โบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี อนุรักษ์ ธรรมชาติ และการปฏิบัติธรรม เพิ่มมากขึ้น
- เป็นการกระตุ้นแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นายวิโรจน์ สิตประเสริฐพันธ์)
ตำแหน่ง รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)